

วารสารศิลปการจัดการ

Journal of Arts Management

ปีที่ 4 ฉบับที่ 3 กันยายน – ธันวาคม 2563

Vol.4 No.3 September – December 2020

ISSN: 2630-0427 (Online)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเผยแพร่ผลงานวิชาการที่มีคุณภาพ ในการพัฒนาศักยภาพผลงานทางวิชาการในลักษณะบทความทางวิชาการของคณาจารย์ นักวิชาการ และ นักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา
2. เพื่อให้บริการทางสังคมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางวิชาการ

นโยบายการตีพิมพ์

วารสารศิลปการจัดการ เป็นวารสารราย 4 เดือน รับผิดชอบและเผยแพร่ผลงานทางวิชาการในมิติด้านศิลปศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ลักษณะของบทความที่จะนำลงตีพิมพ์ ได้แก่ บทความวิจัย (Research Article) บทความวิชาการ (Academic Article) บทความปริทรรศน์หรือบทวิจารณ์วรรณกรรม (Review Article) บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)

บทความที่ได้รับตีพิมพ์จะต้องได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรองบทความ (Peer Review) อย่างน้อย 2 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Doubleblind Peer Review)

ทัศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความในวารสารศิลปการจัดการ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

กำหนดการเผยแพร่

ปีละ 3 ฉบับ (ราย 4 เดือน) คือ	ฉบับที่ 1	มกราคม – เมษายน
	ฉบับที่ 2	พฤษภาคม – สิงหาคม
	ฉบับที่ 3	กันยายน – ธันวาคม

เจ้าของ

มูลนิธิธรรมมาภิวัตน์

ที่ปรึกษา

นายวรรณชนพล หิรัญบุรณะ ประธานมูลนิธิธรรมมาภิวัตน์

บรรณาธิการ

พระปลัดสมชาย ปโยโค (ดำเนิน), ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กองบรรณาธิการ

Prof. Dr. Pankaj Srivastava	Mortal Nehru National Institute of Technology, India
Prof. ZHOA Shulan	Institute of Southeast Asian Studies Yunnan Academy of Social Sciences, China
Dr. Chai Ching Tan	Mae Fah Luang University, Thailand
ศ.ดร. จำนงค์ อติวัฒนสิทธิ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รศ.ดร. ศิวัช ศรีโกตาขกุล	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
รศ. สิทธิพันธ์ พุทธหุน	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ดร. ญาณกร ไทประยูร	สถาบันรัชต์ภาคย์
ดร. นารา กิตติเมธีกุล	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ดร. จันทนา อุทุม	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ

ด้านสาขาศิลปศาสตร์

Prof. Dr. Pankaj Srivastava	Mortal Nehru National Institute of Technology, India
Assoc. Prof. Dr. Wazid Khan	T. C. College Baramati, India
Dr. Chai Ching Tan	Mae Fah Luang University, Thailand
Assoc. Prof. Sengchanh Chantasane	National University of Laos, Laos
ศ. กิตติคุณ ดร. สุเทพ เชาวลิต	สถาบันพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการจัดการ
ศ.ดร. ชีระ ฤกษ์เจริญ	มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล
รศ.ดร. พิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
รศ.ดร. อรจรีย์ ณ ตะกั่วทุ่ง	มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต
รศ. โกมล ปราชนกัตถัญญ	สถาบันรัชต์ภาคย์
ผศ.ดร. สาธร ทรัพย์รวงทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
ผศ.ดร. ปิยพงษ์ พลัปปลิ่ง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
ผศ.ดร. พรภัส สุวรรณรัตน์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
พระมหาขวัญชัย กิตติเมธี, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ด้านสาขารัฐประศาสนศาสตร์และรัฐศาสตร์

ศ. กิตติคุณ ดร. ไพบูลย์ ช่างเรียน	สถาบันพัฒนบริหารศาสตร์
ศ.ดร. สมบูรณ์ สุขสำราญ	สำนักงานราชบัณฑิตยสภา
ศ.ดร. ดิน ปรัชญพฤทธิ	ข้าราชการเกษียณอายุ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รศ.ดร. ยศศักดิ์ โกไทรกานนท์	มหาวิทยาลัยศรีปทุม
รศ.ดร. วิทยา ชินบุตร	มหาวิทยาลัยปทุมธานี
รศ.ดร. ลัญญา เคนาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
รศ.ดร. ศิวะ ศรีโกตาณกุล	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
รศ. สิทธิพันธ์ พุทธหนู	มหาวิทยาลัยรามคำแหง

รศ. เฉลิมพล ศรีหรั่ง	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ผศ. พ.ต.อ. ดร. มีชัย สีเจริญ	โรงเรียนนายร้อยตำรวจ
ผศ.พ.ต.ท.หญิง ดร.ศิริพร นุชสำเนียง	โรงเรียนนายร้อยตำรวจ
ผศ.ดร. อุบล วุฒิพรโสภณ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ดร. ญาณกร ไท้ประยูร	สถาบันรัชต์ภาคย์
ดร. นารา กิตติเมธิกุล	มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ด้านสาขาวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ศ.ดร. วิเชียร วิทย์อุดม	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ศ.ดร. จำนงค์ อติวัฒนสิทธิ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รศ.ดร. วิทยา จิตนุกงษ์	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
รศ.ดร. ยุภาดี ปณะราช	มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
รศ.ดร. โกนิฐ์ ศรีทอง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รศ.ดร. รัตน์ ปัญญาภา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
พระมหามหวินทร์ ปรีสุตโตโม, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมกุฏราชวิทยาลัย
ผศ.ดร. อุทัย สติมัน	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
ผศ.ดร. โยตะ ชัยวรรณกุล	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระปลัดสมชาย ปโยโค, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหาวิรัชชัย วรินทร์, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระณัด วฑฒโน, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ด้านศึกษาศาสตร์

พระเมธาวิสัยรส, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมกุฏราชวิทยาลัย
รศ.ดร. สุภารัตน์พิชา ปิยะธรรมวรกุล	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รศ.ดร. สมศักดิ์ บุญปู	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รศ.ดร. ลิน งามประโคน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รศ.ดร. วรวิทย์ นิเทศศิลป์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผศ.ดร. ชิตีมา พลัปล้าง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
ผศ.ดร. ภาคพนธ์ ศาลาทอง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร
ผศ.ดร. สาธร ทรัพย์รวงทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

ผศ.ดร. ปิยพงษ์ พลัปปลิ่ง
ผศ.ดร. พรลภัส สุวรรณรัตน์
ผศ.ดร. มาเรียม นิลพันธ์
ผศ.ดร. ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน
ผศ.ดร. ภูมิภควัชร จูมพงศ์ชศร

ดร. ลำพอง กลมกุล

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยศิลปากร
มหาวิทยาลัยศิลปากร
สถาบันเทคโนโลยีนิวตตรอนทางการศึกษา
และการวิจัยแห่งสุวรรณภูมิ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สำนักงานกองบรรณาธิการ

146/3 ซอยรามคำแหง 112 แขวงสะพานสูง เขตสะพานสูง

กรุงเทพมหานคร 10240

โทร. 096 885 5234

บทบรรณาธิการ

วารสารศิลปการจัดการ (Journal of Arts Management) โดย มูลนิธิ
ธรรมภาณวิวัฒน์ สำหรับฉบับนี้ ได้รับความสนใจจากคณาจารย์ นักวิชาการ และ นักศึกษา
ในระดับบัณฑิตศึกษา บทความในวารสารฉบับนี้มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ของ
โรคระบาด โควิด-19 ที่เกิดในภูมิภาคต่าง ๆ ของโลกรวมทั้งประเทศไทย กอง
บรรณาธิการขอเสนอบทความที่น่าสนใจ ดังนี้

ความคิดเห็นของประชาชนต่อการป้องกันและรักษาโรคติดเชื้อโควิด-19 ตาม
หลักอริยสัจ 4 โดย พระครูศรีปริยัติวิธาน, การพัฒนาอย่างยั่งยืนของ
ผู้ประกอบการธุรกิจดิจิทัลที่วิ: กรณีศึกษากลุ่มช่องประเภทบริการธุรกิจระดับชาติ
โดย ธนศักดิ์ สุกิจจากร, การบริหารความเสี่ยงกับประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 โดย พอรุ่ง แสงนวล, บทบาทของ
ผู้นำท้องถิ่นที่พึงประสงค์ในอนาคต โดย อนัญญา ศุภจรรยาพงศ์, สภาพปัญหาและ
แนวทางแก้ไขในการบริหารจัดการที่พักสงฆ์ โดย พระครูจริยธรรมานุรักษ์ (วัลลภ
จริยธมฺโม) และ การบริหารจัดการศึกษารับมือความปกติใหม่หลังวิกฤตโควิด - 19
โดย พัทธภรณ์ ดวงชื่น

กองบรรณาธิการขอขอบคุณ ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ข้อเสนอแนะในการ
ปรับปรุงบทความให้เป็นไปตามมาตรฐาน เพื่อการพัฒนาวารสารเข้าสู่การรับรอง
คุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารไทย (TCI) ต่อไป

พระปลัดสมชาย ปโยโค (ดำเนิน), ดร.

บรรณาธิการ

สารบัญ

หน้า

บทบรรณาธิการ

I-VI

บทความวิจัย

ความคิดเห็นของประชาชนต่อการป้องกันและรักษาโรคติดเชื้อ
โควิด-19 ตามหลักอริยสัจ 4

521-536

The Attitudes of People Towards the Prevention and Treatment
of Coronavirus COVID-19 According to the Four Noble Truths

พระครูศรีปริยัติวิธาน, ดร. (พระมหาแม้น กุปตรสี/ทองวิจิตร)

Phrakhrusripariyativitan, Dr. (Phramaha Maen Kuppatarangsi/Thongvijit)

พจนานุกรมสมรรถนะศึกษานิเทศก์จังหวัด

537-551

The Provincial Supervisor Competency Dictionary

เสถียรรัตน์ คงคา

Sathianrat Kongka

การพัฒนาอย่างยั่งยืนของผู้ประกอบการธุรกิจดิจิทัลทีวี:

552-565

กรณีศึกษากลุ่มช่องประเภทบริการธุรกิจระดับชาติ

Sustainable Development of Digital TV Business Operators:

A Case Study of National Business Service Channel Group

ธนศักดิ์ สุกิจจากร

Thanasak Sukijjakorn

ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการวางแผนการเงินเพื่อความมั่นคง

566-581

ตอนเกษียณอายุ กรณีศึกษาลูกค้าธนาคารยูโอบี สาขาถนนศรีวิราช

Factors Affecting Financial Stability Planning for Retirement

A Case Study on Customer of UOB Bank, Sriwara Branch

วิมลพร สมัครเชตรการ, ปัญญา ศรีสิงห์

Wimonporn Samakkadkarn, Panya Srising

สารบัญ(ต่อ)

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบินในประเทศไทย 582-593
เส้นทางบินภายในประเทศพื้นที่เขตกรุงเทพมหานคร

Factors affecting decision making on using Airline in Thailand of routing
domestic in Bangkok

สหวัดน์ ธีระธรรม, ปัญญา ศรีสิงห์

Sahawat Teeratom, Panya Srising

การจัดการที่มีผลกระทบต่อกระบวนการบริหารงานที่มีคุณภาพของธุรกิจ 594-604
ขนาดกลางและขนาดย่อม ในเขตกรุงเทพมหานคร

Management affecting Quality management principles of Small and
Medium Enterprises in Bangkok

ชลิดา ลินจี

Chalida Linje

ความพึงพอใจของผู้รับบริการภายใต้แนวคิดศูนย์การค้าเพื่อคนรักสัตว์เลี้ยง: 605-620
กรณีศึกษา เซ็นทรัลเฟสติวัล อีสต์วิลล์

The Customer Satisfaction on the Concept of Pet-Friendly Shopping
Center: A Case Study of Central Festival Eastville

สุนติ ชินพงษ์สุวรรณ, พัชรกิตติ เนตินิยม

Sunti Chinphongsuwan, Pattaragit Netiniyom

การศึกษาเปรียบเทียบสภาพการบริหารการจัดการศึกษาพิเศษ 621-637
ตามมาตรฐานการเรียนรู้รวมของโรงเรียนเรียนรวม

โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2

A Comparative Study of the Study of Mainstreaming Management Special
Education According to Standards in School Under Nakohn Pathom
Primary Education Services Area Office 2

ทินกฤตพัชร รุ่งเมือง, พระปลัดประพจน์ สุภาโต

Tinnakritapat Rungmuang, Phrapalad Prapoj Supabhato

สารบัญ(ต่อ)

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสร้างภาวะผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรม 638-652

สำหรับนักศึกษาวิทยาลัยนาฏศิลป์ คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

Development of Arts and Culture Leadership Enhancement Training Curriculum

for Student in Faculty of Arts Education Bunditpatanasilpa Institute

ชินกฤต ศรีสุข

Chinakrit Srisuk

การศึกษาเปรียบเทียบวัฒนธรรมองค์การของโรงเรียนมัธยมศึกษา 653-671

กับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

A Comparative Study of Organizational Culture between Secondary

School and Educational Opportunity Expansion School

เพชรรัตน์ ขันทองดี

Petladda Khanthongdee

การบริหารความเสี่ยงกับประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ 672-685

การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9

Risk Management and School Effectiveness under The Secondary

Educational Service Area Office 9

พอรุ่ง แสงนวล

Porrung Sangnuan

ภาวะผู้นำเชิงคุณภาพของผู้บริหารกับการดำเนินงานวัฒนธรรม 686-699

ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ประจวบคีรีขันธ์ เขต 2

Quality Leadership of Administrator and Cultural Performance in School

I Under Prachuapkhirikhan Primary Educational Service Area Office 2

ชินวัฒน์ ปานมั่งมี

Chinnawat Panmungmee

สารบัญ(ต่อ)

การพัฒนาแบบวัดจิตวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 700-716

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สมุทรสงคราม

Development of a Scientific Mind Test for Prathomsuksa 6 Students under

Samutsongkharm Primary Educational Service Area

วรรณพร เพิ่มโสภะ, ขนิษฐา ชัยรัตนาวรรณ, วารุณี ลัภนโชคดี

Wannaporn Permsopa, Kanidta Chairattanawan, Warunee Lapanachokdee

แนวทางการป้องกันและปราบปรามการโจรกรรมรถจักรยานยนต์ 717-732

ในพื้นที่รับผิดชอบสถานีตำรวจภูธรเมืองนครปฐม

Guidelines for Prevention and Suppression of Motorcycle Theft in the

area of Responsibility of Muang Nakhon Pathom Police Station

ชัยฤทธิ์ กลิ่นบุบผา

Chaiyarith Klinbubpa

บทบาทของผู้นำท้องถิ่นที่พึงประสงค์ในอนาคต 733-746

The Roles of Local leaders in the Future

อนัญญา สุภจรรย์วงศ์

Ananya Supajaronwong

วัฒนธรรมองค์กรกับความสุขในการทำงานของครูในโรงเรียน 747-759

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9

Organization Culture and Happy Workplace of Teachers in School

under the Secondary Educational Service Area Office 9

วัลลภ บุตรเกตุ, สำเริง อ่อนสัมพันธ์

Wonlop Butket, Samroeng Onsamphan

บทความวิชาการ

ภาวะผู้นำของพระสงฆ์ในการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง 760-771

จังหวัดราชบุรี

Leadership of Sangha Administrators in Sangha Administration at

Muang District, Ratchaburi Province

พระราชวัลภาจารย์ (ดาวเรือง อาจารย์คุณ)

Phra Rajwallapajan (Daoruang Acaraguno)

สารบัญ(ต่อ)

สภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขในการบริหารจัดการที่พักสงฆ์ The Problems and Guidelines of Sangha Residence Management <i>พระครูจริยธรรมานุรักษ์ (วัลลภ จริยธมฺโม)</i> <i>Phrakhru Jariyathammanurak (Wanlop Cariyadhammo)</i>	772-782
การบริหารจัดการศึกษาับความปกติใหม่หลังวิกฤตโควิด – 19 The New Normal In Educational Administration After The Covid-19 Crisis <i>พัชรารณณ์ ดวงชื่น</i> <i>Patcharaporn Duangchurn</i>	783-795
ประติมากรรมนูนสูงการเรียนรู้ของเด็กพิเศษ The soft sculptures of interactive learning for special needs children <i>กาญจนา ชลสุวัฒน์</i> <i>Kanchana Cholsuwat</i>	796-806
การพัฒนาลูกประคบสมุนไพรหินสพา สำหรับให้บริการงาน การแพทย์แผนไทยโรงพยาบาลหลวงพ่อบึง จังหวัดนครปฐม The development of herbal compress ball, stone spa for Thai traditional medicine providers, Luang Pho Pern Hospital, Nakhon Pathom Province <i>สุจิตรา บุญมาก, ปพิชญา ศรีแก้ว, ศิริลักษณ์ แซ่ฮ้อ,</i> <i>อำพล บุญพียร. วรินทร์ เขิดชูธีรกุล</i> <i>Sujitra Boonmag, Papichthaya Srikaew, Sililak Sae-ngo,</i> <i>Aumpol Bunpean and 5Warintorn Choedchutirakul</i>	807-817
Total Quality Management in Modern Organizations by Using Participation and Teamwork <i>Teeradej Snongtaweepon, Chaianun Siribensanont,</i> <i>Waranon Kongsong, Sukhumpong Channuwong</i>	818-829

สารบัญ(ต่อ)

บทวิจารณ์หนังสือ

จิตวิทยาในพระอภิธรรม โดย พระศาสนโสภณ(พิจิตร ฐิตวณฺโณ)

830-839

แม่ชีศรินรัตน์ ชิตะธรรมสิทธิ

Maechee Sarinrattana Chittadhammasithi

คู่มือมนุษย์

840-842

จิราภรณ์ ชวะศิริ

Jiraporn Chawasiri

ความคิดเห็นของประชาชนต่อการป้องกันและรักษาโรคติดเชื้อโควิด-19 ตามหลักอริยสัจ 4

The Attitudes of People Towards the Prevention and Treatment of Coronavirus COVID-19 According to the Four Noble Truths

พระครูศรีปริยัติวิธาน, ดร. (พระมหาแม้น คุปตรังสี/ทองวิจิตร)

Phrakhrusripariyativitan, Dr. (Phramaha Maen Kuppatarangsi/Thongvijit)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย

Mahamakut Buddhist University, Sirindhorn Campus, Thailand

E-mail: Thongvijit2018@gmail.com

Received June 8, 2020; Revised July 7, 2020; Accepted September 25, 2020

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการป้องกันและรักษาโรคติดเชื้อโควิด-19 ตามหลักอริยสัจ 2) นำเสนอแนวทางป้องกันและรักษาโรคติดเชื้อโควิด-19 ตามหลักอริยสัจ 4 งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงผสมผสานวิธี ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 151 คน และเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เชิงบรรยาย

ผลการวิจัยพบว่า ระดับของความคิดเห็นของประชาชนต่อการป้องกันและรักษาโรคติดเชื้อโควิด-19 ตามหลักอริยสัจ 4 โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการรักษาโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 และความคิดเห็นเกี่ยวกับสาเหตุของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 ตามลำดับ ส่วนแนวทางการป้องกันและรักษาโรคติดเชื้อโควิด-19 ตามหลักอริยสัจ 4 คือ กำหนดรู้และทำความเข้าใจเรื่องโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 การละและป้องกันสาเหตุของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 กำหนดเป้าหมายในการป้องกันและรักษา และปฏิบัติตามแนวทางที่เหมาะสม เช่น สวมหน้ากากอนามัย เว้นระยะห่างทางสังคม มีการวางแผนในการใช้จ่ายและใช้ชีวิต และทำจิตใจให้เข้มแข็ง เป็นต้น

คำสำคัญ: การป้องกันและรักษา; โรคติดเชื้อโควิด-19; หลักอริยสัจ 4

ABSTRACT

The purposes of this research were 1) to study the attitudes of people towards the prevention and treatment of Coronavirus COVID-19 according to the Four Noble Truths, 2) to present the ways to prevent and treat Coronavirus COVID-19 according to the Four Noble Truths. The study was a mixed research method. The researcher used the research questionnaire to collect quantitative data from the samples of 151 respondents and collected qualitative data through interviewing 5 scholars. The statistics used in this research consisted of Frequency, Percentage, Mean and Standard Deviation. Descriptive analysis was used to analyze qualitative data.

The results of the research were as follows: The overall attitudes of people towards the prevention and treatment of Coronavirus COVID-19 according the Four Noble Truths were at high level. In particular, the attitudes of people about the ways to prevent Coronavirus COVID-19 were at the highest level, followed by attitudes about the effects of Coronavirus COVID-19, attitudes about the treatment of Coronavirus COVID-19, and attitudes about the causes of Coronavirus COVID-19. The ways to prevent and treat Coronavirus COVID-19 according to the Four Noble Truths are as follows: Being aware and understanding of Coronavirus COVID-19, avoidance and prevention of the causes of Coronavirus COVID-19, setting goals in the prevention and treatment of Coronavirus COVID-19, and following appropriate ways in the prevention and treatment of Coronavirus COVID-19 such as wearing mask, social distancing, avoidance of going to crowded places, and strengthening the mind, and so on.

Keywords: Prevention and Treatment; Coronavirus COVID-19; The Four Noble Truths

บทนำ

โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา-19 ได้สร้างความวิตกกังวล ความเครียดและความตื่นตระหนกแก่ชาวโลกอย่างมาก เนื่องจากเป็นไวรัสที่ทำลายระบบการทำงานของปอด เป็นเหตุให้บุคคลที่อ่อนแอสามารถเสียชีวิตอย่างรวดเร็ว วิธีการป้องกันก็ค่อนข้างยากลำบากเนื่องจากสามารถแพร่ระบาดผ่านการจาม การไอ และการสัมผัส จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้หลักอริยสัจ 4 ในการศึกษาและหาวิธีการป้องกัน ซึ่งหลักอริยสัจ 4 คือ การเรียนรู้เกี่ยวกับปัญหา (ทุกข์) การหาสาเหตุของปัญหา (สมุทัย) การกำหนดเป้าหมายในการแก้ปัญหา (นิโรธ) และการดำเนินการตามแนวทางปฏิบัติที่นำไปสู่การแก้ปัญหา (มรรค) BBC News Thai (4 พฤษภาคม 2563) กล่าวว่า โลกได้รับรู้เรื่องไวรัสชนิดนี้ หลังจากทางการจีนยืนยันเมื่อวันที่ 31 ธันวาคม 2562 ว่า มีการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสสายพันธุ์ใหม่ในเมืองอู่ฮั่น ซึ่งมี

ประชากร 11 ล้านคน หลังจากเก็บตัวอย่างไปวิเคราะห์ จีนและองค์การอนามัยโลกระบุว่า เป็นเชื้อไวรัสโคโรนา คนไทยได้เคยรู้จักไวรัสในตระกูลนี้มาแล้วจากการระบาดของโรคระบบทางเดินหายใจเฉียบพลันร้ายแรง หรือ โรคซาร์ส (Severe Acute Respiratory Syndrome-SARS) ซึ่งมีสาเหตุมาจากเชื้อไวรัสโคโรนาเช่นเดียวกัน และองค์การอนามัยโลก (World Health Organization-WHO) ได้ประกาศให้การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนาเป็นการระบาดใหญ่ (Pandemic) เนื่องจากเชื้อไวรัสชนิดนี้สามารถลุกลามไปอย่างรวดเร็วทุกภูมิภาคของโลก มีการสันนิษฐานว่า ไวรัสชนิดนี้อาจเริ่มติดต่อกันจากสัตว์มาสู่คน โดยมีต้นตอการแพร่ระบาดจากงูเห่าของจีนและงูสามเหลี่ยมที่นำมาวางจำหน่ายในตลาดสดเมืองอูฮั่น กูเหล่านี้อาจกินค้างคาวแล้วเป็นพาหะนำเชื้อไวรัสมาสู่มนุษย์ เนื่องจากเชื่อกันว่าในค้างคาวมีเชื้อไวรัสชนิดนี้

โรคระบาด หมายถึงสถานการณ์การเกิดขึ้นของโรคในระยะเวลาเดียวกันและสามารถแพร่กระจายไปยังภูมิภาคอื่น ๆ โดยโรคระบาดบางประเภทติดต่อกันได้ทั้งระหว่างคนและระหว่างสัตว์สู่คน โดยมีเชื้อจุลินทรีย์ต่าง ๆ เป็นสาเหตุหรือพาหะนำโรค เช่นโรคไข้หวัดใหญ่ และโรคไข้เลือดออก เป็นต้น ภูมิภาคมีความสัมพันธ์กับการเกิดโรคระบาด ดังนั้น จะต้องมีการเตรียมการและการวางแผนเพื่อรับมือกับจำนวนผู้ป่วยที่เพิ่มสูงขึ้น รวมถึงการเฝ้าระวังและการวิเคราะห์ลักษณะการกระจายตัวของโรค เสนอแนะวิธีการป้องกันให้ประชาชนทราบอย่างทั่วถึง (พิมพ์พลอย เผือกพวง, 2561) ขณะที่ Barrett, Kuzawa, McDade and Armelagos (1998) ได้แบ่งปรากฏการณ์ทางระบาดวิทยาในมุมมองของมานุษยวิทยาการแพทย์ว่ามีการเปลี่ยนผ่าน 3 ยุค ดังนี้ คือ ยุคที่หนึ่งเป็นการเกิดขึ้นของโรคระบาดแบบดั้งเดิมเช่น อหิวาตกโรค กาฬโรค ซึ่งเริ่มต้นตั้งแต่ยุคหินที่มนุษย์มีการตั้งรกรากเป็นหลักแหล่ง ยุคที่สอง เป็นการระบาดของโรคเรื้อรังเช่น มะเร็ง ความดัน โรคหัวใจและเบาหวาน ซึ่งเกิดขึ้นพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของมนุษย์ในยุคอุตสาหกรรม ยุคที่สาม เป็นโรคระบาดสายพันธุ์ใหม่ ที่เรียกว่าโรคอุบัติใหม่ เช่น ไข้หวัดนก โรคซาร์ส ไข้หวัดสายพันธุ์ใหม่ ด้านโกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ (2563) กล่าวว่าโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ที่ชาวโลกกำลังเผชิญอยู่ในปัจจุบันนี้ จัดเป็นโรคอุบัติใหม่ในยุคที่สามที่สามารถแพร่ระบาดได้อย่างรวดเร็วเพราะเกิดขึ้นในยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการติดต่อสื่อสาร การทำธุรกิจ การค้าและการเดินทางข้ามพรมแดนของคนอย่างไม่เคยมีมาก่อน ดังที่ Nguyen (2017) ค้นพบว่า ยุคโลกาภิวัตน์ทำให้โลกไร้พรมแดน มีการติดต่อทางธุรกิจ และการเดินทางไปมาหาสู่กันทั่วทุกภูมิภาคของโลก จึงเป็นเหตุให้เชื้อโรค พาหะนำโรคและผู้ป่วยเดินทางไหลเวียนไปทั่วโลก ก่อให้เกิดระบาดของโรคอย่างรวดเร็ว

องค์การอนามัยโลก (World Health Organization-WHO) ได้ออกมาเตือนว่า สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 จะยังไม่ยุติลงในเร็ว ๆ นี้ และองค์การอนามัยโลกยังเป็นห่วงการแพร่ระบาดที่เพิ่มขึ้นในแอฟริกา ยุโรปตะวันออก ละตินอเมริกา และบางประเทศในเอเชีย โดยขณะนี้ มีผู้ติดเชื้อมากกว่าล้านคน และเสียชีวิตกว่าสองแสนคน (หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ, 6 พฤษภาคม 2563) จากการศึกษาทางประวัติศาสตร์ โรคระบาดใหญ่เคยเกิดขึ้นทุก ๆ 100 ปี โดยก่อนหน้านี้ ประมาณหนึ่งร้อยปีที่แล้ว เคยเกิดไข้หวัดใหญ่สเปน ซึ่งเชื้อไวรัสชนิดนี้ได้คร่าชีวิตประชากรโลกราว 40-50 ล้าน ภายใน

ระยะเวลา 2 ปี คือระหว่างปี ค.ศ.1918-1920 เหล่านักวิทยาศาสตร์และนักประวัติศาสตร์เชื่อว่า ราว 1 ใน 3 ของประชากรโลกในขณะนั้นหรือราว 1.8 พันล้านคน ติดเชื้อไวรัสลมพิษชนิดนี้ มีการประมาณการว่าใช้หวัดใหญ่สเปนได้คร่าชีวิตผู้คนไปมากกว่าจำนวนผู้เสียชีวิตในสงครามโลกครั้งที่ 1 ซึ่งสิ้นสุดลง ในขณะที่โรคกำลังเริ่มแพร่ระบาดไปทั่วโลก (BBC News Thai, 2 พฤษภาคม 2563) (Brown and Nading, 2019) พบว่า การอุบัติขึ้นของไวรัสโคโรนาที่แพร่ระบาดอย่างรวดเร็ว ท่ามกลางบริบททางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น เป็นเครื่องบ่งชี้ให้เห็นว่า เชื้อไวรัสได้กลายพันธุ์ เป็นเชื้อโรคที่ปรับเปลี่ยนพันธุกรรมกลายเป็นเชื้อที่ดื้อยา ทำให้วงการแพทย์และวิทยาศาสตร์ไม่สามารถหาการรักษาได้ทันในเวลาอันรวดเร็ว

โรคระบาดเป็นส่วนหนึ่งของความทุกข์ที่เกิดขึ้นในวงจรชีวิตของมนุษย์และสัตว์โลก คือ ชาติ ชรา พยาธิ (โรค) และมรณะ ดังนั้น จะต้องใช้วิธีคิดและการแก้ปัญหาตามหลักอริสัจ 4 ในทางพระพุทธศาสนา คือ การกำหนดรู้ปัญหา การหาสาเหตุของปัญหา การกำหนดเป้าหมายในการดับปัญหา และการปฏิบัติตามแนวทางที่นำไปสู่การดับปัญหา พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (2558) ได้อธิบายว่า อริสัจ 4 คือ ความจริงอันประเสริฐ ความจริงของพระอริยะ ความจริงที่ทำให้ผู้เข้าถึงกลายเป็นอริยะ คือ 1. ทุกข์ (ความทุกข์ สภาพที่ทนได้ยาก สภาพที่บีบคั้น ชาติ ชรา พยาธิ มรณะ การประสบสิ่งที่ไม่พึงปรารถนา ความพลัดพรากจากสิ่งอันเป็นที่รัก เป็นต้น) 2. ทุกขสมุทัย (สาเหตุแห่งทุกข์ สาเหตุที่ทำให้เกิดทุกข์ ได้แก่ กามตัณหา ภวตัณหา และวิภวตัณหา) 3. ทุกขนิโรธ (ความดับทุกข์ ได้แก่ภาวะที่ดับทณดับไป ภาวะที่ไม่มีความทุกข์ ภาวะที่หลุดพ้น สงบ ปลอดภัย) 4. ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา (ปฏิปทาที่นำไปสู่ความดับไปแห่งทุกข์ ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ หรือแนวทางปฏิบัติเพื่อความดับไปแห่งปัญหา) พระพรหมคุณาภรณ์ ยังได้อธิบายขั้นตอนและกิจที่ควรทำในอริยสัจ 4 ดังนี้ 1. ทุกข์ เป็นขั้นแถลงปัญหาที่จะต้องทำความเข้าใจและรู้ขอบเขต (ปริยญา) 2. สมุทัย เป็นขั้นวิเคราะห์และวินิจฉัยมูลเหตุของปัญหา ซึ่งจะต้องแก้ไขกำจัดให้หมดสิ้นไป (ปหานะ) 3. นิโรธ เป็นขั้นบอกภาวะที่ปราศจากปัญหา อันเป็นจุดหมายที่ต้องการให้เห็นว่าการแก้ปัญหาเป็นไปได้ และจุดหมายนั้นควรเข้าถึง ซึ่งจะต้องทำให้สำเร็จ (สังคิกิริยา) 4. มรรค เป็นขั้นกำหนดวิธีการ ขั้นตอน และรายละเอียดที่จะต้องปฏิบัติในการลงมือแก้ปัญหา (ภาวนา)

งานวิจัยนี้ได้ใช้หลักของอริยสัจ 4 เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ ทุกข์ คือ ขั้นกำหนดปัญหา กำหนดรู้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปัญหา สมุทัย คือ ขั้นตั้งสมมติฐาน การหาสาเหตุของปัญหา นิโรธ การศึกษาวิธีดับปัญหา และมรรค คือ การกำหนดแนวทางปฏิบัติเพื่อนำไปสู่การดับปัญหา ซึ่งปัญหาในงานวิจัยนี้ได้แก่โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนาโควิด-19 ซึ่งกำลังระบาดอยู่ในขณะนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการป้องกันและรักษาโรคติดเชื้อโควิด-19 ตามหลักอริยสัจ 4
2. เพื่อนำเสนอแนวทางการป้องกันและรักษาโรคติดเชื้อโควิด-19 ตามหลักอริยสัจ 4

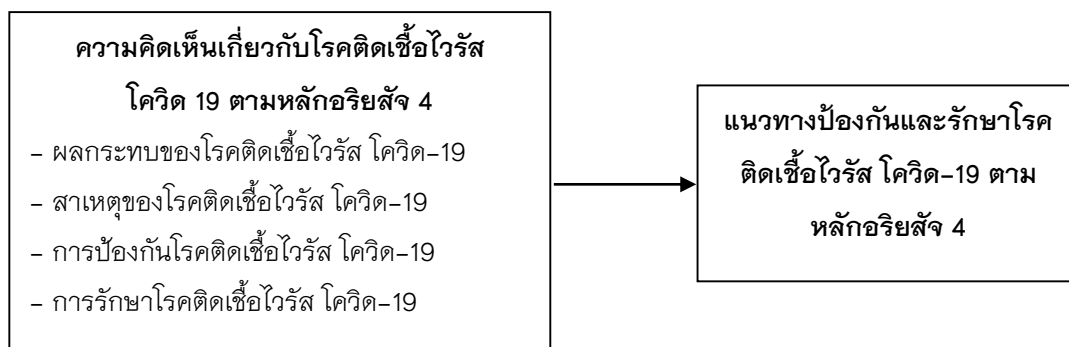
การทบทวนวรรณกรรม

Qiu, Rutherford, Mao and Chu (2017) พบว่า โรคระบาดมีประวัติศาสตร์อันยาวนานและส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อชีวิตมนุษย์โดยส่งผลกระทบทางลบต่อสุขภาพ เศรษฐกิจและชีวิตของประชาชน การจะรักษาโรคระบาดให้ได้ผลนั้นจะต้องพัฒนาวัคซีนมาป้องกัน และต้องพัฒนายาที่มีประสิทธิภาพ สำหรับการรักษาโรคระบาดนั้น ๆ ได้โดยเฉพาะ นอกจากนี้ ประชาชนจะต้องให้ความร่วมมือในการรักษาโรคระบาดด้วย Alley and Sommerfeld (2014) ได้อธิบายว่า วงการแพทย์จะต้องพัฒนาความรู้ทางการแพทย์ และยาให้สามารถรับมือกับการกลายพันธุ์ของโรคอย่างต่อเนื่อง เพื่อป้องกันความเสียหายที่จะเกิดขึ้นจากโรคระบาด โรคระบาดที่เกิดขึ้นในแต่ละครั้งตามวงจรชีวิตของโลกยังเปลี่ยนแปลงไปตามบริบททางประวัติศาสตร์ สังคมและนิเวศวิทยา และโรคระบาดสามารถพัฒนาตนเองหรือกลายพันธุ์ไปสู่โรคที่ดื้อยา ซึ่งยากต่อการรักษา ซึ่งส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ และระบบสังคม ทำให้การใช้ชีวิตของประชาชนมีความยากลำบากกว่าเดิม Bureau of Epidemiology, Thailand (2558) รายงานว่า อุณหภูมิของโลกมีผลต่อการการยืดยาวระยะเวลาของการดำรงอยู่ของโรค ทำให้โรคแพร่กระจายไปได้ไกล สัตว์บางประเภทที่เป็นพาหะของโรคมีการเจริญเติบโตในสภาพอากาศที่อบอุ่น จึงทำให้ปริมาณของสัตว์ที่เป็นพาหะของโรคมีปริมาณสูงขึ้น ทำให้จำนวนผู้ป่วยเพิ่มขึ้นเป็นลูกโซ่ พิมพ์พลอย เพือกพวง (2561) พบว่า สาเหตุของการเพิ่มขึ้นของโรคระบาดมาจากการเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศเนื่องจากการเพิ่มขึ้นของอุณหภูมิของโลกมีผลต่อการดำรงอยู่ของเชื้อโรค จึงควรมีการเตรียมการและวางแผนเพื่อรับมือกับจำนวนผู้ป่วยที่เพิ่มสูงขึ้น รวมทั้งต้องมีการเฝ้าระวังลักษณะของการกระจายตัวของโรคด้วย

หลักอริยสัจ 4 ในพระพุทธศาสนาสามารถนำมาใช้ในการแก้ปัญหาได้เพราะเป็นหลักการค้นหาความจริงและแนวทางแก้ปัญหาตามหลักของเหตุผล พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต, 2538) ได้กล่าวอ้างถึงพระบาลี ซึ่งให้ความหมายว่า อริยสัจหมายถึง สัจจะที่พระอริยตรัสรู้ สัจจะของพระอริยะ สัจจะที่ทำให้เป็นพระอริยะ และสัจจะอย่างพระอริยะคือแท้แน่นอน พระพรหมคุณาภรณ์ (2558) ได้อธิบายขั้นตอนและกิจที่ควรทำในอริยสัจ 4 ดังนี้ (1) ทุกข์ เป็นขั้นแถลงปัญหาที่จะต้องทำความเข้าใจและรู้ขอบเขต (ปริยญา) (2) สมุทัย เป็นขั้นวิเคราะห์และวินิจฉัยมูลเหตุของปัญหา ซึ่งจะต้องแก้ไขกำจัดให้หมดสิ้นไป (ปหานะ) (3) นิโรธ เป็นขั้นบอกภาวะที่ปราศจากปัญหา อันเป็นจุดหมายที่ต้องการให้เห็นว่า

การแก้ปัญหาเป็นไปได้ และจุดหมายนั้นควรเข้าถึง ซึ่งจะต้องทำให้สำเร็จ (สัจฉิกริยา) (4) มรรค เป็นขั้นกำหนดวิธีการ ขั้นตอน และรายละเอียดที่จะต้องปฏิบัติในการลงมือแก้ปัญหา (ภาวนา)

พนม พงษ์ไพบูลย์ และคณะ (2528) กล่าวว่า กิจในอริยสัจ 4 เป็นเรื่องของการกระทำหรือการปฏิบัติ (Action) ทั้งสิ้น ส่วนหลักอริยสัจ 4 เป็นแนวคิด (Concept) หลักการ (Principle) หรือสภาวะการณ์ (Condition) อันจะต้องนำไปปฏิบัติ พนม พงษ์ไพบูลย์ และคณะ (2528) อ้างอิงจากแนวคิดของสาโรช บัวศรี 2511) ได้อธิบายขั้นและกิจในอริยสัจ 4 และวิธีการสอนตามขั้นของอริยสัจ 4 คือ (1) ทุกข์ ควรกำหนดรู้ (ปริยญา) ได้แก่ ขั้นกำหนดปัญหา ศึกษาพิจารณาปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง ด้วยความรอบคอบ และพยายามกำหนดขอบเขตของปัญหา (2) สมุทัย ควรละ (ปหานะ) ได้แก่ ขั้นตั้งสมมติฐาน ขั้นศึกษาหาสาเหตุของปัญหา ขั้นทำความเข้าใจว่าในการแก้ปัญหาจะต้องกำจัดหรือดับที่ต้นตอของปัญหาเหล่านั้น (3) นิโรธ ควรทำให้แจ้ง (สัจฉิกริยา) ได้แก่ ขั้นทดลองหรือเก็บข้อมูล ขั้นการทำให้แจ้งหรือบรรลุถึงเป้าหมายที่ต้องการ ขั้นการทดลองหรือบันทึกผลการทดลอง หรือข้อมูลไว้พิจารณาในขั้นต่อไป (4) มรรค ควรทำให้เจริญ ควรบำเพ็ญให้บริบูรณ์ (ภาวนา) ได้แก่ ขั้นวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล ขั้นทดลองปฏิบัติจนรู้ว่า ผลการทดลองแก้ปัญหาได้หรือไม่ โดยจะต้องมีการวิเคราะห์และเปรียบเทียบข้อมูลตามทีบันทึกไว้ในขั้นที่ 3 ขั้นนี้จะเป็นขั้นสรุปแนวทางปฏิบัติที่ได้ผลแล้วให้ลงมือปฏิบัติตามแนวทางนั้น

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed-Research Method) ทำการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณเป็นหลัก โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเป็นงานวิจัยสนับสนุน โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก 5 ท่าน มีรายละเอียดดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ อาจารย์และบุคลากรที่ทำงานในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย และวิทยาเขตศาลายา จังหวัด

นครปฐม จำนวน ทั้งหมด 151 คน เนื่องจากประชากรมีจำนวนไม่มาก ผู้วิจัยจึงได้ใช้ประชากรทั้งหมดเป็นกลุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่แบบสอบถาม ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยในการสร้างแบบสอบถามมีวิธีการ ดังนี้

1. **การวิจัยเชิงปริมาณ** ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎี และแนวคิดต่าง ๆ จากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นมาสร้างเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่มีคำถามชนิดปลายปิด โดยแบ่งโครงสร้างแบบสอบถามออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1.1 แบบสอบถามส่วนที่ 1 เป็นแบบเลือกตอบ (Check list) เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ อายุการทำงาน และรายได้ต่อเดือน

1.2 แบบสอบถามส่วนที่ 2 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) เป็นคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชนต่อการป้องกันและรักษาโรคติดเชื้อโควิด-19 ตามหลักวิธี 4 ประกอบด้วยข้อคำถาม 20 ข้อ

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก 5 คน ซึ่งเป็นทรงคุณวุฒิ โดยเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัย 2 คน อนุศาสนาจารย์ 2 คน และ ประชาชน 1 ผู้ติดตามข่าวและสนใจเกี่ยวกับโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 ด้วยวิธีสัมภาษณ์เจาะจง

การสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

ผู้วิจัยได้นำเอาแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้ (Try Out) เพื่อ

1. ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน โดยพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับตัวแปรและวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษาโดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC : Item Objective Congruence Index) ในการสร้างประเด็นคำถาม

2. หาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยทดลองใช้แบบสอบถามกับประชาชนที่ใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ได้ความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.93

3. ปรับปรุงแบบสอบถามก่อนนำไปใช้จริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การจัดเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้ประสานงานกับผู้บริหารและบุคลากรในสถานที่ทำงานเพื่อเป็นตัวแทนในการเก็บรวบรวมแบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยได้ชี้แจงรายละเอียดแก่บุคลากรและกลุ่มตัวอย่างก่อนที่จะมีการตอบแบบสอบถามให้ชัดเจนก่อน

2. ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 151 คน ได้แบบสอบถามกลับมาทั้ง 151 ชุด คิดเป็นหนึ่งในร้อยเปอร์เซ็นต์เต็ม

3. ตรวจสอบความถูกต้อง และความสมบูรณ์ของแบบสอบถามแล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ มาวิเคราะห์และสร้างองค์ความรู้ใหม่ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแบบลิเคิร์ต (Five Rating Likert Scale) มาวิเคราะห์ทางสถิติด้วยโปรแกรมทางสังคมศาสตร์ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนแบบสอบถามดังนี้ คือ 5 หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด 4 หมายถึง เห็นด้วยมาก 3 หมายถึง เห็นด้วยปานกลาง 2 หมายถึง เห็นด้วยน้อย 1 หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด ส่วนเกณฑ์ในการแปลผลหรือความหมายของค่าเฉลี่ย นำนักคำตอบ ผู้วิจัยได้กำหนดเป็น 5 ระดับ ดังนี้ คือ ค่าเฉลี่ย 4.21–5.00 หมายความว่า มีความเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 3.41–4.20 หมายความว่า มีความเห็นอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 2.61–3.40 หมายความว่า มีความเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 1.81–2.60 หมายความว่า มีความเห็นอยู่ในระดับน้อย ค่าเฉลี่ย 1.00–1.80 หมายความว่า มีความเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยนำผลการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เนื้อหา โดยทำการวิเคราะห์เชิงบรรยาย (Descriptive Analysis) เพื่อนำมาเทียบเคียงกับข้อมูลเชิงปริมาณในการสร้างองค์ความรู้ใหม่ (New body of knowledge)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยเลือกใช้สถิติในการวิเคราะห์เพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะของข้อมูลและตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ อายุการทำงาน และรายได้ต่อเดือน

2. ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistic) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) เพื่อวิเคราะห์ความคิดเห็นของประชาชนต่อการป้องกันและรักษาโรคติดเชื้อโควิด-19 ตามหลักอริยสัจ 4

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นผู้ชายคิดเป็นร้อยละ 60.26 และผู้หญิงคิดเป็นร้อยละ 39.74 อายุของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 36–45 ปี คิดเป็นร้อยละ 39.74

รองลงมาคืออายุระหว่าง 46-55 ปี คิดเป็นร้อยละ 19.87 อายุระหว่าง 26-35 ปี คิดเป็นร้อยละ 16.56 อายุ 56 ปี ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 13.90 และอายุน้อยกว่า 25 ปี คิดเป็นร้อยละ 9.93

ด้านสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นโสดคิดเป็นร้อยละ 49.67 รองลงมาได้แก่ สมรส คิดเป็นร้อยละ 43.05 หม้ายคิดเป็นร้อยละ 3.97 และหย่าร้างคิดเป็นร้อยละ 3.31 ด้านระดับการศึกษา ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 43.05 รองลงมา ได้แก่ต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 36.42 ปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 13.25 และปริญญาเอกคิดเป็นร้อยละ 7.28 ด้านอาชีพ ส่วนใหญ่รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ 36.42 พนักงานบริษัทเอกชน คิดเป็นร้อยละ 29.80 อาชีพอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 17.22 และธุรกิจส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 16.56

ด้านอายุการทำงาน ส่วนใหญ่มีอายุการทำงานระหว่าง 5-15 ปี คิดเป็นร้อยละ 33.11 รองลงมา ได้แก่ อายุการทำงานน้อยกว่า 25 ปี คิดเป็นร้อยละ 23.18 อายุการทำงานระหว่าง 16-25 ปี คิดเป็นร้อยละ 19.87 อายุการทำงานระหว่าง 26-35 ปี คิดเป็นร้อยละ 13.25 และอายุการทำงานมากกว่า 36 ปี คิดเป็นร้อยละ 10.60 ปี

ด้านรายได้ต่อเดือน ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือนอยู่ระหว่าง 5,000 -15,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 46.36 รองลงมาได้แก่ รายได้ระหว่าง 15,001-25,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 23.19 รายได้ระหว่าง 25,001-35,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 16.56 รายได้ระหว่าง 35,001-45,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 9.93 และรายได้มากกว่า 45,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 3.97

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของประชาชนต่อการป้องกันและรักษาโรคติดเชื้อโควิด-19 ตามหลักอริยสัจ 4

จากผลการวิจัยพบว่า ระดับของความคิดเห็นของประชาชนต่อการป้องกันและรักษาโรคติดเชื้อโควิด-19 ตามหลักอริยสัจ 4 โดยรวม อยู่ในระดับมากโดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.91 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.64 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ 4.47 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.81 รองลงมาได้แก่ ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 มีค่าเฉลี่ย 4.32 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.82 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการรักษาโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 มีค่าเฉลี่ย 3.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.78 และความคิดเห็นเกี่ยวกับสาเหตุของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 มีค่าเฉลี่ย 3.16 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.90

ผลการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลหลักเกี่ยวกับแนวทางป้องกันและรักษาโรคติดเชื้อโควิด-19 ตามหลักอริยสัจ 4

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก มีแนวทางในการป้องกันและรักษาโรคติดเชื้อโควิด-19 ดังนี้ คือ ในโลกปัจจุบันเป็นโลกแห่งการแข่งขัน และดิ้นรนเพื่อหาปัจจัยในการดำรงชีพ ทำให้ประสบกับความยากลำบากมากเพราะการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโควิด-19 ทำให้การประกอบอาชีพ การ

ทำงานและการใช้ชีวิตทุกอย่างไม่เหมือนเดิม ต้องใช้ชีวิตอย่างมีสติ และไม่ประมาท รั้วตระวังตัวอยู่ตลอดเวลา จะต้องคิดเสมอว่า เรากำลังเผชิญกับศัตรูคือโรคภัยที่มองไม่เห็นตัว ป้องกันยาก จะต้องปฏิบัติตามข้อกฎหมายและคำแนะนำของศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโควิด-19 (ศบค.) อย่างเคร่งครัด จะต้องสวมหน้ากากอนามัยทุกครั้งที่ออกจากบ้าน เว้นระยะห่างทางสังคม (Social distancing) ล้างมือทำความสะอาดอวัยวะร่างกายบ่อย ๆ ไม่เข้าไปในสถานที่ที่เสี่ยงที่มีคนแออัด หรือสถานที่ที่มีอากาศไม่ถ่ายเท การเจลและยาฆ่าเชื้อโควิดสม่ำเสมอ กักตัวอยู่ในบ้าน ไม่มั่วสุม ไม่เล่นการพนัน ไม่ชวนกันดื่มสุราอันเป็นเหตุให้ขาดสติ ขาดการระมัดระวังตัว ในขณะเดียวกัน ควรสวดมนต์ไหว้พระและทำสมาธิที่บ้านเพื่อช่วยให้จิตใจสงบไม่ฟุ้งซ่าน นอกจากนี้ ผู้ให้ข้อมูลหลักยังกล่าวเพิ่มเติมว่า โรคโควิดทำให้คนไทยได้ฟื้นฟูวัฒนธรรมแห่งการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน คนที่มีกินมีใช้ก็ช่วยแบ่งปันน้ำใจให้คนที่ไม่มีเพื่อไม่ให้เกิดความเครียดมากกับการดำรงชีพ

ผู้ให้ข้อมูลหลักยังได้นำเสนอแนวทางเพิ่มเติมว่า จะต้องดูแลร่างกายให้มีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรง โดยการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ รับประทานอาหารที่มีประโยชน์โดยปรุงสุกด้วยตนเอง หรือหากไม่มีเวลาเตรียมก็จัดหาจากร้านอาหารตามสั่งทั่วไปและนำไปรับประทานในที่พักส่วนตัว เมื่อต้องหยิบจับอุปกรณ์หรือสัมผัสกับวัตถุสิ่งของสาธารณะต่าง ๆ ก็ควรล้างมือด้วยสบู่หรือเจลล้างมือทุกครั้ง สวมหน้ากากอนามัยทุกครั้งเมื่อออกจากที่พักช่วงเวลาไปปฏิบัติงานหรือไปในสถานที่ต่าง ๆ ที่คับคั่งด้วยผู้คน เช่น ตลาดนัด หรือ โรงพยาบาล เป็นต้น หลีกเลี่ยงการจับกลุ่มพูดคุยกัน หรือหากจำเป็นต้องมีกิจกรรมร่วมกันก็ควรเว้นระยะห่างทางสังคมตามมาตรการอย่างเคร่งครัด หากมีอาการไอ จามก็ควรใช้หน้ากากอนามัยหรือผ้าเช็ดหน้าป้องกันไว้ ติดตามข้อมูลข่าวสารของทางราชการอย่างสม่ำเสมอเพื่อรับรู้ความเคลื่อนไหวและทิศทางสำหรับการปรับตัวอย่างเป็นปัจจุบัน ที่สำคัญเพื่อย้ำเตือนตนเองให้มี “ความตระหนัก แต่ไม่ถึงกับตระหนก” จนเกินไป ควรมีความระมัดระวังในการดำเนินชีวิตเพิ่มขึ้น ให้กำลังใจตนเองและบุคคลรอบข้างเพื่อก้าวผ่านช่วงเวลาแห่งความยากลำบากอย่างตระหนักรู้และปล่อยวาง

นอกจากนี้ ผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งมีความเชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา ได้เสนอแนะว่าแนวทางป้องกันโรคติดเชื้อโควิด-19 ตามหลักการทางพระพุทธศาสนา คือ ประการที่หนึ่ง จะต้องมียศ สภาธิ ปญญา คำว่า ศีล คือมีระเบียบวินัยในตนเอง มีความเคารพต่อกฎระเบียบของสังคมที่ได้กำหนดขึ้นว่าเมื่อเจอโรคระบาดเช่นนี้ ทุกคนจะต้องปฏิบัติตัวอย่างไร ประการที่สอง มีจิตใจเข้มแข็งหนักแน่น เชื่อมมั่นและมุ่งมั่นในวิธีการรักษาโรค เรียกว่ามีสมาธิ ประการที่สาม จะต้องมียศปญญาในการไตร่ตรอง ไม่ตื่นตระหนก มีสติสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ว่าอะไรควรทำ ไม่ควรทำ ควรพยายามศึกษาและทำความเข้าใจสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ใช้ชีวิตอย่างพอเพียงและระมัดระวัง วางแผนการใช้จ่ายและการใช้ชีวิตเพื่อให้รอดพ้นจากการติดเชื้อโรคระบาดโควิด-19 ให้ได้ ต้องเรียนรู้ที่จะปล่อยวาง คิดว่าทุกอย่างเป็นกฎธรรมมีการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไปเป็นธรรมดา

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยพบว่า ระดับของความคิดเห็นของประชาชนต่อการป้องกันและรักษาโรคติดเชื้อโควิด-19 ตามหลักอริยสัจ 4 โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งสามารถตีความได้ว่าประเทศไทยมีวิธีการรับมือหรือป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 ได้เป็นที่น่าพอใจมาก และได้รับคำชมมากมายจากต่างประเทศและองค์กรต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับหนังสือพิมพ์ฐานเศรษฐกิจ (10 พฤษภาคม 2563) ที่รายงานข่าวว่า “Thailand ไทยแลนด์ ชื่อนี้กระหึ่มก้องโลก ได้รับคำชื่นชมมากมายจากผู้นำประเทศและองค์กรต่าง จากทั่วโลกถึงความร่วมแรงร่วมใจกันเอาชนะเจ้าไวรัสตัวร้ายโควิด-19” สำหรับวิธีการป้องกัน คนไทยปฏิบัติอย่างเคร่งครัดสามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ คือ การสวมหน้ากากอนามัย ทุกครั้งที่ออกจากบ้าน การล้างมือและทำความสะอาดร่างกายบ่อย ๆ การไม่เข้าไปในสถานที่เสี่ยง เช่น สถานที่ที่มีอากาศไม่ถ่ายเท หรือสถานที่แออัด การใช้เจลหรือยาฆ่าเชื้อโควิดทุกครั้งทั้งที่เข้า-ออก จากบ้านหรือร้านค้า การกักตัวอยู่บ้านและการเว้นระยะห่างทางสังคม และสุดท้าย คือการสวดมนต์ไหว้พระ ทำสมาธิที่บ้านหรือที่สงบจากผู้คน ซึ่งมาตรการทั้งหมดนี้ คนไทยให้ความร่วมแรงร่วมใจเป็นอย่างดี สอดคล้องกับหนังสือพิมพ์ฐานเศรษฐกิจ (10 พฤษภาคม 2563) ที่รายงานข่าวว่า “เรามาถึงวันนี้ได้ ต้องขอปรบมือดัง ๆ ให้กับคนไทยทุกคน ทุกกลุ่มที่ได้ร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติหน้าที่เอาจริงเอาจังกับการทำตามกติกาที่ภาครัฐกำหนดขึ้นมา จนทำให้ประเทศไทยต่อสู้กับโควิด-19 ได้อย่างดีเลิศ เมื่อเทียบกับคนทั้งโลก จะเห็นได้ว่าไทยเรามีแนวโน้มว่าจะดีขึ้นกว่ามาก” อย่างที่ ดร.เสรี วงษ์มณฑา นักวิชาการด้านสื่อสารมวลชนและการตลาดได้แสดงความคิดเห็นว่า ประเทศไทยสู้โควิด-19 ได้ดีเลิศนั้นเพราะ 1. หมอแนะนำมาตรการกำหนดพฤติกรรม 2. รัฐบาลประกาศเป็นกฏกติกา เป็นกฎหมายใช้บังคับบ้าง ขอความร่วมมือบ้าง 3. สื่อมวลชนช่วยกันสื่อสารเผยแพร่ 4. เจ้าหน้าที่สาธารณสุขทำงานด้วยความทุ่มเทเต็มที่ ด้วยยุทธศาสตร์ที่ใช้สมองและหัวใจในการทำงาน 5. เจ้าหน้าที่ปกครอง ทหาร ตำรวจ ทำงานอย่างเต็มที่ในการกำกับดูแลให้ประชาชนทำตามกฏกติกา 6. ประชาชนส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามกฏกติกาที่หมอแนะนำ ใส่หน้ากาก ล้างมือบ่อย ๆ ออกจากบ้านแต่น้อย ไม่ไปที่มีคนมาก รักษาระยะห่างทางสังคม เป็นการป้องกันตนเอง 7. จัดการดูแลคนไทยที่กลับจากต่างประเทศเป็นอย่างดี ทั้งที่อยู่ อาหารการกิน และการบริการของเจ้าหน้าที่ 8. คนไทยมีน้ำใจต่อกัน มีคำว่า “ให้” เป็นหัวใจสำคัญของการช่วยเหลือกัน ทั้งการทำงานเป็นจิตอาสา บริจาคเงิน บริจาคสิ่งของที่จำเป็นในการป้องกัน และจัดหาอาหารและเครื่องดื่มให้แก่ผู้ที่มีความต้องการ ถือเป็นความรับผิดชอบต่อกันที่อยู่ร่วมกันในสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญญรัตน์ จันทวี พระครูวิรุฬห์สุตคุณ และทองดี ศรีตระการ (2020) ที่พบว่า ความรับผิดชอบมีความสำคัญมาก เป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้สังคมอยู่อย่างมีความสุข ควรปลูกฝังให้ประชาชน มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อครอบครัว และต่อสังคม และสอดคล้องกับแนวคิดของ อนึ่ง วงการแพทย์ไทยได้รับการชื่นชมอย่างมากจากทั่วโลกในการรักษาโรคติดเชื้อโควิด-19 ซึ่งแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการทางการแพทย์ไทยที่สามารถประยุกต์ใช้ยาในการ

รักษาผู้ป่วยได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Alley and Sommerfeld (2014) ที่พบว่า วงการแพทย์จะต้องพัฒนาความรู้ทางการแพทย์ และยาให้สามารถรับมือกับการกลายพันธุ์ของโรคอย่างต่อเนื่อง เพื่อป้องกันความเสียหายที่จะเกิดขึ้นจากโรคระบาด

ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา-19 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ คือ โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา-19 ทำลายระบบเศรษฐกิจและความเจริญของโลก โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา-19 ทำให้ประชาชนมีความยากลำบากในการดำรงชีพ เช่น ขาดแคลนรายได้และอาหาร เป็นต้น โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา-19 แพร่ระบาดง่าย โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา-19 ทำลายความสุขและความสะดวกสบายของมวลมนุษย์ และโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา-19 มีความรุนแรงและอันตรายมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ (2563) ที่พบว่า โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา-19 ส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมอย่างกว้างขวาง มีผลต่อการค้าและการลงทุน ทำให้เศรษฐกิจถดถอยอย่างมาก ทำให้ประชาชนไม่สามารถใช้ชีวิตได้ตามปกติ และสอดคล้องกับ Alley and Sommerfeld (2014) ซึ่งพบว่า โรคระบาดที่เกิดขึ้นในแต่ละครั้งตามวงจรชีวิตของโลกยังเปลี่ยนแปลงไปตามบริบททางประวัติศาสตร์ สังคมและนิเวศวิทยา และโรคระบาดสามารถพัฒนาตนเองหรือกลายพันธุ์ไปสู่โรคที่ดื้อยา ซึ่งยากต่อการรักษา ซึ่งส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจ และระบบสังคม ทำให้การใช้ชีวิตของประชาชนมีความยากลำบากกว่าเดิม

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการรักษาโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา-19 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ คือ โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา-19 จะยุติการแพร่ระบาดก็ต่อเมื่อมีการค้นพบวัคซีนป้องกัน โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา-19 จะหมดไปด้วยการป้องกันของมนุษย์เช่นการสวมหน้ากาก การกักตัวเอง และการเว้นระยะห่างทางสังคม และประชาชนมีความพึงพอใจต่อการรักษาและป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา-19 ของประเทศไทย ข้อค้นพบเกี่ยวกับประเด็นเรื่องการรักษาโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา-19 สอดคล้องกับข้อค้นพบของ Qiu, Rutherford, Mao and Chu (2017) ซึ่งพบว่า โรคระบาดมีประวัติศาสตร์อันยาวนานและส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อชีวิตมนุษย์โดยส่งผลกระทบทางลบต่อสุขภาพ เศรษฐกิจและชีวิตของประชาชน การจะรักษาโรคระบาดให้ได้ผลนั้นจะต้องพัฒนาวัคซีนมาป้องกัน และต้องพัฒนายาที่มีประสิทธิภาพสำหรับการรักษาโรคระบาดนั้น ๆ ได้โดยเฉพาะ นอกจากนี้ประชาชนจะต้องให้ความร่วมมือในการรักษาโรคระบาดด้วย

ความคิดเห็นเกี่ยวกับสาเหตุของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา-19 อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ คือ โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา-19 เกิดจากผลกระทบที่มนุษย์ก่อขึ้น โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา-19 เป็นโรคระบาดร้ายแรงเกิดขึ้นทุก 100 ปี ซึ่งคร่าชีวิตของประชากรโลกจำนวนมาก โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา-19 เกิดจากเชื้อไวรัสที่หลุดจากห้องทดลองของนักวิทยาศาสตร์ โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา-19 ติดต่อกับการบริโภคเนื้อสัตว์ที่มีไวรัสเช่น ค้างคาว เป็นต้น และโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา-19 เป็นการลงโทษของธรรมชาติ จะเห็นได้ว่าความเชื่อเรื่องสาเหตุของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา-19 อยู่ในระดับปานกลาง อาจตีความได้ว่าประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่ทราบชัดเกี่ยวกับสาเหตุของโรคที่แท้จริง

ทราบแต่เพียงว่า เป็นเชื้อไวรัสประเภทเดียวกับโรคซาร์ส (SARS) แต่ภายหลังได้มีการกลายพันธุ์มาเป็นไวรัสโคโรนา ซึ่งลักษณะเหมือนมงกุฎ คำว่า Corona แปลว่า มงกุฎ จากการวิเคราะห์แบบสอบถาม ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเชื่อว่า โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา-19 เกิดจากผลกระทบที่มนุษย์ได้ก่อขึ้น มนุษย์ทำกรรมเช่นใดก็จะได้รับผลของกรรมเช่นนั้น ไม่ว่าจะทำกับมนุษย์ กับสัตว์หรือกับธรรมชาติ ซึ่งสอดคล้องกับความเชื่อทางพระพุทธศาสนาว่า สัตว์โลกย่อมเป็นไปตามกรรม สอดคล้องกับข้อค้นพบของพระเมธีธรรมาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2539) ซึ่งได้อธิบายว่า พระพุทธศาสนาสอนเรื่องศรัทธาอันเป็นความเชื่อพื้นฐานของชาวพุทธ 4 อย่างคือ 1. เชื่อการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า 2. เชื่อกฎแห่งกรรม 3. เชื่อว่ากรรมที่เราทำมีผลจริง 4. เชื่อว่าเราได้รับผลของกรรมที่เราทำประชาชนมีความเชื่อตามที่ได้ศึกษาประวัติศาสตร์ว่า โรคระบาดเกิดขึ้นในโลกทุก 100 ปี สอดคล้องกับรายงานการวิจัยที่ Qiu, Rutherford, Mao and Chu (2017) ได้ระบุไว้ว่า หากศึกษาทางประวัติศาสตร์ก็จะพบว่า โรคระบาดใหญ่เกิดขึ้นประมาณทุก 100 ปี โดยก่อนหน้านี้เมื่อปี ค.ศ. 1918 (พ.ศ. 2461) เกิดโรคระบาดใหญ่คือไข้หวัดสเปน มีคนติดเชื้อเสียชีวิตประมาณ 20-50 ล้าน หรือ 1 ใน 5 ของประชากรโลก โดยมีผู้ติดเชื้อสูงถึง 50-100 ล้านคน ซึ่งเว็บไซต์ Money Buffalo (6 เมษายน 2563) ได้รายงานไว้ว่า ในขณะที่ไวรัสไข้หวัดใหญ่สเปนระบาดในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 1 นั้น ตรงกับสมัยรัชกาลที่ 6 มีคนไทยติดเชื้อมากถึง 2.3 ล้านคน และตายมากกว่า 80,000 คน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปปฏิบัติ

- 1) ประชาชนควรสวมหน้ากากอนามัย ล้างมือและร่างกายบ่อย ๆ เว้นระยะห่างสังคม กักตัวอยู่ในที่ปลอดภัยจากโรค ไม่เข้าไปในที่คับคั่งด้วยผู้คน ใช้เจลหรือน้ำยาฆ่าเชื้อ
- 2) ประชาชนควรเรียนรู้วิธีการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา-19 และปฏิบัติตามคำแนะนำของศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด-19 (ศบค.) ปฏิบัติตามกฎหมาย ข้อบังคับและกฎกติกาของสังคมอย่างเคร่งครัด
- 3) ประชาชนควรทำจิตใจให้เข้มแข็ง ให้กำลังใจตนเองและคนรอบข้าง ไม่ตื่นตระหนกจนเกินไป และเรียนรู้ที่จะปล่อยวาง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) จากการศึกษาค้นคว้าวิจัยในครั้งนี้ พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นและความรู้เกี่ยวกับสาเหตุของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา-19 อยู่ในระดับปานกลาง จึงควรมีการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมเกี่ยวกับสาเหตุของโรคระบาดในครั้งนี้เพิ่มเติม
- 2) ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่องวัคซีนป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา-19 อย่างเร่งด่วนเพื่อช่วยชะลอและยุติการแพร่ระบาดของโรคนี้

3) ควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดขึ้นและการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา-19

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน ผู้วิจัยขอเสนอองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของประชาชนต่อการป้องกันและรักษาโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา-19 ตามหลักอริยสัจ 4 ดังภาพที่

1

ภาพที่ 2 องค์ความรู้จากการวิจัย

สรุป

โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา-19 เป็นโรคอันตรายถึงแก่ชีวิต มีการแพร่ระบาดอย่างรวดเร็วและไม่มีท่าทีว่าจะสงบลงโดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศแถบอเมริกาและยุโรป เราจะต้องศึกษาให้รู้ ให้เข้าใจ

เรื่องผลกระทบ สาเหตุ วิธีการป้องกันและวิธีการรักษา ตามแนวทางของอริยสัจ 4 คือการเรียนรู้เรื่อง ปัญหา สาเหตุของปัญหา การดับปัญหาและแนวทางปฏิบัติไปสู่การดับไปของปัญหา มีสติตระหนักรู้ มีจิตใจที่เข้มแข็ง มีการวางแผนการใช้จ่ายและการใช้ชีวิต ปฏิบัติตามคำแนะนำของแพทย์เช่น การสวมหน้ากากอนามัย การเว้นระยะห่างทางสังคม การทำความสะอาดมือ และการใช้เจลหรือยาฆ่าเชื้อ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์. (2563). *มานุษยวิทยากับโรคระบาด: โควิดไวรัส โรคอุบัติใหม่กับงานวิจัยทางมานุษยวิทยา*. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- บุญญารัตน์ จันทวี, พระครูวิรุฬห์สุตคุณ และทองดี ศรีตระการ. (2563). ศึกษาการพัฒนาความรับผิดชอบต่อของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนขยายโอกาสสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1. *วารสารศิลปการจัดการ*, 4(1), 23-33.
- พนม พงษ์ไพบูลย์ และคณะ. (2528). *สาโรช บัวศรี กับศึกษาศาสตร์ตามแนวพุทธศาสตร์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์.
- พิมพ์พลอย เพือกพวง. (2561). การศึกษาการกระจายตัวของผู้ป่วยโรคระบาดในระบบข้อมูลสุขภาพด้วยการทำแผนที่ Dasymetric. *วารสารวิจัยระบบสาธารณสุข*, 12(3), 480-489.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2538). *พุทธธรรม (ฉบับปรับปรุงและขยายความ)*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2558). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์พลีพิมพ์.
- พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2539). *พุทธศาสนากับปรัชญา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อมรินทร์พริ้นติ้ง กรุ๊ป จำกัด.
- หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ (2563, 6 พฤษภาคม). *WHO เตือนการระบาดของโควิด-19 ไม่ยุติลงในเร็ว ๆ นี้*. สืบค้นเมื่อ 15 พฤษภาคม 2563. จาก <https://www.bangkokbiznews.com>
- หนังสือพิมพ์ฐานเศรษฐกิจ (2563, 10 พฤษภาคม). *ไทยก้องโลก ร่วมใจเอาชนะโควิด จากนี้วัดฝีมือพื้นประเทศ*. สืบค้นเมื่อ 15 พฤษภาคม 2563. จาก <https://www.thansettakij.com>
- Alley, C., & Sommerfeld, J. (2014). Infectious diseases in time of social and ecological change. *Medical Anthropology*, 33(2), 85-91.
- Barrett, R., Kuzawa, C.W., McDade, T., & Armelagos, G.I. (1998). Emerging infectious disease and the third epidemiological transition. *Annual Review of Anthropology*, 27, 247-271.

- BBC News Thai. (2563, 2 พฤษภาคม). *โควิด-19: การระบาดของไข้หวัดใหญ่สเปนเปลี่ยนโฉมหน้าโลกเราไปอย่างไร*. สืบค้นเมื่อ 5 พฤษภาคม 2563. จาก <https://www.bbc.com>
- BBC News Thai. (2563, 4 พฤษภาคม). *ไวรัส โคโรนา: ที่มา อาการ การรักษาและการป้องกันโรคโควิด-19*. สืบค้นเมื่อ 5 พฤษภาคม 2563. จาก <https://www.bbc.com>
- Brown, H., & Nading, A. (2019). Introduction: Human animal health in Medical Anthropology. *Medical Anthropology Quarterly*, 33(1), 5–23.
- Bureau of Epidemiology, Thailand. (2558). *โรคระบาดในฤดูฝน (Epidemic in rainy)*. สืบค้นเมื่อ 9 มิถุนายน 2563. จาก http://www.boe.moph.go.th/files/news/20140602_72364531.pdf.
- Money Buffalo. (2563, 16 เมษายน). *6 โรคระบาดครั้งใหญ่ของโลก*. สืบค้นเมื่อ 14 พฤษภาคม 2563. จาก <https://www.moneybuffalo.in.th>
- Nguyen, V. (2017). Viral speed: Infrastructure, Connectivity, Ontogeny; or, Notes on the Molecular Epidemiology of Epidemics. *Cultural Anthropology*, 32(1), 28–34.
- Qiu, W., Rutherford, S., Mao, A., & Chu, C. (2017). The Pandemic and its Impact. *Health, Culture and Society*. 9–10, 1–11.

พจนานุกรมสมรรถนะศึกษานิเทศก์จังหวัด The Provincial Supervisor Competency Dictionary

เสถียรรัตน์ คงคา

Sathianrat Kongka

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Faculty of Education, Silpakorn University, Thailand

E-mail: sratk2525@gmail.com

Received May 14, 2020; Revised June 21, 2020; Accepted September 25, 2020

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) สรรพจนานุกรมศึกษานิเทศก์จังหวัด 2) พจนานุกรมสมรรถนะของศึกษานิเทศก์จังหวัด 3) ผลการยืนยันพจนานุกรมสมรรถนะของศึกษานิเทศก์จังหวัด กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ศึกษานิเทศก์จังหวัด สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 249 คน เป็นการวิจัยแบบในลักษณะของกลุ่มตัวอย่างเดียวไม่มีการทดลองเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แบบสอบถามความคิดเห็น และแบบสอบถามเพื่อยืนยันพจนานุกรมสมรรถนะศึกษานิเทศก์จังหวัด สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ความถี่ ร้อยละ มัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์เนื้อหา และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ

ผลการวิจัยพบว่า 1) สมรรถนะศึกษานิเทศก์จังหวัด ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ คือ (1) การเป็นผู้นำทางวิชาการ (2) การทำงานเป็นทีม (3) การส่งเสริมความเชี่ยวชาญในอาชีพ (4) การสื่อสารและจูงใจ (5) การพัฒนาศักยภาพบุคลากร (6) การมีวิสัยทัศน์

2) พจนานุกรมสมรรถนะศึกษานิเทศก์จังหวัด ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ 53 สมรรถนะ คือ (1) การเป็นผู้นำทางวิชาการ ประกอบด้วย 15 สมรรถนะ (2) การทำงานเป็นทีม ประกอบด้วย 10 สมรรถนะ (3) การส่งเสริมความเชี่ยวชาญในอาชีพ ประกอบด้วย 16 สมรรถนะ (4) การสื่อสารและจูงใจ ประกอบด้วย 3 สมรรถนะ (5) การพัฒนาศักยภาพบุคลากร ประกอบด้วย 4 สมรรถนะ (6) การมีวิสัยทัศน์ ประกอบด้วย 5 สมรรถนะ

3) ผลการยืนยันพจนานุกรมสมรรถนะศึกษานิเทศก์จังหวัด พบว่า มีความถูกต้อง เหมาะสม เป็นไปได้ และเป็นประโยชน์

คำสำคัญ: สมรรถนะ; พจนานุกรมสมรรถนะ; ศึกษาในเทศก์จังหวัด

ABSTRACT

The purposes of this study were (1) to identify the provincial supervisor competency; (2) to identify the provincial supervisor competency dictionary; and (3) to verify the provincial supervisor competency dictionary. A sample of 249 cases were drawn from the provincial supervisor in the Provincial Education Office, The Office of the Permanent Secretary Ministry of Education. This research design was non-experimental case design. The instruments included the semi-structured interview, the opinionnaire and the questionnaire for confirming the provincial supervisor competency dictionary. The statistics used to analyze the data were frequency, percentage, arithmetic mean, standard deviations, content analysis, and exploratory factor analysis. The research results were found as follows;

1. The provincial supervisor competency was composed of 6 factors: (1) Academic Leadership (2) Teamwork (3) Accumulating Professional Task (4) Communication and Influencing (5) Human Potential Development and (6) Visioning

2. The provincial supervisor competency dictionary consisted of 6 factors 53 competencies. They were listed as follows: (1) Academic Leadership with 15 competencies (2) Teamwork with 10 competencies (3) Accumulating Professional Task with 16 competencies (4) Communication and Influencing with 3 competencies (5) Human Potential Development with 4 competencies, and (6) Visioning with 5 competencies.

3. The provincial supervisor competency dictionary was verified with accuracy, propriety, feasibility, and utility.

Keywords: Competency; Competency Dictionary; Provincial Supervisor

บทนำ

ประเทศไทยอยู่ในช่วงเวลาที่ต้องเผชิญกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง เทคโนโลยี พลังงาน และสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และส่งผลกระทบอย่างรุนแรงมากขึ้นกว่าช่วงที่ผ่านมา เช่น การเปลี่ยนแปลงของบริบทเศรษฐกิจและสังคมโลก จากการปฏิวัติดิจิทัล (Digital Revolution) สู่อุตสาหกรรม 4.0 (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2559) การพัฒนาแบบสมรรถฐาน (Competency based development) กำลังเป็นที่นิยมกันอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน สมรรถนะนิยามอ้างอิงนิยามของ David C. McClelland ที่ศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างผู้ที่ประสบความสำเร็จสูงในการทำงานกับผู้ที่ประสบความสำเร็จน้อยกว่า พบว่า สิ่งที่แบ่งแยกระหว่างบุคคลดังกล่าว คือ สมรรถนะ ซึ่งประกอบด้วยความรู้ ทักษะและทัศนคติหรือแรงจูงใจ ที่ส่งผลให้เกิดความสำเร็จได้ในการปฏิบัติงาน เป็นสมรรถนะที่องค์กรให้ความสำคัญในการพัฒนา (สุกัญญา รัตติธรรมโชติ, 2549) ปัจจุบันงานด้านการศึกษได้เจริญก้าวหน้าไปมากมีการเปลี่ยนแปลงหลายประการ เช่น หลักสูตรความรู้ในสาขาวิชาการต่าง ๆ แนวความคิด และแนวการเรียนการสอนใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงจุดมุ่งหมายของการศึกษา แต่ยังคงพบว่า ผู้บริหาร ครู และผู้เกี่ยวข้องบางคน ยังไม่สามารถปรับเปลี่ยนให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลง ปัญหาดังกล่าวสามารถจะแก้ไขได้โดยอาศัยผู้นิเทศหรือศึกษานิเทศก์ ให้ครูมีความเจริญงอกงามทางวิชาการ พึ่งตนเองได้ และนำความรู้เหล่านี้ไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในการพัฒนาการเรียนการสอนตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ดังนั้นศึกษานิเทศก์ควรศึกษาทำความเข้าใจในหลักการ กระบวนการ และวิธีการของการนิเทศการศึกษา เพื่อให้เกิดความเข้าใจในเรื่องของการนิเทศการศึกษาดีขึ้น ในกระบวนการแนะนำช่วยเหลือ พัฒนาครู ให้ครูปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้อาจจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (อัญชลี ธรรมะวิธิกุล, 2552) ศึกษานิเทศก์จึงต้องมีความเข้าใจเป็นอย่างดีในภาพรวมของระบบการศึกษาตั้งแต่ระดับนโยบายลงมาจนถึงระดับปฏิบัติรวมทั้งต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ทางการศึกษาเพื่อที่จะเป็นส่วนส่งเสริมให้สามารถปฏิบัติงานตามภารกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการศึกษา

การปฏิรูปการศึกษาในภูมิภาคของกระทรวงศึกษาธิการ ของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ได้มีได้มีการยกเลิก และมีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนมาแล้วหลายฉบับ เพื่อแก้ไขการบริหารงานบุคคลของกระทรวงศึกษาธิการ และส่วนภูมิภาค กำหนดทิศทางการดำเนินงานของกระทรวงศึกษาธิการ โดยการโอนกิจการเกลี้ยอัตรากำลังข้าราชการครูและบุคลากรทางการ ทั้งกระทรวงโดยต้องไม่เพิ่มอัตรากำลังคนและงบประมาณ แต่โดยเหตุที่สภาพปัญหาการจัดการการศึกษาของประเทศในส่วนภูมิภาคมีความซับซ้อน และสั่งสมมาเป็นเวลานาน จึงเป็นเหตุให้ต้องมีการกำหนดมาตรการ และกลไกเพิ่มเติมเพื่อให้ปัญหาโดยส่วนใหญ่ได้รับการแก้ไขโดยเร็ว เพื่อประโยชน์ในการเตรียมการ และรองรับการปฏิรูปการศึกษา (ราชกิจจานุเบกษา, 2560) สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ได้มีมติ อ.ก.พ.กระทรวงศึกษาธิการประกาศ เรื่องการแบ่งหน่วยงานภายในสำนักงานศึกษาธิการภาค และสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กำหนด

หน้าที่ความรับผิดชอบดังนี้ 1) สำนักงานศึกษาธิการภาค 2) สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด แบ่งกลุ่มงานภายในเป็น 8 กลุ่ม ดังนี้ (1) กลุ่มอำนวยการ (2) กลุ่มบริหารงานบุคคล (3) กลุ่มนโยบายและแผน (4) กลุ่มพัฒนาการศึกษา (5) กลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผล (6) กลุ่มส่งเสริมการศึกษาเอกชน (7) กลุ่มลูกเสือ ยุวกาชาด และกิจกรรมนักเรียน (8) หน่วยตรวจสอบภายใน ซึ่งศึกษานิเทศก์จังหวัดปฏิบัติงานรับผิดชอบอยู่ในส่วนของกลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผล มี 10 ภารกิจงานหลัก (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ดังนั้นกระบวนการคัดเลือก การพัฒนา และการประเมินศึกษานิเทศก์จังหวัดในการปฏิบัติงานนั้น จะต้องมีความรู้เฉพาะที่เหมาะสมจากความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคลที่มีความรู้ ทักษะ ความสามารถ และคุณลักษณะอื่นๆ ผสมผสานกัน จึงใช้หลักการสมรรถนะในการประเมินศึกษานิเทศก์จังหวัดในการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ตามข้อกำหนด ได้อย่างมีประสิทธิภาพอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ เรียกว่า “สมรรถนะของศึกษานิเทศก์จังหวัด” นั่นเอง

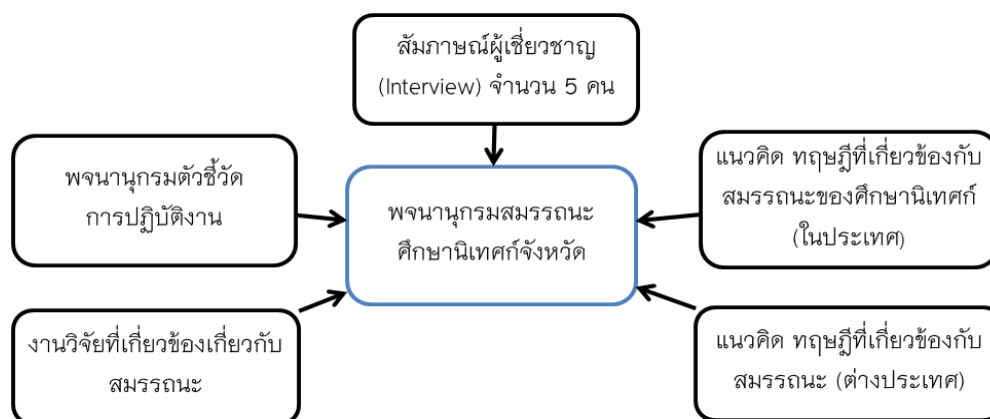
ปัญหาและอุปสรรคที่พบหลังจากทำงานมา 1 ปี ของศึกษานิเทศก์จังหวัด คือ งบประมาณไม่เพียงพอ มีบุคลากรไม่ครบตามกรอบกำลัง ทำให้ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงาน พยายามประสานงานลดความขัดแย้งระหว่างหน่วยงานแบบกัลยาณมิตร การปฏิบัติหน้าที่ของศึกษานิเทศก์จังหวัด ยังไม่ตรงกับมาตรฐานตำแหน่ง มีบทบาทหน้าที่ยังไม่ชัดเจน ขาดการพบปะแลกเปลี่ยนในเวทีวิชาการ การประสานงานระหว่างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาไม่ค่อยได้รับความร่วมมือเท่าที่ควร ทำให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติงานตามหน้าที่รับผิดชอบอย่างมีประสิทธิภาพในบางจังหวัด ขาดการสร้างความรู้ความเข้าใจในส่วนหนึ่งของหน่วยงานทางการศึกษาที่ต้องขอความร่วมมือในการตรวจราชการ ความสับสนในหน้าที่และภาระงาน บทบาทหน้าที่ยังไม่ชัดเจน และศึกษานิเทศก์จังหวัดที่ได้รับมอบหมายตามระเบียบกฎหมายยังไม่สามารถขับเคลื่อนได้เต็มที่ (สรวง ศรีแก้วทุม, 2561)

จากปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยจึงตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพ ประกอบด้วยสาระความรู้และสมรรถนะของผู้ประกอบวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาอื่น(ศึกษานิเทศก์) ตามมาตรฐาน ความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2548) พบว่า สมรรถนะศึกษานิเทศก์จังหวัดมีความสำคัญ ในการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาไปสู่จุดมุ่งหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ผู้วิจัยสร้างพจนานุกรมสมรรถนะของศึกษานิเทศก์จังหวัดเพื่อเป็นประโยชน์ ให้เป็นแนวทางในการประเมินประสิทธิภาพ และตัวชี้วัดการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์จังหวัดต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อทราบสภาวะศึกษานิเทศก์จังหวัด
2. เพื่อทราบพจนานุกรมสมรรถนะของศึกษานิเทศก์จังหวัด
3. เพื่อทราบผลการยืนยันพจนานุกรมสมรรถนะของศึกษานิเทศก์จังหวัด

กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ศึกษานิเทศก์จังหวัด สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด สำนักงาน ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ปีการศึกษา 2560 จำนวน 700 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยการสุ่มแบบแบ่งประเภท (Stratified Random Sampling) โดยแบ่งกลุ่มศึกษานิเทศก์จังหวัด ออกเป็นภาคต่างๆ 5 ภาค ได้แก่ 1) ภาคกลาง 2) ภาคใต้ 3) ภาคตะวันออก 4) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และ 5) ภาคเหนือ และแบ่งตามอัตราส่วนของการปฏิบัติหน้าที่ของศึกษานิเทศก์จังหวัด สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการเป็นรายจังหวัด 77 จังหวัด ผู้วิจัยกำหนดขนาดตัวอย่างโดยเปิดตารางประมาณกำหนดขนาดตัวอย่างของ Krejcie and Morgan, 1970 ได้ขนาดตัวอย่างเท่ากับ 249 คน

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา ที่มีแบบแผนในลักษณะของกลุ่มตัวอย่างเดียว ผู้วิจัยจึงได้วางแผนลำดับขั้นตอนการดำเนินการวิจัย โดยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) การศึกษาตัวแปรสมรรถนะของศึกษานิเทศก์จังหวัด การสร้างและพัฒนาเครื่องมือในการวิจัย เก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล โดยดำเนินการวิจัยดังนี้

1.1 ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำรา วารสาร บทความ ตลอดจนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะศึกษานิเทศก์จังหวัด

1.2 สัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ได้แก่ ศึกษานิเทศก์จังหวัด ที่จบการศึกษาระดับปริญญาเอก และมีวิทยฐานะตั้งแต่ชำนาญการพิเศษขึ้นไป การสัมภาษณ์เกี่ยวกับสมรรถนะของศึกษานิเทศก์จังหวัด โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi Structured Interview)

1.3 นำข้อสรุปที่ได้จากการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เกี่ยวกับสมรรถนะของศึกษานิเทศก์จังหวัด และการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับสมรรถนะของศึกษานิเทศก์จังหวัด มาสร้างและพัฒนาเครื่องมือในการวิจัยในลักษณะแบบสอบถามความคิดเห็น (Openionnaire)

1.4 ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย ที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้นโดยให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบ ด้วยการพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้องที่เรียกว่า IOC (Index of Item – Objective Congruence) ซึ่งพิจารณาข้อกระทงคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป

1.5 หาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยการนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับศึกษานิเทศก์จังหวัด ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น ของแบบสอบถาม ด้วยการคำนวณสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ 0.835

1.6 นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง ศึกษานิเทศก์จังหวัด จำนวน 249 คน

1.7 นำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจมาวิเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะของศึกษานิเทศก์จังหวัด โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) โดยคำนวณค่าความถี่ (f) ค่าร้อยละ (%) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2) การยืนยันตัวแปรสมรรถนะและการสร้างพจนานุกรมสมรรถนะของศึกษานิเทศก์จังหวัด ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

2.1 นำตัวแปรที่สังเกตได้ศึกษานิเทศก์จังหวัด มายืนยันตัวแปรสมรรถนะ พจนานุกรมสมรรถนะของศึกษานิเทศก์จังหวัดโดยการสอบถามผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ ศึกษานิเทศก์จังหวัดจำนวน 3 คน โดยใช้แบบสอบถามเพื่อยืนยันตัวแปรองค์ประกอบพจนานุกรมสมรรถนะของศึกษานิเทศก์จังหวัด

2.2 การสร้างพจนานุกรมสมรรถนะของศึกษานิเทศก์จังหวัด มีวิธีการดำเนินการ ใช้แนวทางจัดทำพจนานุกรมตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงาน (Pls Dictionary) ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ 1) ความหมายของ Pls 2) การเขียนมุมมอง 3) วัดอุปสงค์ 4) การเขียนหน่วยวัด 5) ความถี่ในการเก็บข้อมูล 6) ผู้กำหนดเป้าหมาย 7) หน่วยงานหลักที่ทำหน้าที่เก็บข้อมูล 8) ที่มาของเป้าหมาย 9) การกำหนดข้อมูลดิบในอดีต 10) การกำหนดค่าเป้าหมายของปีปัจจุบัน 11) การกำหนดช่วงของค่าเป้าหมาย 12) แผนการดำเนินงาน 13) เอกสารที่เกี่ยวข้อง 14) ผู้เก็บข้อมูล

3) การยืนยันพหุนาฏกรรมสมรรถนะของศึกษานิเทศก์จังหวัด โดยการสอบถามผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ ศึกษานิเทศก์จังหวัด จำนวน 5 คน โดยใช้แบบสอบถามเพื่อยืนยันพหุนาฏกรรมสมรรถนะของ ศึกษานิเทศก์จังหวัด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนี้มี 4 แบบ ประกอบด้วยรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) โดยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง มีประเด็นในการสัมภาษณ์ ดังต่อไปนี้ (1) ความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถนะของศึกษานิเทศก์จังหวัด มีอะไรบ้าง (2) ความคิดเห็นอื่น ๆ

2. แบบสอบถามความคิดเห็น (Opinionnaire) สอบถามความคิดเห็นจากผู้ให้ข้อมูล ซึ่งแบบสอบถามความคิดเห็น ประกอบด้วยข้อคำถาม 2 ขั้นตอนดังนี้ ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด ตำแหน่งปัจจุบัน และประสบการณ์ในการทำงาน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับสมรรถนะของศึกษานิเทศก์จังหวัด โดยมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของลิเคิร์ท (Likert's Rating Scale)

3. แบบสอบถามเพื่อยืนยันตัวแปรสมรรถนะพหุนาฏกรรมสมรรถนะของศึกษานิเทศก์จังหวัด ผู้วิจัยนำไปสอบถามผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) พิจารณา 4 ด้าน คือ มีความถูกต้อง เหมาะสม เป็นไปได้ และเป็นประโยชน์

4. แบบสอบถามเพื่อยืนยันพหุนาฏกรรมสมรรถนะของศึกษานิเทศก์จังหวัด ผู้วิจัยนำไปสอบถามผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) พิจารณา 4 ด้าน คือ มีความถูกต้อง เหมาะสม เป็นไปได้ และเป็นประโยชน์

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 สมรรถนะของศึกษานิเทศก์จังหวัด ผลการวิจัยพบว่า จากการวิเคราะห์เอกสาร งานวิจัย การสัมภาษณ์เกี่ยวกับและกาวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม และนำให้อาจารย์ที่ปรึกษาแนะนำปรับประเด็นสำคัญ จำนวน 130 ข้อ แล้วนำไปตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา พบว่า มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60 – 1.00 จำนวน 124 ข้อ นำไปสร้างเครื่องมือวิจัย โดยการทดลองใช้ (Try Out) กับศึกษานิเทศก์ 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามด้วยการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α – Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) เนื่องด้วยค่า Corrected Item–Total Correlation ค่าอำนาจการจำแนกมีค่าตั้งแต่ 0.7 ขึ้นไป จึงต้องตัดข้อกระทบคำถามข้อที่ 4 มีค่าเท่ากับ 0.069 ออก ทำให้เหลือตัวแปรที่นำมาสร้างเครื่องมือวิจัยในการเก็บข้อมูล จำนวน 123 ข้อ

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ศึกษานิเทศก์จังหวัด สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 249 คน วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis : EFA) ซึ่งได้องค์ประกอบสมรรถนะศึกษานิเทศก์จังหวัด มีจำนวน 6 องค์ประกอบ 88 ตัวแปร

วัตถุประสงค์ที่ 2 พจนานุกรมสมรรถนะของศึกษานิเทศก์จังหวัด ผลการวิจัยพบว่า การยืนยันตัวแปรสมรรถนะ พบว่า พจนานุกรมสมรรถนะศึกษานิเทศก์พิจารณาทั้ง 4 ด้าน คือ มีความถูกต้องเหมาะสม เป็นไปได้ เป็นประโยชน์ และสร้างพจนานุกรมสมรรถนะศึกษานิเทศก์จังหวัด ที่ผู้วิจัยนำตัวแปรสมรรถนะศึกษานิเทศก์จังหวัด ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตัวแปรสมรรถนะ ประกอบด้วย จำนวน 6 องค์ประกอบ 53 ตัวแปร (1) การเป็นผู้นำทางวิชาการ จำนวน 18 ตัวแปร (2) การทำงานเป็นทีม จำนวน 10 ตัวแปร (3) การสั่งสมความเชี่ยวชาญในอาชีพ จำนวน 16 ตัวแปร (4) การสื่อสารและจูงใจ จำนวน 3 ตัวแปร (5) การพัฒนาศักยภาพบุคลากร จำนวน 4 ตัวแปร (6) การมีวิสัยทัศน์ จำนวน 5 ตัวแปร มาสร้างพจนานุกรมสมรรถนะศึกษานิเทศก์จังหวัด โดยเรียงลำดับองค์ประกอบจากค่าน้ำหนักปัจจัย (Factor Loading) กำหนดรหัสของแต่ละองค์ประกอบเพื่อความสะดวกในการเขียนพจนานุกรมสมรรถนะศึกษานิเทศก์จังหวัด โดยจัดเรียงเป็นหมวดหมู่ รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 องค์ประกอบสมรรถนะศึกษานิเทศก์จังหวัด ที่นำมาสร้างพจนานุกรมสมรรถนะศึกษานิเทศก์จังหวัด

องค์ประกอบที่	สมรรถนะศึกษานิเทศก์จังหวัด	รหัส
1	การเป็นผู้นำทางวิชาการ (Academic Leadership)	AL-01 ถึง AL-15
2	การทำงานเป็นทีม (Teamwork)	T-16 ถึง T-25
3	การสั่งสมความเชี่ยวชาญในอาชีพ (Accumulating Professional task)	E-26 ถึง E-41
4	การสื่อสารและจูงใจ (Communication and Influencing)	CI-42 ถึง CI-44
5	การพัฒนาศักยภาพบุคลากร (Human Potential Development)	HPD-45 ถึง HPD-48
6	การมีวิสัยทัศน์ (Visioning)	V-49 ถึง V-53

ตัวอย่างพจนานุกรมสมรรถนะศึกษานิเทศก์จังหวัด สมรรถนะที่ 1 การเป็นผู้นำทางวิชาการ (Academic Leadership) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 พจนานุกรมสมรรถนะศึกษานิเทศก์จังหวัด สมรรถนะการเป็นผู้นำทางวิชาการ (Academic Leadership) (AL-01)

AL-01		การจัดทำแผนพัฒนาเป็นรายบุคคล จัดให้มีการเรียนรู้ด้วยตนเอง				
คำนิยาม		กระบวนการวางแผนเสริมสร้างความรู้และทักษะในการปฏิบัติงานที่มีอยู่ โดยยึดหลักการประเมินสมรรถนะ จะทำให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถปฏิบัติงานของตน และสามารถพัฒนาตนเองให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นขององค์กร และของตนเองอย่างแท้จริง				
มุมมอง	1. ครูสภา	1. ด้านมาตรฐานการปฏิบัติงาน				
	2. ก.ค.ศ.	2. ด้านผลการปฏิบัติงาน				
	3. ก.ศ.จ.	ด้านผลการปฏิบัติงาน				
วัตถุประสงค์		เพื่อการตรวจสอบกระบวนการในการจัดทำแผนพัฒนาเป็นรายบุคคล การวิเคราะห์ความสามารถของตนเองในการปฏิบัติงาน และความสามารถในการพัฒนาตนเองให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นขององค์กร และของตนเองอย่างแท้จริง				
หน่วยวัด		ร้อยละ				
ความถี่ในการเก็บข้อมูล		สรุปข้อมูลเมื่อสิ้นปีงบประมาณ				
ผู้กำหนดเป้าหมาย		ผู้อำนวยการกลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผล และคณะกรรมการของศึกษาธิการจังหวัด				
ผู้รับผิดชอบ		ศึกษานิเทศก์จังหวัด				
ที่มาของเป้าหมาย		นโยบายขององค์กร ศึกษานิเทศก์จังหวัดแต่ละคนมีความรู้ ความสามารถในการวางแผน และการปฏิบัติหน้าที่ของตนเองได้อย่างเป็นระบบ				
ข้อมูลดิบในอดีต		ร้อยละของศึกษานิเทศก์จังหวัดมีความรู้ ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ภารกิจของตนเองสามารถนำประสบการณ์มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตนเอง และพัฒนาองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ในปีงบประมาณที่ผ่านมา				
เป้าหมายปีปัจจุบัน		ร้อยละของศึกษานิเทศก์จังหวัดมีความรู้ ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ภารกิจของตนเองสามารถนำประสบการณ์มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตนเอง และพัฒนาองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เป็นไปตามเป้าหมาย ที่วางไว้เท่ากับหรือสูงกว่าในปีงบประมาณที่ผ่านมา				
ระดับการประเมิน		ระดับ 1	ระดับ 2	ระดับ 3	ระดับ 4	ระดับ 5
		< ร้อยละ 60	ร้อยละ 60-69	ร้อยละ 70-79	ร้อยละ 80-89	> ร้อยละ 89

ตารางที่ 2 พจนานุกรมสมรรถนะศึกษานิเทศก์จังหวัด สมรรถนะการเป็นผู้นำทางวิชาการ (Academic Leadership) (AL-O1) (ต่อ)

แผนดำเนินการ	- แต่งตั้งคณะกรรมการในการจัดทำแผนพัฒนาเป็นรายบุคคล จัดให้มีการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยพัฒนาศึกษานิเทศก์แต่ละคนให้ได้รับการพัฒนากายภาพอย่างต่อเนื่อง และทำศักยภาพของตนเองไปใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ - ประชุมสัมมนาการจัดทำแผนพัฒนาเป็นรายบุคคล จัดให้มีการเรียนรู้ ด้วยตนเอง - สร้างเครื่องมือ กิจกรรม และหาประสิทธิภาพของเครื่องมือ และนำแผนไปสู่การปฏิบัติ - เมื่อสิ้นปีงบประมาณ คณะกรรมการประเมินผลการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ผล สรุปและอภิปรายผล - นำผลที่ได้จากการประเมินสมรรถนะการนิเทศการศึกษา เรื่อง การจัดทำแผนพัฒนาเป็นรายบุคคล จัดให้มีการเรียนรู้ด้วยตนเองไปใช้ในปีต่อไป
เอกสารที่เกี่ยวข้อง	รายงานสรุปผลการโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ
ผู้เก็บข้อมูล	คณะกรรมการที่ได้รับงบประมาณการแต่งตั้งตามคำสั่ง

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการยืนยันพจนานุกรมสมรรถนะของศึกษานิเทศก์จังหวัด ผลการศึกษาพบว่า การยืนยันพจนานุกรมสมรรถนะศึกษานิเทศก์จังหวัด ผู้วิจัยนำพจนานุกรมสมรรถนะศึกษานิเทศก์จังหวัด จำนวน 6 องค์ประกอบ 53 สมรรถนะ ยืนยันโดยใช้แบบสอบถามเพื่อยืนยันพจนานุกรมสมรรถนะศึกษานิเทศก์จังหวัด พบว่า พจนานุกรมสมรรถนะศึกษานิเทศก์พิจารณาทั้ง 4 ด้าน คือ มีความถูกต้อง เหมาะสม เป็นไปได้ และเป็นประโยชน์

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า สมรรถนะศึกษานิเทศก์จังหวัด ประกอบด้วย จำนวน 6 องค์ประกอบ 88 ตัวแปร ได้แก่ 1) การเป็นผู้นำทางวิชาการ ประกอบด้วย 28 ตัวแปร 2) การทำงานเป็นทีม ประกอบด้วย 24 ตัวแปร 3) การส่งเสริมความเชี่ยวชาญในอาชีพ ประกอบด้วย 25 ตัวแปร 4) การสื่อสารและจูงใจ ประกอบด้วย 3 ตัวแปร 5) การพัฒนาศักยภาพบุคลากร ประกอบด้วย 4 ตัวแปร 6) การมีวิสัยทัศน์ 4 ตัวแปร ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 1 คือ สมรรถนะศึกษานิเทศก์จังหวัด เป็นพหุองค์ประกอบ ทั้งนี้เนื่องจากสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด ได้มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างในการบริหารการศึกษาโดยมีการแบ่งการทำงานหลายหน่วยงาน มีเป้าประสงค์ให้มีสมรรถนะตรงตามสายงาน และมีวัฒนธรรมการทำงานที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ ส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาองค์ความรู้ โดยเฉพาะด้านการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า สมรรถนะของศึกษานิเทศก์ มีจำนวน 8 สมรรถนะ แบ่งเป็น สมรรถนะหลัก จำนวน 4 สมรรถนะ คือ 1) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ 2) การบริการที่ดี 3) การพัฒนาตนเอง 4) การทำงานเป็นทีม และสมรรถนะประจำสายงาน จำนวน 4 สมรรถนะ คือ 5) การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัย 6) การ

สื่อสารและการจูงใจ 7) การพัฒนาศักยภาพบุคคล 8) การมีวิสัยทัศน์ สมรรถนะศึกษานิเทศก์ ตามที่ ครุสภา สภาครูและบุคลากรทางการศึกษา (2560) ได้กล่าวไว้ ในมาตรฐานการปฏิบัติงานในมาตรฐาน ที่ 4 พัฒนาแผนการนิเทศให้สามารถปฏิบัติได้เกิดผลจริง การใช้หลักสถิติมาใช้ในการทำงาน มีการ คาดการณ์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของสภาพทั่วไปที่จะเกิดขึ้น วิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อนขององค์การ ตนเอง มีการติดตาม และประเมินผลงานของตน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า พจนานุกรมสมรรถนะศึกษานิเทศก์จังหวัด จัดเรียง หมวดหมู่ได้จำนวน 6 องค์ประกอบที่ 53 ตัวแปร โดยในแต่ละสมรรถนะได้จัดเรียงศึกษานิเทศก์จังหวัด ตามตัวอักษรตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน คือ 1) การเป็นผู้นำทางวิชาการ (Academic Leadership: AL) ประกอบด้วย 15 ตัวแปร 2) การทำงานเป็นทีม (Teamwork: T) ประกอบด้วย 10 ตัวแปร 3) การสั่งสมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ (Accumulating Professional Task: APT) ประกอบด้วย 16 ตัวแปร 4) การสื่อสารและจูงใจ (Communication and Influencing: CI) ประกอบด้วย 3 ตัวแปร 5) การ พัฒนาศักยภาพบุคลากร (Human Potential Development: HPD) ประกอบด้วย 4 ตัวแปร 6) การมี วิสัยทัศน์ (Visioning: V) ประกอบด้วย 5 ตัวแปร ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 2 คือ พจนานุกรมสมรรถนะศึกษานิเทศก์จังหวัด เป็นกลุ่มตัวแปรที่จัดเรียงตามหมวดหมู่ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการ สร้างพจนานุกรมสมรรถนะศึกษานิเทศก์จังหวัด และกำหนดรหัสของแต่ละองค์ประกอบ งานวิจัยเล่มนี้เพราะสามารถเป็นตัวชี้วัดผลที่เกิดจากผลการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์จังหวัดได้อย่าง ชัดเจน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนิษฐา พลายนเพชร (2556) ได้ศึกษาเรื่อง พจนานุกรมประสิทธิภาพ การปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ผลการศึกษา พบว่า 1) องค์ประกอบประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบเรียงตามลำดับน้ำหนัก ซึ่งเป็นตัวชี้วัดผลงาน (Performance Indicators) ประสิทธิภาพการ ปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 การวางแผน องค์ประกอบที่ 2 คุณลักษณะ ผู้นำ องค์ประกอบที่ 3 การบริหารเวลา องค์ประกอบที่ 4 ภาวะผู้นำ (องค์ประกอบที่ 5 พฤติกรรมผู้นำ องค์ประกอบที่ 6 ทักษะการบริหาร องค์ประกอบที่ 7 คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ และองค์ประกอบที่ 8 สมรรถนะส่วนบุคคล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า ผลการยืนยันพจนานุกรมสมรรถนะศึกษานิเทศก์จังหวัด จำนวน 6 องค์ประกอบ 53 สมรรถนะ มีความถูกต้อง เหมาะสม เป็นไปได้ และเป็นประโยชน์ ซึ่ง ผลการวิจัยสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 3 คือ พจนานุกรมสมรรถนะศึกษานิเทศก์จังหวัด มีความถูก ต้อง เหมาะสม เป็นไปได้ และมีประโยชน์ โดยใช้แนวทางของ อาภรณ์ ภู่วิทยพันธ์ (2554) ใช้แนวทาง จัดทำพจนานุกรมตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงาน จะเห็นได้ว่าการจัดทำพจนานุกรมสมรรถนะศึกษานิเทศก์ จังหวัด สอดคล้องกับข้อค้นพบของ ทวิช แจ่มจำรัส (2560) ในผลการยืนยันพจนานุกรมสมรรถนะ ผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า มีความถูกต้อง เหมาะสม เป็นไปได้ และเป็นประโยชน์

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด และสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน นำแนวทางพัฒนาสมรรถนะศึกษานิเทศก์จังหวัดในงานวิจัยนี้ ไปเพิ่มเติมให้ครบทุกองค์ประกอบ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการบริหารงานและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

2. สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้ความรู้ เรื่อง สมรรถนะศึกษานิเทศก์จังหวัด แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง

3. สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการประเมินสมรรถนะศึกษานิเทศก์จังหวัดปีละ 2 ครั้ง เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาให้เต็มตามศักยภาพของศึกษานิเทศก์จังหวัดในช่วงของการทดลองปฏิบัติราชการ และประกอบการเลื่อนวิทยฐานะ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรนำไปทดลองใช้ไปเป็นตัวแปรสมรรถนะ ในการกำหนดเครื่องมือในการประเมินเข้าสู่ตำแหน่งกับศึกษานิเทศก์ ในรูปแบบเดียวกันนี้ว่าเป็นไปตามสมรรถนะในหน่วยงานของสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. ควรนำศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของหน่วยงาน มีความสอดคล้องกับสมรรถนะศึกษานิเทศก์จังหวัด กับการบริหารการศึกษา ในหน่วยงานอื่นๆ ของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. นำไปศึกษาสมรรถนะของบุคลากรในหน่วยงานภายใน ของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดในแต่ละกลุ่มงาน

องค์ความรู้ใหม่

งานวิจัยพจนานุกรมสมรรถนะศึกษานิเทศก์จังหวัด สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ผู้วิจัยได้องค์ประกอบใหม่ในเรื่องของพจนานุกรมสมรรถนะศึกษานิเทศก์จังหวัด มี 6 องค์ประกอบ เพื่อเป็นแนวทางในการประกอบวิชาชีพศึกษานิเทศก์จังหวัด ที่ชัดเจนและมีทิศทาง องค์ประกอบของความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และทัศนคติ (Attitudes) ตามการจัดทำพจนานุกรมตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงาน (Pls Dictionary) ด้วยหลักการ ATACHV Model ดังนี้

1) การเป็นผู้นำทางวิชาการ (Academic Leadership: AL) การช่วยเหลือแนะนำปรึกษาช่วยครู และผู้บริหารสถานศึกษา โดยการนิเทศการศึกษา ส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ ประสานงาน มี

ความรู้ ความสามารถทั้งเชิงกว้างและลึกในการจัดการศึกษา พัฒนาหลักสูตร การพัฒนาจัดการเรียน การสอน กำกับติดตาม วัดและประเมินผล ใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้และนวัตกรรมการศึกษา

2) การทำงานเป็นทีม (Teamwork: T) รู้ความแตกต่างระหว่างบุคคล เคารพและยินดีรับฟัง ความคิดเห็นของผู้อื่น และคุณลักษณะต่างกัน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีเป็นกัลยาณมิตร มีทัศนคติที่ดี มองโลกในเชิงบวก มีความเมตตา สนับสนุนเสริมแรง เสริมสร้างความสามัคคี ส่งเสริมซึ่งกันและกัน ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เสียสละเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน รักษาคำพูด

3) การสั่งสมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ (Accumulating Professional Task: APT) การปฏิบัติตามกฎระเบียบของหน่วยงาน ชยัน สนใจใฝ่รู้ ทำงานตามที่ได้รับมอบหมายได้อย่างถูกต้องตามกฎระเบียบในสังคมและกฎหมาย สามารถในการตอบข้อซักถามนอกเหนือจากงานที่รับผิดชอบได้ รู้วัตถุประสงค์ของงานและปฏิบัติงานได้สำเร็จตามเป้าหมาย และพัฒนานตนเองอย่างต่อเนื่อง จนสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในเชิงวิชาการ และใช้เทคโนโลยีต่างๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อราชการอย่างสูงสุด

4) การสื่อสารและจูงใจ (Communication and Influencing: CI) กระบวนการถ่ายทอดแนวคิด ทฤษฎี นโยบาย และข้อมูลข่าวสาร ใช้ภาษาหรือเครื่องสื่อความหมายที่ชัดเจน มีความสามารถในการพูด เขียน สื่อสาร ได้ตอบ ในโอกาสและสถานการณ์ต่างๆ สามารถชักจูงโน้มน้าวให้ผู้อื่นยอมรับ ด้วยวิธีการที่หลากหลาย ให้ผู้รับสารเกิดความเข้าใจตรงกันตามข้อเท็จจริง มีความน่าเชื่อถือ

5) การพัฒนาศักยภาพบุคลากร (Human Potential Development: HPD) ให้คำปรึกษา สนับสนุน และช่วยแก้ไขปัญหาให้กับครู และผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ที่เกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมในการพัฒนาบุคลากร ด้วยวิธีการจัดอบรม สัมมนา การนำผลงานทางวิชาการไปเผยแพร่ จากการให้คำปรึกษานิเทศก์กำกับ

ติดตาม และปรับปรุงการปฏิบัติงาน เพื่อหวังให้เกิดความรู้ ทักษะ ความสามารถในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

6) การมีวิสัยทัศน์ (Visioning: V) มีการริเริ่ม กำหนดภาพอนาคต มองเห็นอนาคตที่ชัดเจน และพัฒนาระบบการจัดการทรัพยากร สามารถกำหนดทิศทาง แนวทางในการพัฒนาองค์กรให้เป็นรูปธรรม มีความทันสมัย และสร้างสรรค์ทิศทางการพัฒนางาน แลกเปลี่ยนวิธีการ เทคนิคที่เอื้อต่อการพัฒนาการเรียนรู้ในองค์กร การแก้ปัญหา และเตรียมดำเนินการต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบาย

เอกสารอ้างอิง

- ชนิษฐา พลายเพชร. (2556). *พจนานุกรมประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา*. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยศิลปากร. นครปฐม.
- ครูสมภา สภาครูและบุคลากรทางการศึกษา. (2560). *มาตรฐานวิชาชีพศึกษานิเทศก์*. สืบค้นเมื่อ 31 กรกฎาคม 2560. จาก <http://www.ksp.or.th/ksp2013/content/view.php?mid=136&did=255>.
- ทวิช แจ่มจำรัส. (2560). *พจนานุกรมสมรรถนะผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมศึกษา*. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยศิลปากร. นครปฐม.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2560). *การปฏิรูปการศึกษาในภูมิภาคของกระทรวงศึกษาธิการ*. คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (ที่ 19/2560 เล่ม 134 ตอนพิเศษ 96 ง).
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2559). *แผนพัฒนาการศึกษา ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)*. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *การแบ่งหน่วยงานภายในสำนักงานศึกษาธิการภาคและสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2548). *คู่มือการประกอบวิชาชีพทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สุกัญญา รัตมิตธรรมโชติ. (2549). *แนวทางการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ด้วย Competency*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์.
- สรวง ศรีแก้วทุม. (2561). *รวมงานวิจัยและบทความทางวิชาการเกี่ยวกับการนิเทศของศึกษานิเทศก์ สังกัดสำนักงานศึกษานิเทศก์จังหวัด*. เอกสารการประชุมสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง การพัฒนาระบบการนิเทศ ติดตาม และประเมินที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี จัดโดย สมาคมผู้ประกอบวิชาชีพศึกษานิเทศก์แห่งประเทศไทย วันที่ 30-31 สิงหาคม 2561 ณ โรงแรมเอเชียแอร์พอร์ต จังหวัดปทุมธานี.

- อัญชลี ธรรมะวิธิกุล. (2552). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา*. สืบค้นเมื่อ 16 กุมภาพันธ์ 2560. จาก [http:// 53010515009g4.blogspot.com/2012/01/blog-post_30.html](http://53010515009g4.blogspot.com/2012/01/blog-post_30.html).
- อาภรณ์ ภูวิทย์พันธ์. (2554). *Performance Indicators (PIs) Dictionary เล่ม 1*. กรุงเทพฯ: เอช อาร์ เซ็นเตอร์.

การพัฒนาอย่างยั่งยืนของผู้ประกอบการธุรกิจดิจิทัลทีวี: กรณีศึกษากลุ่ม ช่องประเภทบริการธุรกิจระดับชาติ

Sustainable Development of Digital TV Business Operators: A Case Study of National Business Service Channel Group

ธนศักดิ์ สุกิจจากร

Thanasak Sukijjakorn

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

The Faculty of Business Administration, Bangkokthonburi University, Thailand

E-mail: naluckpink@gmail.com

Received February 29, 2020; Revised April 8, 2020; Accepted September 25, 2020

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยด้านการกำกับดูแลกิจการที่ดีที่มีอิทธิพลต่อความยั่งยืนของธุรกิจ 2) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยด้านมาตรฐานจริยธรรมสื่อที่มีอิทธิพลต่อความยั่งยืนของธุรกิจ 3) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยด้านความพึงพอใจของผู้ชมที่มีอิทธิพลต่อความยั่งยืนของธุรกิจ 4) เพื่อให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาผู้ประกอบการดิจิทัลทีวี รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมผสาน 1) การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แนวคิด การกำกับดูแลกิจการที่ดี ความพึงพอใจของผู้ชม มาตรฐานจริยธรรมสื่อ ความยั่งยืนของธุรกิจ เป็นกรอบการวิจัย พื้นที่ในการวิจัยในพื้นที่ 5 ภูมิภาค (เหนือ, กลาง, ใต้, ตะวันออก, ตะวันออกเฉียงเหนือ) กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ชมดิจิทัลทีวี จำนวน 500 คน ใช้วิธีคัดเลือกแบบการสุ่มแบบง่าย โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง ในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ตัวแทนผู้ประกอบการธุรกิจดิจิทัลทีวี ตัวแทนหน่วยงานกำกับดูแลของดิจิทัลทีวี ตัวแทนผู้ชมดิจิทัลทีวี โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า การกำกับดูแลกิจการที่ดีที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความยั่งยืนของธุรกิจ
2. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า มาตรฐานจริยธรรมสื่อที่มีอิทธิพลเชิงบวกและทางอ้อมในเชิงลบต่อความยั่งยืนทางธุรกิจ

3. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ความพึงพอใจของผู้ชมมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความยั่งยืนของธุรกิจ

การวิจัยนี้ ผู้ประกอบการธุรกิจดิจิทัลทีวี ควรให้ความสำคัญกับด้านการกำกับดูแลกิจการที่ดี ด้านความพึงพอใจของผู้ชม และด้านมาตรฐานจริยธรรมสื่อ เพื่อให้มีประสิทธิภาพสามารถพัฒนาธุรกิจดิจิทัลทีวีอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : การพัฒนาอย่างยั่งยืน; ธุรกิจดิจิทัลทีวี; ผู้ประกอบการช่องดิจิทัลทีวี

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) to analyze the factors of good corporate governance that influence on business sustainability; 2) to analyze the factors of media ethics standards that influence on business sustainability; 3) to analyze the factors of audience satisfaction that influence on Business sustainability; and 4) to give suggestions on the development of Digital TV operators. The study was a mixed methods research. 1) Quantitative research uses a research framework in good corporate governance concepts, Audience satisfaction, Media Ethics Standards, Business sustainability. Research area in 5 regions in Thailand (north, central, south, east, northeast). A sample of 500 cases were drawn from digital TV viewers, using simple random sampling method. Research tools used in this research were questionnaires, and 2) Qualitative research using purposive sampling methods and in-depth interview with the Digital TV business operator, Digital TV regulator (NBTC.), Digital TV viewers. Research tools used in the research were Semi Structure Interview.

The results of the study were as follows:

1. The research in objective 1: Good corporate governance had a positive influence on business sustainability.

2. The research in objective 2: Media ethics standards had a positive and indirect influence on business sustainability.

3. The research in objective 3: Audience satisfaction had a positive influence on business sustainability.

This research Digital TV operators should pay attention to good corporate governance, audience satisfaction and media ethics standards. In order to be effective and able to develop a Digital TV business sustainably

Keywords: Sustainable development; Digital TV Business; Digital TV Business Operators

บทนำ

ธุรกิจดิจิทัลทีวีของประเทศไทยมีความสำคัญอย่างมากต่อเศรษฐกิจของประเทศ และเป็นธุรกิจที่มีผลกระทบต่อทุกภาคส่วน ทั้งภาคประชาชน ภาคเศรษฐกิจ และภาครัฐ รวมถึงธุรกิจอื่น ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับธุรกิจดิจิทัลทีวี ซึ่งที่ผ่านมาช่วงปลายปี 2556 สื่อมวลชนให้ความสนใจกับ การเปิดประมูลทีวีดิจิทัลเป็นอย่างมาก เพราะถือเป็นหน้าประวัติศาสตร์ใหม่ของวงการโทรทัศน์ในประเทศไทย โทรทัศน์ระบบดิจิทัล หรือ ดิจิทัลทีวี (อังกฤษ: Digital Television) คือการส่งผ่านของเสียงและวิดีโอโดยสัญญาณดิจิทัลที่มีประสิทธิภาพสูงทั้งความคมชัดของภาพและเสียง การส่งข้อมูลแบบนี้สามารถส่งข้อมูลได้มากกว่าแบบอนาล็อกในหนึ่งช่องสัญญาณ จึงเรียกได้อีกอย่างว่า Multicasting การส่งสัญญาณเป็นแบบดิจิตอลจึงทำให้ได้คุณภาพของภาพและเสียงดีกว่าด้วย เช่น โทรทัศน์ระบบ HDTV (สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก ช่อง 5, 2553)

ดิจิทัลทีวีนั้น อยู่ภายใต้การกำกับดูแล ของสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และ กิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (สำนักงาน กสทช.) เป็นองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระ มีหน้าที่ ในการกำกับดูแลให้ผู้ประกอบกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม โดยสำนักงาน กสทช. ได้จัดการประมูลคลื่นความถี่เพื่อให้บริการโทรทัศน์ในระบบดิจิทัลประเภท บริการทางธุรกิจระดับชาติ จัดขึ้น 24 ใบอนุญาต 4 หมวดหมู่ ดังต่อไปนี้ (1) ช่องเด็กเยาวชน และครอบครัว จำนวน 3 ช่อง (2) ช่องข่าวสารและสาระ จำนวน 7 ช่อง (3) ช่องรายการทั่วไป ความคมชัดปกติ(SD) จำนวน 7 ช่อง (4) ช่องรายการทั่วไป ความคมชัดสูง(HD) จำนวน 7 ช่อง

ในปัจจุบันการแข่งขันกันเองของช่องดิจิทัลทีวี และมีจำนวนช่องมากขึ้นเมื่อเทียบกับในอดีตหรือในต่างประเทศ เช่น ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ มีช่องดิจิทัลทีวีไม่เกิน 10 ช่อง ขณะที่ของไทยมีดิจิทัลทีวีใช้งานจริง 24 ช่อง แต่จำนวนผู้ชมยังมีอยู่เท่าเดิมหรือเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย นอกจากนี้ยังมีช่องทางและเทคโนโลยีที่ผู้ชมสามารถเข้าถึงได้โดยง่าย คือ ทีวีดาวเทียม และเคเบิลทีวี คือ IPTV (ทีวีผ่านอินเทอร์เน็ต) ซึ่งสะดวกกว่าและรับชมผ่านโทรศัพท์มือถือได้ทุกที่เพียงแค่มีอินเทอร์เน็ต สิ่งที่สำคัญที่สุดของกิจการโทรทัศน์ไทยคือ รายได้จากการโฆษณา แต่เดิมโทรทัศน์ระบบแอนะล็อกที่เป็นฟรีทีวีมีอยู่เพียง 6 ช่อง เมื่อมีทีวีดิจิทัลทำให้ตัวหารจากเดิมที่มีอยู่น้อยเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่รายได้จากการโฆษณาโทรทัศน์ยังเท่าเดิม จึงเห็นได้ชัดว่า ทำให้เกิดการแข่งขันสูงมากขึ้น จนต้องมีผู้ที่ไม่สามารถประกอบกิจการได้ต่อไป กระบวนการแข่งขันตัดออกไปเอง (รุจิระ บุญนา, 2561) จะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและความไม่แน่นอนของสภาพแวดล้อมทางธุรกิจในปัจจุบัน ส่งผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการดำเนินงานขององค์กร และยังมีผลกระทบต่อกลยุทธ์ การบริหารทรัพยากรมนุษย์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ รัฐบาลได้ตั้งเป้าหมายในการนำพาประเทศเข้าสู่โมเดลประเทศไทย 4.0 (Thailand 4.0) ที่มุ่งปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจไปสู่เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม เมื่อบริบท

ทางเศรษฐกิจเกิดการเปลี่ยนแปลง การบริหารทรัพยากรมนุษย์ต้องมีการปรับตัวตามเช่นกัน เพื่อให้องค์การสามารถเติบโตในบริบทใหม่ได้อย่างเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพที่ธุรกิจจะต้องแข่งขันกันด้วยความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ได้รับความสนใจอย่างต่อเนื่องควบคู่กับการตื่นตัวของการนวัตกรรมการมาใช้ในการปรับปรุงโครงสร้างองค์กร การออกแบบลักษณะงานและการพัฒนาคุณภาพบุคคลากร (เสาวนีย์ สมันต์ศิริพร, 2560) รวมถึงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ มีความสำคัญและจำเป็นต่อการพัฒนาสังคมโลกในยุคดิจิทัลที่เกิดการสื่อสารไร้พรมแดนให้เป็นสังคมสันติสุข และสามารถรองรับนโยบายประเทศไทยแลนด์ 4.0 ที่เน้นเทคโนโลยีและนวัตกรรมในการพัฒนาประเทศ และไทยแลนด์ 5.0 ที่เน้นการปฏิวัติจิตสำนึก และสัมพันธภาพแนวใหม่ เพื่อนำสู่สังคมสันติสุขอย่างยั่งยืน (อุไรรัตน์ สิงหนาท, 2560) ซึ่งรวมถึง สื่อโทรทัศน์ นับได้ว่าเป็นสื่อหลักสำคัญที่ช่วยกำหนดทิศทางของประเทศ ทั้งเศรษฐกิจ สังคมการเมือง มีบทบาทต่อ ความคิด ทศนคติ ค่านิยม และการรับรู้ของประชาชนในสังคมเป็นอย่างมาก และด้วยยุคดิจิทัลที่วุ่นวายในเวลานี้ มีการแข่งขันด้านเนื้อหาที่สูง เพื่อช่วงชิงเรตติ้งจากคนดู ทำให้ช่องดิจิทัลทีวีต่าง ๆ ต้องพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งถือเป็นประโยชน์ทั้งตัวของดิจิทัลทีวีเองและผู้รับสื่อด้วย นำไปสู่การยกระดับดิจิทัลทีวีที่มีคุณภาพ/สร้างสรรค์และมีคุณค่า เพื่อเป็นการเสริมสร้างความนิยมต่อดิจิทัลทีวีและเกิดความยั่งยืนในทางเศรษฐกิจด้วย

จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา การพัฒนาอย่างยั่งยืนของผู้ประกอบการธุรกิจดิจิทัลทีวี: กรณีศึกษา กลุ่มช่องประเภทบริการธุรกิจระดับชาติ เพื่อนำผลการวิจัยมาใช้ในการพัฒนาผู้ประกอบการธุรกิจดิจิทัลทีวี กลุ่มช่องประเภทบริการธุรกิจระดับชาติ ที่เหลืออยู่อีก 15 ช่อง สามารถปรับตัว พัฒนา และวางกลยุทธ์ ให้ธุรกิจดิจิทัลทีวีอยู่รอดได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยด้านการกำกับดูแลกิจการที่ดีที่มีอิทธิพลต่อความยั่งยืนของธุรกิจ
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยด้านมาตรฐานจริยธรรมสื่อที่มีอิทธิพลต่อความยั่งยืนของธุรกิจ
3. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยด้านความพึงพอใจของผู้ชมที่มีอิทธิพลต่อความยั่งยืนของธุรกิจ

สมมติฐานของการวิจัย

- สมมติฐานที่ 1 : การกำกับดูแลกิจการที่ดีที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความยั่งยืนของธุรกิจ
- สมมติฐานที่ 2 : มาตรฐานจริยธรรมสื่อที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความยั่งยืนของธุรกิจ
- สมมติฐานที่ 3 : ความพึงพอใจของผู้ชมที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความยั่งยืนของธุรกิจ
- สมมติฐานที่ 4 : การกำกับดูแลกิจการที่ดีที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความพึงพอใจของผู้ชม
- สมมติฐานที่ 5 : มาตรฐานจริยธรรมสื่อที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความพึงพอใจของผู้ชม

การทบทวนวรรณกรรม

การกำกับดูแลกิจการที่ดี (Good Corporate Governance)

สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ได้ให้คำจำกัดความ ของคำว่า “การกำกับดูแลกิจการที่ดี” ไว้ว่า “การกำกับดูแลกิจการที่ดี” ตามหลักปฏิบัตินี้ หมายถึง การกำกับดูแลกิจการที่เป็นไปเพื่อการสร้างคุณค่าให้กิจการอย่างยั่งยืน นอกเหนือจากการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ลงทุน ซึ่งคณะกรรมการควรกำกับดูแลกิจการให้นำไปสู่ผล (governance outcome) อย่างน้อยดังต่อไปนี้ 1) สามารถแข่งขันได้และมีผลประกอบการที่ดีโดยคำนึงถึงผลกระทบในระยะยาว (Competitiveness and performance with long-term perspective) 2) ประกอบธุรกิจอย่างมีจริยธรรม เคารพสิทธิและมีความรับผิดชอบต่อผู้ถือหุ้นและผู้มีส่วนได้เสีย (Ethical and responsible business) 3) เป็นประโยชน์ต่อสังคม และพัฒนาหรือลดผลกระทบด้านลบต่อสิ่งแวดล้อม (Good corporate citizenship) 4) สามารถปรับตัวได้ภายใต้ปัจจัยการเปลี่ยนแปลง (Corporate resilience)

ความพึงพอใจของผู้ชม (Audience satisfaction)

การสร้างสิ่งจูงใจ จะเป็นแรงผลักดันให้ ผู้ชมรับรู้ และเกิดความต้องการให้บุคคลเกิดพฤติกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง ในตัวเนื้อหารายการที่ชื่นชอบ รวมถึงสินค้าและบริการที่โฆษณาผ่านดิจิทัลทีวี ซึ่งความต้องการนั้น สามารถตอบสนองความต้องการได้ โดยการนำส่วนประสมทางการตลาดสำหรับธุรกิจบริการ (Service Marketing Mix) มาเป็นแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจที่ให้บริการซึ่งจะได้ส่วนประสมการตลาด (Marketing Mix) หรือ 7Ps ในการกำหนดกลยุทธ์การตลาดซึ่งประกอบด้วย 1) ด้านผลิตภัณฑ์ (Product) 2) ด้านราคา (Price) 3) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) 4) ด้านส่งเสริมการตลาด (Promotion) 5) ด้านบุคคล (People) 6) ด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence and Presentation) 7) ด้านกระบวนการ (Process)

พฤติกรรมของผู้ชม

พฤติกรรมของผู้ชม เป็นความต้องการในสินค้าหรือบริการ ที่ได้รับรู้ ได้เห็นโฆษณา ซึ่งพฤติกรรมของผู้ชม นั้นสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา ตามสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม ปัจจุบันพฤติกรรมการรับชมโทรทัศน์ เปลี่ยนไปมาก ทั้งรูปแบบของการรับชมโทรทัศน์ที่เปลี่ยนไป ความทันสมัยของเทคโนโลยี ก็ทำให้รสนิยมในรับชมโทรทัศน์เปลี่ยนแปลงตามไปด้วย ทั้งการรับชมผ่านโทรทัศน์ หรือการรับชมโทรทัศน์แบบออนไลน์บนคอมพิวเตอร์/โน้ตบุ๊ก หรือสมาร์ทโฟน อีกทั้งยังทำให้การรับชมเนื้อหารายการนั้นเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย โดยการนำแนวคิด Maslow (1943) ได้กล่าวถึงความต้องการของมนุษย์ไว้ว่ามนุษย์ทุกคนเกิดมาต้องมีความต้องการไม่มีที่สิ้นสุด แนวทางพฤติกรรมผู้บริโภคการศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคจะทำให้ การศึกษาด้านการตลาดเกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมและการต้องการผลิตภัณฑ์ของผู้บริโภคหรือผู้ซื้อ เพื่อหลักการตลาดจะแนะนำข้อมูลที่ได้รับมา กำหนดกลยุทธ์ทางการตลาด และกิจกรรมทางการตลาดในด้านต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้บริโภค ให้มากที่สุด สามารถนำสู่การตัดสินใจการซื้อหรือบริการ

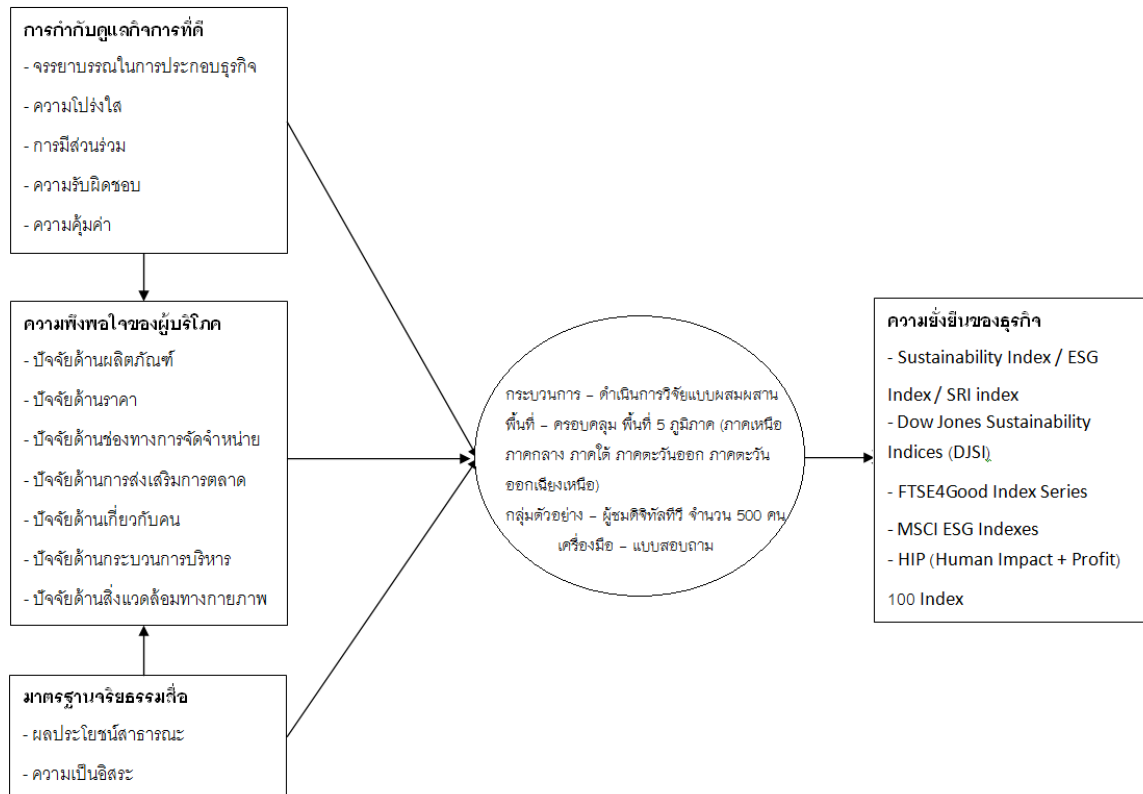
ความยั่งยืนของธุรกิจ

การพัฒนาธุรกิจ ให้มีความมั่นคง สามารถการลงทุนอย่างยั่งยืน โดยทำควบคู่ไปกับการรับผิดชอบต่อสังคม ที่คำนึงถึงผลกระทบจากการประกอบกิจการต่อส่วนรวมพร้อมกับตระหนักถึงความเชื่อมโยงระหว่างผลการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และบรรษัทภิบาล กับผลการดำเนินงานด้านการเงิน ของธุรกิจโดยมีดัชนีตัวชี้วัดการพัฒนาอย่างยั่งยืน (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2557) ซึ่งประกอบด้วย 1) ดัชนีวัดการพัฒนาอย่างยั่งยืน 2) ดัชนีหลักทรัพย์ของบริษัท 3) ดัชนีด้านการลงทุนอย่างมีความรับผิดชอบต่อ 4) ดัชนีเปรียบเทียบผลการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และบรรษัทภิบาลของบริษัท 5) ดัชนีการประเมินและจัดอันดับธุรกิจตามความรับผิดชอบต่อสังคม

มาตรฐานจริยธรรมสื่อ

มาตรฐานจริยธรรมสื่อ องค์การในกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ คือหน่วยงาน บริษัท องค์การ สถาบัน ที่ดำเนินกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ ซึ่งส่งผลกระทบต่อสาธารณะ และมีส่วนรับผิดชอบต่อสังคมอย่างมาก เพื่อให้การบริหารงานให้องค์กรื่อนั้น ๆ เป็นไปอย่างมีคุณธรรม และประสิทธิภาพ องค์การในกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ ควรยึดถือหลักการจริยธรรมของ องค์การกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ 8 ข้อ (สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.), 2557) ดังนี้ 1) การมีความรับผิดชอบต่อและตระหนักถึงผลประโยชน์ส่วนรวมของประเทศเป็นสำคัญ 2) หลักความเป็นอิสระ 3) หลักสิทธิมนุษยชน 4) หลักความสุจริต 5) หลักความโปร่งใส 6) หลักการยอมรับการตรวจสอบ 7) หลักธรรมาภิบาล 8) หลักความคุ้มค่า

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ดำเนินการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Research) แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

การวิจัยเชิงปริมาณ

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้ชมดิจิทัลทีวี ในพื้นที่ 5 ภูมิภาค (ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้ ภาคตะวันออก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) ภูมิภาคละ 100 คน
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ชมดิจิทัลทีวี จำนวน 500 คน โดยการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

- สมการคำนวณการกำหนดกลุ่มประชากรตัวอย่างของ ทาโร ยามาเน (Taro Yamane) $n = N/(1+Ne^2)$, N คือ กลุ่มประชากรทั้งหมด (ผู้มาใช้สิทธิในการแลกคู่มือดิจิทัลทีวี จำนวน 8,722,768 คน) จากสูตรคำนวณ หากกลุ่มประชากรที่จะใช้ในการสุ่ม 399.9 คน ประเมินการคิดเป็น 400 คน

- การคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง ของ Boomsma & Hoogland จากสัดส่วนระหว่างตัวแปรมาตรฐานวัด กับจำนวนตัวแปรแฝง > 3 จะได้กลุ่มตัวอย่าง $(n) \leq 100$

- การคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง ของ westland จากสัดส่วนระหว่างตัวชี้วัด กับจำนวนตัวแปรแฝง จะได้กลุ่มตัวอย่าง $n \geq 100$ และเพื่อการวิเคราะห์หองค์ประกอบที่มีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงเพิ่มขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยกำหนดขยายกลุ่มตัวอย่างตามวิธีการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยกฎ 20 (Rule 20) จำนวนตัวแปรมาตรฐานวัด 19 ตัวแปร ดังนั้นขนาดกลุ่มตัวอย่าง (n) = $19 \times 20 = 380$ ตัวอย่าง เพื่อให้การวิเคราะห์หองค์ประกอบให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน มีความน่าเชื่อถือ และมีจำนวนตัวอย่างที่มากที่สุด ผู้วิจัยจึงได้กำหนดกลุ่มตัวอย่าง เป็น 500 ตัวอย่าง

3. เครื่องมือในการวิจัยในการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) คือ การรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถาม วิธีการสุ่มแบบง่าย

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

คือ เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi Structured Interview)

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามจากผู้รับชมช่องดิจิทัลทีวี ในพื้นที่ 5 ภูมิภาค (ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้ ภาคตะวันออก และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) ภูมิภาคละ 100 ชุด รวมจำนวนผู้ชมช่องดิจิทัลทีวี จำนวน 500 คน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ชมช่องดิจิทัลทีวี: ได้ศึกษาด้านปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ชมช่องดิจิทัลทีวี จำนวน 500 คน สามารถแสดงข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงจำนวนและร้อยละข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง มีอายุ 31-40 ปี มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า มีอาชีพพนักงานบริษัท/ ห้างร้านเอกชน และผู้ชมช่องดิจิทัลทีวีส่วนใหญ่ รับชมผ่านโทรทัศน์

ผลการวิเคราะห์ด้านพฤติกรรมของผู้ชม: ได้ศึกษาด้านพฤติกรรมของผู้ชมช่องดิจิทัลทีวี จำนวน 500 คน พบว่า ผู้ชมช่องดิจิทัลทีวีชอบรับชมเนื้อหารายการ คือ อันดับที่ 1: รายการตลก อันดับที่ 2: รายการละครไทยหรือซีรีส์ไทย อันดับที่ 3: รายการซีรีส์ต่างชาติ อันดับที่ 4: รายการข่าว อันดับที่ 5: รายการประกวดแข่งขันต่างๆ และผู้ชมช่องดิจิทัลทีวีส่วนใหญ่สะดวกรับชมโทรทัศน์ ในช่วงเวลา 19.01 – 00.00 น. ช่องดิจิทัลทีวีที่ผู้ชมรับชมมากและบ่อย คือ อันดับที่ 1: ช่องเวิร์คพอยท์ ทีวี อันดับที่ 2: ช่อง 3HD อันดับที่ 3: ช่อง โมโน ทเวนตีไนน์ อันดับที่ 4: ช่อง One อันดับที่ 5: ช่อง 7 HD

การสรุปผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยเชิงปริมาณ:

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า การกำกับดูแลกิจการที่ดีมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความยั่งยืนของธุรกิจ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า มาตรฐานจริยธรรมสื่อมีอิทธิพลเชิงบวกและทางอ้อมในเชิงลบต่อความยั่งยืนทางธุรกิจ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ความพึงพอใจของผู้ชมมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความยั่งยืนของธุรกิจ

การสรุปผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยเชิงคุณภาพ :

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ปัจจัยด้านการกำกับดูแลกิจการที่ดี มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความยั่งยืนของธุรกิจ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ปัจจัยด้านมาตรฐานจริยธรรมสื่อ มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความยั่งยืนของธุรกิจ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ปัจจัยด้านความพึงพอใจของผู้ชมช่องดิจิทัลทีวี มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความยั่งยืนของธุรกิจ

อภิปรายผลการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 การกำกับดูแลกิจการที่ดีมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความยั่งยืนของธุรกิจ

ผลการวิจัยพบว่า การกำกับดูแลกิจการที่ดีมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความยั่งยืนของธุรกิจ โดยมีข้อมูลเชิงประจักษ์สนับสนุนสมมติฐานการวิจัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของ Ashok Kumar Sar (2018) ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยผลกระทบของการกำกับดูแลกิจการและความยั่งยืนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะมีจุดมุ่งหมายที่จะได้รับข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างคณะกรรมการ การเปิดเผยข้อมูลการทำธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของผู้ถือหุ้นและกระบวนการของคณะกรรมการและผลการดำเนินงานด้านความยั่งยืน - ผลการดำเนินงานด้านเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมและความเสมอภาคทางสังคมประสิทธิภาพสำหรับ บริษัท ในอุตสาหกรรม FMCG ของอินเดีย สำหรับการศึกษา 122 บริษัทจากบรรดา 159 บริษัท ที่อยู่ในฐานข้อมูล CMIE PROWESS สำหรับอุตสาหกรรม ได้แก่การพิจารณา การศึกษาครอบคลุมการวิเคราะห์รายละเอียดของการกำกับดูแลกิจการใน บริษัท เหล่านี้ขึ้นอยู่กับทฤษฎีที่จัดตั้งขึ้นและโครงสร้างของการพัฒนาอย่างยั่งยืน ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า บริษัท ที่มีดัชนีการกำกับดูแลกิจการที่ดีนั้นเกี่ยวข้องกับความยั่งยืนที่เหนือกว่าประสิทธิภาพ

สมมติฐานที่ 2 มาตรฐานจริยธรรมสื่อมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความยั่งยืนของธุรกิจ

ผลการวิจัยพบว่า มาตรฐานจริยธรรมสื่อมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความยั่งยืนทางธุรกิจ ผลการวิจัยไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่ข้อมูลเชิงประจักษ์สนับสนุนสมมติฐานการวิจัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ของ นิษฐา หุ่นเกษม, ปรียา สมพีช, ลิริมณท์ พิงส์วาลย์ และนิศรารัตน์ วิไลลักษณ์ (2561) ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนามาตรฐานจริยธรรมพื้นฐานสำหรับสื่อมวลชน: แนวทางการกำกับดูแลตัวเองสำหรับรายการเกมโชว์และเรียลลิตีโชว์ มีมาตรฐานจริยธรรมขององค์กรเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติในการรักษาคุณภาพและสร้างความน่าเชื่อถือขององค์กรนั้น ๆ ที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของภูมิทัศน์สื่อ องค์กรประกอบสำคัญในการผลิตรายการ ได้แก่ เนื้อหาของรายการ ฉากรายการ พิธีกรหรือผู้ดำเนินรายการ ผู้ร่วมแข่งขันในรายการ ทั้งที่เป็นผู้สมัครจากทางบ้านหรือแขกรับเชิญ ผู้ชมรายการ ทั้งที่ชมรายการภายในห้องส่งและผู้ชมทางบ้าน

ทีมงานผลิตรายการ และ ผู้อุปถัมภ์รายการ ทั้งนี้ หากสื่อมวลชนมีความตระหนักและให้ความสำคัญในการกำกับดูแลตัวเองแล้วนั้น ก็จะทำให้คนในสังคมได้รับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง อีกทั้งได้พัฒนาระดับมาตรฐานทางวิชาชีพ และความยั่งยืนของวิชาชีพได้ในทางตรงข้ามถ้าหากเสนอเนื้อหาที่ไม่สร้างสรรค์ก็อาจเกิดผลกระทบในทางลบและอาจเกิดปัญหาหลากหลายในวงกว้างได้

สมมติฐานที่ 3 ความพึงพอใจของผู้ชมมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความยั่งยืนของธุรกิจ

ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของผู้ชมมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความยั่งยืนของธุรกิจ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัย โดยมีข้อมูลเชิงประจักษ์สนับสนุนสมมติฐานการวิจัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ของ De Mendonca and Zhou (2019) ผลการวิจัยพบว่าความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างความพึงพอใจของลูกค้าและผลกำไรของบริษัท ความพึงพอใจของลูกค้าและผลกำไรระยะยาวที่มุ่งเน้นของบริษัท (ในแง่) สนับสนุน ทฤษฎีผู้มีส่วนได้เสียซึ่งแสดงให้เห็นว่าเมื่อ บริษัท ตอบสนองความต้องการของผู้มีส่วนได้เสีย ผลตอบแทนจากการทำเช่นนั้น ผลกำไรที่มุ่งเน้นในระยะยาวจะเพิ่มขึ้นหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่าผลกระทบของความพึงพอใจของลูกค้าที่มีต่อการทำกำไรสามารถและเป็นที่ยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

การคาดการณ์ว่า แนวโน้มของธุรกิจดิจิทัลทีวี กลุ่มช่องประเภทบริการธุรกิจระดับชาติ ยังคงมีสถานการณ์ที่ไม่ค่อยสู้ดี เนื่องจากการคืนใบอนุญาตช่องดิจิทัลทีวี เป็นสัญญาณบ่งบอก การแบกรับภาระความขาดทุนของธุรกิจไม่ไหว อีกทั้งการแข่งขันยังทวีความรุนแรงจาก ช่องดิจิทัลทีวี ด้วยกันเองแล้ว ยังมีคู่แข่ง ประเภท OTT ที่เข้ามามีบทบาทกับชีวิตประจำวันของผู้ชมโทรทัศน์มากขึ้น จึงทำให้พฤติกรรมการรับชมในปัจจุบันเปลี่ยนไป และยังทำให้เกิด การกระจายตัวของโฆษณาส่งต่อเนื่องเป็นผลมาจากนโยบายของภาครัฐและหน่วยงาน กำกับดูแลอย่างสำนักงาน กสทช. ทำให้มีผลกระทบความยั่งยืนของธุรกิจดิจิทัลทีวี (Sustainability) ถ้าผู้ประกอบการช่องดิจิทัลทีวีไม่มีการวางแผนการเงิน และธุรกิจที่รอบคอบ ไม่มีการนำการกำกับดูแลกิจการที่ดี ความพึงพอใจของผู้ชม และมาตรฐานจริยธรรมสื่อ เข้ามาช่วยก็จะเกิด Over Supply ในตลาดธุรกิจดิจิทัลทีวี

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรให้ความสำคัญและผลิตเนื้อหารายการ ที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายเพศหญิง ที่มีอายุ 31 – 40 ปี มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า มีอาชีพพนักงานบริษัท/ ห้างร้านเอกชน จากการวิจัยยังพบว่า พฤติกรรมของผู้ชมของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ ยังคงรับชมผ่านโทรทัศน์อยู่ โดยกลุ่มตัวอย่างชอบรับชมเนื้อหารายการ (5 อันดับแรก คือ อันดับที่ 1 : รายการตลก อันดับที่ 2 : รายการละครไทยหรือซีรีส์ไทย อันดับที่ 3 : รายการซีรีส์ต่างชาติ อันดับที่ 4 : รายการข่าว อันดับที่ 5 : รายการประกวดแข่งขันต่างๆ โดยผู้ชมส่วนใหญ่สะดวกรับชมรายการในช่องดิจิทัลทีวี ในช่วง เวลา 19.01 – 00.00 น. จากการวิจัยผู้ชมช่องดิจิทัลทีวีส่วนใหญ่ รับชมมากและบ่อย 5 อันดับแรก คือ

อันดับที่ 1 : ช่องเวิร์คพอยท์ ทีวี อันดับที่ 2 : ช่อง 3HD อันดับที่ 3 : ช่อง โมโน ทเวนตีไนน์ อันดับที่ 4 : ช่อง One อันดับที่ 5 : ช่อง 7 HD

2. ควรให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านการกำกับดูแลกิจการที่ดี ในการปฏิบัติงาน นำเสนอรายการ ที่โปร่งใส ไม่โฆษณาหลอกลวงเกินจริง คำนึงถึงสิทธิและคำนึงถึงประโยชน์ของผู้ชมเป็นที่ตั้ง ในการตอบสนองความคาดหวังของประชาชน คิดบวกมีจิตบริการและ มีความซื่อสัตย์กล้ายืนหยัดในสิ่งที่ถูกต้อง ใส่ใจในการแก้ไขปัญหาสาธารณะ และมีกระบวนการทำงาน ที่เป็นระบบและมีมาตรฐาน

3. ควรให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านความพึงพอใจของผู้ชม ในการจัดให้มีรายการที่มีคุณภาพ ได้มาตรฐาน มีความคุ้มค่าคุ้มควรแก่เวลาที่รับชม ผลิตรายการที่มีความน่าสนใจ มีเนื้อหารายการที่มีความหลากหลาย มีความสดใหม่และรวดเร็ว มีระยะเวลาในการออกอากาศ ที่เหมาะสม มีผังรายการที่ชัดเจน มีการประชาสัมพันธ์ที่ทั่วถึง มีการเพิ่มช่องทางการนำเสนอผ่านช่องทางออนไลน์ให้มากขึ้น

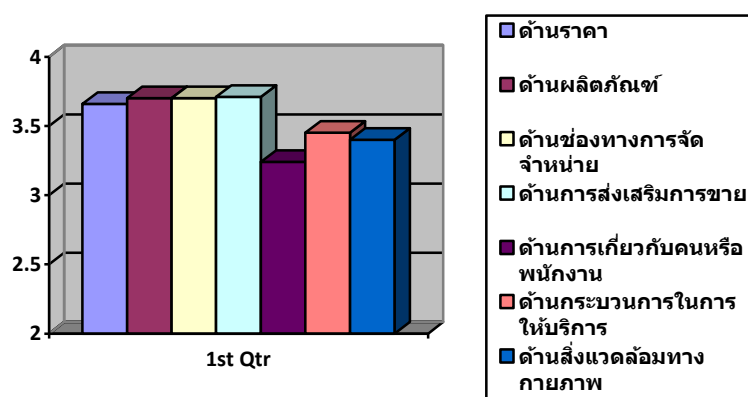
4. ควรให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านมาตรฐานจริยธรรมสื่อของตนเอง โดยมุ่งเน้นในเรื่องของยึดหลักผลประโยชน์ของสาธารณะเป็นที่ตั้ง และมีความเป็นอิสระอยู่ในตัวเองด้วย

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่ได้มาจากผลการวิจัย พบว่า ผู้ชมดิจิทัลทีวี ที่มีผลต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของผู้ประกอบการธุรกิจดิจิทัลทีวี : กรณีศึกษากลุ่มช่องประเภทบริการธุรกิจระดับชาติ

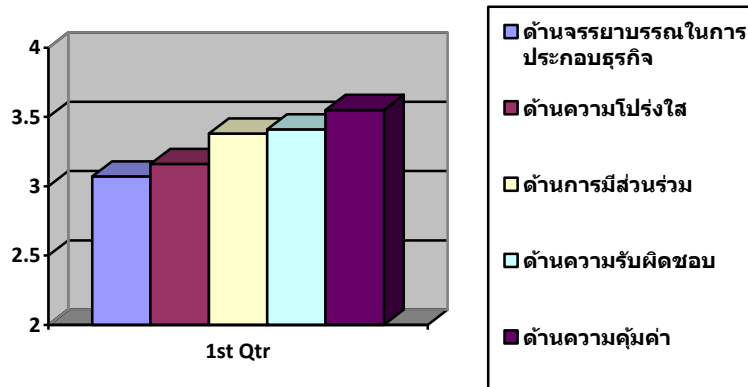
ผลการวิจัยพบว่า

ด้านความพึงพอใจของผู้ชม มีค่าเฉลี่ยสัดส่วนในแต่ละด้าน ดังในภาพที่ 2 แสดงสัดส่วนทักษะการให้บริการในการสร้างความพึงพอใจของผู้ชม โดยใช้หลักส่วนประสมการตลาด (Marketing Mix) หรือ 7Ps ของผู้ชมดิจิทัลทีวีต่อธุรกิจดิจิทัลทีวี ดังภาพล่าง

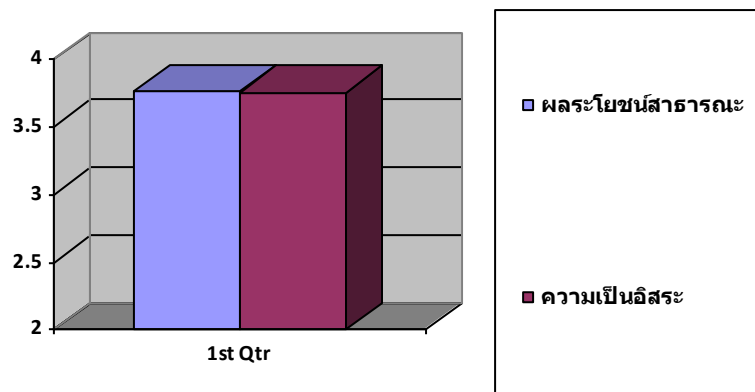
ภาพที่ 2 แสดงสัดส่วนความพึงพอใจของผู้ชม โดยใช้หลักส่วนประสมการตลาด (Marketing Mix) หรือ 7Ps

ด้านการกำกับดูแลกิจการที่ดี มีค่าเฉลี่ยสัดส่วนในแต่ละด้าน ดังในภาพที่ 3 แสดงสัดส่วนของผู้ชมดิจิทัลทีวี ต่อการกำกับดูแลกิจการที่ดี ดังภาพล่าง

ภาพที่ 3 แสดงสัดส่วนของผู้ชมดิจิทัลทีวี ต่อการกำกับดูแลกิจการที่ดี

ด้านมาตรฐานจริยธรรมสื่อ มีค่าเฉลี่ยสัดส่วนในแต่ละด้าน ดังในภาพที่ 4 แสดงสัดส่วนของผู้ชมดิจิทัลทีวี ต่อมาตรฐานจริยธรรมสื่อ ดังภาพล่าง

ภาพที่ 4 แสดงสัดส่วนของผู้ชมดิจิทัลทีวี ต่อมาตรฐานจริยธรรมสื่อ

สรุป

งานวิจัยการพัฒนาย้อยยืนของผู้ประกอบการธุรกิจดิจิทัลทีวี : กรณีศึกษากลุ่มช่องประเภทบริการธุรกิจระดับชาติ ผู้วิจัยได้องค์ความรู้ใหม่เพิ่มเรื่องความยั่งยืนของธุรกิจดิจิทัลทีวี ซึ่งในการทำงานด้านธุรกิจดิจิทัลทีวีซึ่งเป็นธุรกิจสื่อมวลชนที่มีการบริการในข้อมูลข่าวสาร ความบันเทิง ความรู้ ต้องมีทักษะการให้บริการในการสร้างความพึงพอใจของผู้ชม โดยใช้หลักส่วนประสมการตลาด (Marketing Mix) หรือ 7Ps ประกอบด้วย ด้านผลิตภัณฑ์ (Product) ด้านราคา (Price) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) ด้านส่งเสริมการตลาด (Promotion) ด้านบุคคล (People) ด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence and Presentation) ด้านกระบวนการ (Process) หลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี ประกอบด้วยจรรยาบรรณในการประกอบธุรกิจ ความโปร่งใส

การมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบ และความคุ้มค่า และหลักมาตรฐานจริยธรรมสี่ ประการด้วย ผลประโยชน์สาธารณะ และ ความเป็นอิสระ โดยนำมาพิจารณาในการวางกลยุทธ์ทางธุรกิจ โดยการประสานองค์ประกอบทั้ง 14 ตัว ให้สอดคล้องประสานกับ ความยั่งยืนทางธุรกิจ 5 ด้าน คือ ดัชนีวัด การพัฒนาอย่างยั่งยืน, ดัชนีหลักทรัพย์ของบริษัท, ดัชนีด้านการลงทุนอย่างมีความรับผิดชอบ, ดัชนี เปรียบเทียบผลการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และบรรษัทภิบาลของบริษัท และดัชนีการ ประเมินและจัดอันดับธุรกิจตามความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อให้จึงจะทำให้ธุรกิจดิจิทัลที่วิวัฒนาการอยู่ รวดในสภาวะปัจจุบันได้อย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2557). *ไขความหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: ศูนย์พัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคม, ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.
- นิษฐา หุ่นเกษม, ปรียา สมพืช, สิริมณฑา พึ่งสังวาลย์ และนิศรารัตน์ วิไลลักษณ์. (2561). *การพัฒนา มาตรฐานจริยธรรมพื้นฐานสำหรับสื่อมวลชน: แนวทางการกำกับดูแลโซเชียลมีเดียและเรียลลิตีโชว์*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- รุจิระ บุนนาค. (2561). *เบื้องลึก...ปัญหาทีวีดิจิตอล*. สืบค้นเมื่อ 5 พฤศจิกายน 2561. จาก <http://www.marutbunnag.com/article/401/>
- สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก ช่อง 5. (2553). *โทรทัศน์ระบบดิจิตอล (Digital Television)*. สืบค้นเมื่อ 5 พฤศจิกายน 2561. จาก http://www.tv5.co.th/technics/tec_02_digital_tv.html.
- เสาวนีย์ สมันต์ตรีพร. (2560). การบริหารทรัพยากรมนุษย์ในภาคธุรกิจในยุคการเปลี่ยนแปลง. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี*, 6(1), 1-16.
- สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.). (2557). *คู่มือจริยธรรมและการกำกับดูแลตนเองในกิจการกระจายเสียงและกิจการ โทรทัศน์*. กรุงเทพฯ: กสทช.
- สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.). (2560). *หลักการกำกับดูแล กิจการที่ดี สำหรับบริษัทจดทะเบียน ปี 2560*. สืบค้นเมื่อ 8 กุมภาพันธ์ 2562. จาก <https://www.sec.or.th/cgthailand/TH/Pages/CGCode/CGCodeIntroduction.aspx>
- อุไรรัตน์ สิงหนาท. (2560). แนวคิดการพัฒนาจริยธรรมมนุษย์ในยุคโลกไร้พรมแดนเพื่อรองรับ “สังคม 5.0”. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี*, 6(2), 1-14.
- Ashok, K. S. (2018). *Impact of Corporate Governance on Sustainability: A Study of the Indian FMCG Industry*. India: KIIT School of Management.
- De Mendonca, T. R., & Zhou, Y. (2019). Environmental Performance Customer Satisfaction and Profitability: A Study among Large U.S. Companies. *Sustainability*, 11(5418), 1-15.

Maslow, A. H. (1943). A theory of human motivation. *Psychological Review*, 50(4), 370–396.

ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการวางแผนการเงินเพื่อความมั่นคงตอนเกษียณอายุ กรณีศึกษา ลูกค้าธนาคารยูโอบี สาขาถนนศรีวรา

Factors Affecting Financial Stability Planning for Retirement

A Case Study on Customer of UOB Bank, Sriwara Branch

¹วิมลพร สมัครเขตการ, ²ปัญญา ศรีสิงห์

¹Wimonporn Samakkadkarn, ²Panya Srising

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Faculty of Business Administration, Kasetsart University, Thailand

Email: kate-karn@hotmail.com

Received May 25, 2020; Revised June 17, 2020; Accepted September 25, 2020

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษารูปแบบการวางแผนการเงิน 2) เพื่อเปรียบเทียบระดับความสำคัญรูปแบบการวางแผนการเงิน 3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการวางแผนการเงิน รูปแบบการวิจัยเป็นเชิงปริมาณ ใช้แนวคิดของศูนย์ส่งเสริมการพัฒนาความรู้ตลาดทุนสถาบันบำกอกทุนเพื่อพัฒนาตลาดทุน ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ปี 2553 เป็นกรอบการวิจัย กลุ่มตัวอย่างคือลูกค้าธนาคารยูโอบี สาขาถนนศรีวรา จำนวน 400 คน ใช้วิธีคัดเลือกโดยใช้สูตรการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของยามานะ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบสมมติฐานใช้การวิเคราะห์ค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และความสัมพันธ์โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ

ผลการวิจัย พบว่า

1. ระดับความสำคัญเกี่ยวกับรูปแบบการวางแผนการเงินเพื่อเตรียมความพร้อมการเกษียณอายุ เมื่อถามเกษียณอายุ ความสำคัญโดยรวมอยู่ในระดับมาก
2. ผลการเปรียบเทียบระดับความสำคัญรูปแบบการวางแผนการเงินเพื่อความมั่นคงตอนเกษียณอายุ พบว่า ลูกค้าธนาคารยูโอบี สาขาถนนศรีวราที่มีสถานภาพ แตกต่างกันมีรูปแบบการวางแผนการเงินเพื่อเตรียมความพร้อมการเกษียณอายุ แตกต่างกัน
3. ปัจจัยที่สามารถพยากรณ์ปัจจัยที่มีผลต่อการวางแผนการเงินเพื่อความมั่นคงยามเกษียณอายุ คือ ด้านความรู้ความเข้าใจในเรื่องการวางแผนทางการเงิน และด้านภาวะทางเศรษฐกิจ

สรุป รูปแบบการวางแผนการเงินเพื่อเตรียมความพร้อมการเกษียณอายุ ให้ความสำคัญกับความผันผวนทางเศรษฐกิจ และสภาพภูมิประเทศต่อรูปแบบการวางแผนการเงินเพื่อเตรียมความพร้อมการเกษียณอายุ

คำสำคัญ: การวางแผนการเงิน; เกษียณอายุ; ธนาคารยูโอบี

ABSTRACT

The objectives of this study were 1) to study pattern of financial stability planning for retirement; 2) to investigate the level of importance of financial stability planning; 3) to examine the factors affecting financial stability planning. The research applied the study framework from 2010 Thailand Securities Institute (TSI) Capital Market Development Fund (CMDF), The Stock Exchange of Thailand (SET). This quantitative research applied questionnaire as a research tool for collecting data from the sample group. The target group was 400 customers of UOB Bank, Sriwara Branch. The sample size was calculated based on Yamane's formula with a confidence coefficient of 95%. Data were analyzed through descriptive statistics comprising percentage, mean, Standard Deviation, T-test statistic, One-Way ANOVA, Multiple Correlation with a given statistical significance level of 0.05.

The results demonstrated that most of the respondents were female whose age between 41 –50 years old, marital status, average degree as a bachelor, working as private company officers with an average monthly income of 25,001–35,000 THB. Economic status was the most important factor followed by the knowledge and understanding of financial planning. The least important factor was information perception. The study also revealed that 1) the perception of the importance of financial stability planning for retirement was considered as high level; 2) customers of UOB Bank, Sriwara Branch with different marital status had different patterns of financial planning; and 3) factor that can forecast factors affecting financial planning was knowledge, understanding of financial planning and economic status. To conclude, pattern of financial planning for retirement influenced by economic fluctuations. In addition, marital status affects patterns of financial planning for retirement.

Keywords: financial planning; retirement; UOB Bank

บทนำ

การทำงานเป็นบทบาทสำคัญในการดำเนินชีวิตของประชาชนทุกคน ส่วนใหญ่มีส่วนที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน เพราะการทำงานเป็นที่มาของผลตอบแทน เงินที่ได้มาเราต้องจ่ายในการดำรงชีวิต อย่างไรก็ตามลักษณะการทำงานของแต่ละคนก็แตกต่างกัน นอกจากนี้อายุการทำงานก็อาจแตกต่างกันออกไปตามลักษณะงานที่ทำ แต่โดยทั่วไปแล้วการหยุดทำงานหรือการเกษียณอายุจะอยู่ที่อายุ 60 ปีบริบูรณ์ ซึ่งหมายความว่าหลังจากอายุ 60 ปี แล้วรายได้ที่เคยได้รับการจากการทำงานทุก ๆ เดือน ตลอดจนอายุการทำงานก็จะหมดไป และการมีวิถีชีวิตและการดำเนินชีวิตเพื่อวัยเกษียณของแต่ละบุคคลจะเป็นไปอย่างไรนั้นก็จะแตกต่างกันออกไปซึ่งย่อมขึ้นอยู่กับความพร้อมความพร้อมเพื่อวัยเกษียณในด้านการเงินของแต่ละบุคคล

การวางแผนการเงินเพื่อวัยเกษียณ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในปัจจุบัน เพื่อให้บุคคลสามารถลดความเสี่ยงจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น ความไม่แน่นอนในอาชีพ เนื่องจากเทคโนโลยีเข้ามาทดแทนคนมากขึ้น เศรษฐกิจมีความผันผวนสูง การแข่งขันในงานสูง ขาดระบบสวัสดิการและระบบประกันสังคมที่มีประสิทธิภาพ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงของสังคมเป็นลักษณะแบบปัจเจกบุคคลมากขึ้น ความคาดหวังที่จะได้รับการบำนาญดูแลจากครอบครัวหรือลูกหลานลดน้อยลง อันจะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงในชีวิต อีกทั้งการเตรียมความพร้อมในระยะยาวจะช่วยสังคมโดยรวม ลดภาระความเสี่ยงที่ต้องร่วมรับผิดชอบในค่าใช้จ่าย อันเกิดขึ้นจากการรักษาพยาบาลที่ราคาอาจจะสูงขึ้นมากในอนาคต และการวางแผนการเงินจะช่วยให้ชีวิตหลังวัยเกษียณเป็นช่วงเวลาของการมีความสุข มีชีวิตที่ควรจะเป็นตามมาตรฐานที่ต้องการ (ศิริวรรณ ว่องวีรวิทย์, 2554) ดังนั้นเราควรใช้ชีวิตอย่างไร ใช้เงินอย่างไร ในบั้นปลายของช่วงชีวิตหลังวัยเกษียณ สิ่งที่จะเป็นตัวตัดสินได้ก็คือ คุณภาพชีวิตในการดำเนินชีวิตหลังเกษียณให้ เป็นไปในทิศทางตามที่ต้องการ ยิ่งต้องการคุณภาพชีวิตในการดำเนินชีวิตที่ดี ยิ่งต้องใช้เงินมากขึ้น เราสามารถแบ่งระดับของคุณภาพชีวิตหลังเกษียณได้ 3 ระดับ คือระดับที่หนึ่ง คือ การเกษียณขั้นต้น หรือการใช้ชีวิตหลังวัยเกษียณแบบไม่อด มีเงินเพียงพอใช้ในแต่ละเดือนสำหรับค่าใช้จ่ายจำเป็น ระดับที่สอง คือ เป็นการเกษียณแบบพอเพียง คือ การที่เรารักษาคูณภาพชีวิตหลังวัยเกษียณให้เท่ากับตอนที่ยังทำงานทำอยู่ ซึ่งโดยทั่วไปก็จะใช้วิธีประมาณค่าใช้จ่ายในอนาคตว่าบุคคลที่จะเกษียณจะใช้เงินโดยเฉลี่ยประมาณ 50-70% ของรายได้หลังเกษียณ ระดับสาม คือ การเกษียณแบบเหลือเฟือ เป็นการเก็บเงินเกษียณให้มากกว่าการเกษียณแบบพอเพียงหมายความว่า เราจะต้องเก็บเงินเกษียณแบบพอเพียงไว้เป็นพื้นฐานก่อน แล้วบวกเพิ่มเติมด้วยเงินที่คาดว่าจะใช้พิเศษเมื่อเกษียณ

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าการวางแผนการเงินสำหรับอนาคตเพื่อวัยเกษียณ จึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งและไม่ควรมองข้าม เป็นเหตุทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการวางแผนการเงินเพื่อความมั่นคงตอนเกษียณอายุ โดยใช้กลุ่มลูกค้าธนาคารยูโอบี สาขาถนนศรีวิภา ที่ผู้วิจัยทำงานอยู่เป็นแนวทางในการวางแผนเมื่อวัยเกษียณเพื่อสร้างความมั่นคงให้กับชีวิตและช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิต อันมีผลทำให้มีเงินเหลือเพียงพอ ที่จะสามารถใช้ชีวิตในวัย

เกษียณอายุได้อย่างมีความสุข ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ดังนั้น ความรู้ ความเข้าใจในการวางแผนการเงินเพื่อความมั่นคงตอนเกษียณอายุจะทำให้เกิดประโยชน์ต่อการรับรู้กับสิ่งที่ต้องเผชิญในช่วงเกษียณอายุ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการวางแผนการเงินเพื่อความมั่นคงตอนเกษียณอายุ
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับความสำคัญรูปแบบการวางแผนการเงินเพื่อความมั่นคงตอนเกษียณอายุ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการวางแผนการเงินเพื่อความมั่นคงตอนเกษียณอายุ

สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 ลูกค้ายุทธศาสตร์อาชีพ สาขาถนนศรีวิภาที่มีปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันมีรูปแบบการวางแผนการเงินเพื่อความมั่นคงตอนเกษียณอายุแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยที่มีผลต่อการวางแผนการเงินมีอิทธิพลต่อรูปแบบการวางแผนการเงินเพื่อความมั่นคงตอนเกษียณอายุ

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับการเกษียณอายุ

เบอร์นไซด์ (Burnside, 1988) กล่าวว่า เป็นวงจรชีวิตในการประกอบอาชีพที่อยู่ในช่วงต่ำสุดของการจ้างงาน ความรับผิดชอบต่ออาชีพและโอกาสในการทำงานต่าง ๆ จะลดต่ำสุด บุคคลที่เกษียณจะมีรายได้ในรูปของบำนาญ บำนาญ โดยไม่ต้องทำงาน เกณฑ์การเกษียณอายุของแต่ละประเทศจะแตกต่างกันไปตามสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อม แต่จะอยู่ในช่วงอายุระหว่าง 55-65 ปี ซึ่งบางประเทศจะพิจารณาลักษณะงานประกอบการเกษียณอายุ คือ งานระดับบริหารหรืองานใช้สมองจะกำหนดการเกษียณอายุสูงกว่างานที่ใช้กำลังกาย หรืองานระดับล่างลงมา

แนวคิดเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมก่อนการเกษียณอายุ

Allen and Meyer (1990) การวางแผนเพื่อใช้ชีวิตหลังเกษียณอายุอย่างมีคุณภาพ บุคคลต้องพิจารณาตนเองและสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและสังคม ได้แก่ สุขภาพร่างกาย สุขภาพจิต สัมพันธภาพกับบุคคลอื่น การใช้เวลา สถานที่อยู่อาศัย วิถีชีวิตใหม่และฐานะการเงินที่เปลี่ยนไป เพื่อให้กระบวนการนี้ต่อเนื่อง เป็นการป้องกันภาวะวิกฤติในช่วงสุดท้ายของชีวิต

วิจิตร บุญยะโหดระ (2537) แบ่งช่วงชีวิตของบุคคลออกเป็น 3 ช่วง คือ วัยเด็กวัยผู้ใหญ่และวัยสูงอายุซึ่งช่วงวัยสูงอายุนี้จะเป็นยุคทองของชีวิต หากบุคคลได้มีการวางแผนและเตรียมความพร้อม

มาอย่างดีและรัดกุม การวางแผนใช้ชีวิตหลังเกษียณจึงมีความสำคัญมากเท่ากับการวางแผนการศึกษาในวัยเด็กและการวางแผนในการประกอบอาชีพในวัยผู้ใหญ่

ศรีจิตรา บุณนาค (2549) ให้ข้อคิดว่า การเตรียมความพร้อมตั้งแต่วัยเยาว์โดยการมีพฤติกรรมที่เหมาะสม เพื่อให้ตนเป็นที่พึ่งแก่ตนเองในทุก ๆ ด้าน Self Support, Self Reliance และ Self sufficiency มีความสำคัญยิ่งเพื่อจะเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีมีอิสระและมีศักดิ์ศรีคงสถานภาพช่วยเหลือตนเองครอบครัวและสังคมให้นานที่สุด ก่อนจะเข้าสู่ภาวะพึ่งพาและภาวะทุพพลภาพ ทั้งนี้ควรมีการเตรียมการตั้งแต่อายุในครรภ์มารดา เป็นต้นไป

บุญเทือง โพธิ์เจริญ (2551) ที่ให้ข้อแนะนำว่าเมื่ออยู่ในวัยศึกษาเล่าเรียนต้องตั้งใจเรียน หมั่นขวนขวายหาความรู้ เพื่อจะมีโอกาสได้งานที่ดีเมื่อถึงวัยทำงาน ต้องตั้งใจทำงานอย่างมุ่งมั่น ซื่อสัตย์สุจริต สร้างผลงานให้เป็นที่ยอมรับเพื่อความภาคภูมิใจของตนเอง รู้จักเก็บออมเงิน เพื่อสร้างฐานะและความมั่นคงของชีวิต ไม่ใช่ชีวิตหรูหราฟุ่มเฟือย ติดในยศอำนาจ ตำแหน่ง ดูแลรักษาสุขภาพร่างกายและจิตใจให้แข็งแรงเพื่อที่เมื่อถึงวัยเกษียณจะสามารถปรับตัวปรับใจให้กับการที่ต้องออกจากงาน ยอมรับความชราที่มาเยือน และเริ่มต้นชีวิตใหม่ในวัยเกษียณได้อย่างมีความสุข

ศูนย์ส่งเสริมการพัฒนาความรู้ตลาดทุน ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (2553) กล่าวถึงการวางแผนทางการเงินเพื่อให้ความคุ้มครองทางด้านรายได้แก่ผู้สูงอายุที่ขาดรายได้เนื่องจากเกษียณอายุ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันซึ่งความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีการแพทย์และคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชากรโลกพัฒนาสูงขึ้น ส่งผลให้ประชากรโลกมีอายุยืนยาว จนอาจส่งผลทำให้เกิดปัญหาการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างประชากรโลกที่มีสัดส่วนของอายุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ดังนั้น แนวทางที่จะสามารถช่วยรักษาระดับคุณภาพชีวิตเมื่อต้องสูญเสียรายได้ในวัยหลังเกษียณให้เทียบเท่าหรือใกล้เคียงกับช่วงก่อนเกษียณได้เป็นอย่างดีก็คือ การเตรียมความพร้อมและการวางแผนเพื่อวัยเกษียณที่ดีในช่วงก่อนเกษียณนั่นเอง

แนวคิดเกี่ยวกับการวางแผนทางการเงินส่วนบุคคล

Hallman and Rosenbloom (2000) ให้คำนิยามของการวางแผนทางการเงิน เป็นกระบวนการประเมิน สรรค์สร้าง และนำแผนทางการเงินของแต่ละบุคคลไปปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความสำเร็จตามเป้าหมายทางการเงินที่แต่ละบุคคลต้องการให้บรรลุภายใต้เงื่อนไขเฉพาะของแต่ละบุคคล ในสหรัฐอเมริกา มีองค์กรที่จัดตั้งขึ้นมาเพื่อดูแลในเรื่องนี้โดยเฉพาะ ชื่อ The Certified Financial Planner Board of Standards (CFP Board) ได้ให้คำยามว่า การวางแผนทางการเงิน เป็นการทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการดำเนินชีวิต (Life goals) ของบุคคล โดยผ่านการบริหารและวางแผนทางการเงินซึ่งถูกออกแบบมาของแต่ละบุคคล และเกี่ยวข้องกันตั้งแต่การรวบรวมข้อมูลทางการเงินของบุคคล กำหนดวัตถุประสงค์ ตรวจสอบฐานะการเงินในปัจจุบัน กำหนดกลยุทธ์และแผนทางการเงิน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในอนาคต

ณัฐพล นิคมานพัชรินทร์ (2549) กล่าวว่า การวางแผนทางการเงินส่วนบุคคล หมายถึง การค้นหาทางเลือกเพื่อสนับสนุนกระบวนการในการตัดสินใจล่วงหน้าเกี่ยวกับปริมาณและเวลาของเงินทุนแหล่งของเงินทุนและการจัดสรรเงินทุน ด้วยการกำหนดกิจกรรม วิธีการ เวลา และผู้รับผิดชอบประกอบการจัดการความเสี่ยงต่าง ๆ ทางการเงิน

บริษัทหลักทรัพย์จัดการกองทุน ฟินันซ่า จำกัด (ม.ป.ป.) ให้ความหมายของการวางแผนการเงินส่วนบุคคลไว้ คือ การสร้าง ใช้งาน ปรับปรุง และแก้ไข แผนงานเพื่อความสำเร็จตามเป้าหมายทางการเงินของบุคคลหนึ่งบุคคลใดโดยเฉพาะ โดยแนวคิดของแผนเน้นถึงเป้าหมายนับตั้งแต่จุดแรกเริ่มของการวางแผนการลงทุน มากกว่าการใช้เครื่องมือทางการเงินแบบใดแบบหนึ่งหรือมากกว่านั้นเพื่อแก้ไขปัญหาการเงินบางปัญหาเท่านั้น

กรณิกา วาระวิชณี (2560) การวางแผนทางการเงินมีความสำคัญต่อคนทุกช่วงอายุเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นตลอดช่วงชีวิต (a life-long activity) และจะเห็นได้ว่าวัตถุประสงค์ทางการเงินที่ตั้งไว้ ไม่จำเป็นต้องคงที่ตลอดเวลา มีการเปลี่ยนแปลงได้ทั้งลักษณะและความสำคัญ เช่น การวางแผนเพื่อวัยเกษียณ ควรถูกพิจารณาตั้งแต่เริ่มต้นเข้ามาทำงานในอาชีพ แต่จะอยู่ในลักษณะการสะสมเงินออมและลงทุนไปจนเมื่อใกล้เกษียณ การวางแผนทางการเงินเพื่อวัยเกษียณและการวางแผนมรดก (Retirement and estate planning) จะเริ่มมีความสำคัญมากขึ้น การวางแผนสำหรับแต่ละบุคคลก็อาจจะต่างกันไปตามปัจจัยต่าง ๆ

ปัจจัยทางเศรษฐกิจกับการวางแผนทางการเงินส่วนบุคคล

ศิริสุข อินละคร (2548) กล่าวว่า ในการวางแผนการเงินส่วนบุคคลนอกจากจะต้องคำนึงถึงช่วงอายุของบุคคลแล้วยังต้องคำนึงถึงปัจจัยทางเศรษฐกิจต่าง ๆ อีกด้วย โดยปัจจัยทางเศรษฐกิจที่สำคัญที่ต้องคำนึงถึง ได้แก่ เงินเพื่อ การใช้จ่ายของผู้บริโภค และอัตราดอกเบี้ย

แนวคิดเกี่ยวกับการออมและการลงทุน

ในพจนานุกรมฉบับบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2525 ให้นิยามไว้ว่า การออม คือ การประหยัด การเก็บหอมรอมริบ การถนอม และการสงวนสิ่งที่จะประหยัดหรือเก็บหอมรอมริบ ได้แก่ ทรัพย์สินเงินทอง ดังนั้น การออม หมายถึงการใช้ทรัพย์สินเงินทองทั้งหลายอย่าง ระมัดระวัง ไม่ประมาท มีเหตุมีผล ทรัพย์สินเงินทองเป็นปัจจัยในการดำรงชีพ ต้องรู้จักเก็บรู้จักให้ การออมจะเกิดขึ้นได้ เพราะประชาชนได้รับการศึกษาเรียนรู้ มีผู้แนะนำสั่งสอนให้เห็นความสำคัญ และเห็นประโยชน์ที่เกิดจากการออม ความสำคัญของการออม การออมเงินมีความสำคัญ เพราะเป็นการสร้างหลักประกันความมั่นคงให้ตัวเองและก่อให้เกิดเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ การออมมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจ เพราะมีความสำคัญต่อความเป็นอยู่ของประชาชน ครอบครัว และชุมชนการบริหารการเงินและการออมนั้นมีความสำคัญในการสร้างความมั่นคงและมีเสถียรภาพ ทั้งในแง่ของการดำรงชีวิตของประชาชน ครอบครัว ชุมชนและประเทศชาติ การออมจึงเป็นสิ่งจำเป็นต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

ศูนย์ส่งเสริมการพัฒนาความรู้ตลาดทุน สถาบันกองทุนเพื่อพัฒนาตลาดทุน ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (2553) การออมมีหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการออมในกองทุนประกันสังคม กองทุน

สำรองเลี้ยงชีพ กองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพแล้วซึ่งออกมาจากการทำงานแล้ว วิธีการที่จะทำให้เงินออมมีจำนวนเพิ่มขึ้นนั้น สามารถทำได้โดยการนำเงินออมไปลงทุนในสินทรัพย์ประเภทต่าง ๆ ได้แก่ เงินฝาก ธนาคารพาณิชย์ ตราสารหนี้ หุ้น อสังหาริมทรัพย์ (Properties) กองทุนรวม (Unit trusts) และประกันชีวิต (Life Insurance)

แนวคิดเกี่ยวกับผลตอบแทนและความเสี่ยงจากการออมและการลงทุน

อานนท์ ปิยะชัยสวัสดิ์ (2550) กล่าวว่า ผลตอบแทนจากการลงทุน หมายถึง ดอกผลทั้งสิ้นที่ได้รับจากหลักทรัพย์ที่ได้ลงทุนตลอดระยะเวลาหนึ่งของผู้ลงทุนครอบครองสิทธิ์ หรือถือครองหลักทรัพย์นั้น ซึ่งผลตอบแทนนี้ประกอบด้วย 2 ส่วน ดังนี้

กำไรส่วนทุน (Capital Gain) คือ กำไรจากการเพิ่มขึ้นของราคาหลักทรัพย์ ผลตอบแทนนี้ได้จากการขายหลักทรัพย์ในราคาสูงกว่าต้นทุนที่ซื้อเข้ามา แต่หากขายหลักทรัพย์ในราคาต่ำกว่าต้นทุนที่ซื้อเข้ามา เรียกว่า ขาดทุนส่วนทุน (Capital Loss)

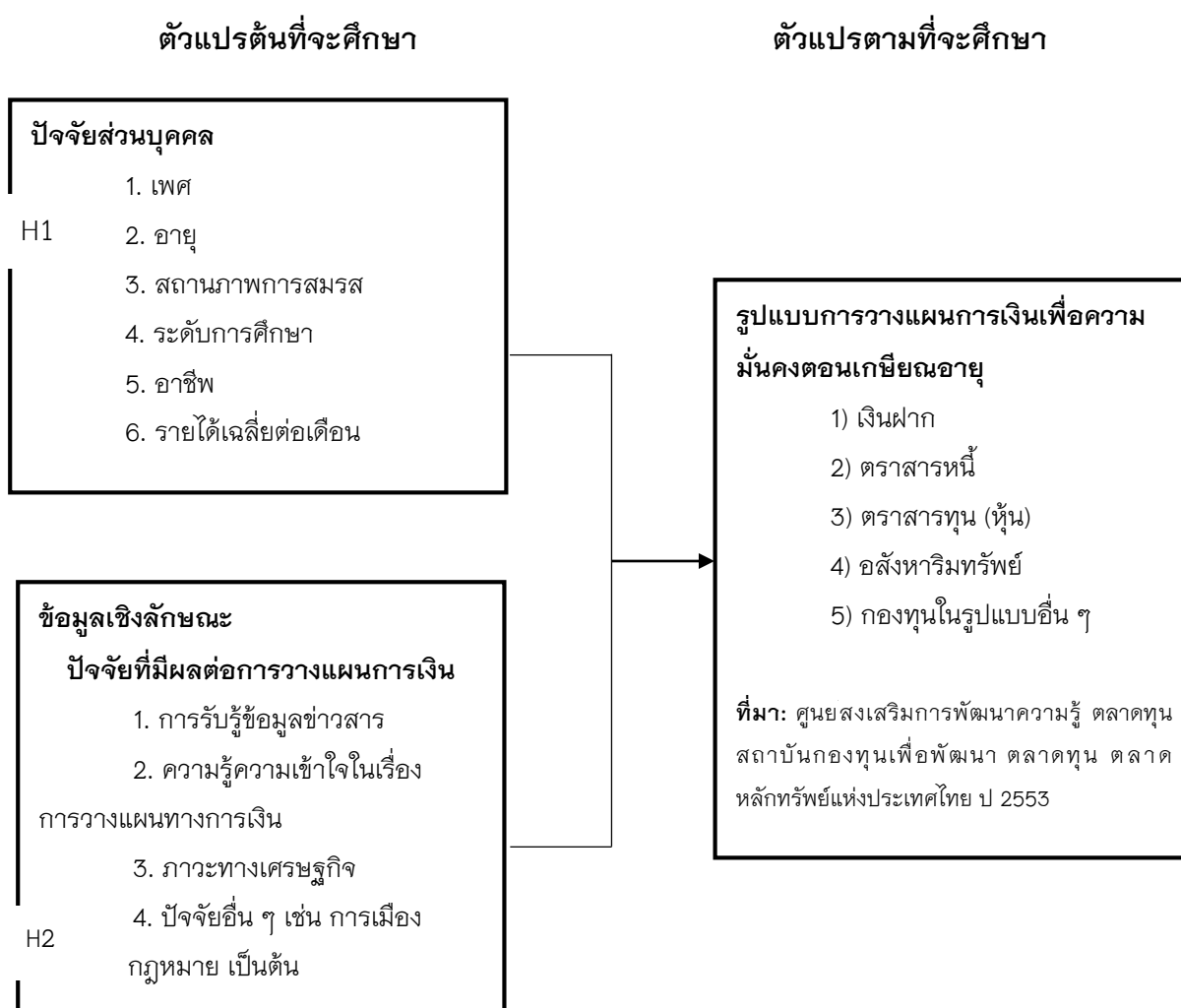
เงินปันผล (Dividend) เป็นเงินที่ผู้ลงทุนได้รับเมื่อถือครองหลักทรัพย์ไว้จนครบกำหนดจ่ายปันผล ซึ่งบริษัทอาจจ่ายในรูปแบบของเงินสด หรือ หุ้น ก็ได้แล้วแต่กรณี ซึ่งเงินปันผลจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ คือ กำไรของบริษัท กำไรสะสม ความจำเป็นในการขยายกิจการ นโยบายการบริหารบริษัท ฯลฯ ซึ่งในบางกรณีอาจไม่จ่ายเงินปันผลชั่วคราวได้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สยาม เกิดจรัส (2561) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การวางแผนการเงินส่วนบุคคลเพื่อวัยเกษียณ กรณีศึกษา ชุมชนการเคหะท่าทราย กรุงเทพมหานคร พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดของการวางแผนการเงินส่วนบุคคลเพื่อวัยเกษียณ คือ ด้านการกำหนดเป้าหมาย รองลงมา คือด้านการจัดสร้างแผนด้านการรวบรวมข้อมูลด้านการติดตามผลและปรับปรุงแผน และด้านการดำเนินการตามแผนตามลำดับ 2) ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ประชาชนชุมชนการเคหะท่าทราย กรุงเทพมหานครที่มีอายุ ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน มีการวางแผนการเงินส่วนบุคคลเพื่อวัยเกษียณในภาพรวมแตกต่างกัน สุรชนา ชวกรอดหมด (2560) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การวางแผนการเงินเพื่อความมั่นคงในชีวิตวัยสูงอายุของเกษตรกรชาวสวนยางพารา พบว่า (1) กระบวนการวางแผนการเงินเพื่อวัยสูงอายุในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติเมื่อมีโอกาส และมีความคิดเห็นว่าการเก็บออมหรือการลงทุนที่มีในปัจจุบันนั้นเหมาะสมกับตนเองในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย (2) เกษตรกรชาวสวนยางพาราที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีกระบวนการวางแผนทางการเงินในภาพรวมแตกต่างกัน (3) การเปรียบเทียบแผนการเงินเพื่อวัยสูงอายุของเกษตรกรชาวสวนยางพารา จำแนกตามเพศระดับการศึกษาจำนวนภาระพึ่งพิง และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างกันมีแผนการเงินเพื่อวัยสูงอายุในภาพรวมแตกต่างกัน (4) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการวางแผนการเงินแต่ละด้านกับแผนการเงินเพื่อวัยสูงอายุมีความสัมพันธ์ทางบวก (5) แนวทางในการวางแผนการเงิน เพื่อความมั่นคงในชีวิตวัยสูงอายุให้แก่

เกษตรกรชาวสวนยางพารา พบว่ามูลค่าเงินในขนาดรวมทั้งหมดมากที่สุด เมื่อจำนวนเงินเก็บออมต่อปีมากที่สุด ณ อายุการเริ่มออมที่เท่ากันและมูลค่าเงินในขนาดรวมทั้งหมดมากที่สุดหากเริ่มต้นการเก็บออมเร็วกว่า ณ จำนวนเงินออมต่อปีที่เท่ากัน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยปริมาณ โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นลูกค้าธนาคารยูโอบี สาขาถนนศรีวิภา ที่มีอายุ 30 - 60 ปี โดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) จำนวนประชากรจากลูกค้าธนาคารยูโอบี จำนวน 1,500,000 คน (ธนาคารยูโอบี สาขาถนนศรีวิภา, 2562) การหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรคำนวณ Toro Yamane โดยผู้วิจัยกำหนดค่าความเชื่อมั่นที่

ร้อยละ 95 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ซึ่งได้กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 400 ตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ส่วนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของลูกค้าธนาคารยูโอบี สาขานนทบุรี

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมในการวางแผนทางการเงินเพื่อความมั่นคงตอนเกษียณอายุ

ส่วนที่ 3 ความสำคัญที่มีผลต่อความสำคัญของปัจจัยที่มีผลต่อการวางแผนการเงิน เพื่อความมั่นคงตอนเกษียณอายุ

ส่วนที่ 4 ความสำคัญเกี่ยวกับรูปแบบการวางแผนการเงินเพื่อความมั่นคงตอนเกษียณอายุ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลที่เก็บมาได้มาทำการวิเคราะห์โดยวิธีประมวลผลค่าทางสถิติด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ดังนี้ 1. สถิติพื้นฐานที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) 2. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ การเปรียบเทียบระดับความสำคัญรูปแบบการวางแผนการเงินเพื่อความมั่นคงตอนเกษียณอายุ จำแนกตามเพศ โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test) แบบ Independent Samples 3. การเปรียบเทียบระดับความสำคัญรูปแบบการวางแผนการเงินเพื่อความมั่นคงตอนเกษียณอายุ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (F-test แบบ One way ANOVA) เมื่อพบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ก็ทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีการของ Fisher's Least-Significant Difference (LSD) (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, หน้า 116) และวิเคราะห์ผลโดยค่าสถิติ และ ปัจจัยที่มีผลต่อการวางแผนการเงินมีอิทธิพลต่อรูปแบบการวางแผนการเงินเพื่อความมั่นคงตอนเกษียณอายุหาความสัมพันธ์โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ โดยกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างลูกค้าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 41-50 ปี สถานภาพสมรสแล้ว ระดับการศึกษาปริญญาตรี มีอาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชน รายได้ระหว่าง 25,001 – 35,000 บาท พฤติกรรมในการวางแผนทางการเงินของลูกค้าธนาคารยูโอบี สาขานนทบุรี พบว่าช่องทางในการจัดทำแผนทางการเงินส่วนใหญ่วางแผนด้วยตนเอง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นทั้งก่อนและหลังเกษียณ รูปแบบในการวางแผนทางการเงิน เน้นความมั่นคงทางการเงิน และบุคคลที่มีอิทธิพลมากที่สุดต่อการวางแผนทางการเงิน คือคนในครอบครัว

ปัจจัยที่มีผลต่อการวางแผนการเงินเพื่อความมั่นคงตอนเกษียณอายุ

ระดับความสำคัญที่มีผลต่อความสำคัญของปัจจัยที่มีผลต่อการวางแผนการเงิน เมื่อยามเกษียณอายุของลูกค้ายุคที่ธนาคารยูโอบี โดยรวม มีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงอันดับจากมากไปหาน้อย ด้านภาวะทางเศรษฐกิจ มีความสำคัญสูงสุดคือ รองลงมาเป็นด้านความรู้ความเข้าใจในเรื่องการวางแผนทางการเงิน และส่วนด้านที่มีค่าน้อยที่สุด คือ ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร

ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร มีความสำคัญโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงค่าเฉลี่ยจากค่ามากไปหาค่าน้อย พบว่า ในเรื่องการเข้ารับการอบรม สัมมนาที่เกี่ยวกับการวางแผนทางการเงินจากองค์กรต่าง ๆ มีความสำคัญสูงสุด รองลงมาเป็นบทความต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนทางการเงินทางการเงินจากนิตยสารวารสาร และหนังสือพิมพ์ และส่วนข้อที่มีค่าน้อยที่สุด คือ การโฆษณาประชาสัมพันธ์ผ่านทางสื่อต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ อินเทอร์เน็ต ตามลำดับ

ด้านความรู้ความเข้าใจในเรื่องการวางแผนทางการเงิน มีความสำคัญโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงค่าเฉลี่ยจากค่ามากไปหาค่าน้อย พบว่า ในเรื่องหลักในการนำแผนทางการเงินไปปฏิบัติ มีความสำคัญสูงสุดคือ รองลงมาเป็นกระบวนการในการวางแผนทางการเงิน และส่วนด้านที่มีค่าน้อยที่สุด คือ แนวคิดเกี่ยวกับการวางแผนทางการเงินพื้นฐาน ตามลำดับ

ด้านภาวะทางเศรษฐกิจมีความสำคัญโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงค่าเฉลี่ยจากค่ามากไปหาค่าน้อย พบว่า เรื่องความผันผวนทางเศรษฐกิจ มีความสำคัญสูงสุดคือ รองลงมาเป็นอัตราภาษีเงินได้ และส่วนด้านที่มีค่าน้อยที่สุด คือ อัตราเงินเฟ้อ ตามลำดับ

ด้านปัจจัยอื่น ๆ มีความสำคัญโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงค่าเฉลี่ยจากค่ามากไปหาค่าน้อย พบว่า ด้านสถานการณ์การเมืองภายในประเทศ มีความสำคัญสูงสุด รองลงมาเป็น Lifestyle วิธีในการดำเนินชีวิต และส่วนข้อที่มีค่าน้อยที่สุด คือ กฎหมายและกฎระเบียบที่เกี่ยวกับการเงินและการลงทุน ตามลำดับ

รูปแบบการวางแผนการเงินเพื่อความมั่นคงตอนเกษียณอายุลูกค้ายุคธนาคารยูโอบี สาขากนครีวรา ระดับความสำคัญเกี่ยวกับรูปแบบการวางแผนการเงินเพื่อเตรียมความพร้อมการเกษียณอายุ โดยรวม มีความสำคัญโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงอันดับจากมากไปหาน้อย ด้านกองทุนในรูปแบบอื่น ๆ มีความสำคัญสูงสุด รองลงมาเป็นด้านเงินฝาก และส่วนด้านที่มีค่าน้อยที่สุด คือ ด้านตราสารทุน (หุ้น) ด้านเงินฝาก มีความสำคัญโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงค่าเฉลี่ยจากค่ามากไปหาค่าน้อย พบว่า ประกันแบบเงินได้ประจำ มีความสำคัญสูงสุดคือ รองลงมาเป็นเงินฝากประจำ และส่วนด้านที่มีค่าน้อยที่สุด คือ เงินฝากเงินตราต่างประเทศ ตามลำดับ

ด้านตราสารหนี้ มีความสำคัญโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงค่าเฉลี่ยจากค่ามากไปหาค่าน้อย พบว่า พันธบัตรรัฐบาล มีความสำคัญสูงสุด รองลงมาเป็นพันธบัตรรัฐบาล และส่วนด้านที่มีค่าน้อยที่สุด คือ ตั๋วเงินคลัง ตามลำดับ

ด้านตราสารทุน (หุ้น) มีความสำคัญโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงค่าเฉลี่ยจากค่ามากไปหาค่าน้อย พบว่า หน่วยลงทุน มีความสำคัญสูงสุด รองลงมาเป็นหุ้นบุริมสิทธิ และส่วนด้านที่มีค่าน้อยที่สุด คือ หุ้นสามัญ ตามลำดับ

ด้านอสังหาริมทรัพย์มีความสำคัญโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงค่าเฉลี่ยจากค่ามากไปหาค่าน้อย พบว่า คอนโดมิเนียม มีความสำคัญสูงสุด รองลงมาเป็นที่ดิน และส่วนด้านที่มีค่าน้อยที่สุด คือ บ้าน ตามลำดับ

ด้านกองทุนในรูปแบบอื่น ๆ มีความสำคัญโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงค่าเฉลี่ยจากค่ามากไปหาค่าน้อย พบว่า สลากออมสิน/ธกส มีความสำคัญสูงสุด รองลงมาเป็นกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ และส่วนด้านที่มีค่าน้อยที่สุด คือ กองทุนรวมหุ้นระยะยาว (LTF) ตามลำดับ

ผลทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 เปรียบเทียบระดับความสำคัญรูปแบบการวางแผนการเงินเพื่อความมั่นคงตอนเกษียณอายุ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ลูกค้ายุทธศาสตร์อาชีพ สาขาถนนศรีวิภา ที่มีสถานภาพแตกต่างกันมีรูปแบบการวางแผนการเงินเพื่อเตรียมความพร้อมการเกษียณอายุ แตกต่างกันในด้านเงินฝากและอสังหาริมทรัพย์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนลูกค้ายุทธศาสตร์อาชีพ สาขาถนนศรีวิภา ที่มีเพศอายุ อาชีพ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน แตกต่างกันในรูปแบบการวางแผนการเงินเพื่อเตรียมความพร้อมการเกษียณอายุ ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 2 วิเคราะห์ถดถอยพหุคูณปัจจัยที่มีผลต่อการวางแผนการเงินเพื่อความมั่นคงยามเกษียณอายุมีความสัมพันธ์กับรูปแบบการวางแผนการเงินเพื่อความมั่นคงตอนเกษียณอายุ โดยการวิเคราะห์ Linear Regression และสร้างสมการเพื่อพยากรณ์โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณจากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า

ด้านตราสารหนี้ พบว่า การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และภาวะทางเศรษฐกิจ สามารถพยากรณ์ปัจจัยที่มีผลต่อการวางแผนการเงินเพื่อความมั่นคงยามเกษียณอายุ โดยตัวแปรต้นที่มีอำนาจพยากรณ์ดีที่สุด คือภาวะทางเศรษฐกิจ มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของการพยากรณ์เท่ากับ 0.119 สามารถสร้างสมการถดถอย $Y = 3.722 + 0.119 X_3 - 0.123 X_1$

ด้านกองทุนในรูปแบบอื่น ๆ พบว่า การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ($Sig = 0.018$) และปัจจัยอื่น ๆ สามารถพยากรณ์ปัจจัยที่มีผลต่อการวางแผนการเงินเพื่อความมั่นคงยามเกษียณอายุ โดยตัวแปรต้นที่มีอำนาจพยากรณ์ คือการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร มีความสัมพันธ์เชิงลบ มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของการพยากรณ์เท่ากับ -0.111 สามารถสร้างสมการถดถอย $Y = 4.123 - 0.111x_1 + 0.1694$

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการวางแผนการเงินเพื่อความมั่นคงตอนเกษียณอายุ ผู้วิจัยได้ทำการอภิปรายผลการวิจัยโดยมีรายละเอียดดังนี้

รูปแบบการวางแผนการเงินเพื่อเตรียมความพร้อมการเกษียณอายุ เมื่อยามเกษียณอายุของลูกค้ำ ที่ธนาคารยูโอบี มีความสำคัญโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงอันดับจากมากไปหาน้อย ด้านกองทุนในรูปแบบอื่น ๆ มีความสำคัญสูงสุด รองลงมาเป็นด้านเงินฝาก และส่วนด้านที่มีค่าน้อยที่สุด คือ ด้านตราสารทุน (หุ้น) สอดคล้องกับเรื่องรูปแบบของการออมเงินของศูนย์ส่งเสริมการพัฒนาความรู้ตลาดทุน สถาบันกองทุนเพื่อพัฒนาตลาดทุน ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (2553) กล่าวว่า การออมมีหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการออมในกองทุนประกันสังคม กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ กองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพ ซึ่งเป็นการออมจากการทำงานแล้ว วิธีการที่จะทำให้เงินออมมีจำนวนเพิ่มขึ้นนั้น สามารถทำได้โดยการนำเงินออมไปลงทุนในสินทรัพย์ประเภทต่าง ๆ ได้แก่ เงินฝากธนาคารพาณิชย์ ตราสารหนี้ ตราสารทุน (หุ้น) อสังหาริมทรัพย์ (Properties) และกองทุนรวม (Unit trusts) และสอดคล้องกับงานวิจัยของสยาม เกิดจรัส (2561) ศึกษาการวางแผนการเงินส่วนบุคคลเพื่อวัยเกษียณ: กรณีศึกษาชุมชนการเคหะท่าทราย กรุงเทพมหานคร พบว่า ประชาชนชุมชนการเคหะท่าทราย มีการวางแผนการเงินส่วนบุคคลเพื่อวัยเกษียณในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดของการวางแผนการเงินส่วนบุคคลเพื่อวัยเกษียณ คือ ด้านการกำหนดเป้าหมาย รองลงมา คือ ด้านการจัดสร้างแผนด้านการรวบรวมข้อมูลด้านการติดตามผลและปรับปรุงแผน และด้านการดำเนินการตามแผน ตามลำดับ เปรียบเทียบระดับความสำคัญรูปแบบการวางแผนการเงินเพื่อความมั่นคงตอนเกษียณอายุของลูกค้ำ ธนาคารยูโอบี สาขานนทบุรี พบว่า สถานภาพแตกต่างกันมีรูปแบบการวางแผนการเงินเพื่อเตรียมความพร้อมการเกษียณอายุ แตกต่างกันในด้านเงินฝากและอสังหาริมทรัพย์ ส่วน เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือน ไม่พบความแตกต่างกันไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของสยาม เกิดจรัส (2561) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การวางแผนการเงินส่วนบุคคลเพื่อวัยเกษียณ กรณีศึกษา ชุมชนการเคหะท่าทราย กรุงเทพมหานคร พบว่า ประชาชนชุมชนการเคหะท่าทราย กรุงเทพมหานคร ที่มีอายุ ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน มีการวางแผนการเงินส่วนบุคคลเพื่อวัยเกษียณในภาพรวมแตกต่างกัน

ปัจจัยที่มีผลต่อการวางแผนการเงินเพื่อความมั่นคงยามเกษียณอายุ สามารถทำนายรูปแบบการวางแผนการเงินเพื่อความมั่นคงตอนเกษียณอายุ ในด้านความรู้ความเข้าใจในเรื่องการวางแผนทางการเงิน และ ด้านภาวะทางเศรษฐกิจ ได้อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของศรุต กิตติมหาชัย (2561) การศึกษาการวางแผนการใช้ชีวิต การวางแผนเรื่องการเงิน และการพัฒนาการเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีที่มีผลต่อการเตรียมความพร้อมการเกษียณอายุของพนักงานระดับปฏิบัติการบริษัทเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า การวางแผนการใช้ชีวิต การวางแผนเรื่อง

การเงิน และการพัฒนาการเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีที่มีผลต่อการเตรียมความพร้อมการเกษียณอายุของพนักงานระดับปฏิบัติการบริษัทเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครแต่ด้านการวางแผนการใช้ชีวิตประกอบด้วย ความพอประมาณ ไม่ส่งผลต่อการเกษียณอายุของพนักงานระดับปฏิบัติการบริษัทเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากงานวิจัย

1) กลุ่มลูกค้าช่วงอายุ 31-40 ปี ยังไม่มีการวางแผนการออมเงินเพื่อวัยเกษียณอายุ ซึ่งการออมเงินเพื่อวัยเกษียณนั้น ควรได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานของภาครัฐและเอกชน ควรจัดให้มีการอบรม เรื่องการวางแผนการออมเงินเพื่อวัยเกษียณอายุให้กับหน่วยงานต่าง ๆ

2) รูปแบบการวางแผนการเงินเพื่อเตรียมความพร้อมการเกษียณอายุ ลูกค้ากลุ่มที่มีอายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป มีการออมเงินฝากไว้กับธนาคารเป็นจำนวนมาก ดังนั้น สถาบันการเงินควรมีการนำเสนอรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการออมเงินให้หลากหลายมากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นข้อมูลในการตัดสินใจเลือกลงทุน เช่น การลงทุนในกองทุนรวม พันธบัตรรัฐบาล หุ้นสามัญ และ ประกันชีวิต เป็นต้น เพื่อเป็นการกระจายความเสี่ยงทางการเงินและสร้างความมั่นคงในยามเกษียณอายุ

3) จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าการวางแผนการเงิน มีความสำคัญมากต่อการเตรียมความพร้อมการเกษียณอายุของลูกค้าธนาคารยูโอบี สาขาถนนศรีวิราช

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการทำวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

1) ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกการออมเงินเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าให้มากที่สุด

2) ในการศึกษางานวิจัยครั้งต่อไป ควรเพิ่มวิธีการศึกษาในส่วนของการเปรียบเทียบอัตราผลตอบแทนจากการลงทุนเพื่อเป็นทางเลือกให้กับผู้ที่สนใจเกี่ยวกับการลงทุนและการออมเงิน

3) การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษากลุ่มลูกค้าธนาคารยูโอบี สาขาถนนศรีวิราช เพียงกลุ่มเดียวจึงควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการวางแผนทางการเงินในพื้นที่อื่น ซึ่งอาจมีความแตกต่าง เพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงลึกครบถ้วน และสามารถนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ต่อการกำหนดแนวทางในการบริหารจัดการทางการเงิน ต่อไป

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษารูปแบบการวางแผนการเงินเพื่อความมั่นคงตอนเกษียณอายุ เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ มีกลุ่มลูกค้า ที่มีอายุระหว่าง 30 - 60 ปี เป็นผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิจัยพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 41-50 ปี สถานภาพสมรสแล้ว ระดับการศึกษาปริญญาตรี มีอาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชน และรายได้ระหว่าง 25,001 – 35,000 บาท

ประโยชน์ที่ได้รับการวิจัยครั้งนี้ คือใช้เป็นข้อมูลให้ผู้บริหารธนาคารยูโอ นำผลการวิจัยไปใช้ในการปรับปรุงพัฒนารูปแบบการวางแผนการเงินเพื่อความมั่นคงตอนเกษียณให้มีคุณภาพตรงตามความต้องการของลูกค้าและนำไปใช้ในการวางแผนกลยุทธ์ทางการตลาดของธนาคารยูโอปี สาขาถนนศรีวิภา ต่อไป

สรุป

ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการวางแผนการเงิน เมื่อยามเกษียณอายุของลูกค้าที่ธนาคารยูโอปี ที่สำคัญคือด้านภาวะทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะเรื่องความผันผวนทางเศรษฐกิจ ส่วนรูปแบบการวางแผนการเงินเพื่อเตรียมความพร้อมการเกษียณอายุ ลูกค้าส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการลงทุนในสลากออมสิน/ธกส และกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ เนื่องจากมีความมั่นคงลดภาวะเสี่ยง

เอกสารอ้างอิง

- กรณิกา วาระวิชนะ. (2560). *ความรู้ทางการเงินและความอยู่ดีมีสุขทางการเงินพนักงานในสถาบันการเงิน กรณีศึกษาจากพนักงาน ธนาคารไทยพาณิชย์. การค้นคว้าอิสระ. บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.*
- ณัฐพล นิมมานพัชรินทร์. (2549). *พื้นฐานการวางแผนทางการเงินสำหรับ SMEs ตอน 1 Fundamental Financial Planning for SMEs. สืบค้นเมื่อ 2 พฤษภาคม 2563. จาก http://www.businesssthai.co.th/bt/content.hp?data=410161_Smart%2520SMEs*
- บริษัท หลักทรัพย์จัดการกองทุน ฟินันซ่า จำกัด. (ม.ป.ป.). *การกำหนดจำนวนเงินลงทุนที่สามารถหาได้ในอนาคต. สืบค้นเมื่อ 2 พฤษภาคม 2563. จาก http://www.mfcfund.com/php/th/BeforeInvestment_personal_finance.php.*
- บุญเรือง โพธิ์เจริญ. (2551). *แผนที่ชีวิตวัยเกษียณ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ฐานบุ๊ค.*
- วิจิตร บุญยะโหดระ. (2537). *คู่มือเกษียณอายุ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สามัคคีสาร (ดอกหญ้า).*
- ศรีจิตรา บุญนาค. (2549). *Clinical endocrinology. กรุงเทพฯ: หจก. ชูติมาการพิมพ์.*
- ศรุต กิตติมหาชัย. (2561). *การศึกษาการวางแผนการใช้ชีวิต การวางแผนเรื่องการเงิน และการพัฒนาการเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีที่มีผลต่อการเตรียมความพร้อมการเกษียณอายุของพนักงานระดับปฏิบัติการบริษัทเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร. การค้นคว้าอิสระ. บริหารธุรกิจ มหบัณฑิต, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.*

- ศิริวรรณ ว่องวิรุฒ (2554). *การวางแผนทางการเงินเพื่อวัยเกษียณ*. สืบค้นเมื่อ 2 พฤษภาคม 2563.
จาก https://www.bu.ac.th/knowledgecenter/executive_journal/april_june_11/pdf/aw31.pdf
- ศิรินุช อินละคร. (2548). *การเงินบุคคล*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ศูนย์ส่งเสริมการพัฒนาความรู้ตลาดทุน ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2553). *หลักสูตรวางแผนการเงิน ชุดที่ 4 การวางแผนเพื่อวัยเกษียณอายุ*. กรุงเทพฯ: ฝ่ายศูนย์การเรียนรู้.
- สยาม เกิดจรัส. (2561). *การวางแผนการเงินส่วนบุคคลเพื่อวัยเกษียณ: กรณีศึกษาชุมชนการเคหะท่าทราย กรุงเทพมหานคร*. การค้นคว้าอิสระ. บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุรัชนา ชัยรอดหมด. (2560). *การวางแผนการเงินเพื่อความมั่นคงในชีวิตวัยสูงอายุของเกษตรกรชาวสวนยางพารา*. บริหารธุรกิจบัณฑิตสาขาวิชาการเงิน, มหาวิทยาลัยสวนดุสิต.
- อานนท์ ปิยะชัยสวัสดิ์. (2550). *การวิเคราะห์อัตราผลตอบแทนและความเสี่ยงของการลงทุนในหลักทรัพย์กลุ่มธนาคารในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2548-2550*. งานวิจัยปริญญาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการธุรกิจทั่วไป. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Allen, N. J., & Meyer, J. P. (1990). The measurement and antecedents of affective, continuance and normative commitment to the organization. *Journal of Occupational Psychology*, 63, 1-18.
- Burnside, I. M. (1988). *Nursing and the Aged: A Self – care Approach*. (3rd ed.). New York: McGrawHill.
- Hallman, G. V., & Rosenbloom, J. S. (2000). *Personal Finance Planning*. (6th ed.). New York: McGraw-Hill.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบินในประเทศไทย เส้นทางบินภายในประเทศพื้นที่เขตกรุงเทพมหานคร

Factors Affecting Decision Making on Using Airline in Thailand of Routing Domestic in Bangkok

¹สหวัดณ์ ถีระธรรม, ²ปัญญา ศรีสิงห์

¹Sahawat Teeratam, ²Panya Srising

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Faculty of Business Administration, Kasetsart University, Thailand

E-mail; sahawat.t@ku.th

Received May 20, 2020; Revised July 15, 2020; Accepted September 25, 2020

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้สายการบินในประเทศไทยเส้นทางบินภายในประเทศของประชากรในเขตกรุงเทพมหานครเพื่อนำไปพัฒนาการให้บริการตอบสนองต่อความต้องการของผู้โดยสารสูงสุด 2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบินในประเทศไทยเส้นทางบินภายในประเทศของประชากรในเขตกรุงเทพมหานคร จำแนกตามข้อมูลด้านปัจจัยส่วนบุคคล 3) เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) กับการตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบินในประเทศไทยเส้นทางบินภายในประเทศของประชากรในเขตกรุงเทพมหานคร การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือ ผู้ที่เคยใช้บริการสายการบินในประเทศไทยเส้นทางบินภายในประเทศที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ค่าสถิติ t-test การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ค่าความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธี LSD และการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุคูณโดยระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ผลการศึกษาพบว่า 1) พฤติกรรมการใช้สายการบินในประเทศไทยเส้นทางบินภายในประเทศของประชากรในเขตกรุงเทพมหานครที่เคยใช้บริการในด้านจำนวนครั้งที่ใช้บริการและวิธีการชำระค่าบัตรโดยสาร เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 2) ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) ในด้านภาพลักษณ์ห้องรับรองและการส่งเสริมการขาย เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: สายการบินในประเทศไทย; เส้นทางบินภายในประเทศ; การตัดสินใจ

ABSTRACT

The purposes of this research were as follows: 1) to study the behavior of the population in Bangkok toward the domestic flight of Thailand's airline service, aiming to enhance the service to respond passengers' maximum requirements; 2) to compare the factors affecting the decision of the population in Bangkok to choose the domestic flight of Thailand's airline service classified by demographic characteristics; and 3) to study the relationship between the 7Ps Marketing Mix factors and the decision on choosing Thai airlines with domestic flight of population in Bangkok. This study was a quantitative research, the sample group used in this study was 400 people living in Bangkok who have used the domestic flight of Thailand's airline service. This study implemented a questionnaire as a tool for data collection. The statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation, statistical analysis of T-test and one-way analysis of variance (One-Way ANOVA) of LSD and multiple linear regression analysis by determining the level of statistically significant at 0.05 level.

The results of this study were 1) concerning the behavior of the population in Bangkok toward the domestic flight of Thailand's airline service, the frequency of used and the payment method were the main factors which affected significantly on their decision at the statistically significant at 0.05 level; 2) concerning the factors of Marketing Mix (7Ps), the image of the welcome lounge and the sale promotions were the main factors on their decision at the statistically significant at 0.05 level.

Keywords: Thailand's Airline; Domestic Flight; Decision Making

บทนำ

ปัจจุบันกลุ่มธุรกิจสายการบินในประเทศไทยมีการเติบโตอย่างรวดเร็วและมีการขยายธุรกิจอย่างต่อเนื่อง พร้อมกับการแข่งขันที่สูงทั้งในรูปแบบการเพิ่มเที่ยวบิน การขยายเส้นทางบิน การขยายฝูงบินหรือสั่งซื้อเครื่องบินเพิ่มหรือการเปิดสายการบินใหม่ จึงทำให้กลุ่มธุรกิจสายการบินมีแนวโน้มการเติบโตในอัตราที่เพิ่มขึ้น จากสถิติการขนส่งผู้โดยสารโดยภาพรวมของประเทศไทยช่วง 10 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2552 – 2561) พบว่ามีจำนวนผู้โดยสารเพิ่มขึ้นประมาณ 2.8 เท่าจากปี พ.ศ. 2552 ที่มีจำนวนผู้โดยสาร 58 ล้านคน เพิ่มขึ้นเป็นจำนวน 162 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2561 โดยอัตราการเติบโต

เฉลี่ย (Compound Annual Growth Rate – CAGR) ของผู้โดยสารทั้งหมดคิดเป็นร้อยละ 10.8 ต่อปี (สำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทย, 2561) และจากข้อมูลของบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) ชี้ให้เห็นว่าในปี พ.ศ. 2561 มีจำนวนผู้โดยสารมากกว่า 139,518,488 คนที่มีการเติบโตเปลี่ยนแปลงจากปี 2560 เพิ่มขึ้น 7.99% (ท่าอากาศยานไทย, 2562) เพื่อสามารถรองรับการเดินทางของผู้โดยสารที่มองหาหรือต้องการความสะดวกสบาย ความรวดเร็วในการเดินทางมากขึ้น อาจมีผลมาจากการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบันที่มีความต้องการความรวดเร็ว สะดวก ประกอบกับค่ารถสาธารณะที่เปลี่ยนแปลงไป

การเดินทางด้วยเครื่องบินโดยสารนั้นถือเป็นอีกหนึ่งวิธีในการเดินทางที่ประชากรในประเทศไทยนิยมเลือกใช้นอกจากการเดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัว รถโดยสารประจำทางหรือรถตู้รับจ้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเดินทางไปต่างประเทศหรือการเดินทางไปต่างจังหวัดที่มีระยะห่างจากสถานที่อยู่ปัจจุบันเป็นระยะทางไกล เนื่องจากการเดินทางโดยใช้เครื่องบินโดยสารนั้นจะช่วยให้ประหยัดเวลาในการเดินทางค่อนข้างมาก และได้รับความสะดวกสบายจากการบริการของสายการบินต่าง ๆ ซึ่งในปัจจุบันมีสายการบินมากมายที่ให้บริการซึ่งมีทั้งสายการบินแบบเต็มรูปแบบ (Full Service Airlines) หรือ (Premium airlines) และสายการบินต้นทุนต่ำ (Low Cost Airlines) โดยสายการบินทั้งสองรูปแบบนี้มักจะมีรูปแบบเส้นทางการบินที่คล้ายคลึงกัน แต่มีจุดที่ทำให้สายการบินทั้งสองรูปแบบมีความแตกต่างกันและเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ผู้โดยสารใช้ตัดสินใจในการเลือกใช้บริการ คือ ราคาบัตรโดยสาร รวมไปถึงรูปแบบการบริการ เช่น การโหลดสัมภาระลงใต้ท้องเครื่อง หรืออาหารที่ใช้บริการบนเครื่องบิน เป็นต้น

ทั้งนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นถึงปัญหาและโอกาสจึงทำการศึกษาพฤติกรรมของผู้โดยสารรวมถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบินในการเดินทางเพื่อให้สามารถเข้าใจถึงความต้องการของผู้โดยสารมากขึ้น และยังสามารถทำให้ช่วยพัฒนาการบริการเพื่อให้อุปสนองต่อความต้องการของผู้โดยสารได้ดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบินในประเทศไทย เส้นทางบินภายในประเทศของประชากรในเขตกรุงเทพมหานคร จำแนกตามลักษณะปัจจัยส่วนบุคคล
2. เพื่อศึกษาถึงพฤติกรรมความต้องการใช้บริการสายการบินในประเทศไทยเส้นทางบินภายในประเทศของประชากรในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร เพื่อนำไปใช้การพัฒนาการบริการให้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้โดยสารสูงสุด
3. เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) กับการตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบินในประเทศไทยเส้นทางบินภายในประเทศของประชากรในเขตกรุงเทพมหานคร

สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 ข้อมูลด้านปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบินในประเทศไทยเส้นทางบินภายในประเทศแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 1.1 เพศแตกต่างกัน มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบินในประเทศไทยเส้นทางบินภายในประเทศแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 1.2 อายุแตกต่างกัน มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบินในประเทศไทยเส้นทางบินภายในประเทศแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 1.3 สถานภาพแตกต่างกัน มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบินในประเทศไทยเส้นทางบินภายในประเทศแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 1.4 ระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบินในประเทศไทยเส้นทางบินภายในประเทศแตกต่างกัน

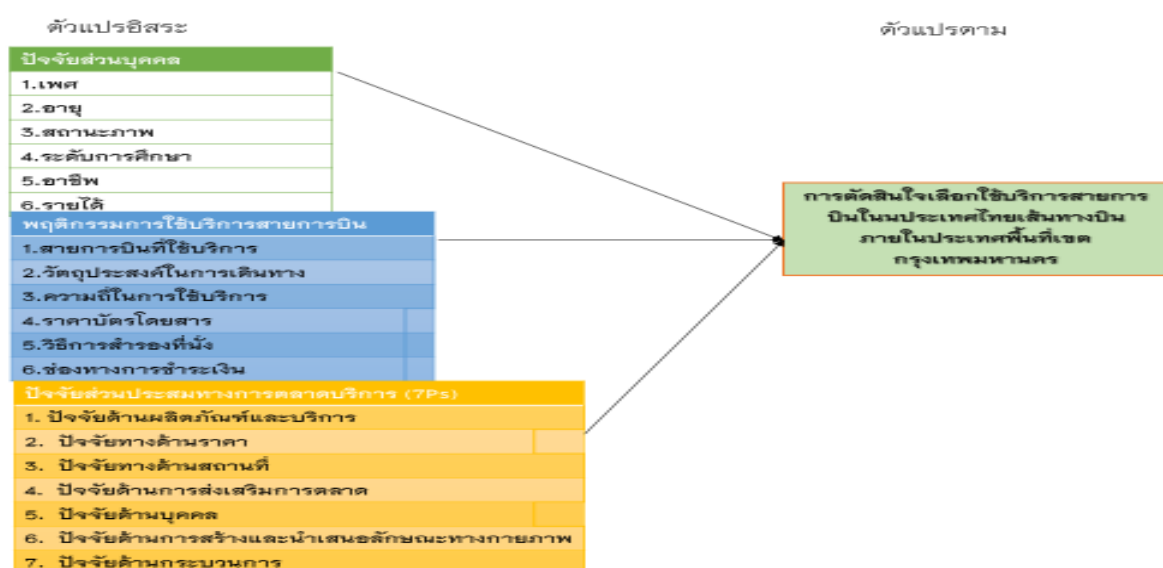
สมมติฐานที่ 1.5 อาชีพแตกต่างกัน มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบินในประเทศไทยเส้นทางบินภายในประเทศแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 1.6 รายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบินในประเทศไทยเส้นทางบินภายในประเทศแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 2 พฤติกรรมการใช้บริการสายการบิน มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบินในประเทศไทยเส้นทางบินภายในประเทศ

สมมติฐานที่ 3 ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบินในประเทศไทยเส้นทางบินภายในประเทศ

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

การทบทวนวรรณกรรม

ทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมผู้บริโภค

พฤติกรรมผู้บริโภคเป็นการศึกษาปัจเจกบุคคล กลุ่มบุคคลหรือองค์การและกระบวนการที่พวกเขาเหล่านั้นใช้เลือกสรร รักษา และกำจัดสิ่งที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ บริการ ประสบการณ์หรือแนวคิดเพื่อสนองความต้องการและผลกระทบที่กระบวนการเหล่านี้มีต่อผู้บริโภคและสังคมพฤติกรรมผู้บริโภคเป็นการผสมผสานจิตวิทยา สังคมวิทยา มานุษยวิทยาสังคม และเศรษฐศาสตร์เพื่อพยายามทำความเข้าใจกระบวนการการตัดสินใจของผู้ซื้อทั้งปัจเจกบุคคลและกลุ่มบุคคล พฤติกรรมผู้บริโภคศึกษาลักษณะเฉพาะของผู้บริโภคปัจเจกชน อาทิ ลักษณะทางประชากรศาสตร์และตัวแปรเชิงพฤติกรรมเพื่อพยายามทำความเข้าใจความต้องการของประชาชน พฤติกรรมผู้บริโภคโดยทั่วไปก็ยังพยายามประเมินสิ่งที่มีอิทธิพลต่อผู้บริโภคโดยกลุ่มบุคคล เช่น ครอบครัว มิตรสหาย กลุ่มอ้างอิง และสังคมแวดล้อมด้วยพฤติกรรมของผู้บริโภค (Consumer Behavior) หมายถึง การแสดงออกของแต่ละบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการใช้สินค้าและบริการทางเศรษฐกิจ รวมทั้งกระบวนการในการตัดสินใจที่มีผลต่อการแสดงออก (Schiffman and Kanuk, 1994) พฤติกรรมผู้บริโภค (Consumer Behavior) หมายถึง พฤติกรรมซึ่งผู้บริโภคทำการค้นหาการซื้อ การใช้ การประเมินผล การใช้สอยผลิตภัณฑ์ และการบริการ ซึ่งคาดว่าจะสนองความต้องการของเขา อุดลย์ จาตุรงค์กุล และดลยา จาตุรงค์กุล (2550) กล่าวว่า พฤติกรรมผู้บริโภค หมายถึง กิจกรรมที่บุคคลกระทำเมื่อได้บริโภคผลิตภัณฑ์หรือบริการ รวมถึงการจำกัดผลิตภัณฑ์หรือบริการหลังการบริโภค รวมถึงการที่ผู้บริโภคได้ทำการประเมินค่ากระบวนการตัดสินใจตลอดจนกลยุทธ์การซื้อที่มีความจำเป็นที่จะต้องปรับตัวตามวัตถุประสงค์ ความปรารถนา ความรู้ ภาพพจน์และความเชื่อต่าง ๆ

ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการตัดสินใจ

การตัดสินใจ (Decision) หมายถึง การเลือกที่จะกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยเฉพาะจากบรรดาทางเลือกต่าง ๆ ที่มีทฤษฎีเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อ (AIDA) St. Elmo Lewis (1898 อ้างถึงใน ฌักทอรร บุนยาภาภัสสร, 2551) 1. ความตั้งใจ (Attention) เริ่มต้นที่ผู้บริโภคจะต้องรู้จักสินค้าและบริการนั้นก่อน ซึ่งก็เกิดขึ้นเมื่อผู้บริโภคมีความตั้งใจในการรับสาร 2. ความสนใจ (Interest) นอกจากการรู้จักสินค้าแล้วก็ยังไม่เพียงพอผู้บริโภคต้องถูกเร้า ความสนใจ จนสามารถแยกแยะสินค้านั้นออกจากสินค้าอื่น ๆ ที่มีอยู่ในตลาด 3. ความปรารถนา (Desire) ความสนใจที่ถูกกระตุ้นจะกลายเป็นความอยาก ความปรารถนา ที่จะได้ครอบครองสินค้านั้น ตามปกติความปรารถนาจะเกิดขึ้นจากการเห็นประโยชน์ที่สินค้านั้นเสนอ ให้หรือเกิดจากการเห็นหนทางแก้ปัญหาที่มีอยู่ที่สินค้านั้นหยิบยื่นให้ 4. การกระทำ (Action) เมื่อความปรารถนาเกิดขึ้นแล้ว กระบวนการซื้อจะสมบูรณ์ก็ต่อเมื่อ ผู้บริโภคก้าวเข้าสู่ขั้นตอนสุดท้ายคือการซื้อสินค้า จากแนวคิดการตัดสินใจ

สรุปได้ว่าการตัดสินใจเป็นกระบวนการที่ผู้บริโภคตัดสินใจว่าจะซื้อผลิตภัณฑ์หรือบริการใด ๆ โดยมีปัจจัยคือข้อมูลเกี่ยวกับตัวสินค้าหรือบริการ สังคมและกลุ่มทางสังคม ทัศนคติของผู้บริโภค เวลา

และโอกาส ความตั้งใจ ความสนใจ ความปรารถนาและการกระทำในการเลือกเพื่อให้ได้มาซึ่งสินค้าและบริการนั้น

ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด

Kotler (1997) ให้แนวคิดกลยุทธ์การตลาดสำหรับธุรกิจบริการ (Marketing Mix 7P's) ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกของผู้บริโภคไว้ว่า ประกอบด้วยปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ (Product) ปัจจัยด้านราคา (Price) ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion) ปัจจัยด้านกระบวนการให้บริการ (Process) ปัจจัยด้านบุคคล (People) ปัจจัยด้านกายภาพและการนำเสนอ (Physical and Presentation) โดยส่วนประกอบทุกตัวมีความเกี่ยวพันกัน และเท่าเทียมกันขึ้นอยู่กับผู้บริหารจะวางกลยุทธ์โดยเน้นน้ำหนักที่ปัจจัยใดมากกว่าเพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของตลาดเป้าหมาย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยมีวิธีการวิจัยในรูปแบบเชิงสำรวจและใช้วิธีการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม มีรายละเอียด ดังนี้

กลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้ที่เคยใช้บริการสายการบินในประเทศไทยเส้นทางบินภายในประเทศที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครจำนวน 400 คนโดยใช้การกำหนดกลุ่มตัวอย่างของ Cochran (Cochran, 1963) และด้วยวิธีการเลือกตัวอย่างตามความสะดวก (Convenience sampling) โดยการลงแบบสอบถามบนสื่อออนไลน์ต่าง ๆ เช่น Facebook, Twitter และ Line เป็นต้น

เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่มีคำถามชนิดปลายปิดและปลายเปิด ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้มีการประเมินความเที่ยงตรง (Validity) และความน่าเชื่อถือ (Reliability) ของแบบสอบถามโดยให้อาจารย์ที่ปรึกษาและอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ครอบคลุมของเนื้อหา ลักษณะและการจัดเรียงคำถาม รวมถึงภาษาที่ใช้ในการตั้งคำถามในแบบสอบถามเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้เก็บข้อมูลจริง และได้ทำการหาค่า IOC จากการให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสอบถามการวิจัย จากนั้นนำไปตรวจสอบความเที่ยงตรงโดยนำแบบสอบถามไปทดลอง (Try out) เก็บข้อมูลจริงกับกลุ่มตัวอย่าง 30 ชุด เพื่อนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นที่อยู่ในระดับ 0.7–1.00 ถือเป็นค่าความเชื่อมั่นที่สูงโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) และค่าที่ผู้วิจัยได้จากการทดลองในครั้งนี้เท่ากับ 0.883

การเก็บรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้สถิติการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างง่ายไม่ซับซ้อนในรูปแบบการบรรยายลักษณะของข้อมูลที่เกิดขึ้นได้ โดยเก็บข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างและใช้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยส่วนบุคคล พฤติกรรมการใช้บริการและการให้ระดับความสำคัญในการตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบินในประเทศไทยเส้นทางบินภายในประเทศของส่วนประสมทางการตลาด (7Ps)

2. สถิติเชิงอนุมาน (Factor Analysis) เป็นการรวบรวมข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ (SPSS) ในการทดสอบสมมติฐาน (Hypothesis) โดยกำหนดค่าการตัดสินใจในการทดสอบสมมติฐานไว้ที่ระดับ 0.05 ได้มีการการวิเคราะห์ความแปรปรวน (One-Way ANOVA) เพื่อใช้ในการทดสอบความแตกต่างของตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม และการวิเคราะห์การถดถอย (Regression) ในการทดสอบสมมติฐานเพื่อทำการศึกษาหาความสัมพันธ์ตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม

ผลการวิจัย

ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลโดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มผู้ให้บริการสายการบินต้นทุนต่ำและกลุ่มผู้ให้บริการสายการบินเต็มรูปแบบ พบว่า

ผู้ให้บริการสายการบินต้นทุนต่ำกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 50.9 อายุพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุ 21 – 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 39.1 สถานภาพ พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด คิดเป็นร้อยละ 62.1 ระดับการศึกษา พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 60.1 อาชีพ พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอาชีพพนักงาน/ลูกจ้างบริษัทเอกชน คิดเป็นร้อยละ 34.2 และรายได้ต่อเดือน พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน 25,001 – 35,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 32.8

ผู้ให้บริการสายการบินเต็มรูปแบบ พบว่ากลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 50 อายุพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุ 21 – 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 32.7 สถานภาพ พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด คิดเป็นร้อยละ 73.1 ระดับการศึกษา พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 46.2 อาชีพ พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอาชีพพนักงาน/ลูกจ้างบริษัทเอกชน คิดเป็นร้อยละ 34.6 และรายได้ต่อผู้โดยสารที่ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำ ข้อมูลพฤติกรรมการใช้บริการโดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มผู้ให้บริการสายการบินต้นทุนต่ำและกลุ่มผู้ให้บริการสายการบินเต็มรูปแบบ พบว่า

ผู้ให้บริการสายการบินต้นทุนต่ำ พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในการเดินทางเพื่อท่องเที่ยว/พักผ่อน คิดเป็นร้อยละ 68.1 ความถี่ในการเดินทาง พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความถี่ในการเดินทางโดยใช้บริการสายการบินเฉลี่ยเดือนละ 1 – 2 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 31.9 ราคาเฉลี่ยต่อครั้ง พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายในการซื้อบัตรโดยสารของสายการบินเฉลี่ยครั้งละ 1,001 – 3,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 41.4 วิธีการซื้อบัตรโดยสาร พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีวิธีการซื้อบัตร

โดยสารของสายการบินโดยซื้อผ่านเว็บไซต์ของสายการบิน คิดเป็นร้อยละ 56.3 และการชำระค่าบัตรโดยสาร พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการชำระค่าบัตรโดยสารผ่านบัตรเครดิต คิดเป็นร้อยละ 35.9

ผู้โดยสารที่ใช้บริการสายการบินเต็มรูปแบบ พบว่าวัตถุประสงค์การเดินทาง พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในการเดินทางเพื่อท่องเที่ยว/พักผ่อน คิดเป็นร้อยละ 75.0 ความถี่ในการเดินทาง พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความถี่ในการเดินทางโดยใช้บริการสายการบินเฉลี่ยเดือนละ 1 – 2 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 48.1 ราคาเฉลี่ยต่อครั้ง พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายในการซื้อบัตรโดยสารของสายการบินเฉลี่ยครั้งละ 1,001 – 3,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 50.6 วิธีการซื้อบัตรโดยสาร พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีวิธีการซื้อบัตรโดยสารของสายการบินโดยซื้อผ่านเว็บไซต์ของสายการบิน คิดเป็นร้อยละ 46.2 และการชำระค่าบัตรโดยสาร พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการชำระค่าบัตรโดยสารผ่านบัตรเครดิต คิดเป็นร้อยละ 42.3

จากผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบินในประเทศไทย เส้นทางบินภายในประเทศพื้นที่เขตกรุงเทพมหานคร ด้านข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลในแต่ละด้านด้วยสถิติ t – test และ One-way ANOVA ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พบว่า มีค่า Sig. ของการทดสอบมากกว่าระดับนัยสำคัญที่กำหนดไว้ จึงสรุปผลได้ว่าไม่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบินในประเทศไทย เส้นทางบินภายในประเทศที่แตกต่างกัน

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์อิทธิพลของพฤติกรรมการใช้บริการสายการบินที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบินในประเทศไทยเส้นทางบินภายในประเทศ

(n = 400)

ตัวแปรพยากรณ์	B	Beta	t	Sig.
(ค่าคงที่)	0.956		31.002	0.000
วัตถุประสงค์การเดินทาง	-0.001	-0.007	-0.132	0.895
จำนวนครั้งที่ใช้บริการ	-0.014	-0.106	-2.061	0.040*
ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย	0.008	0.055	1.044	0.297
วิธีการซื้อบัตรโดยสาร	-0.003	-0.033	-0.634	0.527
วิธีการชำระค่าบัตรโดยสาร	0.019	0.141	2.672	0.008*
R = 0.181, R ² = 0.033, Adj.R ² = 0.021, F = 2.676, Sig. = .022*				

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบินในประเทศไทยเส้นทางบินภายในประเทศ

(n = 400)

ตัวแปรพยากรณ์	B	Beta	t	Sig.
(ค่าคงที่)	0.983		152.443	0.000
ปัจจัยด้านราคา และการอำนวยความสะดวก	-0.001	-0.010	-0.199	0.842
ปัจจัยด้านภาพลักษณ์ ห้องรับรองและการส่งเสริมการขาย	0.027	0.202	4.107	0.000*
ปัจจัยด้านบุคลากรและพนักงาน	0.008	0.060	1.222	0.223
ปัจจัยด้านสินค้าและบริการที่สะดวก รวดเร็ว และพร้อมให้บริการ	0.007	0.052	1.065	0.287
ปัจจัยด้านโปรโมชั่นและขั้นตอนตรวจสอบที่รวดเร็ว	-0.004	-0.031	-0.624	0.533
R = 0.219, R ² = 0.048, Adj.R ² = 0.036, F = 3.985, Sig. = .002*				

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบินในประเทศไทย

(n = 400)

ตัวแปรตาม	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
การตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบินในประเทศไทย	0.98	0.13	ใช้แน่นอน

สรุปผลการวิจัย จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจำนวน 400 คน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับพฤติกรรมการใช้บริการ ส่วนใหญ่มีความถี่ในการเดินทางโดยใช้บริการสายการบินเฉลี่ยเดือนละ 1-2 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 31.9 ในสายการบินต้นทุนต่ำและร้อยละ 48.1 ในสายการบินเต็มรูปแบบ ทั้งนี้ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดมีผลต่อการตัดสินใจใช้สายการบินในประเทศไทยเส้นทางบินภายในประเทศในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.61$ S.D. = 0.34) และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่าทุกด้านมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด โดยให้ด้านปัจจัยด้านภาพลักษณ์ ห้องรับรองและการส่งเสริมการขาย (Sig. < 0.05) มีผลต่อการตัดสินใจใช้สายการบินในประเทศไทยมากที่สุด โดยสามารถร่วมกันพยากรณ์การตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบินในประเทศไทยเส้นทางบินภายในประเทศได้ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ 0.219 และข้อมูลเกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบินในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่าโดยเฉลี่ยแล้วกลุ่มตัวอย่างมีการตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบินในประเทศไทย อยู่ในระดับใช้แน่นอน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.98

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยพบว่า การตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบินในประเทศไทยเส้นทางบินภายในประเทศในประกอบด้วย พฤติกรรมการใช้บริการและปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ใช้บริการสายการบิน ในด้านพฤติกรรมการใช้บริการที่ผู้ใช้บริการให้ความสำคัญด้านวิธีการชำระค่าบัตรโดยสารสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยวรรณ ไกรเลิศ (2556) ที่พบว่าส่วนใหญ่พฤติกรรมการใช้บริการสายการบินด้านวิธีการชำระค่าบัตรโดยสาร และปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านการส่งเสริมทางการตลาดมีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการสายการบิน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มณีนี เลิศคชสิทธิ์ (2558) พบว่าปัจจัยด้านช่องทางการจำหน่ายและบริการและกิจกรรมส่งเสริมการขายส่งผลต่อการเลือกใช้บริการสายการบินการบินไทย สำหรับการให้บริการภายในประเทศโดยผู้โดยสารจะเลือกใช้บริการ หากมีช่องทางการเลือกซื้อบัตรโดยสารที่หลากหลาย สะดวก หาได้ง่าย ช่องทางในการรับชำระค่าบัตรโดยสารที่เข้าถึงได้ง่ายมีการโฆษณาประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง เช่น โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และอินเทอร์เน็ต เป็นต้น และมีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการขาย เช่น สะสมไมล์ เดินทางเพื่อแลกตั๋วเครื่องบิน และสิทธิพิเศษต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ รุจิราภรณ์ เอ็นดู (2558) พบว่าปัจจัยปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่ายและการส่งเสริมการตลาดมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการสายการบินแอร์เอเชียการมีช่องทางการจัดจำหน่ายหลายรูปแบบ การชำระค่าโดยสารมีหลายรูปแบบ ความสะดวกสบายในการซื้อผ่านช่องทางต่าง ๆ รวมไปถึงการมีกิจกรรมส่งเสริมการตลาดที่น่าสนใจ มีการประชาสัมพันธ์บริการของสายการบินอย่างกว้างขวางและการมีสิทธิพิเศษเพิ่มเติมให้กับสมาชิกช่วยให้กลุ่มตัวอย่างมีการตัดสินใจใช้บริการสายการบินแอร์เอเชีย

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยพบว่าในด้านสินค้าและบริการสายการบินจึงควรมีเส้นทางในการบินที่ตรงตามความต้องการลูกค้าและจำนวนเที่ยวบินที่เพียงพอ อีกทั้งห้องรับรองในการรอระหว่างขึ้นเครื่อง ด้านราคาสายการบินจึงควรจัดรายการส่งเสริมการตลาดสม่ำเสมอ โดยแจ้งรายละเอียดราคาชัดเจน เพื่อให้ผู้ใช้บริการสามารถเลือกวันและเวลาเดินทางให้เหมาะสมกับราคาที่สามารถจ่ายได้ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย กลยุทธ์การทำการตลาดแบบออนไลน์จึงเป็นทางเลือกที่ดีในการจำหน่ายเพื่อรองรับความต้องการลูกค้ากลุ่มนี้ เช่น โปรโมชั่นต่าง ๆ เพื่อดึงดูดลูกค้าผ่านทางโซเชียลมีเดีย และทำการพัฒนาไปเรื่อย ๆ เพื่อยืดออกในการจัดจำหน่าย อีกทั้งช่องทางการชำระเงินที่ง่ายและสะดวก เช่น Mobile application หรือ ผ่านธนาคาร เป็นต้น ด้านการส่งเสริมการตลาด สายการบินจึงควรจัดรายการส่งเสริมการตลาดอย่างสม่ำเสมอเพื่อเป็นการรักษาลูกค้าไว้ เช่น ลดราคาบัตรโดยสาร, ให้คะแนนคุณสอง รวมทั้งการสร้างจุดขายใหม่ๆอีกด้วย ด้านพนักงาน ดังนั้นสายการบินจึงควรพัฒนาการให้บริการผู้โดยสารให้ดียิ่งขึ้นต่อไปโดยการจัดอบรมให้แก่บุคลากรอย่างสม่ำเสมอ เพื่อสร้างทักษะที่ดีในการ

ให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพและความน่าเชื่อถือให้กับสายการบินส่งผลถึงภาพลักษณ์อีกด้วย ด้านการสร้างและนำเสนอทางกายภาพ สายการบินควรมีการตรวจเช็คอุปกรณ์ดังกล่าวอยู่เสมอ และด้านลักษณะกระบวนการให้บริการ สายการบินควรมีขั้นตอนการให้บริการที่สั้น เนื่องจากผู้ให้บริการส่วนใหญ่ต้องการความรวดเร็วและเพื่อให้ผู้ให้บริการสามารถขึ้นเครื่องและไปถึงที่หมายได้ตรงเวลา และควรมีขั้นตอนในการตรวจสอบเอกสารการเช็คอินที่รวดเร็วไม่ยุ่งยาก

ข้อเสนอแนะงานวิจัยครั้งต่อไป

เพื่อให้งานวิจัยครั้งต่อไปมีความลึกซึ้งในการศึกษาควรมีการขยายขอบเขตการเก็บข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างโดยทำการเก็บข้อมูลผ่านการลงพื้นที่จริงที่มีกลุ่มตัวอย่างใช้บริการหรือมีส่วนเกี่ยวกับการใช้ชีวิตประจำวันอยู่ เช่น ท่าอากาศยาน เป็นต้น เพื่อให้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างมีความหลากหลายและโดยตรงมากยิ่งขึ้นและมีขนาดกลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนมากขึ้นซึ่งจะทำให้ความแม่นยำในการวิเคราะห์ข้อมูล และควรมีการศึกษาเพิ่มเติมถึงปัจจัยอื่น ๆ ที่อาจส่งผลต่อการใช้บริการสายการบิน เช่น ปัจจัยทางด้านจิตวิทยา หรือปัจจัยด้านธุรกิจอื่น ๆ รวมด้วยเพื่อให้สามารถนำไปวิเคราะห์ผลได้หลากหลายมากยิ่งขึ้นและผู้ประกอบการสามารถนำไปใช้ในการกำหนดกลยุทธ์ให้องค์กรได้

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

สายการบินมีความหลากหลายซึ่งประเภทของสายการบินใหญ่ๆ มี 2 ประเภท คือ สายการบินโดยสาร (Passenger Airlines) และสายการบินขนส่งสินค้า (Cargo Airlines) และสามารถแบ่งเส้นทางบินหรือเที่ยวบินออกเป็น 2 ประเภท คือ เที่ยวบินระหว่างประเทศ (International) และ เที่ยวบินภายในประเทศ (Domestic) ดังนั้น ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบินในประเทศไทยเส้นทางบินภายในประเทศพื้นที่เขตกรุงเทพมหานคร จึงมีความสำคัญในการปรับปรุงและพัฒนาการบริการให้ตรงตามความต้องการผู้โดยสารมากยิ่งขึ้น และปัจจุบันเข้าสู่ยุคเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีการแข่งขันในกลุ่มสายการบินในการใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติการในรูปแบบต่าง ๆ รวมไปถึงการนำเสนอขายที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนโดยนำมาใช้พัฒนาเพื่อให้บริการแก่ผู้โดยสารเกิดความสะดวก รวดเร็ว และยังเป็นการจัดการการให้บริการที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

สรุป

จากผลการวิจัยสรุปได้ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบินในประเทศไทยเส้นทางบินภายในประเทศพื้นที่เขตกรุงเทพมหานคร นั้นโดยที่ด้านปัจจัยส่วนบุคคล เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ไม่ได้มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบิน ซึ่งด้านพฤติกรรมการใช้บริการโดยมีจำนวนครั้งที่ใช้บริการและวิธีการชำระค่าบัตรโดยสาร และด้านส่วนประสมทางการตลาดด้านภาพลักษณ์ ห้องรับรองและการส่งเสริมการขายมีผลต่อการ

ตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบิน ดังนั้นจากปัจจัยดังกล่าวจึงเป็นเป็นผลให้สายการบินมีการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพรูปแบบการบริการให้ตรงกับความต้องการของผู้โดยสารมากขึ้น ทำให้ผู้โดยสารเกิดการรับรู้และตัดสินใจเลือกใช้บริการได้ตรงกับความต้องการมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้สายการบินจะได้กลุ่มลูกค้าเพิ่มขึ้นและยังเป็นการเพิ่มส่วนแบ่งทางการตลาดด้วย

เอกสารอ้างอิง

- ณภัคอร ปุณยภาสสร. (2551). *AIDA Model*. สืบค้นเมื่อ 5 กุมภาพันธ์ 2563. จาก <http://punyapapassorn.blogspot.com/2010/08/aida-model.html>.
- ท่าอากาศยานไทย. (2562). *จำนวนการเติบโตผู้โดยสาร*. สืบค้นเมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2563. จาก <https://www.airportthai.co.th/en>.
- ปิยวรรณ ไกรเลิศ. (2556). *ปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจซื้อบริการสายการบิน ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างสายการบินไทยสมายล์และสายการบินไทยแอร์เอเชีย เส้นทางกรุงเทพฯ-กระบี่*. (สารนิพนธ์ธุรกิจระหว่างประเทศมหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, กรุงเทพมหานคร.
- มณลินี เลิศศขสิทธิ์. (2558). *ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการสายการบินการบินไทยสำหรับการให้บริการภายในประเทศ*. (สารนิพนธ์พาณิชยศาสตร์และการบัญชีมหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- รุจิราภรณ์ เอ็นดู. (2558). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการสายการบินแอร์เอเชียของประชากรในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล*. (สารนิพนธ์พาณิชยศาสตร์และการบัญชีมหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- สำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทย. (2561). *สถิติการขนส่งผู้โดยสารโดยภาพรวมของประเทศ* ไทย. สืบค้นเมื่อ 12 กุมภาพันธ์ 2563. จาก <https://www.caat.or.th/wp-content/uploads/2019/05/รายงานสถานะอุตสาหกรรมการบินของประเทศไทย-พ.ศ.-2561-ฉบับปรับปรุง-ณ-วันที่-17-พฤษภาคม-2562.pdf>.
- อดุลย์ จาตุรงค์กุล และศลยา จาตุรงค์กุล. (2550). *พฤติกรรมผู้บริโภค*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Cochran, W. G. (1963). *Sampling Technique*. (2nd ed.). New York: John Wiley and Sons Inc.
- Kotler, P. (1997). *Marketing Management: analysis, planning, implementation and control*. (9th ed.). New Jersey: A simon & Schuster Company.
- Schiffman, L. G., & Kanuk, L. L. (1994). *Consumer behavior*. (5th ed.). Englewood Cliffs. N. J.: Prentice-Hall.

การจัดการที่มีผลกระทบต่อกระบวนการบริหารงานที่มีคุณภาพของธุรกิจ ขนาดกลางและขนาดย่อม ในเขตกรุงเทพมหานคร

Management affecting Quality management principles of Small and Medium Enterprises in Bangkok

ชลิดา ลิ่นจี

Chalida Linje

คณะบัญชี มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

Faculty of Accountancy Bangkokthonburi University

Email: Noi_14@windowsslive.com

Received June 23, 2020; Revised July 23, 2020; Accepted September 25, 2020

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการที่มีผลกระทบต่อกระบวนการบริหารงานที่มีคุณภาพของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในเขตกรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือผู้บริหารของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม จำนวน 402 ราย จาก 420 ราย เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม โดยใช้สถิติพรรณนาประกอบด้วย ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการศึกษา พบว่าผู้บริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในเขตกรุงเทพมหานคร มีความคิดเห็นกระบวนการบริหารงานที่มีคุณภาพของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน และกลยุทธ์การจัดการโดย 7s McKinsey พบว่า ผู้บริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในเขตกรุงเทพมหานครมีความคิดเห็นเกี่ยวกับกลยุทธ์การจัดการโดย 7s McKinsey อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ความสัมพันธ์ของกลยุทธ์การจัดการโดย 7s McKinsey กับกระบวนการบริหารงานที่มีคุณภาพของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในเขตกรุงเทพมหานคร มีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน โดยค่าความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ปัญหาและอุปสรรคของกระบวนการบริหารงานที่มีคุณภาพของสำนักงานบัญชีคุณภาพในประเทศไทย เนื่องจากขาดแคลนนักบัญชีและขาดการพัฒนาตนเองในการอบรมเพื่อเพิ่มทักษะความรู้ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ และทักษะทางด้านภาษา

คำสำคัญ: การจัดการ; กระบวนการบริหารงานที่มีคุณภาพ; ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

ABSTRACT

The purposes of this research were to study the management that affected the quality management principles of the Small and Medium Enterprises in Bangkok. The sample used in the study was 402 from population 420 people in the Small and Medium Enterprises in Bangkok. The study was a quantitative research. The instruments used were questionnaires, using descriptive statistics; frequency, percentage, mean, standard deviation. And correlation analysis of variables with Pearson correlation coefficients.

The results of study found that the Small and Medium Enterprises in Bangkok were opinions toward the quality management of Small and Medium Enterprises in Bangkok, over all were at high levels. When considering each aspect, found that; there was at high level in all aspects. And the strategic management by 7s McKinsey, found that the Small and Medium Enterprises in Bangkok, their opinions on the strategy's management by 7s McKinsey were at high levels. When considering each aspect, found that; there was at high level in all aspects. The correlation of strategic management by McKinsey 7s toward the Quality Management Principles of Small and Medium Enterprises in Bangkok, the correlation was in the same direction. The correlation was at high level with the statistically significant at 0.05 level. Problems and barriers of quality management principles of the Certified Accounting Practice Office in Thailand, they due to shortage of accountants and lack of self-development in training to increase their skills, knowledge, abilities, expertise and language skills.

Keywords: Management; Quality management processes; Small and Medium Enterprises

บทนำ

จากสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และเชื่อมโยงอย่างไร้พรมแดน การแข่งขันด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาเทคโนโลยีจะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งมีผลกระทบชีวิตความเป็นอยู่ในสังคมและการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจอย่างมากทำให้ต้องตระหนักร่วมกันทุกภาคส่วนในการพัฒนาประเทศไทยจากประเทศที่กำลังพัฒนาให้เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนจึงทำให้เกิดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 นวัตกรรมคือหัวใจของการพัฒนา (2560-2564) (กองนโยบายและแผน, 2563)

ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย ใช้เงินทุนในจำนวนที่ต่ำกว่าวิสาหกิจขนาดใหญ่ และยังช่วยรองรับแรงงานจากภาคเกษตรกรรมเมื่อหมดฤดูกาลเพาะปลูก รวมถึงเป็นแหล่งที่สามารถรองรับแรงงานที่เข้ามาใหม่เป็นการป้องกันการอพยพของแรงงานเข้ามาหางานทำในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล ซึ่งช่วยกระจายการกระจุกตัวของโรงงานกิจการวิสาหกิจในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑลไปสู่ภูมิภาค แต่ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) มีปัญหาเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจ คือการจัดการและการบริหารไม่มีประสิทธิภาพความสามารถในการจัดการองค์กร การเงิน การบัญชี การตลาด บุคลากร ซึ่งถือเป็นหัวใจหลักของ SMEs ต้องมีพัฒนาการบริหารจัดการให้มีคุณภาพ ก่อให้เกิดการพัฒนาความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจทั้งในส่วนภูมิภาคและของประเทศอย่างยั่งยืนต่อไป

ดังนั้นธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) จำเป็นต้องมีกลยุทธ์การจัดการในองค์กรมีความสำคัญในการทำให้องค์กรประสบความสำเร็จตามที่ได้ตั้งเป้าหมาย ซึ่งกลยุทธ์ต้องเหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์เป็นระดับสากล คือ 7s McKinsey เอาผลการวิเคราะห์มากำหนดกลยุทธ์เพื่อให้เกิดประโยชน์และประสิทธิภาพสูงสุดต่อการบริหารองค์กร

การบริหารงานที่มีคุณภาพ เป็นปัจจัยที่สำคัญในการทำให้องค์กรมีความเติบโต แข็งแรง และสามารถแข่งขันได้ภายในประเทศ และต่างประเทศ ดังนั้นผู้บริหารควรให้ความสำคัญ เพื่อให้องค์กรมีความมั่นคง มั่งคั่ง และเติบโตอย่างยั่งยืน

จากเหตุผลที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จึงเป็นแรงจูงใจให้กับผู้วิจัยเลือกทำการศึกษาการจัดการที่มีผลกระทบต่อกระบวนการบริหารงานที่มีคุณภาพของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในเขตกรุงเทพมหานครโดยหวังว่างานวิจัยในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในเขตกรุงเทพมหานคร ในการวางแผนพัฒนาหน่วยงานให้เปี่ยมมืออาชีพ เพื่อให้องค์กรมีความเติบโต แข็งแรง และสามารถแข่งขันได้ภายในประเทศ และมีความสามารถในการแข่งขันในระดับสากลได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาการจัดการที่มีผลกระทบต่อกระบวนการบริหารงานที่มีคุณภาพของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในเขตกรุงเทพมหานคร

การทบทวนวรรณกรรม

กระบวนการบริหารงานที่มีคุณภาพ

บาร์นาร์ด (Barnard,1972) ให้ความหมาย การบริหาร หมายถึง การทำงานของกลุ่มบุคคล ตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ที่ร่วมกันปฏิบัติการให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน

เทอรี่ (Terry,1968) ให้ความหมายว่า การบริหาร คือกระบวนการต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน การจัดหน่วยงาน การอำนวยการ การควบคุม เพื่อให้องค์กรประสบความสำเร็จ

สรุปได้ว่า การบริหาร คือ หลักการบริหารงานที่ผู้นำใช้กำหนดกิจกรรมต่าง ๆ ตั้งแต่การวางแผนงาน จัดหน่วยงาน การดำเนินงาน การควบคุม และการประเมิน เพื่อให้องค์กรบรรลุเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ และให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

การบริหารงานคุณภาพในองค์กร

หลักการบริหารงานคุณภาพ เป็นพื้นฐานการบริหารงานคุณภาพ (Quality Management Principles-QMP) มี 8 ประการ ดังนี้ (สุจินต์ ธงาวรรตสร และนิธิศ บริสุทธิ, 2563)

1. ด้านการให้ความสำคัญกับลูกค้า (Customer – Focused Organization) การบริหารงานควรให้ความสำคัญกับลูกค้าเป็นหลัก เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ตรงจุดมากที่สุด

2. ด้านความเป็นผู้นำ (Leadership) การบริหารงานให้มีคุณภาพ ผู้นำมีบทบาทที่สำคัญต้องมีความมุ่งมั่น ต้องมีภาวะการเป็นผู้นำสูง สามารถชักนำ โนมน้าวให้ทุกคนปฏิบัติตาม ให้เกิดผลสำเร็จ

3. ด้านการมีส่วนร่วมของบุคลากร (Involvement of People) บุคลากรคือหัวใจขององค์กร ที่จะนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งบุคลากรต้องมีส่วนร่วมในการทำงาน มีความสามัคคี จะสามารถสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันได้

4. ด้านการบริหารเชิงกระบวนการ (Process Approach) กระบวนการบริหารที่ก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่ม การนำทรัพยากรมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

5. ด้านการบริหารงานที่เป็นระบบ (System Approach to Management) เมื่อองค์กรมีกระบวนการทำงานเกิดขึ้นแล้ว ก็จะมีระบบการทำงานของหน่วยงาน หลาย ๆ ระบบ ซึ่งมีความสัมพันธ์ต่อเนื่อง เชื่อมโยงซึ่งกันและกัน เพื่อนำให้องค์กรไปสู่เป้าหมายที่วางไว้

6. ด้านการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (Continual Improvement) เมื่อองค์กรมีกระบวนการ เกิดระบบงานต่าง ๆ ผู้บริหารต้องมีการประเมินทบทวนระบบต่าง ๆ มีการตรวจสอบ ประเมินความเสี่ยง และปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินงาน

7. ด้านการตัดสินใจบนพื้นฐานของความจริง (Factual approach to decision making) คุณสมบัติผู้บริหารคือต้องมีการตัดสินใจให้ถูกต้อง รวดเร็ว เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพการบริหารงาน ข้อมูลที่ใช้ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความจริง

8. ด้านความสัมพันธ์กับผู้ขายเพื่อประโยชน์ร่วมกัน (Mutually Beneficial Supplier Relationship) องค์กรต้องคัดเลือกผู้แทน หรือผู้ขายที่ดี สร้างความสัมพันธ์ให้อยู่บนพื้นฐานความ

การบริหารจัดการของ 7s McKinsey (เอกกมล เอี่ยมศรี. 2563)

ประสิทธิภาพขององค์กรธุรกิจเกิดจากความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ 7 ประการ ประกอบด้วย

1. โครงสร้าง (Structure) หมายถึง การจัดสายงาน และความสัมพันธ์ของหน่วยงานต่าง ๆ ในองค์กรโดยใช้แผนภูมิองค์การ และข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

2. กลยุทธ์ (Strategy) หมายถึง กลยุทธ์ เทคนิค รูปแบบ หรือการปฏิบัติการที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อการดำเนินการในช่วงเวลาต่าง ๆ ให้เกิดการได้เปรียบทางการแข่งขัน

3. ระบบ (Systems) หมายถึง กระบวนการที่แสดงให้เห็นว่าองค์กรดำเนินกิจกรรมภายในองค์กรอย่างเป็นระบบที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ มีการจัดการระบบไว้อย่างไร

4. รูปแบบการบริหารงาน (Style) หรือพฤติกรรมในการบริหารของผู้บริหาร หมายถึง ลักษณะและวิธีการจัดการ และพฤติกรรมของผู้บริหารที่แสดงให้เห็นความสำคัญกับการบริหารงานโดยการทุ่มเทกำลังกาย กำลังสติปัญญา

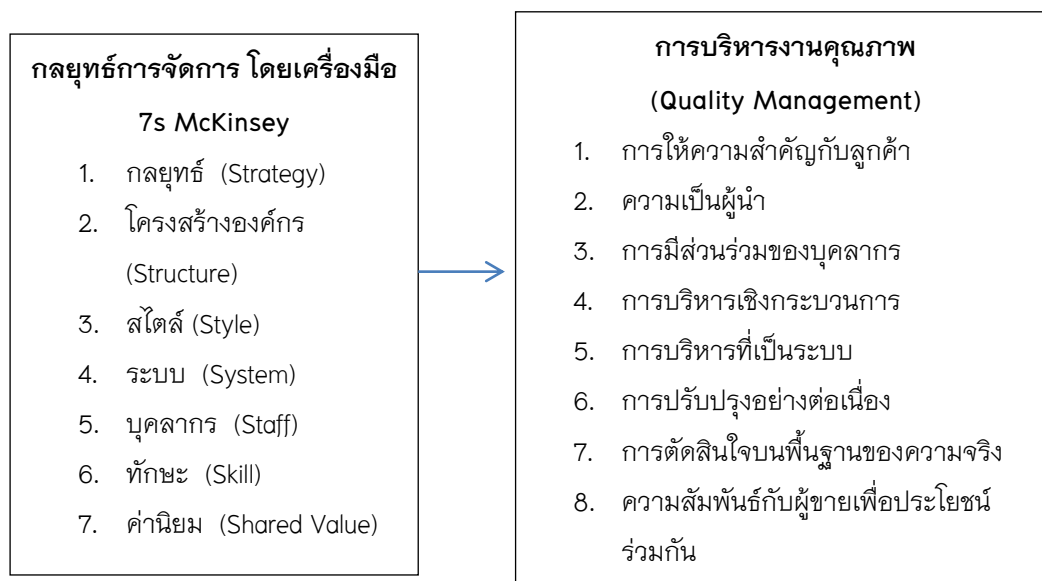
5. พนักงาน (Staff) หมายถึง การจัดคนให้เหมาะสมกับงาน (Put the right man on the right job) และการจัดกิจกรรมที่องค์กรทางธุรกิจทำขึ้นเพื่อให้มีผลต่อกระบวนการพัฒนาผู้บริหาร และพนักงาน

6. ทักษะ หรือความเชี่ยวชาญ (Skills) หมายถึง ลักษณะที่โดดเด่น หรือความสามารถหลัก เป็นจุดเด่นของแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นข้อได้เปรียบทางการแข่งขัน

7. ค่านิยม (Shared-Value) หมายถึง คุณค่าร่วมหรือค่านิยมร่วมที่บุคลากรทั้งองค์กรยึดร่วมกัน อาจเป็นเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่องค์กรต้องการบรรลุ

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาวิจัยการจัดการที่มีผลกระทบต่อกระบวนการบริหารงานที่มีคุณภาพของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในเขตกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประชากรที่ใช้ คือ ผู้บริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวนทั้งสิ้น 555,433 ราย (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. 2563) การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างคำนวณจากสูตรของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane, 1967) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % โดยใช้ความคลาดเคลื่อนในการสุ่ม 5% ได้กลุ่มตัวอย่าง 400 ราย ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถาม 420 ราย และได้รับแบบสอบถามกลับมา 402 ราย

ซึ่งได้สร้างตามความมุ่งหมายและกรอบแนวคิดการวิจัยที่กำหนดขึ้น โดยแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้บริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในเขตกรุงเทพมหานคร

ตอนที่ 2 กลยุทธ์การจัดการ โดย 7s McKinsey ของผู้บริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในเขตกรุงเทพมหานคร

ตอนที่ 3 กระบวนการบริหารคุณภาพของผู้บริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในเขตกรุงเทพมหานคร

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ได้แก่ ความถี่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและสถิติในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient Analysis)

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการที่มีผลกระทบต่อกระบวนการบริหารงานที่มีคุณภาพของขนาดกลางและขนาดย่อม ในเขตกรุงเทพมหานครได้ดังนี้

ผู้ตอบแบบสอบถามของบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตกรุงเทพมหานคร เป็นเพศหญิง ร้อยละ 80.5 อายุอยู่ระหว่างอายุ 30-40 ปี ร้อยละ 49.5 ระดับการศึกษาอยู่ที่ระดับปริญญาตรี ร้อยละ 78.0 ปัจจุบันดำรงตำแหน่งอยู่ในตำแหน่งกรรมการผู้จัดการ ร้อยละ 36.6 และประสบการณ์ทำงานอยู่ในระหว่าง 10-15 ปี ร้อยละ 43.1

ผู้บริหารบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตกรุงเทพมหานคร มีความคิดเห็นด้วยเกี่ยวกับการจัดการของบริหาร และกระบวนการบริหารงานคุณภาพของบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตกรุงเทพมหานคร โดย 7s McKinsey โดยรวม อยู่ในระดับมาก

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการโดย 7s McKinsey กับกระบวนการบริหารงานที่มีคุณภาพของบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า การจัดการโดย 7s McKinsey มีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน กระบวนการบริหารงานคุณภาพของบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตกรุงเทพมหานคร มี 7 ข้อ ได้แก่ การให้ความสำคัญกับลูกค้า ความเป็นผู้นำ การมีส่วนร่วมของบุคลากร การบริหารเชิงกระบวนการ การบริหารที่เป็นระบบ การตัดสินใจบนพื้นฐานของความจริง และความสัมพันธ์กับผู้ขายเพื่อประโยชน์ร่วมกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์การจัดการ โดย 7s McKinsey กับกระบวนการบริหารงานคุณภาพของบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งแสดงความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งผลการวิจัยสามารถอภิปรายได้ดังนี้

กลยุทธ์การจัดการ โดย 7s McKinsey ด้านกลยุทธ์ มีความสัมพันธ์กับกระบวนการบริหารงานคุณภาพของบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตกรุงเทพมหานครอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ การให้ความสำคัญกับลูกค้า ความเป็นผู้นำ การมีส่วนร่วมของบุคลากรการบริหารเชิงกระบวนการ การบริหารที่เป็นระบบ การตัดสินใจบนพื้นฐานของความจริง และความสัมพันธ์กับผู้ขายเพื่อประโยชน์ร่วมกันแสดงให้เห็นว่ากลยุทธ์มีความสำคัญในการบริหารงานเพราะธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเป็นธุรกิจที่มีการแข่งขันสูง ดังนั้นกลยุทธ์องค์กรเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้องค์กรสามารถบรรลุเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ทิพย์วรรณ จุมแพง , กุหลาบรัตนสังฆธรรม และวัลลภ ใจดี (2555) พบว่าบุคลากรรับรู้ความสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในเรื่องกลยุทธ์องค์กรมีผลทางบวกสามารถพยากรณ์ความสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพการบริหารงานการจัดการของภาครัฐโดยรวม

กลยุทธ์การจัดการ โดย 7s McKinsey ด้านโครงสร้างองค์กร มีความสัมพันธ์กับกระบวนการบริหารงานคุณภาพของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ เพราะองค์กรจะดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลได้นั้นต้องเริ่มจากโครงสร้างองค์กร ดังนั้น โครงสร้างองค์กรต้องมีความสัมพันธ์กับกระบวนการบริหารงานคุณภาพ ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมต้องให้ความสำคัญเพื่อให้การบริหารงานราบรื่น สามารถตรวจสอบงานได้ ไม่สร้างความสับสนกับบุคลากร แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบให้ชัดเจน มอบหมายงานให้ตรงกับความสามารถ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สุภาพณีย์ ปกแก้ว (2556) พบว่ากลยุทธ์การจัดการด้านโครงสร้างมีความสัมพันธ์กับกระบวนการบริหารงานขององค์กรบริหารส่วนตำบลบางตาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กระบวนการบริหารงานต้องใช้กลยุทธ์การจัดการโดยตัวแบบ 7s McKinsey ในด้านโครงสร้าง เพื่อให้การปฏิบัติงานเกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผล มีสายบังคับบัญชาที่ชัดเจน

กลยุทธ์การจัดการ โดย 7s McKinsey ด้านสโตร์ มีความสัมพันธ์กับกระบวนการบริหารงานคุณภาพของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 การบริหารงานของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ผู้บริหารต้องมีกลยุทธ์ในการบริหารงานในสโตร์ที่ผู้มีส่วนได้เสียยอมรับได้ เพราะการเป็นผู้นำที่ดีต้องสามารถนำบุคลากร องค์กรไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ สร้างความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนให้กับองค์กร และทำลูกค้าให้เกิดความพึงพอใจ ทำให้ลูกค้ามีความภักดีต่อองค์กร สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ชวัญใจ สุตรีก(2553) พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารกับประสิทธิผลการดำเนินงานตามมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยรวมมีความสัมพันธ์กันในทิศทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

กลยุทธ์การจัดการ โดย 7s McKinsey ด้านระบบงาน มีความสัมพันธ์กับกระบวนการบริหารงานคุณภาพของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เนื่องจากการบริหารงานในธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ระบบงานเป็นสิ่งที่สำคัญ ฉะนั้นระบบงานต้องใช้ความมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกคน ทำงานอย่างเป็นระบบ ปรับปรุงระบบงานเพื่อให้เหมาะสมกับในยุคปัจจุบันที่สถานการณ์มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ความพร้อมของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วนเชื่อถือได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิพย์วรรณ จุมแพง, กุหลาบ รัตนสังขธรรม และวัลลภ ใจดี (2555) พบว่า ระบบงานเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับกระบวนการบริหารงาน โดยการนำระบบคุณภาพ ISO2002 มาใช้กับการบริหารงาน

กลยุทธ์การจัดการ โดย 7s McKinsey ด้านบุคลากร มีความสัมพันธ์กับกระบวนการบริหารงานคุณภาพของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจำเป็นต้องมีบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ และมีทักษะ เพื่อให้องค์กรสามารถบรรลุเป้าหมายได้อย่างรวดเร็ว ดังนั้นทรัพยากรบุคคลจึงสำคัญ ต้อง

รักษามูลค่าเอาไว้ ต้องสร้างแรงจูงใจ สนับสนุน และพัฒนาบุคลากรสม่ำเสมอ เพื่อให้พนักงานรักองค์กร และอยากอยู่กับองค์กร สอดคล้องกับงานวิจัยของ เยาวภา ปฐมศิริกุล (2563) พบว่าปัจจัยด้านการจัดการทรัพยากรบุคคล เป็นปัจจัยที่สำคัญมากที่สุด เพื่อให้บุคลากรเกิดความพึงพอใจจงรักภักดีต่อองค์กรส่งผลให้การบริการลูกค้าพึงพอใจด้วย มีผลด้านยอดขายและกำไร

กลยุทธ์การจัดการ โดย 7s McKinsey ด้านทักษะ มีความสัมพันธ์กับกระบวนการบริหารงานคุณภาพของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ความเป็นผู้นำ การมีส่วนร่วมของบุคลากร การบริหารเชิงกระบวนการ การบริหารที่เป็นระบบ และการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ พงศ์ศิริภาพ ทองศิริวิสุรเกตุ (2555) พบว่าทักษะของพนักงานผู้บริหารต้องให้ความสำคัญ อันดับแรก

กลยุทธ์การจัดการ โดย 7s McKinsey ด้านค่านิยมร่วมกัน มีความสัมพันธ์กับกระบวนการบริหารงานคุณภาพของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 การบริหารงานในธุรกิจ สอดคล้องกับงานวิจัยของกรรณิการ์ สิทธิชัย และสันติชัย ภูมิภักดี (2561) พบว่า การสร้างองค์กรแบบยั่งยืน การทำงานเป็นทีม เกิดจากการมีค่านิยมร่วมกัน ความร่วมมือร่วม บุคลากรมีความมุ่งมั่นร่วมกันที่จะช่วยให้องค์กรมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้งาน

ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมสนับสนุนส่งเสริมเพิ่มทักษะโดยการส่งเข้าร่วมอบรม/สัมมนา หรือส่งเสริมให้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นเพื่อเป็นการพัฒนาบุคลากรให้มีความสามารถ และความสามารถเชี่ยวชาญมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษา การจัดการที่มีผลกระทบต่อกระบวนการบริหารงานที่มีคุณภาพของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้มีคุณภาพแข่งขันในระดับสากลได้ ดังนั้นควรพัฒนาการวิจัยในเชิงคุณภาพเจาะลึกโดยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเพื่อหากกลยุทธ์ใหม่ๆหรือกระบวนการบริหารคุณภาพใหม่ ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาองค์กรต่อไป

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

งานวิจัยการจัดการที่มีผลกระทบต่อกระบวนการบริหารงานที่มีคุณภาพของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้ความรู้การบริหารงานคุณภาพในองค์กร หลักการบริหารงานคุณภาพ ผู้วิจัยยังได้องค์ความรู้ใหม่เพิ่มในเรื่องการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ ต้องมีการวางแผนให้เป็นระบบ และทำงานอย่างชาญฉลาดโดยวางแผนไว้ล่วงหน้า โดยมีหลักดังนี้

1. การบริหารเวลา คือการกำหนดเวลาทำงานแต่ละอย่างแต่ละชิ้นไว้ล่วงหน้าในแต่ละวันว่าทำได้ทำอะไรบ้าง
2. การบริหารงาน คือการจัดสรรความสำคัญ ลำดับเวลาของการทำงาน ว่าควรทำอะไรก่อนหรือหลัง ควรมอบหมายงานให้กับใครทำ

สรุป

งานวิจัยการจัดการที่มีผลกระทบต่อกระบวนการบริหารงานที่มีคุณภาพของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตกรุงเทพมหานคร สรุปได้ว่าความสัมพันธ์ของกลยุทธ์การจัดการโดย 7s McKinsey กับกระบวนการบริหารงานที่มีคุณภาพของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในเขตกรุงเทพมหานคร มีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน เป็นประโยชน์ต่อธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในเขตกรุงเทพมหานคร ในการวางแผนพัฒนาหน่วยงานให้เป็นผู้มีอาชีพ เพื่อให้องค์กรมีความเติบโต แข็งแรง และสามารถแข่งขันได้ภายในประเทศ และมีความสามารถในการแข่งขันในระดับสากลได้

เอกสารอ้างอิง

- กรรณิการ์ สิทธิชัย และสันติ ภูริภักดี. (2561). การจัดการองค์กรตามแนวคิด 7s ของ McKinsey ที่เอื้อต่อการเป็นองค์กรนวัตกรรม กรณีศึกษาองค์กรที่ได้รางวัลองค์กรนวัตกรรมยอดเยี่ยม. *Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*, 11(3), 1419-1435.
- กองนโยบายและแผน. (2563). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564*. สืบค้นเมื่อ 10 มกราคม 2563. จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6422.
- ขวัญใจ สุตรีก. (2553). *ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานตาม มาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรบริหารส่วนตำบลในจังหวัดปทุมธานี*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, จังหวัดปทุมธานี.
- ฐาปณีย์ ปกแก้ว. (2556). *กลยุทธ์การจัดการโดยตัวแบบ 7S McKinsey ที่มีผลต่อกระบวนการบริหารงาน ขององค์กรบริหารส่วนตำบลบ้านดง อำเภอมะเขาะ จังหวัดลำปาง*. (สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยเนชั่น, จังหวัดลำปาง.
- ทิพย์วรรณ จุ่มแพง, กุหลาบ รัตนสังขธรรม และวัลลภ ใจดี. (2555). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐตามการรับรู้ของบุคลากรในหน่วยงานระดับเขต กระทรวงสาธารณสุข. *วารสารสาธารณสุขมหาวิทยาลัยบูรพา*, 7(2), 38-52.

- พงศ์ศิริภาพ ทองดีวิสูตรเกตุ. (2555). *สมรรถนะของนักวิชาชีพบัญชี : มุมมองของผู้บริหารสายงานบัญชีในเขตนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, กรุงเทพมหานคร.
- เยาวภา ปฐมศิริกุล. (2563). *แบบจำลองปัจจัยความสำเร็จการจัดการธุรกิจบริการสุขภาพของโรงพยาบาลเอกชนในประเทศไทย*. สืบค้นเมื่อ 12 มกราคม 2563. จาก <http://www.jba.tbs.tu.ac.th/files/Jba130/Article/JBA130Yaowapa.pdf>
- สุจินต์ ธงถาวรสุรธรณ และนิติศ บริสุทธิ. (2563). *หลักการบริหารคุณภาพ 8 ประการ*. สืบค้นเมื่อ 12 มกราคม 2563. จาก <https://silo.tips/download/8--18>
- เอกกมล เอี่ยมศรี. (2563). *กรอบแนวคิด 7s McKinsey*. สืบค้นเมื่อ 12 มกราคม 2563. จาก <https://eiamsri.wordpress.com/2011/07/15/กรอบแนวคิด-7s-mckinsey/>.
- Barnard, C. I. (1972). *The function of the executive: Twenty-second printing*. Cambridge Massachusetts: Harvard University Press.
- Terry, G. R. (1968). *Principles of Management*. Illinois: Richard D. Irwin.

ความพึงพอใจของผู้รับบริการภายใต้แนวคิดศูนย์การค้าเพื่อคนรักสัตว์เลี้ยง: กรณีศึกษา เซ็นทรัลเฟสติวัล อีสต์วิลล์

The Customer Satisfaction on the Concept of Pet-Friendly Shopping Center: A Case Study of Central Festival Eastville

¹สันติ ชินพงศ์สุวรรณ, ²ภัทรกิตติ์ เนตินิยม

¹Sunti Chinphongsuwan, ²Pattaragit Netiniyom

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Faculty of Business Administration, Kasetsart University, Thailand

E-mail: sunti.c@ku.th

Received June 21, 2020; Revised July 22, 2020; Accepted September 25, 2020

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1. เปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้รับบริการภายใต้แนวคิดศูนย์การค้าเพื่อคนรักสัตว์เลี้ยง เซ็นทรัลเฟสติวัล อีสต์วิลล์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 2. เปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้รับบริการภายใต้แนวคิดศูนย์การค้าเพื่อคนรักสัตว์เลี้ยง เซ็นทรัลเฟสติวัล อีสต์วิลล์ จำแนกตามพฤติกรรมการเข้าใช้บริการ และ 3. ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการภายใต้แนวคิดศูนย์การค้าเพื่อคนรักสัตว์เลี้ยง เซ็นทรัลเฟสติวัล อีสต์วิลล์ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้เลี้ยงสัตว์เลี้ยงที่เคยนำสัตว์เลี้ยงมาใช้บริการเซ็นทรัลเฟสติวัล อีสต์วิลล์ อาศัยในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 400 คน วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการทดสอบสมมติฐานเชิงพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า ผู้เลี้ยงสัตว์เลี้ยงที่มีระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน สถานภาพสมรส ประเภทของสัตว์เลี้ยงที่นำมาใช้บริการ จำนวนสัตว์เลี้ยง วันที่ใช้บริการ ช่วงเวลาที่ใช้บริการ ความถี่ในการนำสัตว์เลี้ยงมาใช้บริการ ค่าใช้จ่ายโดยเฉลี่ยในการใช้บริการ มีความพึงพอใจของผู้รับบริการภายใต้แนวคิดศูนย์การค้าเพื่อคนรักสัตว์เลี้ยง เซ็นทรัลเฟสติวัล อีสต์วิลล์ แตกต่างกัน รวมถึงส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์และบริการ ด้านราคา ด้านสถานที่ ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคลากร ด้านกระบวนการให้บริการ และด้านลักษณะทางกายภาพ ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการภายใต้แนวคิดศูนย์การค้าเพื่อคนรักสัตว์เลี้ยง เซ็นทรัลเฟสติวัล อีสต์วิลล์ ระดับ

มาก ข้อเสนอแนะทางศูนย์การค้าจึงต้องมีการพัฒนารูปแบบภายในของศูนย์การค้าอยู่เสมอ โดยจัดให้กลุ่มคนรักสัตว์เลี้ยงสามารถพาเหล่าสัตว์เลี้ยงที่รักมาเก็บประสบการณ์ที่ดีร่วมกัน

คำสำคัญ : ความพึงพอใจของผู้รับบริการ; พฤติกรรมผู้บริโภค; ศูนย์การค้าเพื่อคนรักสัตว์เลี้ยง

ABSTRACT

The purposes of the research were 1. to examine customer satisfaction on Central Festival Eastville's concept – a pet-friendly shopping center – regarding discrete demographic; 2. to study whether a divergent visiting purpose had a dissimilar effect on customer satisfaction on Central Festival Eastville's: a concept of pet-friendly shopping center; and 3. to investigate a marketing mix that influenced customer satisfaction on Central Festival Eastville's concept: a pet-friendly shopping center. This research was a quantitative research. The sample size concluded 400 customers, who visited Central Festival Eastville with pet and also lived in Bangkok and perimeter. The statistical analysis included frequency distribution, percentage, mean, and standard deviation. Moreover, the hypotheses had been evaluated by t-test, F test and multiple regression.

The study of customer satisfaction revealed that the demographic of pet owner, including level of education, occupation, salary, status of marriage, type of pet, number of pets, visiting date, visiting time, visiting frequency and spending amount per visit, had an impact on Central Festival Eastville's concept: a pet-friendly shopping center. Furthermore, marketing mix, including product and service, price, place, promotion, people, process and physical evidence, significantly affected on the satisfaction of customers as well. According to the research result, Central Festival Eastville is recommended to continuously refurbish a festive area in order to attract potential customers including their pet.

Keywords: Customer Satisfaction; Consumer Behavior; Pet-Friendly Shopping Center

บทนำ

การสำรวจจากฐานข้อมูลเพื่อการขึ้นทะเบียนสุนัขและแมว ของกรมปศุสัตว์ ในปีพ.ศ. 2561 สำรวจโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่รวมในพื้นที่กรุงเทพมหานคร พบว่ามีจำนวนสุนัขและแมวทั้งสิ้น 5,573,166 ตัว ในจำนวนนี้เป็นสุนัขและแมวที่มีเจ้าของ 5,549,905 ตัว หรือคิดเป็นร้อยละ 99.58 และเป็นสุนัขและแมวที่ไม่มีเจ้าของ 23,261 ตัว คิดเป็นร้อยละ 0.42 โดยส่วนใหญ่นิยมเลี้ยงสุนัขมากกว่าแมวเกินกว่าครึ่งหนึ่งและมีจำนวนของสุนัขและแมวในพื้นที่ภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือรวมกันมากกว่าร้อยละ 60 ของจำนวนสุนัขและแมวที่มีเจ้าของทั้งหมด (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2561) โดยในปีพ.ศ. 2561 ธุรกิจสัตว์เลี้ยงมีมูลค่าตลาดประมาณ 32,230 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจาก 29,300 ล้านบาท ในปีพ.ศ. 2560 โดยธุรกิจอาหารสัตว์มีสัดส่วนมากที่สุดที่ร้อยละ 45 หรือประมาณ 13,300 ล้านบาท ตามมาด้วยธุรกิจดูแลสุขภาพสัตว์มีสัดส่วนร้อยละ 32 หรือประมาณ 9,300 ล้านบาท และธุรกิจสินค้าอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสัตว์เลี้ยง สัดส่วนร้อยละ 23 หรือประมาณ 6,700 ล้านบาท (ข่าวสด, 2561)

จากพฤติกรรมคนตามสภาพสังคมและวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไป โดยธนาคารกสิกรไทย (2562) ได้ทำการสำรวจปัจจัยที่ส่งผลให้ตลาดธุรกิจสัตว์เลี้ยงเติบโตและจำนวนประชากรสัตว์เลี้ยงเพิ่มขึ้น เกิดจาก 5 ปัจจัย ได้แก่ 1. จำนวนคนโสดและคนมีอายุยืนมากขึ้น ทำให้ต้องการสัตว์เลี้ยงมาเติมเต็ม 2. จำนวนคนแต่งงานน้อยลง, แต่งงานแต่ไม่มีบุตร หรือมีแค่คนเดียว ทำให้สัตว์เลี้ยงมีบทบาทกลายเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว 3. กลุ่มคนรักสัตว์เลี้ยงนิยมเลี้ยงสัตว์เสมือนลูก ในปัจจุบันสัตว์เลี้ยงจะมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินชีวิตที่สูงขึ้น 4. วิวัฒนาการทางการแพทย์ที่ดีขึ้น ส่งผลให้สัตว์เลี้ยงมีอายุยืนมากขึ้น และ 5. มีสถานที่และที่พักอาศัยสำหรับสัตว์เลี้ยงเพิ่มขึ้น แสดงให้เห็นว่าการที่สัตว์เลี้ยงได้เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของผู้คนมากขึ้นเป็นโอกาสสำคัญของธุรกิจเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงในการตอบสนองความต้องการและความพึงพอใจในด้านของสินค้าและบริการ

ศูนย์การค้าเซ็นทรัลเฟสติวัล อีสต์วิลล์ เปิดให้บริการเดือนตุลาคม พ.ศ. 2558 มีพื้นที่ที่สามารถนำสัตว์เลี้ยงเข้ามาเดินเล่น ซึ่งมีพื้นที่สำหรับสัตว์เลี้ยงและกฎระเบียบการนำสัตว์เลี้ยงมายังศูนย์การค้า อีกทั้งยังมีร้านค้าและสิ่งอำนวยความสะดวก รวมถึงสินค้าครบครันและมากที่สุดแห่งหนึ่ง จากสถิติการลงทะเบียนบัตรสัตว์เลี้ยงที่มาใช้บริการเซ็นทรัลเฟสติวัล อีสต์วิลล์ ในปี 2560 – 2562 พบว่า อัตราการลงทะเบียนบัตรสัตว์เลี้ยงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในปี 2560 จำนวน 1,965 ใบ ปี 2561 จำนวน 3,294 ใบ และปี 2562 จำนวน 3,339 ใบ ดังนั้นผู้วิจัยเล็งเห็นโอกาสนำสถานที่พักผ่อนและทำกิจกรรมร่วมกันของกลุ่มคนรักสัตว์เลี้ยงในแนวคิดศูนย์การค้าไลฟ์สไตล์รูปแบบใหม่เพื่อคนรักสัตว์เลี้ยง มาศึกษาปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการภายใต้แนวคิดศูนย์การค้าเพื่อคนรักสัตว์เลี้ยง: กรณีศึกษา เซ็นทรัลเฟสติวัล อีสต์วิลล์ เพื่อนำมาพัฒนาศูนย์การค้าให้มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว พร้อมทั้งสินค้า บริการต่าง ๆ และพื้นที่ทำกิจกรรมร่วมกันสำหรับกลุ่มคนที่มีสัตว์เลี้ยงให้สามารถ

ตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ให้เป็นสังคมใหม่เพื่อคนรักสัตว์อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้รับบริการภายใต้แนวคิดศูนย์การค้าเพื่อคนรักสัตว์เลี้ยง เช่นทรีลเฟสดีวัล อีสต์วิลล์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้รับบริการภายใต้แนวคิดศูนย์การค้าเพื่อคนรักสัตว์เลี้ยง เช่นทรีลเฟสดีวัล อีสต์วิลล์ จำแนกตามพฤติกรรมการเข้าใช้บริการ
3. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการภายใต้แนวคิดศูนย์การค้าเพื่อคนรักสัตว์เลี้ยง เช่นทรีลเฟสดีวัล อีสต์วิลล์

สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลกลุ่มเฉพาะที่แตกต่างกัน มีความพึงพอใจของผู้รับบริการภายใต้แนวคิดศูนย์การค้าเพื่อคนรักสัตว์เลี้ยง เช่นทรีลเฟสดีวัล อีสต์วิลล์แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 2 พฤติกรรมการเข้าใช้บริการที่แตกต่างกัน มีความพึงพอใจของผู้รับบริการภายใต้แนวคิดศูนย์การค้าเพื่อคนรักสัตว์เลี้ยง เช่นทรีลเฟสดีวัล อีสต์วิลล์แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 3 ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการภายใต้แนวคิดศูนย์การค้าเพื่อคนรักสัตว์เลี้ยง เช่นทรีลเฟสดีวัล อีสต์วิลล์

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านประชากร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ กำหนดกลุ่มเป้าหมายเฉพาะคือ ประชากรผู้เลี้ยงสัตว์เลี้ยงที่อาศัยในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ที่เคยเข้ารับบริการที่เซ็นทรัลเฟสดีวัล อีสต์วิลล์ เนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีศักยภาพในการเลี้ยงสัตว์และมีกำลังซื้อสูง

ขอบเขตด้านระยะเวลา ระยะเวลาการเก็บรวบรวมข้อมูล เดือนมกราคมถึงมีนาคม พ.ศ. 2563

ขอบเขตด้านสถานที่การเก็บข้อมูล ทำการเก็บข้อมูลจากเซ็นทรัลเฟสดีวัล อีสต์วิลล์ ที่อนุญาตให้นำสัตว์เลี้ยงมาใช้บริการ

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภค

พฤติกรรมผู้บริโภคว่า เป็นกิจกรรมทั้งหมดของผู้บริโภคที่เกี่ยวข้องกับการซื้อ การใช้ การทิ้ง สินค้าและบริการ รวมไปถึงจิตใจ อารมณ์ และการตอบสนองเชิงพฤติกรรมที่เกิดขึ้นล่วงหน้า ขณะใช้ สินค้าหรือบริการ และภายหลังการใช้สินค้าและบริการนั้น ซึ่งจะออกมาในรูปของการแสดงความพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจ (Kardes, Cronley and Cline, 2011) อีกทั้งพฤติกรรมที่ผู้บริโภคแสดงออกไม่ว่าจะทางด้านการแสวงหา การซื้อ การใช้ การประเมิน หรือการซื้อสินค้าและใช้บริการ ซึ่งนำมาซึ่งการตอบสนองสิ่งที่ได้คาดหวัง ความต้องการ และความจำเป็นของตนเอง โดยจะต้องมีการตัดสินใจในการใช้ทรัพยากร เพื่อการบริโภคและใช้บริการของตนเอง ซึ่งประกอบด้วย จะซื้ออะไร ซื้อที่ไหน ซื้อเมื่อไร ซื้ออย่างไร ทำไมถึงจะซื้อ และความถี่ในการซื้อ (Schiffman and Kanuk, 2007) ซึ่งการรู้ถึงพฤติกรรมผู้บริโภคจะทำให้องค์กรสามารถสร้างกลยุทธ์เพื่อตอบสนองความต้องการ โดยในการศึกษาค้นคว้านี้ได้ ทำการศึกษาพฤติกรรมผู้ที่มารับบริการศูนย์การค้าเพื่อคนรักสัตว์เลี้ยง เช่นทรลเฟสดีวัล อีสต์วิลล์ ได้แก่ ประเภทของสัตว์เลี้ยงที่นำมาใช้บริการ จำนวนสัตว์เลี้ยง วันที่ใช้บริการ ช่วงเวลาที่ใช้บริการ ความถี่ในการนำสัตว์เลี้ยงมาใช้บริการ และค่าใช้จ่ายโดยเฉลี่ยในการใช้บริการ

แนวคิดเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาด

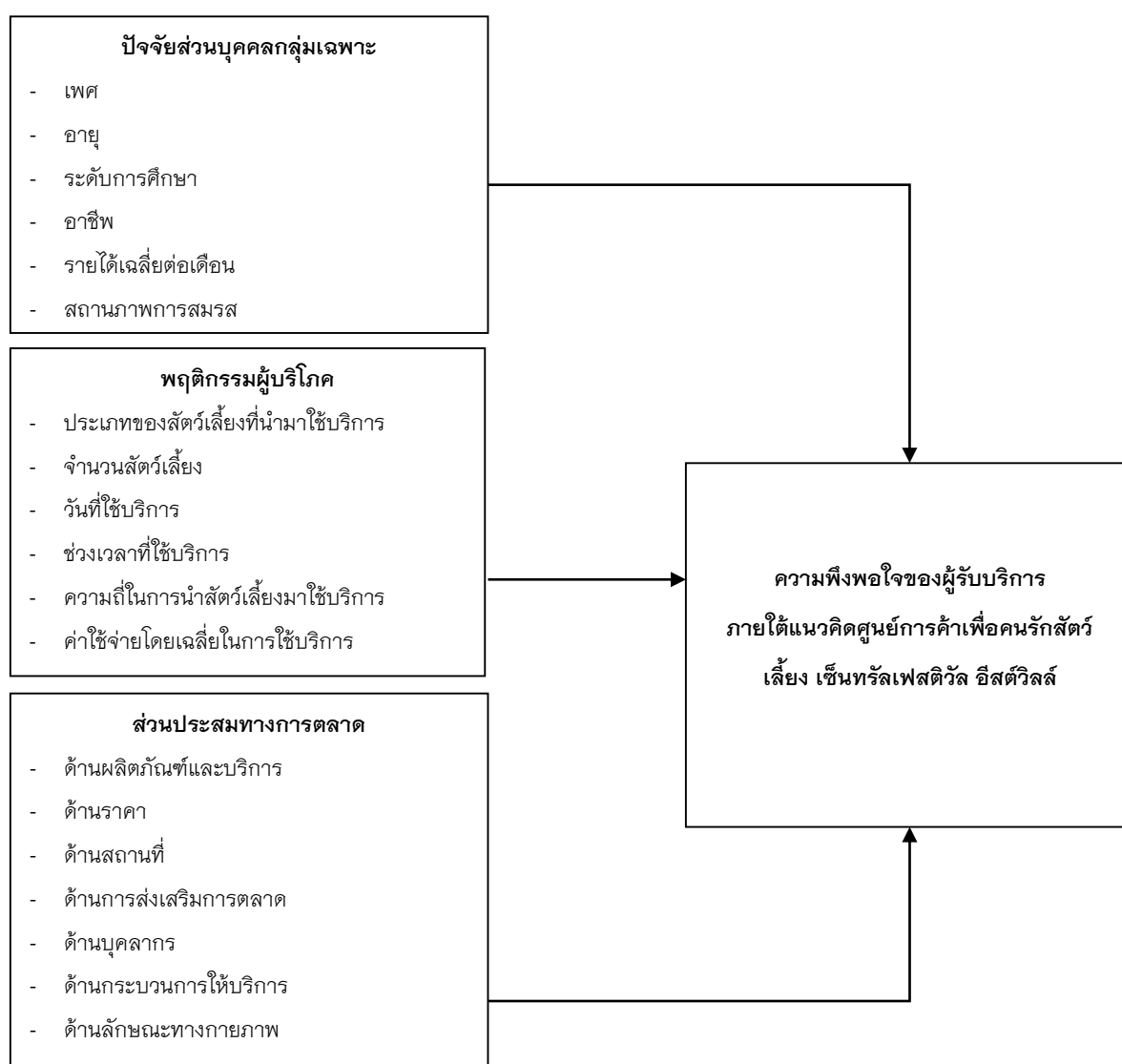
ส่วนประสมทางการตลาด เป็นเครื่องมือหรือปัจจัยทางการตลาดที่ควบคุมได้ที่ธุรกิจต้องใช้ร่วมกัน เพื่อตอบสนองความต้องการและสร้างความพึงพอใจแก่กลุ่มลูกค้าเป้าหมาย หรือเพื่อกระตุ้นให้กลุ่มลูกค้าเป้าหมายเกิดความต้องการสินค้าและบริการ ในบริบทของธุรกิจบริการกลยุทธ์ผลิตภัณฑ์ ราคา สถานที่ และการส่งเสริมการตลาด ไม่เพียงพอที่จะจัดการบริการและยังไม่ครอบคลุมถึงการเชื่อมโยงกับกลุ่มเป้าหมาย (Wirtz and Lovelock, 2016) เครื่องมือส่วนประสมทางการตลาดเป็นอีกหนึ่งกลยุทธ์ที่จะช่วยให้นักการตลาดวางแผนกลยุทธ์และได้เปรียบคู่แข่งขัน โดยกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดจะประกอบด้วย 7 ด้าน ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์และบริการ ด้านราคา ด้านสถานที่ ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคลากร ด้านกระบวนการให้บริการ และด้านลักษณะทางกายภาพ (Kotler, Keller, Hoon, and Meng, 2008)

แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจ

ความพึงพอใจของมนุษย์จะเกิดขึ้นเมื่อความต้องการได้รับการตอบสนองในระดับหนึ่ง ซึ่งเริ่มพัฒนาจากความต้องการในระดับความต้องการขั้นพื้นฐานก่อน เมื่อความต้องการขั้นพื้นฐานได้รับการตอบสนองจนเป็นที่พอใจแล้วมนุษย์ก็จะเกิดความต้องการในระดับที่สูงกว่าต่อไป (Maslow, 1970) ความพึงพอใจเป็นเรื่องส่วนบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยอ้างอิงตามประสบการณ์ของบุคคล ซึ่งมีความแตกต่างและคล้ายคลึงตามแต่ละบุคคล เป็นความพอใจ ความชอบใจ หรือความรู้สึกชอบในใจของบุคคลที่มีต่อองค์ประกอบหรือสิ่งจูงใจอื่น ๆ ความพึงพอใจในแต่ละบุคคลไม่มีวันสิ้นสุดสามารถเปลี่ยนแปลงได้เสมอตามสภาพแวดล้อมและกาลเวลา บุคคลจึงมีโอกาที่จะไม่พึงพอใจในสิ่งที่เค

ยพึงพอใจมาแล้ว ความพึงพอใจเป็นผลมาจากการเปรียบเทียบระหว่างการรับรู้ผลจากการปฏิบัติงานกับความคาดหวังของลูกค้าที่มีต่อสินค้าและบริการ ถ้าผลที่ได้รับจากสินค้าและบริการนั้นต่ำกว่าที่ได้คาดหวัง จะทำให้เกิดความไม่พอใจ กลับกันหากผลที่ได้รับตรงกับความคาดหวัง จะทำให้เกิดความพึงพอใจ และถ้าผลที่ได้รับจากสินค้าและบริการนั้นสูงกว่าความคาดหวัง หมายความว่าสินค้าหรือบริการนั้นทำให้เกิดความประทับใจ (Kotler, 2003) โดยในการศึกษาครั้งนี้ทำการศึกษาถึงความพึงพอใจของผู้รับบริการ ที่ได้เข้ามาใช้บริการ ณ ศูนย์การค้าเพื่อคนรักสัตว์เลี้ยง เช่นทรลเฟสดีวัล อีสต์วิลล์

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรและตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ คือผู้เลี้ยงสัตว์เลี้ยงที่คือนำสัตว์เลี้ยงมาใช้บริการ ณ เซ็นทรัลเฟสติวัล อีสต์วิลล์ อาศัยในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ซึ่งไม่ทราบขนาดประชากรค่านวนขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Cochran (1977) ได้จำนวนประมาณ 385 ตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็นจากการสุ่มตัวอย่างตามสะดวกเนื่องจากเป็นวิธีการที่เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างเป็นการเลือกแบบไม่มีหลักเกณฑ์ โดยเก็บแบบสอบถามจากจุดให้บริการยืมรถเข็นสุนัข, ร้านค้าจำหน่ายสินค้าสัตว์เลี้ยง, พื้นที่ส่วนกลางที่สามารถให้สัตว์เลี้ยงใช้บริการได้ และกิจกรรมสำหรับสัตว์เลี้ยง จำนวน 3 กิจกรรม ได้แก่ Dog Couple Memory, EastVille Dogs Meeting และ EastVille Little Dog Market ผู้ศึกษาใช้แบบสอบถามรูปแบบออนไลน์ ผ่านการสแกนคิวอาร์โค้ด ได้จำนวนทั้งสิ้น 400 ชุด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาค้างนี้ คือ แบบสอบถาม ที่ผู้ทำการศึกษาสร้างขึ้นโดย การศึกษาเอกสาร ทฤษฎี และผลการศึกษาที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้ครอบคลุมเนื้อหา และวัตถุประสงค์ในการศึกษาค้างนี้ แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลเฉพาะ คำถามเกี่ยวกับข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นคำถามที่ผู้ตอบจะต้องเลือกตอบเพียงข้อเดียวเท่านั้น ที่ตรงกับคุณลักษณะของตนเอง มีจำนวน 6 ข้อ

ส่วนที่ 2 คำถามพฤติกรรมการเข้าใช้บริการของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย ประเภทของสัตว์เลี้ยงที่นำมาใช้บริการ จำนวนสัตว์ที่เลี้ยง วันที่ใช้บริการ ช่วงเวลาที่ใช้บริการ ความถี่ในการนำสัตว์เลี้ยงมาใช้บริการ ค่าใช้จ่ายโดยเฉลี่ยในการใช้บริการ และเหตุผลที่เลือกใช้บริการ

ส่วนที่ 3 คำถามความพึงพอใจเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของศูนย์การค้าเซ็นทรัลเฟสติวัล อีสต์วิลล์ ประกอบด้วย ด้านผลิตภัณฑ์และบริการ ด้านราคา ด้านสถานที่ ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคลากร ด้านลักษณะทางกายภาพ และด้านกระบวนการให้บริการ

ส่วนที่ 4 คำถามเกี่ยวกับความพึงพอใจของผู้รับบริการภายใต้แนวคิดศูนย์การค้าเพื่อคนรักสัตว์เลี้ยง เซ็นทรัลเฟสติวัล อีสต์วิลล์

โดยในส่วนที่ 3 และ 4 สร้างคำถามแบบอันตรภาคชั้น และใช้สเกลการให้คะแนนรวม Likert Scale แบบ 5 ระดับ แบบสอบถาม ได้แก่ พึงพอใจมากที่สุด (5) พึงพอใจมาก (4) พึงพอใจปานกลาง (3) พึงพอใจน้อย (2) และพึงพอใจน้อยที่สุด (1) ในการวัดระดับความพึงพอใจของผู้ตอบแบบสอบถาม

การทดสอบความน่าเชื่อถือของแบบสอบถาม โดยการนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างผู้เลี้ยงสัตว์เลี้ยงที่นำสัตว์เลี้ยงมาใช้บริการเซ็นทรัลเฟสติวัล อีสต์วิลล์ เพื่อให้แน่ใจว่ากลุ่มตัวอย่างมีความเข้าใจในคำถาม วิธีการทดสอบแบบสอบถามไปสอบถามกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ชุด หลังจากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าสถิติความน่าเชื่อถือ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของครอนบาค โดยใช้

เกณฑ์ยอมรับที่ค่ามากกว่า 0.7 (กรีซ แรงสูงเนิน, 2554) เพื่อแสดงว่าแบบสอบถามนี้มีความน่าเชื่อถือเพียงพอ โดยผลการทดสอบได้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของครอนบาคแบบสอบถามเท่ากับ 0.979

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาภาคสนาม มีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการติดต่อขออนุมัติการใช้สถานที่ศูนย์การค้าเซ็นทรัลเฟสติวัล อีสต์วิลล์ในการเก็บแบบสอบถาม โดยเริ่มเก็บแบบสอบถามวันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2563 เป็นต้นมา โดยเก็บแบบสอบถามจากจุดให้บริการยืมรถเข็นสุนัข, ร้านค้าจำหน่ายสินค้าสัตว์เลี้ยง, พื้นที่ส่วนกลางที่สามารถให้สัตว์เลี้ยงใช้บริการได้ และกิจกรรมสำหรับสัตว์เลี้ยง จำนวน 3 กิจกรรม ได้แก่ Dog Couple Memory (14–16 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2563), EastVille Dogs Meeting (27 กุมภาพันธ์ – 1 มีนาคม พ.ศ. 2563) และ EastVille Little Dog Market (12–15 มีนาคม พ.ศ. 2563) ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามรูปแบบออนไลน์ ผ่านการสแกนคิวอาร์โค้ด

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติเชิงพรรณนา ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงบรรยายในลักษณะของตัวแปร ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. สถิติเชิงอนุมาน ใช้การทดสอบสมมติฐานการวิจัย ได้แก่ สถิติที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (F test) และการทดสอบสัมประสิทธิ์เชิงพหุคูณ (Multiple Regression) โดยกำหนดความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95

ผลการวิจัย

ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 400 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 234 คน คิดเป็นร้อยละ 58.50 มีอายุระหว่าง 21–30 ปี จำนวน 216 คน คิดเป็นร้อยละ 54.00 การศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า จำนวน 318 คน คิดเป็นร้อยละ 79.50 ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน จำนวน 197 คน คิดเป็นร้อยละ 49.25 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ต่ำกว่า 20,000 บาท 157 คน คิดเป็นร้อยละ 39.25

พฤติกรรมผู้เลี้ยงสัตว์เลี้ยงนำสัตว์เลี้ยงมาใช้บริการศูนย์การค้า เซ็นทรัลเฟสติวัล อีสต์วิลล์ พบว่าส่วนใหญ่สัตว์เลี้ยงประเภท สุนัขพันธุ์เล็ก จำนวน 232 คน คิดเป็นร้อยละ 58.00 มาใช้บริการจำนวนสัตว์เลี้ยงที่นำมา 1 ตัว จำนวน 332 คน คิดเป็นร้อยละ 83.00 ใช้บริการวันเสาร์ – วันอาทิตย์ จำนวน 273 คน คิดเป็นร้อยละ 68.25 ในช่วงเวลา 16.01 – 18.00 น. จำนวน 178 คน คิดเป็นร้อยละ 44.50 เข้าใช้บริการ 1–2 ครั้ง ต่อเดือน จำนวน 186 คน คิดเป็นร้อยละ 46.50 ค่าใช้จ่ายโดยเฉลี่ยสำหรับสัตว์เลี้ยงในศูนย์การค้า ต่อครั้ง 500 – 1,000 บาท จำนวน 219 คน คิดเป็นร้อยละ 54.75 เหตุผลที่ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกใช้บริการศูนย์การค้าเพื่อคนรักสัตว์เลี้ยงเซ็นทรัลเฟสติวัล อีสต์วิลล์ คือ ความหลากหลายของสินค้าและบริการ

ส่วนประสมทางการตลาด ผู้เลี้ยงสัตว์เลี้ยงมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดของศูนย์การค้า เซ็นทรัลเฟสติวัล อีสต์วิลล์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.24 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านลักษณะทางกายภาพ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด เท่ากับ 4.33 รองลงมา คือ ด้านผลิตภัณฑ์และบริการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.32 ด้านบุคลากร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.28 ด้านกระบวนการให้บริการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.27 ด้านสถานที่ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20 ส่วนด้านราคาและด้านการส่งเสริมการตลาด มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ 4.12 ตามลำดับ

ความพึงพอใจต่อศูนย์การค้าเพื่อคนรักสัตว์เลี้ยงเซ็นทรัลเฟสติวัล อีสต์วิลล์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.29 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ระดับความพึงพอใจต่อศูนย์การค้าเพื่อคนรักสัตว์เลี้ยงเซ็นทรัลเฟสติวัล อีสต์วิลล์ โดยรวม มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 4.42 รองลงมา การแบ่งสัดส่วนพื้นที่ ที่มีความเหมาะสมต่อการให้บริการสำหรับคนและสัตว์เลี้ยง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40 การให้บริการของพนักงานขายและเจ้าหน้าที่ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.34 เข้ารับบริการในศูนย์การค้าที่มีประเภทร้านค้ามากกว่า 5 ประเภท มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.31 ความเหมาะสมของสถานที่สำหรับสัตว์เลี้ยง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.28 ความรวดเร็วในการให้บริการสำหรับการยืมรถเข็นสัตว์เลี้ยง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.19 และราคาสินค้าในศูนย์การค้ามีเหมาะสม และมีคุณภาพ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.08 ตามลำดับ

ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลกลุ่มเฉพาะที่แตกต่างกัน มีความพึงพอใจของผู้รับบริการ ภายใต้แนวคิดศูนย์การค้าเพื่อคนรักสัตว์เลี้ยง เซ็นทรัลเฟสติวัล อีสต์วิลล์แตกต่างกัน

ตารางที่ 1 ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 1

ปัจจัยส่วนบุคคลกลุ่มเฉพาะ	สถิติที่ใช้	ค่าสถิติ	Sig.
1. เพศ	t-test	0.396	0.692
2. อายุ	F-test	1.913	0.149
3. ระดับการศึกษา	F-test	22.317	0.000*
4. อาชีพ	F-test	7.016	0.000*
5. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	F-test	9.553	0.001*
6. สถานภาพการสมรส	t-test	4.402	0.000*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากการทดสอบความแตกต่างของผู้เลี้ยงสัตว์เลี้ยงที่เข้ามาใช้บริการ มีความพึงพอใจ ศูนย์การค้า เซ็นทรัลเฟสติวัล อีสต์วิลล์แตกต่างกัน วิเคราะห์โดยค่าสถิติและการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ผลการศึกษาพบว่าผู้เลี้ยงสัตว์เลี้ยงที่มีระดับการศึกษา ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า และสูงกว่าปริญญาตรี มีความพึงพอใจ มากกว่าผู้เลี้ยงสัตว์เลี้ยงที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี

ผู้มีอาชีพนิสิต/นักศึกษา พนักงานบริษัทเอกชน และอาชีพอิสระ มีความพึงพอใจ มากกว่าผู้ที่ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว ผู้ที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 20,000 – 30,000 บาท มีความพึงพอใจมากกว่าผู้ที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 30,001 – 40,000 บาท และมากกว่า 40,000 บาท ผู้ที่มีสถานภาพสมรส มีความพึงพอใจมากกว่าผู้เลี้ยงสัตว์เลี้ยงที่มีสถานภาพโสด

สมมติฐานที่ 2 พฤติกรรมการใช้บริการที่แตกต่างกัน มีความพึงพอใจของผู้รับบริการ ภายใต้แนวคิดศูนย์การค้าเพื่อคนรักสัตว์เลี้ยง เช่นทรลเฟสติวัล อีสต์วิลล์แตกต่างกัน

จากการวิเคราะห์พฤติกรรมผู้เลี้ยงสัตว์เลี้ยงที่เข้ามาใช้บริการที่แตกต่างกัน มีความพึงพอใจ ศูนย์การค้า เช่นทรลเฟสติวัล อีสต์วิลล์แตกต่างกัน โดยความแปรปรวนทางเดียว พบว่า ผู้เลี้ยงสุนัขพันธุ์เล็ก มีความพึงพอใจ มากกว่าผู้เลี้ยงสุนัขพันธุ์กลาง และแมว ผู้เลี้ยงสัตว์เลี้ยงจำนวน 1 ตัว มีความพึงพอใจมากกว่าผู้เลี้ยงสัตว์เลี้ยงจำนวน 2-3 ตัว ผู้ที่มาใช้บริการวันจันทร์-วันศุกร์ มีความพึงพอใจมากกว่าผู้เลี้ยงสัตว์เลี้ยงที่มาใช้บริการวันเสาร์ – วันอาทิตย์ ผู้ที่ใช้บริการช่วงเวลาได้แก่ 10.00 – 12.00 น. 12.01 – 14.00 น. 16.01 – 18.00 น. และ 18.01 – 20.00 น. มีความพึงพอใจมากกว่าผู้ที่ใช้บริการช่วงเวลา 14.01 – 16.00 น. ผู้เลี้ยงสัตว์เลี้ยงที่ใช้บริการ 1-2 ครั้ง ต่อเดือน มีความพึงพอใจ มากกว่าผู้ที่ใช้บริการ 3-4 ครั้ง ต่อสัปดาห์ และน้อยกว่า 1 ครั้งต่อเดือน ผู้ที่มีค่าใช้จ่ายโดยเฉลี่ยสำหรับ สัตว์เลี้ยงต่อครั้ง 500 – 1,000 บาท มีความพึงพอใจมากกว่าผู้มีค่าใช้จ่าย 1,001 – 1,500 บาท 1,501 – 2,000 บาท และ 2,001 บาทขึ้นไป

ตารางที่ 2 ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 2

พฤติกรรมผู้บริโภค	สถิติที่ใช้	ค่าสถิติ	Sig.
1. ประเภทของสัตว์เลี้ยงที่นำมาใช้บริการ	F-test	37.866	0.000*
2. จำนวนสัตว์เลี้ยง	F-test	19.354	0.000*
3. วันที่ใช้บริการ	F-test	13.424	0.000*
4. ช่วงเวลาที่ใช้บริการ	F-test	29.523	0.000*
5. ความถี่ในการนำสัตว์เลี้ยงมาใช้บริการ	F-test	5.801	0.001*
6. ค่าใช้จ่ายโดยเฉลี่ยในการใช้บริการ	F-test	18.020	0.000*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมมติฐานที่ 3 ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการภายใต้แนวคิดศูนย์การค้าเพื่อคนรักสัตว์เลี้ยง เช่นทรลเฟสติวัล อีสต์วิลล์

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 3

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด	b	SE est	beta	t	Sig.
ค่าคงที่	0.153	0.062		2.464	0.014
ด้านผลิตภัณฑ์และบริการ (PRO)	0.250	0.026	0.277	9.626	0.000*
ด้านราคา (PRI)	0.048	0.022	0.056	2.161	0.031*
ด้านสถานที่ (PLA)	0.103	0.034	0.108	3.047	0.002*
ด้านการส่งเสริมการตลาด (PMT)	0.058	0.021	0.069	2.742	0.006*
ด้านบุคลากร (PEO)	0.191	0.033	0.224	5.852	0.000*
ด้านกระบวนการให้บริการ (PRC)	0.184	0.026	0.207	7.015	0.000*
ด้านลักษณะทางกายภาพ (PHY)	0.134	0.038	0.142	3.540	0.000*
R = 0.961 R ² = 0.924 Adjusted R ² = 0.923 SE est = 0.163					

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากการวิเคราะห์ พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดทุกด้าน ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการภายใต้แนวคิดศูนย์การค้าเพื่อคนรักสัตว์เลี้ยง เช่นทรีลเฟสดีวัล อีสต์วิลล์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

โดยปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ด้านผลิตภัณฑ์และบริการ ด้านราคา ด้านบุคลากร และด้านกระบวนการให้บริการ ให้ค่าสัมประสิทธิ์สหพันธ์พหุคูณ (R) = 0.961 และสามารถพยากรณ์ความพึงพอใจของผู้รับบริการภายใต้แนวคิดศูนย์การค้าเพื่อคนรักสัตว์เลี้ยง เช่นทรีลเฟสดีวัล อีสต์วิลล์ (SAT) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้ร้อยละ 92.40 (R² = 0.924)

อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยนี้ผลการศึกษเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้รับบริการภายใต้แนวคิดศูนย์การค้าเพื่อคนรักสัตว์เลี้ยง เช่นทรีลเฟสดีวัล อีสต์วิลล์ ตามปัจจัยส่วนบุคคลกลุ่มเฉพาะที่แตกต่างกัน พบว่า

ความแตกต่างของผู้เลี้ยงสัตว์เลี้ยงที่เข้ามาใช้บริการ มีความพึงพอใจศูนย์การค้า เช่นทรีลเฟสดีวัล อีสต์วิลล์แตกต่างกัน พบว่าผู้เลี้ยงสัตว์เลี้ยงที่มีระดับการศึกษา ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า และสูงกว่าปริญญาตรี มีความพึงพอใจมากกว่าผู้เลี้ยงสัตว์เลี้ยงที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี ผู้ที่มีอาชีพนักร้อง/นักศึกษา พนักงานบริษัทเอกชน และอาชีพอิสระ มีความพึงพอใจ มากกว่าผู้ที่ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว ผู้ที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 20,000 – 30,000 บาท มีความพึงพอใจมากกว่าผู้ที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 30,001 – 40,000 บาท และมากกว่า 40,000 บาท ผู้ที่มีสถานภาพสมรส มีความพึงพอใจมากกว่าผู้เลี้ยงสัตว์เลี้ยงที่มีสถานภาพโสด สอดคล้องกับการศึกษาของอรศดิพัทธ์ศิริวรรณพร (2560) ที่พบว่าอาชีพและรายได้ที่แตกต่างกันมีผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการในศูนย์การค้าชุมชนแตกต่างกัน และสอดคล้องกับการศึกษาของ ลัชมา เนื่องจำนงค์ (2558) ที่พบว่าอายุ

และสถานภาพต่างกัน มีความพึงพอใจของผู้ใช้บริการคลินิกรักษาสัตว์ในอำเภอแกลง จังหวัดระยอง แตกต่างกันไป อาจเป็นเพราะความพึงพอใจในการใช้บริการ ผู้เลี้ยงสัตว์เลี้ยงที่ได้ไปใช้บริการในสถานที่เกี่ยวกับสัตว์เลี้ยง ศูนย์การค้า โรงพยาบาลสัตว์ คาเฟ่สัตว์เลี้ยง จะขึ้นอยู่กับผู้ใช้บริการที่มีระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และสถานภาพสมรสของผู้ใช้บริการ

ในส่วนของผู้เลี้ยงสัตว์เลี้ยงที่เข้ามาใช้บริการ พบว่า ผู้เลี้ยงสุนัขพันธุ์เล็ก มีความพึงพอใจมากกว่าผู้เลี้ยงสุนัขพันธุ์กลาง และแมว ผู้เลี้ยงสัตว์เลี้ยงจำนวน 1 ตัว มีความพึงพอใจมากกว่าผู้เลี้ยงสัตว์เลี้ยงจำนวน 2-3 ตัว ผู้ที่มาใช้บริการวันจันทร์-วันศุกร์ มีความพึงพอใจมากกว่าผู้เลี้ยงสัตว์เลี้ยงที่มาใช้บริการ วันเสาร์-วันอาทิตย์ ผู้ที่ใช้บริการช่วงเวลาได้แก่ 10.00 – 12.00 น., 12.01 – 14.00 น., 16.01 – 18.00 น. และ 18.01 – 20.00 น. มีความพึงพอใจมากกว่าผู้ที่ใช้บริการช่วงเวลา 14.01 – 16.00 น. ผู้เลี้ยงสัตว์เลี้ยงที่ใช้บริการ 2 ครั้ง ต่อเดือน มีความพึงพอใจมากกว่าผู้ที่ใช้บริการ 3-4 ครั้ง ต่อสัปดาห์ และ 1 ครั้ง ต่อเดือน ผู้ที่มีค่าใช้จ่ายโดยเฉลี่ยสำหรับสัตว์เลี้ยงต่อครั้ง 500 – 1,000 บาท มีความพึงพอใจมากกว่าผู้มีค่าใช้จ่าย 1,001 – 1,500 บาท 1,501 – 2,000 บาท และ 2,001 บาทขึ้นไป สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ภิญญลักษณ์ คูสกุล (2560) พบว่าพฤติกรรมการใช้บริการสายการบินไทยสมายล์วันที่ใช้บริการแตกต่างกัน มีความพึงพอใจในปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของผู้ใช้บริการสายการบินไทยสมายล์แตกต่างกัน อาจเนื่องมาจากผู้ที่มาใช้บริการในสถานที่เกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงที่มาใช้บริการ วันจันทร์-วันศุกร์ กับวันเสาร์-อาทิตย์ วันหยุดนักขัตฤกษ์ มีความพึงพอใจของผู้ใช้บริการที่ได้ไปใช้บริการแตกต่างกันไป

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด พบว่าด้านผลิตภัณฑ์และบริการ ด้านราคา ด้านสถานที่ ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคลากร ด้านกระบวนการให้บริการ และด้านลักษณะทางกายภาพส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการภายใต้แนวคิดศูนย์การค้าเพื่อคนรักสัตว์เลี้ยง เซ็นทรัลเฟสติวัล อีสต์วิลล์ สอดคล้องกับการศึกษาของ กมลวรรณ สุขสมัย (2560) ที่พบว่า ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ส่งผลเชิงบวก เพราะการตัดสินใจใช้บริการศูนย์การค้าของผู้บริโภคจะคำนึงถึงการที่ศูนย์การค้า นั้น ๆ มีชื่อเสียง โดยจะต้องมีร้านค้าที่หลากหลาย ซึ่งร้านค้าเหล่านั้นจะต้องมีสินค้าที่น่าเทรดและทันสมัย ให้เลือกหลากหลายด้วย และสอดคล้องกับการศึกษาของ ชนะใจ ชื้อชวซ์ (2558) พบว่าโดยตัดสินใจเลือกใช้บริการโดยให้ความสำคัญกับการเดินทาง ราคาและมาตรฐานการบริการที่เหมาะสม ด้านความคิดเห็นที่มีต่อโครงการศูนย์การค้าไลฟ์สไตล์เซ็นเตอร์สำหรับคนและสุนัข กลุ่มเป้าหมายให้ความสนใจและจะพาสุนัขมาใช้บริการ ซึ่งทางโครงการฯ จะต้องมีการดูแลเกี่ยวกับความสะอาดและการควบคุมโรคติดต่อที่ดี มีร้านค้าและบริการที่หลากหลาย เนื่องมาจากปัจจัยที่จะส่งผลให้ผู้ใช้บริการนั้นมีความพึงพอใจต่อสถานที่เกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงมาจากการบริการ สถานที่ สภาพแวดล้อมในการนำสัตว์เลี้ยงมาใช้บริการ ความรวดเร็วในการบริการ ผู้ให้บริการมีความพร้อม ความรู้ความสามารถในการให้บริการ ราคาที่เหมาะสมกับคุณภาพ รวมถึงการจัดการส่งเสริมการตลาด โปรโมชั่น เพื่อดึงดูดให้ลูกค้าเข้ามาใช้บริการ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ผู้เลี้ยงสัตว์เลี้ยงที่มีระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน สถานภาพสมรสแตกต่างกัน มีความพึงพอใจของผู้รับบริการภายใต้แนวคิดศูนย์การค้าเพื่อคนรักสัตว์เลี้ยง เช่นทรีลเฟสดีวัล อีสต์วิลล์ แตกต่างกัน ศูนย์การค้าจึงควรที่จะมีการทำกิจกรรมทางการตลาดอย่างต่อเนื่องทั้งแบบออนไลน์และออฟไลน์กับกลุ่มคนรักสัตว์เลี้ยงให้มากขึ้น เพื่อกระตุ้นให้กลุ่มลูกค้าเหล่านี้เข้ามาใช้บริการในศูนย์การค้า สร้างความผูกพันต่อกลุ่มลูกค้าให้เป็นดั่งแหล่งชุมชนของคนที่ชอบสัตว์เลี้ยงเช่นเดียวกัน อันเป็นการส่งผลถึงทัศนคติที่ดีต่อศูนย์การค้าในระยะยาว

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่าพฤติกรรมผู้เลี้ยงสัตว์เลี้ยงที่เข้ามาใช้บริการที่มีประเภทของสัตว์เลี้ยงที่นำมาใช้บริการ จำนวนสัตว์เลี้ยง วันที่ใช้บริการ ช่วงเวลาที่ใช้บริการ ความถี่ในการนำสัตว์เลี้ยงมาใช้บริการ และค่าใช้จ่ายโดยเฉลี่ยในการใช้บริการที่แตกต่างกัน มีความพึงพอใจศูนย์การค้า เช่นทรีลเฟสดีวัล อีสต์วิลล์ แตกต่างกัน ดังนั้นพื้นที่ในการทำกิจกรรมของสัตว์เลี้ยง สิ่งแวดล้อมและบรรยากาศในศูนย์การค้าสำหรับคนและสัตว์เลี้ยงเป็นสิ่งที่สำคัญมาก ผู้ที่ทำการจัดเตรียมสถานที่ควรคำนึงถึงความเหมาะสมในการให้บริการ รวมถึงพนักงานทำความสะอาดควรรักษาความสะอาดและสวยงามทั้งบริเวณภายในและภายนอกศูนย์การค้า

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่าส่วนประสมทางการตลาดส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการภายใต้แนวคิดศูนย์การค้าเพื่อคนรักสัตว์เลี้ยง เช่นทรีลเฟสดีวัล อีสต์วิลล์ ดังนั้นทางศูนย์การค้าจึงต้องมีการพัฒนารูปแบบภายในของศูนย์การค้าอยู่เสมอ โดยจัดให้กลุ่มคนรักสัตว์เลี้ยงสามารถพาเหล่าสัตว์เลี้ยงที่รักมาเก็บประสบการณ์ที่ดีร่วมกัน นำเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่ทันสมัยมาให้บริการภายในอยู่เสมอทั้งกับลูกค้าที่รักสัตว์เลี้ยง และลูกค้าทั่วไป ฝ่ายตรวจสอบดูแลเรื่องราว ค่าบริการอื่น ๆ ในร้านค้าต่าง ๆ ให้กำหนดราคาที่มีความเหมาะสมกับคุณภาพ ส่วนการให้บริการให้รักษาความรวดเร็วและความถูกต้องในการให้บริการสำหรับการยืมรถเข็นสัตว์เลี้ยง แจ็งข้อกำหนด และเงื่อนไขในการให้บริการแก่ผู้รับบริการที่นำสัตว์เลี้ยงเข้ามาทุกครั้ง และรับข้อคิดเห็น หรือข้อเสนอแนะของผู้ใช้บริการ เพื่อนำไปปรับปรุงและพัฒนาต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรสัมภาษณ์ความคิดเห็นรวมถึงความพึงพอใจจากผู้ให้บริการต่าง ๆ เช่น ผู้ที่นำสัตว์เลี้ยงประเภท สุนัขพันธุ์เล็ก สุนัขพันธุ์กลาง และแมว เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับนักการตลาด นักวางแผนกลยุทธ์นำไปพิจารณา ปรับปรุง เพื่อนำผลการศึกษามาพัฒนา ศูนย์การค้าเพื่อคนรักสัตว์เลี้ยง เช่นทรีลเฟสดีวัล อีสต์วิลล์ ที่ตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการต่อไป

2. เพื่อให้ผลของการศึกษาสามารถพยากรณ์ตัวแปรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ควรทำการศึกษาดัชนีตัวแปรให้ครอบคลุมในส่วนของปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่อาจจะส่งผลความพึงพอใจของผู้รับบริการ การศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ซึ่งเป็นเพียงปัจจัยส่วนหนึ่งของ

การวิเคราะห์เชิงปริมาณ อาจไม่เพียงพอในการใช้ข้อมูลเหล่านี้ประกอบการวางแผนกลยุทธ์พัฒนา ศูนย์การค้าเพื่อคนรักสัตว์เลี้ยง เช่นทรัลเฟสติวัล อีสต์วิลล์

3. ในการศึกษางานวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยอาจทำการศึกษาเปรียบเทียบความพึงพอใจในการใช้บริการศูนย์การค้าเพื่อคนรักสัตว์เลี้ยง แหล่งอื่นกับเซ็นทรัลเฟสติวัล อีสต์วิลล์ เช่น K Village, เฟลลินนารี มอลล์, เดอะไนน์ พระรามเก้า เป็นต้น

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยเกิดองค์ความรู้ใหม่ที่ว่าความพึงพอใจของผู้รับบริการภายใต้แนวคิดศูนย์การค้าเพื่อคนรักสัตว์เลี้ยง เช่นทรัลเฟสติวัล อีสต์วิลล์ ขึ้นอยู่กับผู้ใช้บริการที่มีระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน สถานภาพสมรสแตกต่างกัน และพฤติกรรมการเข้ารับบริการของผู้เลี้ยงสัตว์เลี้ยงมีผลต่อความพึงพอใจ ได้แก่ ประเภทของสัตว์เลี้ยงที่นำมาใช้บริการ จำนวนสัตว์เลี้ยง วันที่ใช้บริการ ช่วงเวลาที่ใช้บริการ ความถี่ในการนำสัตว์เลี้ยงมาใช้บริการ และค่าใช้จ่ายโดยเฉลี่ยในการใช้บริการ และส่วนประสมทางการตลาดส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการภายใต้แนวคิดศูนย์การค้าเพื่อคนรักสัตว์เลี้ยง เช่นทรัลเฟสติวัล อีสต์วิลล์

ความรู้ใหม่ในการทำธุรกิจให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคมและไลฟ์สไตล์ ซึ่งส่งผลต่อความพึงพอใจในการทำธุรกิจบริการต่าง ๆ การดำเนินธุรกิจให้สามารถแข่งขันในตลาดสภาวะสังคมปัจจุบัน ธุรกิจบริการควรมีจุดเด่นที่เป็นเอกลักษณ์สอดคล้องกับไลฟ์สไตล์ของคน เพื่อเสริมความแข็งแกร่งให้ธุรกิจ

สรุป

การศึกษาเรื่องความพึงพอใจของผู้รับบริการภายใต้แนวคิดศูนย์การค้าเพื่อคนรักสัตว์เลี้ยง: กรณีศึกษา เซ็นทรัลเฟสติวัล อีสต์วิลล์ พบว่า

1. ผู้เลี้ยงสัตว์เลี้ยงที่มีระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน สถานภาพสมรส ที่แตกต่างกัน มีความพึงพอใจของผู้รับบริการภายใต้แนวคิดศูนย์การค้าเพื่อคนรักสัตว์เลี้ยง เช่นทรัลเฟสติวัล อีสต์วิลล์ แตกต่างกัน

2. ประเภทของสัตว์เลี้ยงที่นำมาใช้บริการ จำนวนสัตว์เลี้ยง วันที่ใช้บริการ ช่วงเวลาที่ใช้บริการ ความถี่ในการนำสัตว์เลี้ยงมาใช้บริการ และค่าใช้จ่ายโดยเฉลี่ยในการใช้บริการที่แตกต่างกัน มีความพึงพอใจของผู้รับบริการภายใต้แนวคิดศูนย์การค้าเพื่อคนรักสัตว์เลี้ยง เช่นทรัลเฟสติวัล อีสต์วิลล์ แตกต่างกัน

3. ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดทุกด้านส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการภายใต้แนวคิดศูนย์การค้าเพื่อคนรักสัตว์เลี้ยง เช่นทรัลเฟสติวัล อีสต์วิลล์

เอกสารอ้างอิง

- กมลวรรณ สุขสมัย. (2560). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการศูนย์การค้า*. (การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. (2561). *ธุรกิจดูแลสัตว์เลี้ยง บทวิเคราะห์ธุรกิจ ประจำปีเดือนธันวาคม 2561*. สืบค้นเมื่อ 20 ตุลาคม 2562. จาก www.dbd.go.th/download/document_file/Statistic/2561/T26/T26_201812.pdf.
- กรีซ แร่งสูงเนิน. (2554). *การวิเคราะห์ปัจจัยด้วย SPSS และ AMOS เพื่อการวิจัย*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- ข่าวสด. (2561). *ธุรกิจสัตว์เลี้ยงแตะ 3.2 หมื่นล้าน รับแนวโน้มคนโสด-สูงอายุพุ่ง*. สืบค้นเมื่อ 20 ตุลาคม 2562. จาก www.khaosod.co.th/economics/news_1066457.
- ชนะใจ ชื้อชวช. (2558). *โครงการศูนย์การค้าไฟล์สไคส์เซ็นเตอร์สำหรับคนและสุนัข K9 Village*. (การค้นคว้าอิสระนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารธุรกิจบัณฑิตและการผลิต). มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, ปทุมธานี.
- ธนาคารกสิกรไทย. (2562). *ไลฟ์สไตล์คนยุคใหม่ ดันตลาดสัตว์เลี้ยงโต*. สืบค้นเมื่อ 12 พฤศจิกายน 2562. จาก kasikornbank.com/th/business/sme/KSMEKnowledge/article/SMETips/Pages/Pets_Business.aspx.
- ภิญญลักษณ์ คุณกุล. (2558). *ความพึงพอใจในปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของผู้ใช้บริการสายการบินไทยสมายล์*. (การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- ลัชมา เนื่องจำนงค์. (2558). *ความพึงพอใจของผู้มาใช้บริการคลินิกรักษาสัตว์ในอำเภอแก่งหลวง จังหวัดระยอง*. (ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- อรศศิพัชร ศิริวรรณพร. (2560). *ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการในศูนย์การค้าชุมชน กรณีศึกษา: โครงการเดอะแจส รามอินทรา, เดอะแจส วังหิน และแจส เออเบิร์น ศรีนครินทร์*. (วิทยานิพนธ์เคหะพัฒนศาสตรมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- Cochran, W. G. (1977). *Sampling Techniques*. (3rd ed.). New York: John Wiley & Sons.
- Kardes, F. R., Cline, T. W., & Cronley, M. L. (2011). *Consumer behavior*. Mason, OH: South-Western, Cengage Learning.
- Kotler, P. (2003). *Marketing Management*. (11th ed.). New Jersey: Prentice Hall Inc.
- Kotler, P., Keller, K. L., Hoon, A. S., & Meng, L. S. (2008). *Marketing Management: An Asian Perspective*. (5th ed.). New Jersey: Prentice Hall.
- Maslow, A. (1970). *Motivation and Personality*. New York: Harper and Row.

- Schiffman, L. G., & Kanuk, L. L. (2007). *Consumer behavior: Its origins and strategic Applications. Consumer Behavior*. (9th ed.). New Jersey: Prentice Hall.
- Wirtz, J., & Lovelock, C. (2016). *Services marketing: People, technology*. (8th ed.). New Jersey: World Scientific.

การศึกษาเปรียบเทียบสภาพการบริหารการจัดการศึกษาพิเศษ
ตามมาตรฐานการเรียนรู้ร่วมของโรงเรียนเรียนร่วม
โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2
A Comparative Study of the Study of Mainstreaming Management Special
Education According to Standards in School Under Nakohn Pathom
Primary Education Services Area Office 2

¹ทินกฤตพัชร รุ่งเมือง, ²พระปลัดประพจน์ สุภาโต

¹Tinnakritapat Rungmuang, ²Phrapalad Prapoj Supabhato

¹คณะศึกษาศาสตร์ สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

¹Faculty of Education, Panyapiwat Institute of Management, Thailand

²วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

²Buddhist College of Buddhapanya Sri Tawaravadi, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: tinnakritapatrun@pim.ac.th

Received June 14, 2020; Revised July 10, 2020; Accepted September 25, 2020

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการบริหารการจัดการศึกษาพิเศษตามมาตรฐานการเรียนรู้ร่วมของโรงเรียนเรียนร่วม โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 2) เพื่อเปรียบเทียบสภาพการบริหารการจัดการเรียนร่วมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 จำแนกตามตำแหน่งและประสบการณ์ทำงาน กลุ่มตัวอย่าง ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู จากการกำหนดจำนวน 302 คน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การวิเคราะห์ด้วยการทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และการเปรียบเทียบรายคู่โดยวิธีของ LSD (Least significance difference) ผลการวิจัยพบว่า

1) สภาพการบริหารการจัดการศึกษาพิเศษตามมาตรฐานการเรียนรู้ร่วม โดยใช้โครงสร้างซีท (SEAT) ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.54$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านนักเรียนและด้านกิจกรรมการเรียนการ

สอน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.83, 3.82$) ด้านสภาพแวดล้อมและด้านเครื่องมือ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.42, 3.08$)

2) ตำแหน่งและประสบการณ์ทำงาน พบว่า ผู้บริหารและครูมีตำแหน่งและประสบการณ์ทำงานนั้น มีการบริหารการจัดการศึกษาพิเศษตามมาตรฐานการเรียนรู้รวม แตกต่างกัน

คำสำคัญ: การจัดการศึกษาพิเศษ; มาตรฐานการเรียนรู้รวม

ABSTRACT

This research aimed to study the management of special education classes by school classes. School district primary education office 2. A sample was selected from 302 cases were drawn from school administrators and teachers. The statistical analysis was frequency, percentage, mean ($\bar{X}$), standard deviation (SD). Data was analyzed using t-test, ANOVA (one-way ANOVA) and pairwise comparison by way of LSD (Least significance difference).

The findings were as follows:

1) The study of mainstreaming management special education according to standards in school under Nakohn Pathom primary education services area office 2 at a high level ($\bar{X}=3.54$). When considering in each aspect, it was found that the student and teaching and learning activities High level ($\bar{X}=3.83, 3.82$) in terms of environment and tools Moderate level ($\bar{X}=3.42, 3.08$)

2) Position and work experience, it was found that the administrators and teachers had that position and work experience. There was a different educational administration according to the different standard of study.

Keywords: Special education management; Standard classes

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 เรื่อง สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษาในมาตรา 10 วรรคสอง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) กล่าวว่า การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้หรือมีร่างกายพิการหรือทุพพลภาพ หรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ วรรคสาม กล่าวว่าการศึกษาสำหรับคนพิการในวรรคสอง ให้จัดตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง และจากพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 เรื่อง สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา มาตรา 5 กล่าวว่า คนพิการมีสิทธิทางการศึกษาดังนี้ (1) ได้รับการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการจนตลอดชีวิต พร้อมทั้งได้รับเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา (2) เลือกบริการทางการศึกษา สถานศึกษาระบบและรูปแบบทางการศึกษาโดยคำนึงถึงความสามารถ ความสนใจ ความถนัด และความต้องการจำเป็นพิเศษ และ (3) ได้รับการศึกษาที่มีมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษา รวมทั้งการจัดหลักสูตรกระบวนการเรียนรู้การทดสอบทางการศึกษาที่เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการแต่ละประเภทและบุคคล มาตรา 8 วรรค 5 กล่าวว่า สถานศึกษาใดปฏิเสธไม่รับคนพิการเข้าศึกษา ให้ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามกฎหมาย และในมาตรา 19 กล่าวว่า กำหนดให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหน้าที่ดำเนินการจัดการศึกษาโดยเฉพาะการจัดการเรียนรวม การนิเทศ กำกับ ติดตาม เพื่อให้คนพิการได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพตามที่กฎหมายกำหนด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2555) ดังที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 43 วรรคสามได้กำหนดไว้ว่าบุคคลย่อมมีความเสมอภาคกัน ในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจัดให้ทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายและมาตรา 55 ได้กำหนดไว้ว่าบุคคลซึ่งพิการหรือทุพพลภาพมีสิทธิ ได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ และความช่วยเหลืออื่นจากรัฐ ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติรัฐต้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนต้องสงเคราะห์คนชรา ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ และผู้ด้อยโอกาสให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี และพึ่งตนเองได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหน่วยงานในกระทรวงศึกษาธิการมีหน้าที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ตระหนักถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของเด็กทุกคนที่จะได้รับโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา จึงได้จัดทำโครงการโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนรวม ตั้งแต่ปีการศึกษา 2547 ซึ่งมีโรงเรียนนำร่อง จำนวน 390 โรงเรียน กระจายครอบคลุมทุกจังหวัด ต่อมาในปีพุทธศักราช 2548 ได้

ขยายผลเป็น 2,000 โรงเรียน ครอบคลุมทุกอำเภอทั่วประเทศ เพื่อรองรับเด็กพิการทุกคนที่อยากเรียน และได้มีการนิเทศและติดตามผลการดำเนินงานของโรงเรียนแกนนำ จัดการเรียนร่วมทั่วประเทศ และ ศูนย์การศึกษาพิเศษ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551) การจัดการศึกษาพิเศษในประเทศไทยได้นำหลักการบริหารจัดการศึกษา โดยนำหลักการ (Least Restrictive Environment : LRE) และ (Universal Design : UD) มาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการศึกษาในบริบทของการเรียนร่วม โดยใช้ชื่อว่า “โครงสร้างซีท (SEAT Framework)” (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2555) และการบริหารจัดการทั้งระบบโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School – Based Management : SBM) “โครงสร้างซีท (SEAT framework)” มีองค์ประกอบ 4 ประการ คือ นักเรียน (Student) สภาพแวดล้อม (Environment) กิจกรรมการเรียนการสอน (Activities) และ เครื่องมือ (Tools) องค์ประกอบของโครงสร้างซีททุกองค์ประกอบล้วนมีจุดมุ่งหมายเพื่อตอบสนองความต้องการจำเป็นพิเศษของนักเรียนมีความบกพร่องหรือพิการ นักเรียนทั่วไป และบุคคลที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาพิเศษและการดำเนินการเรียนร่วมนั้น จะต้องจัดการอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่ระดับชาติไปจนถึงระดับท้องถิ่น ต้องมีกฎหมายกฎระเบียบข้อบังคับนโยบาย แนวปฏิบัติ จากส่วนกลางลงไปจนถึงระดับผู้ปฏิบัติ จะต้องกำหนดบทบาทของบุคลากรที่จะช่วยกันทำงานการจัดการด้านการเงิน การงบประมาณ ตลอดจนจัดเตรียมเครื่องมือและสถานที่ให้พร้อมในการจัดการเรียนร่วมเหนือสิ่งอื่นใดคือ การให้การศึกษาแก่บุคลากรที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนผู้ปกครองและสาธารณชน เพราะถ้าบุคคลดังกล่าวไม่เข้าใจเด็ก ไม่เข้าใจปรัชญา และไม่เข้าใจหลักการการศึกษาพิเศษแล้วจะทำให้การเรียนร่วมเป็นไปได้ยาก จึงจำเป็นที่บุคคลหลายฝ่ายจะต้องร่วมมือกันทำงานเพื่อพัฒนาศักยภาพของเด็กที่มีความต้องการพิเศษทางการศึกษา (พัชรดา นิลสุข, 2558)

โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 มีนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับผู้พิการที่มีความต้องการพิเศษในรูปแบบเรียนร่วม พร้อมทั้งส่งเสริม สนับสนุนทั้งในเรื่องของงบประมาณ และกิจกรรม โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ยังประสบปัญหาต่าง ๆ เนื่องจากบุคลากรยังขาดความรู้ความเข้าใจ ขาดทักษะการจัดการเรียน การสอนการพัฒนาหลักสูตร อาคารสถานที่ สื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมและสอดคล้องกับ ความจำเป็นของเด็กในแต่ละคน ด้านบุคลากร ปัญหาเกี่ยวกับขาดความรู้และขาดทักษะในการคัดกรอง เพื่อระบุประเภทความพิการ ด้านเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก สำหรับเด็กพิการยังไม่ครอบคลุมทั่วถึง เพียงพอสำหรับความต้องการ ไม่มีการนำวัสดุอุปกรณ์ในท้องถิ่น มาประยุกต์ใช้เป็นสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสม รวมทั้งบุคลากรใหม่บางคนมีวุฒิทางการศึกษาไม่สอดคล้องกับ ความต้องการของโรงเรียน

จากการศึกษางานวิจัยและปัญหาที่พบจากการจัดการเรียนร่วม ซึ่งส่งผลให้การจัดการเรียนร่วมไม่ประสบความสำเร็จตามมาตรฐานการเรียนร่วมของโรงเรียนเรียน ผู้วิจัยจึงเลือกที่จะศึกษา

การศึกษาเปรียบเทียบสภาพการบริหารการจัดการศึกษาพิเศษ ตามมาตรฐานการเรียนรู้ร่วมของโรงเรียนเรียนร่วม โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 ซึ่งมีโรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 121 โรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษา/ครูทั้งสิ้น 1,328 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2, 2562) เพื่อให้สภาพการบริหารการจัดการศึกษาพิเศษตามมาตรฐานการเรียนรู้ร่วมของโรงเรียนเรียนร่วม โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 อย่างเหมาะสม และใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการศึกษาพิเศษให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารการจัดการศึกษาพิเศษตามมาตรฐานการเรียนรู้ร่วมโดยใช้โครงสร้างซีท (SEAT) ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2
2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพการบริหารการจัดการเรียนร่วมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 จำแนกตามตำแหน่งและประสบการณ์ทำงาน

การทบทวนวรรณกรรม

การบริหารจัดการเรียนร่วมตามโครงสร้างซีท (SEAT Framework) (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2548) ซึ่งมีองค์ประกอบหลัก 4 ประการ ได้แก่ 1) นักเรียนซึ่งรวมทั้งนักเรียนปกติและนักเรียนที่มีความบกพร่อง 2) สภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งรวมถึงสภาพแวดล้อมทางกายภาพและบุคคลที่อยู่ในสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน 3) กิจกรรมการเรียนการสอนการบริหารจัดการหลักสูตร 4) เครื่องมือ ได้แก่ นโยบาย ขอบประมาณ สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ สำหรับเด็กที่มีความบกพร่อง ซึ่งเป็นกระบวนการที่ช่วยให้สถานศึกษามีความสามารถในการจัดการศึกษาเรียนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพ

เบญจา ชลธารันนท์ (2546) ได้กล่าวว่า โรงเรียนต้องบริหารองค์ประกอบหลัก 4 ประการตามโครงสร้างซีท เพื่อให้การเรียนร่วมมีคุณภาพและประสิทธิภาพ โดยโครงสร้างซีท มีองค์ประกอบหลัก 4 ประการดังนี้ 1. นักเรียน (S :Students) หมายถึง นักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องและนักเรียนทั่วไป โรงเรียนควรเตรียมความพร้อมของนักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม เตรียมความพร้อมนักเรียนพิการที่มีความบกพร่องในด้านร่างกาย อารมณ์และสังคม และการช่วยเหลือตนเอง เตรียมความพร้อมนักเรียนทั่วไปโดยการให้ข้อมูลเพื่อให้นักเรียนทั่วไปมีความรู้ความเข้าใจ เกิดการยอมรับสามารถให้ความช่วยเหลือและปฏิบัติต่อนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องอย่างถูกวิธีและเท่าที่จำเป็น 2. สภาพแวดล้อม (E : Environment) หมายถึง สภาพแวดล้อมทางกายภาพ โรงเรียนควรปรับสภาพแวดล้อมโดยใช้หลักวิชาการ คือ พิจารณาสภาพความพร้อมของนักเรียนแต่ละประเภท จัดให้นักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่อง เรียนในสภาพแวดล้อมที่มีขีดจำกัดน้อยที่สุด 3. กิจกรรมการเรียนการสอน (A :

Activities) หมายถึง กิจกรรมภายในและภายนอกห้องเรียน โรงเรียนควรให้นักเรียนทั่วไปและนักเรียนพิการ หรือที่มีความบกพร่องได้รับการพัฒนาทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม 4. เครื่องมือ (T :Tools) หมายถึง สิ่งที่น่ามาเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการเรียนร่วมช่วยให้นักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องเกิดการเรียนรู้ และดำรงชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

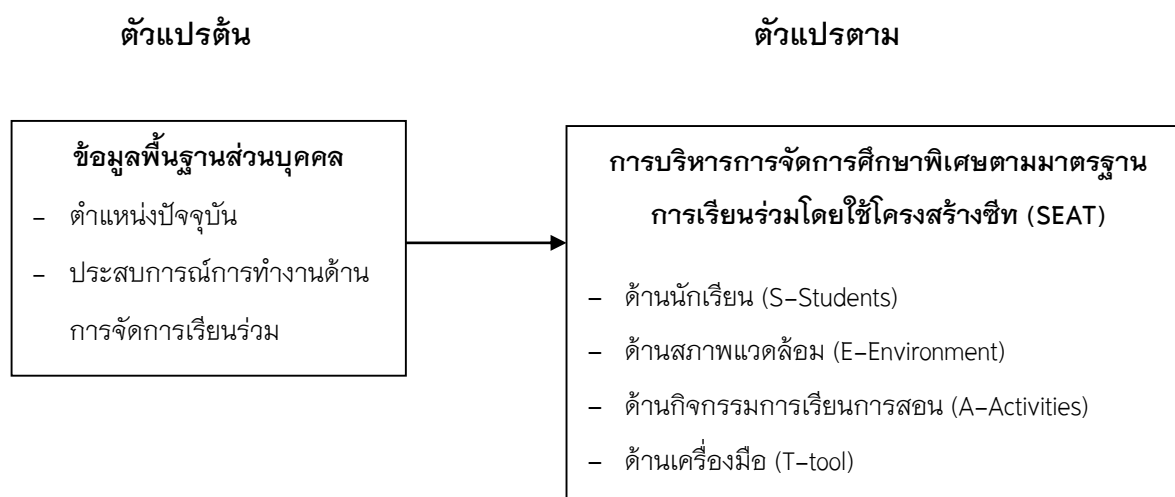
สรุปได้ว่าการบริหารจัดการเรียนร่วมด้านนักเรียน หมายถึง ต้องมีการเตรียมความพร้อมของนักเรียนซึ่งรวมทั้งนักเรียนปกติและนักเรียนที่มีความบกพร่อง ในด้านร่างกาย วิชาการอารมณ์ สังคม และการช่วยเหลือตนเองให้สามารถอยู่ร่วมกับนักเรียนปกติ ได้โดยนักเรียนที่มีความบกพร่อง นั้นจะต้องมีความสามารถใกล้เคียงกับนักเรียนปกติ และนักเรียนปกติต้องมีความเข้าใจและมีความคิดที่ดีต่อนักเรียนพิการเรียนรู้

การบริหารจัดการเรียนร่วมด้านสภาพแวดล้อม หมายถึง การเตรียมลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน เช่น อาคารสถานที่และบุคคลที่เกี่ยวข้องในสภาพแวดล้อมของเด็ก เช่น พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ครูและบุคลากรอื่นในโรงเรียน

การบริหารจัดการเรียนร่วมด้านการจัดการเรียนการสอน หมายถึง การจัดกิจกรรมทั้งในและนอกห้องเรียน ที่จัดให้กับนักเรียนที่มีความบกพร่องเรียนร่วมให้ได้รับการพัฒนาใน ทุก ๆ ด้าน ซึ่งสามารถจัดกิจกรรมได้ตามหลักสูตร แผนการจัดการเรียนเฉพาะบุคคล แผนการสอนรายบุคคล การตรวจสอบทางการศึกษา เทคนิคการสอน

การบริหารจัดการเรียนร่วมด้านเครื่องมือ คือ การเตรียมการ เพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ในทุก ๆ ด้าน อาทิ แผนงานการบริหาร งบประมาณ สื่อเทคโนโลยี งานบริการและอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน เป็นหน่วยวิเคราะห์ (Unit of Analysis) และเพื่อให้การวิจัยครั้งนี้มีประสิทธิภาพและบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยจึงได้กำหนดระเบียบวิธีการดำเนินการวิจัยไว้ ดังนี้โดยใช้วิธีการ ดังนี้

1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ และครูผู้สอน โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 จำนวน 121 โรง จำนวนทั้งสิ้น 1,328 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2, 2562)

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ และครูผู้สอน โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 ที่ได้จากการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) โดยใช้ตารางกำหนดขนาดตัวอย่างของ Krejcie and Morgan (1970) ทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) จำนวน 302 คน และเทียบบัญญัติไตรยางศ์ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
ผู้บริหาร	101	23
ครู	1,227	279
รวม	1,328	302

2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง จากการศึกษาเอกสาร ตำรา แล้วนำมาปรับปรุง สร้างเพิ่มเติมและนำมาดัดแปลง เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) จำนวน 1 ชุด แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล ได้แก่ ตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถาม ประสบการณ์การทำงานด้านการจัดการเรียนร่วม

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการบริหารการจัดการศึกษาพิเศษตามมาตรฐานการเรียนร่วมของโรงเรียนเรียนร่วม ใช้โครงสร้างซีท (SEAT) ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ และได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามแต่ละฉบับ ดังนี้

1. ด้านนักเรียน (S-Students) ได้ค่าความเชื่อมั่น .960
2. ด้านสภาพแวดล้อม (E-Environment) ได้ค่าความเชื่อมั่น .904
3. ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน (A-Activities) ได้ค่าความเชื่อมั่น .880
4. ด้านเครื่องมือ (T-tool) ได้ค่าความเชื่อมั่น .918

3) การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามออนไลน์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตลอดจนตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูล จำนวน 302 คน ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล พร้อมทั้งลงรหัสในแบบสอบถาม และนำมาวิเคราะห์ตามวิธีทางสถิติต่อไป

4) การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ กำหนดนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยใช้สถิติวิเคราะห์ทางการวิจัย ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบด้วย ตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถาม ประสบการณ์การทำงาน โดยใช้การแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ

2. ระดับการบริหารการจัดการเรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างซีท (SEAT) ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 โดยรวมและรายด้านใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3. เปรียบเทียบสภาพการบริหารการจัดการศึกษาพิเศษตามมาตรฐานการเรียนร่วมของโรงเรียนเรียนร่วม โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ของผู้บริหารสถานศึกษาและครู เพื่อตรวจสอบสมมติฐานโดยการทดสอบที (t-test)

4. เปรียบเทียบสภาพการบริหารการจัดการศึกษาพิเศษตามมาตรฐานการเรียนร่วมของโรงเรียนเรียนร่วม โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ของจำแนกประสบการณ์การทำงาน โดยการทดสอบค่าความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และเมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติดำเนินการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยวิธีของ LSD (Least significance difference)

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1. สภาพการบริหารการจัดการศึกษาพิเศษตามมาตรฐานการเรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างซีท (SEAT) ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 โดยรวมและรายด้าน รายละเอียดตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามตำแหน่งที่ปฏิบัติงานและประสบการณ์การทำงาน

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
ตำแหน่งที่ปฏิบัติงาน		
ผู้บริหารสถานศึกษา	23	7.6
ครู	279	92.4
รวม	302	100
ประสบการณ์การทำงาน		
ไม่เกิน 5 ปี	136	45.0
6-10 ปี	54	17.9
11 – 15 ปี	47	15.6
16-20 ปี	32	10.6
21-25 ปี	17	5.6
25 ปีขึ้นไป	16	5.3
รวม	302	100

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นผู้บริหาร จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 7.6 และครู จำนวน 279 คน คิดเป็นร้อยละ 92.4 ด้านประสบการณ์การทำงานส่วนใหญ่มีประสบการณ์การทำงานไม่เกิน 5 ปี จำนวน 136 คน คิดเป็นร้อยละ 45.0 รองลงมา คือ 6-10 ปี จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 17.9 และประสบการณ์การทำงานน้อยที่สุด คือ 25 ปีขึ้นไป จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 5.3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับสภาพการบริหารการจัดการเรียนร่วม โดยใช้โครงสร้างซีท (SEAT) ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 โดยรวมและรายด้าน

สภาพการบริหารการจัดการเรียนร่วม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านนักเรียน	3.83	.481	มาก
2. ด้านสภาพแวดล้อม	3.42	.326	ปานกลาง
3. ด้านกิจกรรม การเรียนการสอน	3.82	.501	มาก
4. ด้านเครื่องมือ	3.08	.352	ปานกลาง
รวม	3.54	.891	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ระดับการบริหารการจัดการเรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างซีท (SEAT) ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 โดยรวมและรายด้าน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.54$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านนักเรียน มีระดับมากที่สุด ($\bar{X}=3.83$) รองลงมาด้านการเรียนการสอน ($\bar{X}=3.82$) ด้านสภาพแวดล้อม ($\bar{X}=3.42$) และด้านเครื่องมือ ($\bar{X}=3.08$)

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบสภาพการบริหารการจัดการศึกษาพิเศษตามมาตรฐานการเรียนร่วมของโรงเรียนเรียนร่วมโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 โดยจำแนกตามตำแหน่งและประสบการณ์ทำงาน ดังนี้

ตารางที่ 4 แสดงการวิเคราะห์เปรียบเทียบสภาพการบริหารการจัดการศึกษาพิเศษตามมาตรฐานการเรียนร่วมของโรงเรียนเรียนร่วมโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 จำแนกตามตำแหน่ง

ตำแหน่ง	จำนวน (คน)	$\bar{X}$	S.D.	t
ผู้บริหารสถานศึกษา	23	3.57	.393	.314
ครู	279	3.54	2.82	

จากตารางที่ 4 พบว่า ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา และครูมีการบริหารจัดการศึกษาพิเศษตามมาตรฐานการเรียนร่วม แตกต่างกัน

ตารางที่ 5 แสดงการวิเคราะห์เปรียบเทียบสภาพการบริหารการจัดการศึกษาพิเศษตามมาตรฐานการเรียนร่วมของโรงเรียนเรียนร่วมโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน

ประสบการณ์	n	$\bar{X}$	S.D.	ค่าระดับ
ไม่เกิน 5 ปี	136	3.49	.315	มาก
6-10 ปี	54	3.60	.170	มาก
11 – 15 ปี	47	3.55	.335	มาก
16-20 ปี	32	3.55	.289	มาก
21-25 ปี	17	3.61	.234	มาก
25 ปีขึ้นไป	16	3.67	.283	มาก
รวม	302	3.54	.291	มาก

จากตารางที่ 5 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์การทำงานภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.54$) เมื่อพิจารณาเนรายนด้านพบว่า ประสบการณ์การทำงาน 25 ปีขึ้นไปมีการบริหารจัดการ การศึกษาพิเศษตามมาตรฐานการเรียนร่วมของโรงเรียนเรียนร่วมสูงสุด ($\bar{X} = 3.67$) รองลงมา ได้แก่ ประสบการณ์การทำงาน 21-25 ปี ($\bar{X} = 3.61$) 16-20 ปี ($\bar{X} = 3.55$) น้อยที่สุดคือ ไม่เกิน 5 ปี ($\bar{X} = 3.49$)

ตารางที่ 6 แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ของสภาพการบริหารจัดการการศึกษาพิเศษ ตามมาตรฐานการเรียนร่วมของโรงเรียนเรียนร่วมโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครปฐม เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	5	.820	.164	1.957*
ภายในกลุ่ม	296	24.815	.084	
รวม	301	25.635		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 6 พบว่า ที่ประสบการณ์ทำงานแตกต่างกันมีการบริหารจัดการการศึกษาพิเศษ ตามมาตรฐานการเรียนร่วมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีอย่างน้อย 1 คู่ที่ แตกต่างกัน จึงทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีของ LSD (Least significance difference) ดังรายละเอียดตารางที่ 7

ตารางที่ 7 เปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ของสภาพการบริหารจัดการการศึกษาพิเศษตาม มาตรฐานการเรียนร่วมของโรงเรียนเรียนร่วมโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 ที่มีประสบการณ์ทำงานแตกต่างกัน

ประสบการณ์ทำงาน	ไม่เกิน 5 ปี ($\bar{X} = 3.49$)	6-10 ปี ($\bar{X} = 3.60$)	11- 15 ปี ($\bar{X} = 3.55$)	16-20 ปี ($\bar{X} = 3.55$)	21-25 ปี ($\bar{X} = 3.61$)	25 ปีขึ้นไป ($\bar{X} = 3.67$)
ไม่เกิน 5 ปี($\bar{X} = 3.49$)	-					
6-10 ปี ($\bar{X} = 3.60$)	-.1034*	-				
11 - 15 ปี ($\bar{X} = 3.55$)	-.0553	.0481	-			
16-20 ปี($\bar{X} = 3.55$)	-.0607	.0426	-.0054	-		
21-25 ปี($\bar{X} = 3.61$)	-.1161	-.0127	-.0608	-.0553	-	
25 ปีขึ้นไป($\bar{X} = 3.67$)	-.1742*	-.0708	-.1189	-.1134	-.0581	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 7 พบว่า ผู้บริหารและครูที่มีประสบการณ์การทำงานไม่เกิน 5 ปี การบริหารการจัดการศึกษาพิเศษตามมาตรฐานการเรียนรู้ร่วมแตกต่างกันกับ ผู้บริหารและครูที่มีประสบการณ์การทำงาน 6-10 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่ ผู้บริหารและครูที่มีประสบการณ์การทำงาน 6-10 ปี มีสภาพการบริหารการจัดการศึกษาพิเศษตามมาตรฐานการเรียนรู้ร่วมมากกว่าผู้บริหารและครูที่มีประสบการณ์การทำงานไม่เกิน 5 ปี ($\bar{X}$ = 3.60, 3.49 ตามลำดับ)

ผู้บริหารและครูที่มีประสบการณ์การทำงานไม่เกิน 5 ปี การบริหารการจัดการศึกษาพิเศษตามมาตรฐานการเรียนรู้ร่วมแตกต่างกันกับ ผู้บริหารและครูที่มีประสบการณ์การทำงาน 25 ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่ ผู้บริหารและครูที่มีประสบการณ์การทำงาน 25 ปีขึ้นไป มีสภาพการบริหารการจัดการศึกษาพิเศษตามมาตรฐานการเรียนรู้ร่วมมากกว่าผู้บริหารและครูที่มีประสบการณ์การทำงานไม่เกิน 5 ปี ($\bar{X}$ = 3.67, 3.49 ตามลำดับ)

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 สภาพการบริหารการจัดการศึกษาพิเศษตามมาตรฐานการเรียนรู้ร่วม โดยใช้โครงสร้างซีท (SEAT) ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 มาตราที่ 10 ที่กำหนดให้ผู้เรียนทุกคนเข้ารับการศึกษิตตามสภาพความแตกต่างระหว่าง บุคคลโดยโรงเรียนที่ไปจะต้องรับผู้เรียนทุกคนเข้าเรียน ในรูปแบบการเรียนรู้ระหว่างผู้เรียนที่ไปกับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ (2551) ได้มีนโยบายให้แต่ละโรงเรียนที่มึนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเรียนร่วม จัดการศึกษาให้กับนักเรียนตามโครงสร้างซีท (SEAT Framework) ที่เบญจ ชลธารนนท์ (2546) ได้กล่าวไว้ คือได้พัฒนาโครงสร้างการบริหารการเรียนรู้ร่วม โดยใช้โครงสร้าง SEAT เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาใช้เป็นแนวทางในการบริหารสถานศึกษาต้องบริหารองค์ประกอบหลัก 4 ประการคือนักเรียน สภาพแวดล้อม กิจกรรมการเรียน การสอนและเครื่องมือเพื่อทำให้การเรียนร่วมสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษมีคุณภาพและประสิทธิภาพ ตามกระทรวงศึกษาธิการ กำหนด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านนักเรียนและด้านกิจกรรม การเรียนการสอนอยู่ในระดับมาก ดังนี้

1) ด้านนักเรียน อยู่ในระดับมาก เนื่องจากโรงเรียนมีการเตรียมความพร้อมสำหรับนักเรียนทั่วไป ในการให้ความเข้าใจ ยอมรับ การช่วยเหลือและปฏิบัติต่อเพื่อนอย่างถูกต้อง พร้อมทั้งจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ช่วยให้เด็กทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมทั้งเพิ่มทักษะในการดำรงชีวิต เพื่อให้เด็กนักเรียนพิเศษสามารถช่วยเหลือตัวเองให้ได้มากที่สุด สอดคล้องกับ จิววรรณ เมืองทอง (2555) ที่กล่าวว่า การส่งเสริมให้เด็กสามารถก้าวผ่านขีด

ความสามารถของตัวเองให้ได้โดยที่เด็กแต่ละคนมีการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ควรจัดการเรียนให้ตรงตามกับความสามารถของเด็กและควรกระตุ้นให้เด็กเหล่านั้นได้แสดงออกในทางที่พึงประสงค์ที่เป็นเช่นนั้น อาจจะเป็นเหตุผลว่าการให้เด็กได้ใช้ความคิด ปลุกฝังให้เด็กรู้จักคิดแก้ปัญหา ให้มีโอกาสดังกล่าวเป็นผู้นำเป็นพื้นฐานให้เด็กได้ใช้ความเป็นผู้นำ เมื่อโตขึ้นรวมทั้งการฝึกอบรมในเรื่องคุณธรรมและการประพฤติปฏิบัติตนเพื่ออยู่ร่วมในสังคมและเพื่อสอดคล้องกับนโยบายของชาติของรัฐบาลและกระทรวงศึกษาธิการในการให้เด็ก ที่มีความต้องการพิเศษได้เข้ารับการอบรมเพื่อเป็น กำลังพลที่ดีของชาติได้เช่นเดียวกับเด็กปกติ

2) ด้านกิจกรรม การเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก เนื่องจากโรงเรียนจัดทำประกันคุณภาพการศึกษา มีการจัดทำแผนการจัดการเรียนการสอนเฉพาะบุคคล (Individualized Education Program: IEP) กำหนดเกณฑ์การวัดผลประเมินผลกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับเด็กที่มีความต้องการแต่ละคน รวมทั้งโรงเรียนมีการจัดกิจกรรมการสอนนอกห้องเรียนและในชุมชน พร้อมทั้งโรงเรียนมีการปรับแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล อย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง สอดคล้องกับ ฉวีวรรณ เมืองทอง (2555) พบว่า โรงเรียนในกลุ่มทดลองสามารถดำเนินการตามโครงการคือ ด้านการเรียนการสอน ความพร้อมของโรงเรียน ความร่วมมือและสนับสนุนจากชุมชนและผู้ปกครอง การดำเนินงานตามแผนปฏิบัติงาน การพัฒนาบุคลากรและโอกาสในการจัดการเรียนร่วมกับเด็กปกติเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด เพราะโรงเรียนในโครงการค่อนข้างจะมีความพร้อมในด้านต่าง ๆ ทำให้การดำเนินการเรียนร่วมประสบผลสำเร็จ แต่ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การปรับเปลี่ยนวิธีการ และเกณฑ์การวัดผลประเมินผลให้เหมาะสมกับเด็กที่มีความต้องการแต่ละคน อาจเป็นเพราะว่าครูผู้สอนยังไม่เข้าใจวิธีการจัดการเรียนการสอน การวัดประเมินผล การจัดการเรียนการสอนเด็กพิการเรียนร่วมอย่างแท้จริง ครูผู้สอนยังยอมรับผลการเรียนของนักเรียนพิการเรียนร่วมไม่ได้เพราะเอาไปเทียบกับเด็กปกติ ไม่เข้าใจในแผนการจัดการเรียนเฉพาะบุคคล

3) ด้านสภาพแวดล้อม อยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจาก โรงเรียนมีการจัดสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกอาคาร เช่นทางเดิน ทางลาด ทางข้าม ต้นไม้ ให้มีความเหมาะสมกับนักเรียน ครู พ่อแม่ ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและความร่วมมือในการจัดการเรียนการสอน สอดคล้องกับ กรองทอง จุลรัชนีกร (2556) ได้กล่าวว่า การศึกษาพิเศษควรมุ่งให้เด็กมีความเข้าใจยอมรับตนเอง มีความเชื่อมั่น และมีความรับผิดชอบผู้วิจัยมีความเห็นว่าการจัดประชุมเพื่อสร้างบรรยากาศของการยอมรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ช่วยให้นักเรียนมีความมั่นใจในตนเอง รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า

4) ด้านเครื่องมือ อยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากโรงเรียนยังมีการจัดสรรงบประมาณเฉพาะในเรื่องการจัดการเรียนร่วม มีการนำเทคโนโลยีสำหรับคนพิการมาใช้ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ได้แก่ สื่อการศึกษา ตำรา และบริการอื่น ๆ ที่ช่วยสนับสนุนการศึกษา

แต่ยังขาดงบประมาณที่ใช้ในการผลิตและจัดซื้อสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย การขาดแคลนครูผู้สอนที่มีความรู้ด้านการศึกษาพิเศษ ครูผู้สอนขาดประสบการณ์ในการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เพื่อช่วยสนับสนุนการศึกษาของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ สอดคล้องกับ ชีระพงษ์ พรหมกุล (2558) พบว่า โรงเรียนมีการจัดบริการต่าง ๆ ที่ช่วยสนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ประเภทต่าง ๆ โรงเรียนมีการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียน เกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษให้เพียงพอและมีคุณภาพ และโรงเรียนมีการจัดตั้งคณะกรรมการศึกษาเฉพาะบุคคลประมาณ 5-7 คน ต่อนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ 1 คน ส่งผลให้สภาพการบริหารจัดการเรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างซีท (SEAT) เป็นฐานในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการเขต 1

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า สภาพการบริหารจัดการเรียนร่วมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ต่างกันมีการบริหารจัดการศึกษาพิเศษตามมาตรฐานการเรียนร่วม แตกต่างกันไป เนื่องจาก ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนจะได้รับการอบรมเกี่ยวกับการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนร่วมเป็นระยะ ๆ ในแต่ละภาคเรียน แต่ด้วยประสบการณ์ทางการสอน กิริยาท่าทาง การแสดงออกทางวาจา อารมณ์ของนักเรียนมีความต้องการพิเศษ ครูที่มีประสบการณ์สูงกว่าจะมีความรู้ความเข้าใจในนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษมากกว่าครูที่มีประสบการณ์น้อย ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับผลการศึกษาของชีระพงษ์ พรหมกุล (2558) ได้ศึกษาเรื่องสภาพการบริหารจัดการเรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างซีท (SEAT) เป็นฐาน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการเขต 1 พบว่า ประสบการณ์สภาพในการจัดการเรียนร่วมทุกระดับ ล้วนมีการดำเนินการจัดการเรียนรู้ในด้านสภาพแวดล้อม ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านเครื่องมือ เป็นตามนโยบายการจัดการเรียนร่วมและมีการพัฒนาการจัดการเรียนร่วมอยู่เสมอ ประสบการณ์จัดการเรียนรู้ที่มีระยะเวลาาก ส่งผลให้เทคนิคในการดูแลนักเรียนเรียนรวม ด้านวิชาการร่างกาย อารมณ์และสังคม รวมถึงทัศนคติความเข้าใจและยอมรับในความแตกต่างระหว่างบุคคล และให้การช่วยเหลือเป็นผลให้มีความแตกต่างกับผู้มีประสบการณ์จัดการเรียนร่วมที่น้อยกว่า

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 โรงเรียน ด้านสภาพแวดล้อม การจัดสภาพแวดล้อมตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ด้านนักเรียน การเตรียมความพร้อมด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม

และวิชาการ ด้านเครื่องมือ สนับสนุนให้ศึกษาอบรมเกี่ยวกับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ และมีการจัดหาสื่อการสอนสอดคล้องกับแผนการจัดการศึกษา ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน จัดทำแผนการจัดการศึกษาการสอน และการใช้เทคนิคการสอนรูปแบบต่าง ๆ ให้เหมาะกับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ

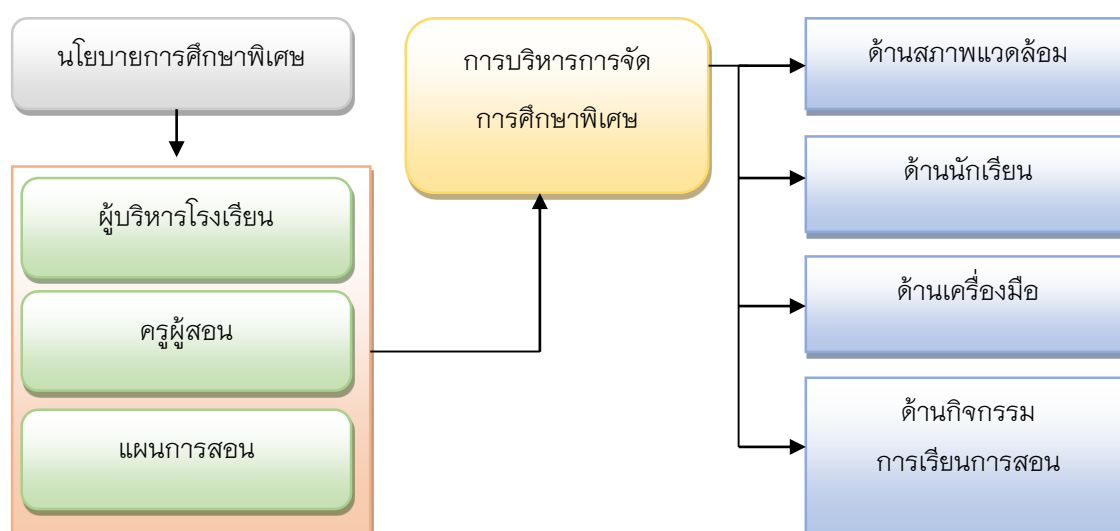
1.2 ชุมชน องค์กรเอกชน และหน่วยงานต่าง ๆ การประชาสัมพันธ์ เผยแพร่/อบรม ให้เกิดการรับรู้ เข้าใจการบริหารจัดการศึกษาพิเศษตามมาตรฐานการเรียนรู้ร่วมของโรงเรียนเรียนร่วม

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบองค์ความรู้ที่สำคัญ คือ การจัดการเรียนร่วมให้เกิดประสิทธิผลกับผู้เรียนพิเศษได้อย่างเหมาะสม สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับโรงเรียน โดยควรให้ความสำคัญกับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ เชิงคุณภาพการบริหารจัดการศึกษาพิเศษตามมาตรฐานการเรียนรู้ร่วมของโรงเรียนเรียนร่วม เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่เกิดกับผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

การศึกษาเปรียบเทียบสภาพการบริหารจัดการศึกษาพิเศษตามมาตรฐานการเรียนรู้ร่วมของโรงเรียนเรียนร่วม โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2

นโยบาย สถานศึกษาพร้อมรับนโยบายที่จะดำเนินงานโดยใช้โครงสร้างชี้ท โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการบริหารจัดการเรียนร่วมของโรงเรียน โรงเรียนมีจำนวนและประเภทของนักเรียนพิการเหมาะสมที่จะพัฒนาเป็นต้นแบบ ซึ่งในการดำเนินงานจะเห็นได้ว่าทั้งผู้บริหารสถานศึกษาและครูต้อง

ดำเนินงานไปด้วยกัน ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนร่วมกันทำแบบแผนการเรียนการสอนสำหรับนักเรียน พิเศษและนักเรียนปกติ ด้านสภาพแวดล้อม การจัดสภาพแวดล้อมตอบสนองต่อความต้องการของ นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ด้านนักเรียน การเตรียมความพร้อมด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและ วิชาการ ด้านเครื่องมือ สนับสนุนให้ศึกษาอบรมเกี่ยวกับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ และมีการ จัดหาสื่อการสอนสอดคล้องกับแผนการจัดการศึกษา ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน จัดทำแผนการ จัดการศึกษาการสอน และการใช้เทคนิคการสอนรูปแบบต่าง ๆ ให้เหมาะกับนักเรียนที่มีความต้องการ พิเศษ

สรุป

การศึกษาเปรียบเทียบสภาพการบริหารจัดการศึกษาพิเศษตามมาตรฐานการเรียนร่วม ของโรงเรียนเรียนร่วม โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 พบว่า ด้านเครื่องมือและด้านสภาพแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลาง โรงเรียนมีบุคลากรครูผู้สอนที่มีความรู้ด้านการศึกษาพิเศษ การขาดแคลนครูผู้สอนที่มีความรู้ด้านการศึกษาพิเศษ ส่วนครูที่ปฏิบัติ หน้าที่ดูแลการจัดการเรียนร่วมขาดความรู้ความเข้าใจ แต่ยังต้องปฏิบัติหน้าที่ ขาดความความลึกซึ้ง ความเข้าใจต่อพฤติกรรมนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ครูจึงไม่เพียงพอที่จะไปพัฒนาการศึกษาให้มี ประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). รายงานการสังเคราะห์การใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ.2551. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2555). มาตรฐานการเรียนร่วม เพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ปี พ.ศ. 2555. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- กรรทอง จุลิรัชนิกร. (2556). การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษระดับปฐมวัย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กฤติญา บุญสินชัย. (2557). สภาพการบริหารโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมภายใต้โครงสร้างซีท สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์, 4(1), 35-45.
- ฉวีวรรณ เมืองทอง. (2555). การศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการดำเนินการบริหารจัดการเรียน ร่วม ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 29. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

- ธีระพงษ์ พรหมกุล. (2558). สภาพการบริหารการจัดการเรียนรวมโดยใช้โครงสร้างซีท (SEAT) เป็นฐานในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการเขต 1. (วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เบญจ ชลธารนนท์. (2546). คู่มือการบริหารจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงสร้างซีท. กรุงเทพฯ: เพทายการพิมพ์.
- พัชรีดา นิลสุข. (2558). การบริหารโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2. (2562). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562. กลุ่มนโยบายและแผน: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2548). การสังเคราะห์งานด้านการจัดการเรียนร่วมสู่ภาคปฏิบัติเพื่อนำสู่นโยบายการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพสำหรับเด็กและเยาวชนพิการ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. (2560). แนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ เพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- Slee, R., & Weiner, G. (2001). *Education reform and reconstruction as a challenge to research genres: Reconsidering school effectiveness research and inclusive schooling*. School Effectiveness and School Improvement.

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสร้างภาวะผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรม
สำหรับนักศึกษาวิทยาลัยนาฏศิลป์ คณะศิลปศึกษา
สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

Development of Arts and Culture Leadership Enhancement Training Curriculum for
Student in Faculty of Arts Education Bunditpatanasilpa Institute

ชินกฤต ศรีสุข

Chinakrit Srisuk

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Faculty of Education, Mahasarakham University

E-mail: Chinakrit.sri@msu.ac.th

Received May 28, 2020; Revised August 1, 2020; Accepted September 25, 2020

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการสำหรับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสร้างภาวะผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรม 2) เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสร้างภาวะผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรม สำหรับนักศึกษา 3) เพื่อทดลองใช้และประเมินหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสร้างภาวะผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรม สำหรับนักศึกษาวิทยาลัยนาฏศิลป์ คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ โดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา (R&D) เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์ 2) แบบสอบถาม 3) แบบทดสอบก่อนเข้ารับการฝึกอบรม 4) แบบทดสอบหลังเข้ารับการฝึกอบรม 5) แบบประเมินการนำเสนอผลงาน 6) แบบประเมินภาวะผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรม 7) แบบประเมินความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสร้างภาวะผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.) ผลการวิจัยพบว่า

1) การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสร้างภาวะผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่ควรปลูกฝังให้กับเยาวชนทุกคน เพื่ออนุรักษ์ สืบสาน สร้างสรรค์ ทำนุบำรุงและเผยแพร่วัฒนธรรม อันเป็นเอกลักษณ์ของชาติ

2) หลักสูตรฝึกอบรมเสริมสร้างภาวะผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรม สำหรับนักศึกษา วิทยาลัยนาฏศิลป์ คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ มีทั้งหมด 7 องค์ประกอบ ผลการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญมีความสอดคล้อง ที่ค่าดัชนีความสอดคล้องในระดับ 1.0

3) ดัชนีประสิทธิผลของการเรียนรู้ เรื่อง ภาวะผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรม ของนักศึกษาที่เข้าร่วมการฝึกอบรม เท่ากับ 0.3984 คิดเป็นร้อยละ 39.84 คุณลักษณะด้านภาวะผู้นำของนักศึกษาที่เข้าร่วมการฝึกอบรมจากการนำเสนอผลงานของนักศึกษา โดยใช้แบบสังเกต โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด พฤติกรรมภาวะผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรมของนักศึกษาที่เข้าร่วมการฝึกอบรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก และความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสร้างภาวะผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การพัฒนา; หลักสูตรฝึกอบรม; ภาวะผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรม

ABSTRACT

The purposes of this research were 1) to study basic information and needs for the development of arts and culture leadership enhancement training curriculum; 2) to develop arts and culture leadership enhancement training curriculum for students; and 3) to try out and evaluate the developed arts and culture leadership enhancement training curriculum for students in the Faculty of Arts Education, Bunditpatanasilpa Institute. This study was the three-phase research and development. The research instruments consisted of 1) interview form, 2) survey, 3) arts and culture leadership enhancement training curriculum, 4) pretest, 5) posttest, 6) work assessment scale, 7) Arts and Culture Leadership assessment scale, and 8) attitude towards Arts and Culture Leadership Enhancement Training Curriculum assessment scale. Data were collected, then analyzed using statistics, including percentage, mean, standard deviation, and effectiveness index (E.I.). summarized as follows:

1) The development of arts and culture leadership enhancement training curriculum was important as a mechanism to cultivate all youths in order to conserve, preserve, create, nourish, and disseminate arts and culture as a national identity in various forms at local, national and international levels.

2) The developed arts and culture leadership enhancement training curriculum consisted. In addition, the components of developed training curriculum included 7 components. From the quality assessment by experts, was consistent with the consistence index of 1.0.

3) The effectiveness index (E.I.) of the attendees in the arts and culture leadership enhancement training curriculum was 0.3984, accounting for 39.84%. From Leadership characteristics of students observation form, the overall student presentation was at the highest

level. Attendees' overall arts and culture leadership behavior were at the high level and their opinions towards the developed training curriculum was at the high level

Keywords: Development; Training Curriculum; Arts and Culture Leadership

บทนำ

การศึกษาของโลกท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงตามแนวคิดอุตสาหกรรม 4.0 ซึ่งเป็นแนวคิดที่นำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการกระบวนการผลิตสินค้าและบริการ โดยเชื่อมต่อทางเครือข่ายในรูปแบบของ Internet of Things หรือ IoT เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการผลิต นำไปสู่การเกิดขึ้นของการศึกษา 4.0 เพื่อเป็นทางเลือกและทางรอดของสังคมในยุคปัจจุบัน เพราะการศึกษา 4.0 เป็นการศึกษาที่เน้นทักษะการคิด ทักษะการออกแบบ ทักษะการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติ เพื่อให้ได้ผลผลิตและนวัตกรรมใหม่ ๆ ควบคู่ไปกับการพัฒนาไปกับการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ เช่น ความรับผิดชอบ ความกระตือรือร้น คุณธรรมจริยธรรม รวมไปถึงภาวะผู้นำและผู้ตามที่ดีไปพร้อมกันอีกด้วย (ธนภัทร จันทรเจริญ, 2562) กรอบทิศทางตามนโยบายการพัฒนาสู่ประเทศไทย 4.0 กรอบทิศทางตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กับการส่งเสริมทางด้านศิลปวัฒนธรรม งานวัฒนธรรมมีความเกี่ยวข้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ใน 2 ประเด็น ยุทธศาสตร์ กระทรวงวัฒนธรรมจะดำเนินการเพื่อสนองเป้าหมายดังกล่าวโยการ ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม อนุรักษ์ และสร้างค่านิยมความเป็นไทยที่ดีงาม การสืบสาน สร้างสรรค์มรดก ศิลปะ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย รวมทั้งการดำเนินการ เพื่อประชาชนกลุ่มเป้าหมายนำหลักธรรมทางศาสนาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต (กระทรวงวัฒนธรรม, 2559)

สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ เป็นสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาด้านศิลปวัฒนธรรม ในสังกัด กระทรวงวัฒนธรรมจัดการศึกษาอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทย ตลอดจนส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านศิลปะโดยใช้ระบบ และหลักเกณฑ์ที่สามารถเผยแพร่ศาสตร์ทางศิลปะได้อย่างมีศักยภาพ ถูกต้องเหมาะสมกับความเป็นชาติไทย และเป็นศูนย์กลางทางศิลปะ เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติของทุกหน่วยงานในสังกัดสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ฝ่ายศิลปวัฒนธรรมจึงกำหนดนโยบายด้านศิลปวัฒนธรรม ดังนี้ 1) อนุรักษ์ เผยแพร่และสร้างสรรค์ศิลปวัฒนธรรมให้แก่องค์กรและหน่วยงานต่าง ๆ ในระดับชาติ และนานาชาติ 2) ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาวิชาการด้านศิลปวัฒนธรรม 3) รวบรวมข้อมูลและผลิตสื่อด้านศิลปวัฒนธรรม 4) ให้บริการวิชาการทางด้านศิลปวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าแก่สังคม 5) การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมนำมาบูรณาการกับการเรียนการสอนและกิจกรรมนักศึกษา (สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์, 2560) และเป็นสถาบันผลิตบัณฑิตทางศิลปะ เพื่อนำศิลปะมาพัฒนาตนเอง สังคม และประเทศชาติ ทำการสอน การแสดง การวิจัย และให้บริการทางวิชาการ ตลอดจนอนุรักษ์ สืบสาน สร้างสรรค์ ส่งเสริม ทำนุบำรุง และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของชาติรวมทั้ง

ศิลปวัฒนธรรมที่หลากหลายของชุมชนในท้องถิ่นโดยมีอัตลักษณ์ของสถาบัน คือ สืบสาน สร้างสรรค์ งานศิลป์ และอัตลักษณ์ที่โดดเด่น คือ ผู้นำด้านงานศิลป์ นอกจากนี้ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ยังพึงตระหนักถึงความสำคัญของศิลปวัฒนธรรมไทยว่าต้องเป็นรากฐานที่ยั่งยืนในการสร้างความสามัคคีและความมั่นคงของชาติ เป็นสิ่งที่แสดงถึงศักดิ์ศรี เกียรติภูมิ ตลอดจนความภาคภูมิใจร่วมกันของคนไทยเป็นหลักให้คนในชาติประพฤติในทางที่ดีงาม กล่อมเกล่าจิตใจให้อ่อนโยน มีคุณธรรม สร้างความเจริญทางปัญญาและจิตใจ ซึ่งเป็นเหตุผลและองค์ประกอบของความเจริญในทุก ๆ ด้าน ที่สำคัญอย่างยิ่ง คือ เป็นปัจจัยที่ช่วยให้รักษาและดำรงความเป็นไทยไว้ได้สืบไป

ในด้านของสถาบันอุดมศึกษานั้น มีมาตรฐานการอุดมศึกษา พ.ศ. 2561 มาตรฐานที่ 4 ด้านศิลปวัฒนธรรมและความเป็นไทย โดยกำหนดให้สถาบันอุดมศึกษาต้องมีการจัดการเรียนรู้ การวิจัย หรือการบริการวิชาการซึ่งนำไปสู่การสืบสาน การสร้างความรู้ ความเข้าใจในศิลปวัฒนธรรม การปรับและประยุกต์ใช้ศิลปวัฒนธรรมทั้งของไทยและต่างประเทศอย่างเหมาะสมตามศักยภาพและอัตลักษณ์ของสถาบัน ผลลัพธ์ของการบริหารจัดการด้านศิลปวัฒนธรรมทำให้เกิดความภาคภูมิใจในความเป็นไทย หรือการสร้างโอกาสและมูลค่าเพิ่มให้กับผู้เรียน ชุมชน สังคม และประเทศชาติ (ราชกิจจานุเบกษา , 2561) ศิลปวัฒนธรรมในสถาบันอุดมศึกษาส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นในระดับคณาจารย์ บุคลากร ส่วนกลุ่มนิสิตนักศึกษานั้น มีกิจกรรมจำนวนน้อย และนิสิตนักศึกษาไม่เห็นความสำคัญมากพอที่จะเข้าร่วมกิจกรรมทางด้านศิลปวัฒนธรรม ซึ่งนิสิตนักศึกษาส่วนใหญ่ที่ให้ความสนใจเป็นนิสิตนักศึกษาทางด้านศิลปกรรมศาสตร์ เฉพาะกลุ่มเท่านั้น อาจจะเป็นเพราะการสื่อสารความหมายในเรื่องของศิลปวัฒนธรรมที่ยังไม่ชัดเจน หรือความไม่ชัดเจนในการบริหารจัดการด้านศิลปวัฒนธรรม ซึ่งก่อให้เกิดความสับสนในบทบาทหน้าที่ของนิสิตนักศึกษา ทำให้นิสิตนักศึกษาโดยเฉพาะศาสตร์ทางวิทยาศาสตร์มองว่าศิลปวัฒนธรรมเป็นเรื่องไกลตัว ทั้งที่ในความเป็นจริงศิลปวัฒนธรรมไม่ใช่เรื่องของนิสิตนักศึกษาเฉพาะกลุ่ม แต่ศิลปวัฒนธรรมคือเรื่องของวิถีชีวิต การดำเนินชีวิตในชุมชน สังคม ซึ่งเกี่ยวข้องกับบุคคลทุกกลุ่มในสถาบันอุดมศึกษา ดังนั้นสถาบันอุดมศึกษาควรมีแนวทางสนับสนุนให้นิสิตนักศึกษาเห็นความสำคัญ เข้าถึง เข้าใจในศิลปวัฒนธรรม มีส่วนร่วมอย่างทั่วถึง และเข้าใจบทบาทของความเป็นนิสิตนักศึกษาต้องงานด้านศิลปวัฒนธรรม โดยสนับสนุนให้นิสิตนักศึกษามีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการบริหารจัดการศิลปวัฒนธรรมในสถาบันอุดมศึกษา คือ การเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้นจนจบกระบวนการบริหารจัดการด้านศิลปวัฒนธรรมและความเป็นไทย ไม่เพียงแต่เป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรมเท่านั้น โดยให้นิสิตนักศึกษามีส่วนร่วมในด้านการวางแผน ด้านการปฏิบัติ ด้านการติดตามประเมินผล และด้านการร่วมใช้ประโยชน์และคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นกับตัวนิสิตนักศึกษาเอง และนิสิตนักศึกษาจะเป็นผู้สร้างบรรยากาศ สร้างแรงจูงใจ และเกิดการสื่อสารระหว่างกลุ่มนิสิตนักศึกษาด้วยกัน ก่อให้เกิดการเห็นความสำคัญของงานด้านศิลปวัฒนธรรม (นิชาภัทร จาวิสูตร, 2563) ภาวะผู้นำมีส่วนสำคัญยิ่งในการดำเนินกิจกรรมหรือการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ในสังคมหรือองค์กรซึ่งผู้นำจำเป็นต้องมีการจูงใจให้ผู้อื่นคล้อยตามเพื่อปฏิบัติกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน พลังของกลุ่มจพ

ทำงานสำเร็จมากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้นำที่จะทำให้สมาชิกเกิดความศรัทธา ยอมรับและพร้อมที่จะร่วมปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ให้สำเร็จได้ การเสริมสร้างภาวะผู้นำให้แก่บุคคล ควรเริ่มเสียตั้งแต่เยาว์วัย เพื่อให้เยาวชนได้เกิดการเรียนรู้และได้รับประสบการณ์ที่เหมาะสมทำให้เป็นผู้นำ ที่มีศักยภาพสามารถจูงใจให้บุคคลหรือกลุ่มเกิดพฤติกรรมที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง จนกระทั่ง บรรลุจุดหมายที่วางไว้ และสามารถสร้างหรือรักษาวัฒนธรรมองค์กรให้สามารถดำรงอยู่ได้รวมทั้ง พัฒนาการให้มีความก้าวหน้ามากขึ้น (สுவาศ กลัปศรี, 2557)

ดังนั้นการผลิตบัณฑิตให้เป็นผู้นำด้านงานศิลป์ ของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ตามอัตลักษณ์ ข้างต้นนั้น ฝ่ายกิจการนักศึกษา มีส่วนร่วมอย่างยิ่งในการพัฒนานักศึกษา ในการจัดกิจกรรมเสริมสร้าง คุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ให้เป็นไปตามอัตลักษณ์ของสถาบัน การเสริมสร้างภาวะผู้นำด้าน ศิลปวัฒนธรรมของนักศึกษา จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้าง และอาศัยประสบการณ์นอกชั้นเรียน โดย ฝ่ายกิจการนักศึกษาและกิจกรรมพัฒนานักศึกษา

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะเป็นบุคลากร ฝ่ายกิจการนักศึกษา สถาบันบัณฑิต พัฒนศิลป์ จึงมีความสนใจที่จะพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสร้างภาวะผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรม สำหรับนักศึกษา วิทยาลัยนาฏศิลป์ คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ที่เน้นเสริมสร้างภาวะ ผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรมในด้านวิสัยทัศน์ วุฒิภาวะทางอารมณ์ ความรับผิดชอบ มนุษย์สัมพันธ์และการ ทำงานเป็นทีม และความสามารถในการวางแผนของผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรม เพื่อให้ศึกษามีภาวะ ผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรมที่ดี สามารถสร้างสรรค์การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ซึ่งส่งผลต่อการสืบทอด เผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม และได้รับการพัฒนาให้เป็นบัณฑิตที่มีภาวะผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรมในสังคมได้ สืบต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการสำหรับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสร้าง ภาวะผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรม
2. เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสร้างภาวะผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรม สำหรับนักศึกษา วิทยาลัยนาฏศิลป์ คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
3. เพื่อทดลองใช้และประเมินหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสร้างภาวะผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรม สำหรับ นักศึกษา วิทยาลัยนาฏศิลป์ คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
 - 3.1 เพื่อศึกษาคำดัชนีประสิทธิผลของการเรียนรู้ เรื่อง ภาวะผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรม ของ นักศึกษาที่เข้าร่วมการฝึกอบรม
 - 3.2 เพื่อศึกษาคุณลักษณะด้านภาวะผู้นำของนักศึกษาที่เข้าร่วมการฝึกอบรม
 - 3.3 เพื่อศึกษาพฤติกรรมภาวะผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรมของนักศึกษาที่เข้าร่วมการฝึกอบรม

3.4 เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสร้างภาวะผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรม

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและปริมาณ โดยใช้วิธีการดำเนินการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสร้างภาวะผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรม

แหล่งข้อมูล เอกสาร ตำรา หนังสือ บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมทางด้านศิลปวัฒนธรรม ภาวะผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรม การพัฒนาหลักสูตร และหลักสูตรฝึกอบรม และการหาคุณค่าขั้นประสิทธิผล และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการสังเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาความต้องการและความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสร้างภาวะผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรม โดยใช้วิธีการสำรวจและการสัมภาษณ์

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการสำรวจความต้องการในการเสริมสร้างภาวะผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรม สำหรับนักศึกษา วิทยาลัยนาฏศิลป์ คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ รวมทั้งสิ้น จำนวน 35 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย

1) อาจารย์และนักวิชาการศึกษาผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนทางด้านศิลปวัฒนธรรม จำนวน 5 คน โดยพิจารณาคัดเลือกจากเป็นผู้สอน หรือนักวิชาการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรม

2) นักศึกษาวิทยาลัยนาฏศิลป์ คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ชั้นปีที่ 1-4 จำนวน 30 คน โดยพิจารณาคัดเลือกจากเป็นผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ในวิทยาลัยนาฏศิลป์ คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

โดยใช้ สถิติพื้นฐาน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ระยะที่ 2 พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน ดังนี้ 1) สร้างหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสร้างภาวะผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรม และ 2) ประเมินความสอดคล้องและความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรม

กลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการตรวจสอบคุณภาพความเป็นไปได้ของหลักสูตรฝึกอบรมและประเมินความสอดคล้อง (IOC) ของหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสร้างภาวะผู้นำ ด้านศิลปวัฒนธรรม สำหรับนักศึกษา วิทยาลัยนาฏศิลป์ คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปวัฒนธรรม จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 1 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยาและการให้คำปรึกษา จำนวน 1 คน โดยการประเมินเพื่อตรวจสอบความตรง

ของประเด็นคำถามและความตรงตามโครงสร้าง และให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรที่สร้างขึ้นให้มีความสมบูรณ์ที่สุด

ระยะที่ 3 ทดลองใช้และประเมินหลักสูตร

ผลที่เกิดจากการใช้หลักสูตรฝึกอบรมเสริมสร้างภาวะผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรม สำหรับนักศึกษา วิทยาลัยนาฏศิลป์ คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ โดยดำเนินการทดลองด้วยการนำหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสร้างภาวะผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรม สำหรับนักศึกษา วิทยาลัยนาฏศิลป์ คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ เพื่อศึกษาค่าดัชนีประสิทธิผลของการเรียนรู้ เรื่อง ภาวะผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรม การนำเสนอผลงาน พฤติกรรมภาวะผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรม และความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสร้างภาวะผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรม

กลุ่มเป้าหมาย นักศึกษาปริญญาตรี ปีที่ 1 สาขาวิชานาฏศิลป์ไทยศึกษา วิทยาลัยนาฏศิลป์ คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ปีการศึกษา 2561 จำนวน 30 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

ผลการวิจัย

ความมุ่งหมายข้อที่ 1 ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการสำหรับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสร้างภาวะผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรม

1.1 ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสร้างภาวะผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรม พบว่า ภาวะผู้นำทางด้านศิลปวัฒนธรรม หมายถึง บุคคลที่มีวิสัยทัศน์ มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ มีความรับผิดชอบ มนุษย์สัมพันธ์และการทำงานเป็นทีม รวมถึงมีความสามารถในการวางแผน การฟื้นฟู อนุรักษ์ สืบสานพัฒนาและเผยแพร่ ทัศนศิลป์ ดนตรี การละครและนาฏศิลป์ องค์ประกอบคุณลักษณะของภาวะผู้นำ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) มีวิสัยทัศน์ 2) มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ 3) มีความรับผิดชอบ 4) มนุษย์สัมพันธ์และการทำงานเป็นทีม และ 5) มีความสามารถในการวางแผน ดังนั้น ภาวะผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่ควรปลูกฝังให้กับเยาวชนทุกคน เพื่ออนุรักษ์ สืบสาน สร้างสรรค์ ทำนุบำรุงและเผยแพร่วัฒนธรรม อันเป็นเอกลักษณ์ของชาติ และศิลปวัฒนธรรมที่หลากหลายของชุมชน ในท้องถิ่น ระดับชาติ และนานาชาติเนื่องจากศิลปวัฒนธรรมนั้น เป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงความเป็นชาติไทย แนวทางในการศึกษาภาวะผู้นำ ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจได้ศึกษาภาวะผู้นำจาก 2 แนวทาง คือ คุณลักษณะภาวะผู้นำและพฤติกรรมภาวะผู้นำ ของนักศึกษาที่เข้ารับการฝึกอบรมและสามารถพัฒนาภาวะผู้นำ โดยการฝึกอบรม และรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำสรุปได้ 4 วิธี ดังนี้ 1) การบรรยาย 2) การอภิปราย 3) การศึกษาด้วยตนเอง 4) การปฏิบัติกลุ่ม

1.2 ผลการศึกษาความต้องการสำหรับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสร้างภาวะผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรมสอบถามความต้องการของอาจารย์ นักวิชาการศึกษา และนักศึกษา พบว่า มีความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสร้างภาวะผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.60, S.D. = 0.53)

ความมุ่งหมายข้อที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมฝึกอบรมเสริมสร้างภาวะผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรม สำหรับนักศึกษา วิทยาลัยนาฏศิลป์ คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

2.1 หลักสูตรฝึกอบรมเสริมสร้างภาวะผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรม สำหรับนักศึกษา วิทยาลัยนาฏศิลป์ คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ มีทั้งหมด 5 ขั้นตอน ซึ่งสามารถนำเสนอรายละเอียดการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม โดยมีขั้นตอนดังนี้ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการในการสร้างหลักสูตรฝึกอบรม 2) กำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตรฝึกอบรม 3) คัดเลือกเนื้อหาและกิจกรรมการฝึกอบรม 4) การจัดกิจกรรมฝึกอบรม 5) การประเมินผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรม และมีองค์ประกอบของหลักสูตรฝึกอบรม ทั้งหมด 7 องค์ประกอบ ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมาย 3) โครงสร้างของหลักสูตรฝึกอบรม 4) เนื้อหาของหลักสูตรฝึกอบรม 5) กิจกรรมการเรียนรู้หลักสูตรฝึกอบรม 6) สื่อการฝึกอบรม 7) การวัดและประเมินผล

2.2 ผลการประเมินโครงสร้างหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสร้างภาวะผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรม สำหรับนักศึกษา วิทยาลัยนาฏศิลป์ คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ผลการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่า โดยรวมทุกรายการผู้เชี่ยวชาญ เห็นว่าหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสร้างภาวะผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรม มีความสอดคล้อง ที่ค่าดัชนีความสอดคล้องในระดับ 1.0 และการประเมินความเหมาะสมของโครงสร้างหลักสูตรฝึกอบรม พบว่า มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.68, S.D. = 0.16)

ความมุ่งหมายข้อที่ 3 ผลการทดลองใช้และประเมินหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสร้างภาวะผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรม สำหรับนักศึกษา วิทยาลัยนาฏศิลป์ คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

3.1 ผลการศึกษาค่าดัชนีประสิทธิผลของการเรียนรู้ ตามหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสร้างภาวะผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรมของนักศึกษาที่เข้าร่วมการฝึกอบรม โดยใช้แบบทดสอบ พบว่า ดัชนีประสิทธิผลของการเรียนรู้ ตามหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสร้างภาวะผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรมของนักศึกษาที่เข้าร่วมการฝึกอบรม เท่ากับ 0.3984 คิดเป็นร้อยละ 39.84

3.2 ผลการศึกษาคูณลักษณะด้านภาวะผู้นำของนักศึกษาที่เข้าร่วมการฝึกอบรม โดยนำเสนอผลงานของนักศึกษาที่เข้าร่วมการฝึกอบรม พบว่า คุณลักษณะด้านภาวะผู้นำของนักศึกษาที่เข้าร่วมการฝึกอบรมโดยนำเสนอผลงานของนักศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.58, S.D. = 0.06)

3.3 ผลการศึกษาพฤติกรรมภาวะผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรมของนักศึกษาที่เข้าร่วมการฝึกอบรม การประเมินภาวะผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรม โดยใช้แบบสังเกต พบว่า ภาวะผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.40, S.D. = 0.52)

3.4 ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสร้างภาวะผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรม พบว่า นักศึกษาที่เข้าร่วมฝึกอบรมมีความคิดเห็นต่อหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสร้างภาวะผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.74, S.D. = 0.53)

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสร้างภาวะผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรม สำหรับนักศึกษา วิทยาลัยนาฏศิลป์ คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ผู้วิจัยขอเสนอการ อภิปราย ดังนี้

1. จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน พบว่า ภาวะผู้นำทางด้านศิลปวัฒนธรรม หมายถึง บุคคลที่มีวิสัยทัศน์ มีคุณภาวะทางอารมณ์ มีความรับผิดชอบ มนุษย์สัมพันธ์และการทำงานเป็นทีม รวมถึงมีความสามารถในการวางแผน การฟื้นฟู อนุรักษ์ สืบสานพัฒนาและเผยแพร่ ทัศนศิลป์ ดนตรี การละครและนาฏศิลป์องค์ประกอบคุณลักษณะของภาวะผู้นำ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) มีวิสัยทัศน์ 2) มีคุณภาวะทางอารมณ์ 3) มีความรับผิดชอบ 4) มนุษย์สัมพันธ์และการทำงานเป็นทีม และ 5) มีความสามารถในการวางแผน ดังนั้น ภาวะผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่ควรปลูกฝังให้กับเยาวชนทุกคน เพื่ออนุรักษ์ สืบสาน สร้างสรรค์ ทำนุบำรุงและเผยแพร่วัฒนธรรม อันเป็นเอกลักษณ์ของชาติ และศิลปวัฒนธรรมที่หลากหลายของชุมชน ในท้องถิ่น ระดับชาติ และนานาชาติเนื่องจากศิลปวัฒนธรรมนั้น เป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงความเป็นชาติไทย แนวทางในการศึกษาภาวะผู้นำ ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจได้ศึกษาภาวะผู้นำจาก 2 แนวทาง คือ คุณลักษณะภาวะผู้นำและพฤติกรรมภาวะผู้นำ ของนักศึกษาที่เข้ารับการฝึกอบรมและสามารถพัฒนาภาวะผู้นำ โดยการฝึกอบรม และรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำสรุปได้ 4 วิธี ดังนี้ 1) การบรรยาย 2) การอภิปราย 3) การศึกษาด้วยตนเอง 4) การปฏิบัติการกลุ่ม ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสังเคราะห์ข้อมูล มาจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสร้างภาวะผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรม ได้แก่ ความสำคัญของการส่งเสริมทางด้านศิลปวัฒนธรรมในสถาบันอุดมศึกษา ความสำคัญของภาวะผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรม การพัฒนาหลักสูตร และหลักสูตรฝึกอบรม ซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับ สอดคล้องกับ เกรียงไกร ชูพันธ์ (2558) ได้ศึกษาการพัฒนาสมรรถนะหลักของผู้นำนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ประเทศไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสมรรถนะหลักที่จำเป็นและสมรรถนะที่ต้องการพัฒนาของผู้นำนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2) เพื่อหาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะหลักผู้นำนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน และ 3) เพื่อพัฒนาและ

ประเมินผลการพัฒนาสมรรถนะหลักผู้นำนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ประเทศไทย แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน 6 ระยะ ผลการวิจัยพบว่า 1. สมรรถนะหลักที่จำเป็นของนักศึกษา มีจำนวนสมรรถนะหลัก 5 ด้าน 26 สมรรถนะย่อย สมรรถนะที่ต้องการพัฒนา คือ ด้านคุณธรรมจริยธรรมด้านภาวะผู้นำและการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ด้านการวางแผนและบริหารจัดการโครงการ และด้านสถิติและทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และด้านการสื่อสารและการประสานงานตามลำดับ 2. แนวทางการพัฒนาสมรรถนะหลักของผู้นำนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ประเทศไทย ที่เหมาะสมคือการจัดทำหลักสูตรฝึกอบรม ประกอบด้วย 8 หน่วยการเรียนรู้ ระยะเวลาการพัฒนา 125 ชั่วโมง ในการพัฒนาเน้นการนำไปสู่การปฏิบัติจริง มีวิธีการพัฒนาสมรรถนะ 11 วิธี 3. การประเมินสมรรถนะหลักก่อนการพัฒนาโดยรวมทั้ง 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านภาวะผู้นำและการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น และด้านการวางแผนและบริหารจัดการโครงการ อยู่ในระดับปานกลาง และหลังการพัฒนาโดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน แสดงว่าหลังกระบวนการฝึกอบรมตามขั้นตอนต่าง ๆ มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมดีขึ้นกว่าก่อนการพัฒนา

2. หลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้น ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาหลักสูตร ตามแนวคิดและทฤษฎีของวิชัช วงษ์ใหญ่ (2554) ประกอบด้วย 1) การกำหนดวัตถุประสงค์ 2) คัดเลือกเนื้อหาและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 3) การนำหลักสูตรไปใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอน 4) การประเมินผลหลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของไพบุลย์ อ่อนมั่ง และคณะ (2557) ประกอบด้วย 1) หลักการ และ 2) จุดมุ่งหมาย 3) โครงสร้างของหลักสูตรฝึกอบรม 4) เนื้อหาของหลักสูตรฝึกอบรม 5) กิจกรรมการเรียนรู้หลักสูตรฝึกอบรม 6) สื่อการฝึกอบรม และ 7) การวัดและประเมินผล และขั้นตอนการฝึกอบรม ตามทฤษฎีของ สมคิด บางโม (2556) ประกอบด้วย 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการ 2) การกำหนดวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม 3) การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม 4) การดำเนินการจัดการฝึกอบรม 5) การประเมินผลการฝึกอบรม และนำผลที่ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ มาสร้างหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสร้างภาวะผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรม สำหรับนักศึกษา วิทยาลัยนาฏศิลป์ คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ตามจุดมุ่งหมายและกรอบแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสร้างภาวะผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรม สำหรับนักศึกษา มีทั้งหมด 5 ขั้นตอน ซึ่งสามารถนำเสนอรายละเอียดการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม โดยมีขั้นตอนดังนี้ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการในการสร้างหลักสูตรฝึกอบรม 2) กำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตรฝึกอบรม 3) คัดเลือกเนื้อหาและกิจกรรมการฝึกอบรม 4) การจัดกิจกรรมฝึกอบรม 5) การประเมินผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรม และเครื่องมือที่นำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ หลักสูตรฝึกอบรม แบบทดสอบก่อนและหลัง การฝึกอบรม แบบประเมินการนำเสนอผลงาน แบบประเมินภาวะผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรม และแบบสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีหลักสูตรฝึกอบรมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย ตรวจสอบโดยอาจารย์ที่ปรึกษาและผ่านการประเมินความสอดคล้องและ

ความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสร้างภาวะผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรมจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จตุรงค์ ธนะสิลังกูร (2559) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาครู มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและประเมินผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาครู มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา การวิจัยได้ดำเนินการในลักษณะการวิจัยและพัฒนา โดยกำหนดขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ขั้นตอนที่ 2 การสร้างหลักสูตร ขั้นตอนที่ 3 การนำหลักสูตรไปปฏิบัติจริง ขั้นตอนที่ 4 การประเมินติดตามผลหลักสูตร และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุปรานีวี ขวัญบุญจันทร์ (2558) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมภาวะผู้นำนิสิตคณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมภาวะผู้นำนิสิตคณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ การวิจัยแบ่งเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และการสำรวจความคิดเห็นความต้องการพัฒนาภาวะผู้นำนิสิตคณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ขั้นตอนที่ 2 การร่างหลักสูตร โดยนำผลจากขั้นตอนที่ 1 มาร่างหลักสูตรตามเกณฑ์มาตรฐาน ขั้นตอนที่ 3 การประเมินโครงร่างหลักสูตร ขั้นตอนที่ 4 การทดลองใช้หลักสูตรนำหลักสูตรฝึกอบรมไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ขั้นตอนที่ 5 การประเมินและปรับปรุงหลักสูตรแก้ไขหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อให้มีความเหมาะสมกับการนำไปประยุกต์ใช้พัฒนาภาวะผู้นำนิสิตคณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

3. ผลการทดลองใช้และประเมินผล ของหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสร้างภาวะผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรม สำหรับนักศึกษา วิทยาลัยนาฏศิลป์ คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ภายหลังได้เข้าฝึกอบรมในหลักสูตรฝึกอบรม

3.1 ผลการศึกษาค่าดัชนีประสิทธิผลของการเรียนรู้ ตามหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสร้างภาวะผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรมของนักศึกษาที่เข้าร่วมการฝึกอบรม โดยใช้แบบทดสอบ พบว่า ดัชนีประสิทธิผลของการเรียนรู้ ตามหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสร้างภาวะผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรมของนักศึกษาที่เข้าร่วมการฝึกอบรม เท่ากับ 0.3984 คิดเป็นร้อยละ 39.84 เนื่องจากผลการทดสอบความรู้ก่อนและหลังการเข้าร่วมการฝึกอบรมด้านความรู้เกี่ยวกับภาวะผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรม(คะแนนเต็ม 20 คะแนน) ของนักศึกษา จำนวน 30 คน ก่อนอบรม ได้คะแนน 472/600 คะแนน หลังอบรม ได้คะแนน 523/600 คะแนน ผู้วิจัยจึงสันนิษฐานได้ว่า ด้วยนักศึกษาของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จาก วิทยาลัยนาฏศิลป์ ซึ่งนักศึกษาที่มีพื้นฐานความรู้เดิมอยู่แล้วจึงทำให้คะแนนความก้าวหน้าของนักศึกษาที่เข้าร่วมฝึกอบรมจากพื้นฐานความรู้เดิมไม่แตกต่างจากเดิม จึงทำให้ค่าดัชนีประสิทธิผลของหลักสูตรมีค่าต่ำกว่าเกณฑ์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ขบา ชีทอง (2559) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพศศึกษาด้วยเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือของนักศึกษาสถาบันการพลศึกษา ซึ่งเมื่อนำหลักสูตรไปทดลองใช้นำร่อง และทดลองใน

สถานการณ์จริง พบว่า ทั้งสองกลุ่มมีความรู้เรื่องเพศศึกษา มีค่าดัชนีประสิทธิผลของความรู้ในแต่ละกลุ่มเท่ากับ 0.2887 และ 0.3692 ตามลำดับ

3.2 ผลการศึกษาคุณลักษณะด้านภาวะผู้นำของนักศึกษาที่เข้าร่วมการฝึกอบรม โดยการนำเสนอผลงานของนักศึกษาที่เข้าร่วมการฝึกอบรม พบว่า คุณลักษณะด้านภาวะผู้นำของนักศึกษาที่เข้าร่วมการฝึกอบรมโดยการนำเสนอผลงานของนักศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.58$, S.D. = 0.06) และพฤติกรรมภาวะผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรมของนักศึกษา โดยใช้แบบสังเกต ตลอดการฝึกอบรม พบว่า พฤติกรรมภาวะผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรมของนักศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.40$, S.D. = 0.52) ด้วยการฝึกอบรมเสริมสร้างภาวะผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรมของนักศึกษา ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น เป็นหลักสูตรที่เน้นกิจกรรมกลุ่ม จึงทำให้การสังเกตคุณลักษณะภาวะผู้นำและพฤติกรรมภาวะผู้นำของนักศึกษาทำได้ง่าย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฌภัทร ทองมั่ง (2560) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อภาวะผู้นำของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาเกษตรและสิ่งแวดล้อม คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาวะผู้นำ และปัจจัยที่มีผลต่อภาวะผู้นำของนิสิต หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาเกษตรและสิ่งแวดล้อม คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ผลการวิจัย พบว่า นิสิตสาขาเกษตรและสิ่งแวดล้อมศึกษามีภาวะผู้นำโดยรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุปราณีวี ขวัญบุญจันทร์ (2558) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมภาวะผู้นำนิสิตคณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมภาวะผู้นำนิสิตคณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พบว่า ผลการสังเกตภาวะผู้นำพบว่าอยู่ในระดับมาก

3.3 ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสร้างภาวะผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรม พบว่า นักศึกษาที่เข้าร่วมฝึกอบรมมีความคิดเห็นต่อหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสร้างภาวะผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.74$, S.D. = 0.53) โดยผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสร้างภาวะผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรม หลังสิ้นสุดกิจกรรมการฝึกอบรม เพื่อให้นักศึกษาได้ทำการตอบแบบสอบถามและได้มาซึ่งผลการศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสร้างภาวะผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับ จตุรงค์ ธนะสีลังกูร (2559) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาครู มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา การประเมินผลการใช้หลักสูตร ดังนี้ (1) ผลการประเมินความคิดเห็นใน การดำเนินการฝึกอบรมตามหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างความเป็นผู้นำ พบว่า การมีส่วนร่วมในกิจกรรมแต่ละหน่วยการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด สำหรับวิทยากร การนำเสนอของวิทยากรแต่ละหน่วยการเรียนรู้ เอกสารการฝึกอบรม สื่อ สถานที่ กิจกรรม และระยะเวลาในการฝึกอบรมมีความเหมาะสมในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ผู้ที่จะนำหลักสูตรฝึกอบรมนี้ไปใช้ ต้องเตรียมความพร้อมทางด้านความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการเสริมสร้างภาวะผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรม รวมทั้งกิจกรรมต่าง ๆ และสามารถประยุกต์ใช้ สื่อกิจกรรมกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมฝึกอบรมเกิดจินตนาการในการเสริมสร้างภาวะผู้นำ เช่น เพลง บทความ ภาพยนตร์โฆษณา เรื่องสั้น ในช่วงการนำเสนอเข้าสู่การอบรม ให้มีความเหมาะสมกับเนื้อหา ง่าย และ ความสนใจของผู้เข้าร่วมฝึกอบรม และควรคำนึงถึงความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย อาจพิจารณา ปรับใช้หลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้นนี้ ให้สอดคล้องกับบริบทของตนซึ่งจะทำให้การใช้หลักสูตรมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

1.2 การฝึกอบรมเสริมสร้างภาวะผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรม ควรเชิญวิทยากร ที่มีความรู้ ความสามารถ ให้ตรงตามหัวข้อ หรือ ประเด็นต่าง ๆ ที่เหมาะสม เพื่อให้ผู้เข้าร่วมฝึกอบรมได้รับความรู้ มากยิ่งขึ้น

1.3 การประเมินผลของหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสร้างภาวะผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรม สำหรับนักศึกษา ต้องทำการประเมินให้ครบทั้ง 4 ประเด็น ประกอบไปด้วย 1. ดัชนีประสิทธิผลของ การเรียนรู้ ตามหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสร้างภาวะผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรมของนักศึกษาที่เข้าร่วมการ ฝึกอบรม จากการทำแบบทดสอบก่อนและหลังฝึกอบรม 2. คุณลักษณะด้านภาวะผู้นำของนักศึกษาที่ เข้าร่วมการฝึกอบรม จากการนำเสนอผลงาน 3. พฤติกรรมภาวะผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรมของนักศึกษา ที่เข้าร่วมการฝึกอบรม จากการสังเกตพฤติกรรมของนักศึกษา และ 4. ความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อ หลักสูตรฝึกอบรมเสริมสร้างภาวะผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรม จากแบบสอบถามความคิดเห็นของ นักศึกษาที่มีหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสร้างภาวะผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรม หลังสิ้นสุดกิจกรรมการ ฝึกอบรม

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

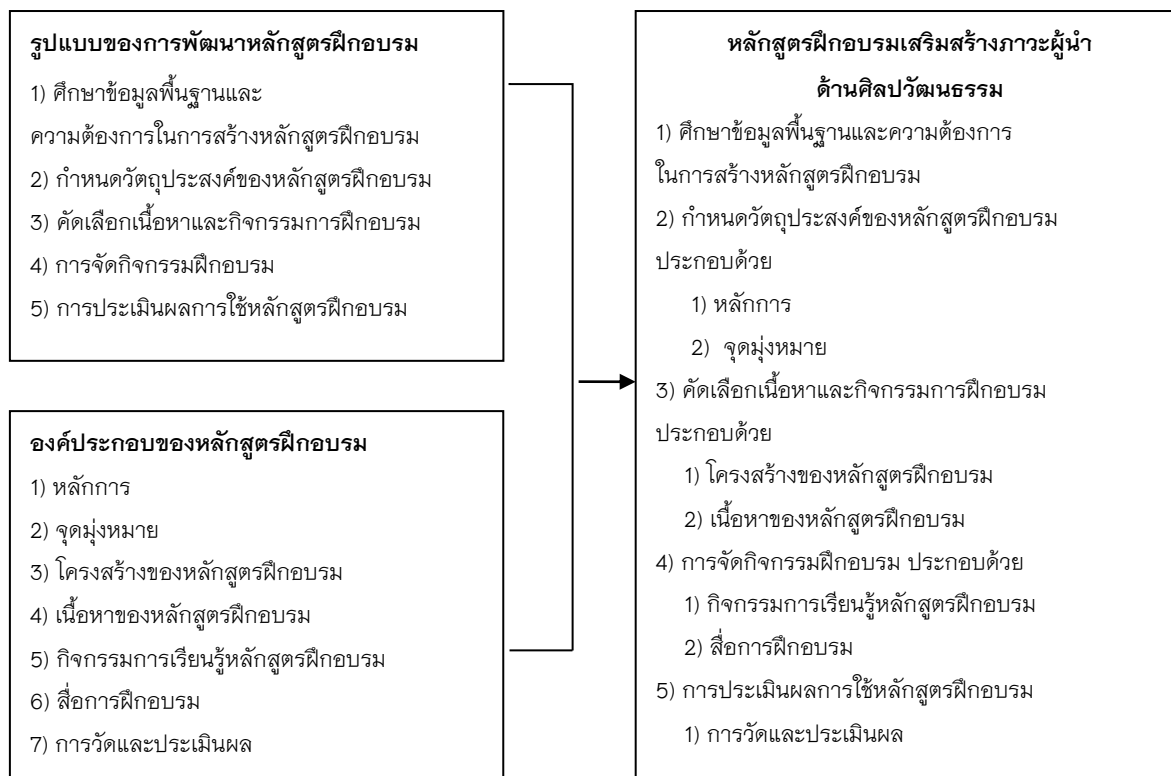
งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสร้างภาวะผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรม ที่สำคัญ คือการเสริมสร้างภาวะผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรม สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับ นักเรียน นักศึกษา โดยควรให้ความสำคัญกับ ภาวะผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรม สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1 ควรทำการวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสร้างภาวะผู้นำของนักเรียน นักศึกษา ในคุณลักษณะด้านอื่น ๆ เช่น การคิดแก้ปัญหา คิดสร้างสรรค์ เจตคติ

2.2 ควรนำหลักสูตรฝึกอบรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปใช้กับ นักเรียน นักศึกษา ในสถาบันอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสนับสนุนด้านศิลปวัฒนธรรม

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการวิจัยทำให้เกิดองค์ความรู้ ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสร้างภาวะผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรม ดังแผนภาพ

ในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสร้างภาวะผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรม โดยใช้วิธีการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร ที่เกี่ยวข้องกับ แล้วนำผลจากการสังเคราะห์รูปแบบของการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมประกอบด้วย 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการในการสร้างหลักสูตรฝึกอบรม 2) กำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตรฝึกอบรม 3) คัดเลือกเนื้อหาและกิจกรรมการฝึกอบรม 4) การจัดกิจกรรมฝึกอบรม และ 5) การประเมินผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรม และองค์ประกอบของหลักสูตรฝึกอบรม 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมาย 3) โครงสร้างของหลักสูตรฝึกอบรม 4) เนื้อหาของหลักสูตรฝึกอบรม 5) กิจกรรมการเรียนรู้หลักสูตรฝึกอบรม 6) สื่อการฝึกอบรม และ 7) การวัดและประเมินผล เพื่อเป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างภาวะผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรม สำหรับนักศึกษา วิทยาลัยนาฏศิลป์ คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงวัฒนธรรม. (2559). *แผนแม่บทวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579*. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบาย และยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม.

- เกรียงไกร ชูระพันธุ์. (2558). การพัฒนาสมรรถนะหลักของผู้นำนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ประเทศไทย. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย*, 10(32), 12–22.
- จตุรงค์ ณะสีลังกูร. (2559). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาครู มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 39(4), 65–73.
- ชบา ชีทอง. (2559). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพศศึกษาด้วยเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือของนักศึกษาสถาบันการพลศึกษา. *วารสารควบคุมโรค*, 42(3), 243–254.
- ณภัทร ทองมั่ง. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อภาวะผู้นำของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิตสาขาวิชาเกษตรและสิ่งแวดล้อม คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา*, 12(1), 193–207.
- ณิชาภัทร จาวิสูตร. (2563). นักศึกษากับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านศิลปวัฒนธรรมในสถาบันอุดมศึกษา. *วารสารมหาจุฬานาครธรรมศน์*, 7(4), 20–31.
- ณภัทร จันทรเจริญ. (2562). การจัดการเรียนรู้สู่การศึกษาไทย 4.0. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 13(3), 216–229.
- ไพบุลย์ อ่อนมั่ง และคณะ. (2557). โครงการวิจัยนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เพื่อพัฒนาทักษะการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน. สาขาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร. บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2561). ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานการศึกษา พ.ศ. 2561 เล่ม 135 ตอนพิเศษ 199 ง.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2554). *จากการหลักสูตรแกนกลางสู่หลักสูตรสถานศึกษา: กระบวนทัศน์ใหม่การพัฒนา*. กรุงเทพฯ: จรัสสินทวงศ์การพิมพ์.
- สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์. (2560). *แผนพัฒนาสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ พ.ศ. 2560–2564* (ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 1 นำไปใช้ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2561). นนทบุรี : COPY WORK.
- สมคิด บางโม. (2556). *เทคนิคการฝึกอบรมและการประชุม*. กรุงเทพฯ: วิทย์พัฒนา.
- สุเวช กลัปศรี. (2557). ภาวะผู้นำที่ควรพัฒนาในเยาวชน. *วารสารนาคนุตรปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช*, 6(2), 132–140.
- สุปราณีร์ ขวัญบุญจันทร์. (2558). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมภาวะผู้นำนิสิตคณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. *วารสารคณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 18(1), 155–169.

การศึกษาเปรียบเทียบวัฒนธรรมองค์การของโรงเรียนมัธยมศึกษา กับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

A Comparative Study of Organizational Culture between Secondary School
and Educational Opportunity Expansion School

เพชรลัดดา ขันทองดี

Petladda Khanthongdee

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Faculty of Education, Silpakorn University, Thailand

E-mail: petladda2821@gmail.com

Received June 18, 2020; Revised August 28, 2020; Accepted September 25, 2020

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อทราบ 1) วัฒนธรรมองค์การของโรงเรียนมัธยมศึกษา กับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา 2) ผลการเปรียบเทียบวัฒนธรรมองค์การของโรงเรียนมัธยมศึกษา กับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ โรงเรียนมัธยมศึกษาและโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ใน 8 จังหวัด คือ นครปฐม สุพรรณบุรี กาญจนบุรี ราชบุรี สมุทรสาคร สมุทรสงคราม เพชรบุรีและประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 169 โรงเรียน ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยการสุ่ม ผู้ให้ข้อมูลโรงเรียนละ 3 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ และครูวิทยฐานะไม่ต่ำกว่าชำนาญการ รวมจำนวน 507 คน เครื่องมือวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างแบบสอบถามความคิดเห็น สถิติในการวิเคราะห์ คือ ความถี่ ร้อยละ มัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ และการทดสอบค่าที ผลการวิจัยพบว่า

1. วัฒนธรรมองค์การโรงเรียนมัธยมศึกษา กับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ กระบวนการทำงาน สมรรถิผลของงาน ปัจเจกบุคคล ความพึงพอใจในการทำงาน และการพัฒนา

งาน
2. การเปรียบเทียบวัฒนธรรมองค์การ ทุกองค์ประกอบ พบว่า ไม่แตกต่างกัน เปรียบเทียบตัวแปรในองค์ประกอบ พบว่า ด้านปัจเจกบุคคล ด้านความพึงพอใจในการทำงาน ไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านกระบวนการทำงาน สมรรถิผลของงาน และการพัฒนางาน มี 10 ตัวแปรที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: วัฒนธรรมองค์การ; โรงเรียนมัธยมศึกษา; โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

ABSTRACT

The purposes of this research were to determine 1) the organizational culture of secondary school and educational opportunity expansion school, and 2) the result of comparison of organizational culture between secondary school and educational opportunity expansion school. The sample of this research was secondary schools and educational opportunity expansion schools under the Office of the Basic Education Commission in 8 provinces consisted of Nakhon Pathom, Suphanburi, Kanchanaburi, Ratchaburi, Samut Sakhon, Samut Songkhram, Phetchaburi and Prachuap Khiri Khan, totally 169 schools. There were 3 respondents from each school; School Director, Deputy Director, and not under Professional Level Teachers, including 507 respondents. The research instrument was the semi-structured interview and the opinionnaire. The statistical analysis were frequency, percentage, arithmetic mean, standard division, exploratory factor analysis, and t-test. The findings revealed that;

1. The organizational culture of secondary school and educational opportunity expansion school were composed of 5 factors: Work process, Work achievement, Individualize aspect, Satisfaction of work and, Development of work.

2. The comparison of organizational culture in overall, there was no difference in every factor. The comparison of variables in each factor, there was no difference on Individualize aspect and Satisfaction of work. As for Work process, Work achievement and Development of work, there were statistically significantly different at .05 level on 10 variables.

Keywords: Organizational Culture; secondary school; educational opportunity expansion school

บทนำ

จากบทสรุปความจำเป็นในการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 ซึ่งกล่าวถึงการพัฒนาการศึกษาในช่วงปี 2552 – 2559 พบว่าไม่ประสบความสำเร็จในหลายด้าน และปัญหาที่ต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วนทางการศึกษาได้แก่ ด้านโอกาสทางการศึกษา ด้านคุณภาพการศึกษา ด้านประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอน การบริหารจัดการทางการศึกษา เพื่อให้ระบบการศึกษาเป็นกลไกหลักของการขับเคลื่อนประเทศ ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และกรอบทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564)

(สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักนายกรัฐมนตรี, 2560) สามารถนำพาประเทศไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของบริบทเศรษฐกิจและสังคม อันเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงสู่อุตสาหกรรม 4.0 (The Fourth Industrial Revolution) ได้มีการกำหนดแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 เพื่อเป็นกรอบเป้าหมาย และทิศทางการจัดการศึกษาของประเทศโดยมุ่งจัดการศึกษาให้คนไทย สามารถเข้าถึงโอกาส และความเสมอภาคในการศึกษาที่มีคุณภาพ พัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ พัฒนากำลังคนให้มีความสามารถในการทำงาน ที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) แม้ว่าการจัดระบบการศึกษาของไทยมีเป้าหมายของการจัดการศึกษาเด่นชัด มีการพัฒนา และปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแก้ไขมาโดยตลอด แต่ยังคงปรากฏปัญหาเกี่ยวกับการจัดการศึกษา การบริหารขององค์การการศึกษา ระบบคุณภาพการจัดการศึกษา และมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับ ดังจะเห็นได้จาก ความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียนเทียบกับนานาชาติทั่วโลกและในอาเซียน โครงการประเมินผลนักเรียนร่วมกับนานาชาติ (Programme for International Student Assessment: PISA) ซึ่งมุ่งเน้นการประเมินความสามารถของนักเรียนในการนำความรู้ ด้านวิทยาศาสตร์ การอ่านและคณิตศาสตร์ จากการเรียนไปประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาในชีวิตหรือสถานการณ์จริง พบว่า ผลการประเมิน PISA 2018 (ปี 2561) คะแนนเฉลี่ยด้านการรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ การรู้เรื่องการอ่าน และการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ของนักเรียนไทยอายุ 15 ปี ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยนานาชาติ (OECD) ทุกวิชา โดยประเทศไทยอยู่ในลำดับที่ 66 (ทักษะการอ่าน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 393, คณิตศาสตร์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 419, วิทยาศาสตร์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 426) จาก 72 ประเทศ เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศในอาเซียน (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, กระทรวงศึกษาธิการ, 2562)

โรงเรียนมัธยมศึกษาและโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ซึ่งมีหน้าที่โดยตรงในการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาเพื่อเสริมสร้างความรู้และทักษะกระบวนการเฉพาะด้านในการนำไปใช้ในการศึกษาระดับสูงขึ้นและมีทักษะในการประกอบอาชีพ แต่จากการสรุปประเด็นสำคัญในการทำแผนการศึกษาแห่งชาติ การจัดการศึกษายังไม่ประสบความสำเร็จในด้านด้านคุณภาพการศึกษา ด้านประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอน การบริหารจัดการทางการศึกษา จึงเป็นส่วนที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับโรงเรียนมัธยมศึกษาและโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โรงเรียนจึงต้องพัฒนาองค์การให้มีศักยภาพในการบริหารจัดการทางการศึกษาซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างราบรื่น การจัดองค์การจึงเป็นกระบวนการทางการบริหาร โครงสร้างของการบริหารงาน อำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบ การติดต่อสื่อสารของบุคลากรต่าง ๆ ความสัมพันธ์ของหน่วยงาน วิธีประสานงาน เพื่อให้บุคลากรปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพได้ตามแนวคิดของ Gulick และ Urwick คือ การวางแผน การจัดองค์การ การบริหารงานบุคคล การอำนวยความสะดวก

ประสานงาน การรายงาน การจัดทำงบประมาณ (ศิริวรรณ เสรีรัตน์, 2545) การจัดองค์การของโรงเรียนจึงควรจัดให้โรงเรียนหรือบุคลากรได้แสดงตามบทบาทหน้าที่ได้อย่างเต็มศักยภาพ ซึ่งจะทำให้การบริหารงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สำเร็จได้ตามเป้าหมาย ผู้บริหารจึงต้องมีความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรมองค์การเพื่อให้การบริหารงานประสบความสำเร็จมีประสิทธิภาพ สอดคล้องตามกรอบแนวคิดเรื่องวัฒนธรรมองค์การของแฮนดี้ (Handy) ที่ศึกษาแบบแผนวัฒนธรรมองค์การที่เหมาะสมสะท้อนให้เห็นโครงสร้างองค์การและระบบขององค์การ โดยยึดจากพื้นฐานการทำงาน ได้แก่ วัฒนธรรมที่เน้นบทบาท (Role Culture) วัฒนธรรมที่เน้นบทบาทเฉพาะบุคคล (Existential Culture) วัฒนธรรมองค์การที่เน้นงาน (Task Culture) และวัฒนธรรมที่เน้นการเป็นผู้นำ (Leader Culture) (ชนิตา จิตตรุทธะ, 2549)

จากปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยจึงตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์การของโรงเรียนมัธยมศึกษากับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาเพื่อการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนไปสู่จุดมุ่งหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเปรียบเทียบวัฒนธรรมองค์การของโรงเรียนมัธยมศึกษากับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาให้เป็นแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพการพัฒนาคุณภาพปฏิบัติงานของโรงเรียนมัธยมศึกษากับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อทราบวัฒนธรรมองค์การของโรงเรียนมัธยมศึกษากับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา
2. เพื่อทราบผลการเปรียบเทียบวัฒนธรรมองค์การของโรงเรียนมัธยมศึกษากับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการวิจัย เพื่อศึกษาเปรียบเทียบวัฒนธรรมองค์การของโรงเรียนมัธยมศึกษากับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัยจากองค์ความรู้ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาโดยได้ศึกษาตามกรอบแนวคิดของแฮนดี้ (Handy, 1981) ในเรื่องรูปแบบวัฒนธรรมตามวิถีชีวิตและพฤติกรรมซึ่งสอดคล้อง กับคุณลักษณะต่าง ๆ ของเทพเจ้ากรีก แบ่งเป็น 4 รูปแบบ ดังนี้ 1) วัฒนธรรมแบบสโมสร หรือวัฒนธรรมแบบคลุส (The Clup Culture) เป็นวัฒนธรรมที่มุ่งเน้นตำแหน่ง บทบาท หน้าที่และความรับผิดชอบ โครงสร้างขององค์การกำหนดไว้ชัดเจนและมีกฎระเบียบข้อบังคับชัดเจนซึ่งเป็นวัฒนธรรมทั่วไปในหน่วยงานใหญ่เน้นการตัดสินใจที่รวดเร็ว ไว้วางใจซึ่งกันและกัน เกื้อหนุนใช้ประโยชน์จากเครือข่ายและสัมพันธ์ภาพ 2) วัฒนธรรมเน้นบทบาท หรือวัฒนธรรมแบบอพลโล (The Role Culture) วัฒนธรรมเน้นบทบาทหน้าที่ มากกว่าตัวบุคคล 3)

วัฒนธรรมแบบเน้นงาน หรือวัฒนธรรมแบบบอเนนา (The Task Culture) จุดเน้นสำคัญคือการทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมายโดยเกิดผลลัพธ์ที่ดีที่สุด เน้นงานต้องอาศัยทีมงานซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญ เน้นการบริหารที่อาศัยทักษะและความเชี่ยวชาญในงาน 4) วัฒนธรรมแบบเน้นตัวตน หรือวัฒนธรรมแบบดืออนิซุส (The Existential Culture) มุ่งเน้นความสำคัญไปที่วิชาชีพขององค์กร เน้นอิสระและการพัฒนาศักยภาพของปัจเจกบุคคลในองค์กร นอกจากนี้ยังเน้นการสร้างผลงานเพื่อตอบสนองต่อการแข่งขันและแนวคิดของแพตเตอร์สัน (Patterson, 1988) เกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กรที่ของสถานศึกษามีประเด็นต่าง ๆ ที่เป็นตัวบ่งชี้ได้ 10 ประการ คือ ความมุ่งประสงค์ของสถานศึกษา (school purposes) การมอบอำนาจ (empowerment) การตัดสินใจ (decision making) ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสถานศึกษา (sense of community) ความไว้วางใจ (trust) ความมีคุณภาพ (quality) การยอมรับ (recognition) ความเอื้ออาทร (caring) ความซื่อสัตย์สุจริต (integrity) ความหลากหลายของบุคลากร (diversity)

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัยโดยมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาตัวแปรวัฒนธรรมองค์กรของโรงเรียนมัธยมศึกษา กับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

1) ศึกษาข้อมูลเอกสาร ตำรา วารสาร บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมองค์กรของโรงเรียนมัธยมศึกษา กับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

2) สัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 8 ท่าน โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะจงซึ่งกำหนดคุณสมบัติผู้เชี่ยวชาญ กลุ่ม 1 ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนมัธยมศึกษา คุณวุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาเอก 3 ท่าน กลุ่ม 2 ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา คุณวุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาเอก 3 ท่าน และกลุ่ม 3 ผู้ที่ศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กร คุณวุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาเอก 2 ท่าน โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview)

3) นำข้อสรุปที่ได้จากการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กรและการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กรของโรงเรียนมัธยมศึกษา กับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษามาสร้างและพัฒนาเครื่องมือในการวิจัย

ขั้นที่ 2 การสร้างและพัฒนาเครื่องมือในการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1) นำตัวแปรวัฒนธรรมองค์กรของโรงเรียนมัธยมศึกษา กับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษามาพัฒนาเป็นเครื่องมือวิจัยในลักษณะแบบสอบถามความคิดเห็น (Opinionnaire)

2) ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัยด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ด้วยการนำเครื่องมือการวิจัยที่จัดทำขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ตรวจสอบโดยพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้องที่เรียกว่า IOC (Index of Item – Objective Congruence) ซึ่งพิจารณาข้อกระทงคำถามที่มีค่า IOC มากกว่า 0.5 ขึ้นไป

3) ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัยด้านความเชื่อมั่น โดยการทดลองใช้ (Try Out) กับ โรงเรียนมัธยมศึกษาและโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 โรงเรียน ซึ่งมีผู้ให้ข้อมูลโรงเรียนละ 3 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียนหรือครูที่ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยผู้อำนวยการ ครูวิทยฐานะไม่ต่ำกว่าชำนาญการ วิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามด้วยการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค

ขั้นที่ 3 การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

1) นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด จำนวน 78 โรงเรียน และโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จำนวน 91 โรงเรียนโดยมีผู้ให้ข้อมูลโรงเรียนละ 3 คน รวมผู้ให้ข้อมูลจำนวน 507 คน

2) นำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจมาวิเคราะห์องค์การของโรงเรียนมัธยมศึกษากับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) โดยคำนวณค่าความถี่ (f) ค่าร้อยละ (%) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ขั้นที่ 4 เปรียบเทียบวัฒนธรรมองค์การของโรงเรียนมัธยมศึกษากับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยการนำผลการวิเคราะห์วัฒนธรรมองค์การที่ทดสอบด้วยสถิติทดสอบ Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy and Bartlett's Test) สกัดองค์ประกอบด้วยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (Factor Extraction Method : Principal Component Analysis : PCA) นำองค์ประกอบวัฒนธรรมองค์การของโรงเรียนมัธยมศึกษากับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาและตัวแปรในแต่ละองค์ประกอบมาวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยโดยสถิติทดสอบค่าที (t - test) และสรุปผลการวิเคราะห์

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 142 โรงเรียน และโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 166 โรงเรียน รวม 308 โรงเรียน ในพื้นที่ 8 จังหวัด ได้แก่ นครปฐม สุพรรณบุรี กาญจนบุรี ราชบุรี สมุทรสาคร สมุทรสงคราม เพชรบุรีและประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งเป็นพื้นที่

ขอบเขตการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้และประยุกต์องค์ความรู้สู่การปฏิบัติพัฒนาของมหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ โรงเรียนมัธยมศึกษา และโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ใน 8 จังหวัด ซึ่งเป็นพื้นที่ขอบเขตการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้และประยุกต์องค์ความรู้สู่การปฏิบัติพัฒนาของมหาวิทยาลัยศิลปากร กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยตารางประมาณการขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน โดยการสุ่มแบบง่าย ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 169 โรงเรียน เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 78 โรงเรียน และโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จำนวน 91 โรงเรียน โดยกำหนดผู้ให้ข้อมูล โรงเรียนละ 3 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียนหรือครูที่ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยผู้อำนวยการ ครูวิทยฐานะไม่ต่ำกว่าชำนาญการ รวมผู้ให้ข้อมูลจำนวน 507 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้เพื่อดำเนินการวิจัยมี 2 ประเภท ดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ผู้วิจัยนำไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 8 ท่าน

2. แบบสอบถามความคิดเห็น (Opinionnaire) นำไปสอบถามความคิดเห็นจากผู้ให้ข้อมูลจำนวน 507 คน ประกอบด้วยข้อคำถาม 2 ตอน ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงานในปัจจุบันและสังกัดโรงเรียนที่ปฏิบัติงาน ลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์การของโรงเรียนมัธยมศึกษา กับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของลิเคิร์ต (Likert's Rating Scale)

ผลการวิจัย

การศึกษาเปรียบเทียบวัฒนธรรมองค์การของโรงเรียนมัธยมศึกษา กับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในการวิจัยนี้สามารถสรุปผลการศึกษาได้ ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1. เพื่อทราบวัฒนธรรมองค์การของโรงเรียนมัธยมศึกษา กับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis : EFA) ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบวัฒนธรรมองค์การของโรงเรียนมัธยมศึกษา กับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ 43 ตัวแปร ซึ่งผู้วิจัยได้ตั้งชื่อองค์ประกอบเชิงสำรวจ ดังนี้ 1) ด้านกระบวนการทำงาน 2) ด้านสัมฤทธิ์ผลของงาน 3) ด้านปัจเจกบุคคล 4) ด้านความพึงพอใจในการทำงาน และ 5) ด้านการพัฒนางาน รายละเอียด ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปลองค์ประกอบเชิงสำรวจและตัวแปรวัฒนธรรมองค์การโรงเรียนมัธยมศึกษากับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

องค์ประกอบ	วัฒนธรรมองค์การ	จำนวนตัวแปร
1	วัฒนธรรมด้านกระบวนการทำงาน (Work process culture)	17
2	วัฒนธรรมด้านสัมฤทธิ์ผลของงาน (Work achievement culture)	10
3	วัฒนธรรมด้านปัจเจกบุคคล (Individual oriented culture)	6
4	วัฒนธรรมด้านความพึงพอใจในการทำงาน (Satisfaction of work culture)	6
5	วัฒนธรรมด้านการพัฒนางาน (Development of work culture)	4
รวม		43

วัตถุประสงค์ที่ 2. เพื่อทราบผลการเปรียบเทียบองค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis : EFA) วัฒนธรรมองค์การของโรงเรียนมัธยมศึกษากับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยสถิติทดสอบความแตกต่าง (t – test) และพิจารณาเปรียบเทียบค่าสถิติทดสอบความแตกต่าง (t – test) ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างในภาพรวม 5 องค์ประกอบ พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาค่าสถิติทดสอบความแตกต่างเป็นรายตัวแปรในแต่ละองค์ประกอบ ด้านกระบวนการทำงาน พบว่า มี 5 ตัวแปร แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านสัมฤทธิ์ผลของงาน มี 4 ตัวแปร แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และด้านการพัฒนางาน มี 1 ตัวแปร แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 รายละเอียด ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบองค์ประกอบวัฒนธรรมองค์การ

องค์ประกอบวัฒนธรรมองค์การ	มัธยมศึกษา		ขยายโอกาส		t-test
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
ด้านกระบวนการทำงาน					
การประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นรูปธรรม	4.24	0.56	4.32	0.61	.007*
การจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ	4.14	0.58	4.22	0.63	.012*
การบริหารงานที่ยืดหยุ่นไปตามสถานการณ์	4.23	0.61	4.30	0.67	.005*
การตัดสินใจอย่างรวดเร็วในการปฏิบัติงาน	4.21	0.70	4.19	0.60	.013*
การบริหารเวลาในการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม	4.24	0.65	4.16	0.61	.023*
ด้านสัมฤทธิ์ผลของงาน					
การกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางของโรงเรียนที่ชัดเจน	4.31	0.66	4.22	0.88	.003*
การมีนวัตกรรมใหม่เพื่อใช้เพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน	3.89	0.67	3.76	0.74	.039*

การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อความโปร่งใสและตรวจสอบได้	4.20	0.69	4.29	0.71	0.45*
การช่วยเหลือจากผู้บังคับบัญชาทั้งในเรื่องการทำงานและเรื่องส่วนตัว	4.03	0.73	3.99	0.73	.031*
ด้านการพัฒนางาน					
การปฏิรูปหน่วยงานของตนเองเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายระดับประเทศ	4.22	0.58	4.34	0.63	.013*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า วัฒนธรรมองค์การของโรงเรียนมัธยมศึกษากับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ประกอบไปด้วย 5 องค์ประกอบ 43 ตัวแปร ได้แก่ 1) ด้านกระบวนการทำงาน 17 ตัวแปร 2) ด้านสัมฤทธิ์ผลของงาน 10 ตัวแปร 3) ด้านปัจเจกบุคคล 6 ตัวแปร 4) ด้านความพึงพอใจในการทำงาน 6 ตัวแปร และ 5) ด้านการพัฒนางาน 4 ตัวแปร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเป้าหมายแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยสถานศึกษามีระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ สามารถให้บริการที่ตอบสนองความต้องการบริบทเชิงพื้นที่ การพัฒนาระบบบริหารจัดการการศึกษา เพื่อให้การบริหารจัดการมีประสิทธิภาพตามหลักธรรมาภิบาล สามารถนำยุทธศาสตร์และแผนงานที่กระทรวงกำหนดไว้ไปบูรณาการการทำงานร่วมกันได้อย่างคุ้มค่า ปฏิบัติงานได้บรรลุเป้าหมาย และสนองตอบต่อนโยบายของรัฐบาลได้เกิดผลผลิตผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม และทั้งนี้สามารถกำกับติดตามประเมินผลการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ ยึดประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ (แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 : 44) ดังนั้นเพื่อให้บรรลุตามเจตนารมณ์ และสอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ จึงต้องบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน โดยมีกลยุทธ์การดำเนินการ แนวทาง วิธีการสร้างพลังขับเคลื่อนให้โรงเรียนมีระบบการบริหารจัดการที่ดี มีความคล่องตัวมีประสิทธิภาพส่งผลให้พัฒนาศักยภาพ ดังข้อค้นพบคือ

ด้านกระบวนการทำงาน เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญมากที่สุดในการขับเคลื่อนองค์การ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ รสพร ทองธรรมจินดา (2554) ที่ว่าการปรับเปลี่ยนองค์การต้องกำหนดตัวแทนการเปลี่ยนแปลงองค์การต้องมีการเปลี่ยนแปลงระดับบุคคล โครงสร้าง และกระบวนการทำงาน แบบแผนวัฒนธรรมองค์การที่เหมาะสม และมีการจัดกลุ่มทางวัฒนธรรมองค์การสะท้อนให้เห็นอยู่ในโครงสร้างองค์การ และระบบขององค์การโดยยึดจากการทำงาน มุ่งเน้นบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบสอดคล้องกับ Kamaadima (2016) ที่ศึกษาผลกระทบของวัฒนธรรมองค์การต่อการปฏิบัติงานขององค์การ พบว่า การมุ่งเน้นการทำงาน กระบวนการทำงาน การทำงานอย่างมืออาชีพ ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพขององค์การ กระบวนการในการบริหารทรัพยากรบุคคลมีอิทธิพลอย่างมากฝ่าย

บริหารควรมีการกำกับ ตรวจสอบ สนับสนุน กระตุ้นการทำงาน ดูแลอย่างใกล้ชิดและสม่ำเสมอ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญ

องค์ประกอบที่ 2 ด้านสัมฤทธิ์ผลของงานเป็นการมุ่งเน้นผลการปฏิบัติงานเพื่อให้องค์การบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมาย ผลการดำเนินงานขององค์การที่ทุกคนต้องมีส่วนร่วม มีความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานสอดคล้องกับ ญัรวรรณ พุ่มดียิ่ง (2556) ที่กล่าวว่าวัฒนธรรมองค์การของมหาวิทยาลัยราชภัฏมีประกอบด้วย 6 ปัจจัย คือการมุ่งผลสัมฤทธิ์ การมุ่งทำงานเป็นทีม การมุ่งความเป็นเลิศ การมุ่งให้การยอมรับ การมุ่งเป้าหมายองค์การและการมุ่งความสัมพันธ์และการมุ่งความเป็นเลิศมีความสัมพันธ์ทางตรงต่อการมุ่งเป้าหมายองค์การ เช่นเดียวกับโดปี โอวิดียู โอเลียตูตา (Dobre Ovidiu-Iliuta, 2014) ที่ศึกษาเรื่องวัฒนธรรมองค์การและประสิทธิภาพพบว่า วัฒนธรรมเชิงรุกสนับสนุนประสิทธิภาพขององค์การในระยะยาว วัฒนธรรมองค์การมีผลดีต่อแนวทางการบริหาร เป็นองค์การที่มีประสิทธิภาพ ต้องมีการสร้างวัฒนธรรมองค์การที่แข็งแกร่ง เป้าหมายที่ชัดเจนและการจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้ออำนวยในการทำงานขององค์การเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ

องค์ประกอบที่ 3 ด้านปัจเจกบุคคล เพราะการบริหารงานบุคคล ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดขอบข่ายของการบริหารสถานศึกษา ด้านการบริหารงานบุคคล มุ่งกระจายอำนาจในการบริหารจัดการให้สถานศึกษามากที่สุดด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระคล่องตัวรวดเร็วสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ในการบริหารองค์การผู้บริหารจึงต้องปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชาโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับ ชนิดา จิตตรุทธะ (2549) ที่กล่าวถึง วัฒนธรรมองค์การแตกต่างกัน ต้องใช้ปัจจัยแตกต่างกัน ต้องตระหนักและต้องตระหนักและเข้าใจอัตลักษณ์ของปัจเจกบุคคลและพยายามปรับตัวให้เกิดความสอดคล้องทางวัฒนธรรมทั้งในเชิงปทัสฐานและเชิงพฤติกรรม สอดคล้องกับการศึกษาของ นฤชล คุ่มกลาง (2560) พบว่า การสร้างแรงบันดาลใจส่งผลในทางบวกต่อวัฒนธรรมองค์การลักษณะเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียน การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ส่งผลในทางบวกต่อวัฒนธรรมองค์การลักษณะเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียน ด้านปัจเจกบุคคลเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของวัฒนธรรมองค์การของมัธยมศึกษากับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

องค์ประกอบที่ 4 ด้านความพึงพอใจในงาน องค์ประกอบนี้มีความสำคัญเป็นอันดับสี่อาจกล่าวได้ว่าความพึงพอใจในงานซึ่งจะส่งผลต่อประสิทธิภาพของงาน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Bashayreh et al. (2016) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์การและความพึงพอใจในงานเป็นส่วนสำคัญของกระบวนการพัฒนางานและประเมินว่า วัฒนธรรมองค์การส่งผลกระทบความสำเร็จของงานและความพึงพอใจในงานและยังสอดคล้องกับ Pirzada Sami Ullah Sabri et al. (2011) ที่กล่าวว่าระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู ส่งผลต่อจิตใจ ต่อสุขภาพ ความคิดสร้างสรรค์ ควรสร้าง

องค์การที่สนับสนุนให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมความพึงพอใจในการทำงาน เพื่อการทำงานของครูผู้สอนเป็นไปอย่างราบรื่น

องค์ประกอบที่ 5 ด้านการพัฒนางาน เพราะการพัฒนางานนั้นต้องตอบสนองต่อวิสัยทัศน์ (Vision) พันธกิจ (Mission) ตลอดจนค่านิยม (Core Value) ขององค์การ การพัฒนางานในองค์การต้องมีเป้าหมายที่ชัดเจนและการปฏิบัติการเชิงกลยุทธ์ให้เกิดความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งนั่นจะทำให้องค์การพัฒนาได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ดาวรรุวรรณ ถวิลการ (2552) ที่ว่า ผู้อำนวยการมีบทบาทในการสร้างวัฒนธรรมองค์การโดยกระบวนการสังคมประกิตในการพัฒนางาน การกำหนดเป้าหมายและกำหนดทางเลือกโดยการระดมสมองการเปรียบเทียบและวิเคราะห์ผลดีผลเสีย ร่วมกันสร้างวิสัยทัศน์วางแผนปฏิบัติการ เปลี่ยนแปลงและปฏิบัติการตามแผน และติดตามประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับ Ugurlu (2009) ที่ศึกษาลักษณะสำคัญของวัฒนธรรมโรงเรียนในเรื่องการพัฒนางาน พบว่า กระบวนการพัฒนาโรงเรียน ได้แก่ ความเป็นอิสระ ความมั่นคง การสนับสนุน เอกสิทธิ์ รางวัล ความอดทนต่อความขัดแย้ง และความเสี่ยง ผลการศึกษาวิจัยที่ได้กล่าวมาข้างต้นสามารถสนับสนุนได้ว่า ด้านการพัฒนางาน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ผลการเปรียบเทียบองค์ประกอบเชิงสำรวจ วัฒนธรรมองค์การของโรงเรียนมัธยมศึกษากับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาโดยสถิติทดสอบความแตกต่างในภาพรวม 5 องค์ประกอบ พบว่า ไม่แตกต่าง ซึ่งเมื่อพิจารณาค่าสถิติทดสอบความแตกต่างเป็นรายตัวแปรในองค์ประกอบ พบว่า ด้านกระบวนการทำงาน มี 5 ตัวแปร แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ด้านสัมฤทธิ์ผลของงาน มี 4 ตัวแปรแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และด้านการพัฒนางาน มี 1 ตัวแปรแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ด้านกระบวนการทำงาน พบว่าแตกต่างกันของโรงเรียนมัธยมศึกษากับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาประกอบไปด้วย การประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นรูปธรรม การจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ การบริหารงานที่ยึดหยุ่นไปตามสถานการณ์ การตัดสินใจอย่างรวดเร็วในการปฏิบัติงาน การบริหารเวลาในการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม และผลการเปรียบเทียบ พบว่า การประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นรูปธรรม การจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ การบริหารงานที่ยึดหยุ่นไปตามสถานการณ์ ผู้ให้ข้อมูลจากโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาให้ความสำคัญในระดับมากซึ่งพบว่ามากกว่าโรงเรียนมัธยมศึกษา สอดคล้องกับผลการศึกษาของ นริศย์ จำปา (2556) ที่สรุปผลการศึกษาในด้านข้อสัถย์สุจริตในภาพรวมมีวัฒนธรรมองค์การอยู่ในระดับเข้มแข็งมาก ทำงานด้วยความโปร่งใสประเมินผลอย่างเป็นรูปธรรม ให้ผู้อื่นตรวจสอบได้ทุกขั้นตอน เป็นผู้ยึดมั่นอยู่ในคุณงามความดี ความถูกต้อง และความชอบธรรมอยู่เสมอ อยู่ในระดับเข้มแข็งมาก การปฏิบัติงานส่งงานตามกำหนดเวลาด้านมีสำนึกรับผิดชอบในภาพรวม สอดคล้องกับ รสพร ทองธรรมจินดา (2554) กล่าวถึง องค์ประกอบสำคัญที่ส่งเสริมการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ประกอบด้วยการจัดการความรู้

การพัฒนาวิชาชีพ บทบาทหน้าที่ของผู้บริหาร และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ อีกทั้งยังสอดคล้องกับ ผลการศึกษาของสวีสลา พลายนแก้ว (2557) สรุปว่า วัฒนธรรมองค์การนำไปสู่ผลการดำเนินงานโดย อาศัยความยืดหยุ่น และความมั่นคงกับการมุ่งเน้นที่ภายในและภายนอกองค์การ ได้แก่ การมีส่วนร่วม ของสมาชิกในองค์การความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าขององค์การเนื่องจากการได้รับอำนาจให้มีส่วนร่วมใน การตัดสินใจในการบริหารงานอย่างเต็มที่ทำให้เกิดการพัฒนาความสามารถของสมาชิกในองค์การทำให้ การทำงานบรรลุเป้าหมาย ส่งผลให้มีการทำงานร่วมกันจนงานเสร็จสิ้น ส่วนเรื่องการตัดสินใจอย่าง รวดเร็วในการปฏิบัติงาน การบริหารเวลาในการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม พบว่าผู้ให้ข้อมูลจาก โรงเรียนมัธยมศึกษาให้ความสำคัญในระดับมาก สอดคล้องกับผลการศึกษาของ สลิตา พลเชื้อ (2558) ที่บ่งชี้บทบาทที่สำคัญของการรับรู้วัฒนธรรมองค์การโดยเฉพาะวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมและความ รับผิดชอบเพื่อสร้างเสริมพฤติกรรมการทำงาน อิทธิพลของภาวะ ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร คือ ด้านการสร้างมนุษยสัมพันธ์ ด้านการไว้วางใจ ด้านการเจรจาต่อรอง ด้านการใช้นวัตกรรมและ เทคโนโลยี ด้านการสื่อสาร ด้านการทำงานเป็นทีม และด้านการบริหารเวลา ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า บริหารเวลาได้อย่างเหมาะสม วางแผนการใช้เวลาในการตั้งเป้าหมายของภารกิจที่ต้องปฏิบัติ การ จัดลำดับความสำคัญของงาน การกำหนดระยะเวลาในการทำกิจกรรมแต่ละอย่าง การแบ่งเวลาว่า เวลาใดควรทำอะไร และการป้องกันหรือขจัดสิ่งที่ทำให้เสียเวลาซึ่งเวลานั้นมีส่วนสัมพันธ์กับ กับ ประสิทธิภาพของการทำงานได้

ด้านสัมฤทธิ์ผลของงาน ที่พบว่าแตกต่างกันของโรงเรียนมัธยมศึกษา กับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาประกอบไปด้วย การกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางของโรงเรียนที่ชัดเจน การมีนวัตกรรม ใหม่เพื่อใช้เพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อความ โปร่งใสและตรวจสอบได้ การช่วยเหลือจากผู้บังคับบัญชาทั้งในเรื่องการทำงานและเรื่องส่วนตัว และ ผลการเปรียบเทียบ พบว่า การกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางของโรงเรียนที่ชัดเจน การมีนวัตกรรมใหม่ เพื่อใช้เพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน การช่วยเหลือจากผู้บังคับบัญชาทั้งในเรื่องการทำงานและ เรื่องส่วนตัว ผู้ให้ข้อมูลจากโรงเรียนมัธยมศึกษาให้ความสำคัญในระดับมากซึ่งพบว่ามากกว่าโรงเรียน ขยายโอกาสทางการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Maslowski (2001) ที่พบว่าวัฒนธรรม องค์การของโรงเรียนมัธยมศึกษาและผลกระทบของโรงเรียน เกี่ยวกับองค์การ ได้แก่ ความสัมพันธ์ ระหว่างมนุษย์ เป้าหมายที่มีเหตุผลและการวางแผนกระบวนการภายใน การวางแผนความสัมพันธ์ของ มนุษย์เน้นถึงขวัญกำลังใจในการทำงานของสมาชิกในองค์การ ความห่วงใยต่อผู้คนและความมุ่งมั่นต่อ องค์การ การตอบสนองต่อสภาวะการเปลี่ยนแปลงขององค์การ และพบว่า การมีนวัตกรรม ความ เข้าใจ และการปรับตัว การกำหนดเป้าหมายที่มีเหตุผลเป็นองค์การที่มุ่งมั่นทำให้บรรลุเป้าหมาย และ เกิดประสิทธิผล กระบวนการภายในสะท้อนให้เห็นว่าองค์การสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพก็ ต่อเมื่อมีการดำเนินการที่ชัดเจนและประสานงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังสอดคล้องกับผล

การศึกษาของ Makau (2014) พบว่า การมีส่วนร่วมของครูในการตัดสินใจ และความผูกพันในงานของครู ผู้บริหารให้การสนับสนุนช่วยเหลือในการทำงานของครู มีข้อดี คือ ทำให้ครูรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการตัดสินใจ ผู้บริหารที่ให้คำปรึกษาในการตัดสินใจอนุญาตให้พนักงานแสดงความคิดเห็นและร่วมอภิปราย แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารมีความมั่นใจในการปฏิบัติหน้าที่ของครู สำหรับความพึงพอใจของครูที่นำไปสู่ความมุ่งมั่นสูงขึ้น ยอมรับงานที่ทำของครู ผู้บริหารต้องกำกับดูแลอย่างเป็นมิตรประเมิการทำงานอย่างชัดเจน ซึ่งจะทำให้พนักงานทำงานอย่างมีความสุขมีความพึงพอใจในงาน ส่วนในเรื่อง การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อความโปร่งใสและตรวจสอบได้ พบว่า การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อความโปร่งใสและตรวจสอบได้ ผู้ให้ข้อมูลจากโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาให้ความสำคัญในระดับมากซึ่งพบว่ามากกว่าโรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของนริศย์ จำปา (2556) พบว่า การปฏิบัติงานด้วยความโปร่งใสประเมิผลอย่างเป็นรูปธรรม ให้ผู้อื่นตรวจสอบได้ทุกขั้นตอน ถูกต้อง และความชอบธรรมอยู่เสมอ และในการปฏิบัติงานส่งงานตามกำหนดเวลามีสำนึกรับผิดชอบ มุ่งพัฒนางาน สร้างงานให้เกิดผลดี และปฏิบัติงานมุ่งมั่นทำงานจนสัมฤทธิ์ผล และในด้านการพัฒนางาน พบว่า ที่แตกต่างกันของโรงเรียนมัธยมศึกษา กับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา คือ การปฏิรูปหน่วยงานของตนเองเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายระดับประเทศ ผู้ให้ข้อมูลจากโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาให้ความสำคัญในระดับมากซึ่งพบว่ามากกว่า โรงเรียนมัธยมศึกษา และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ปิยะ ละมุลมอญ (2556) พบว่า วัฒนธรรมองค์การที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้คือ ด้านยุทธวิธีที่ใช้ ด้านตัวประสานองค์การ และด้านลักษณะเด่นขององค์การ เนื่องมาจากสถานศึกษา ได้นำแนวนโยบายตลอดจนกฎระเบียบข้อบังคับมาเป็นยุทธวิธีในการดำเนินงาน เพื่อนำพาให้สถานศึกษาสู่เป้าหมายตลอดระยะเวลาของการดำเนินการ ทำให้บุคลากรเกิดการเรียนรู้และยอมรับนำไปปฏิบัติจนเป็นบรรทัดฐานเกิดความมุ่งมั่นผสานเป็นหนึ่งเดียวในการพัฒนาสถานศึกษา ขณะเดียวกันผู้บริหารก็ดูแลให้การบริหารสอดคล้องกับนโยบาย กฎระเบียบ ข้อบังคับ จึงทำให้การปฏิบัติงานรวมถึงค่านิยม ความคิดความเชื่อ และการรับรู้ของบุคลากรในสถานศึกษาเป็นไปในทิศทางเดียวกัน องค์การสร้างและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการสร้างนโยบาย จึงเป็นการสร้างแรงจูงใจในการทำงานประเภทหนึ่ง และสร้างความรู้สึการมีส่วนร่วมในองค์การ รู้สึกเป็นเจ้าขององค์การ เป็นเจ้าของนโยบาย ที่บุคลากรได้ร่วมกันสร้างขึ้น จะหล่อหลอมเป็นค่านิยม เป้าหมายและวิสัยทัศน์ร่วมกันขององค์การ เป็นสัญญาที่จะมุ่งมั่นในการพัฒนางานพัฒนาองค์การ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า องค์ประกอบวัฒนธรรมองค์การของโรงเรียนมัธยมศึกษา กับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านกระบวนการทำงาน ด้านสัมฤทธิ์ผลของงาน ด้านปัจเจกบุคคล ด้านความพึงพอใจในการทำงาน ด้านการพัฒนางาน ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำองค์ประกอบทั้ง 5 ด้าน ไปเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนางานองค์การของโรงเรียนมัธยมศึกษา กับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ให้ประสบความสำเร็จบรรลุตามเป้าหมายขององค์การที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารโรงเรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษาและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรพิจารณาในรายละเอียดดังกล่าว นำไปวิเคราะห์ แก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาองค์การ เพื่อให้การทำงานเกิดความราบรื่นและสามารถพัฒนาองค์การให้เป็นองค์การที่มีคุณภาพต่อไป

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 การเปรียบเทียบองค์ประกอบวัฒนธรรมองค์การของโรงเรียนมัธยมศึกษา กับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา พบว่า มี 3 องค์ประกอบที่ตัวแปรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ ด้านกระบวนการทำงาน ด้านสัมฤทธิ์ผลของงาน ด้านการพัฒนางาน ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ

ด้านกระบวนการทำงาน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการโรงเรียนอย่างมีแบบแผน มีขั้นตอน การวางแผน การจัดการองค์การ การอำนวยการ การประสานงาน การจัดการที่เกี่ยวข้องกับตัวของบุคลากร งบประมาณ สถานที่ การติดตามและรายงานผลซึ่งจะทำให้ด้านกระบวนการทำงานราบรื่น ตรงตามวัตถุประสงค์ และมีประสิทธิภาพ

ด้านสัมฤทธิ์ผลของงาน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับผลสำเร็จของงานต่าง ๆ ในโรงเรียนมากขึ้น ควรส่งเสริมและสนับสนุนบุคลากรผู้มีความสามารถในการปฏิบัติงาน ควรให้รางวัลยกย่อง ชมเชยอย่างเป็นธรรม เป็นการกระตุ้นให้ผู้ปฏิบัติงานทุ่มเทแรงกายแรงใจในการทำงาน และเกิดความภาคภูมิใจในผลงานที่ได้ร่วมมือกันทำ เพื่อพัฒนาองค์การ นอกจากนี้ยังต้องมีการวางแผนการปฏิบัติงาน อำนวยการ ประสานงานกับบุคลากร งบประมาณ สถานที่ ตลอดจนการติดตาม และประเมินผลงานเพื่อให้สัมฤทธิ์ผลขององค์การสูงขึ้น

ด้านการพัฒนางาน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรส่งเสริมการบริหารงานทุกฝ่ายทุกภาคส่วนควรที่จะร่วมมือกันวางแผนปรับปรุง แก้ไขปัญหาต่าง ๆ เพื่อลดระดับของการเกิดปัญหาในโรงเรียนและร่วมมือกันพัฒนางานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของงานทุกด้านให้ดียิ่งขึ้นไป ควรมีติดตามประเมินผลการพัฒนางานทุกฝ่ายอย่างสม่ำเสมอและเป็นรูปธรรม

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบ องค์ประกอบวัฒนธรรมองค์การของของโรงเรียนมัธยมศึกษากับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ที่สำคัญ คือ 1) ด้านกระบวนการทำงาน 2) ด้านสัมฤทธิ์ผลของงาน 3) ด้านปัจเจกบุคคล 4) ด้านความพึงพอใจในการทำงาน 5) ด้านการพัฒนางาน สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการบริหารและพัฒนาองค์การ โดยควรให้ความสำคัญกับ ด้านการพัฒนางาน สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ การทำงานเพื่อการสร้างสรรค์ผลงานใหม่ ๆ การปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์ให้ทันสมัยตามเหตุการณ์ การพัฒนางานในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง การปฏิรูปหน่วยงานของตนเองเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายระดับประเทศ

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการวิจัยทำให้เกิดองค์ความรู้ ซึ่งเป็นองค์ประกอบวัฒนธรรมองค์การโรงเรียนมัธยมศึกษา กับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในแต่ละด้าน ดังแผนภาพ

ด้านกระบวนการทำงาน ประกอบด้วย การสร้างสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่เอื้อต่อการปฏิบัติงานและการเรียนการสอน การระดมสมองเพื่อวางแผนในการปฏิบัติงานและการแก้ไขปัญหา การประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นรูปธรรม การจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ในโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคลากร การมีสถานที่ที่เอื้อต่อการพักผ่อนของบุคลากร การจัดสรรทรัพยากร ในการปฏิบัติงานอย่างพอเพียง การมีเทคโนโลยีที่ทันสมัยเหมาะสมในการปฏิบัติงาน การสนับสนุนและการได้รับกระตุนการทำงานจากผู้บริหาร การเคารพในสิทธิและให้เกียรติซึ่งกันและกัน การกำหนดรูปแบบโครงสร้างการทำงานของโรงเรียนที่ชัดเจน การปฏิบัติงานโดยมุ่งผลสัมฤทธิ์ของ

ผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ การบริหารงานที่ยึดหยุ่นไปตามสถานการณ์ การให้ข้อมูลในการปฏิบัติที่ถูกต้อง ชัดเจนและทั่วถึง การตัดสินใจอย่างรวดเร็วในการปฏิบัติงาน การบริหารเวลาในการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม ความเป็นธรรมและความเสมอภาคในการปฏิบัติงาน

ด้านสัมฤทธิ์ผลของงาน ประกอบด้วย การกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางของโรงเรียนที่ชัดเจน การปรับปรุงพัฒนาโรงเรียนให้ทันสมัยอยู่เสมอ การใช้ข้อมูลสารสนเทศที่ทันสมัยในการแก้ปัญหาของโรงเรียน การมีนวัตกรรมใหม่เพื่อใช้เพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อความโปร่งใสและตรวจสอบได้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการปฏิบัติงานร่วมกันของบุคลากร ความช่วยเหลือจากผู้บังคับบัญชาทั้งในเรื่องการทำงาน และเรื่องส่วนตัว การยอมรับในมติของที่ประชุมและข้อตกลงร่วมกัน การทำงานเป็นทีม การฝึกอบรมพัฒนาศักยภาพของบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ

ด้านปัจเจกบุคคล ประกอบด้วย ความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย ความรักความผูกพันและภูมิใจในโรงเรียนของตน การทำงานด้วยความทุ่มเทและเสียสละ การมุ่งมั่นให้บุคลากรปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน การมีจรรยาบรรณในวิชาชีพ ความอดทนและความกระตือรือร้นในการทำงาน

ด้านความพึงพอใจในการทำงาน ประกอบด้วย การเปิดโอกาสให้บุคลากรได้พัฒนาตนเองตามความถนัดและความสนใจ การส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรให้มีความก้าวหน้าทางวิชาชีพ การสร้างแรงบันดาลใจในการทำงานให้แก่บุคลากร รูปแบบของการทำงานเพื่อให้เกิดความปลอดภัย ความสุขทั้งกายและใจที่ได้ปฏิบัติงานในโรงเรียน การอำนวยความสะดวกให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้อย่างราบรื่น

ด้านการพัฒนางาน ประกอบด้วย การทำงานเพื่อการสร้างสรรค์ผลงานใหม่ ๆ การปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์ให้ทันสมัยตามเหตุการณ์ การพัฒนางานในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง การปฏิรูปหน่วยงานของตนเองเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายระดับประเทศ

สรุป

การศึกษาเปรียบเทียบวัฒนธรรมองค์การของโรงเรียนมัธยมศึกษา กับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อทราบวัฒนธรรมองค์การของโรงเรียนมัธยมศึกษา กับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา และเพื่อทราบผลการเปรียบเทียบวัฒนธรรมองค์การของโรงเรียนมัธยมศึกษา กับโรงเรียนขยายโอกาสทาง ผลการศึกษา พบว่า องค์ประกอบวัฒนธรรมองค์การของโรงเรียนมัธยมศึกษา กับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านกระบวนการทำงาน ด้านสัมฤทธิ์ผลของงาน ด้านปัจเจกบุคคล ด้านความพึงพอใจในการทำงาน และด้านการพัฒนางาน และผลการเปรียบเทียบวัฒนธรรมองค์การของโรงเรียนมัธยมศึกษา กับโรงเรียนขยายโอกาสทาง

การศึกษา พบว่า ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นตัวแปรองค์ประกอบ พบว่า ด้านกระบวนการทำงาน ด้านสัมฤทธิ์ผลของงาน และด้านการพัฒนางานแตกต่างกันที่ระดับความเชื่อมั่นทางสถิติร้อยละ 95

เอกสารอ้างอิง

- ชนิดา จิตตรุทธะ. (2549). *ความสอดคล้องระหว่างวัฒนธรรมองค์การกับวัฒนธรรมปัจเจกบุคคลในการรับรู้ของสมาชิกองค์การ: ศึกษากรณีองค์การภาครัฐ องค์การเอกชน และองค์การภาคประชาสังคมในประเทศไทย*. (ปริญญารัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐวรรณ พุ่มดียิ่ง. (2556). *วัฒนธรรมองค์การของมหาวิทยาลัยราชภัฏ*. (ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ดาวรรณ ธิวิลการ. (2552). *วัฒนธรรมองค์การในโรงเรียนรางวัลพระราชทาน: การวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณา*. (ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นฤชล คุ่มกลาง. (2560). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมองค์การลักษณะเชิงสร้างสรรค์ของผู้อำนวยการโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 : กรณีศึกษาโรงเรียนในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา*. (ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน.
- นริศย์ จำปา. (2556). *วัฒนธรรมองค์การที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) จังหวัดระนอง*. (ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป). มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ปิยะ ละมุลมอญ. (2556). *วัฒนธรรมองค์การที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1*. (ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- รสพร ทองธรรมจินดา. (2554). *การปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์การที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการวิจัยในโรงเรียน*. (ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ลลิตา พลเชื้อ. (2558). *การศึกษาวัฒนธรรมองค์การ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร และความผูกพันต่อองค์การที่มีผลต่อการตั้งใจลาออกของพนักงานในกลุ่มบริษัทอุตสาหกรรมเครื่องสำอาง*. (ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

- ศิริวรรณ เสรีรัตน์. (2545). *ทฤษฎีองค์การ*. กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). *รายงานผลการประเมิน PISA 2018 ในระดับนานาชาติ*. กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579*. กรุงเทพฯ: พรินทวาทกราฟฟิค.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักนายกรัฐมนตรี. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560 – 2564*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สุวิสา พลายแก้ว. (2557). *วัฒนธรรมองค์การ ความผูกพันต่อองค์การที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพปฏิบัติงานของบุคลากรในกองทัพอากาศ*. (ปริญาบริหารธุรกิจดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยรังสิต.
- Bashayreh, A. M. et al. (2016). *Prevailing Organizational Culture and Effect on Academic Staff Satisfaction in the Malaysian Higher Education Institutes*. Business Administration Department University of Petra. Malaysia.
- Dobre Ovidiu-Iliuta. (2014) *The link between Organizational culture and performance management practices: A case of IT companies from Romania*. The Bucharest University of Economic Studies (Institute of Doctoral Studies, Business Administration), Bucharest. Romania.
- Handy, C. B. (1981). *Understanding Organizations*. Penguin Books: Harmondsworth.
- Kamaamia, A. T. (2016). *The Effect of Organizational Culture on Organizational Performance: A Case of Kenya School of Monetary Studies (Ksms)*. United States International University. Africa.
- Makau, B. K. (2014). *Influence of Organizational culture on teachers' job Commitment in primary schools in Mwingi central district, Kenya*. Department of Educational Administration and Planning University of Nairobi. Kenya.
- Maslowski, R. (2001). *School culture and school performance: an explorative study into the organizational culture of secondary schools and their effects*. Enschede: Twente University Press (TUP).
- Patterson, R. G. (1988). *School culture*. San Francisco: Jersey Bass.
- Pirzada Sami Ullah Sabri et al. (2011). *Organizational Culture and Its Impact on the Job Satisfaction of the University Teachers of Lahore*. Human Resource Management. Superior College, Lahore. Pakistan.

Uğurlu, C. T. (2009). The significance of school culture in elementary schools in terms of organizational development. *Procedia–Social and Behavioral Sciences*, 1(1), 1003–1007.

การบริหารความเสี่ยงกับประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9

Risk Management and School Effectiveness under The Secondary Educational
Service Area Office 9

พอรุ่ง แสงนวล

Porrung Sangnuan

มหาวิทยาลัยศิลปากร

Silpakorn University, Thailand

E-mail: pporrung@gmail.com

Received August 23, 2020; Revised September 9, 2020; Accepted September 25, 2020

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 2) เพื่อศึกษาประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 และ 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารความเสี่ยงกับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างจากตารางประมาณขนาดตัวอย่างของเครชีและมอร์แกน ได้ขนาดตัวอย่าง จำนวน 56 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูลโรงเรียนละ 2 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการ 1 คน และครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายใน จำนวน 1 คน รวมทั้งสิ้น 112 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามความคิดเห็น สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ความถี่ ร้อยละ มัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารความเสี่ยง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ประสิทธิภาพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และ 3) การบริหารความเสี่ยงมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ทั้งภาพรวมและรายด้านในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ: การบริหารความเสี่ยง; ประสิทธิภาพของโรงเรียน

ABSTRACT

The purposes of this study were: 1) to determine the risk management under the Secondary Educational Service Area Office 9; 2) to determine the effectiveness of the school under the Secondary Educational Service Area Office 9; and 3) to determine the relationship between the risk management and school effectiveness under the Secondary Educational Service Area office 9. By specifying samples from the approximate size table of Krecie and Morgan. The sample size of this study was 56 schools. The respondents from each school were; a school director and a teacher who responsible for internal quality assurance, with a total of 112 respondents. The instrument for collecting the data were an opinionnaire. The statistical treatments were frequency, percentage, arithmetic mean, standard deviation, and Pearson's product moment correlation coefficient. The findings of this study were as follows: 1) The risk management under the Secondary Educational Service Area Office 9 as a whole and each aspect were at the highest level; 2) The effectiveness of the school under the Secondary Educational Service Area Office 9 as a whole and each aspect were at the highest level; and 3) There were significant relationship between the risk management and the effectiveness of the school under the Secondary Educational Service Area Office 9 as a whole and each aspect with a statistically significant 0.01 level.

Keywords: risk management; school effectiveness

บทนำ

ในปัจจุบันภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 การปรับตัวขององค์กรภาครัฐเพื่อก้าวไปสู่การเป็นองค์กรแห่งคุณภาพในทศวรรษหน้า ซึ่งในปัจจุบันสังคมมีความเป็นโลกาภิวัตน์มากขึ้น ส่งผลให้องค์กรต้องก้าวไปสู่การแข่งขันในระดับนานาชาติและเกิดการพัฒนาที่มีความหลากหลายอันจะส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจ การเมือง นวัตกรรมเทคโนโลยีและที่สำคัญคือการศึกษา เป็นการผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามการวางแผนจึงมีความสำคัญต่อความอยู่รอดขององค์กร (Worley and Lawler, 2006) การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นจากเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดดังนั้นองค์กรจึงต้องมีการจัดการเพื่อรองรับการปรับตัวในอนาคตอย่างเข้มแข็งเพื่อไม่ให้เกิดความเสี่ยง องค์กรมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อประสิทธิภาพที่ผู้นำหรือผู้บริหารที่มีความรู้ ความสามารถ ความท้าทายประสบการณ์ของผู้บริหารที่จะนำความรู้ ความสามารถพัฒนาและควบคุมปัญหาความเสี่ยงได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการมองความเสี่ยงโดยภาพรวมขององค์กรนั้น ๆ (ชร สุนทรายุทธ, 2550) โดยมีวิธีการกระบวนการ ความคิดสร้างสรรค์เพื่อสร้างผลผลิตออกสู่สังคมเป็นที่ยอมรับต่อการแข่งขันสูงระดับสากล จากการสร้างวิสัยทัศน์ นโยบาย กลยุทธ์พร้อมรับความเสี่ยงทุกเมื่อของผู้บริหาร สำหรับสำนักงานปลัดกระทรวง

ศึกษาธิการได้กระตุ้นให้บุคลากรทุกคนตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กร และถือปฏิบัติเป็นกิจกรรมส่วนหนึ่งของการดำเนินงานจนเป็นวัฒนธรรมองค์กรไม่ว่าจะเป็นปัญหาของการจัดการเรียนการสอนที่เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารความเสี่ยงที่จะแก้ปัญหาความเสี่ยงกลับเป็น การสร้างปัญหาความเสี่ยงขึ้นใหม่ส่งผลโดยตรงไปยังคุณภาพของการจัดการศึกษาที่เป็นปัญหา ความเสี่ยงที่เกิดขึ้นในระดับโรงเรียนตามองค์ประกอบ 5 ด้าน ดังนี้ 1. การกำหนดวัตถุประสงค์ 2. การระบุ ความเสี่ยง 3. การประเมินความเสี่ยง 4. การจัดการและจัดทำแผนบริหารความเสี่ยง และ 5. การ รายงานและติดตามผล (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2556)

จากรายงานผลการปฏิบัติงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 พบว่า 1. ปัญหาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ได้รับบุคลากรไม่ตรงกับ ความต้องการของโรงเรียน เช่น บางโรงเรียนมีความต้องการครูผู้สอนให้นักเรียนมีความรู้แต่พื้นฐาน บางโรงเรียนต้องการพัฒนานักเรียนให้มีทักษะและความรู้ความสามารถในด้านวิชาการหรือด้านอื่น ๆ เพื่อการแข่งขัน 2. ปัญหาปัจจัยด้านผู้บริหารและด้านครูผู้สอน ซึ่งผู้บริหารส่วนใหญ่ไม่มีประสบการณ์ จึงไม่เข้าใจปัญหาที่มีอยู่จริงในโรงเรียนและกำหนดนโยบายใหม่ส่งผลกระทบต่อบุคลากร บางคนมีไม่มี ศักยภาพด้านการศึกษาจึงไม่สามารถแก้ปัญหาตรงจุด ด้านงบประมาณสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการ จัดการศึกษาที่ได้รับจัดสรรจากรัฐบาลมีปริมาณไม่เพียงพอต่อการบริหารงานภายในโรงเรียน 3. ปัญหา สภาพแวดล้อมพื้นที่เสี่ยง (สีแดง) พื้นที่โดยรอบโรงเรียนของสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 9 แต่ละแห่งมีความเสี่ยงต่อปัญหาอาชญากรรมคดีค่อนข้างสูง ทำให้นักเรียนมีสุ่มเสี่ยงต่อ ปัญหาการใช้ยาเสพติด และ 4. ปัญหานโยบายการบริหารจัดการศึกษา โดยใช้สหวิทยาเขต ขับเคลื่อนทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการ บริหารทั่วไป ส่งผลให้การบริหารงานของแต่ละโรงเรียนแตกต่างกันย่อมพบเจอปัญหาที่เกิดผลกระทบ ทำให้เกิดความเสี่ยงขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, (2560)ก.) อีกทั้งการดูแลของ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ต้องดูแลโรงเรียนมัธยมศึกษาภายในจังหวัดทั้งจังหวัด สุพรรณบุรีและจังหวัดนครปฐม ทำให้เกิดข้อจำกัดในเรื่องระยะทางและเวลาการใกล้ชิดกับปัญหา ต่าง ๆ ของโรงเรียนภายในสังกัดที่อยู่ห่างไกลส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนไม่เป็นไปตามที่คาดหวังและ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ตกต่ำ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, (2560)ข.)

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่าปัญหาดังกล่าวข้างต้น สะท้อนให้เห็นชัดเจนว่าปัญหาที่ เกิดขึ้นล้วนแล้วแต่เป็นความเสี่ยงที่โรงเรียนต้องเผชิญทั้งความเสี่ยงที่เกิดจากภายในและภายนอก โรงเรียนที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานของโรงเรียน ทั้งนี้หากโรงเรียนไม่ดำเนินการบริหารความเสี่ยง จะทำให้การดำเนินงานไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ ดังนั้นการบริหารความเสี่ยงในโรงเรียนมีความสำคัญ เป็นอย่างยิ่งในการลดมูลเหตุแต่ละโอกาสที่โรงเรียนจะเกิดความเสี่ยงเพื่อให้การบริหารมีประสิทธิภาพ ครอบคลุมปัญหาความเสี่ยงในการจัดการศึกษาได้

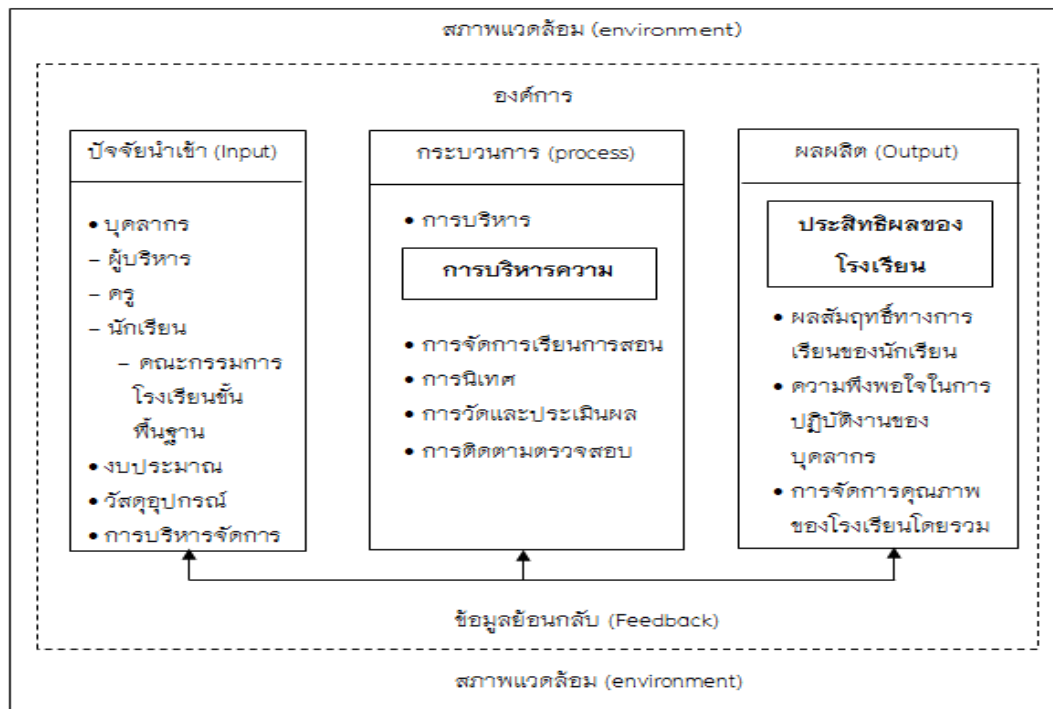
ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาต้องดำเนินงานเพื่อครอบคลุมโอกาสที่จะเกิดความเสี่ยงให้ลดน้อยลงหรือสร้างจุดแข็งขององค์กรเพื่อให้เกิดประสิทธิผล ยอมรับได้ ประเมินได้ ควบคุมได้และสามารถตรวจสอบได้ จะเห็นได้ว่าการบริหารความเสี่ยงมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาเพื่อให้เกิดประสิทธิผล ผู้บริหารต้องมีบทบาทสำคัญในการบริหารงานภายในสถานศึกษา การกระจายอำนาจ มอบหมายผู้รับผิดชอบเพื่อให้การปฏิบัติงานประสบความสำเร็จ นำปัญหาด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นไปใช้ในการบริหารงาน กำหนดกลยุทธ์ วางแผนและดำเนินการในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ได้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีและสูงขึ้น มีกระบวนการบริหารความเสี่ยงเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาและความเสี่ยงต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 เพื่อนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9
2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารความเสี่ยงกับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยการบริหารความเสี่ยงกับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 โดยใช้วิธีการผู้วิจัยได้นำทฤษฎีตามแนวคิดของ Lunenburg and Ornstein (2012) มาเป็นกรอบของการวิจัย ซึ่งได้กล่าวว่าเป็นทฤษฎีเชิงระบบ (Systems Theory) โดยใช้กรอบแนวคิดระบบเปิด (Open-System Framework) ประกอบด้วย 2 ส่วนคือส่วนแรกสภาพแวดล้อมภายใน ซึ่งมีมิติการดำเนินงานของสถานศึกษาแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการแปรสภาพ (Transformation Process) และผลผลิต (Output) ที่จะเป็นข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) ไปยังปัจจัยนำเข้าและกระบวนการแปรสภาพเพื่อนำมาพัฒนาปรับปรุง แก้ไขให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น ส่วนที่สองคือ สภาพแวดล้อมภายนอก ประกอบด้วย การเมืองและกฎหมาย เศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และวัฒนธรรม (Lunenburg and Ornstein, 2012) ดังที่แสดงให้เห็นในแผนภูมิที่ 1

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย จึงได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัยซึ่งประกอบด้วย วิธีดำเนินการวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) โดยอาศัยข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีแบบแผนในการวิจัยเป็นลักษณะของกลุ่มตัวอย่างเดียว ศึกษาสภาพการณ์ ไม่มีการทดลอง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 จำนวนทั้งสิ้น 61 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ผู้วิจัยใช้การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากการเปิดตารางประมาณขนาดตัวอย่างของ Krejcie and Morgan (1970) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 56 โรงเรียน แล้วใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง ด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งประเภท (Stratified Random Sampling) จำแนกตามขนาดของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 เป็น 2 ประเภท คือ

1) ขนาดเล็กและขนาดกลาง 2) ขนาดใหญ่และขนาดใหญ่พิเศษ ในแต่ละโรงเรียนกำหนดให้มีผู้ให้ข้อมูลโรงเรียนละ 2 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 112 คน

ผู้ให้ข้อมูล

ผู้วิจัยกำหนดผู้ให้ข้อมูลโรงเรียนละ 2 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการ 1 คน และครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายใน จำนวน 1 คน จำนวนทั้งสิ้น 112 คน

โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขต 9	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง	ผู้ให้ข้อมูล (คน)		รวม (คน)
			ผู้อำนวยการ	ครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายใน	
สุพรรณบุรี	32	29	29	29	58
นครปฐม	29	27	27	27	54
รวม	61	56	56	56	112

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามความคิดเห็น (Opinionnaire) จำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 3 ตอน มีรายละเอียดดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนตามแนวคิดของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2556) และตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิผลของโรงเรียนตามแนวคิดของ Hoy and Miskel (2013) ทั้งนี้แบบสอบถามตอนที่ 2 และตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert's five rating scale) (Likert, 1961)

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม ดำเนินการดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามจากผลงานวิจัยแล้วนำผลการศึกษามาสร้างแบบสอบถาม

ขั้นตอนที่ 2 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน พิจารณาตรวจสอบแบบสอบถามโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

ขั้นตอนที่ 3 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วมาทดลองใช้กับผู้อำนวยการโรงเรียนและครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายใน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ที่ไม่ใช่โรงเรียนในกลุ่มตัวอย่าง รวมทั้งหมด 15 โรงเรียน ๆ ละ 2 คน รวม 30 ฉบับ

ขั้นตอนที่ 4 นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาคำนวณหาความเชื่อมั่น (Reliability) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (α - coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.813

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. นำหนังสือขอความอนุเคราะห์ถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลผู้อำนวยการและครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายใน
2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามแจกและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองหรือทางไปรษณีย์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้หน่วยการวิเคราะห์ (Unit of Analysis) เป็นโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 จำนวนผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน และครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายใน รวมทั้งสิ้น 112 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม สถิติที่ใช้คือ ความถี่ และร้อยละ
2. การวิเคราะห์การบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนกับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 สถิติที่ใช้ คือ มัชฌิมเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยพิจารณาค่ามัชฌิมเลขคณิตที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของผู้ให้ข้อมูลแล้วเปรียบเทียบกับเกณฑ์ตามแนวคิดของ Best (1981)
3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารความเสี่ยงกับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient)

ผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากโรงเรียนซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 56 โรงเรียน แต่ละโรงเรียนมีผู้ให้ข้อมูลจำนวน 2 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน และครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายใน รวมทั้งสิ้น 112 คน ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา จำนวน 56 โรงเรียน นำมาวิเคราะห์และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 100 เป็นเพศชาย จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 43.75 เป็นเพศหญิง จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 56.25 ที่มีอายุ 20-30 ปี จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 11.60 อายุ 31-40 ปี จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 16.97 อายุ 41-50 ปี จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 28.58 และอายุมากกว่า 50 ปีขึ้นไป จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 42.85 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 26.79 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 58.03 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญา

เอก จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 15.18 ตำแหน่งปัจจุบัน ผู้อำนวยการ จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 50 และครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายใน จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 50 มีประสบการณ์การทำงานในตำแหน่งปัจจุบัน 1-5 ปี จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 36.60 ประสบการณ์การทำงานในตำแหน่งปัจจุบัน 6-10 ปี จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 16.08 ประสบการณ์การทำงานในตำแหน่งปัจจุบัน 11-15 ปี จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 18.75 ประสบการณ์การทำงานในตำแหน่งปัจจุบัน 16-20 ปี จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 8.03 ประสบการณ์การทำงานในตำแหน่งปัจจุบัน 21-25 ปี จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 5.36 ประสบการณ์การทำงานในตำแหน่งปัจจุบัน 26-30 ปี จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 3.58 ประสบการณ์การทำงานในตำแหน่งปัจจุบันมากกว่า 30 ปี จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 11.60 ซึ่งจากการวิเคราะห์การบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.66$, S.D. = 0.53) ดังรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์การบริหารความเสี่ยงสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 (n=56)

ด้าน	การบริหารความเสี่ยง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 9 (X_{tot})	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1	การกำหนดวัตถุประสงค์ (X_1)	4.52	0.62	มากที่สุด
2	การระบุความเสี่ยง/เหตุการณ์ความเสี่ยง (X_2)	4.60	0.58	มากที่สุด
3	การประเมินความเสี่ยง (X_3)	4.73	0.49	มากที่สุด
4	การจัดการและการจัดทำแผนการบริหารความเสี่ยง (X_4)	4.76	0.46	มากที่สุด
5	การรายงานและติดตามผล (X_5)	4.69	0.53	มากที่สุด
รวม (X_{tot})		4.66	0.53	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า การบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 9 โดยภาพรวม (X_{tot}) อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.66$, S.D. = 0.53) และเมื่อพิจารณาจำแนกตามรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงลำดับตามค่ามัธยเลขคณิตจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการจัดการและการจัดทำแผนการบริหารความเสี่ยง ($\bar{X} = 4.76$, S.D. = 0.46) รองลงมาคือด้านการประเมินความเสี่ยง ($\bar{X} = 4.73$, S.D. = 0.49), การรายงานและติดตามผล ($\bar{X} = 4.69$, S.D. = 0.53) การระบุความเสี่ยง/เหตุการณ์ความเสี่ยง ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = 0.58) และการกำหนดวัตถุประสงค์ ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.62) ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาจากส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งอยู่ระหว่าง 0.46-0.62 ลักษณะเช่นนี้แสดงว่าความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามมีแนวโน้มไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งจากการวิเคราะห์ประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 9 พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.75$, S.D. = 0.46) ดังรายละเอียดในตารางที่ 2

2. ประสิทธิภาพของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9

การวิเคราะห์ประสิทธิภาพของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ดังรายละเอียดในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ประสิทธิภาพของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 9

(n=56)

ด้าน	ประสิทธิภาพของโรงเรียน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
	สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 9 (Y_{tot})			
1	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน (Y_1)	4.61	0.56	มากที่สุด
2	ความพึงพอใจในการทำงานของบุคลากร (Y_2)	4.79	0.45	มากที่สุด
3	การจัดการคุณภาพของโรงเรียนโดยรวม (Y_3)	4.85	0.37	มากที่สุด
	รวม	4.75	0.46	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ประสิทธิภาพของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 โดยภาพรวม (Y_{tot}) อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.75$, S.D. = 0.46) และเมื่อพิจารณาจำแนกตามรายด้าน พบว่า ประสิทธิภาพของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 9 อยู่ในระดับมากที่สุด 3 ด้าน โดยเรียงลำดับตามค่ามัธยเลขคณิตจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการจัดการคุณภาพของโรงเรียนโดยรวม ($\bar{X} = 4.85$, S.D. = 0.37) รองลงมาคือ ความพึงพอใจในการทำงานของบุคลากร ($\bar{X} = 4.79$, S.D. = 0.45) และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ($\bar{X} = 4.61$, S.D. = 0.56) ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาจากส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานซึ่งอยู่ระหว่าง 0.37-0.56 ลักษณะเช่นนี้แสดงว่าความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามมีแนวโน้มไปในทิศทางเดียวกัน

3. ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารความเสี่ยงกับประสิทธิภาพของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารความเสี่ยงกับประสิทธิภาพของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 พบว่า การบริหารความเสี่ยงโดยภาพรวม (X_{tot}) กับประสิทธิภาพของโรงเรียนโดยภาพรวม (Y_{tot}) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กัน และเป็นความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($r_{xy} = .605^{**}$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งเป็นความสัมพันธ์กันในลักษณะที่คล้ายคลึงกันมีผลการวิเคราะห์ดังนี้

เมื่อพิจารณาการบริหารความเสี่ยงโดยภาพรวม (X_{tot}) กับประสิทธิภาพโรงเรียนรายด้าน (Y_1 - Y_3) พบว่า ความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในลักษณะที่คล้ายคลึงกันทุกคู่ โดยคู่ที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระดับปานกลาง ดังนี้ โดยเรียงลำดับตามค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ($r_{xy} = .652^{**}$) และมีความสัมพันธ์ระดับน้อยสองด้าน เรียงตามลำดับค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ คือ ความพึงพอใจในการ

ทำงานของบุคลากร มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ($r_{xy} = .269^{**}$) และการจัดการคุณภาพของโรงเรียนโดยรวม มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ($r_{xy} = .224^{**}$)

เมื่อพิจารณาการบริหารความเสี่ยงรายด้าน (X_1-X_5) กับประสิทธิผลโรงเรียนโดยภาพรวม (Y_{tot}) พบว่า มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในลักษณะที่คล้ายตามกันทุกด้าน ดังนี้ การประเมินความเสี่ยง มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ($r_{xy} = .556^{**}$) การระบุความเสี่ยง/เหตุการณ์ความเสี่ยง มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ($r_{xy} = .480^{**}$) การจัดการและการจัดทำแผนการบริหารความเสี่ยง มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ($r_{xy} = .474^{**}$) การรายงานและติดตามผล มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ($r_{xy} = .453^{**}$) และการกำหนดวัตถุประสงค์ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ($r_{xy} = .361^{**}$)

เมื่อพิจารณาการบริหารความเสี่ยงรายด้าน (X_1-X_5) กับประสิทธิผลโรงเรียนรายด้าน (Y_1-Y_3) พบว่า มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในลักษณะที่คล้ายตามกัน ดังนี้ การประเมินความเสี่ยงกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในระดับปานกลาง ($r_{xy} = .603^{**}$) การระบุความเสี่ยง/เหตุการณ์ความเสี่ยงกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในระดับปานกลาง ($r_{xy} = .581^{**}$) การจัดการและการจัดทำแผนการบริหารความเสี่ยงกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในระดับปานกลาง ($r_{xy} = .511^{**}$) การรายงานและติดตามผลกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในระดับปานกลาง ($r_{xy} = .508^{**}$) การกำหนดวัตถุประสงค์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในระดับน้อย ($r_{xy} = .305^{**}$) การประเมินความเสี่ยงกับความพึงพอใจในการทำงานของบุคลากร มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในระดับน้อย ($r_{xy} = .244^{**}$) คือการกำหนดวัตถุประสงค์กับความพึงพอใจในการทำงานของบุคลากร มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในระดับน้อย ($r_{xy} = .243^{**}$)

เมื่อพิจารณาการบริหารความเสี่ยงรายด้าน (X_1-X_5) กับประสิทธิผลโรงเรียนรายด้าน (Y_1-Y_3) พบว่า มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนี้ การรายงานและติดตามผลกับการจัดการคุณภาพของโรงเรียนโดยรวม มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในระดับน้อย ($r_{xy} = .208^*$) การประเมินความเสี่ยงกับการจัดการคุณภาพของโรงเรียนโดยรวม มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในระดับน้อย ($r_{xy} = .201^*$) การจัดการและการจัดทำแผนการบริหารความเสี่ยงกับความพึงพอใจในการทำงานของบุคลากร มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ($r_{xy} = .195^*$) การจัดการและการจัดทำแผนการบริหารความเสี่ยงกับการจัดการคุณภาพของโรงเรียนโดยรวม มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ($r_{xy} = .195^*$) และการระบุความเสี่ยง/เหตุการณ์ความเสี่ยงกับความพึงพอใจในการทำงานของบุคลากร มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ($r_{xy} = .190^*$)

เมื่อพิจารณาการบริหารความเสี่ยงรายด้าน (X_1-X_5) กับประสิทธิผลของโรงเรียนรายด้าน (Y_1-Y_3) พบว่า ไม่สัมพันธ์กัน ดังนี้ การกำหนดวัตถุประสงค์กับการจัดการคุณภาพของโรงเรียนโดยรวม มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ($r_{xy} = .158$) การรายงานและติดตามผลกับความพึงพอใจในการทำงานของ

บุคลากร มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ($r_{xy} = .149$) และการระบุความเสี่ยง/เหตุการณ์ความเสี่ยงกับการจัดการคุณภาพของโรงเรียนโดยรวม มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ($r_{xy} = .103$)

อภิปรายผลการวิจัย

1. การบริหารความเสี่ยงสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่าบริหารความเสี่ยงสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหาร ครูและนักเรียน ตระหนักและให้ความสำคัญกับการบริหารความเสี่ยง โดยดำเนินการบริหารความเสี่ยง พัฒนาและปรับปรุงระบบการควบคุมภายใน กำชับ ติดตามและตรวจสอบการปฏิบัติงานดังกล่าวอย่างเป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของราตรี เลิศหว่าทอง พบว่า โดยภาพรวมรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด

2. ประสิทธิภาพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 9 ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานงานวิจัย คือ ประสิทธิภาพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 9 อยู่ในระดับปานกลาง อาจเนื่องมาจากผู้บริหารโรงเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงานและได้รับพัฒนาอย่างต่อเนื่องในทุก ๆ ด้าน มีความเอาใจใส่ในประสิทธิภาพของโรงเรียนในด้านวิชาการ การจัดการเรียนการสอน เพื่อโรงเรียนมีความก้าวหน้าทันกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง มีความเอาใจใส่ในประสิทธิภาพของโรงเรียน ผู้บริหารสร้างแรงจูงใจ เป็นขวัญกำลังใจ เข้าใจและเห็นคุณค่าความสำคัญของผู้ร่วมงาน จึงทำให้ครูและบุคลากรในโรงเรียนมีความพึงพอใจในการทำงาน มีความรับผิดชอบในงานมาทำงานอย่างสม่ำเสมอ ทำให้นักเรียนได้รับการดูแลเอาใจใส่จากครูและบุคลากรส่งผลให้นักเรียนได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องทำให้ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนดีขึ้นส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ลัดดาวัลย์ บุญเลิศ ที่ศึกษาการวางแผนกลยุทธ์กับประสิทธิภาพโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า มี 2 ด้านอยู่ในระดับมากที่สุด

3. การบริหารความเสี่ยงมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก โรงเรียนทราบถึงปัญหาและปัจจัยต่าง ๆ ของความเสี่ยง ผู้บริหารโรงเรียน คณะครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกคน มีความรู้ มีความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยงจากการวางแผน การประชุมและวิเคราะห์ความเสี่ยงโดยความร่วมมือกันแสดงความคิดเห็น และจัดทำรายงานติดตามผลการดำเนินงานไว้เพื่อเป็นประโยชน์ในการบริหารงานโรงเรียนในอนาคต เพื่อป้องกันและลดความเสี่ยงโดยการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพเป็นที่ยอมรับจากหน่วยงานอื่น ๆ บุคลากรของโรงเรียนทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและมีความพึงพอใจใน

การทำงานและภาระหน้าที่ที่รับผิดชอบ พึงพอใจในระบบบริหารนโยบาย แผนงาน มาตรการ กระบวนการปฏิบัติงานของโรงเรียน มีการพัฒนาวิชาชีพและการใช้ทักษะที่หลากหลายในการปฏิบัติงาน นั่นคือ ผู้บริหารโรงเรียนดำเนินการบริหารความเสี่ยงตามแนวทางที่กำหนด โดยมีการพัฒนาหลักสูตร จัดกระบวนการเรียนการสอน จัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนการสอนทั้งครูและนักเรียน มีทรัพยากรที่เพียงพอและเหมาะสม จัดเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ทันสมัยเพื่อให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้นสอดคล้องกับงานวิจัยของกัญญา ฤทธิ์สาคร เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารความเสี่ยงกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดปทุมธานี พบว่าการบริหารความเสี่ยงอยู่ในระดับมากที่สุดทั้งในภาพรวมและรายด้าน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่าการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้ 1) โรงเรียนจึงควรอบรม ประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ 2) ศึกษาวิจัยทัศนหรือพันธกิจของโรงเรียนอย่างชัดเจนและเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อกำหนดแนวทางการวางแผนการบริหารความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้ 3) ควรศึกษาจุดแข็ง จุดอ่อน ภายในโรงเรียน 4) เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายได้มีบทบาทของตนเอง 5) กำหนดตัวชี้วัดและเป้าหมายของกิจกรรมให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ประสิทธิภาพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด สำหรับด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอยู่ในระดับมากที่สุดเป็นลำดับสุดท้าย ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้ 1. เชิงนโยบาย โรงเรียนจำเป็นต้องพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเป็นไปตามเกณฑ์โรงเรียนเพื่อยกระดับคุณภาพในทุกด้านๆ เพื่อช่วยผลักดันการดำเนินงานในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้สูงขึ้น และ 2. เชิงปฏิบัติ ผู้บริหารให้ความสำคัญ ส่งเสริมด้านวิชาการในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้สูงขึ้น โดยการจัดอบรมครูผู้สอน ในการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย มีเทคนิคการสอนที่ใหม่ๆ ทันสมัย การสร้างนวัตกรรม สื่อที่เหมาะสมตามวัยและดึงดูดความสนใจกับนักเรียน เพื่อให้นักเรียนมีความสนใจและตั้งใจเรียน เกิดความพึงพอใจและทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น

3. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า การบริหารความเสี่ยงมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 9 ดังนั้นหน่วยงานที่

เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้ ผู้บริหารโรงเรียนควรให้ความสำคัญกับการบริหารความเสี่ยงในโรงเรียนของตนเอง จัดอบรมหรือสัมมนา ส่งเสริมให้บุคลากรมีความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถควบคุมความเสี่ยงเพื่อป้องกันโรงเรียนทำให้เกิดประสิทธิผลภายในโรงเรียนอย่างสูงสุด บรรลุตามวัตถุประสงค์ของโรงเรียน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบจากการวิจัยที่สำคัญ คือ การบริหารความเสี่ยงกับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 9 สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการบริหารโรงเรียนเพื่อเป็นประโยชน์ ควรให้ความสำคัญกับการบริหารความเสี่ยงและประสิทธิผลของโรงเรียนสำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็น ดังนี้

1. การศึกษาการบริหารความเสี่ยงกับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. การศึกษาการบริหารความเสี่ยงที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9
3. การศึกษาการบริหารความเสี่ยงในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอื่น ๆ

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการทราบถึงการบริหารความเสี่ยงกับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ด้านการบริหารความเสี่ยง ผู้วิจัยใช้แนวคิดของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ได้กล่าวถึงแนวความคิดเกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยงไว้ 5 ประการ ดังนี้ 1) การกำหนดวัตถุประสงค์ (Objective Setting) 2) การระบุความเสี่ยง/เหตุการณ์ความเสี่ยง (Risk Identification) 3) การประเมินความเสี่ยง (Risk Assessment) 4) การจัดการและการจัดทำแผนบริหารความเสี่ยง (Risk Response) และ 5) การรายงานและติดตามผล (Reporting and Monitoring) ส่วนแนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผลของโรงเรียน ผู้วิจัยใช้แนวคิดของ Hoy and Miskel เสนอแนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผลของโรงเรียน ดังนี้ 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน (Achievement) 2) ความพึงพอใจในการทำงานของบุคลากร (Job Satisfaction) และ 3) การจัดการคุณภาพของโรงเรียนโดยรวม (Overall School Quality Management)

สรุป

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย เรื่อง “การบริหารความเสี่ยงกับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 9” ผลปรากฏดังนี้

1. การบริหารความเสี่ยง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ดังนี้ การจัดการและการจัดทำแผนการบริหารความเสี่ยง การประเมินความเสี่ยง การรายงานและติดตามผล การระบุความเสี่ยง/เหตุการณ์ความเสี่ยง และการกำหนดวัตถุประสงค์

2. ประสิทธิภาพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปน้อย ดังนี้ การจัดการคุณภาพของโรงเรียนโดยรวม ความพึงพอใจในการทำงานของบุคลากร และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

3. การบริหารความเสี่ยงกับประสิทธิภาพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2556). *คู่มือการบริหารความเสี่ยง*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- ชร สุนทราวุฒ. (2550). *การบริหารจัดการความเสี่ยงทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: บริษัทเนติกุลการพิมพ์ จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560)ก. *คู่มือการปฏิบัติงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หน่วยตรวจสอบภายใน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560)ข. *การประเมินผลสัมฤทธิ์นักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2560*. กรุงเทพฯ: สำนักงานทดสอบทางการศึกษา.
- Best, J. (1981). *Research in Education*. New Jersey: Prentice Hall, Inc.
- Hoy, W., & Miskel, C. (2013). *Educational Administration: Theory, Research, and Practice*. (9th ed.). New York: McGraw-Hill.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30, 607-610.
- Likert, R. (1961). *New Pattern of Management*. New York: McGraw-Hill.
- Lunenburg, F. C., & Ornstein, A. C. (2012). *Educational Administration: Concepts and Practices*. California: Wadsworth Publishing.
- Milton, C. R. (1981). *Human Behavior in Organization: Three Levels of Behavior*. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice Hall, Inc.
- Worley, C. G., & Lawler, E. E. (2006). *Designing Organizations That Are Built to Change*. *MIT Sloan Management Review*, 48(1), 19-23.

ภาวะผู้นำเชิงคุณภาพของผู้บริหารกับการดำเนินงานวัฒนธรรม
ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
ประจวบคีรีขันธ์ เขต 2

Quality Leadership of Administrator and Cultural Performance in School
Under Prachuapkhirikhan Primary Educational Service Area Office 2

ชินวัฒน์ ปานมั่งมี

Chinnawat Panmungmee

มหาวิทยาลัยศิลปากร

Silpakorn University, Thailand

E-mail: chinnawat_1987@hotmail.com

Received July 9, 2020; Revised September 6, 2020; Accepted September 25, 2020

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนามีวัตถุประสงค์ เพื่อทราบความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงคุณภาพของผู้บริหารกับการดำเนินงานวัฒนธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ บุคลากรทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 จำนวน 73 แห่ง ผู้ให้ข้อมูลแต่ละ 2 คน รวมทั้งสิ้น 146 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงคุณภาพของผู้บริหารและการดำเนินงานวัฒนธรรมในสถานศึกษา ตามคู่มือเครือข่ายวัฒนธรรมในสถานศึกษา กระทรวงวัฒนธรรม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือค่าความถี่ ร้อยละ ค่ามัธยฐานเลขคณิตส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า

1) ภาวะผู้นำเชิงคุณภาพของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด 4 ด้าน และอยู่ในระดับมาก 4 ด้าน โดยเรียงลำดับค่ามัธยฐานเลขคณิตจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ความรักองค์การ ความมุ่งมั่นประสงค์ มีหลักการ การยืนหยัด ความจำเป็นพื้นฐาน หลักการปกครอง การบริหารบุคคล หลักการทำงาน การมองการณ์ไกล การวางแผน ตามลำดับ

2) การดำเนินงานวัฒนธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน

3) ภาวะผู้นำเชิงคุณภาพของผู้บริหารกับการดำเนินงานวัฒนธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 ในภาพรวมมีความสัมพันธ์ค่อนข้างตามกันในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงคุณภาพของผู้บริหาร; การดำเนินงานวัฒนธรรมในสถานศึกษา

ABSTRACT

The purpose of this study was to study the relationship between quality leadership of administrator and cultural performance in school under Prachuapkhirikhan Primary Educational Service Area Office 2. The sample group used in the study was 73 places under the Prachuap Khiri Khan Primary Education Service Area Office 2, and 2 informants each providing information for each school consisting of the school director or the deputy director of the school or government officials. 1 person and 1 teacher who taught in subjects related to art and culture, a total of 146 informants. The research instrument was a questionnaire about the Quality Leadership of Administrator the executives according to the concept of Sergiovanni and Cultural Performance in school use the manual of the cultural center network in the educational institutions Ministry of Culture. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, arithmetic mean, Standard deviation and the Pearson's product-moment correlation coefficient analysis. The research results were as follows:

1. The qualitative leadership of executives under the Prachuap Khiri Khan Primary Education Service Area Office 2, in overall, the highest level When considered in each aspect at the highest level, 4 aspects and in 4 levels, in order of the highest arithmetic mean, as follows: The purpose was to have a tenure principle, basic necessity. governing principles personnel management, working principles, foresight, and sequential planning

2. Cultural operations in educational institutions under the Prachuap Khiri Khan Primary Education Service Area Office 2, in general, it was at a high level when considered in each aspect, at the high level in all aspects in order by the arithmetic mean of descending as follows: cultural conservation, cultural revival, cultural development, cultural promotion, cultural enhancement work, cultural transfer event respectively, and cultural exchanges.

3. The qualitative leadership of administrators and cultural Operations in schools under the Prachuap Khiri Khan Primary Education Service Area Office 2, in general, there was a moderate level of relationship. Statistically significant at 0.01 level.

Keywords: Quality Leadership of Administrator; Cultural Performance in School

บทนำ

การพัฒนาประเทศให้เป็นผู้นำทุกด้านในยุคโลกาภิวัตน์นั้นจะต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างทุนของประเทศที่มีอยู่ให้แข็งแกร่ง โดยใช้ทรัพยากรมนุษย์ในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ ซึ่งการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ดีที่สุดที่ทุกคนให้การยอมรับ นั่นก็คือ การศึกษา หรือพูดได้ว่าการศึกษาคือ การพัฒนาคน ที่ยั่งยืนที่สุด จากแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2560 – 2564) ได้เน้นนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ยึดทางสายกลางบนพื้นฐานของความสมดุลพอดี รู้จักประมาณอย่างมีเหตุผล มีความรอบรู้เท่าทันโลกเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต เพื่อมุ่งให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของคนไทย โดยยึด “คน” เป็นศูนย์กลางการพัฒนา โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ในทุกระดับและประเภทการศึกษา เพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้ประชาชนทุกคนตั้งแต่แรกเกิดจนตลอดชีวิตได้มีโอกาสเข้าถึงบริการการศึกษาและการเรียนรู้ โดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการหรือทุพพลภาพ ยากจน อยู่ในท้องถิ่นห่างไกล ทุรกันดาร ผลิตและพัฒนากำลังใจคนให้สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ และเสริมสร้างศักยภาพการแข่งขัน และร่วมมือกับนานาชาติประเทศ มีการพัฒนามาตรฐานและระบบการประกันคุณภาพการศึกษาทั้งระบบประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอก นอกจากนั้นจะต้องผลิตและพัฒนาครู ศึกษานิเทศก์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐาน เพื่อเตรียมพร้อมกับการก้าวสู่การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกมิติทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ที่เป็นยุคแห่งข่าวสารและวิทยาการทางเทคโนโลยีที่ทันสมัย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559)

การดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 ซึ่งได้วางกรอบเป้าหมายและทิศทางการจัดการศึกษาของประเทศ โดยมุ่งจัดการศึกษาให้คนไทยทุกคนสามารถเข้าถึงโอกาสและความเสมอภาคในการศึกษาที่มีคุณภาพ พัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ พัฒนากำลังคนให้มีสมรรถนะในการทำงานที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาประเทศ จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้อง สร้างความตระหนักให้คณะครูมีเจตคติที่ดี เห็นความสำคัญในการนำนโยบายมาสู่การปฏิบัติได้อย่างชัดเจน การบริหารที่มีประสิทธิภาพ เป็นปัจจัยสำคัญยิ่งที่จะทำให้การจัดการศึกษาดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา โดยเฉพาะในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ความสำคัญด้านการบริหารจัดการยิ่งมีความสำคัญมากขึ้นตามลำดับ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

ผู้บริหารสถานศึกษานับว่าเป็นบุคคลสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องด้วยเป็นผู้มีบทบาทต่อการบริหารในฐานะที่เป็นผู้บังคับบัญชาและมีฐานะเป็นผู้นำ ความสำเร็จ ของโรงเรียนจะมีมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ประกอบด้วยคุณลักษณะความเป็นผู้นำยุคใหม่ มีทักษะยุคใหม่ มีคุณธรรมจริยธรรม และมีสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 (อดุล โตเชียว และนิษฐ์วดี จิรโรจน์ภิญโญ, 2563) ปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งที่จะส่งผลต่อการนำพาสถานศึกษาหรือโรงเรียนให้บรรลุเป้าหมาย คือ วัฒนธรรมในสถานศึกษาเป็นกระบวนการการบริหาร ผู้บริหารสามารถเป็นผู้กำหนดวัฒนธรรมในสถานศึกษาว่าจะไปในลักษณะใด และ ผู้นำในการจัดการศึกษาอย่างเหมาะสม (ศศิธรดา แพงไทย, สุบัน มุขระโกษา และสมใจ มณีวงษ์, 2562) สถานศึกษาจึงเป็นองค์การทางสังคม องค์การหรือหน่วยงานใด ๆ ในสังคม ไม่ว่าจะเป็นรัฐ หรือเอกชน เมื่อก่อตั้งขึ้นมาแล้ว จำต้องมีการจัดโครงสร้างต่าง ๆ ภายในให้เหมาะสม และเป็นระเบียบรวมทั้งดำเนินการตามกระบวนการต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อความเจริญก้าวหน้าและการบรรลุเป้าหมายขององค์การหรือหน่วยงานนั้นตามลำดับ (สุริยา เสียงเย็น, 2555) วัฒนธรรมองค์การ มีผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์การและบุคลากรทั้งระยะสั้นและระยะยาว นอกจากนั้นแล้ว วัฒนธรรมองค์การเป็นกลุ่มของค่านิยมหลักและความเชื่อที่บุคลากรในองค์การยึดถือร่วมกันเข้าใจตรงกัน เพื่อบรรลุยุทธศาสตร์ขององค์การ โดยมีการพัฒนาการดำเนินงาน มีการแบ่งปันความคิด ความรู้ และทักษะในการทำงาน มีการลงทุนและ เอื้ออำนวยให้บุคลากรทุกระดับเกิดการเรียนรู้ เกิดค่านิยมสนใจใฝ่เรียนรู้ จนเป็นวัฒนธรรมขององค์การ วัฒนธรรมดังกล่าวมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อองค์การและสถานศึกษาในการจัดระบบการศึกษาเพื่อพัฒนาบุคลากรของชาตินั้นโรงเรียนเป็นหน่วยงานที่สำคัญที่สุดหน่วยงานหนึ่ง โดยมีเป้าหมายหลักคือ การพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรคุณภาพการศึกษาขึ้นอยู่กับประสิทธิผลและประสิทธิภาพของบุคลากรพยายามสร้างแรงจูงใจและความตระหนักในหน้าที่และความสำคัญของอาชีพแก่บุคลากรของตน ผลักดันให้ปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ และการที่ครูจะปฏิบัติงานได้ผลดีมากขึ้นน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับคุณภาพชีวิตของครูที่ส่งผลต่อทัศนคติที่ดีในการปฏิบัติงาน เพราะคุณภาพชีวิตของครูเป็นสิ่งที่สำคัญที่กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมเป็นตัวอย่างและแรงเสริมให้การทำงานของครูบรรลุสำเร็จตามเป้าหมาย

ดังนั้น ภาวะผู้นำเชิงคุณภาพของผู้บริหาร จึงเป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้การดำเนินงานวัฒนธรรมในสถานศึกษามีประสิทธิภาพ เพื่อส่งเสริมให้สถานศึกษาพัฒนาได้ดี ทั้งในด้านความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีคุณภาพ การพัฒนาทัศนคติทางบวกของนักเรียน การปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา การแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำงานของครู และการจัดให้มีสิ่งส่งเสริมสภาพการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างเหมาะสม จึงเห็นได้ว่าภาวะผู้นำเชิงคุณภาพของผู้บริหารนั้นเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยพัฒนาการเรียนการสอนและพัฒนาสถานศึกษาทั้งระบบ ส่งเสริมภาพลักษณ์ของโรงเรียนได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (ประภาวรรณ ตระกูลเกษมสุข, อนุสรรา สุวรรณวงศ์ และ ทินกฤตพัชร รุ่งเมือง, 2563)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 มีภารกิจในการจัดการศึกษา ภาควัฒนธรรม 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอหัวหิน อำเภอปราณบุรี อำเภอสามร้อยยอด และอำเภอกุยบุรี จะเห็นได้ว่าในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้การดำเนินงาน วัฒนธรรมในสถานศึกษามีประสิทธิภาพ เพื่อส่งเสริมให้สถานศึกษาพัฒนาได้ดี โดยผู้บริหาร สถานศึกษาจะได้นำมาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพความแตกต่างของวัฒนธรรม ของแต่ละสถานศึกษาและคุณภาพชีวิตที่ดีของบุคลากรแต่ละคน

จากสภาพและปัญหาดังกล่าว ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องการนำเสนอผลการวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำ เชิงคุณภาพของผู้บริหารกับการดำเนินงานวัฒนธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงคุณภาพของ ผู้บริหารกับการดำเนินงานวัฒนธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 ให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงคุณภาพของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2
2. เพื่อศึกษาการดำเนินงานวัฒนธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงคุณภาพของผู้บริหารกับการดำเนินงาน วัฒนธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับหลัก 10 ประการของการเป็นผู้นำที่มี คุณภาพ (The 10 P Model of Quality Leadership) ของเซอร์จิโอวานนี (Sergiovanni, 1982) ซึ่ง ประกอบด้วย 10 ข้อ ได้แก่ 1) ความจำเป็นพื้นฐาน 2) การมองการณ์ไกล 3) มีหลักการ 4) หลักในการ ทำงาน 5) หลักการปกครอง 6) ความมุ่งมั่นประสงค์ 7) การวางแผน 8) ความยืดหยุ่น 9) การบริหาร บุคคล และ 10) ความรักองค์การ และการดำเนินงานวัฒนธรรมในสถานศึกษาตามแนวทางการปฏิบัติ ในคู่มือเครือข่ายคุณธรรมในสถานศึกษา สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวง วัฒนธรรม ซึ่งประกอบด้วยกัน 7 ข้อ ได้แก่ 1) งานอนุรักษ์วัฒนธรรม 2) งานฟื้นฟูวัฒนธรรม 3) งาน พัฒนาวัฒนธรรม 4) งานถ่ายทอดวัฒนธรรม 5) งานส่งเสริมกิจกรรมวัฒนธรรม 6) งานเสริมสร้าง เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม 7) งานแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม

ภาวะผู้นำเชิงคุณภาพของ ผู้บริหาร (X_{tot})	การดำเนินงานวัฒนธรรมใน สถานศึกษา (Y_{tot})
1) ความจำเป็นพื้นฐาน (X_1) 2) การมองการณ์ไกล (X_2) 3) มีหลักการ (X_3) 4) หลักในการทำงาน (X_4) 5) หลักการปกครอง (X_5) 6) ความมุ่งประสงค์ (X_6) 7) การวางแผน (X_7) 8) ความยืดหยุ่น (X_8) 9) การบริหารบุคคล (X_9)	1) งานอนุรักษ์วัฒนธรรม (Y_1) 2) งานฟื้นฟูวัฒนธรรม (Y_2) 3) งานพัฒนาวัฒนธรรม (Y_3) 4) งานถ่ายทอดวัฒนธรรม (Y_4) 5) งานส่งเสริมกิจกรรมวัฒนธรรม (Y_5) 6) งานเสริมสร้างเอตทัคคะทาง วัฒนธรรม (Y_6) 7) งานแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม (Y_7)

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

ที่มา : (Thomas J. Sergiovanni, 1982); (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม, 2552)

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) ที่มีแผนแบบการวิจัยในลักษณะของการใช้กลุ่มตัวอย่างเดียว ซึ่งศึกษาสถานการณ์ไม่มีการทดลอง (the one shot nonexperimental case study) ดังนี้

1) ประชากร

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 จำนวน 87 แห่ง จำแนกเป็นสถานศึกษาตามอำเภอ ดังนี้ อำเภอหัวหิน 24 แห่ง อำเภอปราณบุรี 15 แห่ง อำเภอสามร้อยยอด 24 แห่ง และอำเภอกุยบุรี 24 แห่ง

2) กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างของการวิจัย ได้แก่ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 จำนวน 73 แห่ง ซึ่งได้มาโดยการกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามตารางประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgen) แล้วเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้การสุ่มแบบแบ่งประเภท (stratified random sampling) ตามอำเภอ

3) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามความคิดเห็น (Opinionnaire) จำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามที่เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามในเรื่อง เพศ อายุ ระดับการศึกษา อายุราชการ ตำแหน่งหน้าที่ในปัจจุบัน ประสบการณ์การทำงานด้านศิลปวัฒนธรรม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามแนวคิดของเซอร์จิโอวานนี (Sergiovanni) ซึ่งประกอบด้วย 1) ความจำเป็นพื้นฐาน 2) การมองการณ์ไกล 3) มีหลักการ 4) หลักในการทำงาน 5) หลักการปกครอง 6) ความมุ่งประสงค์ 7) การวางแผน 8) ความยืดหยุ่น 9) การบริหารบุคคล 10) ความรักองค์การ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานวัฒนธรรมในโรงเรียนตามแนวปฏิบัติของ คู่มือเครือข่ายศูนย์วัฒนธรรมในสถานศึกษา สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม ประกอบไปด้วย 7 ตัวแปรย่อย 1) งานอนุรักษ์วัฒนธรรม 2) งานฟื้นฟูวัฒนธรรม 3) งานพัฒนาวัฒนธรรม 4) งานถ่ายทอดวัฒนธรรม 5) งานส่งเสริมกิจกรรมวัฒนธรรม 6) งานเสริมสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม 7) งานแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม

4) การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยทำหนังสือเรียนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร เพื่อทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 เพื่อให้ออกหนังสือแจ้งขอความร่วมมือจากผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือ รองผู้อำนวยการ สถานศึกษา ครูผู้สอน ของสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างให้ช่วยอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้

2. ผู้วิจัยนำหนังสือที่บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากรออกให้ส่งไปยังแต่ละสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการโดย ติดตามเก็บแบบสอบถามด้วยตนเองและให้ผู้ตอบแบบสอบถามนำแบบสอบถามใส่ในซองตู้เอกสารของแต่ละสถานศึกษา ที่ตั้งอยู่บนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2

5) การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ใช้สถานศึกษาเป็นหน่วยวิเคราะห์ (unit of analysis) เมื่อได้รับแบบสอบถามคืนแล้ว ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม

2. ตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์การให้คะแนนสำหรับแบบสอบถามแต่ละฉบับ

3. จัดทำตารางแจกแจงคะแนน (tally sheet) เพื่อกรอกคะแนนให้สอดคล้องกับแผนการวิเคราะห์ข้อมูล และระเบียบวิธีทางสถิติที่ใช้

4. นำข้อมูลดังกล่าวไปคำนวณหาค่าทางสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

6) การนำเสนอข้อมูล

การนำเสนอข้อมูลของการวิจัยในครั้งนี้เป็นการนำเสนอข้อมูลผ่านตารางแสดงค่าสถิติ และพรรณนาประกอบตารางข้อมูล

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้มีประเด็นที่ควรนำมาพิจารณาเพื่อให้ทราบถึงสภาพที่แท้จริง สามารถนำไปใช้พัฒนาให้เกิดประโยชน์กับการบริหาร ซึ่งสามารถสรุปผลเป็นประเด็นสำคัญได้ ดังนี้

1. ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด 4 ด้าน และอยู่ในระดับมาก 4 ด้าน โดยเรียงลำดับค่ามัธยฐานเลขคณิตจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ความรักองค์การ ความมุ่งประสงค์ มีหลักการ การยืนหยัด ความจำเป็นพื้นฐาน หลักการปกครอง การบริหารบุคคล หลักการทำงานการมองการณ์ไกล การวางแผน ตามลำดับ

2. การบริหารงานวัฒนธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับตามค่ามัธยฐานเลขคณิตจากมากไปหาน้อย ดังนี้ งานอนุรักษ์วัฒนธรรม งานฟื้นฟูวัฒนธรรม งานพัฒนาวัฒนธรรม งานส่งเสริมวัฒนธรรม งานเสริมสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม งานถ่ายทอดวัฒนธรรม งานแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ตามลำดับ

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารกับการบริหารงานวัฒนธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยในครั้งนี้มีประเด็นที่ควรนำมาพิจารณาเพื่อให้ทราบถึงสภาพที่แท้จริงสามารถนำไปใช้พัฒนาให้เกิดประโยชน์กับการบริหาร ซึ่งสามารถอภิปรายผลเป็นประเด็นได้สำคัญ ดังนี้

1. ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 4 ด้าน และอยู่ในระดับมาก 6 ด้าน โดยเรียงลำดับจากค่ามัธยฐานเลขคณิตจาก

มากไปหาน้อย ดังนี้ ความรักองค์การ ความมุ่งประสงค์ มีหลักการ การยืนหยัด ความจำเป็นพื้นฐาน หลักการปกครอง การบริหารบุคคล หลักการทำงาน การมองการณ์ไกล การวางแผน ตามลำดับ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยครั้งนี้ที่ว่าภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสาเหตุที่บุคคลก่อนจะเข้ารับตำแหน่งหน้าที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องผ่านการสอบคัดเลือก และผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษา ก่อนเข้ารับตำแหน่ง และหลังจากดำรงตำแหน่งแล้วได้รับการฝึกอบรม สัมมนาในหลักสูตรต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการเกิดภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา และอีกหนึ่งปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำมีภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีประสบการณ์การทำงานในตำแหน่งหน้าที่มาก ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้ความสามารถเกิดความน่าเชื่อถือและได้รับการยอมรับภาวะผู้นำของสถานศึกษา สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุขญา ศรีอริยะกุล และสายสุตา เตียเจริญ (2560) ได้ศึกษาเรื่องคุณลักษณะผู้นำกับคุณภาพชีวิตการทำงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับค่ามัธยฐานเลขคณิตจากมากไปน้อย ได้ดังนี้ คุณลักษณะที่เกี่ยวกับงาน คุณลักษณะทางกาย คุณลักษณะทางบุคลิกภาพ คุณลักษณะทางภูมิหลังและสังคม คุณลักษณะทางสังคม และคุณลักษณะ ทางสติปัญญา ตามลำดับ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิชามญช์ ม่วงแก้ว (2559) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี ผลการวิจัยพบว่าพบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี โดยรวมและเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับค่ามัธยฐานเลขคณิตจากมากไปน้อย ได้ดังนี้ หลักในการทำงาน ความมุ่งประสงค์ การมองการณ์ไกล การบริหารคน การวางแผนตามลำดับ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สิริรัชต์ แก้วงาม (2555) ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนตามความคิดเห็นของครูกับผลการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีภาวะผู้นำรวมทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.74 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การมีคุณธรรมจริยธรรม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.99 รองลงมาคือการมองกว้างและไกล ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.95 และการมีความน่าเชื่อถือ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.94

2. การบริหารงานวัฒนธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก หากพิจารณารายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่ามัธยฐานเลขคณิตจากมากไปน้อย ดังนี้ งานอนุรักษ์วัฒนธรรม งานฟื้นฟูวัฒนธรรม งานพัฒนาวัฒนธรรม งานส่งเสริมวัฒนธรรม งานเสริมสร้างเอตทัตตะทางวัฒนธรรม งานถ่ายทอดวัฒนธรรม และงานแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ตามลำดับ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐาน

การวิจัยครั้งนี้ที่ว่าการบริหารงานวัฒนธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากงานด้าน ศิลปวัฒนธรรมในสถานศึกษานั้นได้มีการสอดแทรกอยู่ในกิจกรรมการเรียน การสอน กิจกรรม วันสำคัญต่าง ๆ รวมถึงกิจกรรมด้านวัฒนธรรมบางประเภทมีการปฏิบัติอยู่ในชีวิตประจำวันโดยปกติ อยู่แล้ว สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรีดา เหลือบแล, นงลักษณ์ ใจฉลาด และอนันต์ นามทองตัน (2557) ได้ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดตาก ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพการดำเนินงานด้าน วัฒนธรรมของผู้บริหาร สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดตาก ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ด้านการเผยแพร่ และถ่ายทอดวัฒนธรรม และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านการเฝ้าระวังทางวัฒนธรรม 2. แนวการ ส่งเสริมการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา จังหวัดตาก พบว่า ประเด็นด้านที่ต้องส่งเสริมการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมที่มีค่าเฉลี่ย ต่ำมากที่สุด คือ การเฝ้าระวังวัฒนธรรม มีแนวทางการส่งเสริม ดังนี้ 1) ควรมีการจัดการอบรมพัฒนา สร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการเฝ้าระวังวัฒนธรรมให้แก่ผู้เกี่ยวข้อง 2) ควรสร้างความตระหนักเกี่ยวกับการ เฝ้าระวังทางวัฒนธรรมแก่นักเรียนและบุคลากร 3) ควรเสริมสร้างภูมิคุ้มกันในมิติทางสังคม วัฒนธรรมให้เกิดจิตสำนึกความรับผิดชอบร่วมกันของคนในสังคม 4) ควรมีการบูรณาการในการ ทำงานและการจัดการเรียนการสอนร่วมกันกับการเฝ้าระวังทางวัฒนธรรมในสถานศึกษา 5) ควรมีการ ติดตามและตรวจสอบการดำเนินงานเกี่ยวกับการเฝ้าระวังทางวัฒนธรรมทั้งในสถานศึกษาและ หน่วยงานต้นสังกัด และ 6) ควรมีการนำผลของการเฝ้าระวังที่ได้นำไปสู่การเผยแพร่และ ประชาสัมพันธ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของพรณี แอ้ออย (2557) ได้ทำการศึกษาเรื่อง วัฒนธรรม องค์การของโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดกระบี่ พบว่า ภาพรวมและรายด้านของ โรงเรียนมัธยมศึกษา ทุกขนาด มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ วัฒนธรรมองค์กรด้านการมอบอำนาจ ปฏิบัติอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ วัฒนธรรมองค์กรด้าน ความมุ่งหมายขององค์กร ปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ วัฒนธรรมองค์กรด้าน ความเอื้ออาทร ปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปิยะ ละมุลมอญ (2556) ได้ ทำการศึกษาเรื่อง วัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า 1) วัฒนธรรมองค์กรและ การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ปทุมธานี เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) วัฒนธรรมองค์กรกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้มี ความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในระดับปานกลาง และ 3) วัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต 1 ได้แก่ ด้านยุทธวิธีที่ใช้ด้านตัวประสานองค์การ และด้านคุณลักษณะเด่นขององค์การสามารถพยากรณ์ได้ร้อยละ 46.20

3. เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์รายด้านของภาวะผู้นำของผู้บริหาร ด้านหลักการปกครอง (X_5) กับการบริหารงานวัฒนธรรมในสถานศึกษา ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม (Y_1) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต 2 มีความสัมพันธ์กันมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารมีหลักในการบริหารงานและมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการบริหารงานภายในองค์กร จึงทำให้เกิดความร่วมมือกันภายในองค์กร และบุคลากรในองค์กรมีเป้าหมายในการปฏิบัติงาน จึงทำให้เกิดการทำงานอย่างเป็นระบบโดยการใชระบบที่ทีมงานเข้ามาร่วมกันปฏิบัติงานและมีการมอบหมายงานให้ตรงกับความรู้ความสามารถของบุคลากรในสถานศึกษา ซึ่งทำให้ความร่วมมือกันในงานอนุรักษ์วัฒนธรรมโดยมีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในสถานศึกษา เช่น กิจกรรมไหว้ครู การแสดงความเคารพด้วยการไหว้ มารยาทในการรับประทานอาหาร มารยาทในการเข้าสังคม การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ตามประเพณีที่ดีงามของไทย กิจกรรมทางด้านดนตรี-นาฏศิลป์ไทย ซึ่งกิจกรรมที่กล่าวไปข้างต้นนั้นล้วนแล้วแต่เป็นกิจกรรมที่มีการสอดแทรกอยู่ในการจัดการเรียน การสอน และการจัดกิจกรรมในสถานศึกษา ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครู บุคลากรทางการศึกษาและนักเรียนได้มีส่วนร่วมฝึกฝนเรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมไทยทั้งทางตรงและทางอ้อม จึงอาจนับได้ว่าเป็นอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณีที่ดีงามของไทย ทำให้วัฒนธรรมที่ดีงามนั้นได้สืบทอดต่อไปจากรุ่นสู่รุ่น และจะทำให้วัฒนธรรมที่ดีงามเหล่านี้ก็จะยังคงอยู่คู่กับสังคมไทยไปอีกยาวนาน

นอกจากนี้ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหารกับการบริหารงานวัฒนธรรมในสถานศึกษาด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมแล้วนั้น ในลำดับรองลงมา คือ ด้านการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม ซึ่งแน่นอนอยู่แล้วว่าการจัดกิจกรรมในด้านการเรียนการสอนย่อมต้องมีการถ่ายทอดลักษณะที่ดีของวัฒนธรรม ทั้งนี้ย่อมเกิดมาจากผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล ซึ่งผู้บริหารจะต้องร่วมกำหนดเป้าหมายของวัฒนธรรมรวมถึงมีการจัดให้บุคลากรในองค์กรได้เกิดการร่วมมือกันให้เกิดความตระหนักและห่วงแหนในวัฒนธรรม และได้ถ่ายทอดวัฒนธรรมส่งต่อไปสู่เรียนให้เกิดการเรียนรู้ที่ถูกต้องตามประเพณีวัฒนธรรมที่ได้สืบทอดต่อกันมานาน

ในส่วนของภาวะผู้นำของผู้บริหารกับการบริหารงานวัฒนธรรมในสถานศึกษาด้านงานแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม เป็นด้านที่มีความสัมพันธ์กันน้อยที่สุด ทั้งนี้การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมนั้นอาจจะเป็นเรื่องที่ดูเหมือนว่าไกลจากการปฏิบัติออกไป โดยการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมนั้นผู้ที่แลกเปลี่ยนจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ เป็นต้นแบบด้านงานวัฒนธรรมอย่างเด่นชัด ซึ่งในองค์กรอาจจะมีผู้ที่มีความสามารถโดยตรงด้านนั้น ๆ น้อย และอาจรวมไปถึงเรื่องงบประมาณที่อาจจะมีการจัดสรรที่ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการที่ใช้สำหรับงานด้านการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม จึงทำงานด้านนี้มีความสัมพันธ์กันน้อยที่สุด

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยในครั้งนี้มีข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์เขต 2 ควรส่งเสริมด้านการวางแผน เพื่อให้ครู บุคลากร ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการศึกษาเพื่อให้การจัดการเรียนการสอนนั้นเป็นไปในทิศทางเดียวกัน กับการความต้องการ และบริบทของชุมชนที่สถานศึกษาตั้งอยู่

2. สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์เขต 2 ควรส่งเสริมด้านการมองเห็นโอกาสของผู้บริหารสถานศึกษา โดยผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดวิสัยทัศน์ กลยุทธ์พันธกิจต่าง ๆ ในการพัฒนาสถานศึกษาเพื่อให้มีเป้าหมายในการพัฒนาไปในทิศทางเดียวกัน ทั้งนี้การกำหนดกลยุทธ์วิสัยทัศน์ต่าง ๆ ควรมีส่วนร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง นักเรียน คณะครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อให้บุคลากรต่าง ๆ นั้นมีเป้าหมายและทิศทางในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาไปในทางเดียวกัน

3. สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์เขต 2 ควรจัดให้มีการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม โดยมีการประชุมวางแผน สำรวจ และเลือกสรรกิจกรรมทางวัฒนธรรมในรูปแบบต่าง ๆ ที่มีความเหมาะสมและนำมาใช้ในการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ถึงวัฒนธรรมที่งดงามของในชุมชนของตนเองและผู้อื่น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการวางแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษา โดยการมีส่วนร่วมของครู และบุคลากรตลอดจนคณะกรรมการสถานศึกษา

2. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการบริหารงานวัฒนธรรมในเชิงคุณภาพ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์เขต 2 เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและสามารถนำไปพัฒนาเป็นรูปแบบแนวทางในการส่งเสริมงานวัฒนธรรมในสถานศึกษา

3. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานวัฒนธรรมในสถานศึกษา สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์เขต 2

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ ได้ทราบถึงภาวะผู้นำเชิงคุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในการจัดการศึกษาในมิติของการจัดการเรียนรู้ทางวัฒนธรรม ส่งผลให้เกิดองค์ความรู้ที่มีความสัมพันธ์การดำเนินงานวัฒนธรรมในสถานศึกษา จนนำไปสู่แนวทางในการปฏิบัติงานที่เหมาะสมต่อไป

สรุป

ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำเชิงคุณภาพของผู้บริหารโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด การดำเนินงานด้านวัฒนธรรมในสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของตัวแปรทั้งสองแล้วพบว่ามีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง ซึ่งงานทั้งสองด้านนั้นเป็นงานที่สถานศึกษาให้ความสำคัญและมีการจัดทำอย่างต่อเนื่องอยู่แล้ว ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษาสามารถนำข้อมูลไปพัฒนาความเป็นผู้นำในการจัดการเรียนการสอน และทำให้ผู้เรียนเกิดความรักและหวงแหนในศิลปวัฒนธรรมที่ดีงามของไทย

เอกสารอ้างอิง

- ประภาวรรณ ตระกูลเกษมสุข, อนุสรฯ สุวรรณวงศ์ และทินกฤตพัชร รุ่งเมือง. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลของครูและบุคลากรทางการศึกษา กับการรับรู้ช่องทางการสื่อสารการตลาดของโรงเรียน. *วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 3(2), 129-143.
- ปริดา เหลือบแล, นงลักษณ์ ใจฉลาด และอนันต์ นามทองต้น. (2557). แนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดตาก. *วารสารวิชาการเครือข่ายบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ*, 4(6), 27-40.
- ปิยะ ละมุลมอญ. (2556). วัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1. (ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- พรรณี แอ้ออย. (2557). วัฒนธรรมองค์กรของโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดกระบี่. (ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.
- พิกามญช์ ม่วงแก้ว. (2559). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา กับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จันทบุรี. (ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- ศศิธรดา แพงไทย, สุบัน มุขระโกษา และสมใจ มณีวงษ์. (2562). รูปแบบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2. *วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 6(7), 3299-3313.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎีกา. (2559). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564*. สืบค้นเมื่อ 26 สิงหาคม 2562. จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6422

- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม. (2552). *คู่มือเครือข่ายศูนย์วัฒนธรรมในสถานศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579*. กรุงเทพฯ: พรินทวาทกราฟฟิค.
- สิริรัชต์ แก้วงาม. (2555). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนตามความคิดเห็นของครูกับผลการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. *วารสารวิจัย มสศ.*, 8(3), 176–188.
- สุชนา ศรีอริยะกุล และสายสุตา เตียเจริญ. (2560). คุณลักษณะผู้นำกับคุณภาพชีวิตการทำงานของผู้บริหาร สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1. *วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 7(2), 126–135.
- สุริยา เลียงเย็น. (2555). *ปัจจัยการตัดสินใจของผู้ปกครองนักเรียนในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อโรงเรียนสิรินธรราชวิทยาลัย จังหวัดนครปฐม*. (ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- อดุล โตเขียว และนิษฐวดี จิรโรจน์ปัญญา. (2563). รูปแบบผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 8(2), 515 – 526.
- Sergiovanni, T. J. (1982). Ten Principles of Quality Leadership. *Educational Leadership*, 39(5), 330–336.

การพัฒนาแบบวัดจิตวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สมุทรสงคราม

Development of a Scientific Mind Test for Prathomsuksa 6 Students under Samutsongkharm Primary Educational Service Area

¹วรรณพร เพิ่มโสภา, ²ชนิษฐา ชัยรัตนาวรรณ, ³วารุณี ลัภนโชคดี

¹Wannaporn Permsopa, ²Kanidta Chairattanawan, ³Warunee Lapanachokdee

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Faculty of Education, Kasetsart University, Thailand

E-mail: bo_wannapohn@hotmail.com

Received July 14, 2020; Revised September 10, 2020; Accepted September 25, 2020

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) พัฒนาแบบวัดจิตวิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม 2) ตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดจิตวิทยาศาสตร์ 3) สร้างเกณฑ์ปกติ และ 4) สร้างคู่มือการใช้แบบวัดจิตวิทยาศาสตร์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2562 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม จำนวน 305 คน โดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ แบบวัดประกอบด้วย ข้อคำถาม 30 ข้อ ที่มุ่งวัดจิตวิทยาศาสตร์ 10 คุณลักษณะ ได้แก่ ความอยากรู้อยากเห็น ความมีเหตุผล ใจกว้าง ความซื่อสัตย์ ความพยายามมุ่งมั่น ความรอบคอบ ความรับผิดชอบ ความร่วมมือช่วยเหลือ ความคิดสร้างสรรค์ และเจตคติที่ดีต่อวิทยาศาสตร์ เป็นแบบวัดแบบเลือกตอบ 5 ตัวเลือก

ผลการวิจัยพบว่า แบบวัดจิตวิทยาศาสตร์ที่พัฒนาขึ้นเป็นแบบวัดเชิงสถานการณ์สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เหมาะสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เท่านั้น แบบวัดมีคุณภาพสามารถนำไปใช้วัดจิตวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการตรวจสอบคุณภาพแบบวัดจิตวิทยาศาสตร์ด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ 1) ความตรงตามเนื้อหา (IOC) มีค่าตั้งแต่ 0.6–1.00 2) ค่าอำนาจจำแนก มีค่าตั้งแต่ 0.31–0.68 3) ความตรงตามโครงสร้าง มีค่าไคสแควร์ (χ^2) = 302.76 (p = 0.78) df = 323 ค่า RMR = 0.047 ค่า RMSEA = 0.00 ค่า

GFI = 0.94 และค่า AGFI = 0.91 4) ค่าความเที่ยงแต่ละคุณลักษณะ ได้แก่ 0.70, 0.73, 0.72, 0.70, 0.71, 0.71, 0.70, 0.74, 0.77 และ 0.81 ค่าความเที่ยงทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ 0.90 5) เกณฑ์ปกติมีคะแนนมาตรฐานที่ปกติ ตั้งแต่ T_{16} – T_{82} และ 6) คู่มือการใช้แบบวัดจิตวิทยาศาสตร์มีความเหมาะสมในการนำไปใช้

คำสำคัญ: จิตวิทยาศาสตร์; แบบวัดจิตวิทยาศาสตร์; แบบวัดเชิงสถานการณ์

ABSTRACT

The purpose of this research was to develop the Scientific Mind Test for Prathomsuksa 6 students under Samutsongkharm Primary Educational Service Area. The four specific objectives were as follows: 1) to develop the Scientific Mind Test; 2) to validate the Scientific Mind Test; 3) to establish norms of the Scientific Mind Test; and 4) to construct the manual of the Scientific Mind Test. The instrument used was stratified random sampling method, research sample for scale validation and norms construction consisted of 305 Prathomsuksa 6 Students who studied in schools in Samutsongkharm Primary Educational Service Area in second semester, academic year 2020. The developed Scientific Mind Test comprised of 30 items, aimed to assess 10 Scientific mind comprised of 10 features; Curiosity, Rationality, Open-mindedness, Honesty, Determination, Prudence, Responsibility, Cooperation, Creatively and Positive Attitude toward science. The Scientific Mind Test is situation test with five different score choices.

The research results showed that the developed Scientific Mind Test could be efficiently used to assess the Scientific Mind Test of prathomsuksa 6 students under Samutsongkharm Primary Educational Service Area. The significant findings were as follows: 1) The content validity of the Scientific Mind Test, investigated by calculating the item objective congruence Index (IOC), was in the range of 0.60–1.00; 2) The item discrimination index was in the range of 0.31–0.68; 3) The construct validity of Scientific Mind Test, investigated by confirmatory factor analysis, revealed that construct validity of the Scientific Mind Test was achieved, Chi-Square (χ^2) with 323 df was 302.76 ($p=0.78$); RMR was 0.047 ; RMSEA was 0.00 ; GFI was 0.94; and AGFI was 0.91; 4) Cronbach's alpha reliability coefficient of each featured were 0.70, 0.73, 0.72, 0.70, 0.71, 0.71, 0.70, 0.74, 0.77 and 0.81, respectively; 5) The norms for the Scientific Mind Test's score interpretation presented in the form of the normalized T-score were in the range of T_{16} – T_{82} ; and 6) The manual of the Scientific Mind Test was suitable and convenient for usability, explain to direction obviously and fully important composition.

Keywords: Scientific Mind; Scientific Mind Test; Situational Test

บทนำ

วิทยาศาสตร์มีบทบาทสำคัญยิ่งในสังคมโลกปัจจุบันและอนาคต เพราะวิทยาศาสตร์นำมาซึ่งเทคโนโลยี เครื่องมือ และผลผลิตต่าง ๆ ที่มนุษย์ได้ใช้เพื่ออำนวยความสะดวกในชีวิต วิทยาศาสตร์ช่วยให้มนุษย์ได้พัฒนาวิธีคิดตลอดจนพัฒนาทักษะสำคัญในการค้นคว้าหาความรู้รวมถึงความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ ดังนั้นทุกคนจึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้รู้วิทยาศาสตร์ สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ให้มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติและจิตวิทยาศาสตร์ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ให้ผู้เรียนทุกคนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจำเป็นต้องเรียนรู้ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ความรู้ ทักษะกระบวนการและจิตพิสัย กล่าวคือ ผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้เรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ต้องนำความรู้และกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ไปใช้ในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้และแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบด้วยการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล รวมทั้งมีการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์และมีจิตวิทยาศาสตร์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

จิตวิทยาศาสตร์ (scientific mind) เป็นคำที่มักใช้ในการสอนวิทยาศาสตร์ เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณลักษณะทางวิทยาศาสตร์กับผู้เรียนจากการเรียนรู้ผ่านกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่ส่งผลให้ผู้เรียน มีลักษณะของการเป็นผู้ใฝ่รู้ในวิทยาศาสตร์ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) ได้กำหนดคุณลักษณะของจิตวิทยาศาสตร์ออกเป็น 10 คุณลักษณะ ดังนี้ ความอยากรู้อยากเห็น ความมีเหตุผล ความใจกว้าง ความซื่อสัตย์ ความพยายามมุ่งมั่น ความรอบคอบ ความรับผิดชอบ ความร่วมมือช่วยเหลือ ความสร้างสรรค์ และเจตคติที่ดีต่อวิทยาศาสตร์

ดังนั้นเพื่อให้การศึกษาวิทยาศาสตร์บรรลุตามเป้าหมายที่กล่าวไว้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 การวัดจิตวิทยาศาสตร์ จึงมีความสำคัญเพราะทำให้ครูผู้สอนได้ทราบระดับการมีจิตวิทยาศาสตร์ของนักเรียนและสามารถใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้รายวิชาวิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนาระดับจิตวิทยาศาสตร์ของนักเรียนให้สูงขึ้น ทั้งนี้การวัดจิตวิทยาศาสตร์เป็นการวัดพฤติกรรมด้านจิตพิสัย ไม่สามารถวัดได้โดยตรง ในที่นี้เป็นการประเมินโดยสรุปเนื่องจาก มีการวัดระดับจิตวิทยาศาสตร์ในตัวผู้เรียนเมื่อเสร็จสิ้นการจัดการเรียนรู้รายวิชาวิทยาศาสตร์ วิธีการวัดพฤติกรรมด้านจิตพิสัย ได้แก่ การสัมภาษณ์ การสังเกต การสะท้อนภาพ การรายงานตนเอง ซึ่งต้องเลือกให้เหมาะสมกับความต้องการที่จะวัด จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวัดจิตวิทยาศาสตร์ พบว่าแบบวัดจิตวิทยาศาสตร์ชนิดสถานการณ์ (จุลพงษ์ กลิ่นหอม, 2549; สนิท ยูจันทร์, 2550; ทราทอง พวงสันเทียะ, 2553; สุนารี มีไหม, 2557) เป็นแบบวัดที่ประกอบด้วยคำถามที่เป็น

สถานการณ์จำลองหรือเลียนแบบเหตุการณ์จริงแล้วให้ผู้ตอบ ตอบตามความรู้สึกของตนเองทำให้ผู้ตอบได้ติดตามและต้องใช้วิจารณญาณคิดพิจารณาในการตอบอย่างมีเหตุผลเพราะต้องอ่านเรื่องราวจากสถานการณ์ที่กำหนดให้ ทำให้เปิดเปิดคำตอบได้ยาก (ภคณัฐ สมพงศ์ธรรม, 2551) จากจุดเด่นของแบบวัดชนิดสถานการณ์ ผู้วิจัยได้พัฒนาแบบวัดจิตวิทยาศาสตร์ชนิดสถานการณ์โดยยึดคุณลักษณะจิตวิทยาศาสตร์ของสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) ซึ่งมีความครอบคลุมและชัดเจนในองค์ประกอบของจิตวิทยาศาสตร์ ประกอบด้วย 10 คุณลักษณะ ได้แก่ ความอยากรู้อยากเห็น ความมีเหตุผล ความใจกว้าง ความซื่อสัตย์ ความพยายามมุ่งมั่น ความรอบคอบ ความรับผิดชอบ ความร่วมมือช่วยเหลือ ความสร้างสรรค์ และเจตคติที่ดีต่อวิทยาศาสตร์ ตามแนวคิดทฤษฎีจิตพิสัยของ แครทโวล และคณะ (1964 อ้างใน ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ, 2543) ซึ่งเป็นทฤษฎีที่สามารถวัดพฤติกรรมด้านจิตพิสัยได้ตามลำดับชั้นของลักษณะนิสัยของบุคคลที่ประกอบด้วย 5 ลำดับชั้น คือ ขั้นการรับรู้ ขั้นการตอบสนอง ขั้นเห็นคุณค่า ขั้นจัดระบบคุณค่า และขั้นสร้างลักษณะนิสัย ซึ่งสารสนเทศที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ทำให้ครูผู้สอนทราบว่านักเรียนมีระดับจิตวิทยาศาสตร์มากน้อยเพียงใดและสามารถใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้รายวิชาวิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนาระดับจิตวิทยาศาสตร์ของนักเรียนให้สูงขึ้น รวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวัดจิตวิทยาศาสตร์มาเป็นแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาหรือโครงสร้างรายวิชาวิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนาระดับจิตวิทยาศาสตร์ในตัวผู้เรียนให้สูงขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาแบบวัดจิตวิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม
2. เพื่อตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดจิตวิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม
3. เพื่อสร้างเกณฑ์ปกติของแบบวัดจิตวิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม
4. เพื่อสร้างคู่มือการใช้แบบวัดจิตวิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม

การทบทวนวรรณกรรม

จากการศึกษาความหมายของจิตวิทยาศาสตร์ คุณลักษณะของจิตวิทยาศาสตร์ และแนวคิดทฤษฎีจิตพิสัยจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

สนธิ ยูจันทร์ (2550) ได้ให้ความหมายของจิตวิทยาศาสตร์ว่า จิตวิทยาศาสตร์ หมายถึง จิตสำนึกของบุคคลที่ก่อเกิดเป็นลักษณะนิสัยหรือความรู้สึกนึกคิดทางจิตใจของบุคคลที่แสดงออกมาเป็นพฤติกรรมเยี่ยงนักวิทยาศาสตร์ ซึ่งเกิดจากการศึกษาหาความรู้หรือการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์

ทรายทอง พวงสันเทียะ (2553) กล่าวว่า จิตวิทยาศาสตร์ หมายถึง คุณลักษณะของบุคคลที่มีความคิดและความรู้สึกในมโนะมโนและยึดมั่นในคุณค่าของวิธีการคิดทางวิทยาศาสตร์และทัศนะการมองโลกแบบวิทยาศาสตร์ในการวิพากษ์วิจารณ์ความรู้ขององค์ความรู้ที่มีอยู่ก่อนแล้วเพื่อพัฒนาเป็นองค์ความรู้ที่สมบูรณ์

จากความหมายของคำว่าจิตวิทยาศาสตร์ที่กล่าวมาสรุปได้ว่า จิตวิทยาศาสตร์ หมายถึง ลักษณะนิสัยหรือความรู้สึกทางจิตใจ ที่เกิดจากการศึกษาหาความรู้โดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ การใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ในการวิพากษ์วิจารณ์องค์ความรู้ เกิดเป็นความคิดและมีทัศนะการมองโลกแบบวิทยาศาสตร์ ยึดมั่นในคุณค่าของวิทยาศาสตร์ และก่อให้เกิดเป็นพฤติกรรมของบุคคลที่เป็นบุคลิกลักษณะเฉพาะตัวของผู้นั้น

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) (2555) ได้ให้ความหมายของจิตวิทยาศาสตร์ว่า จิตวิทยาศาสตร์ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิด พฤติกรรมการแสดงออก ตลอดจนคุณลักษณะหรือลักษณะนิสัยของบุคคลในทางวิทยาศาสตร์ที่เป็นผลมาจากอารมณ์ความรู้สึกนึกคิดนั้นๆ ที่ได้มีการพัฒนาขึ้นมาในตัวผู้เรียนเป็นผลจากประสบการณ์และการเรียนรู้ ซึ่งจะมีอิทธิพลต่อความคิด การตัดสินใจ การกระทำ หรือพฤติกรรมของบุคคลต่อความรู้หรือสิ่งที่มีความเกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ ประกอบด้วย 10 คุณลักษณะ ดังนี้

ความอยากรู้อยากเห็น หมายถึง ความต้องการที่จะรู้หรือปรารถนาที่จะเสาะแสวงหาความรู้เกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ที่ตนสนใจหรือต้องการค้นพบสิ่งใหม่ในเรื่องที่เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ มีการตั้งคำถามหรือตั้งข้อสงสัยในสิ่งที่ตนเองสนใจอยากรู้ มีความกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้โดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์

ความมีเหตุผล หมายถึง การเห็นความสำคัญและยึดมั่นในหลักเหตุผลทางวิทยาศาสตร์ ปรารถนาที่จะใช้ความคิดอย่างมีเหตุผล ยอมรับและต้องการคำอธิบายที่มีเหตุผล ไม่เชื่อเรื่องที่เขาได้ประจักษ์พยานที่น่าเชื่อถือ มีความต้องการพิสูจน์ถึงข้อเท็จจริงในสิ่งต่าง ๆ โดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์

ความใจกว้าง หมายถึง การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ยอมรับการวิพากษ์วิจารณ์ผลงานของตนเองและยินดีให้มีการพิสูจน์ข้อเท็จจริง ยินดีที่จะค้นหาข้อมูลเพิ่มเติมตามเหตุผลข้อเท็จจริงโดยไม่ยึดมั่นในแนวความคิดของตน เต็มใจที่จะรับรู้ความคิดเห็นใหม่ๆ และเต็มใจที่จะเผยแพร่ความรู้และความคิดเห็นแก่ผู้อื่น

ความซื่อสัตย์ หมายถึง การนำเสนอข้อมูลตามความเป็นจริงด้วยการสังเกตและบันทึกผลการทดลองต่าง ๆ โดยปราศจากความลำเอียงหรืออคติ มีความมั่นคงหนักแน่นต่อผลที่ได้จากการพิสูจน์

ความพยายามมุ่งมั่น หมายถึง ความปรารถนาในศึกษาเรียนรู้วิทยาศาสตร์ มีความมุ่งมั่นเพียรพยายาม และไม่ท้อถอยเมื่อมีอุปสรรคหรือมีความล้มเหลวในการทำการทดลองวิทยาศาสตร์ มีความตั้งใจแน่วแน่ต่อการแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง มีความอดทน เพื่อได้รับคำตอบของปัญหาที่ถูกต้อง

ความรอบคอบ หมายถึง ความสามารถในการใช้วิจารณญาณก่อนที่จะตัดสินใจใด ๆ ไม่ยอมรับสิ่งหนึ่งสิ่งใดว่าเป็นจริงทันทีถ้ายังไม่มี การพิสูจน์ที่เชื่อถือได้ หลีกเลี่ยงการตัดสินใจ และการสรุปที่รวดเร็วเกินไป

ความรับผิดชอบ หมายถึง ความมุ่งมั่นและตั้งใจที่จะปฏิบัติงานในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จด้วยความพากเพียร เอาใจใส่ มีระเบียบวินัยในตนเอง ตระหนักถึงผลที่มีต่อสังคม และสิ่งแวดล้อม ยอมรับผลการกระทำของตนด้วยความเต็มใจทั้งผลดีและผลเสีย และพยายามที่จะปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดีขึ้น

ความร่วมมือช่วยเหลือ หมายถึง ความรู้สึกพอใจ และเต็มใจในการทำการทดลองวิทยาศาสตร์เป็นกลุ่ม ในการทำงานกลุ่มกับเพื่อน ปรารถนาที่จะสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น รู้จักบทบาทหน้าที่ของตน สามารถปฏิบัติงานกลุ่มให้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ความรู้สึกพึงพอใจ เห็นคุณค่าและนิยมชมชอบในความคิดริเริ่มแปลกใหม่ หลากหลาย มีความต้องการคิดอย่างอิสระและใช้จินตนาการในการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ปรารถนาที่จะคิดเข้าใจอย่างลึกซึ้งด้วยตนเอง กล้าทดลอง กล้าเสี่ยง ไม่กลัวความผิดพลาด

เจตคติที่ดีต่อวิทยาศาสตร์ หมายถึง ความรู้สึก ที่อยู่ภายในจิตใจของนักเรียนต่อการเรียนในวิชาวิทยาศาสตร์ มีความสนใจ และเห็นคุณค่าในวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีความโน้มเอียงที่จะแสดงพฤติกรรมออกมาในทางบวก

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าคุณลักษณะจิตวิทยาศาสตร์ ของสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) (2555) มีความครอบคลุมคุณลักษณะของจิตวิทยาศาสตร์ ซึ่งประกอบด้วย 10 คุณลักษณะ ได้แก่ ความอยากรู้อยากเห็น ความมีเหตุผล ความใจกว้าง ความซื่อสัตย์ ความพยายามมุ่งมั่นความรอบคอบ ความรับผิดชอบ ความร่วมมือช่วยเหลือ ความคิดสร้างสรรค์ และเจตคติที่ดีต่อวิทยาศาสตร์

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจิตวิทยาศาสตร์ พบว่า จิตวิทยาศาสตร์เป็นจิตพิสัยอย่างหนึ่ง ซึ่งไม่สามารถวัดได้โดยตรง และจากการศึกษาทฤษฎีการวัดจิตพิสัย 3 ทฤษฎี ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับระดับความรู้สึกของไอแซกส์ แนวคิดเกี่ยวกับระดับความรู้สึกของฮานนาห์ และไมเคิลลิส และแนวคิดทฤษฎีจิตพิสัยของแครธวอล และคณะ (Krathwohl et al.) ดังนั้นผู้วิจัยจึงใช้แนวคิดทฤษฎีจิตพิสัยของแครธวอล และคณะ (Krathwohl et al.) เนื่องจากสามารถวัดจิตวิทยาศาสตร์ได้สอดคล้องกับลำดับขั้นการเกิดลักษณะนิสัยของบุคคล ซึ่งเริ่มจากการเกิดความรู้สึกจากการเขาไปรับรู้สิ่งต่าง ๆ แล้วจิตใจเกิดการประเมินค่า แสดงความโน้มเอียงของความรู้สึกหรือเกิดเจตคติ สิ่งที่มีคุณค่าสำหรับจิตใจจะเกิดเป็นค่านิยม เป็นบรรทัดฐานในการตัดสินใจ ทำให้มนุษย์แสดงพฤติกรรมในลักษณะต่าง ๆ เกิดการยึดมั่นแบบฝังลึกหรือเป็นลักษณะนิสัยของบุคคลนั้น และเป็นแรงขับอยู่ภายในเกิดเป็นบุคลิกภาพของบุคคลนั้น การแบ่งพฤติกรรมของนักเรียนเป็นลำดับขั้นของการเกิดลักษณะจิตวิทยาศาสตร์แบ่งได้ 5 ลำดับขั้นความรู้สึก คือ ขั้นการรับรู้ ขั้นการตอบสนอง ขั้นเห็นคุณค่า ขั้นจัดระบบคุณค่า และขั้นสร้างลักษณะนิสัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ขอบเขตในการวิจัยด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 1,284 คน

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 305 คน ได้มาจากการสุ่มแบบชั้นภูมิ

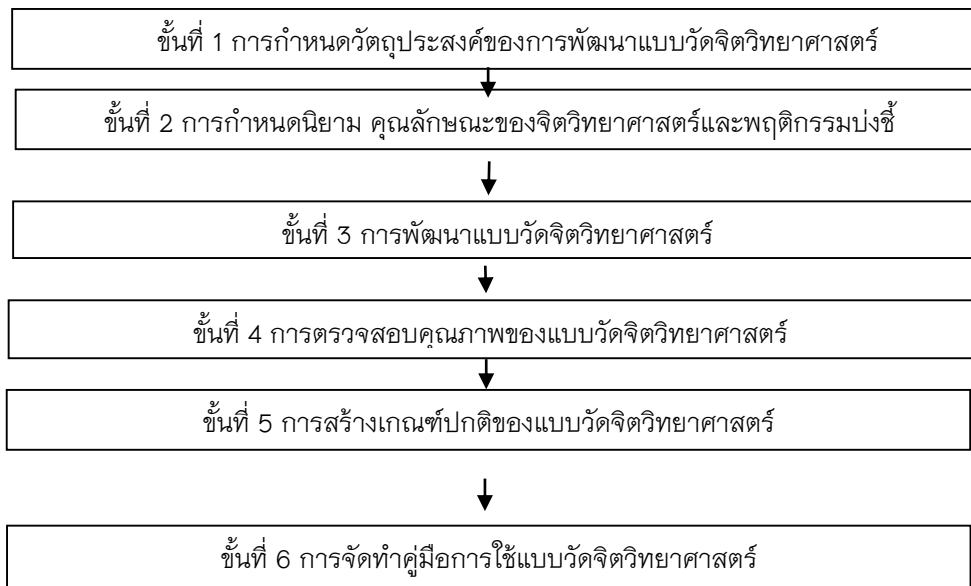
ขอบเขตในการวิจัยด้านเนื้อหา

แบบวัดจิตวิทยาศาสตร์ที่พัฒนาขึ้นเป็นแบบวัดเชิงสถานการณ์ตามคุณลักษณะจิตวิทยาศาสตร์ของสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) (2555) ประกอบด้วย 10 คุณลักษณะ ได้แก่ ความอยากรู้อยากเห็น ความมีเหตุผล ความใจกว้าง ความซื่อสัตย์ ความพยายามมุ่งมั่น ความรอบคอบ ความรับผิดชอบ ความร่วมมือช่วยเหลือ ความสร้างสรรค์และเจตคติที่ดีต่อวิทยาศาสตร์ โดยใช้แนวคิดทฤษฎีจิตพิสัยของแครธวอล และคณะ (Krathwohl et al.) 5 ลำดับขั้นความรู้สึก คือ ขั้นการรับรู้ ขั้นการตอบสนอง ขั้นเห็นคุณค่า ขั้นจัดระบบคุณค่า และขั้นสร้างลักษณะนิสัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบวัดจิตวิทยาศาสตร์ซึ่งเป็นแบบวัดเชิงสถานการณ์ จำนวน 30 ข้อ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มี 5 ระดับขั้นความรู้ลึก จึงทำให้แต่ละข้อ ประกอบด้วย 5 ตัวเลือก

การสร้างและการพัฒนาเครื่องมือ

1. กำหนดวัตถุประสงค์ของการพัฒนาแบบวัดจิตวิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม

2. กำหนดนิยาม คุณลักษณะของจิตวิทยาศาสตร์และพฤติกรรมบ่งชี้ โดยใช้คุณลักษณะจิตวิทยาศาสตร์ของสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) (2555)

3. จัดทำตารางวิเคราะห์เนื้อหาของแบบวัด และสร้างข้อคำถามเชิงสถานการณ์แบบเลือกตอบ 5 ตัวเลือก โดยแต่ละตัวเลือกมีคะแนนต่างกันตั้งแต่ 1-5 คะแนน ที่แสดงออกในแต่ละคุณลักษณะจิตวิทยาศาสตร์ โดยสร้างข้อคำถามรวมทั้งสิ้น 60 ข้อ จากนั้นนำแบบวัดจิตวิทยาศาสตร์เสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาความสอดคล้องของข้อคำถามกับนิยามของจิตวิทยาศาสตร์ ความเหมาะสมของข้อคำถามและตัวเลือก ความชัดเจนของภาษาที่ใช้ในข้อคำถามและตัวเลือก และได้ทำการปรับแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

4. ตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดจิตวิทยาศาสตร์ด้านความตรงตามเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อดูความสอดคล้องและความเหมาะสมของแต่ละข้อคำถามกับนิยามจิตวิทยาศาสตร์ คุณลักษณะของจิตวิทยาศาสตร์และพฤติกรรมบ่งชี้จิตวิทยาศาสตร์ จากนั้นจึงนำแบบวัดจิตวิทยาศาสตร์ที่ปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้ครั้งที่ 1 กับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้

วิธีการเลือกแบบเจาะจงคือนักเรียนที่กำลังศึกษาในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 ของโรงเรียนเมืองสมุทรสงคราม จำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบความเข้าใจและความชัดเจนของ ข้อคำถามและตัวเลือก ความเหมาะสมของภาษา และความเหมาะสมของเวลาในการทำแบบวัด 1 ชั่วโมง 30 นาที การทดลองใช้ครั้งที่ 2 แบบวัดจิตวิทยาศาสตร์ได้ถูกนำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 ที่แบ่งตามเขตอำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จำนวน 49 คน อำเภอบาง คนที จำนวน 8 คน และอำเภออัมพวา จำนวน 15 คน รวม 72 คน เพื่อวิเคราะห์คุณภาพของข้อคำถาม รายข้อในด้านค่าอำนาจจำแนกแล้วเลือกข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนก 0.2 ขึ้นไป โดยคัดเลือกข้อ คำถาม จำนวน 30 ข้อ เพื่อพัฒนาเป็นแบบวัดจิตวิทยาศาสตร์ฉบับสมบูรณ์ แล้วนำไปใช้กับกลุ่ม ตัวอย่างจำนวน 305 คน เพื่อวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบวัดโดยใช้ค่า สัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์เพียร์สัน ตรวจสอบความตรงตามโครงสร้างของแบบวัดจิตวิทยาศาสตร์โดยใช้การวิเคราะห์ องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) ซึ่งประกอบด้วยการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ ของคะแนนรายข้อ การตรวจสอบความเหมาะสมของข้อมูลในการวิเคราะห์องค์ประกอบ และหาความ เทียบของแบบวัดทั้งรายด้านและรายฉบับโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach

5. สร้างเกณฑ์ปกติของแบบวัดจิตวิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม

6. จัดทำคู่มือการใช้แบบวัดจิตวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. นำหนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พร้อมกับแนบโครงการวิจัยโดยย่อที่บอกถึงที่มาและความสำคัญ วัตถุประสงค์ของการวิจัย และแบบวัดจิตวิทยาศาสตร์ที่พัฒนาขึ้น เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความ ตรงตามเนื้อหาข้อคำถามและตัวเลือกในแบบวัด

2. นำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล ไปติดต่อกับผู้บริหารโรงเรียนที่เป็นกลุ่ม ตัวอย่างด้วยตนเอง ประสานงานกับโรงเรียนเพื่อกำหนดสถานที่ วัน และเวลาในการเก็บข้อมูล จากนั้น ดำเนินการเก็บข้อมูล ดังนี้

2.1 เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อทดลองใช้แบบวัดจิตวิทยาศาสตร์ครั้งที่ 1 (Try out) ใน การศึกษาถึงความเข้าใจในการทำแบบวัด และความเหมาะสมของระยะเวลาที่ใช้ในการทำแบบวัด โดย ใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาค เรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 ของโรงเรียนเมืองสมุทรสงคราม จำนวน 30 คน

2.2 เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเพื่อทดลองใช้แบบวัดจิตวิทยาศาสตร์ครั้งที่ 2 ในการ วิเคราะห์คุณภาพของแบบวัดโดยหาค่าอำนาจจำแนก (r) ของข้อคำถาม ที่มีค่าอำนาจจำแนก ตั้งแต่

0.2 ขึ้นไป เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในเขตอำเภอเมืองสมุทรสงคราม จำนวน 49 คน อำเภอบางคนที จำนวน 8 คน และอำเภออัมพวา จำนวน 15 คน รวม 72 คน และคัดเลือกข้อคำถามจำนวน 30 ข้อ สำหรับแบบวัดจิตวิทยาศาสตร์ฉบับสมบูรณ์

2.3 เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 305 คน เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม เพื่อวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบวัด ตรวจสอบความตรงตามโครงสร้างของแบบวัดจิตวิทยาศาสตร์ หาความเที่ยงของแบบวัดทั้งรายด้านและรายฉบับ และสร้างเกณฑ์ปกติของแบบวัดจิตวิทยาศาสตร์

3. เก็บข้อมูลจากครูผู้สอนที่ทดลองใช้คู่มือ โดยการสอบถามความพึงพอใจต่อการนำคู่มือไปใช้ ซึ่งรวมถึงการอธิบายการแปลความหมายของคะแนนเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนและถูกต้อง

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์คุณภาพของแบบวัดประกอบด้วย

1.1 ค่าสถิติพื้นฐานแบบวัดจิตวิทยาศาสตร์ ได้แก่ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าเฉลี่ยร้อยละ

1.2 ความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยพิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามจิตวิทยาศาสตร์และความสอดคล้องของตัวเลือกตามทฤษฎีจิตพิสัยของเครทซ์โวล และคณะ (Kratwohl et al.) โดยการคำนวณดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับนิยามจิตวิทยาศาสตร์และความสอดคล้องของตัวเลือก ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (Item Objective Congruence Index: IOC)

1.3 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบวัดโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน

1.4 ความเที่ยงของแบบวัด แบบสอดคล้องภายในโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach

1.5 การตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงตามโครงสร้างของแบบวัดโดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป LISREL

2. การสร้างเกณฑ์ปกติ

2.1 วิเคราะห์หาตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์ (Percentile Rank) ของคะแนนที่ได้จากแบบวัด

2.2 หาค่าคะแนนมาตรฐานที่ปกติ (Normalized T-Score) โดยใช้ตารางสำหรับแปลงค่าตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์เป็นคะแนนมาตรฐานที่ปกติ

2.3 ปรับคะแนนมาตรฐานที่ปกติเป็นเกณฑ์ปกติด้วยวิธีกำลังสองต่ำสุด โดยการสร้างสมการถดถอย

ผลการวิจัย

1. แบบวัดจิตวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ที่พัฒนาขึ้น เป็นแบบวัดเชิงสถานการณ์ สอดคล้องกับหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เหมาะสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เท่านั้น โดยใช้คุณลักษณะของจิตวิทยาศาสตร์ที่กำหนดโดยสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยี (สสวท.) (2555) ซึ่งประกอบด้วยคุณลักษณะของจิตวิทยาศาสตร์ 10 คุณลักษณะ ได้แก่ ความอยากรู้อยากเห็น ความมีเหตุผล ความใจกว้าง ความซื่อสัตย์ ความพยายามมุ่งมั่น ความ รอบคอบ ความรับผิดชอบ ความร่วมมือช่วยเหลือ ความสร้างสรรค์ และเจตคติที่ดีต่อวิทยาศาสตร์ ซึ่งแบบวัดจิตวิทยาศาสตร์ 10 คุณลักษณะ ประกอบด้วยคุณลักษณะละ 3 ข้อ รวม 30 ข้อ เป็นข้อ คำถามเชิงสถานการณ์แบบเลือกตอบ (Multiple Choice) 5 ตัวเลือก แต่ละตัวเลือกมีคะแนนที่แตกต่าง กันตั้งแต่ 1-5 คะแนน ตามทฤษฎีจิตพิสัยของแครธวอลและคณะ (Kratwohl et al.) ซึ่งเป็นทฤษฎีที่ สามารถวัดพฤติกรรมด้านจิตพิสัยได้ตามลำดับขั้นของลักษณะนิสัยของบุคคลที่ประกอบด้วย 5 ลำดับ ขั้นคือ ขั้นการรับรู้ ขั้นการตอบสนอง ขั้นเห็นคุณค่า ขั้นจัดระบบคุณค่า และขั้นสร้างลักษณะนิสัย

2. แบบวัดจิตวิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงครามนี้มีคุณภาพ ซึ่งผลการตรวจสอบคุณภาพ ดังต่อไปนี้

2.1 การตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงตามเนื้อหาของแบบวัด พบว่าแบบวัดจิต วิทยาศาสตร์มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามจิตวิทยาศาสตร์ ความเหมาะสมของ ข้อคำถามและความสอดคล้องของแต่ละตัวเลือก (Item Objective Congruency Index: IOC) มีค่าตั้งแต่ 0.60-1.00

2.2 การตรวจสอบคุณภาพด้านค่าอำนาจจำแนก พบว่าข้อคำถาม 30 ข้อ มีค่าอำนาจ จำแนกตั้งแต่ 0.31-0.68

2.3 การตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงตามโครงสร้างด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบ เชิงยืนยัน พบว่าแบบวัดมีความตรงตามโครงสร้าง ซึ่งคุณลักษณะจิตวิทยาศาสตร์ ประกอบด้วย 10 คุณลักษณะ ได้แก่ ความอยากรู้อยากเห็น ความมีเหตุผล ความใจกว้าง ความซื่อสัตย์ ความพยายาม มุ่งมั่น ความรอบคอบ ความรับผิดชอบ ความร่วมมือช่วยเหลือ ความสร้างสรรค์ และเจตคติที่ดีต่อ วิทยาศาสตร์ โดยโครงสร้างของแบบวัดมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยค่า ไคสแควร์ (χ^2)=302.76 ที่องศาอิสระ (df)=323 ค่าดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืนใน รูปความคลาดเคลื่อน (RMR)=0.047 ค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนโดยประมาณ (RMSEA)=0.000 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI)=0.94 และค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ ปรับค่าแล้ว (AGFI)=0.91

2.4 การตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยง พบว่า คุณลักษณะจิตวิทยาศาสตร์ 10 คุณลักษณะ มีค่าความเที่ยง ดังนี้ ความอยากรู้อยากเห็น มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.70 ความมีเหตุผล มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.73 ความใจกว้าง มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.72 ความซื่อสัตย์ มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.70 ความพยายามมุ่งมั่น มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.71 ความรอบคอบ มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.71 ความรับผิดชอบ มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.70 ความร่วมมือช่วยเหลือ มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.74 ความสร้างสรรค์ มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.77 เจตคติที่ดีต่อวิทยาศาสตร์ มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.81 และค่าความเที่ยงของแบบวัดทั้งหมดเท่ากับ 0.90

3. เกณฑ์ปกติของแบบวัดจิตวิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม เป็นเกณฑ์ปกติระดับท้องถิ่นที่ครอบคลุมนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ซึ่งมีคะแนนดิบตั้งแต่ 30-150 คะแนน และคะแนนมาตรฐานที่ปกติ ตั้งแต่ $T_{16}-T_{82}$ แบ่งเป็น 5 ระดับ ที่สามารถแปลความหมายระดับการมีจิตวิทยาศาสตร์ ดังต่อไปนี้

ตั้งแต่ T_{76} ขึ้นไป	แปลว่า มีจิตวิทยาศาสตร์อยู่ในระดับสูงมาก
ตั้งแต่ $T_{61}-T_{75}$	แปลว่า มีจิตวิทยาศาสตร์อยู่ในระดับสูง
ตั้งแต่ $T_{44}-T_{60}$	แปลว่า มีจิตวิทยาศาสตร์อยู่ในระดับปานกลาง
ตั้งแต่ $T_{28}-T_{43}$	แปลว่า มีจิตวิทยาศาสตร์อยู่ในระดับต่ำ
เท่ากับหรือต่ำกว่า T_{27}	แปลว่า มีจิตวิทยาศาสตร์อยู่ในระดับต่ำมาก

4. คู่มือการใช้แบบวัดจิตวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม แบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 คำชี้แจงเกี่ยวกับการใช้แบบวัดจิตวิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ส่วนที่ 2 การตรวจให้คะแนนและการแปลความหมายคะแนนของแบบวัดจิตวิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ส่วนที่ 3 แบบวัดจิตวิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม พบว่าเมื่อครูผู้สอนได้นำคู่มือไปใช้มีความพึงพอใจในคู่มือการใช้แบบวัดจิตวิทยาศาสตร์ โดยเฉพาะการอธิบายวิธีการตรวจให้คะแนนอย่างชัดเจน

อภิปรายผลการวิจัย

1. แบบวัดจิตวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งการพัฒนาเพื่อให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เหมาะสมสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เท่านั้น โดยใช้คุณลักษณะของจิตวิทยาศาสตร์ที่กำหนดโดยสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) (2555) ซึ่งประกอบด้วยคุณลักษณะของจิต

วิทยาศาสตร์ 10 คุณลักษณะ ได้แก่ ความอยากรู้อยากเห็น ความมีเหตุผล ความใจกว้าง ความซื่อสัตย์ ความพยายามมุ่งมั่น ความรอบคอบ ความรับผิดชอบ ความร่วมมือช่วยเหลือ ความสร้างสรรค์ และเจตคติที่ดีต่อวิทยาศาสตร์ สอดคล้องกับงานวิจัยของบิลเลห์ และซาคาเรียเดส (จุลพงษ์ กลิ่นหอม. 2549 อ้างอิงจาก Billeh and Zakhariades. 1975) ที่ศึกษาเปรียบเทียบเจตคติทางวิทยาศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ระดับมัธยมศึกษา พบว่า เจตคติทางวิทยาศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษา มีความสัมพันธ์กันในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสมควร กุลาสา, ไพศาล วรคำ และ พรรณวิไล ชมจิต (2556) ได้ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการประเมินจิตวิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1 ที่มีความแตกต่างโดยมี องค์ประกอบ จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านวัตถุประสงค์ของรูปแบบการประเมิน ด้านเครื่องมือการประเมิน ด้านวิธีการประเมิน และด้านเกณฑ์การประเมิน ผลการประเมินคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญพบว่า ก่อนนำไปทดลองใช้รูปแบบการประเมินมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก หลังจากนำรูปแบบการประเมินไปใช้พบว่า มีความถูกต้องครอบคลุมอยู่ในระดับมาก และด้านความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมาก สรุปได้ว่ารูปแบบการประเมินจิตวิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1 มีคุณภาพและสามารถนำไปใช้ได้จริง และเป็นต้นแบบนำไปปรับปรุงใช้กับนักเรียนในระดับชั้นอื่น ๆ ได้

2. ผลการตรวจสอบคุณภาพพบว่า การตรวจสอบคุณภาพ (Item Objective Congruency Index: IOC) มีค่าตั้งแต่ 0.60–1.00 มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.31–0.68 วัดมีความตรงตามโครงสร้าง ซึ่งคุณลักษณะจิตวิทยาศาสตร์ ประกอบด้วย 10 คุณลักษณะ ได้แก่ ความอยากรู้อยากเห็น ความมีเหตุผล ความใจกว้าง ความซื่อสัตย์ ความพยายามมุ่งมั่น ความรอบคอบ ความรับผิดชอบ ความร่วมมือช่วยเหลือ ความสร้างสรรค์ และเจตคติที่ดีต่อวิทยาศาสตร์ โดยโครงสร้างของแบบวัดมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยค่า ไคสแควร์ (χ^2)=302.76 ที่องศาอิสระ (df)=323 ค่าดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืนในรูปความคลาดเคลื่อน (RMR)=0.047 ค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนโดยประมาณ (RMSEA)=0.000 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI)=0.94 และค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับค่าแล้ว (AGFI)=0.91 ค่าความเที่ยงของแบบวัดทั้งฉบับเท่ากับ 0.90

3. เกณฑ์ปกติของแบบวัดจิตวิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งมีคะแนนดิบตั้งแต่ 30–150 คะแนน และคะแนนมาตรฐานที่ปกติ ตั้งแต่ T_{16} – T_{82} แบ่งเป็น 5 ระดับ

4. คู่มือการใช้แบบวัดจิตวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม แบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 คำชี้แจงเกี่ยวกับการใช้แบบวัดจิตวิทยาศาสตร์ ส่วนที่ 2 การตรวจให้คะแนนและการแปลความหมายคะแนน ส่วนที่ 3 แบบวัดจิตวิทยาศาสตร์ พบว่าเมื่อครูผู้สอนได้นำคู่มือไปใช้มีความพึงพอใจในคู่มือการใช้แบบวัดจิตวิทยาศาสตร์ โดยเฉพาะการอธิบายวิธีการตรวจให้คะแนนอย่างชัดเจน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำแบบวัดจิตวิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงครามไปใช้

1.1 แบบวัดจิตวิทยาศาสตร์เป็นแบบวัดเชิงสถานการณ์ สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีความเหมาะสมกับนักเรียน ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เท่านั้น

1.2 ผู้ที่นำแบบวัดไปใช้ควรศึกษาคู่มือการใช้แบบวัดให้เข้าใจก่อนและปฏิบัติตามคำอธิบาย อย่างเคร่งครัดเพื่อให้สามารถดำเนินการวัดและแปลความหมายผลการวัดได้ โดยแนะนำนักเรียนให้ พิจารณาเลือกตัวเลือกตามความเป็นจริงตามสถานการณ์ที่กำหนด และคะแนนที่ได้จากการวัดไม่มีผล ต่อการตัดสินผลการเรียนวิทยาศาสตร์

1.3 ผู้เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ผู้บริหาร สถานศึกษา ฝ่ายวิชาการของโรงเรียน เมื่อนำแบบวัดจิตวิทยาศาสตร์ไปใช้ จะทำให้ทราบระดับ จิตวิทยาศาสตร์ของนักเรียน ซึ่งสามารถใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาหรือ โครงสร้างรายวิชาวิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนาระดับจิตวิทยาศาสตร์ในผู้เรียนให้สูงขึ้นได้

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาและพัฒนาแบบวัดจิตวิทยาศาสตร์ในระดับชั้นเรียนอื่น ๆ เพื่อให้ เหมาะสมกับในแต่ละระดับชั้น

2.2 จากผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยร้อยละของแบบวัดจิตวิทยาศาสตร์ 10 คุณลักษณะ พบว่า ค่าเฉลี่ยร้อยละคุณลักษณะด้านความมีเหตุผล มีค่าต่ำที่สุด คือร้อยละ 72.50 แสดงให้เห็นว่านักเรียนมี คุณลักษณะด้านความมีเหตุผลค่อนข้างต่ำ ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่ควรปลูกฝังให้เกิดกับผู้เรียน ดังนั้นจึง ควรวิจัยเพื่อพัฒนาจิตวิทยาศาสตร์ในคุณลักษณะนี้เพื่อให้นักเรียนมีระดับจิตวิทยาศาสตร์ที่สูงขึ้น

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ในการศึกษาเรื่องการพัฒนาแบบวัดจิตวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม มีการสร้างคู่มือการใช้แบบวัดจิต วิทยาศาสตร์ที่พัฒนาขึ้น เป็นแบบวัดเชิงสถานการณ์ สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้น พื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เหมาะสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ข้อค้นพบดังกล่าวนี้ มี ความสำคัญเพราะทำให้ครูผู้สอนได้ทราบระดับการมีจิตวิทยาศาสตร์ของนักเรียน องค์ความรู้ใหม่ที่ เกิดขึ้นสามารถใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้รายวิชาวิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนาระดับจิต วิทยาศาสตร์ของนักเรียนให้สูงขึ้น

สรุป

1. แบบวัดจิตวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ตามคุณลักษณะของจิตวิทยาศาสตร์ที่กำหนดโดยสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) (2555) ประกอบด้วย 10 คุณลักษณะ ได้แก่ ความอยากรู้อยากเห็น ความมีเหตุผล ความใจกว้าง ความซื่อสัตย์ ความพยายามมุ่งมั่น ความรอบคอบ ความรับผิดชอบ ความร่วมมือช่วยเหลือ ความสร้างสรรค์ และเจตคติที่ดีต่อวิทยาศาสตร์ จำนวน 30 ข้อ เป็นแบบวัดเชิงสถานการณ์ แบบเลือกตอบ 5 ตัวเลือก แต่ละตัวเลือกมีคะแนนที่แตกต่างกันตั้งแต่ 1-5 คะแนน ตามทฤษฎีจิตพิสัยของแครธวอล และคณะ (Krathwohl et al.) ประกอบด้วย 5 ลำดับขั้นคือ ขั้นการรับรู้ ขั้นการตอบสนอง ขั้นเห็นคุณค่า ขั้นจัดระบบคุณค่า และขั้นสร้างลักษณะนิสัย

2. แบบวัดจิตวิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ได้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพดังนี้

2.1 การตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงตามเนื้อหาของแบบวัด พบว่าแบบวัดจิตวิทยาศาสตร์มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามจิตวิทยาศาสตร์ ความเหมาะสมของข้อคำถามและความสอดคล้องของแต่ละตัวเลือก (Item Objective Congruency Index: IOC) มีค่าตั้งแต่ 0.60-1.00

2.2 การตรวจสอบคุณภาพด้านค่าอำนาจจำแนก พบว่าข้อคำถาม 30 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.31-0.68 แสดงว่าแบบวัดจิตวิทยาศาสตร์สามารถจำแนกระดับจิตวิทยาศาสตร์ของนักเรียนได้

2.3 การตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงตามโครงสร้างด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน พบว่าแบบวัดมีความตรงตาม ประกอบด้วย 10 คุณลักษณะ ได้แก่ ความอยากรู้อยากเห็น ความมีเหตุผล ความใจกว้าง ความซื่อสัตย์ ความพยายามมุ่งมั่น ความรอบคอบ ความรับผิดชอบ ความร่วมมือช่วยเหลือ ความสร้างสรรค์ และเจตคติที่ดีต่อวิทยาศาสตร์ โดยโครงสร้างของแบบวัดมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

2.4 การตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยง พบว่าคุณลักษณะจิตวิทยาศาสตร์ 10 คุณลักษณะ มีค่าความเที่ยง ในแต่ละคุณลักษณะ ตั้งแต่ 0.70-0.81 และค่าความเที่ยงทั้งฉบับ เท่ากับ 0.90 แสดงว่าแบบวัดจิตวิทยาศาสตร์มีความเที่ยงแบบความสอดคล้องภายใน แบบวัดมีสถานการณ์ที่บ่งชี้ในสิ่งเดียวกัน

3. เกณฑ์ปกติของแบบวัดจิตวิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม เป็นเกณฑ์ปกติระดับท้องถิ่นที่ครอบคลุมนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ซึ่งมีคะแนนดิบตั้งแต่

30-150 คะแนน และคะแนนมาตรฐานที่ปกติตั้งแต่ T_{16} – T_{82} แบ่งเป็น 5 ระดับที่สามารถแปลความหมายระดับการมีจิตวิทยาศาสตร์

4. คู่มือการใช้แบบวัดจิตวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม มีการอธิบายวิธีการตรวจให้คะแนนและแปลผลคะแนนอย่างชัดเจน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- จุลพงษ์ กลิ่นหอม. (2549). *การสร้างแบบวัดจิตวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มโรงเรียนในเครือเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย เขตกรุงเทพมหานคร และ ปริมณฑล*. (ปริญาการศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ทรายทอง พวงกลิ่นเที่ยง. (2553). *การพัฒนาแบบวัดจิตวิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนประถมศึกษา*. (ปริญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภาคินธุ์ สมพงษ์ธรรม. (2551). *การเปรียบเทียบคุณภาพของแบบวัดความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรคตามทฤษฎีของสโตลซ์ระหว่างมาตรฐานค่ากับแบบวัดชนิดสถานการณ์: การประยุกต์ใช้ทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบแบบพหุวิภาค*. (ปริญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2543). *การวัดด้านจิตพิสัย*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุวีริยาสาส์น.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.). (2555). *การวัดและประเมินผลวิทยาศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ด ยูเคชั่น.
- สมควร กุลาสา, ไพศาล วรคำ และ พรรณวิไล ชมชิด. (2556). *การพัฒนารูปแบบการประเมินจิตวิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, วารสารมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 7(3), 187-196.
- สนิท ยุจันทร. (2550). *การพัฒนาเครื่องมือประเมินจิตวิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา*. (ปริญาการศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- สุนารี มีใหม่. (2557). *การพัฒนาแบบวัดจิตวิทยาศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย: การวิเคราะห์ความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลการวัดระหว่างแผนการเรียน*. (ปริญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Billeh, V. Y., & Zakhariades, G. A. (1975). The Development and Application of a Scale of Measuring Scientific Attitudes. *Science Education*, 59(2), 55–56.

Krathwohl, D. R. et al. (1964). *Taxonomy of Educational Objectives. Handbook II Affective Domain*. New York: David Mckay.

แนวทางการป้องกันและปราบปรามการโจรกรรมรถจักรยานยนต์ ในพื้นที่รับผิดชอบสถานีตำรวจภูธรเมืองนครปฐม

Guidelines for Prevention and Suppression of Motorcycle Theft in the area of
Responsibility of Muang Nakhon Pathom Police Station

ชัยฤทธิ์ กลิ่นบุบผา

Chaiyarith Klinbubpa

คณะตำรวจศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

Faculty of Police Science, Royal Police Cadet Academy

Email: wowtowin@gmail.com

Received July 15, 2020; Revised July 30, 2020; Accepted September 25, 2020

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและรูปแบบของการโจรกรรมรถจักรยานยนต์ในพื้นที่รับผิดชอบสถานีตำรวจภูธรเมืองนครปฐมและเพื่อแสวงหาแนวทางการป้องกันและปราบปรามการโจรกรรมรถจักรยานยนต์ในพื้นที่รับผิดชอบสถานีตำรวจภูธรเมืองนครปฐม เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกจากเจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นสัญญาบัตรและเจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นประทวนในสังกัดสถานีตำรวจภูธรเมืองนครปฐม จำนวน 10 ราย และกองกำกับการสืบสวนสอบสวนตำรวจภูธรจังหวัดนครปฐม จำนวน 5 ราย โดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการศึกษา และใช้เกณฑ์ในการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง สถิติที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการศึกษา พบว่า 1) สภาพปัญหาของการโจรกรรมรถจักรยานยนต์ในพื้นที่รับผิดชอบสถานีตำรวจภูธรเมืองนครปฐมในแต่ละปีจะมีจำนวนของรถจักรยานยนต์ที่ถูกคนร้ายโจรกรรมไปเป็นจำนวนมาก และมีแนวโน้มที่จะทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น ส่วนรูปแบบของการโจรกรรมจะมีอยู่ 2 รูปแบบ คือ ประชาชนมีความประมาทและขบวนการโจรกรรมรถจักรยานยนต์มีการใช้เครื่องมือพิเศษในการโจรกรรม โดยบริเวณที่รถจักรยานยนต์ถูกโจรกรรมมากที่สุด ได้แก่ หอพัก ห้องเช่า ช่วงเวลาที่รถจักรยานยนต์ถูกโจรกรรมมากที่สุด คือ ช่วงเวลากลางคืน 2) แนวทางการป้องกันและปราบปรามการโจรกรรมรถจักรยานยนต์ของสถานีตำรวจภูธรเมืองนครปฐม ได้แก่ มีการตั้งด่านตรวจเมื่อพบรถจักรยานยนต์ต้องสงสัยก็เรียกมาสอบถามและซักประวัติ มีการเก็บข้อมูลของการโจรกรรมในทุกกรณีแยกเป็นแฟ้มไว้ มีการเฝ้าระวังบุคคลที่ก่อคดีลักทรัพย์รถจักรยานยนต์ที่พื้นที่นอกออกมา

คำสำคัญ: แนวทางการป้องกัน; การป้องกันและปราบปราม; การโจรกรรมรถจักรยานยนต์, สถานีตำรวจภูธรเมืองนครปฐม

ABSTRACT

The purposes of this research were to study the problems and forms of motorcycle theft in the area of Muang Nakhon Pathom Provincial Police Station and seeking for the approaches in the prevention of motorcycle theft that are suitable for the circumstances in the area of responsibility of Muang Nakhon Pathom Provincial Police Station. This study was a qualitative research. The researcher conducted in-depth interviews with 10 commissioned police officers and noncommissioned police officers of Muang Nakhon Pathom Police Station and 5 police officers of Nakhon Pathom Provincial Police Investigation Division. Research instruments of the study were in-depth interviews, questionnaires, and specific selection criteria. A statistic used was descriptive content analysis.

The results of the study revealed that 1) There was a large number of stolen motorcycles with a tendency of increasing violence in each year, which was the problem of motorcycle theft in the area of responsibility of Muang Nakhon Pathom Provincial Police Station. There were two forms of theft: people are careless and the motorcycle theft process uses special tools for theft. The area where motorcycles are most stolen are dormitories and rental rooms. The most stolen motorcycle time was at night. 2) Guidelines for the prevention and suppression of motorcycle theft of Nakhon Pathom Provincial Police Station, including establishing checkpoints when suspicious motorcycles are found, call for inquiries and history theft of information is kept in every case, separated into files. There is hope for the person who committed the case of stealing a motorcycle that was released from punishment.

Keywords: Protection guidelines; Prevention and Suppression; Motorcycle Theft; Muang Nakhon Pathom Provincial Police Station

บทนำ

อาชญากรรมเป็นปัญหาสังคมที่สำคัญปัญหาหนึ่งของประเทศไทย ซึ่งปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในประเทศไทยนั้นมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน อาชญากรรมถือเป็นภัยร้ายที่คุกคามต่อความสงบและความเรียบร้อยของสังคม ดังนั้นถ้าสังคมใดที่มีอาชญากรรมมากสังคมนั้นย่อมเป็นสังคมที่มีความปลอดภัยต่ำ ประชาชนในสังคมจะเกิดความวิตกกังวลต่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน รวมทั้งเกิดความหวงใยต่อบุคคลในครอบครัวว่าอาชญากรรมจะเกิดขึ้นเมื่อไหร่ และนำมาซึ่งความสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สิน แต่ถ้าหากสังคมใดเป็นสังคมที่มีการเกิดอาชญากรรมต่ำสังคมนั้นก็จะเป็นสังคมที่มีความปลอดภัยสูง เป็นสังคมที่มีความสงบสุข ประชาชนในสังคมรับรู้ได้ถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน (อิทธิรัฐ นิยมทรัพย์, 2558) ซึ่งทางสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้ดำเนินการจัดทำยุทธศาสตร์สำนักงานตำรวจแห่งชาติ 20 ปี ให้มีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) และรองรับกับภารกิจของสำนักงานตำรวจแห่งชาติและเพื่อใช้เป็นทิศทางการพัฒนาในระยะยาวโดยมุ่งให้บรรลุวิสัยทัศน์ขององค์กรที่วางไว้ โดยการกำหนดยุทธศาสตร์และเป้าหมายในการขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างเป็นระบบออกเป็น 4 ระยะ ๆ ละ 5 ปี โดยเฉพาะในยุทธศาสตร์ที่ 2 การเพิ่มศักยภาพในการบังคับใช้กฎหมาย การอำนวยความสะดวกยุทธธรรมทางอาญาและการให้บริการประชาชนอย่างเสมอภาค กลยุทธ์ที่ 2.1.1 คือ รักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนโดยมุ่งเน้นการป้องกันอาชญากรรม การเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมและการพัฒนาระบบฐานข้อมูล โดยการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการแก้ไขปัญหา (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2561)

ซึ่งการที่ปัญหาอาชญากรรมจะลดลงได้นั้นรัฐบาลและประชาชนทุกคนในสังคมจะต้องร่วมมือกันแก้ไขปัญหา รวมทั้งภาครัฐจะต้องเข้ามาดูแลให้ประชาชนมีรายได้ที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตเพราะอาชญากรรมที่เกิดขึ้นส่วนหนึ่งมาจากการมีรายได้ที่ไม่เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพ (ไพฑูรย์ อินทรัตน์ชัยกิจ, 2551) ดังนั้นอาชญากรจึงวางแผนที่จะทำการลักทรัพย์ของผู้อื่นเพื่อนำทรัพย์สินมาใช้ในชีวิตประจำวัน ประกอบกับสภาพเศรษฐกิจที่ตกต่ำส่งผลให้เกิดปัญหาการว่างงานโดยเฉพาะในพื้นที่เขตเมืองเนื่องจากเป็นบริเวณที่ประชาชนจากภูมิภาคพากันเข้ามาหางานทำ รวมทั้งมีคนต่างด้าวจำนวนมากที่หลั่งไหลเข้าส่งผลให้จำนวนของประชากรในพื้นที่มีเพิ่มมากขึ้นซึ่งถือเป็นอีกหนึ่งสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาอาชญากรรม เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของประชากรโดยที่ยังไม่ได้มีการวางแผนเพื่อรองรับจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นไม่ว่าจะเป็นด้านที่อยู่อาศัยหรือการจ้างงาน ดังนั้นการที่บุคคลต้องการที่จะมีชีวิตอยู่รอดให้ได้จึงต้องมีการหาวิธีการต่าง ๆ เพื่อที่จะทำให้ตนเองสามารถที่จะดำรงชีวิตอยู่ได้ ดังนั้นจึงต้องหาทางออกของรายได้ด้วยการประกอบอาชญากรรมเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินและหนึ่งในปัญหาอาชญากรรมที่กำลังเป็นปัญหาอยู่ในปัจจุบันก็คือการโจรกรรมรถจักรยานยนต์ (ปวิณวัชร ภัทรชัยพงศ์, 2550)

ในปัจจุบันรถจักรยานยนต์กลายเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินชีวิตเนื่องจากเป็นสิ่งที่อำนวยความสะดวกและประหยัดเวลาในการเดินทาง ซึ่งในการซื้อรถจักรยานยนต์ก็ไม่ใช่เรื่องยากเนื่องจากประชาชนหรือคนทั่วไปก็สามารถที่จะซื้อมาใช้กันได้ รวมทั้งรถจักรยานยนต์ที่มีอยู่มากตามท้องถนนจึงเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดการโจรกรรมมาอย่างต่อเนื่อง (เครือวัลย์ ภูแห่งเพชร, 2558) ทั้งนี้เนื่องจากรถจักรยานยนต์ถือเป็นยานพาหนะที่ใช้ในการเดินทางและมีการจอดรอไว้ตามสถานที่ต่าง ๆ จึงยากต่อการดูแลเพราะรถจักรยานยนต์มีความแตกต่างกับทรัพย์สินอื่น ๆ ที่สามารถเก็บไว้กับตัวได้ ดังนั้นเมื่อรถจักรยานยนต์เป็นทรัพย์สินที่เคลื่อนที่ได้ประกอบกับรถจักรยานยนต์เป็นทรัพย์สินที่มีราคาจึงมีความเสี่ยงที่จะถูกโจรกรรม แม้ว่าผู้เป็นเจ้าของจะใช้ความพยายามในการป้องกันโดยใช้อุปกรณ์ที่มีความทันสมัยแต่ก็ยังไม่พนักที่จะถูกคนร้ายโจรกรรมเอาไป ซึ่งในการโจรกรรมรถจักรยานยนต์แต่ละคันจะใช้เวลาในการโจรกรรมเพียงไม่กี่นาทีก็สามารถที่จะเอารถจักรยานยนต์ไปได้ ดังนั้นปัญหาการโจรกรรมรถจักรยานยนต์จึงกลายเป็นปัญหาที่มีอยู่ควบคู่กับสังคมไทยมาจนทุกวันนี้ (นโกสินทร์ สุริยะฉาย, 2553)

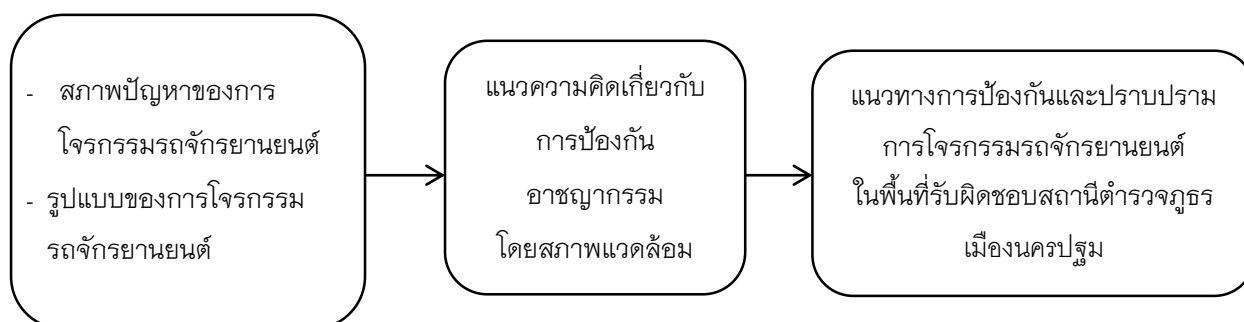
ปัญหาการโจรกรรมรถจักรยานยนต์เป็นปัญหาที่มีมาอย่างช้านานแม้จะมีการมาตรการในการป้องกันและปราบปรามออกมาอย่างต่อเนื่องแต่ก็ไม่สามารถที่จะทำให้ปัญหาการโจรกรรมลดลงได้ แม้ว่าในบางช่วงเวลาจะมีจำนวนของการโจรกรรมที่ลดลงแต่ก็เป็นแค่เพียงชั่วระยะเวลาสั้น ๆ เมื่อระยะเวลาผ่านไปคนร้ายก็จะหวนกลับมากระทำผิดอีก เนื่องจากแนวทางในการแก้ปัญหาการโจรกรรมอาจใช้ได้เพียงช่วงระยะเวลาหนึ่งซึ่งยังไม่ใช่นำแนวทางในการแก้ปัญหาได้อย่างเป็นรูปธรรม ประกอบกับการโจรกรรมนั้นสามารถกระทำได้ง่ายและได้รับผลตอบแทนที่ค่อนข้างสูง คนร้ายจึงมีการร่วมมือกันทำงานอย่างเป็นกระบวนการ มีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ จึงทำให้มาตรการในการป้องกันและปราบปรามการโจรกรรมมีความสลับซับซ้อนมาก (ปิยนุช ปานแก้ว, 2553) จากปัจจัยและแนวโน้มของอาชญากรรมดังกล่าว ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่สถานีตำรวจภูธรเมืองนครปฐม จึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาถึงแนวทางในการป้องกันและปราบปรามการโจรกรรมรถจักรยานยนต์ เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและรูปแบบการโจรกรรมรถจักรยานยนต์ ตลอดจนการแสวงหาแนวทางในการป้องกันปราบปรามอันจะเป็นข้อมูลให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการโจรกรรมรถจักรยานยนต์ต่อไป อีกทั้งยังเป็นการช่วยลดปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นภายในจังหวัดนครปฐมได้เป็นอย่างดี และเป็นการบำบัดทุกข์ บำรุงสุขให้แก่ประชาชน ตามภารกิจหลักของอาชีพตำรวจ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและรูปแบบของการโจรกรรมรถจักรยานยนต์ในพื้นที่รับผิดชอบสถานีตำรวจภูธรเมืองนครปฐม

2. เพื่อแสวงหาแนวทางการป้องกันและปราบปรามการโจรกรรมรถจักรยานยนต์ในพื้นที่
รับผิดชอบสถานีตำรวจภูธรเมืองนครปฐม

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การทบทวนวรรณกรรม

แนวความคิดเกี่ยวกับการป้องกันอาชญากรรมโดยสภาพแวดล้อม

Jeffery (1977) ได้มีการพัฒนาทฤษฎีการป้องกันอาชญากรรมโดยสภาพแวดล้อมขึ้น กล่าวคือ สภาพแวดล้อมทางกายภาพจะทำให้คนร้ายพัฒนาแรงกระตุ้นในการประกอบอาชญากรรมซึ่งมีทั้ง ความพึงพอใจ ความหวาดกลัวอาชญากรรม โดยแนวคิดของทฤษฎีป้องกันอาชญากรรมโดยสภาพแวดล้อมเชื่อว่าการที่คนร้ายจะตัดสินใจไม่กระทำผิดขึ้นอยู่กับโอกาสในขณะที่กระทำความผิดว่าจะมีโอกาสถูกจับกุมสูง ดังนั้นจึงได้เสนอให้ใช้การออกแบบที่พวกอาศัย สถานที่ทำงาน อาคาร สถานที่สาธารณะให้มีลักษณะที่มีอิทธิพลต่อการทำให้คนร้ายไม่กล้าลงมือที่จะประกอบอาชญากรรมโดยการลดโอกาสที่จะกระทำผิด

นอกจากนี้แนวทางในการป้องกันอาชญากรรมโดยสภาพแวดล้อมสามารถแบ่งออกได้ 4 ลักษณะ คือ 1) การใช้ธรรมชาติในการเฝ้าระวัง เป็นวิธีการที่เพิ่มการข่มขู่ เพิ่มการมองเห็น เฝ้าระวังตลอดจนเพิ่มหรือกระตุ้นให้เกิดกิจกรรมต่าง ๆ ของผู้อยู่อาศัย คนร้ายจะเกิดความรู้สึกว่า ถูกจับตามองมากขึ้น 2) การควบคุมทางเข้าออก เป็นวิธีการสร้างระบบควบคุมทางเข้าออกหรือออกแบบสถานที่ทำให้บุคคลทราบว่าจะสถานที่ที่กำลังจะเข้าไปเป็นที่ส่วนบุคคล ซึ่งจะทำให้คนร้ายเชื่อว่า จะถูกตรวจสอบหากบุกรุกเข้าไป 3) เสริมสร้างการเป็นอาณาเขต เป็นการสร้างเขตหวงห้ามให้คนร้ายรู้สึกกลัว 4) การบำรุงรักษาสถานที่ เป็นการเสริมสร้างประสิทธิภาพให้พื้นที่ไม่ให้เกิดต่อการก่ออาชญากรรม ซึ่งแนวทางทั้ง 4 ข้อนี้มีความสัมพันธ์กันเนื่องจากต่างก็ต้องอาศัยสภาพแวดล้อมมาใช้ในการป้องกันอาชญากรรม โดยเน้นระบบรักษาความปลอดภัยของการควบคุมอาชญากรรมจากสภาพแวดล้อมและเพิ่มการพึงพา

ความปลอดภัยโดยธรรมชาติและลดการพึ่งพาอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเป็นส่วนที่นำมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ป้องกันและปราบปรามได้เป็นอย่างดี โดยรูปแบบของการควบคุมอาชญากรรมจากสภาพแวดล้อมที่นำมาใช้ในการป้องกันอาชญากรรมมีอยู่ด้วยกัน 4 ประการ คือ 1) การสร้างสิ่งกีดขวางให้มั่นคงแข็งแรงเพื่อป้องกันการบุกรุกเข้ามาในบ้านหรือสถานที่ซึ่งเป็นหัวใจที่สำคัญของการป้องกันอาชญากรรม เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องเข้ามามีบทบาทในการให้คำแนะนำเพื่อให้มีความปลอดภัยจากการโจรกรรม รวมทั้งยังมีโครงการณรงค์ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดจํารูปพรรณของทรัพย์สินเพื่อประโยชน์ในการยืนยันความเป็นเจ้าของและทำให้สามารถติดตามทรัพย์สินคืนมาได้ 2) การออกแบบวางผังเมืองและสถาปัตยกรรม มีส่วนช่วยให้สภาพแวดล้อมของชุมชนดีขึ้นและเป็นประโยชน์ต่อการป้องกันอาชญากรรม นักบริหารงานตำรวจ จึงได้ให้ความสำคัญและได้นำหลักการทางด้านการวางผังเมืองมาประยุกต์ใช้ในการป้องกันอาชญากรรม ดังนั้นการวางนโยบายด้านการวางผังเมืองและการออกแบบอาคารควรมีการควบคุมมาตรฐานทางด้านประสิทธิภาพในการป้องกันอาชญากรรม 3) การติดตั้งไฟฟ้าให้แสงสว่างตามท้องถนน นอกจากจะเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้สัญจรไปมาและความปลอดภัยในการเดินทางแล้วถือว่าเป็นมาตรการในการป้องกันอาชญากรรมอีกด้วย และ 4) สภาพเส้นทางและการจราจร เป็นสภาพแวดล้อม ที่อาจมีผลต่ออาชญากรรมในชุมชน คือ หากมีเส้นทางหลายทางและเข้าออกสะดวกก็จะเอื้อประโยชน์ ให้คนร้ายด้วยเช่นกัน

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาเรื่อง “แนวทางการป้องกันและปราบปรามการโจรกรรมรถจักรยานยนต์ในพื้นที่รับผิดชอบสถานีตำรวจภูธรเมืองนครปฐม” ในครั้งนี้ ได้ใช้รูปแบบการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยจะทำการศึกษาจากการคัดเลือกโดยเฉพาะเจาะจงเจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นสัญญาบัตรและเจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นประทวนในสังกัดสถานีตำรวจภูธรเมืองนครปฐม จำนวน 10 ราย และกองกำกับการสืบสวนสอบสวนตำรวจภูธรจังหวัดนครปฐม จำนวน 5 ราย รวมตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาจำนวนทั้งสิ้น 15 ราย โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องมีความรู้หรือประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ป้องกันและปราบปรามมาไม่น้อยกว่า 5-10 ปี โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการศึกษา รวมทั้งใช้เกณฑ์ในการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนเอกสารทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยให้มีความครอบคลุมถึงเนื้อหาที่ต้องการจะศึกษา และมีการตรวจสอบเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยทำหนังสือขอเก็บข้อมูลจากหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการความปลอดภัย คณะตำรวจศาสตร์

โรงเรียนนายร้อยตำรวจ ถึงผู้กำกับการสถานีตำรวจภูธรเมืองนครปฐม และผู้กำกับการสืบสวนสอบสวนตำรวจภูธรจังหวัดนครปฐม เพื่อขอเข้าทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยสัมภาษณ์เชิงลึกจากเจ้าหน้าที่ตำรวจในสังกัดสถานีตำรวจภูธรเมืองนครปฐม และกองกำกับการสืบสวนสอบสวนตำรวจภูธรจังหวัดนครปฐม เมื่อผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างได้ครบตามจำนวนแล้ว ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาสรุปและวิเคราะห์ตามแนวทางของการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา (Content analysis)

ผลการวิจัย

1. ด้านสภาพปัญหาและรูปแบบของการโจรกรรมรถจักรยานยนต์ พบว่า ทางสถานีตำรวจภูธรเมืองนครปฐมและกองกำกับการสืบสวนสอบสวนตำรวจภูธรจังหวัดนครปฐมมีความเห็นว่าสภาพปัญหาของการโจรกรรมรถจักรยานยนต์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่รับผิดชอบสถานีตำรวจภูธรเมืองนครปฐมในแต่ละปีจะมีจำนวนของรถจักรยานยนต์ที่ถูกคนร้ายโจรกรรมไปเป็นจำนวนมากหรือมีแนวโน้มที่จะทวีความรุนแรงมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งรูปแบบของการโจรกรรมรถจักรยานยนต์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ของสถานีตำรวจภูธรเมืองนครปฐมจะมีอยู่ด้วยกัน 2 รูปแบบ คือ การที่ประชาชนมีความประมาทและขบวนการโจรกรรมรถจักรยานยนต์มีการใช้เครื่องมือพิเศษในการโจรกรรม เช่น การใช้กุญแจผีหรือกุญแจสำรอง การต่อสายตรง การหักคอหรือการยกรถขึ้นรถกระบะ การโจรกรรมรถจักรยานยนต์เป็นคันหรือการโจรกรรมเฉพาะอะไหล่ รวมถึงลักษณะในการโจรกรรมของคนร้ายก็也将มีความแตกต่างกันออกไปตามความชำนาญ กล่าวคือคนร้ายประมาณ 2-3 คน จะขับขีรถจักรยานยนต์ซ้อนกันมาเพื่อตะเวนดูลาดเลาของรถจักรยานยนต์ตามสถานที่ต่างๆ เมื่อสบโอกาสนี้ก็จะทำการโจรกรรม มีการกระทำการเป็นขบวนการ มีการวางแผนในการโจรกรรมและมีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการโจรกรรม โดยบริเวณที่รถจักรยานยนต์ถูกโจรกรรมมากที่สุด คือ หอพัก ห้องเช่า ตลาดนัด ห้องแถว ชุมชน และช่วงเวลาที่รถจักรยานยนต์ถูกโจรกรรมมากที่สุดคือช่วงเวลากลางคืน ตั้งแต่เวลา 22.00-07.00 น.

2. ด้านแนวทางในการป้องกันและปราบปรามการโจรกรรมรถจักรยานยนต์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่รับผิดชอบสถานีตำรวจภูธรเมืองนครปฐม พบว่า 1) ด้านผู้บังคับบัญชามีการดำเนินการโดยการออกนโยบายในการควบคุมและกำหนดแนวทางในการปฏิบัติงานให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา ในการป้องกันและปราบปรามการโจรกรรมรถจักรยานยนต์ในพื้นที่จังหวัดนครปฐม 2) ด้านผู้ปฏิบัติหน้าที่ คือ ตำรวจ ทุกนายในสถานีตำรวจภูธรเมืองนครปฐมและกองกำกับการสืบสวนสอบสวนตำรวจภูธรจังหวัดนครปฐมได้มีการกำหนดแนวทางในการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและปราบปรามการโจรกรรมรถจักรยานยนต์ทั้งในปัจจุบันและอนาคตไว้อย่างเป็นรูปธรรม โดยมีการกำหนดแนวทางในการออกตรวจว่าจะให้ออกตรวจตามพื้นที่ที่มีความเสี่ยง มีการตั้งด่านตรวจเมื่อพบรถจักรยานยนต์ต้องสงสัยก็เรียกมาสอบถาม

และชักประวัติ มีการดำเนินการตามที่มีผู้บังคับบัญชาสั่งการมาให้ดำเนินการ มีการกำชับให้เจ้าหน้าที่ตำรวจทุกนายปฏิบัติงานไปตามที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติหรือศูนย์ป้องกันและปราบปรามการโจรกรรมรถยนต์จักรยานยนต์ได้สั่งการมา มีการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการจัดระบบของการกระทำความผิด มีการเก็บข้อมูลของการโจรกรรมแยกเป็นแฟ้มไว้ มีรูปคนร้าย แผนที่ สถานที่เกิดเหตุ พฤติการณ์การโจรกรรม การเฝ้าระวังบุคคลที่ก่อคดีลักทรัพย์จักรยานยนต์ที่พ้นโทษออกมา มีการกำหนดพื้นที่ในการออกตรวจตรา มีการเน้นแนวทางในการป้องกันการโจรกรรมก่อนเกิดเหตุ โดยมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการจอดรถจักรยานยนต์ไม่ควรเสียบกุญแจเอาไว้ จอดรถในพื้นที่ที่มีกล้องวงจรปิด จอดรถต้องมีอุปกรณ์ล๊อครถ มีการจัดทำประวัติกลุ่มเสี่ยงที่จะก่ออาชญากรรม มีการบูรณาการด้านข้อมูลข่าวสารกับหน่วยงานต่าง ๆ มีการดำเนินโครงการที่เกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการโจรกรรม มีโครงการส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจไปเข้ารับการอบรมในเรื่องของการโจรกรรมรถยนต์จักรยานยนต์ตามที่ทางหน่วยงานได้รับการจัดสรรตามโควตา มีการส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจไปเข้ารับการฝึกอบรมทางด้านเทคโนโลยีที่เกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการโจรกรรม มีการส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจไปเข้ารับการฝึกอบรมในเรื่องของการตรวจสอบข้อมูลการใช้โทรศัพท์มือถือ มีการแสวงหาแนวทางในการประสานความร่วมมือกับภาคประชาชนหรือหน่วยงานต่าง ๆ เช่น มีการบูรณาการในด้านการป้องกันและปราบปรามร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน มีการบูรณาการร่วมกันในด้านของข้อมูลข่าวสารกับสถานีตำรวจภูธรใกล้เคียง มีการประสานความร่วมมือในการขอข้อมูลจากกล้องวงจรปิดจากเทศบาล มีการประสานความร่วมมือกับกรมการขนส่งในการตรวจสอบข้อมูลเจ้าของรถหรือตรวจสอบผ่านมือถือว่าเป็นรถจักรยานยนต์ที่ถูกโจรกรรมมาหรือไม่ มีการบูรณาการในด้านการป้องกันการถูกโจรกรรมร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ เช่น อำเภอบุคลากร มีการประสานความร่วมมือกับเทศบาลและประชาชนเพื่อหาข้อมูลของการโจรกรรม เป็นต้น

ส่วนแนวทางในด้านการป้องกันและปราบปรามการโจรกรรมรถยนต์จักรยานยนต์ ได้แก่ มีการเฝ้าระวังบุคคลที่เคยต้องโทษและพ้นโทษออกมา มีการกำชับให้สายตรวจ สายตรวจตำบลเพิ่มความถี่ในการลงตรวจตราพื้นที่ มีการให้รถสายตรวจจอดรถเพื่อปรากฏกายให้เห็นเป็นประจำหรือตามจุดเสี่ยง มีการใช้มาตรการในการติดกล้องวงจรปิด มีการออกตรวจตามกลุ่มเด็กแว้น มีการตรวจค้นอยู่ซ่อมรถ ตรวจสอบร้านค้าของเก่า มีการยึดรถจักรยานยนต์ที่ไม่ติดแผ่นป้ายทะเบียนมาทำการตรวจสอบ มีการประชาสัมพันธ์ให้กับประชาชนได้ทราบว่าที่ใดเป็นจุดเสี่ยง รวมทั้งก่อนเกิดเหตุใช้วิธีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้าใจวิธีการในการป้องกันและการเฝ้าระวังการถูกโจรกรรม เช่น การใช้อุปกรณ์ในการล๊อครถ ล๊อคดิสก์เบรก ใช้คล็องล๊อครถ การจอดรถในพื้นที่ที่มีกล้องวงจรปิดและไม่ควรเสียบกุญแจเอาไว้ที่รถ ส่วนหลังเกิดเหตุใช้วิธีการไล่กล้องวงจรปิดตามจุดต่าง ๆ เพื่อตามจับกุมคนร้าย รวมทั้งด้านการจราจรได้มีการส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจมาประจำที่ตลาดและคอยสังเกตบุคคลที่มีพฤติกรรมน่าสงสัย เป็นต้น

3 ด้านประชาชนหรือผู้เสียหายก็มีการปฏิบัติตนในการให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ ในการช่วยสอดส่องและร่วมกันป้องกันการก่อเหตุการโจรกรรมรถจักรยานยนต์ของคนร้าย อีกทั้งยังต้องปฏิบัติตามข้อห้ามต่าง ๆ ที่ทางเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ออกกฎหมายหรือนโยบายมาเพื่อป้องกันและปราบปรามอย่างเคร่งครัด

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง “แนวทางการป้องกันและปราบปรามการโจรกรรมรถจักรยานยนต์ในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีตำรวจภูธรเมืองนครปฐม” ในครั้งนี้ ซึ่งผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการศึกษาได้ ดังนี้

ผลจากการศึกษาสภาพปัญหาและรูปแบบของการโจรกรรมรถจักรยานยนต์ในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีตำรวจภูธรเมืองนครปฐม พบว่า สถานีตำรวจภูธรเมืองนครปฐมและกองกำกับการสืบสวนสอบสวนตำรวจภูธรจังหวัดนครปฐมเห็นว่าสภาพปัญหาของการโจรกรรมรถจักรยานยนต์ที่เกิดขึ้นในแต่ละปีจะมีจำนวนของรถจักรยานยนต์ที่ถูกคนร้ายโจรกรรมไปเป็นจำนวนมากหรือมีแนวโน้มที่จะทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่องซึ่งอยากต่อการป้องกันและปราบปรามให้หมดไปได้ รวมทั้งรูปแบบของการโจรกรรมรถจักรยานยนต์ที่เกิดขึ้นจะมีอยู่ด้วยกัน 2 รูปแบบ คือ การที่ประชาชน มีความประมาทและขบวนการโจรกรรมรถจักรยานยนต์มีการใช้เครื่องมือพิเศษในการโจรกรรม รวมทั้งยังมีสาเหตุอื่น ๆ เช่น การที่เจ้าของรถจักรยานยนต์ลืมกุญแจไว้ที่รถ การจอดรถไว้ในจุดที่เสี่ยงและไม่ได้ มีเครื่องป้องกัน เป็นต้น โดยทางสถานีตำรวจภูธรเมืองนครปฐม และกองกำกับการสืบสวนสอบสวนตำรวจภูธรจังหวัดนครปฐม ได้อธิบายว่ารูปแบบของการโจรกรรมรถจักรยานยนต์ในพื้นที่ของสถานีตำรวจภูธรเมืองนครปฐม ได้แก่ ในการโจรกรรมรถจักรยานยนต์ของคนร้ายจะมีการใช้เครื่องมือพิเศษ การโจรกรรมรถจักรยานยนต์เป็นคัน หรือการโจรกรรมเฉพาะอะไหล่ การติดเครื่องรถจักรยานยนต์ทิ้งไว้แล้วลงไปซื้อของ โดยบริเวณที่รถจักรยานยนต์ถูกโจรกรรมส่วนใหญ่จะมีลักษณะของพื้นที่เป็นหอพัก ห้องเช่า ห้องแถว ตลาดนัด เนื่องจากการจอดรถจักรยานยนต์แบบง่าย ๆ ไม่มีรั้ว ซึ่งคนร้ายจะมีการแฝงตัวเข้ามาเพื่อทำการโจรกรรม การที่ประชาชนเร่งรีบโดยการจอดรถรีบเข้าไปในตลาดจนลืมล็อกครกหรือเลียบกุญแจคาไว้ มีการจอดรถไว้ในที่ไกลจากผู้คนมองเห็น โดยช่วงเวลาที่รถจักรยานยนต์ถูกโจรกรรมมากที่สุดคือช่วงเวลากลางคืน ตั้งแต่เวลา 22.00-07.00 น. เนื่องจากเป็นช่วงเวลาที่ประชาชนเข้านอนและมีการเฝ้าระวังการโจรกรรมอยู่ในระดับต่ำ รองลงมาคือช่วงเวลาตอนเย็นถึงหัวค่ำ ตั้งแต่เวลา 16.00-21.00 น. เนื่องจากจะมีประชาชนพลุกพล่านทำให้คนร้ายแฝงตัวเข้ามาทำการโจรกรรมได้ง่าย โดยในช่วงเวลา 22.00-07.00 น. มีการโจรกรรมรถจักรยานยนต์ในบริเวณหอพักมากที่สุด รองลงมา คือตามบ้าน ซึ่งจากรูปแบบของการโจรกรรมรถจักรยานยนต์ที่เกิดขึ้นดังกล่าวแล้วยังมีรูปแบบในการโจรกรรมอีกหลายรูปแบบ เช่น การหักคอหรือการถีบคอรถ การใช้กุญแจผีหรือกุญแจสำรอง การต่อสายตรง การยกรถขึ้นรถกระบะ การตัดสายล็อกคัลล่อ เป็นต้น

ทั้งนี้ เนื่องจากรูปแบบของการโจรกรรมดังกล่าวเป็นรูปแบบที่คนร้ายนิยมใช้ในการโจรกรรมมาโดยตลอด รวมทั้งลักษณะของการโจรกรรมของคนร้ายก็ที่มีความแตกต่างกันไปตามความชำนาญ กล่าวคือ คนร้ายประมาณ 2-3 คน จะขึ้นรถจักรยานยนต์ซ้อนกันมาเพื่อตะเวนดูลาดเลาตามสถานที่ต่างๆ เช่น หอพัก ห้องเช่า ตลาดนัด เมื่อสบโอกาสคนร้ายก็จะทำการโจรกรรมแล้วเคลื่อนย้ายรถออกไป มีการกระทำความผิดกันเป็นขบวนการ มีการเตรียมอุปกรณ์ที่ใช้ในการโจรกรรม รวมทั้งคนร้ายได้มีการนำระบบเทคโนโลยีที่มีความทันสมัยมาใช้ในการโจรกรรมเพียงอย่างเดียว แต่ยังได้มีการพัฒนารูปแบบของการโจรกรรมให้มีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ซึ่งยากต่อการที่จะป้องกันและปราบปราม การสืบสวนสอบสวน การจับกุมและการดำเนินคดีกับคนร้ายอีกด้วย ซึ่งในเรื่องดังกล่าวทางสถานีตำรวจภูธรเมืองนครปฐม และกองกำกับการสืบสวนสอบสวนตำรวจภูธรจังหวัดนครปฐม ได้มีแนวทางในการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและปราบปรามการโจรกรรมรถจักรยานยนต์ที่เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม โดยได้มีการเฝ้าระวังบุคคลที่เคยต้องโทษหรือมีพฤติกรรมกระทำความผิดเกี่ยวกับการโจรกรรมรถจักรยานยนต์ มีการกำชับให้ตำรวจสายตรวจ สายตรวจตำบลเพิ่มความถี่ในการตรวจตราพื้นที่ที่มีความเสี่ยง มีการให้รถสายตรวจจอดรอเพื่อปรากฏกายให้เห็นเป็นประจำตามจุดเสี่ยง มีการใช้มาตรการในการติดกล้องวงจรปิด มีการออกตรวจตราตามกลุ่มเด็กแว้น มีการตรวจค้นอยู่ซ่อมรถ ตรวจสอบร้านค้าของเก่า มีการยึดรถจักรยานยนต์ที่ไม่ติดแผ่นป้ายทะเบียนมาทำการตรวจสอบว่าเป็นรถที่ถูกโจรกรรมมาหรือไม่ มีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบว่ามีใดเป็นจุดที่เสี่ยงต่อการถูกโจรกรรมเพื่อให้มีการป้องกันตนเองเป็นอันดับแรกก่อนซึ่งเป็นวิธีการที่ได้ผลดีที่สุด

รวมทั้งก่อนเกิดเหตุได้ใช้วิธีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้เข้าใจถึงวิธีการในการป้องกันและการเฝ้าระวังในการถูกโจรกรรม เช่น การใช้อุปกรณ์ในการล็อครถ ล็อคดิสก์เบรก โชคล็อกล็อครถ การจอดรอในที่ที่มีกล้องวงจรปิด ส่วนหลังเกิดเหตุใช้วิธีการตรวจกล้องวงจรปิดตามจุดเพื่อตามจับกุมคนร้าย รวมทั้งงานด้านจราจรจะมีการจัดเจ้าหน้าที่ตำรวจมาประจำที่ตลาดและคอยสังเกตบุคคลที่มีพฤติกรรมน่าสงสัย รวมทั้งได้มีการทำงานร่วมกันระหว่างงานด้านป้องกันและปราบปราม ด้านสืบสวนและด้านจราจรเพื่อคอยให้การสนับสนุนการจับกุม การยึดรถจักรยานยนต์ เป็นต้น สอดคล้องกับการศึกษาของ ปวีณวัชร ภัทรชัยพงศ์ (2550) ได้ทำการศึกษา มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามการซื้อขายซากรถ พบว่า วิธีการโจรกรรมรถยนต์และรถจักรยานยนต์ของอาชญากรมีรูปแบบวิธีการโจรกรรมรถยนต์และรถจักรยานยนต์ที่พบมากที่สุด คือ วิธีการใช้กุญแจผี นอกจากนี้ยังพบว่า อาชญากรมีรูปแบบทำการโจรกรรมรถยนต์และรถจักรยานยนต์อยู่ 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ 1) กลุ่มอาชญากรที่ทำการโจรกรรมรถยนต์และรถจักรยานยนต์แล้วนำไปจำหน่ายในประเทศ 2) กลุ่มอาชญากรที่ทำการโจรกรรมรถยนต์และรถจักรยานยนต์แล้วนำไปจำหน่ายที่ต่างประเทศ

รวมทั้งผลจากการศึกษาการแสวงหาแนวทางในการป้องกันและปราบปรามการโจรกรรมรถจักรยานยนต์ในพื้นที่รับผิดชอบสถานีตำรวจภูธรเมืองนครปฐม พบว่า สถานีตำรวจภูธรเมืองนครปฐม

และกองกำกับการสืบสวนสอบสวนตำรวจภูธรจังหวัดนครปฐมได้มีการแสวงหาแนวทางในการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและปราบปรามการโจรกรรมรถจักรยานยนต์ทั้งในปัจจุบันและอนาคตไว้อย่างเป็นทางการ รวมทั้งได้มีการบูรณาการร่วมกันของทุกภาคส่วนในแนวทางด้านยุทธศาสตร์ การป้องกันและปราบปรามการโจรกรรมไม่ว่าจะเป็นประชาชน หอพัก ห้องเช่า สถาบันการศึกษา ชุมชน จะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการในทุก ๆ ด้านร่วมกันจึงจะประสบผลสำเร็จ รวมทั้งควรมีลักษณะของความร่วมมือในการป้องกันทรัพย์สินไม่ว่าจะเป็นเจ้าของรถ หอพัก ห้องเช่า ในการจัดทำมาตรการต่าง ๆ เพื่อป้องกันการโจรกรรมและเจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องให้ความสำคัญกับปัญหาการโจรกรรมที่เกิดขึ้นเป็นอันดับต้นๆ โดยจะต้องมีการเข้มงวดในการตรวจรถจักรยานยนต์ที่มีความน่าสงสัยและรวบรวมเป็นฐานข้อมูล เป็นต้น โดยได้มีการวางแผนเพื่อกำหนดเป็นแนวทางในการออกตรวจตราตามจุดที่มีความเสี่ยงในการถูกโจรกรรม

รวมทั้งเจ้าหน้าที่ตำรวจจะมีการตรวจค้นและมีการบันทึกประวัติเพื่อจัดเก็บไว้เป็นข้อมูล มีการตั้งด่านตรวจเมื่อพบรถจักรยานยนต์ต้องสงสัยก็เรียกมาสอบถาม มีการดำเนินการตามที่อยู่บังคับบัญชา สั่งการให้ดำเนินการ มีการกำชับให้เจ้าหน้าที่ตำรวจทุกนายปฏิบัติงานไปตามที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติหรือศูนย์ป้องกันและปราบปรามการโจรกรรมรถยนต์ รถจักรยานยนต์ได้สั่งการมา มีการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการจัดระบบของการกระทำความผิด โดยคนร้ายที่ลักขโมยของรถจักรยานยนต์จะนำไปขายให้กับร้านขายอะไหล่ เมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจไปทำการตรวจค้นร้านขายอะไหล่และมีการให้คำแนะนำว่าอย่ารับซื้ออะไหล่ของรถที่มีที่มาไม่ถูกต้อง ซึ่งสามารถที่จะลดปัญหาของการโจรกรรมได้ และมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับดี มีการเก็บข้อมูลของการโจรกรรมแยกเป็นแฟ้มไว้ มีรูปคนร้าย สถานที่เกิดเหตุ ลักษณะของการโจรกรรม มีการเฝ้าระวังบุคคลที่ก่อคดีรถจักรยานยนต์ที่พันโทษออกมา มีการเน้นแนวทางในการป้องกันการโจรกรรม ก่อนเกิดเหตุโดยการแนะนำว่าการจอดรถไม่ควรเสียเบรคจุกไว้ อย่าจอดรถในที่ลับตาคน ควรจอดรถในพื้นที่ที่มีกล้องวงจรปิด จอดรถต้องมีอุปกรณ์ล๊อครถ มีการวางแผนมาตรการในการจัดทำประวัติกลุ่มเสี่ยง เช่น เด็กแว้น มีการบูรณาการด้านข้อมูลข่าวสารกับหน่วยงานต่าง ๆ โดยทางเจ้าหน้าที่ตำรวจจะให้ข้อมูลเกี่ยวกับการโจรกรรมและรูปแบบของการโจรกรรม มีการจัดการอบรมและการให้คำแนะนำในเรื่องของการป้องกันการถูกโจรกรรม เช่น การล๊อคล้อ โดยเน้นให้ประชาชนระมัดระวังตัวเองก่อนและไม่ควรหวังพึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจเพียงฝ่ายเดียว ส่วนในเรื่องของการแสวงหาแนวทางในการป้องกันและปราบปรามการโจรกรรมรถจักรยานยนต์นั้นได้มีการดำเนินโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการโจรกรรม เช่น โครงการลงพื้นที่เพื่อตรวจเยี่ยมประชาชน โดยผู้กำกับการสถานีตำรวจภูธรเมืองนครปฐมได้ลงไปตรวจเยี่ยมพื้นที่ซึ่งมีงานป้องกันและปราบปราม งานสืบสวนสอบสวน งานจราจรและงานธุรการร่วมโครงการด้วย โครงการส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจเข้าไปรับการอบรมในเรื่องของการโจรกรรมรถจักรยานยนต์ตามที่ทางหน่วยงานได้รับการจัดสรรโควตา โครงการเกี่ยวกับการจัด การอบรมให้แก่ชุดปฏิบัติการในการป้องกัน

และปราบปรามการโจรกรรมและโครงการต่าง ๆ ที่ทางตำรวจภูธรภาค 7 ที่มีการจัดการอบรมเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการโจรกรรมรถจักรยานยนต์ขึ้น รวมทั้งได้มีการแสวงหาความร่วมมือกับประชาชนหรือหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาค เอกชนอย่างต่อเนื่องเพื่อให้การป้องกันและปราบปรามการโจรกรรมมีประสิทธิภาพ เช่น การบูรณาการในด้านการป้องกันและปราบปรามร่วมกัน โดยมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับทราบถึงข้อมูลเกี่ยวกับการโจรกรรมที่เกิดขึ้น มีการแนะนำให้ทำสถานที่จอดรถให้เป็นระบบ มีประตูปิด-เปิดที่สามารถปิดล็อกได้ มีการติดตั้งกล้องวงจรปิด มีการจัดส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจสายตรวจออกไปตรวจเป็นระยะ ๆ มีการบูรณาการร่วมกันในด้านของข้อมูลข่าวสารกับสถานีตำรวจภูธรใกล้เคียง มีการประสานความร่วมมือในการขอข้อมูลกล้องวงจรปิดจากเทศบาล มีการเข้าไปตรวจสอบรถที่จอดไว้โดยไม่ติดแผ่นป้ายทะเบียน มีการประสานงานกับกรมการขนส่งในการตรวจสอบข้อมูลเจ้าของรถหรือตรวจสอบผ่านมือถือว่าเป็นรถจักรยานยนต์ที่ถูกโจรกรรมมาหรือไม่ มีการประสานงานกับเทศบาลให้มีการประกาศแจ้งเตือนประชาชนผู้ใช้รถจักรยานยนต์ให้ระมัดระวังในเรื่องของการถูกโจรกรรม ในส่วนของตลาดนัดจะให้สายตรวจตำบลหมั่นออกตรวจตราพื้นที่ ส่วนของหอพักจะให้เจ้าหน้าที่ตำรวจสายตรวจดำเนินการออกตรวจตามปกติ มีการประสานงานกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการประชุมประจำเดือนเพื่อขอความร่วมมือให้มีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับทราบเกี่ยวกับการจอดรถจักรยานยนต์อย่างไรไม่ให้ถูกโจรกรรม

นอกจากนี้ทางสถานีตำรวจภูธรเมืองนครปฐมและกองกำกับการสืบสวนสอบสวนตำรวจภูธรจังหวัดนครปฐมได้มีการวางแผนทางในการยกระดับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจในด้านการป้องกันและปราบปรามการโจรกรรมรถจักรยานยนต์ไว้อย่างเป็นรูปธรรม เช่น การส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจไปเข้ารับการฝึกอบรมทางด้านเทคโนโลยีที่เกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการโจรกรรม ซึ่งในปัจจุบัน มีเจ้าหน้าที่ตำรวจที่สามารถไล่กล้องวงจรปิดเพื่อหาตัวคนร้ายมาลงโทษได้ การส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจไปเข้ารับการฝึกอบรมในเรื่องของการตรวจสอบข้อมูลการใช้โทรศัพท์มือถือ การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการปฏิบัติงาน เช่น แอปพลิเคชันหมายจับ แอปพลิเคชันรถหาย กลุ่มไลน์ในการตรวจสอบ การโจรกรรม มีโปรแกรม POLIS และมีกล้องวงจรปิดมาใช้ในการปฏิบัติงาน เป็นต้น ซึ่งผลจากการส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจเข้ารับการฝึกอบรมนั้นสามารถนำความรู้ที่ได้มาถ่ายทอดให้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ไม่ได้ เข้ารับการฝึกอบรมและนำกลับมาใช้ในการปฏิบัติงานในด้านการป้องกันและปราบปรามการโจรกรรมรถจักรยานยนต์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับการศึกษาของสมหญิง เพ็งหิ๊ด (2560) ได้ศึกษาเรื่องนโยบายในการป้องกันและปราบปรามการโจรกรรมรถยนต์และรถจักรยานยนต์ กรณีศึกษา สถานีตำรวจนครบาลเตาปูน พบว่า การป้องกันและปราบปรามการโจรกรรมรถยนต์และรถจักรยานยนต์ของสถานีตำรวจนครบาลเตาปูนได้มีการกำหนดเป็นนโยบาย คือ 1) การลดโอกาสในการกระทำ ความผิดเกี่ยวกับการโจรกรรมรถยนต์และรถจักรยานยนต์กล่าวคือมีการส่งเจ้าหน้าที่สายตรวจนอกเครื่องแบบลงตรวจพื้นที่ที่เป็นจุดเสี่ยง มีการเพิ่มแสงสว่างในพื้นที่เพื่อคนร้ายลงมือโจรกรรมได้ยากและมี

การจัดทำโครงการต่าง ๆ เพื่อมีส่วนช่วยในการป้องกันการโจรกรรม เช่น โครงการเมนูเตือนภัย โครงการเราลือคให้ท่านแล้ว ท่านลือคให้เราด้วย 2) การประชาสัมพันธ์เชิงรุก เป็นการเผยแพร่ข้อมูลให้ประชาชนได้รับทราบเกี่ยวกับวิธีการป้องกันการโจรกรรมรถยนต์และรถจักรยานยนต์โดยการจัดทำเป็นแผ่นพับใบปลิว 3) การสืบหาข่าว เพิ่มมาตรการในการหาข่าวโดยเจ้าหน้าที่ทำการประสานงานระหว่างหน่วยงานอย่างต่อเนื่อง 4) การตั้งจุดตรวจ จุดสกัดให้มีการตรวจสอบเอกสาร เช่น ใบขับขี่ แผ่นป้ายทะเบียน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพิน โกศลบัณฑิตกุล (2550) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องการวิจัยสร้างยุทธศาสตร์การป้องกันการโจรกรรมรถจักรยานยนต์ในเขตเทศบาลนครลำปาง 1) มีการประชาสัมพันธ์ขอความร่วมมือจากประชาชน ให้มีการเพิ่มความระมัดระวังรักษารถจักรยานยนต์ของตนเอง ไม่จอดรถจักรยานยนต์ในที่เปลี่ยวหรือไม่มีแสงไฟ 2) มีการส่งเสริมและให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการโจรกรรมรถจักรยานยนต์ ส่งเสริมชุมชนเข้มแข็ง ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม 3) มีการป้องกันและปราบปรามโดยให้มีการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ โดยใช้ป้ายประกาศกำหนดบทลงโทษผู้กระทำความผิดในการโจรกรรมรถจักรยานยนต์ไว้ให้เห็นเด่นชัด เพื่อเป็นการป้องปรามมิให้กระทำความผิด 4) ขอความร่วมมือจากผู้ปกครองของเยาวชนในชุมชนให้ตักเตือนสอนสั่งลูกหลานของตนเองในการกระทำความผิด 5) มีการกำหนดมาตรการด้านการป้องกันและการปราบปรามไปทดลองใช้ และพบว่าสถิติการโจรกรรมรถจักรยานยนต์ในเขตเทศบาลนครลำปางลดลง สามารถยืนยันได้ว่ายุทธศาสตร์การป้องกันการโจรกรรมรถจักรยานยนต์โดยประชาชนมีส่วนร่วม เป็นยุทธศาสตร์ที่แก้ไขปัญหาได้ตรงเป้าหมาย และสอดคล้องกับ Kelling, George L., (1988) ที่อธิบายว่า จากอดีตประชาชนหวังให้ตำรวจคอยดูแลในด้านความปลอดภัยทั้งชีวิตและทรัพย์สิน แต่ในปัจจุบัน ประชาชนกลับเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ความร่วมมือกับตำรวจในการดูแลชีวิตและทรัพย์สินของตน อีกทั้งยังเป็นส่วนช่วยให้การทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจลดน้อยลง

ข้อเสนอแนะ

1. ทางสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ควรมีการวางนโยบายในการบริหารจัดการทรัพยากรด้านบุคคล ด้านงบประมาณ ด้านเครื่องมือ เครื่องใช้หรือวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงาน ด้านการบริหารจัดการ หรือ 4M ไว้อย่างเป็นระบบเพื่อให้หน่วยงานต่าง ๆ ที่อยู่สังกัดของสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้นำมาประยุกต์ใช้เป็นแนวในการบริหารจัดการทรัพยากรของทางสถานีตำรวจที่ได้รับการจัดสรรมาให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการปฏิบัติงานในด้านการป้องกันและปราบปรามการโจรกรรมรถจักรยานยนต์ในแต่ละพื้นที่อย่างเหมาะสมและเพื่อให้การปฏิบัติงานของสถานีตำรวจต่าง ๆ มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
2. ทางสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ควรมีนโยบายในการแสวงหาความร่วมมือจากภาคประชาชน ภาคเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการโจรกรรมรถจักรยานยนต์ที่เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมให้มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบของการเป็นสมาชิกแจ้งข่าวอาชญากรรม การเข้ามามี

หุ้นส่วนในการบริหารจัดการ การเป็นตำรวจชุมชนสัมพันธ์เพื่อเข้ามาเพิ่มกำลังของเจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือเข้าช่วยเหลืองานของเจ้าหน้าที่ตำรวจและเพื่อลดข้อจำกัดในด้านบุคลากรของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่มีเพียงพอต่อการปฏิบัติงานในด้านการป้องกันและปราบปราม รวมทั้งเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหา อุปสรรค ในการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการหรือ 4M ของสถานีตำรวจทั่วประเทศในเรื่องของจำนวนบุคลากร ที่มีไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงานอย่างเป็นรูปธรรม

3. ทางสถานีตำรวจภูธรเมืองนครปฐมหรือกองกำกับการสืบสวนสอบสวนตำรวจภูธรจังหวัด นครปฐมควรมีนโยบายในการนำเอาระบบเทคโนโลยีที่มีความทันสมัยเข้ามาใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อให้ การป้องกันและปราบปรามการโจรกรรมรถจักรยานยนต์มีความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพสูงสุด โดยต้องมีการจัดวางระบบฐานข้อมูลที่มีความทันสมัยและสะดวกต่อการนำไปใช้งานและการสร้าง เครือข่ายฐานข้อมูลการโจรกรรมระหว่างหน่วยงานทั้งในและนอกสังกัดเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูล ซึ่งจะส่งผลต่อการป้องกันและปราบปรามการโจรกรรมรถจักรยานยนต์ที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาถึงแนวทางในการป้องกันและปราบปรามการโจรกรรมรถจักรยานยนต์ในพื้นที่ รับผิดชอบของสถานีตำรวจเมืองทั่วประเทศ สถานีตำรวจภูธรในจังหวัดต่าง ๆ และกองบัญชาการ ตำรวจภูธรภาค 1-9 เพื่อนำผลจากการศึกษาวิจัยมาเปรียบเทียบกัน

2. ควรศึกษาถึงปัจจัยหรือสาเหตุต่าง ๆ ที่ทำให้คนร้ายหรือผู้ที่กระทำความผิดลงมือก่อเหตุ หรือทำการโจรกรรมรถจักรยานยนต์ที่เกิดขึ้นทั่วประเทศ โดยทำการศึกษาวิจัยทั้งในเชิงปริมาณและเชิง คุณภาพจากคนร้ายหรือผู้ที่กระทำความผิดที่ถูกจับกุมหรือถูกดำเนินคดี

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากรูปแบบของการโจรกรรมรถจักรยานยนต์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันพบว่าเกิดจากประชาชน มีความประมาท และขบวนการโจรกรรมรถจักรยานยนต์มีรูปแบบหรือวิธีในการโจรกรรมที่แตกต่างกัน ออกไป กล่าวคือ ในการโจรกรรมรถจักรยานยนต์ในแต่ละครั้งจะมีการใช้เครื่องมือพิเศษหรือมีการนำ ระบบเทคโนโลยีที่มีความทันสมัยเข้ามาช่วยในการโจรกรรม เช่น กุญแจผี การต่อสายตรง การหักคอ รถหรือการยกขึ้นรถไป การติดเครื่องรถจักรยานยนต์ทิ้งไว้แล้วลงไปซื้อของทำให้เป็นโอกาสของคนร้าย ที่จะทำการโจรกรรม การโจรกรรมเป็นคันหรือการโจรกรรมเฉพาะอะไหล่ของรถจักรยานยนต์และการที่ เจ้าของรถลืมกุญแจรถจักรยานยนต์ไว้ที่รถจึงเป็นโอกาสให้เกิดการโจรกรรมรถจักรยานยนต์ขึ้นได้ การศึกษาแนวทางการป้องกันและปราบปรามการโจรกรรมรถจักรยานยนต์ในพื้นที่รับผิดชอบสถานี ตำรวจภูธรเมืองนครปฐม เป็นส่วนในการช่วยลดปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นภายในจังหวัดนครปฐมได้ เป็นอย่างดี และเป็นการบำบัดทุกข์ บำรุงสุขให้แก่ประชาชน ตามภารกิจหลักของอาชีพตำรวจ

สรุป

สภาพปัญหาของการโจรกรรมรถจักรยานยนต์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีตำรวจภูธรเมืองนครปฐมในแต่ละปีจะมีจำนวนของรถจักรยานยนต์ที่ถูกคนร้ายโจรกรรมไปเป็นจำนวนมากและมีแนวโน้มที่จะทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น โดยจะมีรูปแบบของการโจรกรรมอยู่ด้วยกัน 2 รูปแบบ คือ การที่ประชาชนมีความประมาทและคนร้ายมีการใช้เครื่องมือพิเศษเพื่อทำการโจรกรรม รวมทั้งบริเวณที่รถจักรยานยนต์ถูกโจรกรรมส่วนใหญ่จะเป็นหอพัก ห้องเช่า ตลาดนัด และช่วงเวลาที่รถจักรยานยนต์ถูกโจรกรรมมากที่สุดคือช่วงเวลากลางคืน ตั้งแต่เวลา 22.00–07.00 น. ส่วนแนวทางการป้องกันและปราบปรามการโจรกรรมรถจักรยานยนต์ของสถานีตำรวจภูธรเมืองนครปฐม ได้แก่ 1) ด้านผู้บังคับบัญชา มีการดำเนินการโดยการออกนโยบายในการควบคุมและกำหนดแนวทางในการปฏิบัติงานให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา ในการป้องกันและปราบปรามการโจรกรรมรถจักรยานยนต์ในพื้นที่จังหวัดนครปฐม 2) ด้านผู้ปฏิบัติหน้าที่ คือ ตำรวจ ทุกนายในสถานีตำรวจภูธรเมืองนครปฐมและกองกำกับการสืบสวนสอบสวนตำรวจภูธรจังหวัดนครปฐมได้มีการกำหนดแนวทางในการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและปราบปรามการโจรกรรมรถจักรยานยนต์ โดยมีการกำหนดแนวทางในการออกตรวจว่าจะให้ออกตรวจตามพื้นที่ที่มีความเสี่ยง มีการตั้งด่านตรวจเมื่อพบรถจักรยานยนต์ต้องสงสัยก็เรียกมาสอบถาม มีการจัดทำประวัติกลุ่มเสี่ยงในพื้นที่ที่อาจจะก่ออาชญากรรมและ 3) ด้านประชาชนหรือผู้เสียหายก็มีการปฏิบัติตนในการให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ ในการช่วยสอดส่องและร่วมกันป้องกันการก่อเหตุการโจรกรรมรถจักรยานยนต์ของคนร้าย อีกทั้งยังต้องปฏิบัติตามข้อห้ามต่าง ๆ ที่ทางเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ออกกฎหมายหรือนโยบายมาเพื่อป้องกันและปราบปรามอย่างเคร่งครัด มีการบูรณาการร่วมกันของทุกภาคส่วนในการป้องกันและปราบปรามการโจรกรรม เช่น ประชาชน หอพัก ชุมชน ห้องเช่า ตลาดนัด หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง จึงจะทำให้การป้องกันการโจรกรรมประสบผลสำเร็จ

เอกสารอ้างอิง

- เครือวัลย์ ภูแท่งเพชร. (2558). *พื้นที่เสี่ยงต่อการถูกโจรกรรมรถยนต์และรถจักรยานยนต์ในอำเภอเมืองจังหวัดพิษณุโลก*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภูมิศาสตร์). ภาควิชาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- นโกสินทร์ สุริยะฉาย. (2553). *การพัฒนาระบบแผนที่อาชญากรรม กรณีศึกษา การโจรกรรมรถในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขานิติวิทยาศาสตร์). มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- ปวีณวัชร ภัทรชัยพงศ์. (2550). *มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามการซื้อขายซากกรณ. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.*
- ปิยนุช ปานแก้ว. (2553). *การวิเคราะห์ข้อมูลทางอาชญากรรมโดยใช้โปรแกรมทางภูมิศาสตร์. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขานิติวิทยาศาสตร์). มหาวิทยาลัยศิลปากร.*
- ไพฑูรย์ อินทรรัตน์ชัยกิจ และ กันยารัตน์ พิงมวง. (2551). *การพัฒนารูปแบบการควบคุมปัญหาอาชญากรรมในคดีเกี่ยวกับทรัพย์สิน: ศึกษากรณีการโจรกรรมรถจักรยานยนต์. กรุงเทพฯ: สำนักงานตำรวจแห่งชาติ.*
- สมหญิง เพ็งหิต. (2560). *นโยบายในการป้องกันและปราบปรามการโจรกรรมรถยนต์และรถจักรยานยนต์ กรณีศึกษาสถานีตำรวจนครบาลเตาปูน แขวงบางซื่อ เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร. (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารรัฐกิจและกฎหมาย). คณะรัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.*
- สุพิน โกศลบัณฑิตกุล. (2550). *การวิจัยสร้างยุทธศาสตร์การป้องกันการโจรกรรมรถจักรยานยนต์ในเขตเทศบาลนครลำปางโดยประชาชนมีส่วนร่วม. ลำปาง: มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.*
- สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์สำนักงานตำรวจแห่งชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580). กรุงเทพฯ: กองยุทธศาสตร์ สำนักงานยุทธศาสตร์ตำรวจ.*
- Jeffery, R. C. (1977). *Crime prevention through environmental design*. Beverly Hills, CA: Sage.
- Kelling, G. L. (1998). *Police and Communities: The Quiet Revolution. Perspectives on Policing*, 1, 1–8.

บทบาทของผู้นำท้องถิ่นที่พึงประสงค์ในอนาคต

The Roles of Local leaders in the Future

อัญญา ศุภจรรยาวงศ์

Ananya Supajaronwong

มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

Bangkok Thonburi University, Thailand

E-mail: dogdumdum.16@gmail.com

Received August 9, 2020; Revised September 10, 2020; Accepted September 25, 2020

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบทบาทของผู้นำท้องถิ่นที่พึงประสงค์ในอนาคต และ 2) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคต่อบทบาทของผู้นำท้องถิ่นที่พึงประสงค์ในอนาคต รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คณะผู้บริหาร อบต. สมาชิกสภา อบต. พนักงานส่วนตำบล กรรมการหมู่บ้าน ประชาชนในเขตพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 13 คน โดยรูปแบบเฉพาะเจาะจง เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย พบว่า บทบาทของกำนันและผู้ใหญ่บ้านที่พึงประสงค์ในอนาคต ประกอบด้วย 1) บทบาทด้านระดับการศึกษา 2) บทบาทด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย สามารถดูแลคุ้มครองความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ 3) บทบาทด้านรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จะต้องดูแลพื้นที่ป่าไม้ในความรับผิดชอบ ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนในชุมชน ร่วมกันดูแลแม่น้ำลำคลอง รักษาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและป่าไม้ และบทบาทด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ยึดมั่นในระเบียบวินัย มีความอดทน อดทน มุ่งมั่น มีความเสียสละ มีจิตอาสา มีความเป็นกลาง ปราศจากอคติ ไม่ทุจริตคอร์รัปชัน ทำงานด้วยความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้

องค์ความรู้จากงานวิจัยนี้ทำให้ทราบถึงบทบาทของกำนันและผู้ใหญ่บ้านที่พึงประสงค์ในอนาคตด้านต่าง ๆ ทั้งด้านการศึกษา ความรู้ความสามารถ ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ ด้านรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน

คำสำคัญ: บทบาท; ผู้นำท้องถิ่น; อนาคต

ABSTRACT

The purposes of this study were (1) to study the factors influencing the desirable roles of local leaders in the future; and (2) to study the problems and obstacles pertaining to the desirable roles of local leaders. The sample was local leaders and other local government leaders. The instrument used was a purposive sampling technique. The instrument for collecting data was in-depth interviews. Analysis data were descriptive statistics and content analysis.

The research results were found that the factors influencing the desirable roles of local leaders in the future will be 1) the factor concerns about the local leaders' educational degree; 2) the respect to the governance and the law and order. The local leaders should have the ability to protect people's lives and assets. The local leaders should also play a leading role in the promotion and development of occupations of the locals; and 3) in the role of environmental duty, local leaders should be responsible for the promotion and support the locals to take care of canals, rivers, forests and other natural resources. Also, they must strongly adhere to the strict discipline, the perseverance, dedication, devotion, and they must conduct their official business using the principle of good governance.

The results of this research were found that the factors influencing the desirable roles of local leaders in the future will be education, knowledge and ability, governance and the law and order, promotion and development of occupations of the locals, as well as promote and support the locals to take care of canals, rivers, forests and other natural resources, and prevention of disaster.

Keywords: The Roles; Local leaders; Future

บทนำ

การเข้าสู่ตำแหน่งและวาระของการดำรงตำแหน่งของผู้นำท้องถิ่น โดยเฉพาะกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นประเด็นสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อสถาบันกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เนื่องจากแรกเริ่มเดิมที เมื่อปี พ.ศ. 2457 นั้น กฎหมายระบุให้ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านมาจากการเลือกตั้งของราษฎรในหมู่บ้าน กำนันให้เลือกโดยผู้ใหญ่บ้านในตำบลนั้น ๆ ซึ่งทั้งกำนันและผู้ใหญ่บ้านจะดำรงตำแหน่งแบบผูกขาดไปจนหมดอายุต่อมาในปี พ.ศ. 2515 ตามประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 365 พ.ศ. 2515 ได้เปลี่ยนให้กำนันมาจากการเลือกตั้งของราษฎรในตำบลและได้กำหนดให้กำนันผู้ใหญ่บ้านดำรงตำแหน่งจนอายุ ครบปี 60 ปี จนถึงปี พ.ศ. 2535 ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2535 ภายใต้ 3 กระแสของการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นในขณะนั้น ได้ส่งผลต่อการจำกัดวาระการดำรงตำแหน่งของกำนัน

ผู้ใหญ่บ้านให้เหลือเพียง 5 ปี แต่เมื่อปี พ.ศ. 2551 ในรัฐบาลของ พล.อ. สุรยุทธ์ จุลานนท์ ภายใต้พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2551 (ราชกิจจานุเบกษา, 2551) ได้มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างระบบ การเข้าสู่ตำแหน่งและวาระการดำรงตำแหน่งของกำนันผู้ใหญ่บ้านอีกครั้ง หนึ่ง กล่าวคือ กรณีของ ผู้ใหญ่บ้านนั้นให้เลือกโดยราษฎรในหมู่บ้าน ดำรงตำแหน่งจนอายุครบ 60 ปี และรับการประเมินอย่างน้อยทุก 5 ปี กำนันให้เลือกโดยผู้ใหญ่บ้านในตำบล ดำรงตำแหน่งจนอายุครบ 60 ปีและรับการประเมินอย่างน้อยทุก 5 ปี ด้วยเช่นกัน

แม้ว่าการเปลี่ยนแปลงเมื่อปี พ.ศ. 2551 จะเป็นการพยายามรื้อฟื้นสถานะของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ให้มีความมั่นคงเหมือนในอดีตก็ตาม ทว่าในปัจจุบันนั้นการบริหารและการปกครองท้องที่ผ่านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เรียกว่าตำบลและหมู่บ้านได้เกิดความเปลี่ยนแปลงไปเป็นอย่างมาก และส่งผลกระทบต่อบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลสืบเนื่องจากการตราพระราชบัญญัติสภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ซึ่งกำหนดให้มีการจัดตั้งองค์การปกครองท้องถิ่นรูปแบบใหม่ขึ้นทั่วประเทศ นั่นก็คือ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และต่อมาได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ปี พ.ศ. 2540 ส่งผลให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดแผนงานและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่น โดยถ่ายโอนภารกิจ งบประมาณ บุคลากร และการตัดสินใจต่าง ๆ ให้้องค์การปกครองท้องถิ่นทุกระดับ (7,853 แห่ง) ทั้งหมดนี้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อบทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (วัชรพงษ์ หนูชัย และคณะ, 2558)

กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีสถานะและมีบทบาทเป็นผู้แทนประชาชน เป็นผู้นำของชุมชน เนื่องจากไม่ได้มีสถานะเป็นข้าราชการของรัฐเต็มตัว อีกทั้งมิได้ทำงานให้แก่ทางราชการเต็มเวลา บทบาทและหน้าที่ดังกล่าวส่งผลให้กำนันผู้ใหญ่บ้านมีหน้าที่ต้องดูแลความสุขทุกข์ของประชาชนที่เรียกกันว่า “ลูกบ้าน” ในด้านต่างๆ เป็นอันมาก ทั้งที่เกี่ยวข้องกับ การระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อให้มีโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นของตำบลหมู่บ้าน กิจกรรมทางด้านวัฒนธรรม และทางด้านจิตใจของลูกบ้าน ฯลฯ (พรชัย เทพปัญญา, 2560) อย่างไรก็ตาม การบริหารและการปกครองท้องที่ผ่านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เรียกว่าตำบลและหมู่บ้าน ในปัจจุบันนี้ได้เกิดความเปลี่ยนแปลงไปเป็นอย่างมาก และมีผลกระทบต่อบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กล่าวคือ ในประการที่หนึ่ง เป็นผลสืบเนื่องมาจากการตราพระราชบัญญัติสภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ซึ่งกำหนดให้มีการจัดตั้งองค์การปกครองท้องถิ่นรูปแบบใหม่ขึ้นทั่วประเทศ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และต่อมาได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ส่งผลให้มีการยกฐานะสุขาภิบาลเดิมขึ้นเป็นเทศบาลตำบล มีการกำหนดแผนงานและขั้นตอนให้มีกระจายอำนาจและถ่ายโอนงานให้เทศบาล และให้แก่องค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเป็นองค์กรปกครองท้องถิ่นชั้นล่าง นอกจากนี้ ได้มี

การขยายบทบาทอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งเป็นองค์กรปกครองท้องถิ่นชั้นบน ฯลฯ

จากการทบทวนวรรณกรรม สามารถนำเสนอได้ ดังนี้ 1) ผลกระทบต่อบทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่โดยตรงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เนื่องด้วยภารกิจหน้าที่ในการติดต่อและสัมพันธ์กับประชาชนในระดับล่างนั้น ในปัจจุบันได้ถูกปฏิบัติแทนโดยองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นเสียแล้ว 2) เป็นผลมาจากการปฏิรูประบบราชการโดยภาพรวม ซึ่งมีการจัดกลุ่มภารกิจของกระทรวงและกรมต่างๆ เสียใหม่ ส่งผลให้ภารกิจที่แต่ละกระทรวงและแต่ละกรมแบบเดิม ซึ่งได้มอบหรือได้ฝากงานผ่านกำนันผู้ใหญ่บ้าน ปรากฏว่าได้มีการปรับเปลี่ยนไปทั้งระบบ อีกทั้งระบบการบริหารงานภาครัฐแบบใหม่นั้น โดยหลักการและโดยการเปลี่ยนแปลงในลำดับขั้นต่อไป ควรจะเป็นระบบที่มีประสิทธิภาพ มีการประเมินผลงาน มีเกณฑ์วัดความพึงพอใจของผู้รับบริการ คือ ประชาชน ควรที่จะมีความโปร่งใส และมีความเที่ยงธรรม รวมทั้งมีระบบการงบประมาณและการตรวจสอบการใช้งบประมาณที่แตกต่างไปจากเดิมเป็นอันมาก (วัชรพงษ์ หนูชัย และคณะ, 2558; ไททัศน์ มาลา, 2559)

ผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางการบริหารท้องถิ่นในปัจจุบันนี้ ทำให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คือ หัวหน้าของตำบล และหมู่บ้าน ซึ่งเป็นหน่วยการปกครองของรัฐในระดับล่าง ที่ได้รับการจัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการ ทำหน้าที่เป็นกลไกรวมทั้งอาณาบริเวณเขตพื้นที่ของการปฏิบัติงานของทางราชการในระดับล่างสุดของรัฐ หรือของประเทศไทย เมื่อกล่าวถึง อำนาจ ผู้ใหญ่บ้าน เป็นหัวหน้าของตำบลและหมู่บ้านนั้น หมายความว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นหัวหน้าที่เป็นทางการ (Formal Leader) ที่ได้รับการแต่งตั้งจากทางอำเภอ ซึ่งมีฐานะเป็นหน่วยปฏิบัติงานของราชการส่วนภูมิภาค กระนั้นก็ตามอำนาจสูงสุดและขั้นสุดท้าย กล่าวได้ว่าเป็นของราชการส่วนภูมิภาค เนื่องด้วยตำบลและหมู่บ้านนั้น มีฐานะเป็นหน่วยการปกครองในระดับล่างของราชการส่วนภูมิภาค จึงไม่ได้มีความเป็นอิสระ และไม่ได้เป็นองค์กรปกครองตนเองของประชาชน ตามวิถีทางของระบอบประชาธิปไตยสมัยใหม่ อย่างไรก็ตาม ในท้องที่ต่าง ๆ ทั่วทั้งประเทศไทยนั้น ปรากฏว่ามีบรรดาผู้มีอำนาจของชุมชนอยู่แล้วตามธรรมชาติ บรรดาผู้นำเหล่านี้ เรียกว่าผู้นำตามธรรมชาติ หรือผู้นำที่ไม่ได้เป็นทางการ (Informal Leader) อาทิ เช่น ผู้นำของชนเผ่า หัวหน้ากลุ่มเครือญาติ บรรดาผู้อาวุโส ผู้นำทางสังคมหรือนักปราชญ์ชาวบ้าน คหบดี หรือเศรษฐีท้องถิ่น บรรดานักเลงโต รวมทั้งเจ้าพ่อท้องถิ่น เป็นต้น ในขณะที่ผู้นำที่เป็นทางการคือกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีพัฒนาการควบคู่ไปกับพัฒนาการของรัฐ ฝ่ายผู้นำที่ไม่เป็นทางการกลับมีพัฒนาการควบคู่ไปกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม กล่าวคือ การขยายบทบาทของหน่วยงานของรัฐในท้องที่ส่งผลให้กำนันผู้ใหญ่บ้านมีภารกิจเพิ่มมากขึ้น

บทความวิจัยนี้ จะนำเสนอบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่พึงประสงค์ในอนาคต ควรเป็นอย่างไร และปัญหาอุปสรรคต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่พึงประสงค์ในอนาคต มีหรือไม่

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทของผู้นำท้องถิ่นที่พึงประสงค์ในอนาคต

2. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคต่อบทบาทของผู้นำท้องถิ่นที่พึงประสงค์ในอนาคต

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิดและทฤษฎีบทบาท แนวคิดเกี่ยวกับผู้นำ การบริหารราชการแผ่นดิน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านที่พึงประสงค์ในอนาคต สามารถจำแนกเป็น 5 ด้าน คือ

1. ความรู้ความเข้าใจในเกี่ยวกับกฎหมายต่าง ๆ
2. การเข้าสู่ตำแหน่งหน้าที่
3. วาระการดำรงตำแหน่ง
4. ความเข้าใจในการปฏิบัติหน้าที่
5. ความเข้าใจในอำนาจหน้าที่

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่วิจัย คือ จังหวัดสมุทรปราการ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คณะผู้บริหาร อบต. สมาชิกสภา อบต. พนักงานส่วนตำบล กรรมการหมู่บ้าน ประชาชนในเขตพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 13 คน ที่มีความรู้และประสบการณ์ในเรื่องที่ศึกษาเป็นอย่างดี โดยสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อให้ได้ผู้ให้ข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) โดยทำการศึกษาค้นคว้าจาก ตำรา เอกสาร บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์ตามรายละเอียดวัตถุประสงค์ของการวิจัย สำหรับการตรวจสอบความเที่ยงตรงของข้อมูล ใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Data Triangulation) คือ การแสวงหาความเชื่อถือได้ของข้อมูลจากแหล่งที่แตกต่างกัน (สุภางค์ จันทวานิช, 2547) ดังต่อไปนี้

1. การลดทอนข้อมูล (Data Reduction) นำข้อมูลที่ได้จากการถอดเทปและการจดบันทึกมาอ่านหลาย ๆ ครั้ง เพื่อให้เกิดความเข้าใจในภาพรวมของข้อมูลที่ได้ และพิจารณาประเด็นที่สำคัญ การตีความ ซึ่งใช้วิธีการแยกประเภทข้อมูล (Typological Analysis) โดยการดึงข้อความหรือประโยคที่สำคัญที่เกี่ยวข้องจากประเด็นการสัมภาษณ์

2. การแสดงข้อมูล (Data Display) หลังจากลดทอนข้อมูลตามประเด็นที่ได้จากการสัมภาษณ์แล้ว ผู้วิจัยได้แสดงข้อมูลโดยใช้ตาราง (Table) ในลักษณะเชิงพรรณนา โดยเรียงตามประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยทั้ง 4 ข้อ รวมถึงปัจจัยความพร้อมที่เป็นสิ่งสนับสนุนหรืออุปสรรคเพื่อความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน

3. การสร้างข้อสรุป (Conclusion) ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยกำหนดรหัสข้อมูล (Code) กำกับทุกข้อความหรือทุกประโยค แล้วจึงตั้งชื่อคำสำคัญ ซึ่งจะจัดเป็นทั้งกลุ่มประเด็นหลัก (Themes) และกลุ่มคำหลัก (Sub-theme) ที่อยู่ภายใต้ความหมายของกลุ่มใหญ่ ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ความเชื่อมโยง ความสอดคล้องหรือแตกต่างกันอย่างไร ซึ่งเป็นการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction) จากข้อสรุปย่อยไปหาข้อสรุปใหญ่ ซึ่งแสดงความเชื่อมโยงระหว่างตัวแปรและผล ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิจัยเอกสาร วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลแล้วนำมาเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1. ผลการวิจัย พบว่า 1) บทบาทของกำนันและผู้ใหญ่บ้านที่พึงประสงค์ในอนาคตรับระดับการศึกษา และความรู้ความสามารถ กำนันและผู้ใหญ่บ้านควรมีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า มีความรู้ความเข้าใจในหลักการบริหารปกครองท้องถิ่น กฎหมายแพ่งและกฎหมายอาญา รวมถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ มีทักษะในการติดต่อสื่อสารประสานงาน และจัดการความขัดแย้งในชุมชน มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์และการตัดสินใจ สามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างเหมาะสม และรู้จักการบริหารจัดการที่ดีมีประสิทธิภาพ ตลอดจนรู้จักใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีต่าง ๆ ที่ทันสมัยในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับการศึกษาของพรชัย เทพปัญญา (2560) ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพและเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านกำนันผู้ใหญ่บ้าน ผลการศึกษาพบว่า ด้านการส่งเสริมศักยภาพและเพิ่มประสิทธิภาพ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน โดยการสร้างรูปแบบและทางเลือกในการส่งเสริมบทบาท อำนาจหน้าที่ การมอบทุนสนับสนุนการศึกษาหรือฝึกอบรมในสถาบันภาครัฐและเอกชนทุกแห่ง หรือโดยกรมการปกครอง เน้นเนื้อหาหลักสูตรฝึกอบรม ด้านความรู้กฎหมายการปกครอง ควรจัดทำคู่มือการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักธรรมาภิบาล รวมทั้งการพัฒนาศักยภาพในองค์กรท้องถิ่นที่ประสบความสำเร็จหรือต่างประเทศ

2) บทบาทของกำนันและผู้ใหญ่บ้านที่พึงประสงค์ในอนาคต ด้านการเข้าสู่ตำแหน่ง และระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง

ด้านการเข้าสู่ตำแหน่ง ควรมีการปรับเปลี่ยนวิธีการสรรหากำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่จากเดิมที่ใช้กระบวนการเลือกจากประชาชนเพียงอย่างเดียวเป็นการใช้กระบวนการคัดกรองควบคู่กัน กล่าวคือ ให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการระดับอำเภอ เป็นผู้คัดกรองผู้ลงสมัครเบื้องต้น แล้วจึงประกาศรายชื่อให้ประชาชนได้ตัดสินใจลงคะแนนเลือก ด้านระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง มีความเห็นแยกเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มแรก ไม่ต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวาระการดำรงตำแหน่งของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เพราะเกรงว่าจะทำให้การทำงานไม่ต่อเนื่อง และเกิดความแตกแยกเลือกข้างในกลุ่มประชาชน กลุ่มที่สอง มีความเห็นว่าการเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ควรมีวาระ 5 ปี เพื่อเปิดโอกาสให้คนใหม่ๆ เข้ามาทำงาน และ

เป็นทางเลือกให้กับประชาชนเลือกคนที่เข้ามาทำหน้าที่ ทั้งก่อให้เกิดการแข่งขันสร้างผลงานเพื่อได้รับเลือกใหม่อีกด้วย สอดคล้องกับการศึกษาของโททัศน์ มาลา (2559) ศึกษาวิจัยเรื่อง การคงอยู่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในบริบทของการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น : กรณีศึกษา จังหวัดปทุมธานีและจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า การคงอยู่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในบริบทของการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น พบว่า กำนันผู้ใหญ่บ้าน เป็นตำแหน่งที่มีมาอย่างยาวนานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2435 พร้อมกับการสร้างรัฐชาติสมัยใหม่ของไทย ในขณะที่นโยบายด้านการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นเริ่มมีความเป็นรูปธรรมเมื่อหลังปี พ.ศ. 2540 โดยภาพของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านถูกมองว่ามีหน้าที่ในด้านการปกครอง ส่วนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่ด้านการบริหารและพัฒนาพื้นที่

3) บทบาทของกำนันและผู้ใหญ่บ้านที่พึงประสงค์ในอนาคต ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย

กำนันและผู้ใหญ่บ้านจะต้องมีบทบาทในการดำเนินการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด จัดการป้องกันโรคติดต่อหรือโรคระบาดที่เกิดขึ้นในชุมชน เป็นคนกลางคอยไกล่เกลี่ยปัญหาข้อพิพาทต่างๆ ในพื้นที่ เสริมสร้างความสมานฉันท์ที่เกิดขึ้นในตำบล หมู่บ้าน ดูแลคุ้มครองความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน เช่น การป้องกันอุบัติเหตุอุบัติภัยจากการจราจรของประชาชนในช่วงเทศกาลสำคัญๆ รวมถึงการอำนวยความสะดวกและรักษาความสงบเรียบร้อยในการเลือกตั้งในทุกระดับท้องถิ่น ระดับภูมิภาค และระดับประเทศ ทั้งนี้ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผน ลงมติ และร่วมมือในการบริหารงานเพื่อการพัฒนาชุมชน สอดคล้องกับการศึกษาของวัชรพงษ์ หนูชัย และคณะ (2558) ได้ศึกษาเปรียบเทียบบทบาทของผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่เทศบาลเมืองต้นเปา กับประธานชุมชนในพื้นที่เทศบาลเมืองแม่ใจ ผลการศึกษาพบว่า บทบาทของผู้ใหญ่บ้านเน้นใช้อำนาจในการปกครอง ดูแลช่วยเหลือประชาชน ในพื้นที่การเป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมาย และใช้อำนาจดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยภายในหมู่บ้านเป็นหลัก ต่างจาก ประธานชุมชนที่เน้นด้านการพัฒนาชุมชน ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของนายกเทศมนตรีเมืองแม่ใจในการรับเรื่องราวต่างๆ หรือความต้องการในด้านของการพัฒนาสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน ตลอดจนการสร้างสวัสดิการทางสังคมให้กับชุมชน

4) บทบาทของกำนันและผู้ใหญ่บ้านที่พึงประสงค์ในอนาคตด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ

กำนัน ผู้ใหญ่บ้านจะต้องเป็นผู้นำในการพัฒนาและส่งเสริมการประกอบอาชีพของประชาชนในชุมชนให้ดีขึ้น โดยคอยให้คำปรึกษา ช่วยเหลือช่วยชาวบ้านที่ประกอบอาชีพ จัดอบรมส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาอาชีพ และหาแนวทางสร้างอาชีพเสริมให้กับประชาชนในพื้นที่ เช่น การส่งเสริมให้ประชาชนทำโครงการไร่นาสวนผสมตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง การจัดตลาดกลางหมู่บ้าน การรวมกลุ่มออมทรัพย์ในรูปแบบสหกรณ์ในระดับตำบล หมู่บ้าน การจัดตั้งกลุ่มอาชีพต่างๆ ในชุมชน จัดหาแหล่งทุนในการประกอบอาชีพ เป็นต้น คอยตรวจตรา และรักษาผลประโยชน์ในการประกอบ

อาชีพของประชาชนในชุมชน รวมถึงเป็นตัวแทนของประชาชนในการประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐ เพื่อเสนอปัญหาความเดือดร้อน ข้อเรียกร้องความต้องการด้านต่าง ๆ ในการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการช่วยเหลือสอดคล้องกับการศึกษาของ อนุวัตร กองพันธุ์ (2560) ศึกษาเรื่อง บทบาททางการเมืองของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี มีความคิดเห็นต่อบทบาททางการเมืองของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี อยู่ในระดับมาก ในด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านการพัฒนาส่งเสริมอาชีพ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านการทะเบียนต่าง ๆ ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน และด้านนโยบายเร่งด่วนอื่น ๆ

5) บทบาทของกำนันและผู้ใหญ่บ้านที่พึงประสงค์ในอนาคตด้านรักษาทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กำนัน ผู้ใหญ่บ้านจะต้องดูแลพื้นที่ป่าไม้ในความรับผิดชอบ เมื่อมีการบุกรุกทำลาย ป่า และรายงานให้กับหน่วยงานภาครัฐรับทราบ ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนในชุมชน ร่วมกันดูแลแม่น้ำ ลำคลอง ร่วมกับชุมชนในการส่งเสริม ดูแลรักษาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและป่าไม้ในตำบล หมู่บ้านให้อยู่ในสภาพที่มีความอุดมสมบูรณ์ และเมื่อพบว่าป่าไม้ในเขตท้องที่ถูกรุกทำลายให้ รายงานอำเภอ หรือเจ้าหน้าที่ตำรวจทราบ และต้องให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ในการแก้ไขปัญหา สอดคล้องกับการศึกษาของอนุวัตร กองพันธุ์ (2560) ศึกษาเรื่อง บทบาททางการเมืองของกำนัน และผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้พบว่า ในภาพรวม ประชาชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี มีความคิดเห็นต่อบทบาททางการเมืองของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี อยู่ในระดับมาก ในด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านการพัฒนาส่งเสริมอาชีพ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

6) บทบาทของกำนันและผู้ใหญ่บ้านที่พึงประสงค์ในอนาคตด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน

กำนัน ผู้ใหญ่บ้านจะต้องวางตัวให้เหมาะสม ยึดมั่นในระเบียบวินัย มีความอดทน อดทน มุ่งมั่น มีความเสียสละ มีจิตอาสา มีความเป็นกลาง ปราศจากอคติ ไม่ทุจริตคอร์รัปชัน ทำงานด้วยความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ ปฏิบัติหน้าที่ราชการอย่างเต็มกำลังความสามารถ เพื่อบำบัดทุกข์ บำรุงสุขให้กับประชาชน มีความสามารถในการเจรจาไกล่เกลี่ยความขัดแย้ง มีวิสัยทัศน์ โลกทัศน์ที่กว้างไกล กล้าตัดสินใจและมีจิตใจที่เข้มแข็ง สามารถติดต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่นทั้งภาครัฐและเอกชนได้ ยึดหลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงานสอดคล้องกับการศึกษาของพรชัย เทพปัญญา (2560) ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพและเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผลการศึกษพบว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีภารกิจหลากหลายรูปแบบ โดยด้านการบริหารมีหน้าที่ในการดูแล ที่สาธารณะประโยชน์ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับวัชรพงษ์ หนูชัย และคณะ (2558) ได้ทำการศึกษา เปรียบเทียบบทบาทของผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่เทศบาลเมืองต้นเปา กับประชาชนชุมชนในพื้นที่เทศบาลเมือง

แม่โจ้ ผลการศึกษาพบว่า ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทที่แตกต่างกับประธานชุมชน โดยในด้านอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่มีกฎหมายตาม พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 ให้อำนาจในการปกครองและอำนาจในการดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยไว้ ทำให้เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ที่มีอำนาจในการจับกุมและปราบปราม ต่างจากประธานชุมชนที่อ้างระเบียบเทศบาลเมืองแม่โจ้ว่าด้วยชุมชนและคณะกรรมการชุมชนเทศบาล แม่ โจ้ พ.ศ. 2553 ที่ให้ดำเนินการในรูปแบบของคณะกรรมการชุมชนด้านต่าง ๆ ทั้งด้านปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านการสวัสดิการและสังคม ด้านสาธารณสุข ด้านการพัฒนา และด้านการศึกษา

วัตถุประสงค์ที่ 2 ปัญหาและอุปสรรคบทบาทของกำนันและผู้ใหญ่บ้านที่พึงประสงค์ในอนาคตแยกเป็นปัญหาด้านต่างๆ ที่ควรดำเนินการ ดังนี้

- 1) ภาครัฐควรจัดกิจกรรม โครงการ การฝึกอบรม การประชุม เพื่อเพิ่มพูนความรู้และความสามารถเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่แก่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
- 2) ควรออกกฎหมายปรับปรุงบทบาทของกำนันและผู้ใหญ่บ้านใหม่ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปในอนาคต
- 3) ควรกำหนดสมรรถนะด้านการศึกษาของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ต้องมีการศึกษาระดับปริญญาตรี เน้นด้านการเมืองการปกครองหรือการศึกษาความรู้ด้านกฎหมายการปกครองส่วนท้องถิ่น
- 4) รัฐบาลควรมีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่และประเมินศักยภาพความรู้ความสามารถทางการปกครองของกำนันผู้ใหญ่บ้านเป็นประจำทุกปี
- 5) ควรพิจารณาปรับเปลี่ยนเงินเดือนค่าตอบแทนกำนัน ผู้ใหญ่บ้านให้เหมาะสมต่อการปฏิบัติภารกิจที่ได้รับมอบหมายได้
- 6) ควรส่งเสริมกำนัน ผู้ใหญ่บ้านให้มีบทบาทเป็นนักสื่อสาร นักประชาสัมพันธ์ เพื่อสื่อสารข้อมูลข่าวสารต่างๆ ให้กับสังคมและประชาชนได้รับรู้

สอดคล้องกับการศึกษาของบงกชมาศ เอกเฉียม (2557) ศึกษาวิจัยเรื่อง กำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน: บทบาทและภาวะความเป็นผู้นำกับความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อผู้นำชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า ผลจากการกระจายอำนาจไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทำให้ในปัจจุบันบทบาทและการทำงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ถูกลด ความสำคัญลง เนื่องจากองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นได้เข้ามามีบทบาทหน้าที่ในการพัฒนาท้องถิ่น พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในตำบลซึ่งเคยเป็นภารกิจสำคัญของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

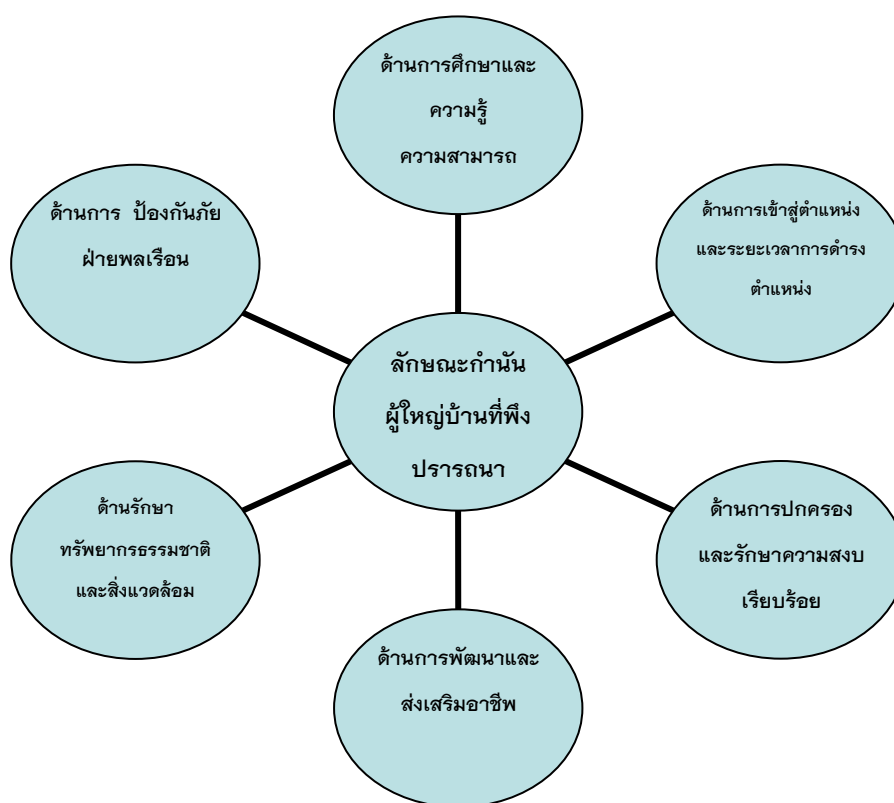
- 1) ภาครัฐควรจัดกิจกรรม โครงการ การฝึกอบรม การประชุม เพื่อเพิ่มพูนความรู้และความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่แก่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
- 2) ควรออกกฎหมายปรับปรุงบทบาทของกำนันและผู้ใหญ่บ้านใหม่ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปในอนาคต
- 3) ควรกำหนดสมรรถนะด้านการศึกษาของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ต้องมีการศึกษาระดับปริญญาตรี เน้นด้านการเมืองการปกครองหรือการศึกษาความรู้ด้านกฎหมายการปกครองส่วนท้องถิ่น
- 4) รัฐบาลควรมีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่และประเมินศักยภาพความรู้ความสามารถทางการปกครองของกำนันผู้ใหญ่บ้านเป็นประจำทุกปี
- 5) ควรพิจารณาปรับเพิ่มเงินเดือนค่าตอบแทนกำนัน ผู้ใหญ่บ้านให้เหมาะสมต่อการปฏิบัติภารกิจที่ได้รับมอบหมายได้ และ
- 6) ควรส่งเสริมกำนัน ผู้ใหญ่บ้านให้มีบทบาทเป็นนักสื่อสาร นักประชาสัมพันธ์ เพื่อสื่อสารข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ให้กับสังคมและประชาชนได้รับรู้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ศึกษาบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในระดับมหภาค เช่น ระดับจังหวัด ระดับภาค และระดับประเทศ
- 2) ศึกษาเปรียบเทียบบทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านระหว่างภาค ระหว่างสังคมเมืองกับสังคมชนบท
- 3) ศึกษาเปรียบเทียบความต้องการของประชาชนที่มีต่อบทบาทหรือการปฏิบัติงานของกำนันผู้ใหญ่บ้านกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 4) ศึกษาความสัมพันธ์ของข้าราชการและหน่วยงานส่วนกลางและส่วนภูมิภาคที่ส่งผลต่อความคงอยู่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
- 5) ศึกษาการเป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลงในบริบทของโลกาภิวัตน์ที่ส่งผลกระทบต่อความคงอยู่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการวิจัยทำให้เกิดองค์ความรู้ ซึ่งเป็นกระบวนการคัดสรรกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่พึงปรารถนา ดังแผนภาพ

สรุป

ผู้วิจัยนำเสนอสรุปผลการวิจัยที่ได้ทำการศึกษาและค้นพบผลการศึกษาดังต่อไปนี้ คือ
 วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านที่พึงประสงค์ในอนาคต
 โดยผู้วิจัยได้แยกนำเสนอแต่ละด้าน ได้แก่

ด้านระดับการศึกษา และความรู้ความสามารถ

กำนันและผู้ใหญ่บ้านควรมีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า มีความรู้ความเข้าใจในหลักการบริหารปกครองท้องถิ่น กฎหมายแพ่งและกฎหมายอาญา รวมถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ มีทักษะในการติดต่อสื่อสาร ประสานงาน และจัดการความขัดแย้งในชุมชน มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์และการตัดสินใจ สามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างเหมาะสม และรู้จักการบริหารจัดการที่ดีมีประสิทธิภาพ ตลอดจนรู้จักใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีต่างๆ ที่ทันสมัยในการปฏิบัติงาน

ด้านการเข้าสู่ตำแหน่ง และระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง

ด้านการเข้าสู่ตำแหน่ง ควรมีการปรับเปลี่ยนวิธีการสรรหากำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่จากเดิมที่ใช้กระบวนการเลือกจากประชาชนเพียงอย่างเดียวเป็นการใช้กระบวนการคัดกรองควบคู่กัน กล่าวคือ ให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการระดับอำเภอ เป็นผู้คัดกรองผู้ลงสมัครเบื้องต้น แล้วจึงประกาศรายชื่อให้

ประชาชนได้ตัดสินใจลงคะแนนเลือก ด้านระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง มีความเห็นแยกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแรก ไม่ต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวาระการดำรงตำแหน่งของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เพราะเกรงจะทำให้การทำงานไม่ต่อเนื่อง และเกิดความแตกแยกเลือกข้างในกลุ่มประชาชน กลุ่มที่สอง มีความเห็นว่าการเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ควรมีวาระ 5 ปี เพื่อเปิดโอกาสให้คนใหม่ๆ เข้ามาทำงาน และเป็นทางเลือกให้กับประชาชนเลือกคนที่ดีเข้ามาทำหน้าที่ ทั้งก่อให้เกิดการแข่งขันสร้างผลงานเพื่อได้รับเลือกใหม่อีกด้วย

ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย

กำนันและผู้ใหญ่บ้านจะต้องมีบทบาทในการดำเนินการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด จัดการป้องกันโรคติดต่อหรือโรคระบาดที่เกิดขึ้นในชุมชน เป็นคนกลางคอยไกล่เกลี่ยปัญหาข้อพิพาทต่างๆ เสริมสร้างความสมานฉันท์ ดูแลคุ้มครองความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน เช่น การป้องกันอุบัติเหตุอุบัติภัยจากการจราจรของประชาชนในช่วงเทศกาลสำคัญๆ รวมถึงการอำนวยความสะดวกและรักษาความสงบเรียบร้อยในการเลือกตั้งในทุกระดับท้องถิ่น ระดับภูมิภาค และระดับประเทศ ทั้งนี้ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผน ลงมติ และร่วมมือในการบริหารงานเพื่อการพัฒนาชุมชน

ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ

กำนัน ผู้ใหญ่บ้านจะต้องเป็นผู้นำในการพัฒนาและส่งเสริมการประกอบอาชีพของประชาชนในชุมชนให้ดีขึ้น โดยคอยให้คำปรึกษา ช่วยเหลือช่วยชาวบ้านที่ประกอบอาชีพ จัดอบรมส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาอาชีพ และหาแนวทางสร้างอาชีพเสริมให้กับประชาชนในพื้นที่

ด้านรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กำนัน ผู้ใหญ่บ้านจะต้องดูแลพื้นที่ป่าไม้ในความรับผิดชอบ เมื่อมีการบุกรุกทำลายป่า และรายงานให้กับหน่วยงานภาครัฐรับทราบ ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนในชุมชน ร่วมกันดูแลแม่น้ำลำคลอง ร่วมกับชุมชนในการส่งเสริม ดูแลรักษาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและป่าไม้ในตำบล หมู่บ้านให้อยู่ในสภาพที่มีความอุดมสมบูรณ์ และเมื่อพบว่าป่าไม้ในเขตท้องที่ถูกรุกทำลายให้รายงานอำเภอ หรือเจ้าหน้าที่ตำรวจทราบ และต้องให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ในการแก้ไขปัญหา

ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน

กำนัน ผู้ใหญ่บ้านจะต้องวางตัวให้เหมาะสม ยึดมั่นในระเบียบวินัย มีความอดทน อดทน มุ่งมั่น มีความเสียสละ มีจิตอาสา มีความเป็นกลาง ปราศจากอคติ ไม่ทุจริตคอร์รัปชัน ทำงานด้วยความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ ปฏิบัติหน้าที่ราชการอย่างเต็มกำลังความสามารถ เพื่อบำบัดทุกข์ บำรุงสุขให้กับประชาชน มีความสามารถในการเจรจาไกล่เกลี่ยความขัดแย้ง มีวิสัยทัศน์ โลกทัศน์ที่กว้างไกล กล้าตัดสินใจและมีจิตใจที่เข้มแข็ง สามารถติดต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่นทั้งภาครัฐและเอกชนได้ ยึดหลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงาน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคต่อบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านที่พึงประสงค์ใน
อนาคต

ปัญหาและอุปสรรคต่อบทบาทของกำนันและผู้ใหญ่บ้านที่พึงประสงค์ในอนาคต ได้แก่ 1) ภาครัฐควรจัดกิจกรรม โครงการ การฝึกอบรม การประชุม เพื่อเพิ่มพูนความรู้และความสามารถ เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่แก่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน 2) ควรออกกฎหมายปรับปรุงบทบาทของกำนันและ ผู้ใหญ่บ้านใหม่ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปในอนาคต 3) ควรกำหนดสมรรถนะด้าน การศึกษาของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ต้องมีการศึกษาระดับปริญญาตรี เน้นด้านการเมืองการปกครองหรือ การศึกษาความรู้ด้านกฎหมายการปกครองส่วนท้องถิ่น 4) รัฐบาลควรมีการประเมินผลการปฏิบัติ หน้าที่และประเมินศักยภาพความรู้ความสามารถทางการปกครองของกำนันผู้ใหญ่บ้านเป็นประจำทุกปี 5) ควรพิจารณาปรับเพิ่มเงินเดือนค่าตอบแทนกำนัน ผู้ใหญ่บ้านให้เหมาะสมต่อการปฏิบัติภารกิจที่ ได้รับมอบหมายได้ และ 6) ควรส่งเสริมกำนัน ผู้ใหญ่บ้านให้มีบทบาทเป็นนักสื่อสาร นักประชาสัมพันธ์ เพื่อสื่อสารข้อมูลข่าวสารต่างๆ ให้กับสังคมและประชาชนได้รับรู้

เอกสารอ้างอิง

- ไททัศน์ มาลา. (2559). การคงอยู่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในบริบทของการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น: กรณีศึกษา จังหวัดปทุมธานีและจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารวิจัยและพัฒนาวลัย* *อลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 11(1), 305-317.
- บงกชมาศ เอกเยี่ยม. (2557). *กำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน: บทบาทและภาวะความเป็นผู้นำกับความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อผู้นำชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่*. การประชุมวิชาการ การพัฒนา ชนบทที่ยั่งยืน ครั้งที่ 4 ประจำปี 2557 วันที่ 11-13 มิถุนายน 2557. วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่.
- พรชัย เทพปัญญา. (2560). การพัฒนาศักยภาพและเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย*, 12(2), 181-202.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2551). *พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2551*. เล่ม 125 ตอน 27 ก, 96-125. 5 กุมภาพันธ์ 2551.
- วัชรพงษ์ หนูชัย และคณะ. (2558). การศึกษาเปรียบเทียบบทบาทของผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่เทศบาลเมือง ต้นเปากับประธานชุมชนในพื้นที่เทศบาลเมืองแม่โจ้. *วารสารสหวิทยาการวิจัย: ฉบับ บัณฑิตศึกษา*, 4(3), 85-95.
- สุภาวงศ์ จันทวานิช. (2553). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ*. (พิมพ์ครั้งที่ 18). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อนุวัตร กองพันธ์. (2560). *บทบาททางการเมืองของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัด
ปทุมธานี*. (ปริญญารัฐศาสตร์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยรังสิต.

Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative Data Analysis: An Expanded Source Book*.
(2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.

วัฒนธรรมองค์การกับความสุขในการทำงานของครูในโรงเรียน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9

Organization Culture and Happy Workplace of Teachers in School under the
Secondary Educational Service Area Office 9

¹วัลลภ บุตรเกตุ, ²สำเริง อ่อนสัมพันธ์

¹Wonlop Butket, ²Samroeng Onsamphan

มหาวิทยาลัยศิลปากร

Silpakorn University, Thailand

Email: Lek_14_9_34@hotmail.com

Received July 8, 2020; Revised September 23, 2020; Accepted September 30, 2020

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้วัตถุประสงค์เพื่อทราบ 1) วัฒนธรรมองค์การของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 2) ความสุขในการทำงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 3) ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์การกับความสุขในการทำงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 กลุ่มตัวอย่าง คือ โรงเรียน จำนวน 52 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูลโรงเรียนละ 6 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการหรือผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียน หัวหน้างานหรือหัวหน้ากลุ่มสาระ และครู รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด จำนวน 312 คน โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์การของโรงเรียน และความสุขในการทำงานของครู สถิติที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย ความถี่ ร้อยละ มัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า

1. วัฒนธรรมองค์การของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับมัชฌิมเลขคณิตจากมากไปหาน้อย ดังนี้ การยอมรับความเอื้ออาทร ความซื่อสัตย์สุจริต ความหลากหลายของบุคลากร เป้าประสงค์ขององค์กร การมอบอำนาจ ความเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร ความไว้วางใจ ความมีคุณภาพ การตัดสินใจ

2. ความสุขในการทำงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ทางสงบ ครอบครัวยุติ หาความรู้ น้ำใจงาม ใช้เงินเป็น สังคมดี สุขภาพดี การผ่อนคลาย

3. วัฒนธรรมองค์การมีความสัมพันธ์กับความสุขในการทำงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ระดับค่อนข้างสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในลักษณะที่ไปในทิศทางเดียวกัน

คำสำคัญ: วัฒนธรรมองค์การ; ความสุขในการทำงาน; สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9

ABSTRACT

The research purposes were to determine 1) the organizational culture of school under the Secondary Educational Service Area Office 9 2) The happy workplace of the teacher in school under the Secondary Educational Service Area Office 3) the relationship between the organizational culture and the happy workplace of teacher's in school under the Secondary Educational Service Area Office 9. The samples were 52 schools under the secondary educational service area office 9 . The respondents in each school were a director, a deputy director or assistant director, and teachers with a total of 312. The research instrument was a questionnaire concerning the organizational culture and the happy workplace of teachers. The statistics were used to analyze data included frequency, percentage, arithmetic mean, standard deviation and Pearson's product-moment correlation coefficient. The results of this research were as follows:

1. The organizational culture of school under the Secondary Educational Service Area Office 9 , in overall and individual, were found at a high level; ranking from descending order: Acceptance, Generosity, Honesty, Workforce Diversity, Organization Goals, Devolution, Organization Unity, Trust, Quality, and Decision making.

2.The happy workplace of teacher in school under the Secondary Educational Service Area Office collectively and individually, was found at a high level; ranking from the highest mean to the lowest mean : Happy soul , Happy Family, Happy brain , Happy heart , Happy money , Happy society, Happy body , and Happy relax .

3. The relationship between organizational culture and the happy workplace of teacher in school under the Secondary Educational Service Area Office 9 was found at .01 level of a statistical significance.

Keywords: Organization Culture; Happy Workplace; Secondary Educational Service Area Office 9

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) ถือเป็นแผนแม่บทหลักในการพัฒนาประเทศที่ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา มีหลักการสำคัญคือ “ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” มุ่งสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีสำหรับคนไทย พัฒนาคนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์ มีวินัย ใฝ่รู้ มีความรู้ มีทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดี รับผิดชอบต่อสังคม มีคุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ ในฐานะหน่วยงานหลักในภาคการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพคนของประเทศ ได้ตระหนักถึงความสำคัญ ดังกล่าว ดังนั้น ภายใต้วิสัยทัศน์ “มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้คู่คุณธรรม มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุขในสังคม” จึงได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์และวางเป้าหมายที่สามารถตอบสนองการพัฒนาที่สำคัญในด้านต่าง ๆ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ., 2559) จากแผนพัฒนาฉบับดังกล่าว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 จึงได้นำนโยบายสู่การปฏิบัติ โดยมีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และยุทธศาสตร์การพัฒนา ภายใต้โมเดล “สพม.9: ก้าวพอดี สู่ 9 คุณภาพ” (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9, 2563) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญที่วัฒนธรรมองค์การมีส่วนช่วยในการพัฒนาแสดงให้เห็นถึงการพัฒนาองค์การ และพัฒนาทรัพยากรบุคคล เพื่อก่อให้เกิดคนที่มีความรู้ ควบคู่คุณธรรม และเมื่อคนในองค์การมีคุณภาพแล้ว ย่อมส่งผลให้องค์การมีคุณภาพด้วยเช่นกัน ซึ่งการพัฒนาคนและองค์การนั้น จำเป็นต้องมีการพัฒนาวัฒนธรรมองค์การ และคนในฐานะกลไกการขับเคลื่อนงานในองค์กรนับเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญต่อองค์กรเป็นอย่างมาก องค์กรต่าง ๆ จึงเริ่มหันมาให้ความสนใจในการบริหารงานควบคู่กับการบริหารคน “แนวคิด Happy Workplace” ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาคนในองค์กรอย่างมีเป้าหมายและยุทธศาสตร์ ให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ขององค์กร เพื่อให้คนมีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง นำพาองค์กรไปสู่การเติบโตอย่างยั่งยืน

จากผลการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 เป็นรายตัวชี้วัด พบว่าตัวชี้วัดที่หน่วยงานควรมีการพัฒนาและยกระดับให้ดียิ่งขึ้น เพราะมีคะแนน ต่ำกว่าร้อยละ 85 มีดังนี้ 1. การปฏิบัติหน้าที่ พบว่าบุคลากรในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ยังมีปฏิบัติงานโดยยึดหลักตามมาตรฐาน มีความโปร่งใสปฏิบัติงาน ไม่เพียงพอหรือดำเนินการไม่เป็นไปตามขั้นตอนและระยะเวลาที่กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด และไม่เท่าเทียมกัน ส่งผลให้ควมมีคุณภาพขององค์การด้อยลง 2. การมอบอำนาจ พบว่าบุคลากรในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการมอบหมายงาน การประเมินผลการ ปฏิบัติงาน การคัดเลือกบุคลากรเพื่อให้สิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ซึ่งยังไม่เป็นธรรมเท่าที่ควรและมีเลือกปฏิบัติ ส่งผลให้บุคลากรทางการศึกษาขาดแรงจูงใจในการทำงาน 3. คุณภาพการดำเนินงาน พบว่าบุคลากรในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีการเลือกปฏิบัติ รวมถึงจะต้องให้ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินการ/ให้บริการของหน่วยงานแก่ผู้รับบริการ ผู้มาติดต่อ หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างไม่ตรงไปตรงมา มีการปิดบังหรือบิดเบือนข้อมูล ไม่คำนึงคำนึงถึงประโยชน์ของประชาชนและส่วนรวมเป็นหลัก มีการเอื้อ

ประโยชน์ให้กับบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ซึ่งถือว่าการไม่ซื้อสัตย์สุจริตในการปฏิบัติงาน ส่งผลให้องค์กรได้รับความเสียหาย และยังมีคุณภาพการดำเนินงานไม่ดีเท่าที่ควร นอกจากนี้ ผลการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใส เป็นรายตัวชี้วัด ที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ยังพบว่ายังมีอีกหลายตัวชี้วัดควรมีการพัฒนาและยกระดับให้ดียิ่งขึ้น เช่น 1. การใช้งบประมาณ พบว่าการจัดทำแผนการใช้จ่ายงบประมาณประจำปีและเผยแพร่ อย่างโปร่งใส ใช้จ่ายงบประมาณของหน่วยงานอย่างไม่คุ้มค่า ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์เท่าที่ควร และยังมีการเอื้อประโยชน์แก่ตนเอง หรือพวกพ้อง ควรมีการเปิดโอกาสให้บุคลากรภายในมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณของหน่วยงานตนเองได้ จึงจะสอดคล้องกับการใช้เงินเป็น จะส่งผลให้หน่วยงานมีความโปร่งใสยิ่งขึ้น พร้อมทั้งใช้งบประมาณพัฒนาได้ตรงจุด เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาในองค์กร 2. การแก้ไขปัญหาการทุจริต พบว่าสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีการออกนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการทุจริต ในหน่วยงานยังมีประสิทธิภาพไม่เพียงพอ และจัดทำแผนงานด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตของหน่วยงาน ควรทำให้เกิดการแก้ไขปัญหาการทุจริตได้อย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น รวมไปถึงการประเมินเกี่ยวกับประสิทธิภาพการแก้ไขปัญหาการทุจริตของหน่วยงาน ที่จะต้องทำให้การทุจริตในหน่วยงานลดลง หรือไม่มีเลย และจะต้องสร้างความเชื่อมั่นให้ บุคลากรภายใน การร้องเรียนเมื่อพบเห็นการทุจริตภายในหน่วยงานด้วย นอกจากนี้ หน่วยงานจะต้องมีกระบวนการเฝ้าระวัง ตรวจสอบการทุจริตภายในหน่วยงาน รวมถึงการนำผลการตรวจสอบของฝ่ายตรวจสอบ จากทั้งภายในและภายนอกหน่วยงาน ไปปรับปรุงการทำงาน เพื่อป้องกันการทุจริตในหน่วยงาน เพื่อเป็นการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมให้แก่บุคลากรในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 9 อีกด้วย นอกจากนี้จากสภาพปัญหาข้างต้นแล้วตามเอกสารรายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 ได้นำเสนอข้อมูลจำนวนครูที่เข้ารับการพัฒนาโครงการพัฒนาครูรูปแบบครบวงจร โดยมีครูที่ผ่านการพัฒนาตามโครงการ จำนวน 2,207 คน คิดเป็นร้อยละ 64.82 และครูที่ไม่ผ่านการพัฒนาตามโครงการ จำนวน 1198 คน คิดเป็นร้อยละ 35.18 แสดงให้เห็นว่าการหาความรู้ เพื่อพัฒนาตนเอง ยังไม่บรรลุวัตถุประสงค์เท่าที่ควร เนื่องจากครูหลายท่านยังไม่เห็นความสำคัญของการพัฒนาตนเองเพื่อนำความรู้ไปพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งก่อให้เกิดผลดีต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของหน่วยงาน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9, 2562)

จากสภาพปัญหาข้างต้นทำให้ผู้วิจัย จึงมีความสนใจที่จะศึกษาเพื่อทราบวัฒนธรรมองค์การของโรงเรียนมัธยมศึกษาที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 เพื่อทราบความสุขในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 และเพื่อทราบความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์การกับความสุขในการทำงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 เพื่อนำผลที่ได้มาเป็นแนวทางในการพัฒนาองค์การให้เป็นองค์การที่มีวัฒนธรรมที่เข้มแข็งและมีความสุขต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาวัฒนธรรมองค์การของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9
2. เพื่อศึกษาความสุขในการทำงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์การกับความสุขในการทำงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9

กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการทราบถึงวัฒนธรรมองค์การกับความสุขในการทำงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ในด้านวัฒนธรรมองค์การของแพตเตอร์สัน และคณะ (Patterson et al., 1986) 10 ประการ ประกอบด้วย 1) ความมุ่งประสงค์ของสถานศึกษา (organization purposes) 2) การมอบอำนาจ (empowerment) 3) การตัดสินใจ (decision making) 4) ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสถานศึกษา (sense of community) 5) ความไว้วางใจ (trust) 6) คุณภาพ (quality) 7) การยอมรับ (recognition) 8) ความเอื้ออาทร (caring) 9) ความซื่อสัตย์สุจริต (integrity) 10) ความหลากหลายของบุคลากร (diversity) ส่วนความสุขในการทำงานของครูในโรงเรียน ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) (2551) ประกอบด้วยความสุข 8 ประการ ดังนี้ 1) สุขภาพดี (Happy body) 2) น้ำใจงาม (Happy heart) 3) สังคมดี (Happy society) 4) การผ่อนคลาย (Happy relax) 5) หาความรู้ (Happy brain) 6) ทางสงบ (Happy soul) 7) ใช้เงินเป็น (Happy money) 8) ครอบครัวดี (Happy family)

วัฒนธรรมองค์การของโรงเรียน (X_{tot})	ความสุขในการทำงานของครู (Y_{tot})
1. ความมุ่งประสงค์ของสถานศึกษา (X_1) 2. การมอบอำนาจ (X_2) 3. การตัดสินใจ (X_3) 4. ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสถานศึกษา (X_4) 5. ความไว้วางใจ (X_5) 6. คุณภาพ (X_6) 7. การยอมรับ (X_7) 8. ความเอื้ออาทร (X_8) 9. ความซื่อสัตย์สุจริต (X_9) 10. ความหลากหลายของบุคลากร (X_{10})	1. สุขภาพดี (Happy body Y_1) 2. น้ำใจงาม (Happy heart Y_2) 3. สังคมดี (Happy society Y_3) 4. การผ่อนคลาย (Happy relax Y_4) 5. หาความรู้ (Happy brain Y_5) 6. ทางสงบ (Happy soul Y_6) 7. ใช้เงินเป็น (Happy money Y_7) 8. ครอบครัวดี (Happy family Y_8)

ระเบียบวิธีวิจัย

กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้คือ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ซึ่งผู้วิจัยกำหนดขนาดตัวอย่าง โดยใช้ตารางประมาณตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) ได้จำนวนขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 52 โรงเรียน แล้วเลือกตัวอย่างโรงเรียนด้วยวิธีการสุ่มแบ่งประเภทตามจังหวัด (Stratified Random Sampling) ผู้ให้ข้อมูลสถานศึกษาละ 6 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 1 คน รองผู้อำนวยการหรือผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 1 คน หัวหน้างานหรือหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ จำนวน 1 คน ครู จำนวน 3 คน รวมทั้งสิ้น 312 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามจำนวน 1 ฉบับ โดยแบ่งเป็น 3 ตอน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) เกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ประสบการณ์การในตำแหน่ง

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์การ ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือแบบสอบถามตามแนวคิดของแพตเตอร์สัน และคณะ (Patterson et al., 1986)

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับความสุขในการทำงานของครูในโรงเรียน (Happy workplace) ที่อยู่ใน ตามกรอบแนวคิดของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) (2551) แบบสอบถามตอนที่ 2 และตอนที่ 3 มีลักษณะเป็นแบบสอบถามชนิดจัดอันดับคุณภาพ (Rating Scale) ตามแนวคิดของลิเคอร์ท (Likert, 1967)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้บรรลุวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยดำเนินการตอนขั้นตอน ดังนี้

ผู้วิจัยขอหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัยศิลปากร ขอความอนุเคราะห์ไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลไปยังโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยลงพื้นที่ในการขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง และส่งแบบสอบถามโดยการสอดซองปิดแสตมป์ทางไปรษณีย์ถึงโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เก็บรวบรวมแบบสอบถามคืนจากกลุ่มตัวอย่าง โดยทางโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างได้ส่งคืนมาทางไปรษณีย์ และผู้วิจัยไปรับด้วยตัวเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาจากกลุ่มตัวอย่างแล้ว ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาแล้วจัดระบบข้อมูลเพื่อลงรหัสแบบสอบถามหลังจากนั้นได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าทางสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย เรื่อง วัฒนธรรมองค์การในโรงเรียนกับความสุขในการทำงาน ครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. วัฒนธรรมองค์การของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า 9 ด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปหาน้อย ดังนี้ การยอมรับ ความเอื้ออาทร ความซื่อสัตย์สุจริต ความหลากหลายของบุคลากร เป้าประสงค์ขององค์กร ความเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร การมอบอำนาจ ความมีคุณภาพ ความไว้วางใจ และ 1 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ การตัดสินใจ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าระดับวัฒนธรรมองค์การ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 โดยภาพรวม

ด้านที่	วัฒนธรรมองค์การ (X_{tot})	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1	เป้าหมายขององค์กร (X_1)	4.16	0.26	มาก
2	การมอบอำนาจ (X_2)	4.15	0.26	มาก
3	การตัดสินใจ (X_3)	3.97	0.33	มาก
4	ความรู้สึเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร (X_4)	4.15	0.25	มาก
5	ความไว้วางใจ (X_5)	4.15	0.33	มาก
6	ความมีคุณภาพ (X_6)	4.15	0.27	มาก
7	การยอมรับ (X_7)	4.24	0.26	มาก
8	ความเอื้ออาทร (X_8)	4.21	0.29	มาก
9	ความซื่อสัตย์สุจริต (X_9)	4.19	0.28	มาก
10	ความหลากหลายของบุคลากร (X_{10})	4.17	0.31	มาก
รวม (X_{tot})		4.15	0.23	มาก

2. ความสุขในการทำงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า 7 ด้านอยู่ในระดับมาก โดย

เรียงลำดับค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปหาน้อย ดังนี้ มีทางสงบ ครอบครัวยุติ หาคความรู้ น้ำใจงาม ใช้เงินเป็น สังคมดี สุขภาพดี และ 1 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ การผ่อนคลาย ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าระดับความสุขในการทำงานของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9

ด้านที่	ความสุขในการทำงานของครูในโรงเรียน (Y_{tot})	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1	สุขภาพดี (Y_1)	4.03	0.27	มาก
2	น้ำใจงาม (Y_2)	4.21	0.23	มาก
3	สังคมดี (Y_3)	4.09	0.27	มาก
4	การผ่อนคลาย (Y_4)	3.96	0.36	มาก
5	หาคความรู้ (Y_5)	4.23	0.23	มาก
6	ทางสงบ (Y_6)	4.28	0.23	มาก
7	ใช้เงินเป็น (Y_7)	4.14	0.26	มาก
8	ครอบครัวยุติ (Y_8)	4.27	0.23	มาก
รวม		4.15	0.21	มาก

3. วัฒนธรรมองค์การมีความสัมพันธ์กับความสุขในการทำงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ระดับค่อนข้างสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในลักษณะที่ค่อยๆ ตามไปในทิศทางเดียวกัน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า วัฒนธรรมองค์การ (X_{tot}) ในภาพรวมมีความสัมพันธ์กับความสุขในการทำงานของครูในโรงเรียน (Y_{1-8}) รายด้านมีความสัมพันธ์กันมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกด้าน ในลักษณะที่ค่อยๆ ตามกัน โดยเรียงลำดับค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์จากมากไปน้อย 3 ลำดับแรก ดังนี้ ใช้เงินเป็น การผ่อนคลาย หาคความรู้

เมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์วัฒนธรรมในแต่ละด้าน กับความสุขในการทำงานของครูในโรงเรียน ในภาพรวม พบว่า มีด้านที่ความสัมพันธ์มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกด้าน ในลักษณะที่ค่อยๆ ตามกัน มีความสัมพันธ์ระดับสูง 1 ด้าน ได้แก่ ความหลากหลายของบุคคล มีความสัมพันธ์ระดับค่อนข้างสูง 6 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์จากมากไปน้อย ได้แก่ ความซื่อสัตย์สุจริต ความเอื้ออาทร ความมีคุณภาพ ความมุ่งประสงค์ของสถานศึกษา การยอมรับ การมอบอำนาจ มีความสัมพันธ์ระดับปานกลาง 2 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์จากมากไปน้อย ได้แก่ ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสถานศึกษา ความไว้วางใจ มีความสัมพันธ์ระดับต่ำ 1 ด้าน ได้แก่ การตัดสินใจ

ส่วนด้านที่ไม่สัมพันธ์โดยเรียงลำดับค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์จากน้อยไปมาก 3 ลำดับแรก ดังนี้ ได้แก่ ด้านการตัดสินใจ ไม่มีความสัมพันธ์ กับสุขภาพดี ด้านการตัดสินใจ ไม่มีความสัมพันธ์ กับการผ่อนคลาย คลายคลาย ด้านความไว้วางใจ ไม่มีความสัมพันธ์ กับครอบครัวดี ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์การ (X_{tot}) กับความสุขในการทำงานครูในโรงเรียน (Y_{tot}) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9

ตัวแปร	(Y1)	(Y2)	(Y3)	(Y4)	(Y5)	(Y6)	(Y7)	(Y8)	(Y_{tot})
(X1)	0.516**	0.594**	0.471**	0.580**	0.495**	0.484**	0.620**	0.489**	0.676**
(X2)	0.456**	0.519**	0.415**	0.601**	0.478**	0.429**	0.575**	0.454**	0.629**
(X3)	0.114**	0.356**	0.442**	0.145**	0.323**	0.348**	0.328**	0.540**	0.395**
(X4)	0.370**	0.496**	0.480**	0.447**	0.484**	0.475**	0.555**	0.356**	0.579**
(X5)	0.500**	0.369**	0.257**	0.738**	0.462**	0.284**	0.636**	0.179**	0.567**
(X6)	0.538**	0.474**	0.563**	0.585**	0.602**	0.508**	0.613**	0.516**	0.700**
(X7)	0.467**	0.518**	0.308**	0.575**	0.567**	0.552**	0.648**	0.497**	0.655**
(X8)	0.513**	0.558**	0.474**	0.642**	0.666**	0.490**	0.611**	0.438**	0.700**
(X9)	0.454**	0.736**	0.594**	0.527**	0.614**	0.575**	0.596**	0.619**	0.738**
(X10)	0.651**	0.710**	0.608**	0.554**	0.688**	0.672**	0.718**	0.514**	0.804**
(X_{tot})	0.561**	0.653**	0.567**	0.662**	0.661**	0.589**	0.725**	0.565**	0.791**

อภิปรายผลการวิจัย

จากการการดำเนินการวิจัย วัฒนธรรมองค์การในโรงเรียนกับความสุขในการทำงานครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ข้างต้นผู้วิจัยสามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. จากผลการวิจัย พบว่า วัฒนธรรมองค์การของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ได้มีส่วนร่วมกับบุคลากรในสถานศึกษาในการสร้างสรรค์วัฒนธรรมองค์การที่มีประสิทธิภาพ โดยมีการตั้งเป้าประสงค์ขององค์กรอย่างชัดเจน พร้อมทั้งมีการชี้แจงให้เข้าใจเป้าหมาย เห็นคุณค่า และแนวทางในการบรรลุเป้าประสงค์ที่ตั้งไว้ พร้อมทั้งมีการมอบหมายงานมอบอำนาจ ในการเข้าถึงทรัพยากรได้อย่างเท่าเทียมกัน ผู้บริหารและครูคำนึงถึงในความเป็นไปได้ในการตัดสินใจ ความสอดคล้องในงานที่ปฏิบัติ พร้อมทั้งมีการไว้วางใจในการปฏิบัติงานของครูภายในโรงเรียน สร้างความร่วมมือของทุกคนในโรงเรียน โดยเห็นความสำคัญของการแตกต่างในด้านต่าง ๆ ของแต่ละบุคคล ก่อให้เกิดความเอื้ออาทรต่อกัน และความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร ส่งผลให้บุคลากรร่วมกันพัฒนาองค์กรให้มีคุณภาพยิ่งขึ้นสอดคล้องกับวิจัย กัญญภัคธญา ภักทรไชยอนันท์

(2557) ศึกษาวิจัยเรื่อง “วัฒนธรรมองค์กรกับองค์กรแห่งการเรียนรู้ของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร” ผลการวิจัย พบว่า ด้านวัฒนธรรมองค์กรของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ กชนิกา พลจันทิก (2556) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์กรกับการจัดการความรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จังหวัดปทุมธานี ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กรโดยรวม อยู่ในระดับมาก

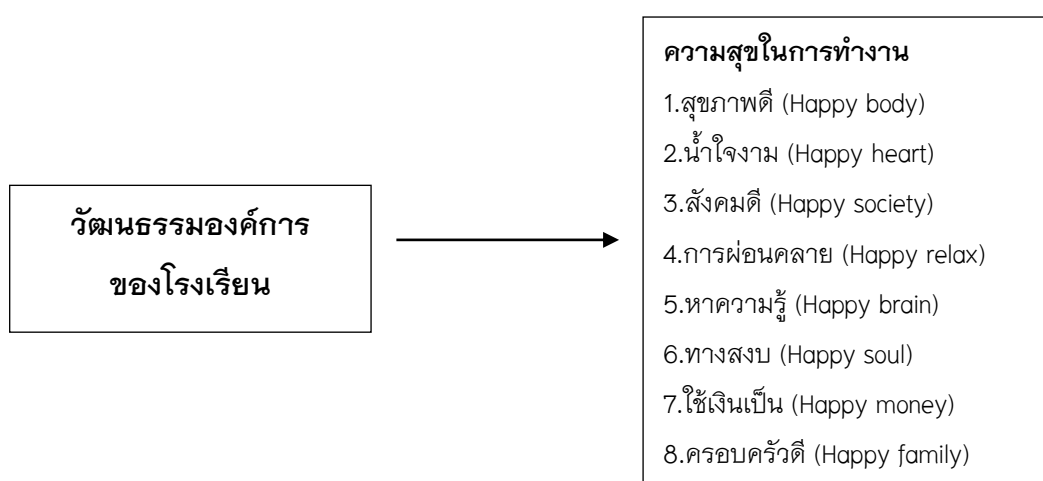
2. จากผลการวิจัยที่พบว่า ความสุขในการทำงานของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ภาพรวมอยู่ใน ระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารและครู มีร่างกายและจิตใจที่แข็งแรง มีการออกกำลังกายเป็นประจำ มีการรับประทานอาหารครบทั้ง 5 หมู่ มีการพักผ่อนอย่างเพียงพอเหมาะสมกับการปฏิบัติงานผู้บริหารและครู มีความห่วงใย เอื้ออาทร ซึ่งกันและกัน มีการจัดกิจกรรมที่มีประโยชน์ต่อส่วนรวม มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมเพื่อสังคม ผู้บริหารและครู มีความรักต่อชุมชนที่ตนทำงานและที่พักอาศัย มีความปรองดอง สามัคคีต่อกัน ร่วมแรงร่วมใจในการพัฒนาชุมชนให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ผู้บริหารและครู มีการจัดกิจกรรมอบรม สัมมนา ศึกษาดูงาน นอกสถานที่ จัดกิจกรรมส่งเสริม สนับสนุน ให้บุคลากรมีการผ่อนคลาย เช่น กิจกรรมกีฬา ดนตรี เป็นต้น และมีการจัดกิจกรรมลดความกดดัน ลดความเครียด ให้เอื้อต่อการปฏิบัติงานผู้บริหารและครู มีการเข้ารับอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ ของตนเอง ผู้บริหาร สนับสนุนการอบรม ศึกษาดูงาน เรียนต่อ ของครู ที่มีศักยภาพทำให้โรงเรียนพัฒนาขึ้นผู้บริหารและครู มีศรัทธาในศาสนาและมีศีลธรรมในการดำเนินชีวิต มีสติ มีสมาธิในการทำงาน สามารถรับมือกับปัญหาที่เข้ามาได้ สอดคล้องกับวิจัยของ อนุพงศ์ รอดบุญปาน (2561) เรื่อง “องค์กรแห่งความสุขของโรงเรียนอนุบาลกุญบุรี (วัดวังยาว)” ผลการวิจัยพบว่า องค์กรแห่งความสุขของโรงเรียนอนุบาลกุญบุรี (วัดวังยาว) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

3. วัฒนธรรมองค์กรมีความสัมพันธ์กับความสุขในการทำงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ระดับค่อนข้างสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในลักษณะที่คล้ายคลึงกันไปทิศทางเดียวกัน ทั้งนี้เนื่องจากโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ได้มีการสร้างวัฒนธรรมที่มีคุณภาพ มีการสร้างเป้าประสงค์ขององค์กรได้ชัดเจน มีการมอบอำนาจให้ครูได้ปฏิบัติงานที่ตนเองได้รับอย่างเต็มที่ มีการตัดสินใจร่วมกันทั้งภายในองค์กร และภายนอกองค์กร มีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร มีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน มีความเอื้ออาทร ซื่อสัตย์สุจริต มีการยอมรับ เข้าใจความหลากหลายของบุคคล ทำให้หน่วยงานมีคุณภาพ เมื่อวัฒนธรรมดีแล้วย่อมทำให้บุคลากรมีความสุข สุขภาพดี น้ำใจงาม สังคมดี มีความผ่อนคลาย มีทางสงบ ใช้เงินเป็น และสังคมดี ด้วยเช่นกัน โดยสอดคล้องกับวิจัยของ กาญจนา เกสร (2555) เรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์กรกับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ปทุมธานี เขต 1” ผลการวิจัยพบว่า ทางด้านความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์กรของโรงเรียนกับประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ปทุมธานี เขต 1 มีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน โดยรวมมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ซึ่งมีค่าความสัมพันธ์อยู่ในระดับ ค่อนข้างสูง

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

งานวิจัยนี้ได้ค้นพบองค์ความรู้ใหม่ คือ ความสัมพันธ์ของวัฒนธรรมองค์การของโรงเรียนกับความสุขในการทำงานของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 โดยที่มีความสัมพันธ์ในระดับค่อนข้างสูง 4 ด้าน ได้แก่ น้ำใจงาม การผ่อนคลาย หาความรู้ ใช้เงินเป็น และอยู่ในระดับปานกลาง 4 ด้าน ได้แก่ สุขภาพดี สังคมดี ทางสงบ ครอบครัวดี สามารถเขียนเป็นแผนภาพได้ดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ของวัฒนธรรมองค์การของโรงเรียนกับความสุขในการทำงานของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9

สรุป

จากการศึกษาวัฒนธรรมองค์การของโรงเรียนกับความสุขในการทำงานครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 พบว่า วัฒนธรรมองค์การของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ความสัมพันธ์ของวัฒนธรรมองค์การของโรงเรียนกับความสุขในการทำงานของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 โดยที่มีความสัมพันธ์ในระดับค่อนข้างสูง 4 ด้าน ได้แก่ น้ำใจงาม การผ่อนคลาย หาความรู้ ใช้เงินเป็น และอยู่ในระดับปานกลาง 4 ด้าน ได้แก่ สุขภาพดี สังคมดี ทางสงบ ครอบครัวดี

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. จากการศึกษา เรื่อง วัฒนธรรมองค์การ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 พบว่าด้านการตัดสินใจ มีค่ามัธยเลขคณิตอยู่ลำดับสุดท้าย ดังนั้นโรงเรียนควรให้ความสำคัญในการตัดสินใจร่วมกันกับบุคลากรภายในโรงเรียนให้มากยิ่งขึ้นนอกจากนั้นยังต้อง ทั้งการดำเนินการภายในโรงเรียน หรือภายนอกโรงเรียน และนำหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมนำมาปรับใช้กับการบริหารงานภายในโรงเรียน เพื่อก่อให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมและความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรมากยิ่งขึ้น ก่อให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผล แก่โรงเรียนที่สูงขึ้น

2. จากการศึกษา เรื่องความสุขในการทำงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 พบว่า การผ่อนคลาย มีค่ามัธยเลขคณิตอยู่ลำดับสุดท้าย ดังนั้นโรงเรียนควรส่งเสริมให้บุคลากรได้มีการผ่อนคลาย โดยมาการนอนหลับพักผ่อนที่เพียงพอต่อความจำเป็น การจัดการอบรม สัมมนา ศึกษาดูงาน กิจกรรมทางกีฬา ดนตรี รวมไปถึงการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการผ่อนคลาย เพื่อส่งผลให้ครูมีสุขภาพกายที่ดี พร้อมทั้งสุขภาพจิตที่ดี นำไปสู่การทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดประสิทธิผลที่ดีแก่โรงเรียน

3. จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์การกับความสุขในการทำงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 พบว่าด้านความไว้วางใจ มีความสัมพันธ์กับการผ่อนคลายในระดับที่สูงที่สุด ดังนั้นโรงเรียนควรให้ความสำคัญให้ครูได้ปฏิบัติงานของตนตามความต้องการปฏิบัติ และได้รับมอบหมาย โดยคำนึงถึงการศรัทธาในความมีคุณธรรม ความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับ มีการจัดกิจกรรมอบรม สัมมนา ศึกษาดูงาน นอกสถานที่ จัดกิจกรรมส่งเสริม สนับสนุน ให้มีการผ่อนคลาย มีการจัดกิจกรรมลดความกดดัน ลดความเครียด ให้เอื้อต่อการปฏิบัติงาน จึงจะก่อให้เกิดวัฒนธรรมองค์การที่ดีขึ้น ส่งผลให้ครูมีความสุขในการทำงานมากขึ้นด้วย

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

จากข้อค้นพบข้างต้น เพื่อเป็นประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าของผู้ที่สนใจทั่วไปเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพที่สูงขึ้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ควรศึกษากระบวนการบริหารกับความสุขในการทำงานของครูในโรงเรียน
2. ควรศึกษาวัฒนธรรมองค์การกับประสิทธิภาพในการทำงานของครูในโรงเรียน
3. ควรศึกษาวิจัยวัฒนธรรมองค์การที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของครูในโรงเรียน

เอกสารอ้างอิง

- กษนิกา พลจันท์ก. (2556). *ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์กรกับการจัดการความรู้ของสถานศึกษา*
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จังหวัดปทุมธานี. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์
มหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
กัญญภัคญา ภัทรไชยอนันท์. (2557). *วัฒนธรรมองค์กรกับองค์การแห่งการเรียนรู้ของคณะศึกษาศาสตร์*
มหาวิทยาลัยศิลปากร. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา).
มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- กาญจนา เกสร. (2555). *ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์กรกับประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัด*
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี เขต 1. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต
สาขาเทคโนโลยีการบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.). (2551). *HR & HAPPY WORKPLACE*. กรุงเทพฯ:
แผนงานสุขภาวะองค์กรภาคเอกชน.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9. (2562). *รายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ*
พ.ศ. 2561. สืบค้นเมื่อ 9 มกราคม 2562. จาก [http://www.mathayom9.go.th/webspm9](http://www.mathayom9.go.th/webspm9/data/plan61.pdf)
[/data/plan61.pdf](http://www.mathayom9.go.th/webspm9/data/plan61.pdf)
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9. (2563). *แผนปฏิบัติการโครงการเสริมสร้างคุณธรรม*
จริยธรรม และธรรมาภิบาลในสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9
ประจำปีงบประมาณ 2563. สืบค้นเมื่อ 14 มกราคม 2563. จาก [http://www.mathayom9.go.th](http://www.mathayom9.go.th/webspm9/data/planp63.pdf)
[/webspm9/data/planp63.pdf](http://www.mathayom9.go.th/webspm9/data/planp63.pdf).
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2559). *แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12*.
สืบค้นเมื่อ 1 ตุลาคม 2559. จาก [http://www.mua.go.th/users/bpp/main/download/plan/Education](http://www.mua.go.th/users/bpp/main/download/plan/EducationPlan12.pdf)
[Plan12.pdf](http://www.mua.go.th/users/bpp/main/download/plan/EducationPlan12.pdf)
- อนุพงศ์ รอดบุญปาน. (2561). *องค์กรแห่งความสุขของโรงเรียนอนุบาลกุญบุรี (วัดวังยาว)*. (วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Likert, R. (1967). "The Method of Constructing and Attitude Scale". In Reading in Fishbein, M (Ed.),
Attitude Theory and Measurement (pp. 90–95). New York: Wiley & Son.
- Patterson, J. L. et al. (1986). Guiding Beliefs of Our School District. *Productive School Systems for*
a Nonrational World. Urbld Arlington, Va: Association for Supervision and Curriculum
Development.

ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

Leadership of Sangha Administrators in Sangha Administration at
Muang District, Ratchaburi Province

พระราชวัลลภาจารย์ (ดาวเรือง อาจารย์คุณ)

Phra Rajwallapajan (Daoruang Acaraguno)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

E-mail: songphan_new@hotmail.com

Received April 1, 2020; Revised May 14, 2020; Accepted September 25, 2020

บทคัดย่อ

ผู้นำ คือ บุคคลผู้ที่มีความสามารถ มีทักษะ ได้รับการยอมรับ และมีความบุคลิกเฉพาะตัวที่สามารถจูงใจให้ผู้อื่นปฏิบัติตามภารกิจการทำงานของกลุ่มหรือองค์กรให้สำเร็จลุล่วงไปตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ผู้นำหรือองค์กร ดังนั้นภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองจังหวัดราชบุรีในครั้งนี้ จึงเป็นการศึกษาเพื่อสังเคราะห์ผลการศึกษาเป็นข้อมูลสำหรับพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี และยังสามารถเป็นกรณีศึกษาสำหรับพื้นที่อื่นได้ โดยนำเสนอในประเด็นที่เกี่ยวข้อง คือ 1) การมีปัญญามองการณ์ไกล 2) สามารถจัดการธุระได้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และ 3) มีความสามารถในการติดต่อประสานงานให้งานสำเร็จลุล่วงไปได้ตามกรอบระยะเวลาที่กำหนด โดยคาดหวังว่าการศึกษาในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารงานคณะสงฆ์ต่อไป

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ; พระสังฆาธิการ

ABSTRACT

A leader is one who is talented, skilled, recognized and personalized individuals who can incentivize others on the work of a group or organization to complete the objectives or goals that leaders or organizations have. Therefore, the leadership of the Monks in The District of Ratchaburi Province is a study to synthesize the study results as a data for the development of the ruling of the monks in Mueang Ratchaburi Province, and can also be a case study for other areas. Presented in related issues: 1) having foreseeable intelligence; 2) manage business with specialized expertise; and 3) have the ability to coordinate the work is completed in accordance with the period stipulated by the assessment, expecting this study to benefit the administration of the clergy.

Keywords: Leadership; Sangha Administrators

บทนำ

พระสังฆาธิการ คือ บุคลากรทางพระพุทธศาสนา เริ่มตั้งแต่ระดับวัดมีเจ้าอาวาสเป็นผู้บริหารจัดการวัด มีเจ้าคณะพระสังฆาธิการระดับตำบล อำเภอ จังหวัด และภาค ทำหน้าที่ปกครองให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับหรือระเบียบมหาเถรสมาคม คำสั่งมหาเถรสมาคม พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช และคำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน (สถาบันพระสังฆาธิการ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2555) ผู้ดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการดังกล่าว มีอำนาจเต็มตามกฎหมายคณะสงฆ์ กฎ มติ ระเบียบ คำสั่งของมหาเถรสมาคมครอบคลุมงานทุกส่วนในเขตปกครองหรือในวัด พระสังฆาธิการจึงมีลักษณะความเป็นผู้นำในการพัฒนาพระภิกษุสามเณร และคฤหัสถ์ที่อยู่ในวัด ในหมู่บ้าน และในชุมชน โดยใช้หลักธรรมะในพระพุทธศาสนา ดังพุทธภาษิตแสดงไว้ว่า

เมื่อฝูงโคว่ายน้ำ ถ้าโคจ่าฝูงไปคด โคหมดทั้งฝูงนั้นก็ไปคดตามกัน เพราะมีผู้นำที่ไปคด ฉะนั้นใดในหมู่มนุษย์ก็ฉนั้น บุคคลผู้ใดได้รับสมมติให้เป็นใหญ่ หากบุคคลผู้นั้นประพฤติไม่เป็นธรรม หมู่ประชาชนนอกนั้นก็ประพฤติชั่วเสียหาย แวันแคว้นทั้งหมด ก็ระยากเข็ญ หากผู้ปกครองเป็นผู้ไร้ธรรม เมื่อฝูงโคว่ายน้ำ ถ้าโคจ่าฝูงไปตรง โคหมดทั้งฝูงนั้นก็ไปตรงตามกัน เพราะมีผู้นำที่ไปตรง ฉะนั้นใดในหมู่มนุษย์ก็ฉนั้น บุคคลผู้ใดได้รับสมมติให้เป็นใหญ่ หากบุคคลผู้นั้นประพฤติชอบธรรม หมู่ประชาชนนอกนั้นก็พลอยดำเนินตามทั้งแวันแคว้นก็จะอยู่เป็นสุข หากผู้ปกครองตั้งอยู่ในธรรม (อง. จตุกก. (ไทย) 21/70/98, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

พุทธพจน์นี้แสดงให้เห็นความสำคัญของผู้นำต่อความอยู่สวัสดิภาพ และสันติสุขของตนเอง องค์การ สังคมและประเทศชาติทั้งหมด ผู้นำจำเป็นต้องมีรากฐานของการเป็นผู้นำในตนเองที่จะนำไปสู่

การเป็นผู้นำบุคคลอื่นอย่างแท้จริง ซึ่งต้องเกิดจากการศึกษาค้นคว้าหาวิธีการต่าง ๆ เพื่อฝึกฝนตนเอง ให้เกิดทักษะของการเป็นผู้นำในการบริหารงานให้ประสบผลสำเร็จสูงสุดได้ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2550)

โดยทั่วไป ลักษณะของผู้นำจะต้องมีภาวะเป็นผู้นำ คือ มิวสิยทัศน์ (Visionary Leadership) บริหารงานโดยหลักการ (Management by Principle) มุ่งสู่ความเป็นเลิศ (Standard of Excellence) มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Enquirer Creativity) เป็นนักแก้ปัญหา (Problem-Solver) ความมุ่งมั่นต้องกระจ่าง (Clear Expectation) ประเด็นปัญหาต้องเปิดเผย ให้ทุกคนได้รับรู้ร่วมกัน (Issues in the Open) เป้าหมายท้าทาย น่าใฝ่ฝัน ดึงดูดใจ (Challenging Goals) ทุกอย่างโปร่งใส ตรวจสอบได้ ชี้แจงได้ (Candid) ต้องประสานพลัง (Synergy) ส่งเสริมการพึ่งพาซึ่งกันและกันให้เข้าลักษณะเอกภาพพหุคูณ (Promote Interdependence) มีค่านิยมร่วมกัน (Shared Values) มีความรับผิดชอบทั้งส่วนตนและส่วนรวม (Self/team Responsibility) ร่วมกันตรวจสอบ ตัดสิน (Confrontation) คิดล่วงหน้า คิดถึงอนาคต (Thinks Ahead) มองต่างมุม ยอมรับความแตกต่าง (Perspective) มีความรอบครอบถ้วนถี่ (Through) สื่อไปกลับ (Two-way) พิสูจน์ความคิดของตน (Test Own Thinking) มีเหตุผล (Cause and Effect) ค้นหาสิ่งที่ถูกต้อง (What's Right) รับฟังเหตุผล (Open to Reason) และหลีกเลี่ยงผลประโยชน์ส่วนตัว (Avoids Self-interest) (จรรยา คุณมี, 2542)

อย่างไรก็ตาม ปัญหาสำคัญยังคงมีหลากหลาย อาทิเช่น (1) ด้านจักษุมา ได้แก่ ขาดการส่งเสริม การศึกษาด้านศิลปกรรม (2) ด้านวิญญู ได้แก่ ขาดการฝึกอบรมการบริหารคน และขาดความยืดหยุ่น ตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างรอบคอบ และ (3) ด้านนิสสัยสัมพันธ์ ได้แก่ ขาดคุณลักษณะด้านมนุษยสัมพันธ์แบบไทย เป็นต้น (พัชรณสิณ นวโลจิตรรัตน์, 2560)

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ประกอบกับที่ผู้เขียนดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี จึงมีความสนใจนำเสนอเรื่อง ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี เพื่อสังเคราะห์ผลการศึกษาเป็นข้อมูลสำหรับพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี และยังสามารถเป็นกรณีศึกษาสำหรับพื้นที่อื่นได้อีกประการหนึ่งด้วย

ความหมายของผู้นำ

ผู้เขียนได้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับความหมายของผู้นำ จากทัศนะของนักวิชาการที่หลายหลาก จึงได้นำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษา ดังนี้

ผู้นำ คือ ผู้ชักพาให้คนอื่นเคลื่อนไหวหรือกระทำการในทิศทางที่ผู้นำกำหนดเป้าหมายไว้ มีศิลปะ มีอิทธิพลต่อกลุ่มชน เพื่อให้พวกเขามีความตั้งใจที่จะปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายตามต้องการ (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต, 2549) ผู้นำ จึงหมายถึง บุคคลที่จะมาประสานช่วยให้คน

ทั้งหลายรวมกัน โดยที่ว่าจะเป็นการอยู่รวมกันก็ตาม หรือทำการร่วมกันก็ตาม ให้พากันไปด้วยดี สู่จุดหมายที่ใฝ่ฝันที่พากันไปก็ให้พากันไปด้วยดีนั้น หมายความว่าไปโดยสวัสดิ์ หรือโดยสวัสดิภาพ ผ่านพ้นภัยอันตรายอย่างเรียบร้อยและเป็นสุข เป็นต้น แล้วก็บรรลุถึงจุดหมายที่ใฝ่ฝันโดยถูกต้องตามธรรม หมายความว่า เป็นความจริงความแท้ ความถูกต้อง และได้มาโดยธรรม (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2546)

ผู้นำเป็นผู้ที่มีความสามารถในการบังคับบัญชาผู้อื่นและประสานให้ผู้อื่นช่วยทำกิจการงานต่าง ๆ ของตนให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ด้วยความเต็มใจ (Normand and Harry, 1996) ผู้นำ คือ คนที่สามารถชี้ให้ลูกน้องเห็นความสามารถที่ซ่อนไว้ในตัวของลูกน้องเอง แล้วช่วยให้ลูกน้องแสดงศักยภาพนั้นออกมาได้อย่างเต็มที่ (Covey, 2005) ผู้นำเป็นบุคคลที่มีศิลปะหรือความสามารถของบุคคลหนึ่งที่จะจูงใจหรือใช้อิทธิพลต่อบุคคลอื่น ไม่ว่าจะเป็นผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อปฏิบัติการและอำนวยความสะดวกในการใช้กระบวนการสื่อสารความหมายหรือติดต่อกัน และกันให้ร่วมใจกันกับตนดำเนินการจนกระทั่งบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ การดำเนินจะเป็นไปในทางที่ดีหรือชั่วก็ได้ (กิติ ตยัคคานนท์, 2543) ผู้นำเป็นผู้ที่มีความรู้ ผู้ที่ใช้เหตุผลสามารถประยุกต์ใช้ความรู้นั้นได้อย่างชาญฉลาดใช้ความรู้ได้ถูกที่ถูกคนถูกเวลาสามารถวิเคราะห์ข้อดีข้อเสียปัจจุบันและคาดการณ์อนาคตได้ รวมทั้ง เป็นผู้ที่มีอุดมการณ์ในการดำเนินชีวิตปรารถนาอุทิศตัวเพื่อการเผยแพร่แนวความคิดและถ่ายทอดสัจจะทางปัญญาที่เป็นประโยชน์แก่สังคมด้วยวิธีการต่าง ๆ และเป็นบุคคลสำคัญที่เป็นตัวแทนในการเปลี่ยนแปลงประเทศหรือสามารถช่วยเหลือบ้านเมืองได้ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2543)

คำว่า ผู้นำ หมายถึง บุคคลผู้ที่สามารถชักจูงให้คนอื่นทำตามต้องการได้ โดยในทัศนะของศาสตร์สมัยใหม่ มีการให้นิยามความหมายของคำว่า ผู้นำ ไว้หลายนัย แต่ล้วนเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ดังนี้

นัยที่ 1 ผู้นำ หมายถึง ผู้ซึ่งเป็นศูนย์กลางหรือจุดรวมของกิจกรรมภายในกลุ่ม เสมือนแกนของกลุ่ม เป็นผู้มีโอกาสติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นมากกว่าทุกคนในกลุ่ม มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของกลุ่มสูง

นัยที่ 2 ผู้นำ หมายถึง บุคคลซึ่งนำกลุ่มหรือพากลุ่มไปสู่วัตถุประสงค์หรือสู่จุดหมายปลายทางที่วางไว้ แม้แต่เพียงชี้แนะให้กลุ่มไปสู่จุดหมายปลายทาง ก็ถือว่าเป็นผู้นำ ทั้งนี้รวมถึงผู้นำที่นำกลุ่มออกนอกกลุ่มนอกทางด้วย

นัยที่ 3 ผู้นำ หมายถึง บุคคลซึ่งสมาชิกส่วนใหญ่คัดเลือกให้เขาเป็นผู้นำของกลุ่มซึ่งเป็นไปโดยอาศัยลักษณะทางสังคมมิติของบุคคลเป็นฐานและสามารถแสดงพฤติกรรมของผู้นำได้

นัยที่ 4 ผู้นำ หมายถึง บุคคลซึ่งมีคุณสมบัติเฉพาะบางอย่างคือสามารถสอดแทรกอิทธิพลบางประการ อันก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มได้มากที่สุด

นัยที่ 5 ผู้นำ หมายถึง บุคคลผู้ซึ่งสามารถนำกลุ่มไปในทางที่ดีตามที่ต้องการ เป็นบุคคลที่มีส่วนร่วมและเกี่ยวข้องโดยตรงต่อการแสดงบทบาทหรือพฤติกรรมความเป็นผู้นำ (กวี วงศ์พุด, 2545)

สรุปได้ว่า ผู้นำ คือ บุคคลผู้ที่มีความสามารถ มีทักษะ ได้รับการยอมรับ และมีความบุคลิกเฉพาะตัวที่สามารถจูงใจให้ผู้อื่นปฏิบัติภารกิจงานของกลุ่มหรือองค์กรให้สำเร็จลุล่วงไปตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ผู้นำหรือองค์กรตั้งไว้อย่างชาญฉลาด โดยสามารถจูงใจหรือชักนำทำให้สมาชิกของกลุ่มผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้ร่วมงานรวมพลังเพื่อปฏิบัติภารกิจต่างได้อย่างราบรื่น นำหมู่คณะให้บรรลุวัตถุประสงค์ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ด้วยดี อย่างไรก็ตาม ผู้ที่ดำรงตำแหน่งในหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาหรือหัวหน้างานนั้น ๆ ตั้งแต่ระดับสูง ระดับกลาง และระดับต่ำ โดยแท้จริงแล้วอาจมิใช่ผู้นำเสมอไป เพราะคำว่า ผู้นำ พิจารณาในบริบทของกริยาในการนำผู้อื่นด้วยศาสตร์และศิลป์ นั่นเอง

คุณลักษณะของผู้นำ

ในทัศนะของพระพุทธศาสนา ผู้นำ ได้แก่ บุคคลที่จะมาประสานช่วยให้คนทั้งหลายรวมกัน โดยที่ว่าจะเป็นการอยู่รวมกันก็ตาม หรือทำการรวมกันก็ตาม ให้พากันไปด้วยดี สู่จุดหมายที่ตั้งใจที่ว่าจะพากันไปก็ให้พากันไปด้วยดีนั้น หมายความว่าไปโดยสวัสดิ์ หรือโดยสวัสดิภาพ ผ่านพ้นภัยอันตรายอย่างเรียบร้อยและเป็นสุข เป็นต้น แล้วก็บรรลุถึงจุดหมายที่ตั้งใจโดยถูกต้องตามธรรม หมายความว่า เป็นความจริงความแท้ ความถูกต้อง และได้มาโดยธรรม

โดยทั่วไป คุณลักษณะของผู้นำที่ดีตามที่คณะของพระพุทธศาสนา จำแนกได้ 2 ด้าน คือ

ด้านที่ 1 คุณสมบัติภายในตัวของผู้นำ ได้แก่ รู้หลักของสัปบุริสธรรม มีการรู้หลักการเหตุผล มีสติปัญญา ไม่ประมาท ตื่นตัว ทนต่อเหตุการณ์ มีวิสัยทัศน์ก้าวไกล และเป็นคนเข้มแข็ง

ด้านที่ 2 คุณสมบัติภายนอกในการที่จะประสานคนและงานเข้าด้วยกัน ได้แก่ มีความรู้ความสามารถ มีพรหมวิหารธรรม ห่วงประโยชน์สุขแก่ส่วนรวม น่ารัก น่าเคารพ เป็นธรรมาธิปไตยฉลาดในการพูด และไม่ลำเอียง(พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต, 2546)

ความหมายของภาวะผู้นำ

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับความหมายของภาวะผู้นำ จากทัศนะของนักวิชาการที่หลายหลาก จึงได้นำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาและกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

ทัศนะของพระพุทธศาสนา ระบุถึง ภาวะผู้นำตามหลักปาปณิกธรรม 3 (ปาปณิกังคะ หลักพ่อค้า หรือองค์คุณของพ่อ) ประกอบด้วย

1. จักขุมา หมายถึง ปัญญามองการณ์ไกล เช่น พ่อค้าหรือนักบริหารธุรกิจ ต้องรู้ว่าอนาคตเศรษฐกิจหรือตลาดจะมีแนวโน้มเป็นแบบไหนหรือสามารถคาดการณ์ทิศทางหรืออนาคต ในการดำเนิน

ธุรกิจได้แม่นยำจากการอาศัยกระบวนการคิดที่รอบคอบและมีเหตุผล โดยอาจใช้ประสบการณ์ในอดีตร่วมในการตัดสินใจและวางแผนด้วย ซึ่งคุณลักษณะนี้ตรงกับภาษาอังกฤษคำว่า Conceptual Skill คือ การชำนาญในการใช้ความคิด หรือทักษะทางด้านความคิด

2. วิรุโร หมายถึง จัดการธุระได้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เช่น นักการเงินต้องมีความรู้และความเชี่ยวชาญทางการเงินสามารถคำนวณอัตราผลตอบแทนต่าง ๆ ได้หรือเข้าใจในงบการเงินที่ใช้ในการประกอบการตัดสินใจได้ ในกรณีแพทย์ผ่าตัดตมองก็ต้องมีความเชี่ยวชาญ ในการผ่าตัดตมอง เป็นต้น คุณลักษณะที่สองนี้ตรงกับคำภาษาอังกฤษคำว่า Technical Skill คือ ความชำนาญการด้านเทคนิค หรือทักษะทางด้านการปฏิบัติงาน

3. นิสสัยสัมปันโน หมายถึง พึงพาอาศัยคนอื่นได้เพราะมีมนุษยสัมพันธ์ดี มีความสามารถในการติดต่อประสานงานให้งานสำเร็จลุล่วงไปได้ตามกรอบระยะเวลาที่กำหนด มีความสามารถในการสื่อสารและประสานงานกันแต่ละฝ่ายในองค์กรดำเนินแนวทางตามกรอบทิศทางที่องค์กรต้องการบรรลุได้หรือมีความสามารถในการผูกใจคนให้เป็นที่รักของคนโดยสามารถ ทำให้พนักงานแต่ละคนปฏิบัติงานตามคำสั่งด้วยความเต็มใจได้ เป็นต้น คุณลักษณะที่สามนี้ตรงกับคำภาษาอังกฤษคำว่า Human Relation Skill คือ ความชำนาญด้านมนุษยสัมพันธ์หรือทักษะทางด้านมนุษยสัมพันธ์ (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต, 2549)

ภาวะผู้นำครอบคลุมในมิติที่กว้างขวางและหลากหลายกว่าเรื่องความกล้าหาญ และการตัดสินใจการเป็นผู้นำต้องมีความ สามารถในการนำผลักดันและสั่งการให้กิจกรรมทุกอย่างดำเนินไปตามเป้าหมาย และครองใจที่ต้องการซึ่งต้องประกอบไปด้วยความกล้าหาญ ความสามารถในการโน้มน้าวใจและจังหวะเวลาในการตัดสินใจ (สมคิด จาตุศรีพิทักษ์, 2544) เป็นความสามารถของบุคคลหนึ่งที่จะจูงใจหรือใช้อิทธิพลต่อบุคคลอื่นไม่ว่าจะเป็นผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้ร่วมงาน ในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อปฏิบัติการ และอำนวยความสะดวกการใช้กระบวนการสื่อสารความหมายหรือติดต่อกันและกันให้ร่วมใจกันกับตน ดำเนินการจนกระทั่งบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ การดำเนินจะเป็นไปในทางที่ดีหรือชั่วก็ได้ (กิติ ตยัคคานนท์, 2543)

ภาวะผู้นำ คือ การที่ผู้นำใช้อิทธิพลในความสัมพันธ์ซึ่งมีต่อผู้ใต้บังคับบัญชาในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อปฏิบัติการและอำนวยความสะดวกการใช้กระบวนการติดต่อซึ่งกันและกันเพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ (ทวี วงศ์พุฒ, 2545) ภาวะผู้นำเป็นกระบวนการ มิใช่บุคคล กล่าวคือ เป็นกระบวนการของการมีอิทธิพลเหนือกลุ่ม เพื่อกำหนดเป้าหมาย และการบรรลุเป้าหมายของกลุ่ม (นงลักษณ์ สุทธิวัฒน์พันธ์, 2545) ภาวะผู้นำเป็นกระบวนการในการใช้อิทธิพลของผู้นำต่อการทำกิจกรรมของแต่ละบุคคล ในความพยายามที่จะให้สัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง (ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร, 2545) ภาวะผู้นำเป็นอิทธิพลที่ทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาร่วมมือกันปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุถึง

จุดประสงค์ขององค์กร อิทธิพลดังกล่าวนี้อาจเป็นไปทั้งในทางบวกและทางลบหรือทางใดทางหนึ่ง (สมคิด บางโม, 2558)

สรุปได้ว่า คำว่า ภาวะผู้นำ คือ พฤติกรรมของความเป็นผู้นำ ซึ่งอาจมีมากบ้างน้อยบ้างตามศักยภาพของแต่ละบุคคล ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคลที่เป็นผู้นำ ซึ่งพฤติกรรมนี้เป็นพฤติกรรมในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อผู้ตาม หรือก็คือความสามารถของผู้นำที่จะชักจูงผู้ตามให้ร่วมมือร่วมใจกับตนดำเนินการไปสู่จุดหมายของตนได้ โดยนัยนี้ สอดคล้องกับที่พระพุทธศาสนามีทัศนะเกี่ยวกับผู้นำที่จะต้องประกอบด้วยลักษณะสำคัญ 3 ประการ (1) จักขุมา คือ ความเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล สามารถมองสภาพเหตุการณ์ออกและจะวางแผนเตรียมรับหรือรุกได้อย่างไร (2) วิรุโธ คือ ความเป็นผู้นำชำนาญในงานรู้จักวิธีการต่าง ๆ ไม่บกพร่องในหน้าที่ที่ตนได้รับผิดชอบ และ (3) นิสสยสัมปันโน คือ ความเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ดีและได้รับความเชื่อถือจากผู้อื่น

หมวดธรรมที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำในคัมภีร์พระพุทธศาสนา จากทัศนะของนักวิชาการที่หลากหลาย จึงได้นำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษา ตามทัศนะของพระพุทธศาสนา ผู้นำต้องมีความรู้และความประพฤติที่เหมาะสม คอยกำกับตน โดยเนื้อหาสาระจากพระสูตรต่าง ๆ ได้สะท้อนให้เห็นถึงคุณสมบัติของผู้นำ คุณลักษณะของผู้นำ แสดงให้เห็นว่า แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นผู้นำในทางพุทธศาสนามีปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎก โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เป็นพระสูตรจำนวนมาก ผู้นำแบบเชิงพุทธต้องใช้หลักธรรมดำเนินยุทธศาสตร์ในการปกครอง ซึ่งล้วนนำไปสู่การขัดเกลادنองทั้งทางกาย วาจา และใจ ให้สะอาดบริสุทธิ์ขึ้น ซึ่งผู้นำหรือผู้ปกครองที่มีธรรมเป็นหลักชัย จักสำเร็จสมหวังในการครอบครองความสมบูรณ์ และได้รับความเคารพนับถือจากหมู่ประชาชนด้วย โดยนำเสนอในหมวดธรรม ปาปนิกรธรรม (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

พระพุทธเจ้าตรัสเกี่ยวกับธรรมะของผู้นำ ซึ่งจำเป็นต้องมีวิสัยทัศน์ที่ดี มีการบริหารจัดการที่ดี และมีมนุษยสัมพันธ์ ดังนี้

1. จักขุมา หมายถึง ปัญญามองการณ์ไกล เช่น พ่อค้าหรือนักบริหารธุรกิจ ต้องรู้ว่าอนาคตเศรษฐกิจหรือตลาดจะมีแนวโน้มเป็นแบบไหนหรือสามารถคาดการณ์ทิศทางหรืออนาคต ในการดำเนินธุรกิจได้แม่นยำจากการอาศัยกระบวนการคิดที่รอบคอบและมีเหตุผล โดยอาจใช้ประสบการณ์ในอดีตร่วมในการตัดสินใจและวางแผนด้วย ซึ่งคุณลักษณะนี้ตรงกับภาษาอังกฤษคำว่า Conceptual Skill

2. วิรุโธ หมายถึง จัดการธุระได้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เช่น นักการเงินต้องมีความรู้และความเชี่ยวชาญทางการเงินสามารถคำนวณอัตราผลตอบแทนต่าง ๆ ได้หรือเข้าใจในงบการเงินที่ใช้ในการประกอบการตัดสินใจได้ ในกรณีแพทย์ผ่าตัดสมองก็ต้องมีความเชี่ยวชาญ ในการผ่าตัดสมอง เป็นต้น คุณลักษณะที่สองนี้ตรงกับคำภาษาอังกฤษคำว่า Technical Skill

3. นิสสัยสัมปັນโน หมายถึง ฟังพาอาศัยคนอื่นได้เพราะมีมนุษยสัมพันธ์ดี มีความสามารถในการติดต่อประสานงานให้งานสำเร็จลุล่วงไปได้ตามกรอบระยะเวลาที่กำหนด มีความสามารถในการสื่อสารและประสานงานกันแต่ละฝ่ายในองค์กรดำเนินแนวทางตามกรอบทิศทางที่องค์กรต้องการบรรลุได้หรือมีความสามารถในการผูกใจคนให้เป็นที่รักของคนโดยสามารถ ทำให้พนักงานแต่ละคนปฏิบัติงานตามคำสั่งด้วยความเต็มใจได้ เป็นต้น คุณลักษณะที่สามนี้ตรงกับคำภาษาอังกฤษคำว่า Human Relation Skill (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต, 2549)

โดยคุณลักษณะทั้งสามประการมีความสำคัญมากน้อยแตกต่างกันนั้นขึ้นอยู่กับระดับของนักบริหาร โดยที่หากเป็นนักบริหารระดับสูงที่ต้องรับผิดชอบในการวางแผนและควบคุมคนจำนวนมาก คุณลักษณะข้อที่ 1 และ 3 มีความสำคัญมากส่วนข้อที่ 2 มีน้อยเพราะเขาสามารถใช้ผู้ใต้บังคับบัญชาที่มีความสามารถเฉพาะด้านได้

บริบทของพื้นที่

ราชบุรีเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคกลางด้านตะวันตกที่มีภูมิประเทศหลากหลาย จากตำนานและหลักฐานทางประวัติศาสตร์ทำให้สันนิษฐานได้ว่า ราชบุรีเป็นหัวเมืองที่เจริญรุ่งเรืองมากแห่งหนึ่งของแคว้นสุวรรณภูมิมาตั้งแต่สมัยที่พระเจ้าอโศกมหาราชแห่งอินเดีย ได้เผยแพร่พุทธศาสนาเข้ามาในดินแดนแถบนี้ เมื่อราวปี พ.ศ. 218 โดยแคว้นสุวรรณภูมินี้ มีศูนย์กลางการปกครองอยู่ที่นครปฐมหรือที่สมัยนั้นเรียกกันว่า ทวารวดี และราชบุรียังเป็นแหล่งพบปะของพ่อค้าวาณิชแต่ครั้งโบราณ ทั้งยังเป็นเมืองหน้าด่านที่ติดต่อกับพม่า

จังหวัดราชบุรีแบ่งการปกครองเป็น 10 อำเภอ คือ อำเภอเมืองราชบุรี อำเภอโพธาราม อำเภอดำเนินสะดวก อำเภอบางแพ อำเภอวัดเพลง อำเภอสวนผึ้ง อำเภอบ้านโป่ง และอำเภอบ้านคา โดยที่ลักษณะทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดราชบุรี มีดังนี้

1. พื้นที่ภูเขาสูง อยู่บริเวณชายแดนด้านตะวันตกติดกับประเทศพม่า และด้านใต้ติดกับจังหวัดเพชรบุรี มีสภาพเป็นเทือกเขาสูง อุดมไปด้วยป่าดิบเขา ป่าเบญจพรรณ ป่าเต็งรัง และป่าไผ่ ในระดับความสูง ตั้งแต่ 200 เมตร ถึง 1,500 เมตร ในเขตอำเภอสวนผึ้ง กิ่งอำเภอบ้านคา และอำเภอบางแพ ด้านตะวันตก

2. พื้นที่ราบสูง ได้แก่บริเวณถัดจากเทือกเขามาทางด้านตะวันออก กลางของพื้นที่จังหวัดเป็นที่ราบสูงและที่เนินลอนลาด สภาพเนื้อดิน เป็นดินปนทรายมีการชะล้างพังทลายของหน้าดินค่อนข้างสูงถึงปานกลาง อยู่ในเขตอำเภอสวนผึ้ง กิ่งอำเภอบ้านคา อำเภอบางแพ และด้านตะวันตกของอำเภอบางแพ อำเภอเมืองราชบุรี อำเภอโพธาราม และอำเภอบ้านโป่ง

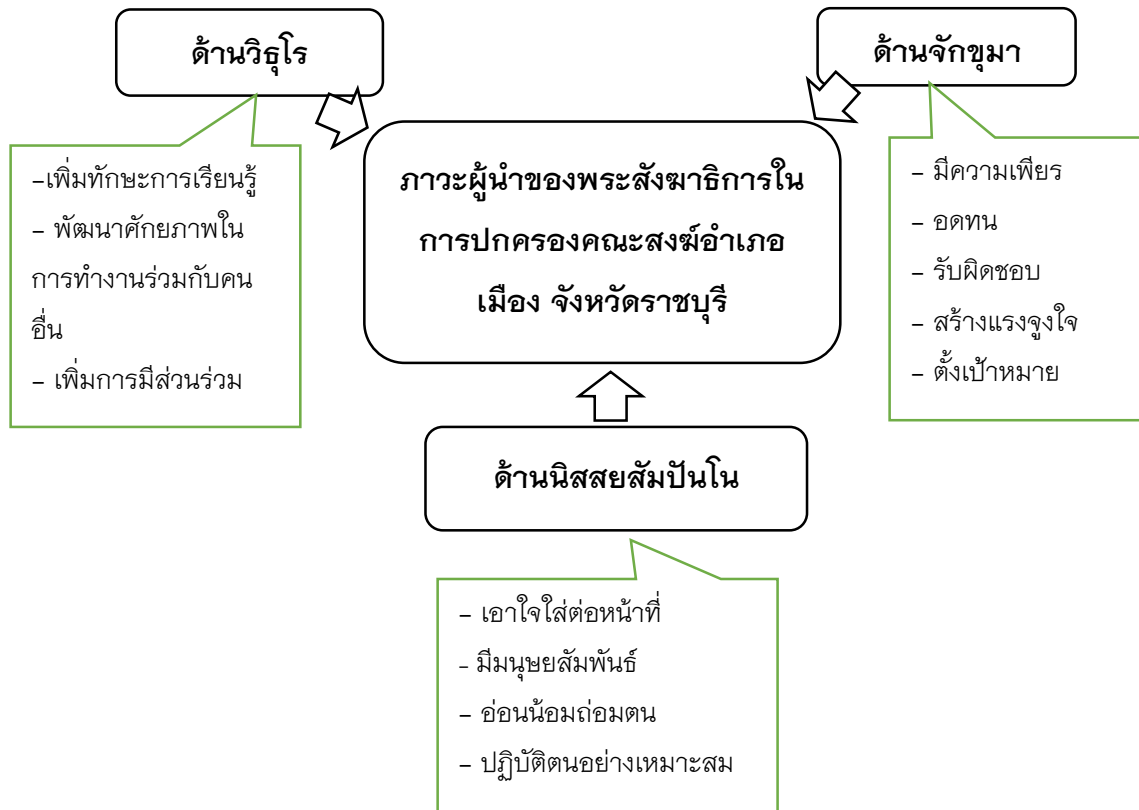
3. ที่ราบลุ่ม ได้แก่บริเวณสองฝั่งแม่น้ำแม่กลอง และด้านตะวันออกของพื้นที่จังหวัด เนื้อดินเป็นดินร่วนและดินร่วนปนดินเหนียว มีความอุดมสมบูรณ์

4. ที่ราบลุ่มต่ำ ได้แก่ตอนปลายของแม่น้ำแม่กลองที่ติดต่อกับจังหวัดสมุทรสงคราม อยู่สูงจากระดับน้ำทะเลกลางเพียง 1-2 เมตร ดินจะมีความสมบูรณ์ เหมาะแก่การทำสวนผักผลไม้ ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

ตารางที่ 1 ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

ด้าน	ผลการสังเคราะห์
1) ด้านจักขุมา	การพัฒนาผู้นำของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ด้านจักขุมา จำเป็นต้องพัฒนาทักษะความสามารถด้านกฎหมาย ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการปกครองคณะสงฆ์, ส่งเสริมให้พระสังฆาธิการ การศึกษาในหลักสูตรประกาศนียบัตรการบริหารกิจการคณะสงฆ์ (ป.บ.ส.) ของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พัฒนาศักยภาพในการทำงาน ร่วมกันกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และเน้นการมีส่วนร่วมของ พุทธศาสนิกชนในพื้นที่ในการบริหารจัดการวัด
2) ด้านวิจิโร	การพัฒนาผู้นำของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ด้านวิจิโร จำเป็นต้องส่งเสริมให้พระสังฆาธิการมีความหมั่นเพียร ต่อหน้าที่การงานอย่างกระตือรือร้นและตั้งใจจริง, ต้องมีความอดทนในการ ปฏิบัติหน้าที่, ต้องมีสำนึกรับผิดชอบทั้งในส่วนของความรับผิดชอบต่อตนเอง และความรับผิดชอบต่อส่วนรวม, ต้องมีความตื่นตัวในการปฏิบัติงาน, สร้าง แรงจูงใจในการทำงาน และตั้งเป้าหมายในการทำงานทั้งในส่วนของเป้าหมาย ระยะสั้นและเป้าหมายระยะยาวด้วย
3) ด้านนิสสยสัมปันโน	การพัฒนาผู้นำของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ด้านนิสสยสัมปันโน จำเป็นต้องส่งเสริมให้พระสังฆาธิการเอาใจ ใส่ต่อหน้าที่ตามตำแหน่งของตน, ต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้ที่ต้อง เกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับการทำงาน, ต้องตั้งตนโดยชอบตามหลักพระธรรมวินัย , เว้นจากอคติ, อ่อนน้อมถ่อมตน, ต้องดำรงรักษาศรัทธาของพุทธศาสนิกชน และส่งเสริมให้วัดเป็นสถานที่แห่งความเลื่อมใสศรัทธาและเป็นศูนย์กลางชุมชน

ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรีในครั้งนี้ เป็นการศึกษาเพื่อสังเคราะห์ผลการศึกษเป็นข้อมูลสำหรับการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี และยังสามารถเป็นกรณีศึกษาสำหรับพื้นที่อื่นได้ สามารถนำเสนอตั้ง แผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่ 1 การสังเคราะห์ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

จากแผนภูมิสามารถอธิบายโดยสังเขป ดังนี้

1. จักษุมหา หมายถึง ปัญญาองค์การณไกล จะต้องเพิ่มทักษะการเรียนรู้ พัฒนาศักยภาพในการทำงานร่วมกับคนอื่น และ เพิ่มการมีส่วนร่วม เพราะจะส่งผลต่อการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมจะส่งผลให้เกิดกระบวนการคิดที่รอบคอบและมีเหตุผล โดยอาจใช้ประสบการณ์ในอดีตร่วมในการตัดสินใจและวางแผนด้วย

2. วิรุโร หมายถึง จัดการธุระได้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน มีความเพียร อุดมทน มีรับผิดชอบ มีกระบวนการในการสร้างแรงจูงใจ และ ตั้งเป้าหมายในการปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม

3. นิสสัยสัมปันโน หมายถึง พึงพาอาศัยคนอื่นได้เพราะมีมนุษยสัมพันธ์ดี มีความสามารถในการติดต่อประสานงานให้งานสำเร็จลุล่วงไปได้ตามกรอบระยะเวลาที่กำหนด มีความสามารถในการสื่อสารและประสานงานกันแต่ละฝ่ายในองค์กรดำเนินแนวทางตามกรอบทิศทางที่องค์กรต้องการบรรลุได้หรือมีความสามารถในการผูกใจคนให้เป็นที่รักของคนโดยสามารถ และการปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมกับสมณสาธูป สามารถดำรงรักษาศรัทธาของพุทธศาสนิกชน และส่งเสริมให้วัดเป็นสถานที่แห่งความเลื่อมใสศรัทธาและเป็นศูนย์กลางชุมชนได้อย่างเหมาะสม

สรุป

ผู้นำ คือ บุคคลผู้ที่มีความสามารถ มีทักษะ ได้รับการยอมรับ และมีความบุคลิกเฉพาะตัวที่สามารถจูงใจให้ผู้อื่นปฏิบัติการกิจการงานของกลุ่มหรือองค์กรให้สำเร็จลุล่วงไปตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ผู้นำหรือองค์กร ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรีในครั้งนี้ เป็นการศึกษาเพื่อสังเคราะห์ผลการศึกษาเป็นข้อมูลสำหรับการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี และยังสามารถเป็นกรณีศึกษาสำหรับพื้นที่อื่นได้ โดยนำเสนอในประเด็นที่เกี่ยวข้อง คือ 1) การมีปัญญามองการณ์ไกล 2) สามารถจัดการธุระได้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และ 3) มีความสามารถในการติดต่อประสานงานให้งานสำเร็จลุล่วงไปได้ตามกรอบระยะเวลาที่กำหนด ฟังพาดำเนินคนอื่นได้เพราะมีมนุษยสัมพันธ์ดี มีความสามารถในการติดต่อประสานงานให้งานสำเร็จลุล่วงไปได้ตามกรอบระยะเวลาที่กำหนด มีความสามารถในการสื่อสารและประสานงานกันแต่ฝ่ายในองค์กรดำเนินแนวทางตามกรอบทิศทางที่องค์กรต้องการบรรลุได้หรือมีความสามารถในการผูกใจคนให้เป็นที่รักของคนโดยสามารถ และการปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมกับสมณสาธิต สามารถดำรงรักษาศรัทธาของพุทธศาสนิกชน และส่งเสริมให้วัดเป็นสถานที่แห่งความเลื่อมใสศรัทธาและเป็นศูนย์กลางชุมชนได้อย่างเหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

- กวี วงศ์พุด. (2545). *ภาวะผู้นำ*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมวิชาชีพบัญชี.
- กิติ ตยัคคานนท์. (2543). *เทคนิคการสร้างภาวะผู้นำ*. กรุงเทพฯ: เพลวอักษร.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2543). *เคล็ดลับลูกที่ 5 ปราชญ์สังคม*. กรุงเทพฯ: ชัคเชสมิเดีย.
- จรรยา คุณมี. (2542). *การบริหารจัดการ*. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- นงลักษณ์ สุทธิวัฒน์พันธ์. (2545). *พัฒนาบุคลิกผู้นำและนักบริหาร*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2549). *พุทธวิธีบริหาร*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2546). *ภาวะผู้นำ: ความสำคัญต่อการพัฒนาคน พัฒนาประเทศ*. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2550). *ภาวะผู้นำ*. กรุงเทพฯ: ตาตา พับลิเคชั่น.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2553). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 18). นนทบุรี: โรงพิมพ์เพิ่มทรัพย์การพิมพ์.

- พัณณสิญ นวโลจิตรรัตน์. (2560). รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำแบบไทยอันพึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ภาคกลาง. (ปริญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร. (2545). *จิตวิทยาสังคม*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- สถาบันพระสังฆาธิการ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2555). *คู่มือพระสังฆาธิการ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). ราชบุรี: สถาบันพระสังฆาธิการ.
- สมคิด บางโม. (2558). *องค์การและการจัดการ*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: วิทย์พัฒน์.
- Covey, S. R. (2005). *The 8th Habit: From Effectiveness to Greatness*. New York: Free Press.
- Gibson, J. L., Ivancevich, J. M., & Donnelly, J. H. (1997). *Organization Behavior Structure Process*. (9th ed.). New York: McGraw-Hill.
- Normand, L. F., & Harry. J. (1996). *The Leader: Developing the Skill & Personal Qualities You Need to Lead Effectively*. New York: American Management Association.

สภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขในการบริหารจัดการที่พักสงฆ์

The Problems and Guidelines of Sangha Residence Management

พระครูจริยธรรมานุรักษ์ (วัลลภ จริยธมฺโม)

Phrakhru Jariyathammanurak (Wanlop Cariyadhammo)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Email: jariyatam58@hotmail.com

Received March 31, 2020; Revised May 14, 2020; Accepted September 25, 2020

บทคัดย่อ

บทความมุ่งนำเสนอการศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขในการบริหารจัดการที่พักสงฆ์ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา ผลการศึกษาพบว่า สภาพทั่วไปในการบริหารจัดการที่พักสงฆ์ อำนาจหน้าที่ในการบริหารปกครองก็ขึ้นอยู่กับหัวหน้าที่พักสงฆ์ ต้องคอยควบคุมดูแล และส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงามให้ถูกต้องตามพระธรรมวินัย ด้านการศาสนศึกษา เป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาของพระภิกษุสามเณรให้ได้รับความรู้ ด้านการศาสนสงเคราะห์ เป็นงานที่ต้องจัดการสงเคราะห์จะเป็นการส่วนตัวหรือเป็นคณะก็ได้ ด้านการเผยแผ่ศาสนา ธรรม รักษาศรัทธาความเลื่อมใส เป็นการสืบทอดต่อของพระพุทธศาสนาให้ยืนยาว ด้านการสาธารณูปการ วางแผนการก่อสร้าง และบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนสถานให้สอดคล้องเข้ากับชุมชน ด้านการสาธารณสงเคราะห์ เข้าไปดูแลช่วยเหลือร่วมกับชุมชน และทำให้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนดีขึ้น

คำสำคัญ: สภาพปัญหา; แนวทางแก้ไข; การบริหารจัดการ; ที่พักสงฆ์

ABSTRACT

The purpose of this study was to study the problems and guidelines for Sangha Residence Management. The research methodology was the qualitative research. The findings of this research were as follows: The problems and obstacles of Sangha residence Management in Suan Phueng district, Ratchaburi province found that the administration aspect lacks of cooperation from subordinates and community. The religious education aspect lacked of technology specialists. The educational welfare aspect lacked of promotion and budgetary support. For the Buddhism propagation aspect lacked of personnel training to have the knowledge of propagation. The constructions aspect lacked of cooperation from community for construction that after that it has the problem. The public welfare aspect lacked of cooperation with the community for policy making and cooperation policy.

Keywords: The Problems; Guidelines; Sangha Residence; Management

บทนำ

การปกครองคณะสงฆ์ งานการปกครองคณะสงฆ์ เป็นงานที่สำคัญที่สามารถพัฒนาคณะสงฆ์ให้มีความเจริญรุ่งเรือง โดยพระสังฆาธิการมีบทบาทสำคัญด้านการปกครองและบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย จึงเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะบ่งชี้ความสำเร็จในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนถาวรมั่นคงสืบต่อไป โดยเฉพาะพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสซึ่งจะใกล้ชิดกับพระภิกษุสามเณรในวัดและประชาชนมากที่สุด มีหน้าที่ปกครองดูแลคณะสงฆ์ในเขตปกครองและในวัดให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช (คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2551) มีหน้าที่ควบคุม และส่งเสริมรักษาความเรียบร้อยดีงามของคณะสงฆ์จัดการและพัฒนาศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ให้เป็นไปด้วยดี (กรมการศาสนา, 2540) พระสังฆาธิการจึงมีความสำคัญในการดูแลพระภิกษุและสามเณร ดูแลให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ให้ภิกษุและสามเณรมีจริยาวัตรตรงตามประเพณีปฏิบัติตามพระธรรมวินัย นับว่าพระสังฆาธิการเป็นผู้จรรโลงพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืน ดูแลการประพฤติปฏิบัติของพระภิกษุและสามเณรไม่ให้ออกนอกพระธรรมวินัย และพระสังฆาธิการโดยเฉพาะเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส จะต้องบำรุงรักษาจัดการวัด และสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่พำนักอยู่ในวัดปฏิบัติตาม

พระธรรมวินัย และเป็นฐานะในการอบรมศึกษาสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ ให้สะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2549)

ชาวพุทธโดยทั่วไปมักได้ยินและคุ้นเคยคำว่า ที่พักรักษาตัว สำนักสงฆ์ และวัด โดยส่วนใหญ่เข้าใจความหมายที่ไม่ตรงกับกฎหมาย และผลที่จะเกิดในทางกฎหมาย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มาตรา 31 กำหนดให้วัดมี 2 อย่างคือ วัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาอย่างหนึ่ง และสำนักสงฆ์ อีกอย่างหนึ่ง สำหรับสำนักสงฆ์นั้นไม่ปรากฏว่าพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ได้บัญญัติความหมายไว้ว่าหมายถึงอะไร แต่ย้อนกลับไปดูพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 ซึ่งเป็นพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการปกครองคณะสงฆ์ฉบับแรก ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 5 กำหนดว่า วัดมี 3 อย่าง คือ พระอารามหลวง อารามราษฎร์ และที่สำนักสงฆ์ และกำหนดให้ความหมายของคำว่า “ที่สำนักสงฆ์” คือวัดซึ่งยังมิได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา (กองแผนงานกรมศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, 2542)

ต่อมาเมื่อมีการยกเลิกพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 และตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 ขึ้นใช้บังคับแทน มาตรา 38 กำหนดให้วัดมี 2 อย่าง คือ วัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา อย่างหนึ่ง และสำนักสงฆ์ อีกอย่างหนึ่ง ต่อมาได้มีการยกเลิกพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 และตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันขึ้นใช้บังคับแทน โดยมาตรา 31 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 กำหนดให้วัดมี 2 อย่าง คือ วัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาอย่างหนึ่ง และสำนักสงฆ์ อีกอย่างหนึ่ง โดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ที่ตราขึ้นในภายหลังมิได้มีบทบัญญัติให้เห็นว่ามีความประสงค์จะให้ลักษณะของสำนักสงฆ์มีความหมายเปลี่ยนแปลงไปจากที่เคยบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 จึงต้องถือว่าสำนักสงฆ์ หมายถึง วัดที่ยังมิได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา (คชาภรณ์ เจริญศรี, 2554)

จากที่อ้างถึงพระราชบัญญัติปกครองคณะสงฆ์ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน จึงพอสรุปได้ว่า ที่พักรักษาตัว หมายถึง สถานที่พำนักพักพิงชั่วคราวของพระภิกษุสามเณร ซึ่งยังมีได้เป็นวัดที่ถูกต้องตามกฎหมาย ที่พักรักษาตัว จึงไม่มีสิทธิใช้คำว่า สำนักสงฆ์ หรือ วัด นำหน้าชื่อสถานที่ แต่หากดำเนินการขอสร้างวัด และตั้งวัดตามระเบียบของทางราชการ เมื่อได้รับอนุญาตให้สร้างวัด และตั้งวัดโดยถูกต้องตามกฎหมาย จึงจะถือว่าเป็นวัดที่ถูกต้องตามกฎหมาย ภายใต้คำกล่าวที่ว่า “ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตรวจสอบ ร่วมใช้ประโยชน์ และร่วมดูแลรักษา” (พระนฤพันธ์ ญาณิสฺสโร, 2562)

ดังนั้นการนำเสนอในครั้งนี้เพื่อสังเคราะห์ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการกิจการคณะสงฆ์ของที่พักรักษาตัว

ความหมายและความสำคัญของที่พักสงฆ์

ที่พักสงฆ์ คือสถานที่ที่พำนักพักพิงชั่วคราวของพระภิกษุสามเณรซึ่งยังมิได้เป็นวัดที่ถูกต้องตามกฎหมาย แล้วการจะเป็นวัดที่ถูกต้องตามกฎหมายมีขั้นตอนอย่างไรนั้น ก็ต้องเข้าใจก่อนว่า ตามมาตรา 31 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 นั้น วัดมี 2 อย่างคือ วัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา อย่างหนึ่ง และสำนักสงฆ์ อีกอย่างหนึ่ง ให้วัดมีฐานะเป็นนิติบุคคล เจ้าอาวาสเป็นผู้แทนของวัดในกิจการทั่วไป ส่วนการสร้างวัดและตั้งวัดนั้นให้เป็นไปตามวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

สำหรับการขอตั้งวัดตามกฎหมายฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2507) ข้อ 4 เมื่อได้สร้างเสนาสนะขึ้นเป็นหลักฐาน พร้อมทั้งจะเป็นที่พำนักของพระภิกษุสงฆ์ได้แล้ว ให้ผู้ได้รับอนุญาตสร้างวัด ทายาท หรือผู้แทน เสนอรายงานการก่อสร้างวัดและจำนวนพระภิกษุที่จะอยู่ประจำไม่น้อยกว่า 4 รูป พร้อมทั้งเสนอนามวัดพระภิกษุซึ่งสมควรเป็นเจ้าอาวาสเพื่อขอตั้งเป็นวัดต่อนายอำเภอและเมื่อมีการพิจารณา การปรึกษาและการรายงานการขอตั้งวัดโดยหน่วยงานราชการต่าง ๆ ตามลำดับ จนถึงมหาเถรสมาคม พิจารณาเห็นชอบด้วย สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติจะได้ประกาศตั้งวัดในราชกิจจานุเบกษาตามแบบ ว.1 ท้ายกฎกระทรวง จากบทบัญญัติของกฎหมายและกฎกระทรวงดังกล่าว

สภาพปัญหาในการบริหารจัดการที่พักรักษา

วัดที่จะมีฐานะเป็นนิติบุคคลซึ่งหมายความว่ารวมถึงวัดประเภทสำนักสงฆ์ด้วยนั้น หลังจากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติออกหนังสืออนุญาตให้สร้างวัดแล้ว ยังจะต้องมีการดำเนินการเพื่อขอตั้งเป็นวัดต่อนายอำเภอและผ่านขั้นตอนการพิจารณา การปรึกษาและการรายงานการขอตั้งวัด โดยหน่วยงานราชการต่าง ๆ ตามลำดับ จนถึงมหาเถรสมาคมพิจารณาเห็นชอบด้วยแล้ว สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติจะจัดทำประกาศตั้งวัดเพื่อเสนอนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีที่ได้รับมอบหมายลงนามประกาศแล้วจึงจะประกาศตั้งเป็นวัดในราชกิจจานุเบกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาตินำขึ้นทะเบียนวัดต่อไป

ดังนั้นวัดประเภทสำนักสงฆ์ ซึ่งมีฐานะเป็นนิติบุคคลและมีเจ้าอาวาสเป็นผู้แทนในกิจการทั่วไปนั้นจะต้องมีการดำเนินการตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้นจนกระทั่งมีการประกาศตั้งเป็นวัดในราชกิจจานุเบกษาแล้ว หากอยู่ระหว่างการดำเนินการขอตั้งวัดก็จะเรียกว่า ที่พักสงฆ์ ซึ่งวัดประเภทสำนักสงฆ์และวัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมานั้น เมื่อเป็นนิติบุคคลแล้วย่อมมีสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือกฎหมายอื่น และมีสิทธิและหน้าที่เช่นเดียวกับบุคคลธรรมดาตามที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 66 และมาตรา 67 บัญญัติไว้ เช่นมีอำนาจในการทำนิติกรรมกับบุคคลภายนอกโดยผ่านทางเจ้าอาวาส สิทธิในการมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน ป้องกันรักษาทรัพย์สิน และติดตามทรัพย์สินกลับคืน สิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองมิให้ใครมาละเมิด เป็นต้น ซึ่งจะได้นำเสนอรายละเอียดในตอนต่อ ๆ ไป (อุดมศักดิ์ ชูโตชนะ, 2560)

1) ปัญหาด้านข้อกฎหมาย

สำนักสงฆ์ที่กระจายอยู่ทั่วประเทศไทย ย่อมเป็นการใช้เรียกชื่อพ้องเป็นเพียงที่พักรักษา คือเป็นที่พำนักของพระภิกษุที่ไม่ได้ขออนุญาตสร้างวัดและตั้งวัดเพราะสำนักสงฆ์ ตามมาตรา 31 นั้น อาจแปลตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย คือ วัดที่ยังไม่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา ซึ่งถ้าเกิดคดีความขึ้น¹ ที่พักรักษาที่ไม่ได้ขออนุญาตในการสร้างวัดและการตั้งวัดย่อมไม่อยู่ในความคุ้มครองหรือในบังคับของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ดังเช่นมาตรา 34 บัญญัติว่า “ที่วัด และที่ธรณีสงฆ์ จะโอนกรรมสิทธิ์ได้ก็แต่โดยพระราชบัญญัติ² เมื่อที่พักรักษาไม่ใช่วัด ย่อมไม่อยู่ในสายการปกครองของคณะสงฆ์ ทั้งฝ่ายสงฆ์ และฝ่ายบ้านเมืองจึงควบคุมได้ยาก อีกทั้งการจัดประโยชน์ในอสังหาริมทรัพย์ ก็อาจไม่ถูกต้องตามกฎหมาย อาจก่อให้เกิดกรณีพิพาทขึ้นได้ ซึ่งอาจเป็นที่เสื่อมเสียแก่พระศาสนาได้เหมือนกัน

ปัญหาอันเนื่องด้วยกฎหมายที่เกี่ยวข้องของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 กฎกระทรวงที่ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และกฎหมายเถรสมาคม บางส่วนไม่เหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน เนื่องจากกฎหมายต่าง ๆ เหล่านี้มีพื้นฐานมาจากพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 1484 แม้จะมีการแก้ไขปรับปรุงมาตามลำดับก็ตาม ก็ยังคงมีลักษณะบางประการไม่เหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน ซึ่งจะได้กล่าวต่อไป คือ

2) ปัญหาอำนาจหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาในคณะสงฆ์ในการควบคุมดูแลการจัดประโยชน์ในศาสนสมบัติ

การปกครองคณะสงฆ์ ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ได้กำหนดไว้ในมาตรา 2 “คณะสงฆ์ต้องอยู่ภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคม การจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎมหาเถรสมาคม” และมาตรา 20 ทวิ ได้บัญญัติไว้ว่า “เพื่อประโยชน์แก่การปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ให้มีเจ้าคณะใหญ่ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์” สำหรับการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค ได้จัดแบ่งเขตปกครองเป็นภาค จังหวัด อำเภอ และตำบล โดยมีเจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะตำบล เป็นผู้ปกครองตามลำดับชั้น การปกครองคณะสงฆ์มีขั้นตอนที่ต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินการค่อนข้าง

¹คำพิพากษาฎีกาที่ 7490/2542 ระหว่างวัดโนนสูง และนายสมร บุญคน กับพวกจำเลยว่า วัดที่ได้รับอนุญาตให้สร้างเป็นวัดได้ แต่ยังไม่ได้ดำเนินการจัดตั้งเป็นวัด เป็นเพียงสำนักสงฆ์ไม่มีอำนาจฟ้องคดี จึงถือว่ายังไม่เป็นนิติบุคคล.

²คำพิพากษาฎีกาที่ 2741/2541 ที่ดินพิพาทเป็นทรัพย์สินที่พระภิกษุ ส. ได้มาในระหว่างเวลาที่อยู่ในสมณเพศ และพระภิกษุ ส. ไม่ได้จำหน่ายไปในระหว่างมีชีวิตหรือทำพินัยกรรมอย่างอื่น ที่ดินพิพาทจึงตกเป็นกรรมสิทธิ์ของวัด ซึ่งเป็นวัดที่เป็นภูมิลำเนาของพระภิกษุ ส. ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1623 ดังนี้ ไม่ว่าโจทก์จะซื้อมาโดยสุจริตไม่ก็ตาม โจทก์ก็ย่อมไม่ได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินพิพาท เพราะตาม พ.ร.บ.คณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มาตรา 34 ที่วัดจะโอนกรรมสิทธิ์ได้ก็แต่โดยพระราชบัญญัติโจทก์ย่อมไม่มีอำนาจฟ้องขับไล่จำเลยซึ่งอาศัยอยู่ในที่ดินพิพาทได้.

ยาวนาน อาจจะทำให้เกิดปัญหาในการควบคุมดูแลในปกครองของสงฆ์ได้ ที่เกิดจากความเชื่อถือไว้วางใจได้ ความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่เหมาะสม (พระมหาวีรุต ธีรวโร, 2562) โดยเฉพาะการบริหาร จัดการผลประโยชน์ในอสังหาริมทรัพย์ซึ่งเป็นศาสนสมบัติของวัด อีกทั้งไม่มีข้อบัญญัติถึงอำนาจและหน้าที่ของพระสังฆาธิการที่เป็นผู้บังคับบัญชาของเจ้าอาวาส ในการควบคุมดูแลการจัดประโยชน์ใน ศาสนสมบัติของวัดกฎกระทรวงกำหนดไว้เป็นเพียงการเสนอเรื่องตามลำดับชั้นถึงกรมการศาสนา

แนวทางการแก้ปัญหาในการบริหารจัดการที่พักรงสงฆ์

ที่พักรงสงฆ์ที่ไม่ได้ขออนุญาตในการสร้างวัดและการตั้งวัดย่อมไม่อยู่ในความคุ้มครองหรือในบังคับของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ดังเช่นมาตรา 34 บัญญัติว่า “ที่วัด และที่ธรณีสงฆ์ จะโอนกรรมสิทธิ์ได้ก็แต่โดยพระราชบัญญัติ และห้ามมิให้บุคคลโดยกายุความขึ้นต่อสู้กับวัดในเรื่องทรัพย์สินอันเป็นที่วัด และที่ธรณีสงฆ์” มาตรา 35 บัญญัติว่า “ที่วัดและที่ธรณีสงฆ์เป็นทรัพย์สินซึ่งไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี” เมื่อที่พักรงสงฆ์ไม่ใช่วัด ย่อมไม่อยู่ในสายการปกครองของคณะสงฆ์ ทั้งฝ่ายสงฆ์ และฝ่ายบ้านเมืองจึงควบคุมได้ยาก อีกทั้งการจัดประโยชน์ในอสังหาริมทรัพย์ ก็อาจไม่ถูกต้องตามกฎหมาย อาจก่อให้เกิดกรณีพิพาทขึ้นได้ ซึ่งอาจเป็นที่เสื่อมเสียแก่พระศาสนาได้เหมือนกัน (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2550) จึงเสนอแนวทางดังนี้

1) การจัดการปัญหาข้อกฎหมายในการบริหารจัดการศาสนสมบัติ

ปัญหานี้เนื่องด้วยกฎหมายที่เกี่ยวข้องของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 กฎกระทรวงที่ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และกฎหมายเถรสมาคม บางส่วนไม่เหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน เนื่องจากกฎหมายต่าง ๆ เหล่านี้มีพื้นฐานมาจากพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 1484 แม้จะมีการแก้ไขปรับปรุงมาตามลำดับก็ตาม ก็ยังคงมีลักษณะบางประการไม่เหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน ซึ่งจะได้กล่าวต่อไป คือ

2) การเป็นผู้แทนในการจัดการศาสนสมบัติ

การเป็นผู้แทนในการจัดการศาสนสมบัติ จะต้องกำหนดให้ที่พักรงสงฆ์ให้อยู่ในการกำกับดูแลของวัดที่ถูกต้อง เพื่อจะได้มีฐานะเป็นนิติบุคคล ตามความในมาตรา 31 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ดังนั้น จึงต้องตกอยู่ภายใต้บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และกฎหมายอื่น ๆ ด้วย ย่อมมีสิทธิและหน้าที่ต่าง ๆ ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเช่น เรื่องสถานะนิติบุคคล เว้นแต่สิทธิและหน้าที่ที่จะพึงมีได้เฉพาะบุคคลธรรมดา การแสดงเจตนาในการใช้สิทธิและหน้าที่จึงจำเป็นต้องมีผู้แทน ซึ่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 31 วรรคสามว่า “เจ้าอาวาสเป็นผู้แทนของวัดในกิจการทั่วไป” ดังนั้นเจ้าอาวาสจึงเป็นทั้งผู้ปกครองของวัดตามมาตรา 37 (2) และเป็นผู้แทนวัดตามมาตรา 31 วรรคสาม ทั้งมีฐานะเป็นเจ้าพนักงานตามความใน

ประมวลกฎหมายอาญา ตามมาตรา 45 ตำแหน่งเจ้าอาวาส จึงเป็นตำแหน่งที่มีความสำคัญยิ่ง หน้าที่ที่สำคัญอย่างหนึ่งของเจ้าอาวาส คือ บำรุงรักษา วัด จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี ตามมาตรา 37 (1) การจัดการศาสนสมบัติของวัดในปัจจุบันจำเป็นต้องใช้ความรู้ความสามารถสูงในการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดประโยชน์ทั้งด้านศาสนาและด้านรายได้ของวัด เจ้าอาวาสในฐานะผู้แทนของวัดมีทั้งบทบาทของสงฆ์ที่จะต้องจรรโลงพระพุทธศาสนา รวมไปถึงการปกครองสงฆ์ ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาในวัดและปกครองสวดสองคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักพักอาศัยอยู่ในวัดอีกทั้งยังทำหน้าที่ในการจัดการกิจการต่าง ๆ อันเกี่ยวเนื่องกับวัดทั้งสิ้น โดยเฉพาะในฐานะผู้แทนของวัดในการบริหารจัดการอสังหาริมทรัพย์ที่เป็นศาสนสมบัติของวัด เจ้าอาวาสต้องมีผลผูกพันทางกฎหมายตามประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และกฎหมายอื่น ๆ แต่การกำหนดคุณสมบัติของเจ้าอาวาส ตามกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ 16 (พ.ศ. 2535) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ เป็นการให้ความสำคัญในการปกครองคณะสงฆ์เท่านั้นไม่ได้กำหนดคุณสมบัติด้านการศึกษาในทางโลกเอาไว้ด้วย การจัดประโยชน์ในอสังหาริมทรัพย์ อันเป็นศาสนสมบัติของวัด กรณีนี้ผู้เขียนเห็นว่ามีส่วนที่ต้องเกี่ยวข้องกับกฎหมาย เช่น นิติกรรมสัญญา เป็นต้น รวมไปถึงศาสตร์ในการบริหาร ซึ่งหากขาดความรู้ความเข้าใจการศึกษาทางโลกแล้ว อาจเป็นผลเสียและส่งผลไปถึงการมอบอำนาจให้บุคคลอื่นที่จะเข้ามารองรับอำนาจของเจ้าอาวาสในฐานะผู้รับมอบอำนาจ รวมไปถึงการวางมาตรการหรือการมอบอำนาจให้บุคคล คณะกรรมการ หรือคณะบุคคล ดำเนินการบริหารจัดการแทนเจ้าอาวาส ก็อาจเกิดผลเสีย และไม่มีประสิทธิภาพในการบริหารและจัดการได้ นอกจากนี้ตำแหน่งเจ้าอาวาส มาตรา 45 ถือว่าเป็นเจ้าพนักงาน ตามประมวลกฎหมายอาญา ถ้าเจ้าอาวาสหรือผู้แทนเจ้าอาวาสหรือผู้จัดประโยชน์ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งดำเนินการจัดประโยชน์แทนวัดโดยมิชอบ โดยหลักปฏิบัติดังกล่าวทั้งรู้และไม่รู้เท่าถึงการณ์ ถือว่ามีความผิดทางกฎหมาย เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว หากขาดการบริหารจัดการอสังหาริมทรัพย์ของวัดที่เหมาะสม เจ้าอาวาสอาจจะมีผลผิดในฐานะเจ้าพนักงานปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบได้

การจัดหาประโยชน์จากศาสนสมบัติวัด ในกรณีที่วัดมีที่ดินมากพอจะนำมาหาประโยชน์ได้ ก็ให้วัดเหล่านั้นจัดหาประโยชน์เข้าวัดจากที่ดินเหล่านั้นได้ โดยการตั้งไวยาวัจกรเป็นตัวแทนของเจ้าอาวาสหรือแต่งตั้งผู้จัดหาประโยชน์ของวัดขึ้นดำเนินการ เหตุที่ต้องแต่งตั้งไวยาวัจกร ก็เพราะว่าการจัดประโยชน์ในศาสนสมบัติวัด โดยเฉพาะอสังหาริมทรัพย์เป็นเรื่องธุรกิจการค้าเชิงพาณิชย์ และการเงินซึ่งไม่เหมาะสมที่จะให้เจ้าอาวาสเข้ามาจัดการด้วยตนเอง กฎหมายจึงตั้งให้ไวยาวัจกรเป็นตัวแทนเจ้าอาวาส และเป็นตัวแทนของวัด ซึ่งวัดต้องรับผิดชอบในการกระทำนั้น ถ้าได้กระทำภายในขอบเขตอำนาจที่ได้รับมอบหมาย ดังนั้น ตำแหน่งไวยาวัจกร จึงเป็นตำแหน่งที่สำคัญสำหรับกิจการของคณะสงฆ์ตำแหน่งหนึ่ง ตามบทบัญญัติกำหนดให้ช่วยงานเจ้าอาวาส หรือ แทนเจ้าอาวาสเมื่อได้รับมอบหมายหน้าที่จากเจ้าอาวาส จึงจะมีอำนาจโดยสมบูรณ์ในการดูแลรักษาและจัดการทรัพย์สินของ

วัดตามที่ได้รับมอบหมาย จากคุณสมบัติของคฤหัสถ์ ผู้ที่จะได้รับการแต่งตั้งเป็นไวยาวัจกร กรณีนี้ ผู้เขียนเห็นว่ายังไม่ได้กำหนดคุณสมบัติบางประการของไวยาวัจกรที่เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน เช่น ไม่ได้กำหนดคุณสมบัติทางการศึกษาของไวยาวัจกร อีกทั้งวาระในการดำรงตำแหน่ง และการสรรหาตัวบุคคลที่เหมาะสมกับกิจการที่ได้รับมอบอำนาจเฉพาะเรื่อง อำนาจในการแต่งตั้งไวยาวัจกร นั้น คือ เจ้าอาวาสของวัดนั้นปรึกษาสงฆ์ในวัดพิจารณาคัดเลือกคฤหัสถ์ผู้มีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ และโดยทั่วไปแล้วเจ้าอาวาสมักจะแต่งตั้งบุคคลที่มีความคุ้นเคย หรือญาติพี่น้อง ให้เป็นผู้จัดการประโยชน์ในศาสนสมบัติของวัด และในการจัดประโยชน์ในอสังหาริมทรัพย์บางประการจะต้องเกี่ยวข้องกับตัวบทกฎหมาย เช่น การทำนิติกรรมสัญญาต่าง ๆ ซึ่งจะต้องรู้เรื่องกฎหมายอย่างถ่องแท้ ดังนั้นหากไวยาวัจกร ไม่มีคุณสมบัติที่เหมาะสมย่อมทำให้เกิดผลเสียในการบริหารจัดการอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งเป็นศาสนสมบัติของวัดได้

3) การเป็นผู้แทนในการควบคุมตรวจสอบและการถ่วงดุลอำนาจของผู้เกี่ยวข้อง

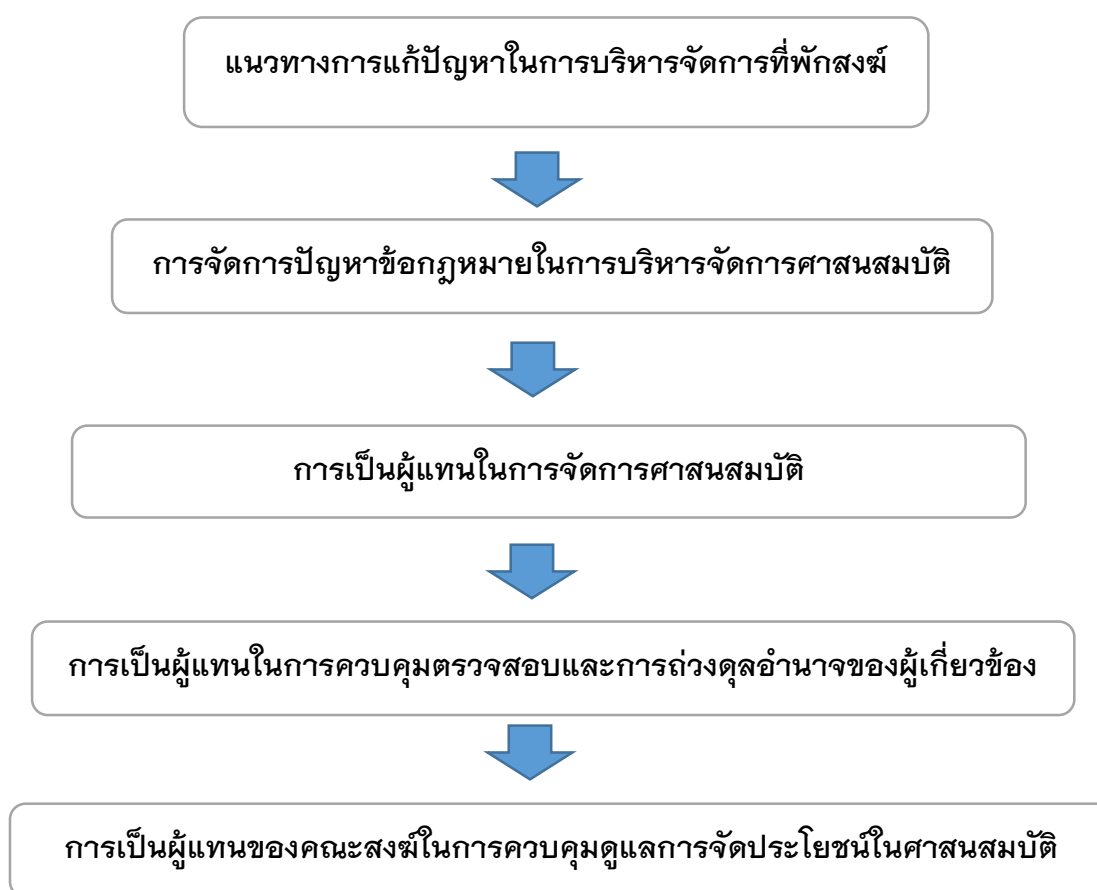
มาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ได้บัญญัติถึงการสร้างวัด การตั้งวัด การรวมวัด การย้ายวัด การยุบเลิกวัด และการขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา โดยไม่ได้กล่าวถึงการสร้างสำนักสงฆ์ ดังนั้น สำนักสงฆ์ที่กระจายอยู่ทั่วประเทศไทย ย่อมเป็นการใช้เรียกชื่อพ้องเป็นเพียงที่พักสงฆ์ คือ เป็นที่พำนักของพระภิกษุที่ไม่ได้ขออนุญาตสร้างวัดและตั้งวัดเพราะสำนักสงฆ์ ตามมาตรา 31 นั้น อาจแปลตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย คือ วัดที่ยังไม่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา ซึ่งถ้าเกิดคดีความขึ้น กรณีนี้ ที่พักสงฆ์ที่ไม่ได้ขออนุญาตในการสร้างวัดและการตั้งวัดย่อมไม่อยู่ในความคุ้มครองหรือในบังคับของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ดังเช่นมาตรา 34 บัญญัติว่า “ที่วัด และที่ธรณีสงฆ์ จะโอนกรรมสิทธิ์ได้ก็แต่โดยพระราชบัญญัติ และห้ามมิให้บุคคลโดยอาชญาความขึ้นต่อสู้กับวัดในเรื่องทรัพย์สินอันเป็นที่วัด และที่ธรณีสงฆ์” มาตรา 35 บัญญัติว่า “ที่วัดและที่ธรณีสงฆ์เป็นทรัพย์สินซึ่งไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี” เมื่อที่พักสงฆ์ไม่ใช่วัด ย่อมไม่อยู่ในสายการปกครองของคณะสงฆ์ ทั้งฝ่ายสงฆ์ และฝ่ายบ้านเมืองจึงควบคุมได้ยาก อีกทั้งการจัดประโยชน์ในอสังหาริมทรัพย์ ก็อาจไม่ถูกต้องตามกฎหมาย อาจก่อให้เกิดกรณีพิพาทขึ้นได้ ซึ่งอาจเป็นที่เสื่อมเสียแก่พระศาสนาได้เหมือนกัน

4) การเป็นผู้แทนของคณะสงฆ์ในการควบคุมดูแลการจัดประโยชน์ในศาสนสมบัติ

การปกครองคณะสงฆ์ ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ได้กำหนดไว้ในมาตรา 2 “คณะสงฆ์ต้องอยู่ภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคม การจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎมหาเถรสมาคม” และมาตรา 20 ทวิ ได้บัญญัติไว้ว่า “เพื่อประโยชน์แก่การปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ให้มีเจ้าคณะใหญ่ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์” สำหรับการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค ได้จัดแบ่งเขตปกครองเป็นภาค จังหวัด อำเภอ และตำบล โดยมีเจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะตำบล เป็นผู้ปกครอง

ตามลำดับชั้น การปกครองคณะสงฆ์มีขั้นตอนที่ต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินการค่อนข้างยาวนาน อาจจะทำให้เกิดปัญหาในการควบคุมดูแลในปกครองของสงฆ์ได้ โดยเฉพาะการบริหาร จัดการ ผลประโยชน์ในอสังหาริมทรัพย์ซึ่งเป็นศาสนสมบัติของวัด อีกทั้งไม่มีข้อบัญญัติถึงอำนาจและหน้าที่ของพระสังฆาธิการที่เป็นผู้บังคับบัญชาของเจ้าอาวาส ในการควบคุมดูแลการจัดประโยชน์ในศาสนสมบัติของวัดกฎกระทรวงกำหนดไว้เป็นเพียงการเสนอเรื่องตามลำดับชั้นถึงกรมการศาสนา

ดังนั้นในการกำหนดเป็นผู้แทนของคณะสงฆ์ในการควบคุมดูแลการจัดประโยชน์ในศาสนสมบัติ จะส่งผลดีต่อการบริหารคณะสงฆ์ได้อย่างเหมาะสมต่อไป “ที่วัดและที่ธรณีสงฆ์เป็นทรัพย์สินซึ่งไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี” เมื่อที่พัทธสงฆ์ไม่ใช้วัด ย่อมไม่อยู่ในสายการปกครองของคณะสงฆ์ ทั้งฝ่ายสงฆ์ และฝ่ายบ้านเมืองจึงควบคุมได้ยาก อีกทั้งการจัดประโยชน์ในอสังหาริมทรัพย์ ก็อาจไม่ถูกต้องตามกฎหมาย อาจก่อให้เกิดกรณีพิพาทขึ้นได้ ซึ่งอาจเป็นที่เสื่อมเสียแก่พระศาสนาได้เหมือนกัน จากการนำเสนอในเบื้องต้นสามารถนำเสนอในรูปแบบแผนภูมิได้ดังนี้

แผนภูมิที่ 1 แนวทางการแก้ปัญหาในการบริหารจัดการที่พัทธสงฆ์

บทสรุป

ที่พัทลุงซึ่งไม่ได้ขออนุญาตในการสร้างวัดและการตั้งวัดย่อมไม่อยู่ในความคุ้มครองหรือในบังคับของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ดังเช่นมาตรา 34 บัญญัติว่า “ที่วัด และที่ธรณีสงฆ์ จะโอนกรรมสิทธิ์ได้ก็แต่โดยพระราชบัญญัติ และห้ามมิให้บุคคลโดยกายุความขึ้นต่อสู้กับวัดในเรื่องทรัพย์สินอันเป็นที่วัด และที่ธรณีสงฆ์” มาตรา 35 บัญญัติว่า “ที่วัดและที่ธรณีสงฆ์เป็นทรัพย์สินซึ่งไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี” เมื่อที่พัทลุงไม่ใช่วัด ย่อมไม่อยู่ในสายการปกครองของคณะสงฆ์ ทั้งฝ่ายสงฆ์ และฝ่ายบ้านเมืองจึงควบคุมได้ยาก อีกทั้งการจัดประโยชน์ในอสังหาริมทรัพย์ ก็อาจไม่ถูกต้องตามกฎหมาย อาจก่อให้เกิดกรณีพิพาทขึ้นได้ ซึ่งอาจเป็นที่เสื่อมเสียแก่พระศาสนาได้เหมือนกัน ดังนั้นในการกำหนดเป็นผู้แทนของคณะสงฆ์ในการควบคุมดูแลการจัดประโยชน์ในศาสนสมบัติ จะส่งผลดีต่อการบริหารคณะสงฆ์ได้อย่างเหมาะสมต่อไป

ดังนั้นการเป็นผู้แทนในการควบคุมตรวจสอบและการถ่วงดุลอำนาจของผู้เกี่ยวข้อง การเป็นผู้แทนในการจัดการศาสนสมบัติ การจัดการปัญหาข้อกฎหมายในการบริหารจัดการศาสนสมบัติและการเป็นผู้แทนของคณะสงฆ์ในการควบคุมดูแลการจัดประโยชน์ในศาสนสมบัติ เพราะว่าที่วัดและที่ธรณีสงฆ์เป็นทรัพย์สินซึ่งไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี เมื่อที่พัทลุงไม่ใช่วัด ย่อมไม่อยู่ในสายการปกครองของคณะสงฆ์ ทั้งฝ่ายสงฆ์ และฝ่ายบ้านเมืองจึงควบคุมได้ยาก อีกทั้งการจัดประโยชน์ในอสังหาริมทรัพย์ ก็อาจไม่ถูกต้องตามกฎหมาย อาจก่อให้เกิดกรณีพิพาทขึ้นได้ หรือนำไปสู่ความขัดแย้งในระดับสูงต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2540). *คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการศาสนา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- กองแผนงานกรมศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). *พระราชบัญญัติกฎระเบียบและคำสั่งของคณะสงฆ์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- คชาภรณ์ เจริญศรี และคณะ. (2554). *คู่มือพระสังฆาธิการ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2551). *การปกครองคณะสงฆ์ไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2549). *พุทธวิธีการบริหาร*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระนฤพันธ์ ญาณิสฺสโร. (2562). วิถีครูบา: แนวคิดและกลไกการพัฒนาสังคมแบบมีส่วนร่วม. *วารสารศิลปการจัดการ*, 3(3), 205–222.

- พระมหาวิจิตฺต ธีรวิโส. (2562). การพัฒนาสมรรถนะของพระสังฆาธิการในจังหวัดสุรินทร์. *วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์*, 4(1), 169–180.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2560). *ปัญหาข้อกฎหมายในการบริหารจัดการศาสนสมบัติของ วัด*. สืบค้นเมื่อ 30 มีนาคม 2561. จาก <http://web.krisdika.go.th/activityDetail.jsp?actType=I&actCode=74&head=4&item=n5>.
- อุดมศักดิ์ ชูโตชนะ. (2561). *ที่พักสงฆ์ สำนักสงฆ์ และวัด 1*. สืบค้นเมื่อ 30 มีนาคม 2561. จาก http://sta.onab.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=337&Itemid=348.

การบริหารจัดการศึกษารับความปกติใหม่หลังวิกฤตโควิด – 19

The New Normal In Educational Administration After The Covid-19 Crisis

พัชรารณ ดวงชื่น

Pacharaporn Duangchurn

มหาวิทยาลัยคริสเตียน

Christian University, Thailand

E-mail: toom_cct@yahoo.com

Received July 23, 2020; Revised August 25, 2020; Accepted September 25, 2020

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารจัดการศึกษาในการเตรียมรับความปกติใหม่(New normal) ที่จะเกิดขึ้นหลังวิกฤตโควิด-19 สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ที่ต้องบริหารจัดการศึกษาภายใต้รูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างใหม่ที่แตกต่างจากอดีต อันเนื่องจากมีบางสิ่งมากระทบจนแบบแผนและแนวทางปฏิบัติที่คนในสังคมคุ้นเคยอย่างเป็นปกติและเคยคาดหวังล่วงหน้าได้ต้องเปลี่ยนแปลงไปสู่วิถีใหม่ เช่น การเว้นระยะห่างทางสังคม การใส่แมส ฯลฯ เป็นต้น ผู้บริหารจึงต้องมีการบริหารจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับความปกติใหม่โดยมีแนวทางในการบริหาร ได้แก่ การเตรียมความพร้อมในการเรียนการสอนออนไลน์ด้านอุปกรณ์และเทคโนโลยี การออกแบบหลักสูตรโดยคำนึงถึงความแตกต่างของนักเรียนแต่ละคน การบริหารจัดการโรงเรียนและครูให้ประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้ มีการหารือและวางแผนร่วมกันของบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในทุกภาคส่วน ตั้งแต่ผู้กำหนดนโยบาย ผู้บริหารสถานศึกษา ครู บุคลากรทางการศึกษา ผู้ประกอบการในภาคธุรกิจและภาคประชาสังคม พ่อแม่ ผู้ปกครอง รวมถึงการเตรียมความพร้อมทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจของครูและนักเรียน

คำสำคัญ: การบริหารจัดการศึกษา; ความปกติใหม่; วิกฤตโควิด-19

ABSTRACT

The purpose of this study was to provide management ideas for school administrators after the COVID-19 crisis under a new lifestyle that is different from the past. Due to the fact that there are some things affecting until we have to change to a new normal, we used to leave home to work and study, but now we have to stay at home. If there is a need to go out of the house for shopping

or even to see a doctor. We must wear masks to prevent disease, keep distance for the person, often wash hands for 230 seconds, wipe hands with alcohol, etc. The concept of educational management in accordance with the new normal is the preparation of online teaching for equipment and technology, the curriculum design taking into account the differences of each student, the schools and teachers management for a successful learning through discussions and participatory planning of the parties involved in all sectors; policy makers, school administrators, teacher, educational staff, entrepreneurs in the business sector and civil society, parents, including physical and mental preparation of teacher and students.

Keywords: Educational Administration; New normal; Covid-19 Crisis

บทนำ

การระบาดของไวรัสโคโรนา พ.ศ. 2562–2563 เป็นการระบาดทั่วโลก โดยมีสาเหตุมาจากไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ เริ่มต้นขึ้นในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2562 โดยพบครั้งแรกในนครอู่ฮั่น เมืองหลวงของมณฑลหูเป่ย์ ประเทศจีน องค์การอนามัยโลกได้ประกาศให้การระบาดนี้เป็นภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุขระหว่างประเทศ ในวันที่ 30 มกราคม 2563 และประกาศให้เป็นโรคระบาดทั่ว ในวันที่ 11 มีนาคม 2563 จากเดิมที่เราคิดว่าเรื่องโรคระบาดอาจเป็นเรื่องไกลตัว เราเห็นการแพร่ระบาดของโรคซาร์สและพบเจอกับวิกฤตต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง แต่เราไม่เคยคิดว่ามันจะมาถึงตัว จนกระทั่งโควิด – 19 มาถึงและก่อให้เกิดผลกระทบไปทั่วโลก วันนี้ทุกคนจึงตระหนักเพิ่มขึ้นว่าวิกฤตที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องใกล้ตัวที่ทำให้ชีวิตไม่เหมือนเดิม สังคมจึงต้องเตรียมพร้อมหลายเรื่อง ความไม่เหมือนเดิมหลังต้องเผชิญกับวิกฤตโควิด – 19 เริ่มต้นจากชีวิตของคนเราที่เปลี่ยนแปลงไป ขณะที่หลายหน่วยงานองค์กร ต่างปรับความคิด พฤติกรรม และวิถีการทำงานที่มีความยืดหยุ่นมากขึ้น จากเดิมคนทำงานมักให้ความสำคัญกับ Work – Life Balance สร้างสมดุลระหว่างชีวิตงานและชีวิตส่วนตัวเป็นสำคัญ แต่ปัจจุบันที่เราทุกคนต่าง Work from Home มีสัดส่วนเวลาของการทำงานและชีวิตส่วนตัวเกิดขึ้นพร้อม ๆ กันสลับสับเปลี่ยนกันไปตลอดทั้งวัน เกิด Work – Life Integration ที่ชีวิตการทำงานหลอมรวมกับชีวิตส่วนตัวเป็นหนึ่งเดียว จนเราต้องสร้างวินัยในการทำงาน ท่ามกลางอิสระและความยืดหยุ่นที่เพิ่มขึ้นจาก Work from Home นอกจาก Work from Home ที่สร้างเศรษฐกิจคนติดบ้าน (From Home Economy) ทำให้ e – Commerce และการทำธุรกรรมทางออนไลน์เติบโตอย่างก้าวกระโดดแล้ว อีกหนึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัด ในช่วงวิกฤตโควิด – 19 ก็คือคนให้ความสนใจและมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องสุขภาพและสาธารณสุขมากขึ้น เช่น ให้ความสำคัญกับการล้างมือ การสวมหน้ากากอนามัย หรือแม้แต่การนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ ส่งผลให้เรื่อง Digital Transformations ที่เคยมีการพูดถึงมาอย่างยาวนานและเกิดขึ้นช้ามาก กลับถูกขับเคลื่อนได้เร็วขึ้น (ชัยชนะ มิตรพันธ์,

2563) เมื่อวิกฤตการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ระลอกแรกเริ่มคลี่คลายลง หลายๆ ภาคส่วนเริ่มพูดถึง “ความปกติใหม่” หรือ “New Normal” ที่จะตามมา การมาเยือนของวิกฤตโรคระบาดทำให้เกิดคำถามเกี่ยวกับระบบการศึกษาหลากหลายด้าน เป็นต้นว่าเราจะออกแบบการเรียนรู้ในยุคโควิด-19 ให้มีประสิทธิภาพได้อย่างไร ทักษะและหลักสูตรโลกการศึกษารูปแบบใหม่หลังจากนี้ควรมีหน้าตาแบบไหน เทคโนโลยีจะเข้ามามีบทบาทด้านการเรียนรู้หรือทำให้ความเหลื่อมล้ำแย่กว่าเดิม จริงหรือไม่ที่เราสามารถเปลี่ยนวิกฤตครั้งนี้ให้กลายเป็นโอกาสทางการศึกษา จากความผิดปกติแบบใหม่ที่ไม่เหมือนเดิม (New Abnormal) ที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษา ทำให้สถานศึกษาต้องอยู่ให้รอดต้องปรับตัว เพราะวิกฤตโควิด - 19 เป็นบททดสอบของความจำเป็นครั้งใหญ่ในการบริหารจัดการการศึกษาที่ต้องปรับเปลี่ยนวิธีคิดใหม่ให้สอดคล้องกับความปกติใหม่ที่เกิดขึ้น

ความปกติใหม่ (New Normal)

ความปกติใหม่ (New Normal) เป็นรูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างใหม่ที่แตกต่างจากอดีต อันเนื่องมาจากมีบางสิ่งมากระทบจนแบบแผนและแนวทางปฏิบัติที่คนในสังคมคุ้นเคยอย่างเป็นปกติและเคยคาดหมายล่วงหน้าได้ ต้องเปลี่ยนแปลงไปสู่วิถีใหม่ภายใต้หลักมาตรฐานใหม่ที่ไม่คุ้นเคย รูปแบบวิถีชีวิตใหม่นี้ ประกอบด้วยวิธีคิด วิธีเรียนรู้ วิธีสื่อสาร วิธีปฏิบัติ และการจัดการ การใช้ชีวิตแบบใหม่เกิดขึ้นหลังจากเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวงและรุนแรงอย่างใดอย่างหนึ่ง ทำให้มนุษย์ต้องปรับตัวเพื่อรับมือกับสถานการณ์ปัจจุบันมากกว่าจะธำรงรักษาวิถีดั้งเดิมหรือหวนหาถึงอดีต โดยคำนี้กำเนิดขึ้นในช่วงหลังวิกฤติเศรษฐกิจถดถอยทั่วโลกในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 21 (ค.ศ. 2007 – 2008) ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบเศรษฐกิจครั้งใหญ่ การจัดการบางอย่างซึ่งแต่เดิมเคยถูกมองว่าผิดปกติ ได้กลับกลายมาเป็นสิ่งที่พบเห็นกันได้ทั่วไป และถูกนำมาใช้ในบริบทอื่น ๆ อย่างเช่น ด้านวิทยาศาสตร์ เพื่อสื่อสารและทำความเข้าใจถึงสภาวะการเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศ เช่น อุณหภูมิที่สูงขึ้นและความเปลี่ยนแปลงของฤดูกาล ส่วน "New Normal" ในบริบทสถานการณ์การแพร่ระบาดของ “โควิด - 19” ช่วงปลาย พ.ศ. 2562 ถึง พ.ศ. 2563 นั้น อธิบายได้ว่าเป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและรุนแรงจนแพร่กระจายไปในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ผู้คนเจ็บป่วยและล้มตายจำนวนมาก จนกลายเป็นความสูญเสียอย่างใหญ่หลวงอีกครั้งหนึ่งของมนุษยชาติ มนุษย์จึงจำเป็นต้องป้องกันตนเองเพื่อให้มีชีวิตรอดด้วยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมดำรงชีวิตที่ผิดไปจากวิถีเดิม ๆ โดยมีการปรับหาวิถีการดำรงชีวิตแบบใหม่เพื่อให้ปลอดภัยจากการติดเชื้อ ควบคู่ไปกับความพยายามรักษาและฟื้นฟูศักยภาพทางเศรษฐกิจและธุรกิจ นำไปสู่การสรรค์สร้างสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ เทคโนโลยีใหม่ ๆ มีการปรับแนวคิด วิสัยทัศน์ วิธีการจัดการ ตลอดจนพฤติกรรมที่เคยทำมาเป็นกิจวัตร เกิดการบ้ายเบนออกจากความคุ้นเคยอันเป็นปกติมาแต่เดิมในหลายมิติ ทั้งในด้านอาหาร การแต่งกาย การรักษาสุขอนามัย การศึกษาเล่าเรียน การสื่อสารการทำธุรกิจ ฯลฯ ซึ่งสิ่งใหม่เหล่านี้ได้กลายเป็นความปกติใหม่ จนในที่สุดเมื่อเวลาผ่านไปก็ทำให้เกิดความคุ้นชินก็จะกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตปกติของผู้คนในสังคม (สุภาภรณ์ พรหมบุตร, 2563)

เมื่อวิกฤตการณ์การแพร่ระบาดของโควิด – 19 ระลอกแรกเริ่มคลี่คลายลง หลาย ๆ ภาคส่วนเริ่มพูดถึง “ความปกติใหม่” หรือ “New Normal” ที่จะตามมา ภาคการศึกษาเป็นอีกภาคส่วนหนึ่งที่เกิดการปรับตัวครั้งใหญ่ทั่วโลกและในประเทศไทย โดยเฉพาะการปิดโรงเรียนและมหาวิทยาลัยที่ทำให้ทั้งภาคนโยบาย โรงเรียน ครู และนักเรียน นักศึกษา ต้องหันมาใช้ในการเรียนการสอนทางไกลอย่างเร่งด่วนชวนให้หลายคนคิดว่า เมื่อโควิด – 19 ผ่านไป การเรียนรู้ทางไกลและการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้จะกลายเป็นความปกติใหม่ของการศึกษาไทย ความปกติใหม่นี้จะเกิดขึ้นจริงหรือไม่ เพราะอะไร หากมีใช้แล้ว ความปกติใหม่ของการศึกษาไทยจะเป็นอย่างไรแน่ และใครจะเป็นผู้กำหนดหน้าตาของความปกติใหม่นี้ ซึ่งการเรียนทางไกลและการเรียนออนไลน์จะยังไม่ใช่ “ความปกติใหม่” แต่อาจเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีของครู การจัดการเรียนทางไกลและการเรียนออนไลน์ที่ทั่วถึงและมีประสิทธิภาพสูงสำหรับผู้เรียนทุกคน ต้องพึ่งพาหลายปัจจัย ทั้งความพร้อมด้านเทคโนโลยี ความพร้อมของครูในการจัดการเรียนการสอนแบบใหม่ และความพร้อมของครอบครัวและนักเรียนในการเรียนรู้จากที่บ้าน ปัจจัยเหล่านี้มีต้นทุนมหาศาล เช่น หากรัฐจะจัดสรรเงินช่วยเหลือค่าคอมพิวเตอร์แก่นักศึกษามหาวิทยาลัยที่ยากจนคนละ 10,000 บาท จะต้องใช้งบประมาณถึง 2,800 ล้านบาท (เสาวรัตน์คำฟู, 2563) และหากรัฐบาลจะจัดสรรงบประมาณเพื่อซื้อคอมพิวเตอร์ให้เฉพาะนักเรียนกลุ่มยากจนพิเศษที่มีอยู่กว่า 700,000 คน ตามเกณฑ์การคัดกรองของกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) คนละ 10,000 บาท จะต้องใช้งบประมาณกว่า 7,000 ล้านบาท นอกจากนี้ ยังมีต้นทุนที่ครอบครัวนักเรียนต้องจ่าย ทั้งค่าอินเทอร์เน็ต ค่าอาหารกลางวัน ต้นทุนค่าเสียโอกาสของพ่อแม่ผู้ปกครองที่ต้องใช้เวลาดูแลการเรียนรู้ของลูกแทนการทำงานหารายได้ และต้นทุนค่าเสียโอกาสของนักเรียนจากการเรียนทางไกลหรือเรียนออนไลน์ ที่งานวิจัยจำนวนไม่น้อยบ่งชี้ว่า ก่อให้เกิดผลลัพธ์ต่ำกว่าการเรียนตามปกติกับครูในห้องเรียน อย่างไรก็ตาม ในช่วงเวลาเดียวกันนี้ บุคลากรทางการศึกษาจำนวนมากได้ปรับตัวเพื่อใช้เทคโนโลยีในการทำงานทางไกล เช่น การประชุมออนไลน์ การจัดการเอกสารออนไลน์ผ่านคลาวด์ เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมดังกล่าว แม้ว่าจะไม่ได้เปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้ในห้องเรียนโดยตรง แต่น่าจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานให้แก่ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้ จึงมีแนวโน้มที่จะดำเนินต่อไปแม้การระบาดสิ้นสุดลง ระบบการศึกษาในภาครวมจะกลับไปสู่การจัดการเรียนในโรงเรียนเป็นหลัก ส่วนการเรียนทางไกลด้วยเทคโนโลยีจะเป็นเพียงทางเลือกที่ถูกนำมาใช้ในบางสถานการณ์กับนักเรียนแค่บางกลุ่ม และในบางพื้นที่ แต่จะยังไม่ใช้ความปกติใหม่ของการศึกษาไทยในอนาคต เราควรใช้ความตระหนักรู้ที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์นี้ มาออกแบบการจัดการศึกษา โดยให้น้ำหนักกับสิ่งที่สำคัญต่อการเรียนรู้ของนักเรียน มากกว่าเงื่อนไขที่ถูกกำหนดขึ้นเพื่อตอบสนองนโยบาย แนวคิด หรือผลประโยชน์บางอย่างที่ไม่สอดคล้องกับการเรียนรู้ของนักเรียน เช่น

1. ให้น้ำหนักกับปฏิสัมพันธ์ที่มีคุณภาพระหว่างครูและนักเรียน มากกว่าจำนวนชั่วโมงที่นักเรียนอยู่ในห้องเรียน หรือเรียนผ่านสื่อโทรทัศน์หรือสื่อออนไลน์

2. ให้นำหนักกับการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับความสนใจของนักเรียน เชื่อมโยงกับชุมชนและบริบทที่นักเรียนอยู่ มากกว่าการเรียนรู้อิงตามมาตรฐานแบบเดียวกันทั่วประเทศ

3. ให้นำหนักกับการประเมินผลเพื่อการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน (formative assessment) จากชิ้นงานและพฤติกรรมของนักเรียน มากกว่าการประเมินเพื่อการตัดสิน (summative assessment) เพื่อนำไปใช้ให้คุณให้โทษแก่โรงเรียนและบุคลากรทางการศึกษา

4. ให้นำหนักกับการช่วยเหลือนักเรียนที่มีความท้าทายในการเรียน ควบคู่กับการส่งเสริมนักเรียนกลุ่มอื่น ๆ ให้เต็มตามศักยภาพ เนื่องจากนักเรียนที่ขาดแรงจูงใจในการเรียนเป็นทุนเดิมหรือมาจากครอบครัวยากจนมีแนวโน้มจะหลุดออกจากระบบการศึกษามากขึ้นเมื่อสภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ

5. ให้นำหนักกับการเรียนรู้เพื่อสุขภาพกายและใจ ควบคู่กับการเรียนรู้ด้านวิชาการ สถานการณ์โรคระบาดส่งผลต่อสุขภาพกายและใจของทุกคนรวมถึงเด็ก ๆ ทุกวัย ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ของสมองชี้ให้เห็นว่าการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ยากเมื่อเด็กมีความเครียดหรืออยู่ในภาวะที่เป็นอันตราย ครูจึงควรสอดแทรกเนื้อหาความรู้เรื่องสภาวะ การดูแลสุขภาพกายและใจ เพื่อให้เด็กเรียนรู้และปรับตัวได้ท่ามกลางสถานการณ์ครอบครัวและสังคมที่ไม่แน่นอน

6. ให้นำหนักกับการจัดสรรทรัพยากรออนไลน์แก่เด็กและครอบครัว ควบคู่กับทรัพยากรออนไลน์ เช่น จัดสรรหนังสือเด็กให้แก่ครอบครัวด้อยโอกาสเพื่อเพิ่มโอกาสในการเรียนรู้ที่บ้าน จัดให้มีอาสาสมัครติดตามสถานการณ์เด็กในแต่ละครอบครัวและให้ความรู้แก่ผู้ปกครองในการดูแลลูก ในลักษณะเดียวกันกับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ที่ให้ความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพ เป็นต้น ควบคู่ไปกับการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีของประเทศ ซึ่งจะเป็นประโยชน์กับประชาชนในด้านต่าง ๆ ไม่เพียงแต่การศึกษาเท่านั้น (สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ, 2563)

การเปลี่ยนแปลงพื้นที่การเรียนรู้เป็นสิ่งที่เห็นได้ชัดเจนที่สุด ด้วยเทคโนโลยีในปัจจุบันและนวัตกรรมที่สร้างสรรค์คอนเทนต์อำนวยความสะดวกการสอนได้แค่ปลายนิ้ว ทำให้เราสามารถเรียนรู้ทุกเนื้อหาได้จากทุกคน ทุกที่ ทุกเวลา แต่นั่นไม่ได้หมายความว่าปฏิสัมพันธ์ของคุณครูและนักเรียนจะลดน้อยลง ชุมชนแห่งการเรียนรู้ยังมีอยู่ แต่เปลี่ยนพื้นที่จากโรงเรียนสู่โทรศัพท์มือถือหรือเครื่องคอมพิวเตอร์เท่านั้น เราอาจคุ้นชินกับภาพห้องเรียนที่มีผู้เรียนจำนวนมากรวมตัวกัน ใช้หนังสือเหมือนกัน สื่อประกอบการสอนเหมือนกัน และมีวิธีการประเมินผลเหมือนกัน เพื่อไปสู่เป้าหมายเดียวกัน ในการเรียนรู้วิถีใหม่นั้น เป้าหมายของการศึกษาอาจยังคงเดิมแต่ผู้เรียนสามารถใช้วิธีที่แตกต่างในการไปถึงจุดหมายได้ เด็กบางคนอาจเรียนรู้ได้เร็วกว่าหากได้ดูภาพหรือคลิปวิดีโอ แต่เด็กบางคนอาจชอบการฟังคุณครูบรรยาย เพราะรูปแบบการเรียนรู้ของแต่ละคนไม่เหมือนกัน โรงเรียนจึงต้องกำหนดแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมเพื่อให้สามารถดำเนินการเรียนการสอนต่อไปได้

การบริหารจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับความปกติใหม่ (New Normal)

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 การปิดสถาบันการศึกษาในเวลาต่อมา จนกลายเป็นสาเหตุให้นักเรียนจำนวนกว่า 1.5 พันล้านคน หรือมากกว่า 90% ของนักเรียนทั้งหมดในโลกได้รับผลกระทบในกระบวนการเรียนรู้ สำหรับประเทศไทยศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด-19 (ศบค.) กำหนดให้เปิดภาคเรียนในวันที่ 1 ก.ค.2563 ระยะแรกโดยให้ทยอยผ่อนผันการใช้อาคารสถานที่ของโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา เพื่อจัดการศึกษา รูปแบบการเรียนการสอน ให้มีการดำเนินการทั้งแบบออนแอร์ผ่าน DLTV ออนไลน์ และออฟไลน์ในชั้นเรียน ซึ่งจะใช้วิธีผสมผสาน หรืออาจจะเป็นการเรียนรู้ที่บ้านกับครอบครัว อย่าง Home School แล้วแต่ความเหมาะสม และบริบทของสถานศึกษาแต่ละแห่ง ซึ่งสถานศึกษาบางแห่งยังประสบปัญหาเรื่องการเข้าถึงเทคโนโลยีที่เข้ามามีบทบาทในโลกการศึกษา แล้วจะออกแบบการจัดการเรียนรู้อย่างไรให้มีประสิทธิภาพ ทักษะและหลักสูตรของโลก การศึกษารูปแบบใหม่หลังจากนี้ควรมีหน้าตาแบบไหน เทคโนโลยีจะเข้ามามีบทบาทด้านการเรียนรู้อย่างไร ฯลฯ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีความจำเป็นต้องหาวิธีการในการบริหารจัดการศึกษา ซึ่งเป็นกระบวนการที่สำคัญในการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้ภายใต้ความปกติใหม่ (New Normal) ทั้งด้านการจัดรูปแบบการเรียนการสอน การพัฒนาครูให้พร้อมสู่โลกยุคใหม่ การบริหารหลักสูตร รวมถึงการรับฟังเสียงสะท้อนจากครู ผู้ปกครอง นักเรียน และชุมชน ผู้เขียนได้ศึกษาและรวบรวมแนวคิดที่น่าสนใจในการปรับกระบวนการบริหารจัดการศึกษาจากองค์กรการศึกษา และนักการศึกษา ที่จะเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษาได้แนวคิดในการบริหารสถานศึกษาในด้านต่าง ๆ ดังนี้

ด้านการจัดการเรียนการสอน จากแนวคิดของโกล์บิช ได้นำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนการสอนในความปกติใหม่ไว้อย่างน่าสนใจ คือ

1. การเรียนผ่านระบบออนไลน์ 100% รูปแบบดังกล่าวเหมาะสมกับโรงเรียนที่มีความพร้อมทั้งด้านระบบการเรียนการสอนและหลักสูตรผ่านระบบออนไลน์ ผู้เรียนมีความพร้อมในการเรียนผ่านระบบออนไลน์ ผู้ปกครองมีความพร้อมในการช่วยเหลือสนับสนุน รวมทั้งมีเครื่องมือสนับสนุนการเรียน เช่น คอมพิวเตอร์ โน้ตบุ๊ก แท็บเล็ต สมาร์ทโฟน และอินเทอร์เน็ต

2. การเรียนในห้องเรียน เหมาะสำหรับโรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนไม่มากและมีพื้นที่มากพอให้สามารถปฏิบัติตามนโยบาย Social Distancing เพื่อรักษาระยะห่างและการดูแลสุขภาพอนามัยของผู้เรียนได้อย่างเคร่งครัด

3. การเรียนผสมผสานแบบออนไลน์และออฟไลน์ เหมาะสำหรับโรงเรียนขนาดใหญ่ที่มีนักเรียนจำนวนมากและไม่มีประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์มาก่อน ควรแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่มเพื่อสลับวันกันมาเรียนทั้งนี้เพื่อให้วันที่นักเรียนมาเรียนที่โรงเรียน ทางโรงเรียนสามารถจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนแบบรักษาระยะห่างได้รวมทั้งสามารถดูแลสุขภาพอนามัยของนักเรียนได้อย่างเข้มข้น เพื่อการเรียนรู้ที่ได้ประสิทธิผล โดยโรงเรียนเลือกวิชาที่มีการปฏิบัติหรือต้องเรียนรู้ร่วมกันมาจัดการเรียนที่ห้องเรียน ในขณะที่วิชาอื่นให้จัดการเรียนการสอนผ่านออนไลน์

4. การเรียน Home School คาดว่าการเรียนในรูปแบบนี้จะมีเพิ่มขึ้นในประเทศไทย เนื่องจากผู้ปกครองอาจมีความกังวลเรื่องความปลอดภัยของบุตรหลานจากโรคภัยไข้เจ็บ มลพิษ มลภาวะ และภัยคุกคามอื่น โดยผู้ปกครองจะมีบทบาทเป็นผู้จัดการเรียนการสอนในรูปแบบที่เหมาะสมกับผู้เรียนซึ่งอาจจะเป็นการเรียนคอร์สออนไลน์ควบคู่กับการจัดครูเฉพาะวิชามาสอนที่บ้านที่ตอบโจทย์รูปแบบการเรียนรู้ของบุตรหลานมาประยุกต์กับหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ (วันเพ็ญ พุทธานนท์ , 2563)

ด้านการประเมินผลในการศึกษาแบบวิถีใหม่นี้ การประเมินจะถูกเปลี่ยนจาก “การประเมินผลการเรียน” ไปสู่ “การประเมินผลเพื่อการเรียนรู้” นั่นคือการวัดผลลัพธ์ให้คุณครูเข้าใจว่าผู้เรียนเหมาะกับการเรียนรู้รูปแบบไหน และอะไรที่จะสามารถเติมทักษะที่คุณครูคาดหวังได้ การประเมินผลในวิถีการศึกษาใหม่จึงเป็นการทำความเข้าใจ ไม่ใช่การตัดสิน (มารุต พัฒนาผล, 2563) นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ได้มีการจัดทำแนวทางการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนในสถานการณ์โควิด – 19 โดยมีเนื้อหาทั้งในส่วนรูปแบบการจัดการเรียนการสอนทั้งรูปแบบปกติ และการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน บทบาทในการเรียนของนักเรียน บทบาทในการสอนของครู การเรียนในชั้นเรียน (On – Site) การเรียนผ่านโทรทัศน์ (On – Air) และการเรียนการสอนแบบออนไลน์ (Online) แต่สิ่งหนึ่งที่ต้องให้ความสำคัญคือ การพัฒนาการเรียนออนไลน์ให้มีประสิทธิภาพโดยการพัฒนาแบบการเรียนรู้แบบอินเทอร์แอคทีฟ ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมกับผู้สอน เสมือนหรือดีกว่าการเรียนในชั้นเรียน

ด้านการพัฒนาครู สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) ได้นำเสนอการปรับการศึกษายุค นิว نرمอล โดยเสนอแนวคิดในการปรับบทบาทครูและการพัฒนาครู ดังนี้

1. ปรับรูปแบบดั้งเดิมจากครูที่ผู้สอน (Teacher) ไปเป็นครูผู้สนับสนุนการเรียนรู้ หรือ Learning Facilitator โดยเชื่อว่าค่านั่งของการศึกษาไทย คือ การมีครูคุณภาพจำนวนมากที่มีความสามารถในการเป็น Facilitator มีความสามารถในการเชื่อมโยงหลักสูตร วิธีการสอนและการประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อการพัฒนา

2. ปรับเปลี่ยนการจัดการเรียนรู้ผ่านการฝึกอบรมครูให้ครูเปลี่ยนจากผู้สอน (Teacher) ไปเป็นผู้สนับสนุนการเรียนรู้ ชักชวนให้เด็กได้เรียนรู้

โดยมีแนวคิดที่สำคัญ 2 แนวคิดในการมุ่งเน้นการพัฒนาครู คือ

1. เปลี่ยนจากครูแบบเดิมเป็นครูที่สอนครอบคลุมเกี่ยวกับการใช้ชีวิตจริงได้ (Transform Teachers to New Normal in Education) อาทิ โครงการศูนย์กลางการพัฒนา STEM Facilitator เมืองสะเต็มศึกษา ฐานปฏิบัติการสำหรับฝึกแนวทางสะเต็มศึกษา ที่จัดตั้งขึ้นโดยเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม (Public-Private-People Partnership) ซึ่งจะเป็นต้นแบบในการขยายผลสู่ภูมิภาค โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ครูวิทย-คณิตทั่วประเทศ มีความสามารถในการจัดการ

เรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา และนักเรียนสามารถนำเสนอสมรรถนะด้านสะเต็มมาใช้ในการเรียนรู้ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพในศตวรรษที่ 21

2. แพลตฟอร์มสนับสนุนเพื่อการพัฒนาครูอย่างยั่งยืน (Supporting Platform for New Normal Teachers) ทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการที่เป็น National Online Platform อาทิ ระบบพี่เลี้ยง และการกำกับ Mentoring & Supervising แพลตฟอร์มการให้คำปรึกษา Online STEM Education สำหรับบุคลากรทางการศึกษาและผู้ปกครอง การพัฒนาครูให้มีความพร้อมสู่การเป็นครูยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ วิทยาการคำนวณ การขยายวิธีการเรียนแบบ STEM Education จะทำให้เด็กมีความเข้าใจ ทำให้เด็กคิด วิเคราะห์เป็น เมื่อเด็กเรียนระดับมหาวิทยาลัย จะสามารถนำความรู้ด้านการคิด วิเคราะห์ มาประกอบการเรียนได้ (ชูกิจ ลิ้มปิจำนงค์, 2563)

3. ปรับทักษะของครูเพื่อเอาเทคโนโลยีมาใช้ในปัจจุบันและในอนาคต เป็นการฝึกฝนสอนหนังสือผ่านจอโทรทัศน์หรือจอก้องคอมพิวเตอร์ คุณครูจะต้องสามารถเข้าไปพูดคุยผ่านแพลตฟอร์มต่าง ๆ ที่มีอยู่ในโลกปัจจุบันเพื่อรับรู้ปัญหาต่าง ๆ ความต้องการในการเรียนรู้ของเด็ก ๆ เป็นการสอนเป็นการรับข้อมูล เป็นการเพิ่มเติมความรู้ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเด็กนักเรียน(ณัฐพล ทีปสุวรรณ ,2563) คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (กพฐ.) ได้ให้แนวคิดไว้ว่า ครูจะต้องมีส่วนสำคัญในการพัฒนาและปรับตัวไปกับการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรใหม่ ซึ่งครูจะต้องมีความรู้ความสามารถด้านเทคโนโลยีและภาษาอังกฤษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) จะต้องพัฒนาครูในประเด็นนี้ตามนโยบายของ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ อย่างก้าวกระโดด จัดให้มีการทดสอบและอบรมครูให้สอดคล้องกับความรู้ยุคดิจิทัล เช่น ภาษาอังกฤษ และเรื่องเทคโนโลยี เป็นต้น เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพต่อการเพิ่มผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในอนาคต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563)

ด้านการบริหารหลักสูตร บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาในขณะนี้ นอกจากจะพัฒนาทักษะ การศึกษาให้แก่คนรุ่นใหม่แล้ว ยังต้องมีการพัฒนาฝีมือแรงงาน เช่น Up-Skill และ Re-Skill และ ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้แก่คนทุกช่วงวัย ดังนั้น หลักสูตรการเรียนการสอนจึงมีความ หลากหลาย และรูปแบบการสอนเองก็ต้องปรับให้มีทั้ง 2 แบบ คือ ออฟไลน์และออนไลน์ อีกทั้งคงไม่มี สูตรสำเร็จว่าหลักสูตรไหนจะเป็นออนไลน์ 100% การออกแบบหลักสูตรจึงควรคำนึงถึงความแตกต่าง ของนักเรียนแต่ละคน มีแบบทดสอบที่หลากหลายเพื่อวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน รวมถึงนักเรียนและ ครูร่วมกันออกแบบสภาพแวดล้อมในห้องเรียน (ศิริเดช คำสุพรหม, 2563) นอกจากนี้ คณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน (กพฐ.) ได้ให้แนวคิดไว้ว่า การศึกษายุคนี้ต้องหาจุดที่จะพัฒนาเด็กไทยให้ไปสู่โลก ดิจิทัล หรือ การศึกษาศตวรรษที่ 21โดยการการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนให้เป็นหลักสูตรฐาน สมรรถนะเพราะหลักสูตรฐานสมรรถนะจะเป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้ค้นพบศักยภาพของเด็กไทยมากขึ้น (วิชัย วงศ์ใหญ่, 2563)

การรับฟังเสียงสะท้อนจากครู ผู้ปกครอง นักเรียน และชุมชน

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) ได้สรุปนิวนอร์มอลทางการศึกษาไทยว่า การศึกษายุคนิวนอร์มอล นั้นระบบการศึกษาจะเป็นส่วนหนึ่งของระบบสังคม มีการให้ความสำคัญกับกระบวนการ รวมถึง well-being ของนักเรียนแบบองค์รวม เกิดการพัฒนาการศึกษาโดยการรับฟังเสียงสะท้อนจากทุกระดับ ครู ผู้ปกครอง นักเรียน ชุมชน ร่วมกันตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษา องค์การยูเนสโกได้แนะนำโรงเรียนถึง 7 วิธี ที่จะช่วยให้โรงเรียนและครูประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้รับความปกติใหม่หลังวิกฤตโควิด - 19 ดังนี้

1. รับฟังเสียงของครูในการกำหนดนโยบาย และแผนการ เพราะการพูดคุยเป็นสิ่งสำคัญในการวางแผนเปิดโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหาร ครู พ่อแม่ ชุมชน รวมถึงนักเรียน ควรมีการพูดคุยกัน เพื่อให้ความต้องการของนักเรียนทุกคนได้รับการดูแลอย่างทั่วถึง

2. สร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยสำหรับทุกคนในโรงเรียน ความปลอดภัยและความเป็นอยู่ของนักเรียนและครูคือสิ่งสำคัญที่สุดเมื่อเปิดโรงเรียน โรงเรียนต้องสร้างความรู้สึกอุ่นใจให้ทุกคนในช่วงที่ยังมีการระบาดของไวรัส รวมถึงเมื่อโรคหยุดการระบาดลงแล้ว

3. ให้ความสำคัญกับสภาพจิตใจ สังคมและอารมณ์ของครูและนักเรียน โควิด-19 อาจทำให้ครูนักเรียน รวมถึงครอบครัวของทุกคนรู้สึกเครียด หากความเครียดนั้นไม่ได้รับการจัดการอย่างเหมาะสม อาจส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ในระยะยาวและการเรียนรู้ในภาพรวมของนักเรียนได้ สำหรับครูอาจเกิดภาวะหมดไฟในการสอน (Burnout) ทำให้ครูขาดงานบ่อยขึ้น หรือถึงขั้นลาออกจากงาน ผู้อำนวยการโรงเรียนต้องให้ความมั่นใจกับครูว่าจะได้รับการช่วยเหลืออย่างต่อเนื่อง เมื่อครูเกิดปัญหาด้านสภาพจิตใจโดยวิธีการที่หลากหลาย ได้แก่

3.1 ช่วยให้ครูปรับตัวเข้ากับ New Normal เมื่อกลับมาสอนในชั้นเรียนตามปกติ ครูและบุคลากรทางการศึกษา ต้องได้รับการสนับสนุน และได้รับทรัพยากรที่เพียงพอในการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนอีกครั้ง ครูหลายคนอาจต้องสอนซ่อมเสริมในช่วงนี้ หรือไม่ก็ต้องสอนทั้งในห้องเรียนควบคู่ไปกับการสอนออนไลน์ หรือต้องสอนหลายคาบมากขึ้น เพราะต้องลดขนาดห้องเรียนลงเพื่อทำตามมาตรการ Social Distancing

3.2 จัดให้มีครูเพียงพอ และให้ครูได้ทำงานในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม การที่ครูและบุคลากรทางการศึกษามีความสุขกับมาตรฐานการทำงานที่เหมาะสม ได้เงินเดือนตรงตามเวลา หรือลาป่วยได้เมื่อรู้สึกไม่สบาย ถือเป็นเรื่องสำคัญในช่วงสถานการณ์นี้ ผู้บริหารไม่ควรลดสิทธิต่าง ๆ ของครู และเงื่อนไขการทำงานที่เหมาะสมสำหรับครู

3.3 ลงทุนกับภาคการศึกษา ในหลายๆประเทศ เงินเดือนครูและสวัสดิการต่าง ๆ ถือเป็นงบประมาณก้อนใหญ่ที่สุดของประเทศ โดยเฉพาะประเทศที่มีรายได้ทางเศรษฐกิจต่ำ จากวิกฤตโควิด - 19 ทรัพยากรที่มีอยู่อาจลดลงเมื่อรายได้ผู้คนลดลง ดังนั้น เพื่อให้การศึกษายังคงดำเนินไปอย่าง

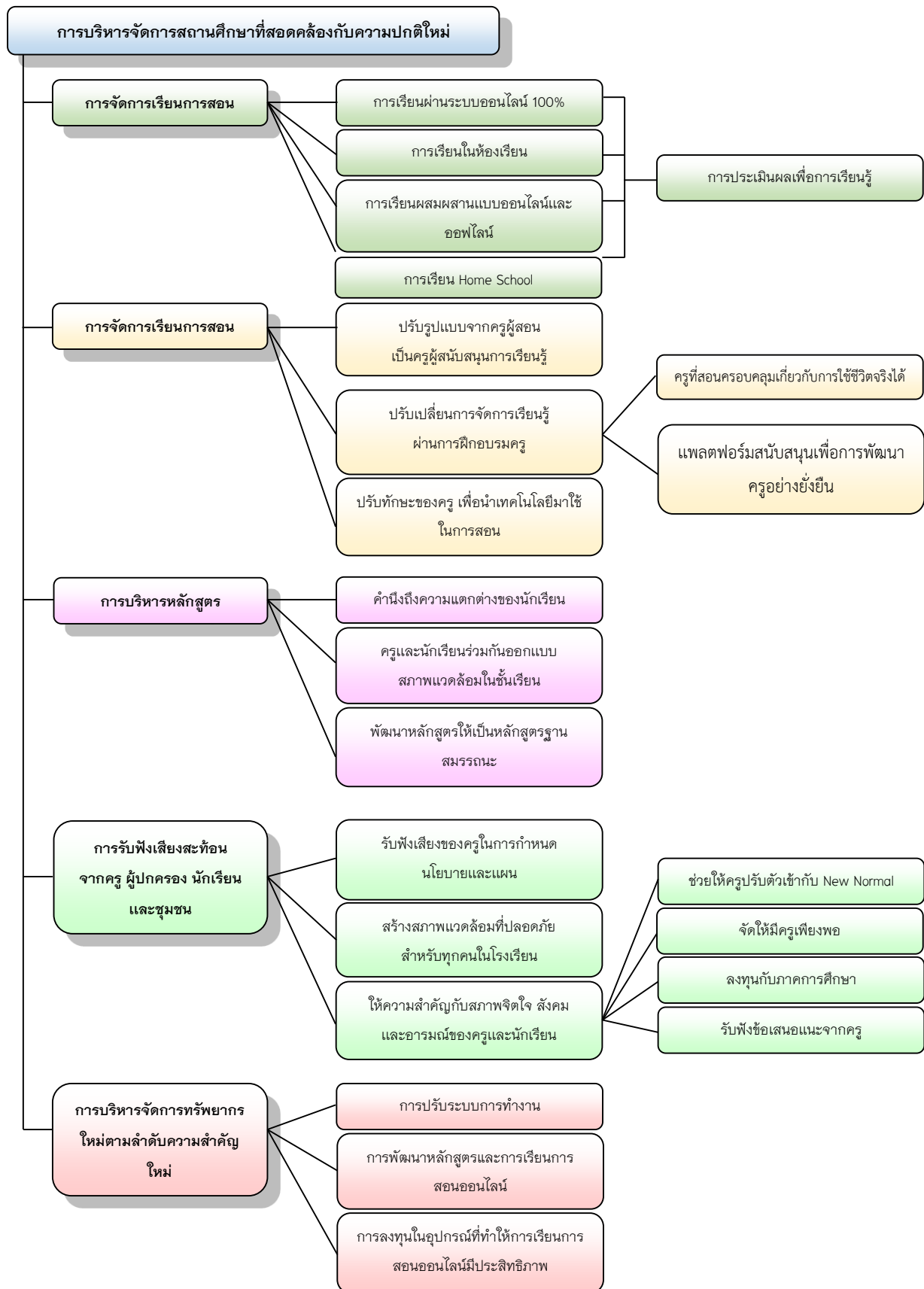
ต่อเนื่อง ฝ่ายบริหารด้านการศึกษาก็จำเป็นต้องลงทุนกับครูและบุคลากรทางการศึกษา ไม่ใช่แค่การไม่ลดเงินเดือนเท่านั้น แต่ยังต้องจัดการอบรมที่จำเป็น รวมถึงให้การสนับสนุนด้านสภาพจิตใจด้วย

3.4 คอยเช็คสถานการณ์และข้อเสนอแนะจากครู เมื่อโรงเรียนเปิดเรียนต้องคอยเช็คและประเมินสถานการณ์ พร้อมทั้งปรับแผนเมื่อจำเป็น กระทรวงศึกษาธิการ ฝ่ายบริหาร และผู้อำนวยการต้องเช็คและประเมินกรอบการทำงานเพื่อวัดความก้าวหน้า ซึ่งกรอบการทำงานเหล่านี้ควรคำนึงถึงบทบาทการสอนที่มีคุณภาพของครู และส่งเสริมสภาพการเรียนรู้ที่ดี โรงเรียนต้องไม่ลืมเปิดโอกาสให้ครูได้เสนอความคิดเห็น และประเมินการทำงานของโรงเรียนด้วย (Force & Unesco, 2020)

ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรใหม่ตามลำดับความสำคัญใหม่

การเรียนการสอนที่ต้องปรับเปลี่ยนไปเป็นการลงทุน ถ้าหากโรคระบาดนี้ยังมีอย่างต่อเนื่อง ก็จะทำให้เราต้องปรับการลงทุนจากการลงทุนในสถานศึกษา อาจจะเป็นการลงทุนในเรื่องของการพัฒนาการปรับระบบการทำงาน หากพิจารณาหลักสำคัญของการปรับการทำงานในระบบการศึกษา ไปสู่แบบแผนในการสร้างการเรียนรู้และการอยู่รอดใหม่ในปัจจุบัน โดยต้องมีปฏิสัมพันธ์ ฟังพาสรรหาแหล่งความรู้ ประสบการณ์ และการมีงานทำในบริบทใหม่ ปรับวิธีการทำงานด้วยการออกไปเชื่อมกับโลกที่เป็นจริงในภาคการผลิต บริการ นวัตกรรม และเชื่อมกับการสื่อสารยุคใหม่ เพื่อช่วยให้วิธีคิด ประสบการณ์ และกระบวนการทำงานสอดคล้องปรับเปลี่ยน สร้างมิติการศึกษาใหม่ในรูปแบบของธุรกิจใหม่ (New Business Model) ที่ทำให้การศึกษามีความหมายและศักยภาพที่จะเชื่อมโยงกับแหล่งงาน การพัฒนาทักษะ ประสบการณ์ และความรู้ของบุคคล การเปลี่ยนแปลงนี้คือความเคลื่อนไหวใหม่จะช่วยจัดการปิดกั้นศักยภาพและความคิดสร้างสรรค์ของกลุ่มคนที่ทำงานในองค์กรด้วยกัน ทั้งยังก่อให้เกิดความโปร่งใสในการบริหารจัดการระบบและองค์กรโดยรวมได้อย่างน่าพึงพอใจ การทำงานด้านการศึกษาในวันนี้ต้องปรับพัฒนาความร่วมมือและความสัมพันธ์ภายในองค์กรและกับภายนอกขึ้นใหม่การปรับสร้างสัมพันธ์ภาพใหม่ให้ทันโลกที่เชื่อมโยงชีวภาพเข้ากับกายภาพและนวัตกรรมในองค์กร จะช่วยการทำงานแบบใหม่ที่ก้าวหน้าทันโลก ทันความเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 มีพื้นที่ใหม่ของการเรียนรู้ ประสบการณ์และการสร้างสรรค์ ลดความซับซ้อนขององค์กรด้วยเครือข่ายที่เชื่อมโยงบนแพลตฟอร์มที่เข้าถึงง่าย เร็ว ต้นทุนต่ำ ซึ่งจะช่วยให้ผู้ร่วมงานทุกคนมีพื้นที่ในการปรากฏตัวตนได้ตามแรงบันดาลใจของแต่ละคน นอกจากนี้ยังต้องลงทุนในการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนออนไลน์ ที่จำเป็นต้องมีการลงทุนในเรื่องของอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จะทำให้การเรียนการสอนออนไลน์มีประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะ ณ ปัจจุบันการลงทุนภายในสถานศึกษาเองก็อาจจะไม่มีความหมายเพราะเราไม่ทราบว่าเด็กนักเรียนจะมีโอกาสเข้าศึกษาภายในโรงเรียนได้มากน้อยหรือนานเท่าไร (สุนทรสินธพานนท์, 2562)

จากแนวคิดในการบริหารจัดการศึกษารับความปกติใหม่หลังวิกฤตโควิด – 19 สามารถนำมาสรุปเป็นแผนภูมิได้ ดังนี้

แผนภูมิที่ 1 การบริหารจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับความปกติใหม่ (New Normal)

บทสรุป

วิกฤต Covid-19 ครั้งนี้ เป็นโอกาสสำคัญในการจัดการศึกษาตามวิถี New Normal ที่เป็นการปรับเปลี่ยนแนวคิดครั้งใหญ่ที่ต้องสอดคล้องและเชื่อมโยงกับการเรียนรู้ของเด็ก โดยควรดำเนินการ กระชับหลักสูตรปรับให้สอดคล้องกับสถานการณ์โควิด-19 และสื่อสารให้ผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ทราบ เพิ่มความยืดหยุ่นของโครงสร้างเวลาเรียนและความหลากหลายของรูปแบบการเรียนรู้ ครู ออกแบบหน่วยการเรียนรู้และสอนอย่างมีแผนที่เหมาะสมรวมถึงการยกระดับการประเมินเพื่อการพัฒนาเพื่อไม่ให้เกิดโอกาสพัฒนาความรู้และทักษะ โดยเฉพาะความรู้ด้านภาษาและการคำนวณ การประเมินเป็นการประเมินเพื่อรับผิรับชอบและควรให้น้ำหนักการประเมินโอกาสทางการเรียนของเด็กมากกว่าการวัดความรู้ด้วยคะแนนสอบ สิ่งที่สำคัญคือ การเตรียมความพร้อมทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจของครูและนักเรียน ในการรับมือกับ New Normal ของการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงรูปแบบการเรียนรู้ของเราทุกคน รวมถึงการบริหารจัดการศึกษาที่ไม่เหมือนเดิมอีกต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ชัยชนะ มิตรพันธ์. (2563). *ปรับไลฟ์สไตล์ชีวิตใหม่รับ New Normal หลังวิกฤตโควิด-19*. สืบค้นเมื่อ 20 กรกฎาคม 2563. จาก <https://www.etda.or.th/content/new-normal-after-covid-19.html>
- ชูกิจ ลิมปิจำนงค์. (2563). *Recovery Forum “School Reopening and Teacher Empowerment to cope with the Next Normal in Education”*. สืบค้นเมื่อ 20 กรกฎาคม 2563. จาก <https://m.mgsonline.com/qol/detail/9630000063614>
- มารุต พัฒผล. (2563). *การประเมินการเรียนรู้ใน New normal*. กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิชัย วงศ์ใหญ่. (2563). *New normal ทางการเรียนรู้*. กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วันเพ็ญ พุทธานนท์. (2563). *New Normal การศึกษาไทยกับ 4 รูปแบบใหม่การเรียนรู้*. สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2563. จาก <https://www.thebangkokinsight.com/367124/>
- ศิริเดช คำสุพรหม. (2563). *รีวิวหลักสูตรยุคโควิด-19*. สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2563. จาก <https://www.salika.co/2020/05/05/review-mba-program-post-covid-era/>.
- สุคนธ์ สิ้นธพานนท์. (2563). *ครูยุคใหม่กับการจัดการเรียนรู้ยุค 4.0*. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์หนังสือแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภาภรณ์ พรหมบุตร. (2563). *New normal กับวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลง*. สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2563. จาก <https://dsp.dip.go.th/th/category/2017-11-27-08-04-02/2020-06-29-14-39-49>.

- เสาวรัจ รัตนคำฟู. (2563). ผลกระทบของการทำงานที่บ้านในช่วงโควิด-19:กรณีศึกษาของทีดีอาร์ไอ. สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2563. จาก <https://tdri.or.th/tag/>.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). การศึกษายุคดิจิทัล. สืบค้นเมื่อ 28 กรกฎาคม 2563. จาก <https://www.posttoday.com/social/general/628541>.
- สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ. (2563). *Recovery Forum: School Reopening and Teacher Empowerment to Cope with the Next Normal in Education*. สืบค้นเมื่อ 28 กรกฎาคม 2563. จาก <https://www.nxpo.or.th/th/4856/>.
- Force, T., & Unesco. (2020). *7 ways to help teachers succeed when schools reopen*. Retrieved July 30, 2020. from <https://www.educathai.com/knowledge/articles/362?fbclid=IwAR2VIQDYmsV5kGvsHb5FnXAqZjjlFi6vz4ctTyHr1wYYNcPmFLsBG1HbO0>.

ประติมากรรมนุ่มสู่การเรียนรู้ของเด็กพิเศษ

The soft sculptures of interactive learning for special needs children

กาญจนา ชลสุวรรณ

Kanchana Cholsuwat

วิทยาลัยช่างศิลปสุพรรณบุรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

Suphanburi College of Fine Arts Bunditpatanasipa Institute

E-mail: seedadam@hotmail.com

Received May 14, 2020; Revised August 25, 2020; Accepted September 25, 2020

บทคัดย่อ

การสร้างสรรค์ประติมากรรมนุ่มสู่การเรียนรู้ของเด็กพิเศษ ได้รับแรงบันดาลใจจากภาพลายเส้นของเด็กพิเศษในกลุ่มเด็กออทิสติกและกลุ่มบกพร่องทางปัญญา โดยนำความงามที่ไม่สมบูรณ์ของภาพลายเส้น เพิ่มและลดทอนรูปทรงองค์ประกอบใหม่ สร้างคุณค่าทางความงามด้านศิลปะในรูปแบบสามมิติ ประกอบด้วยรูปทรงอิสระ ผิวสัมผัสนุ่มนวล สีสันสดใส เชื้อเชิญให้เข้าสัมผัสเพื่อเรียนรู้ในเชิงศิลปะ การร่วมกันสร้างสรรค์ผลงานระหว่างผู้สร้างสรรค์กับเด็กพิเศษในครั้งนี้ เป็นการเพิ่มพูนประสบการณ์การเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

การสร้างสรรค์ผลงานเป็นไปตามลำดับขั้นตอนและมีความพิถีพิถัน เพื่อให้ได้รูปทรงที่มีความงาม แข็งแรงปลอดภัย เก็บรายละเอียดด้วยการเย็บมือ ความพิถีพิถันตั้งใจจริงในการสร้างสรรค์ผลงาน ต้องการสื่อสารสาระระหว่างผู้สร้างสรรค์กับกลุ่มเด็กพิเศษและผู้ชมผลงาน และคาดหวังความก้าวหน้าในการพัฒนาผลงานทางด้านศิลปะร่วมสมัยกับการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม เป็นแหล่งเรียนรู้แบบใหม่ที่สามารถซึมซับรสนิยมในเชิงศิลปะในรูปแบบประติมากรรมนุ่มที่เข้าสัมผัสได้ โดยมีการจัดแสดงนิทรรศการเผยแพร่ผลงานสู่สาธารณชนทั้งในประเทศและต่างประเทศ

คำสำคัญ: ประติมากรรมนุ่ม; ลายเส้น; การเรียนรู้ร่วมกัน; เด็กพิเศษ

ABSTRACT

This project provides colorful soft sculptures for special needs students to observe, touch and explore. The sculptures are inspired by "imperfect" drawings of the children themselves, who are on the autistic and cognitive spectra. The artists build upon the aesthetic and thematic strengths of the children's art, which often display the depth and power of a pure, innocent mind.

The child's concept is transformed into three-dimensional form, enhancing its most effective features and altering the weaker elements. The resulting three-dimensional sculpture, with its soft texture and abundant color, invites touching and exploring with the hands as well as with the eyes. The sculpture becomes a new tactile experience that stimulates the child's imagination and creativity. It is a creative exchange between the children and the adult artist, and the children can see their own contribution to the artistic creation.

The step-by-step process of creating the sculptures, including the collection of fabric and all the hand sewing, demands meticulousness and determination. It is a cooperative effort that communicates the combined vision of children and adult artists. The soft sculptures can become part of a new, interactive learning center. They will be exhibited in Thailand and abroad.

Keywords: Soft sculpture; Drawing; Interactive Learning; Special needs children

บทนำ

การเรียนรู้ซึ่งกันและกันในประสบการณ์ทางศิลปะระหว่างเด็กพิเศษและผู้สร้างสรรค์ ทำให้เห็นถึงความสามารถทางศิลปะโดยเฉพาะเรื่องของการวาดเส้น ลายเส้นแสดงออกจากความใส่ใจ ความรู้สึกนึกคิดที่ตรงไปตรงมา บางอย่างที่ค้างภายในใจแสดงออกทางการวาดเส้น ความหมายที่คาดเดายาก ประกอบกับรูปทรงที่มีความแปลกตา จากการทำซ้ำ ๆ เกิดจากจินตนาการที่เชื่อมโยงในสมองที่มีความผิดปกติ ในรูปทรงที่บิดเบี้ยว ซึ่งพวกเขาอาจมันออกมาจากใจและจินตนาการที่ไร้ข้อบกพร่อง สิ่งที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์ที่เรียนรู้ร่วมกันทำให้ได้รูปแบบความงามในความไม่สมบูรณ์ เกิดภาพผลงานที่สามารถนำไปต่อยอดสร้างรูปทรงใหม่ในรูปแบบประติมากรรมนุ่ม รูปทรงวงกลมที่เขียนซ้ำ ๆ ของเด็กพิเศษกลุ่มหนึ่งที่เกิดจากจินตนาการจากเกมที่เขาสบายชอบ

การต่อยอดโดยการสร้างพื้นที่ที่สามารถนั่งเล่นด้วยกัน คล้ายเป็นเกมอันใหม่ที่สัมผัสได้และสามารถเล่นร่วมกันได้ ความนุ่ม ความอบอุ่น คือแนวคิดหลักทางการแสดงออกของศิลปะ เกิดสัมผัสที่อ่อนโยน เชื่อมโยงมิตรภาพที่อบอุ่น การเชื่อมโยงกันระหว่างผู้สร้างสรรค์และรูปทรงที่เกิดจากการ

วาดเส้นของเด็กพิเศษ เน้นเรื่องความงามทางศิลปะสร้างเป็นแหล่งเรียนรู้ ที่สามารถเสริมสร้างจินตนาการให้กว้างไกล เด็ก ๆ มองเห็นคุณค่าในผลงานและเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง

ประติมากรรมนุ่ม ขนาดปรับเปลี่ยนไปตามพื้นที่ เลือกใช้วัสดุอุปกรณ์ที่มีความอ่อนนุ่ม ภายในโครงสร้างที่แข็งแรง ปลอดภัย เชื่อเชิญให้สัมผัสอย่างใกล้ชิด ซึมซับเนื้อหาเรื่องราวจากผู้สร้างสรรค์กับภาพวาดลายเส้นของเด็กพิเศษ จัดองค์ประกอบด้วยรูปทรง พื้นผิว และสีสันทาจากธรรมชาติ ซึ่งเหมาะสมกับวัยเด็ก ซึ่งเด็กที่กำลังเจริญเติบโตต้องการเรียนรู้เรื่องราวของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สิ่งสำคัญที่คำนึงถึงคือการสร้างพลังเชิงบวก กระตุ้นให้เห็นคุณค่าในการมีส่วนร่วมสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ มีความสำคัญด้านอารมณ์และสติปัญญา ผู้สร้างสรรค์ได้นำศิลปะเข้าไปสู่โรงเรียนเด็กพิเศษเพื่อมอบการเรียนรู้ทางศิลปะให้มีความกว้างขวางมากยิ่งขึ้น เพราะศิลปะสามารถถ่ายทอดความรู้สึกที่ตื้นเขินและสร้างประสบการณ์ทางความสุขและสิ่งใหม่ ๆ ให้กับชีวิตได้ พญ.พัชรินทร์ สุคนธาภิรมย์ ณ พัทลุง กล่าวว่า “เรารู้กันอยู่แล้วว่า ศิลปะสามารถช่วยให้รู้สึกผ่อนคลายและสนุก คนไทยส่วนใหญ่มักจะเข้าใจว่านั่นคือที่มาของคำว่าศิลปะบำบัด ซึ่งถูกเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น จริง ๆ แล้วศิลปะที่นำมาใช้ในการบำบัดสามารถทำได้มากกว่านั้นมาก ในต่างประเทศศิลปะบำบัดไม่ได้หยุดแค่การผ่อนคลาย บางครั้งไม่สนุกด้วยซ้ำ แต่ทำเพื่อเปิดประตูเข้าไปสู่ปัญหา เผชิญหน้าแล้วเรียนรู้ที่จะจัดการหรือลงมือทำอะไรบางอย่างเพื่อเปลี่ยนแปลงชีวิตให้มีความสุขขึ้น” (กองสาราณียกร, 2555) เมื่อชีวิตมีความสุขขึ้นเป็นเรื่องที่ดีและเป็นเรื่องสำคัญในการดำเนินชีวิต การร่วมกันสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะระหว่างผู้สร้างสรรค์กับเด็กพิเศษ เป็นการเพิ่มพูนประสบการณ์และการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

ความหมายของพื้นที่แห่งการเรียนรู้

พื้นที่แห่งการเรียนรู้ในความหมายที่กล่าวถึงคือพื้นที่แห่งความรักความอบอุ่นและการสร้างมิตรภาพที่งดงาม เกิดการเรียนรู้และซึมซับความอ่อนโยนของความนุ่มในประติมากรรม รูปภาพและสีสันทที่สวยงามเหมาะสมกับวัยเด็กเสริมสร้างจินตนาการให้กับพวกเขาได้โลดเล่นไร้พรมแดน รูปทรงและสีสันทแสดงถึงธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีสีสันสดใส คุณค่าที่ได้รับจากแหล่งเรียนรู้คือความซาบซึ้งทางความงามทาง เห็นคุณค่าและภาคภูมิใจในการสร้างสรรค์ผลงานของตนเอง การซึมซับทางศิลปะในรูปแบบเข้าสัมผัสได้เป็นมิติการเรียนรู้ที่เกิดจากสัมผัสด้วยกายและใจ ชัดเกล่าจิตใจให้อ่อนโยน และสามารถปรับตัวอยู่ร่วมกับผู้อื่น สร้างมนุษยสัมพันธ์ระหว่างมิตรภาพที่งดงาม

ลักษณะของประติมากรรมนุ่มและผลงานการสร้างสรรคของศิลปิน

ประติมากรรมนุ่มแตกต่างจากงานประติมากรรมคือการเลือกใช้วัสดุที่มีความอ่อนนุ่ม เช่น ผ้า เชือก และไหมพรม รวมทั้งวัสดุอื่น ๆ ที่มีสัมผัสนุ่มนวล การศึกษาผลงานของศิลปินเป็นการเปิดประสบการณ์ให้ได้รับรู้ ค้นหาศึกษากระบวนการและแนวความคิดอย่างมีระบบ การลำดับขั้นตอนและการเลือกใช้วัสดุเป็นสื่อในการสร้างสรรค์ให้เกิดผลงานสักหนึ่งชิ้นนั้น ตัววัสดุและโครงสร้างเป็นหัวใจหลักที่สามารถตอบโจทย์ความคตินั้นไปสู่ผลสำเร็จและบรรลุเป้าหมายได้ ปัจจัยสำคัญที่ควร

ทำการศึกษาผลงานของศิลปิน คือแนวทางการสร้างสรรค์ที่ชัดเจนและมีความต่อเนื่อง โดยที่ศิลปินได้รับจากแรงบันดาลใจและที่มาจนเกิดแนวความคิดต่อยอดไปสู่การสร้างสรรค์ผลงาน ในท้ายที่สุดศิลปินทำการลำดับความคิดจนเป็นรูปธรรมให้ผู้ชมได้สัมผัสรับรู้ศึกษาวิธีการสร้างสรรค์ โดยมีศิลปินที่ค้นหาวิธีในการสร้างสรรค์และพัฒนาประติมากรรมนูน เริ่มจากยุคพ็อพ อาร์ต จนถึงปัจจุบัน ซึ่งมีความหลากหลายในการนำเสนอผลงาน และได้นำมาศึกษาและเกิดเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ดังนี้

Claes Oldenburg

เป็นประติมากรชาวอเมริกันที่เกิดในสวีเดน ศิลปินสร้างวัตถุแปลกใหม่ โดยวัสดุที่คุ้นเคยในชีวิตประจำวันให้มีความแปลกใหม่โดยการขยายขนาดสัดส่วนของวัตถุนั้นให้มีขนาดใหญ่เกินจริงแบบเหนือจริง ทำให้ผู้คนที่ได้เข้าสัมผัสเกิดการยอมรับว่าวัตถุที่สร้างสรรค์นั้นมีผลต่อความรู้สึก จากที่เราใช้สอย หรือรับประทานของเหล่านั้น แต่เมื่อกลับกลายมาเป็นงานศิลปะที่มีขนาดใหญ่โต ตั้งตระหง่านปะทะสายตาและความรู้สึก ทำให้เกิดการสื่อสารระหว่างผู้ชมและวัตถุชิ้นใหม่ที่เกิดขึ้น คือการกลับค่าวัตถุที่เคยใช้สอยเมื่อมีขนาดผิดปกติทำให้รู้สึกไม่คุ้นชิน

Ernesto Neto

เป็นศิลปินในแนวความคิด งานของเขาให้ผู้ชมได้เข้าสัมผัส รูป กลิ่นและการเข้าสัมผัส ผลงานศิลปะของเน็ตโต สร้างประสบการณ์เรื่องของประสาทสัมผัส ผลงานประติมากรรมนูนของเขามักสร้างเป็นประติมากรรมนูนที่ให้ผู้คนมีปฏิสัมพันธ์ แนวความคิดของเขาคือเพื่อนำพื้นที่ทางธรรมชาติกลับเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ นำเสนอด้วยรูปทรงที่เรียบง่าย ขนาดของผลงานในบางชิ้นงานมีขนาดใหญ่จัดเต็มห้องนิทรรศการ ผู้เข้าชมผลงานสามารถแบ่งเป็นสองกลุ่ม กลุ่มแรกเป็นกลุ่มที่ต้องการเดินชมรอบ ๆ แค่มสัมผัสทางสายตา ส่วนกลุ่มที่สองต้องการเข้าไปภายในสัมผัสที่ลึกซึ้งซึ่งสัมผัสความรู้สึกที่ศิลปินต้องการถ่ายทอด รูปทรงที่เรียบง่าย ประทับความรู้สึก กลิ่น สี และความนุ่มดึงดูดให้ผู้คนเข้าสัมผัสภายในผลงาน วัสดุสีอ่อน เบา เรียบ ยืดหยุ่น มีความละมุนละไมของค่าสีอ่อน วัสดุจากธรรมชาติและกลิ่นเครื่องเทศต่าง ๆ เชื้อเชิญให้ผู้คนเข้าสัมผัสผลงานของเขา และเกิดประสบการณ์ของกายสัมผัสผ่านสู่ทางใจได้อย่างลึกซึ้ง ทำให้เกิดความเข้าใจในแนวความคิดของศิลปินได้มากยิ่งขึ้น

ผู้สร้างสรรค์ได้ รับผิดชอบต่อความคิดของเอร์เนตโต เนตโต เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ผลงานในรูปแบบให้ผู้ชมเข้ามาสัมผัสได้ ผู้ชมผลงานมีส่วนร่วมในงานเป็นสำคัญ วัสดุที่ใช้เน้นความเรียบง่ายและสัมผัสที่นุ่มนวล เอร์เนตโต เน้นการเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในกายสัมผัสระหว่างงานและผู้เข้าชม ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวความคิดที่ต้องการสร้างพื้นที่ทางสัมผัสเรียนรู้ของพื้นที่ผิวความนุ่ม อ่อนโยน และสร้างความสุขทางใจผ่านรูปทรงและสี งานสร้างสรรค์ประติมากรรมกับเด็กพิเศษเป็นในแนวทางเดียวกันคือต้องการให้ผู้คนได้เข้ามาสร้างประสบการณ์ในการสัมผัส การเย็บด้วยมือ

สามารถสร้างสรรค์ผลงานที่ทรงพลัง และมีคุณค่าเชื่อมโยงแนวความคิดและจินตนาการให้โลดแล่นไปตามเส้น สี รูปทรงของผลงาน

ภาพที่ 1 Ernesto Neto, 'phitohumanoids' (2007) ผ้าใยสังเคราะห์ กำมะหยี่ บรจุเม็ดโฟม แปรผันตามพื้นที่ (Courtesy of Tomio Koyama Gallery and Gallery Koyanagi. Photo: ©Keizo Kioku)

ที่มา: Mini Berlin. (2011). *Humanoids*. Retrieved April 20, 2017, from: <https://mimiberlin.com/humanoids/>

วัตถุประสงค์ในการสร้างสรรค์ผลงาน

เพื่อแสดงการต่อยอดสร้างสรรค์ผลงานร่วมกันระหว่างผู้สร้างสรรค์กับเด็กพิเศษในรูปแบบประติมากรรมนุ่ม โดยเรียบเรียงกระบวนการในการสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมนุ่ม นำเสนอแนวทางที่ทำให้เด็กพิเศษเกิดการเรียนรู้และมีสนิยมเชิงศิลปะ

กระบวนการสร้างสรรค์ผลงาน

การสร้างความคิดค้นกับเด็กพิเศษเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างสรรค์ผลงานร่วมกัน การวาดอะไรก็ได้ ทำให้พวกเขาเกิดความผ่อนคลายมากกว่าการตั้งโจทย์และความคาดหวัง สิ่งนี้เกิดจากการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เมื่อกระบวนการวาดเล่นหรือวาดเส้นเสร็จสิ้นลง จากการสังเกตพบว่าช่วงเวลาแต่ละคนไม่มีความแน่นอน ความฉับไวความเชื่องช้าเป็นไปตามบุคลิกแต่ละบุคคล เพราะฉะนั้นทุกอย่างไม่สามารถคาดเดาได้ว่าจะเกิดอะไรขึ้น รูปร่างที่พวกเขาขีดเขียนจะเป็นอย่างไร สิ่งนี้เป็นเรื่องที่น่าตื่นเต้น เพราะนั่นหมายความว่า สิ่งที่จะเกิดเป็นประติมากรรมนุ่มนั้นกำลังเริ่มต้น การหาข้อมูลเพิ่มเติมคือการสนทนาเกี่ยวกับภาพที่วาด เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ประติมากรรมนุ่ม นำภาพลายเส้นของเด็กพิเศษที่มีลักษณะรูปทรงกลมต่อกันเป็นระเบียบ รูปทรงมีการเชื่อมโยงเข้าหากันโดยจินตนาการมาจากเกมซึ่งเป็นแรงบันดาลใจ และต่อยอดแนวความคิดของผู้สร้างสรรค์ที่ต้องการสร้างสรรค์ที่นั่งเล่น

ร่วมกันเป็นการเล่นเกมที่สามารรถสัมผัสได้และไม่รู้สึกโดดเดี่ยวเกิดการสร้างมิตรภาพ เพราะเด็กส่วนใหญ่ในปัจจุบันมักมีโลกส่วนตัวจ่ออยู่กับเกม ไม่สนใจต่อสิ่งแวดล้อมภายนอก ประติมากรรมนุ่มเน้นเสริมสร้างประสบการณ์การสัมผัสและการเรียนรู้สิ่งใหม่และการมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ ซึ่งได้เรียนรู้พื้นที่แห่งใหม่เสมือนเกมอันเป็นที่ชื่นชอบของพวกเขา

ยางโนรยอนต์เป็นโครงสร้างหลักที่มีคุณสมบัติแข็งแรง ยืดหยุ่น หลังจากทำความสะอาดแล้วบรรจุเศษผ้าเพื่อโครงสร้างที่แข็งแรง การใช้เศษผ้าช่วยให้เกิดน้ำหนักและไม่เกิดการหลุดตัว ชั้นแรกหุ้มด้วยผ้าเพื่อยึดรูปทรงให้แข็งแรง เพิ่มความหนาด้วยใยสังเคราะห์ กันความชื้นรอบนอกด้วยหนังเทียม จากนั้นเย็บตกแต่งเพิ่มมิติแบบนูนต่ำ และเพิ่มรายละเอียดต่าง ๆ ด้วยผ้าสีสดใส จัดวางได้หลากหลายรูปแบบสามารถจัดเก็บได้ง่าย กำหนดโครงสร้างให้ตัดกัน การต่อเติมรูปทรงนูนต่ำกับรูปทรงกลมที่เป็นรูปทรงหลักต้องการเน้นให้เกิดจุดเด่นเพื่อเชื้อเชิญการสัมผัสรูปแบบสามมิติ ขนาดลดหลั่นตามลำดับ สร้างที่ว่างให้เกิดจังหวะกับพื้นที่เพื่อให้เกิดความงามของการจัดองค์ประกอบทางศิลปะ

การวิเคราะห์ผลงานกับการเรียนรู้ของเด็กพิเศษ

“Play with me” เป็นชื่อชุดผลงานประติมากรรมนุ่มชุดแรก ต้องการแสดงออกถึงเนื้อหาสาระของการเรียนรู้แบบสัมผัสได้จริงด้วยรูปทรงสามมิติ สีและสิ่งแวดล้อมจากธรรมชาติรอบ ๆ ตัว ช่วยเติมเต็มบางส่วนของด้านลบภายในจิตใจให้กลับกลายเป็นด้านบวก ด้วยความงามทางศิลปะที่ช่วยคำชูจิตใจให้เกิดความแจ่มใสด้วยผิวสัมผัสนุ่มนวลและสีสันดึงดูดความสนใจ การได้สัมผัสทำให้เกิดการซึมซับความรู้สึกของผู้สร้างสรรค์ที่ต้องการส่งความสุขผ่านเรื่องเล่าในรูปทรง และลายเส้นที่นำมาประกอบสร้างรายละเอียดของผลงาน ความสุขความพึงพอใจก่อเกิดการเรียนรู้ที่ค่อยเป็นค่อยไป สีและรูปทรงที่ตกแต่งไว้นั้นสามารถสร้างจินตนาการให้กับผู้ที่ได้เข้าสัมผัส พลังเชิงบวกช่วยขัดเกลาตนเองและผู้อื่นไปพร้อมกัน เกิดความมั่นคงทางใจ มีสุนทรียะทางอารมณ์ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญของการดำเนินชีวิตของมวลมนุษย์

ทรงกลม เป็นองค์ประกอบหลักที่มาจากจินตนาการของกลุ่มเด็กออทิสติกที่มีเนื้อหาสะท้อนให้เห็นถึงการเชื่อมโยงของเกมต่าง ๆ ที่พวกเขาสนใจ หรืออาจเป็นเรื่องราวที่ฝังลึกอยู่ในจิตใจได้สำนึกของพวกเขาก็เป็นได้ การเล่นเกมออนไลน์เป็นการสื่อสารทางเดียวไม่มีการโต้ตอบ เกมทำให้ผู้เล่นเกิดอารมณ์สนองตอบในทางลบไม่สามารถระบายออกมาได้ ข้อมูลพื้นฐานเหล่านี้นำมาประมวลความหมายใหม่โดยสร้างเป็นเกมที่มีมิติสัมผัสด้วยความนุ่มละมุน สีสันสวยงาม สร้างมิตรภาพที่อบอุ่นจากการแบ่งปันพื้นที่มิตรภาพซึ่งกันและกัน รูปทรงกลมแสดงความรู้สึกถึงความอ่อนโยนเป็นมิตรไมตรีต่อกัน เชื่อมความเข้าใจเผื่อแผ่มีน้ำใจซึ่งกันและกัน เล่นแบบมีมิตรภาพโดยไม่มีใครแพ้หรือชนะ

โครงสร้างโดยรวมเป็นรูปแบบสีตัดกัน “สีสำหรับห้องเด็กเล่น ควรจะเป็นสีอุ่น (Warm Tonalities) เพราะช่วยเร่งเร้าให้เด็กได้เบิกบาน และให้เป็นที่พักใจของเด็กด้วย การใช้สีตัดกันโดยให้มีปริมาณมากน้อยกว่ากันก็นับว่าใช้ได้ดี เพราะว่าสีสดๆ เป็นสีที่คล้ายคลึงกับสีในธรรมชาติ เช่นสีท้องฟ้า น้ำทะเล

ดอกไม้ พืช ดวงอาทิตย์และสัตว์ สิ่งแวดล้อมเหล่านี้ช่วยให้จิตใจเบิกบานและเหมาะสมกับภาวะของเด็กที่กำลังเจริญเติบโต” (น.ณ ปากน้ำ, 2522) จากข้อมูลดังกล่าวไว้นั้น สามารถนำมาเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์โครงสร้างให้กับผลงาน เน้นสิ่งที่แสดงออกถึงธรรมชาติเพื่อความเบิกบานมีชีวิตชีวา ในแนวจิตวิทยาการใช้สีสำหรับเด็กในผลงานชิ้นนี้ ใช้โครงสร้างโดยรวมคือสีเขียว ซึ่งสีเขียวแสดงถึงการเจริญเติบโต ให้ความรู้สึกผ่อนคลาย ปลอดภัย สดชื่น สีสันผลต่ออารมณ์ของเด็กได้เช่นกัน และยังช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทางสมองที่ดีขึ้น การเลือกสีจึงเป็นจุดสำคัญในการสร้างสรรค์ผลงานครั้งนี้ วางจังหวะสีสลับกันเป็นริ้วสลับกันไป เพื่อให้เกิดจังหวะการมองเห็นที่ชัดเจนทำให้โครงสร้างเกิดการประสานกลมกลืนกัน ลายผ้าที่นำมาเย็บปะทับซ้อนกันทำให้เกิดมิติของสี เพิ่มจุดสนใจและแรงดึงดูดจากผู้เข้ามาสัมผัส ที่วางในรูปทรงช่วยให้ผลงาน เกิดความอิสระ และเป็นสิ่งที่สำคัญในการนำไปใช้จริง ซึ่งจากการทดลองให้เด็กได้เล่นและเข้าสัมผัสที่วางตรงกลางทรงกลม สามารถเข้าสัมผัสได้อย่างใกล้ชิด ภายใน ซึ่งคล้ายมีดอกไม้ดอกใหญ่ หรือบ้านหลังเล็กที่แวดล้อมไปด้วยธรรมชาติ ความคาดหวังในการสร้างผลงานครั้งนี้มุ่งเน้นให้เกิดพื้นที่แห่งการเรียนรู้ของเด็กพิเศษสร้างรสนิยมในเชิงศิลปะ ส่งผ่านความสุขและพลังเชิงบวก กระตุ้นให้เห็นคุณค่าของการสร้างงานผลงานทางด้านศิลปะ เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง เพื่อพัฒนาชีวิตให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ผลงานชุดที่ 2 “Tale of special child” ได้พัฒนาผลงานให้เกิดมิติที่มีรูปกระตุ้นความสนใจและการสัมผัส ในแบบโลกนิทาน โครงสร้างภายในประกอบด้วยม้านั่งไม้จริงและเก้าอี้ หุ้มทับด้วยใยสังเคราะห์ตกแต่งด้วยผ้า เชือก และหนังเทียม

การจินตนาการที่หลากหลาย การขีดเขียนรูปทรงที่บิดเบี้ยวไม่สมบูรณ์ สร้างแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานที่มีความต่อเนื่องจากชุดที่ 1 รูปทรงมีมิติชัดเจนมากขึ้น

ผลสำคัญของการต่อยอดผลงานคือการทำให้เด็กพิเศษมองเห็น และเกิดประสบการณ์ทางการสัมผัส สังเกตภาพวาดในแบบพื้นระนาบสามารถนำมาปรับให้เป็น 3 มิติ เชื้อเชิญให้เข้ามาสัมผัส ความนุ่มที่เต็มไปด้วยสีสน มีชีวิตชีวา ภายในโครงสร้างที่แข็งแรงมั่นคง ตกแต่งภายนอกด้วยรูปทรงจากภาพลายเส้นแบบตัดทอนและรูปทรงอิสระ ผลงานสามารถมองเห็นปริมาตรในแบบลอยตัว มองได้รอบด้าน สร้างเสริมจินตนาการของผู้เข้าสัมผัสถึงผู้สร้างสรรค์ ชิมรสชาติความงามทางด้านศิลปะและเกิดความสุขทางใจเกิดการเรียนรู้เรื่องราวเนื้อหาจากสี เส้น รูปทรง และรายละเอียดที่อยู่ภายในผลงาน สอดแทรกจินตนาการ เสมือนรูปทรงเหล่านั้นมีชีวิต เป็นยอดมนุษย์ เป็นสัตว์ประหลาด หรืออะไรก็ได้ที่ต้องการจินตนาการ การจัดวางผลงานล้อมเป็นวงกลมแสดงให้เห็นถึงการปรับตัวการเชื่อมโยงมิตรภาพให้เกิดขึ้น จากที่มาของพื้นฐานชีวิตและความเป็นอยู่ในครอบครัวที่แตกต่างกัน การนั่งรวมกันเกิดการพบปะพูดคุย มีปฏิสัมพันธ์และมิตรภาพที่อบอุ่น

การเรียนรู้เกิดขึ้นทุกขณะที่เข้าสัมผัสด้วย กาย และใจ สีสันดึงดูดให้เกิดการสัมผัสและเรียนรู้ รูปทรงส่งผลในเรื่องจินตนาการที่ต้องการต่อยอดผลงาน การวาดเส้นและการสร้างสรวงงานศิลปะ ที่

ต้องการต่อยอดจินตนาการ อาจเป็นบรรยากาศในบ้าน เป็นสวนสนุกหรือสถานที่ที่ไม่อาจคาดเดาได้ ซึ่งผลงานสร้างสรรค์ชุดนี้เปิดกว้างเรื่องการจินตนาการ

สำหรับการเรียนรู้ของเด็กพิเศษ ความคาดหวังนั้นมุ่งเน้นเรื่องความสุขภายในใจซึ่งเป็นพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เพิ่มความสามารถดำเนินการต่อยอดสร้างสรรค์ผลงานให้เกิดการพัฒนามากยิ่งขึ้น ความสุขเป็นพื้นฐานในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นซึ่งเป็นเรื่องสำคัญ และเป็นเป้าหมายหลักในการสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมนูน

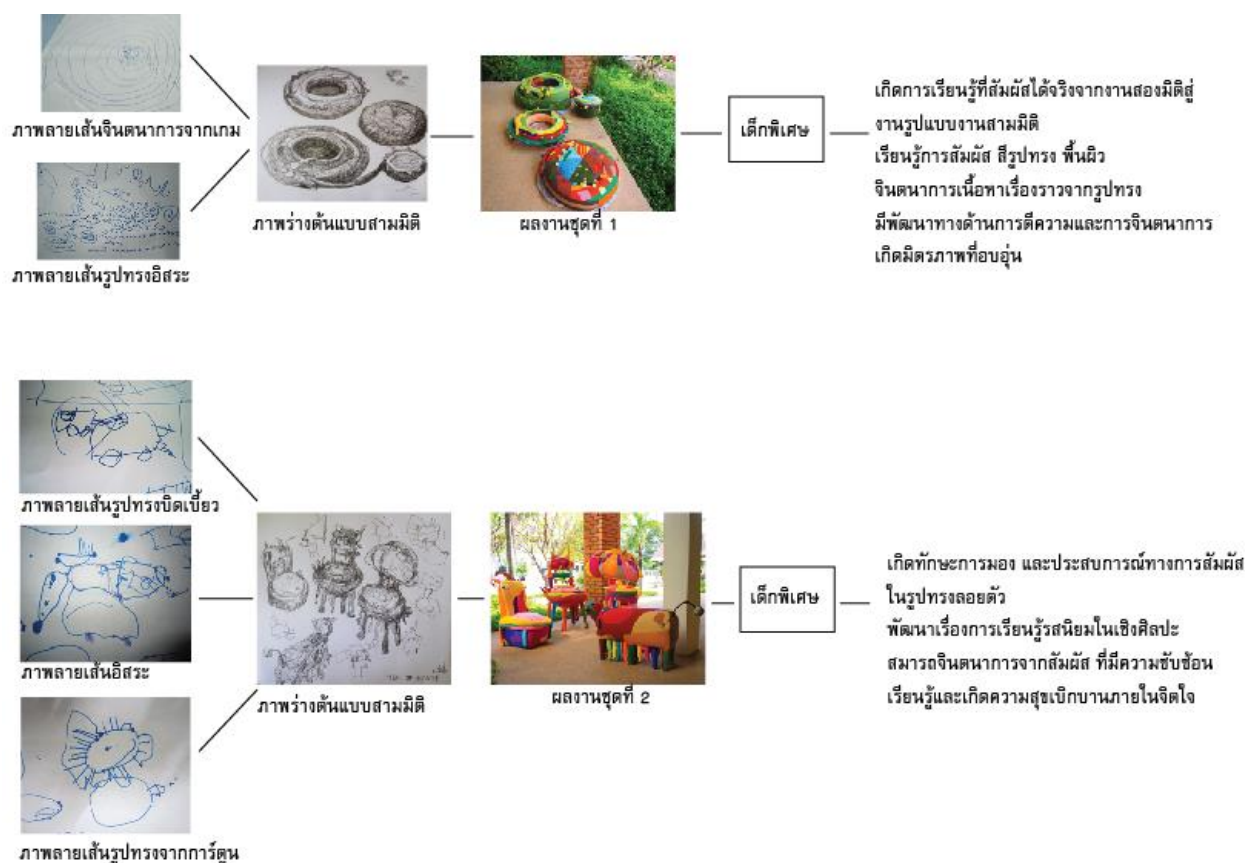
ตารางที่ 1 การเชื่อมโยงผลงานสร้างสรรค์ประติมากรรมนูนสู่การเรียนรู้ของเด็กพิเศษชุดที่ 1

ภาพถ่ายเส้นของเด็กพิเศษ	วัสดุอุปกรณ์	การเชื่อมโยงต่อยอดผลงาน	แนวคิดของผลงาน	การเรียนรู้ของเด็กพิเศษ
ภาพถ่ายเส้นที่มีที่มาจากเกม	ยางในรถยนต์ ผ้า หนังเทียม เชือก ใยสังเคราะห์	ร่างต้นแบบจาก สองมิติให้เป็นสาม มิติ	การเล่นเกมที่สามมิติ สัมผัสได้เกิดมิติภาพ ที่อบอุ่นบนพื้นที่ของ การเชื่อมโยงระหว่าง ผลงานและการสัมผัส	เกิดการเรียนรู้ที่สัมผัสได้ จริงจากงานสองมิติสู่งาน รูปแบบงานสามมิติ สร้าง พลังเชิงบวก จาก เส้น รูปทรง และสีที่นำมาสร้าง องค์ประกอบใหม่ ประสบการณ์ทางสัมผัส สามารถพัฒนาทางด้านการ ตีความ

ตารางที่ 2 การเชื่อมโยงผลงานสร้างสรรค์ประติมากรรมนูนสู่การเรียนรู้ของเด็กพิเศษชุดที่ 2

ภาพถ่ายเส้นของเด็กพิเศษ	วัสดุอุปกรณ์	การเชื่อมโยงต่อยอดผลงาน	แนวคิดของผลงาน	การเรียนรู้ของเด็กพิเศษ
ภาพถ่ายเส้นที่มีที่มาจากรูปทรงปิดเบี้ยว	เก้าอี้ไม้ ผ้า ใยสังเคราะห์ หนังเทียม เชือก	ภาพร่างต้นแบบ สามมิติ	จินตนาการจากรูปทรง ที่บิดเบี้ยว ขาดความ สมบูรณ์เต็มเต็มให้เกิด ความงามที่สมบูรณ์ เพิ่มการเรียนรู้ในเชิง ศิลปะ	การทำให้เด็กพิเศษมองเห็น และเกิดประสบการณ์ ทางการสัมผัส ในรูปทรง ลอยตัว พัฒนาเรื่องการ เรียนรู้ในเชิงศิลปะ การ สร้างจินตนาการจากสัมผัส ที่มีความซับซ้อนมากขึ้น เกิดพื้นที่แห่งมิตรภาพแห่ง หนึ่งในโลกจินตนาการและ ความจริง

แผนภูมิการเชื่อมโยงผลงานสร้างสรรค์ประติมากรรมนูนสูงสู่การเรียนรู้ของเด็กพิเศษ

สรุป

การสร้างสรรค์ประติมากรรมนูนสูงสู่การเรียนรู้ของเด็กพิเศษ เป็นการสร้างสรรค์ผลงานที่ได้รับแรงบันดาลใจจากลายเส้นของเด็กพิเศษในกลุ่มเด็กออทิสติกและบกพร่องทางปัญญา สร้างสรรค์ต่อยอดในรูปแบบประติมากรรมนูน รูปทรงตัดทอน แสดงออกตรงไปตรงมาในแบบศิลปะเด็ก เน้นคุณค่าทางจิตใจและการสร้างพื้นที่แห่งเรียนรู้ รวมถึงการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อโรงเรียนเด็กพิเศษและโรงเรียนในชุมชนใกล้เคียง เด็กพิเศษเกิดการเรียนรู้ศิลปะตั้งแต่กระบวนการแรกคือการวาดเล่นหรือวาดเส้นเพื่อขีดเขียนจินตนาการตามที่ต้องการ เรียนรู้ด้วยประสบการณ์ทางการสัมผัสผลงานทางศิลปะแบบประติมากรรมนูน พวกเขาได้สัมผัสการรับรู้ทางการมองเห็นที่เป็นรูปแบบสามมิติ สามารถสัมผัสได้ด้วยกายและใจ การสัมผัสนั้นได้รับพลังเชิงบวก ลายเส้นและรูปทรงที่เป็นผลงานของพวกเขา ประกอบเข้าเป็นรูปร่างรูปทรงใหม่ เกิดความเชื่อมโยงแนวความคิดระหว่างเด็กพิเศษและผู้สร้างสรรค์ สร้างความรู้สึกภาคภูมิใจ และกระตุ้นให้พวกเขาเกิดความเชื่อมั่นใจในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านศิลปะในโอกาสต่อไป

ความพิถีพิถันตั้งใจจริงในการสร้างสรรค์ผลงาน สามารถสื่อสารสาระระหว่างกลุ่มเด็กพิเศษและผู้ชมผลงาน มองเห็นคุณค่าและที่มาจากการสร้างสรรค์ของเด็กกลุ่มหนึ่งที่สังคมเรียกกันว่าเด็กพิเศษ ให้ความเห็นความพิเศษมากมายที่มีในตัวตนของพวกเขา เด็กพิเศษมีพลัง มีความกล้าที่จะสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะ เมื่อได้รับการส่งเสริมสนับสนุนอย่างจริงจัง ซึ่งในการสร้างสรรค์ผลงานในครั้งนี้ต้องการใช้ศิลปะเชื่อมโยง กระตุ้นให้ผู้คนในสังคมร่วมกันค้นหาความพิเศษของเด็กพิเศษให้เขาได้มีความภาคภูมิใจและเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาศักยภาพของชีวิตได้อย่างมั่นใจ

ผลลัพธ์ที่ได้คือเด็กพิเศษได้เรียนรู้ศิลปะและมีความภาคภูมิใจในการสร้างสรรค์ผลงาน พวกเขาเป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษาเกี่ยวกับความสามารถและการต่อยอดในเชิงศิลปะ ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งที่ได้พัฒนาการสร้างสรรค์ผลงานที่มีรูปแบบประติมากรรมนุ่ม โดยได้ค้นคว้าหลักการและเรียบเรียงกระบวนการสร้างสรรค์ไว้เพื่อเป็นประโยชน์แก่นักศึกษาและผู้สนใจ ซึ่งสามารถใช้เป็นแนวทางเลือกในการสร้างสรรค์งานศิลปกรรมร่วมสมัย เผยแพร่ผลงานสร้างสรรค์ทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อส่งต่อประสบการณ์การสัมผัสแห่งความสุขให้เกิดขึ้นแก่ผู้อื่นในวงกว้าง

การที่เด็กพิเศษมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์นั้น เกิดประสบการณ์ร่วมกัน การปรับตัวเข้าหากัน มองเห็นความคิดและการแสดงออกที่สามารถนำมาเชื่อมโยงต่อยอดให้เกิดเป็นประติมากรรมนุ่มในรูปแบบศิลปะร่วมสมัย ผู้สร้างสรรค์เฝ้าดูการลากเส้นของพวกเขาด้วยความตื่นเต้น พวกเขา รอคอยผลงานที่มีมิติใหม่ ทั้งสองกระบวนการเชื่อมโยงด้วยหัวใจ ผลงานสร้างสรรค์จึงแสดงออกบทบาททางอารมณ์แห่งความสุข ประสบการณ์จากการสัมผัสเรียนรู้ถึงความงามในเชิงศิลปะ และสัมพันธ์ภาพอันอบอุ่นกับเพื่อน ๆ สิ่งเหล่านี้คือคุณค่าที่เกิดขึ้นในพื้นที่แห่งความสุขที่ได้ร่วมกันสร้างสรรค์ในครั้งนี้

ข้อเสนอแนะ

ประติมากรรมนุ่มกับการสร้างประสบการณ์ทางการสัมผัส เป็นแนวทางการสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมได้โดยวิธีการหนึ่ง สามารถพัฒนาต่อยอดขยายผลไปสู่ชุมชนใกล้เคียงและผู้สนใจต่อไป การสำรวจข้อมูลเป็นเรื่องสำคัญเพราะทำให้เห็นแนวทางในการสร้างสรรค์ที่เป็นรูปธรรม สามารถพัฒนา ค้นคว้าหาข้อมูลเพิ่มเติมทั้งทางด้านศิลปกรรมและการนำไปใช้ประโยชน์ต่อสังคม ในปัจจุบันการนำศิลปะช่วยเหลือหรือแก้ไขอาการต่าง ๆ ของเด็กพิเศษ หรือที่เรียกว่าศิลปะบำบัดนั้นยังไม่มีที่แพร่หลาย

การสร้างสรรค์ครั้งนี้เป็นจุดเริ่มต้นของการนำศิลปะเข้าถึงกลุ่มเด็กพิเศษ ซึ่งสิ่งที่ต้องให้ความสำคัญคือความเรียบง่ายของรูปแบบและรูปทรง การเลือกวัสดุที่เหมาะสม ดูแลเก็บรักษาง่าย สามารถสร้างสรรค์ได้จำนวนมากและประหยัดงบประมาณ เพื่อขยายผลการสร้างสรรคให้พัฒนาและเข้าถึงชุมชนอื่นให้กว้างขวางออกไป

เอกสารอ้างอิง

- กองสารนิยกร. (2555). *ศิลปะบำบัด ศิลปะเยียวยาใจ*. จดหมายข่าวอาทิตยัสดง, 4(11). สืบค้นเมื่อ 26 กรกฎาคม 2561. จาก <http://budnet.com/sunset/node/26>
- น.ณ ปากน้ำ. (2522). *หลักการใช้สี*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- Mini Berlin. (2011). *Humanoids*. Retrieved April 20, 2017. from: <https://mimiberlin.com/humanoids/>

การพัฒนาลูกประคบสมุนไพรหินสปา สำหรับให้บริการงานการแพทย์แผน
ไทยโรงพยาบาลหลวงพ่เป็น จังหวัดนครปฐม

The Development of Herbal Compress Ball, Stone Spa for
Thai Traditional Medicine Providers, Luang Pho Pern Hospital,
Nakhon Pathom Province

¹สุจิตรา บุญมาก, ²ปพิชญา ศรีแก้ว, ³ศิริลักษณ์ แซ่จ้อ

⁴อำพล บุญพียร, ⁵วรินทร์ เชิดชูธีรกุล

¹Sujitra Boonmag, ²Papichthaya Srikaew, ³Sililak Sae-ngo

⁴Aumpol Bunpean, ⁵Warintorn Choedchutirakul

¹โรงพยาบาลหลวงพ่เป็น

Luang Pho Pern Hospital.

^{2, 3, 4, 5}วิทยาลัยเทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุข กาญจนภิเษก

Kanchanabhishek Institute of Medical and Public Health Technology.

¹Email Sujitra.Thai@gmail.com

Received June 23, 2020; Revised June 24, 2020; Accepted October 14, 2020

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) พัฒนาลูกประคบสมุนไพรหินสปา 2) เปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้ให้บริการและผู้รับบริการต่อลูกประคบสมุนไพรหินสปากับลูกประคบรูปแบบเดิม เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล 1) การสนทนากลุ่ม 2) แบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และ Pair sample t-test ผลการวิจัยพบว่า 1) ลูกประคบแบบเดิมไม่ค่อยคล่องตัวขณะประคบ บริเวณด้ามจับเมื่อนั่งใช้ประมาณ 2 ครั้ง จะมีลักษณะโยกคลอน 2) ลูกประคบสมุนไพรหินสปามี 2 ส่วนได้แก่ ส่วนฐานลักษณะคล้ายถ้วย มีลักษณะขรุขระเป็นตุ่มนูน 9 ตุ่มทำจากสแตนเลส มีเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 10 cm ความลึกประมาณ 2 cm สำหรับใส่หินสปา ด้ามจับทำจากไม้มีความสูง 14 cm เส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 3 cm ฝังสมุนไพรเป็นผ้าดิบทรงกลม มีเส้นผ่านศูนย์กลาง 30 cm บรรจุสมุนไพร 50 g 3) ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจพบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (P -value < 0.05) ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้รับบริการระหว่างลูกประคบสมุนไพรหิน

สปากับลูกประคบรูปแบบเดิมพบว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P\text{-value} < 0.05$) ผลการศึกษาเป็นทางเลือกในการผลิตลูกประคบสมุนไพรหินสปา ที่มีกระบวนการผลิตที่ง่าย ต้นทุนต่ำ และมีคุณภาพ

คำสำคัญ: ลูกประคบสมุนไพรหินสปา; ความพึงพอใจ; ลูกประคบแบบเดิม

ABSTRACT

The objective of this research is to 1) Develop the spa rock herbal compress, 2) Compare the levels of satisfaction of service providers and clients towards the spa rock herbal compress and former compress where the samples were 20 traditional medical service providers and 60 clients. This study conducted on the research and development The data was collected 1) Through group conversation 2) Satisfaction questionnaires where the statistics employed were frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pair Sample T-Test. The results illustrated that: 1) the former compress lacked the agility while pressing and the handle was unsteady after being steamed for a long period and applied for 2 times and above; 2) the spa rock herbal compress consists of 2 components, i.e., the base section which is similar to bowl having 9 buttons made from stainless, a diameter of 10 cm, and 2 cm of depth, used for containment of spa rocks. The handle is made from wood with the length of 14 cm, a diameter of 3 cm and the bag to contain 50 g of the herbs is made from sphere calico having a diameter of 30 cm.; 3) the results of comparison of satisfactions of service providers towards the spa rock herbal compress and former compress indicated the statistically significant difference ($P\text{-value} < 0.05$) and the results of comparison of satisfaction of clients towards the spa rock herbal compress and former compress indicated no statistically significant difference ($P\text{-value} < 0.05$). The results could be applied as the alternative for the production of the spa rock herbal compress which is simple, low-cost, and high-quality.

Keywords: Spa rock herbal compress; Satisfaction; Former compress

บทนำ

ปัจจุบันมีความนิยมเป็นอย่างมากในการนำลูกประคบสมุนไพรมาใช้ในโรงพยาบาล ซึ่งรูปแบบของลูกประคบสมุนไพรที่นิยมนำมาใช้ในปัจจุบันมีหลากหลายรูปแบบ เช่น การผลิตลูกประคบสมุนไพรแบบสด โดยระยะเวลาในการเก็บรักษาประมาณ 3-7 วัน และต้องเก็บในอุณหภูมิที่เย็น เพื่อป้องกันการเน่าบูดไม่สามารถผลิตและวางจำหน่ายได้เป็นเวลานาน ส่วนมากจะผลิตใช้วันต่อวัน แต่การผลิตลูกประคบแบบสดไม่สามารถผลิตได้ทุกช่วงฤดูกาล เนื่องจากสมุนไพรบางชนิดไม่สามารถเจริญเติบโตได้ดีทุกฤดูกาล ส่วนการผลิตลูกประคบสมุนไพรแบบแห้ง ต้องผ่านการตากแดดหรืออบที่อุณหภูมิ 50-70 องศาเซลเซียส เป็นระยะเวลา 4-8 ชั่วโมง ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับความหนาของสมุนไพรหรือชนิดของสมุนไพร (คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2551) ถ้าสมุนไพรที่อบหรือตากแดดไม่แห้งสนิทอาจทำให้เกิดเชื้อรา แต่สมุนไพรที่ทำให้แห้งแล้วอาจมีน้ำมันหอมระเหยและสารสำคัญนั้นหายไป (ฐานิตา สุวรรณชัย และฉันทยาพร แก้วมณี, 2559) โดยมีส่วนประกอบลูกประคบที่นิยมใช้นำมาเป็นตัวยาสำคัญของลูกประคบ ประกอบด้วย ไพล มีฤทธิ์ทางเภสัชวิทยาในการลดอาการอักเสบ และเป็นยาชาอย่างอ่อนใช้ในการรักษากล้ามเนื้อที่มีความตึงผิดปกติ และลดอาการปวดการบูร ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยาในการลดอาการปวด ขมิ้นชัน ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยาทำให้การอักเสบและการบวมทำให้เกิดอาการปวดลดลง (วันวิสา สังวรรณ, 2558)

การประคบสมุนไพร เป็นหัตถการที่สำคัญอย่างหนึ่งของการให้บริการด้านการแพทย์แผนไทย โดยการนำองค์ความรู้จากภูมิปัญญาด้านการแพทย์แผนไทยมาใช้เพื่อดูแลสุขภาพของตนเองและครอบครัวควบคู่ไปกับการนวดไทย (ไกรศรี ศรีทัพไทย, นภดล หงษ์สุวรรณ, อมรา ภูมิชัยโชติ และเพชรลดดา พรหมดี, 2558) ซึ่งมีสูตรการทำลูกประคบมากมายหลายสูตรตามแต่ท้องถิ่นจะนิยมใช้อะไร ดังเช่นทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือนิยมใช้เปลือกไม้แดง ใบเป้ง ใบบัวบกกลางนิยมใช้เถาเอ็นอ่อน โศคนาน ไพล ขมิ้น หรือทางแถบภาคใต้ใช้ไพล ขมิ้น ชิง เป็นสมุนไพรหลักในลูกประคบ (กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก, 2552)

การให้บริการด้านการแพทย์แผนไทย เป็นการบริการแบบองค์รวมและมีการดูแลอย่างครบวงจร ทั้งด้านร่างกายและด้านจิตใจ ด้วยศาสตร์การแพทย์แผนไทยที่เน้นนำความเป็นไทย สมุนไพรไทย และความเป็นธรรมชาติเข้ามาบำบัดหลากหลายวิธี อาทิ ด้านเวชกรรมไทย ด้านหัตถเวชกรรมไทยหรือนวดแผนไทย เป็นการนวดเพื่อบำบัดโรคต่าง ๆ และให้เกิดประโยชน์กับร่างกาย เช่น ลดอาการปวดเมื่อยตามกล้ามเนื้อ ช่วยกระตุ้นกล้ามเนื้อที่อ่อนแรงให้แข็งแรง ลดอาการเกร็งของกล้ามเนื้อ ช่วยเพิ่มการหมุนเวียนของโลหิตในร่างกาย ด้านยาไทยหรือเภสัชกรรมไทยเป็นการใช้ยาสมุนไพรไทยเพื่อรักษา เสริมสร้าง และบำรุงสิ่งที่ร่างกายขาด เช่น บำรุงโลหิต, บำรุงธาตุ และบำรุงหัวใจ และรักษาและ

ป้องกันโรคต่าง ๆ และผดุงครรภ์ไทยเป็นการเข้ามาดูแลตั้งแต่ตั้งครรภ์จนถึงหลังคลอด อย่างใกล้ชิดและให้คำปรึกษา คำแนะนำในอาการหรือข้อกังวลใจต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีการกวดูรักษา การทักหม้อเกลือ การนวดท้อง การนวดกระตุ้นน้ำนม การพันผ้ารัดหน้าท้อง การพอกยา การอบสมุนไพร และการประคบสมุนไพร (ไกรศรี ศรีทัพไทย, นพดล หงษ์สุวรรณ, อมรา ภูมิชัยโชติ และเพชรลดา พรหมดี, 2558)

โรงพยาบาลหลวงพ่อบึง จัดเป็นการให้บริการด้านการแพทย์แผนไทย มานานกว่า 20 ปี ซึ่งในปัจจุบันการเข้ารับบริการ การแพทย์แผนไทยโรงพยาบาลหลวงพ่อบึง ตำบลบางแก้วฟ้า อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม มีผู้มารับบริการประคบสมุนไพรในคลินิกการแพทย์แผนไทย เป็นจำนวนมาก จากสถิติผู้มารับบริการ ปี 2559 จำนวน 5,338 ราย ปี 2560 จำนวน 6,785 ราย และ ปีพ.ศ. 2561 จำนวน 8,535 ราย แต่ละปีมีผู้สนใจมาใช้บริการเพิ่มมากขึ้น ซึ่งปัจจุบันประเภทการให้บริการ นวดรักษา ร่วมกับการประคบหลังการรักษา มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นซึ่งการประคบก็เป็นหนึ่งในหัตถการ ในการบำบัด ดูแล รักษาของผู้มารับบริการด้านการแพทย์แผนไทย 1 คน ต้องประคบ 10-20 นาที และเปลี่ยนลูกประคบสมุนไพร ประมาณ 5 ครั้ง เนื่องจากความร้อนของลูกประคบสมุนไพรลดลงเร็ว จึงต้องเปลี่ยนบ่อยครั้ง การใช้ลูกประคบสมุนไพรเป็นแบบสมุนไพรสด ใช้แล้วทิ้งวันต่อวันโดยมักประสบพบเจอปัญหาการใช้ลูกประคบ คือ ลูกประคบสมุนไพรที่ใช้ยังไม่มีความคล่องตัวขณะ ประคบ บริเวณตามจับเมื่อนั่งไปนาน ๆ ใช้ประมาณ 2 ครั้งขึ้นไป จะมีลักษณะเยือกคลอนผ้าและจับไม่ถนัด และบริเวณส่วนที่ห่อสมุนไพรมีลักษณะแบบไม่เป็นรูปทรง เปื่อย หลวม ไม่แน่นแบบมัดแรก ๆ และการผลิตลูกประคบแต่ละครั้งในอดีตต้องเสียสละหมอนวดผลัดเวียนกันไปผลิตทุก ๆ วัน แต่ปัจจุบันต้องเสียค่าใช้จ่ายในการจ้างบุคลากรที่มีความชำนาญในการผลิตลูกประคบสมุนไพร เนื่องจาก การผลิตลูกประคบแต่ละลูกค่อนข้างยากสำหรับผู้ที่ไม่เคยมัดลูกประคบมาก่อน ทำให้รูปทรงลูกประคบมีลักษณะไม่สวยงามมากนักการผลิตลูกประคบสมุนไพรในแต่ละครั้ง ต้องผลิต 20 ลูกต่อสัปดาห์ เพื่อเพียงพอต่อการให้บริการ (โรงพยาบาลหลวงพ่อบึง, 2561)

สรุปจากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาพัฒนาลูกประคบสมุนไพรให้ทันสมัยขึ้น เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ ปัญหาการใช้ลูกประคบสมุนไพร เพื่อเป็นแนวทางในการผลิตลูกประคบที่ง่าย มีคุณภาพ ราคาถูก ประหยัดต้นทุน ใช้งาน สะดวกรวดเร็ว เหมาะสมกับการให้บริการด้านการแพทย์แผนไทย ในหน่วยบริการสาธารณสุขของรัฐต่อไป

ลูกประคบสมุนไพร: บทบาทและการประยุกต์ใช้

การใช้สมุนไพรในการดูแลสุขภาพ เป็นหนึ่งในภูมิปัญญาไทยที่สืบทอดกันมา ซึ่งมีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ที่ระบุถึงการใช้พืชพรรณสมุนไพรตั้งแต่สมัยพุทธกาล การนำสมุนไพรมาใช้ได้ทั้งในแง่การนำมารับประทานเป็นอาหาร เช่น การรับประทานพืชผัก หรือนำมาประกอบเป็นอาหาร นอกจากนั้นยังนำมาใช้เป็นยา รักษาโรคเวลาเกิดอาการเจ็บป่วย การใช้ลูกประคบสมุนไพรก็เป็นหนึ่งใน

ภูมิปัญญาไทยที่คนไทยนำมาใช้กัน ตั้งแต่รุ่นปู่ย่า ลูกประคบสมุนไพรเป็นภูมิปัญญาไทยที่มีมาแต่โบราณ เป็นการนำสมุนไพรพื้นบ้านชนิดต่าง ๆ มาใช้ประโยชน์ทางการรักษาโรค วางประคบตามส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ช่วยคลายกล้ามเนื้อ ลดการปวดเมื่อย นอกจากนี้กลิ่นของน้ำมันหอมระเหยในสมุนไพร การบูรและพิมเสน ช่วยทำให้รู้สึกสดชื่น ผ่อนคลายความเครียด ลูกประคบสมุนไพรมีอยู่ด้วยกันหลายสูตร ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสรรพคุณที่ต้องการ (สุนิษา กลิ่นขจร, 2558) การประคบสมุนไพรนอกจากจะใช้ในกรณีหลังคลอดแล้วยังนิยมใช้ควบคู่กับการนวดไทย โดยมากจะใช้หลังจากการนวดเสร็จเรียบร้อยแล้ว ซึ่งผลของการประคบเกิดจากความร้อนที่ได้จากการประคบ และจากตัวยาสมุนไพรที่ซึมผ่านผิวหนังเข้าสู่ร่างกาย

ลูกประคบสมุนไพรรูปแบบเดิม หมายถึง การนำสมุนไพรที่เป็นส่วนประกอบลูกประคบประกอบด้วย เหน้้าไพล เหน้้าขมิ้นชัน ต้นตะไคร้ ผิวมะกรูด ใบมะขาม ใบส้มป่อย ใบเตย มาตำพอแหลก คลุกผสมกับ พิมเสน การบูร แล้วนำไปผสมให้เข้ากัน นำมาห่อด้วยผ้า สำหรับลูกประคบสดสามารถเก็บไว้ในตู้เย็นได้ประมาณ 7 วัน ถ้านำมาใช้กับผู้ป่วยแล้ว สามารถใช้ได้ครั้งเดียว และนำไปอังไอน้ำร้อนหรือหนึ่ง เป็นระยะเวลา 10-20 นาที จากนั้นจึงนำมาประคบในบริเวณที่ต้องการ (โรงพยาบาลหลวงพ่อบึง, 2561)

ลูกประคบสมุนไพรหินสปา หมายถึง เป็นนวัตกรรมที่ใช้ในการประคบเพื่อบรรเทาอาการปวดเมื่อย สำหรับใช้เมื่อหลังทำหัตถการ การนวด โดยลักษณะลูกประคบสมุนไพรหินสปา คือนวัตกรรมที่เป็นรูปแบบถุงใส่สมุนไพร มีลักษณะเป็นผ้าดิบ แผ่นทรงกลม 1 แผ่น มีเส้นผ่านศูนย์กลาง 30 เซนติเมตร บริเวณขอบผ้าเย็บเก็บเป็นช่องสำหรับสอดเชือก เพื่อสอดห่อสมุนไพรเข้าหาแท่งด้ามจับ ภายในถุงมีสมุนไพรที่นำมาทำลูกประคบ เป็นสมุนไพรสด สูตรของทางโรงพยาบาลหลวงพ่อบึง จังหวัดนครปฐม ประกอบด้วย เหน้้าไพล, เหน้้าขมิ้นชัน, ต้นตะไคร้, ผิวมะกรูด, ใบมะขาม, ใบส้มป่อย, ใบเตย, การบูร, เกลือ, พิมเสน สำหรับส่วนของด้ามจับ จะมีด้านล่างเป็นฐานคล้ายถ้วย มีลักษณะขรุขระเป็นตุ่มนูน 9 ตุ่ม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการกดนวดและทำให้สมุนไพรไม่เคลื่อนออกด้านข้างมากเกินไป โดยฐานจะทำจากสแตนเลส เพื่อหมดปัญหาการขึ้นสนิม มีเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 10 เซนติเมตร ความลึกของถ้วยประมาณ 2 เซนติเมตร สำหรับใส่หินสปา ตรงกลางของถ้วยจะเป็นด้ามจับที่ทำจากไม้ เพื่อไม่เกิดความร้อนมากขณะนวดประคบ มีความสูง 14 เซนติเมตร เส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 3 เซนติเมตร บริเวณด้ามจับและฐานจะสามารถถอดออกจากกันได้ เพื่อสะดวกต่อการนำไปนึ่ง โดยนวัตกรรมที่พัฒนาขึ้นสามารถห่อและมัดได้ง่ายกว่ารูปแบบเดิมสะดวกต่อการใช้งาน โดยไม่เปลืองแรงผู้ผลิต และยังคงมีกลิ่นหอมของสมุนไพรที่เป็นองค์ประกอบของลูกประคบอย่างชัดเจน มีความคุ้มค่าในการผลิตและมีราคาประหยัด สามารถนำไปใช้ได้ตลอดเวลาตามต้องการ สามารถนำไปใช้ซ้ำได้หลายครั้ง ตัวนำความร้อนที่นำมาใช้ร่วมกับผ้าห่อลูกประคบสมุนไพรในการศึกษาครั้งนี้ได้ศึกษาตัวนำความร้อน คือ หินสปา เพื่อเพิ่มความร้อนให้กับลูกประคบสมุนไพร

ยาวนานขึ้นกว่าแบบเดิม และยังคงช่วยให้ลูกประคบมีความร้อนนานขึ้นกว่าแบบเดิม ยังคงมีรูปทรงของลูกประคบที่ดี ลักษณะของลูกประคบมีรูปร่างเป็นทรงกลม มีด้ามจับโดยวิธีการมัดด้วยเชือกที่แน่นและแข็งแรง

คุณภาพของลูกประคบสมุนไพรหินสพา หมายถึง การประเมินคุณภาพของลูกประคบสมุนไพรหินสพา สำหรับการให้บริการการแพทย์แผนไทย โรงพยาบาลหลวงพ่อบึง จังหวัดนครปฐม ที่มีความเหมาะสมกับการใช้งาน ด้วยเครื่องมือชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ประกอบด้วยการประเมินคุณภาพ 3 ด้าน คือด้านการออกแบบ จำนวน 3 ข้อ ด้านประสิทธิภาพ จำนวน 8 ข้อ และด้านการนำไปใช้ จำนวน 4 ข้อ (สุวนิตา สุวรรณชัย และธัญยาพร แก้วมณี, 2559)

1) ด้านประสิทธิภาพ หมายถึง นวัตกรรมลูกประคบสมุนไพรหินสพา สามารถเพิ่มประสิทธิผลในการกักเก็บอุณหภูมิให้นานมากขึ้นและยังคงกลิ่นหอมของสมุนไพรในลูกประคบ

2) ด้านการออกแบบ หมายถึง นวัตกรรมลูกประคบสมุนไพรหินสพา มีรูปแบบและขนาดที่เหมาะสม มีสะดวกต่อการใช้งาน และสามารถจัดเก็บรักษาได้ง่าย

3) ด้านประโยชน์ หมายถึง นวัตกรรมลูกประคบสมุนไพรหินสพา มีประโยชน์ต่อการดูแลสุขภาพได้ด้วยตนเอง สามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตประจำวันและกลิ่นของสมุนไพรมีกลิ่นหอม

การให้บริการแพทย์แผนไทย หมายถึง การให้บริการแพทย์แผนไทย สำหรับการให้บริการการแพทย์แผนไทย โรงพยาบาลหลวงพ่อบึง เป็นการบริการผู้ที่มารับบริการ ด้านการแพทย์แผนไทย คลินิกการแพทย์แผนไทย โรงพยาบาลหลวงพ่อบึง ตำบลบางแก้วฟ้า อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ด้วยนวัตกรรมลูกประคบสมุนไพรแบบเดิมและลูกประคบสมุนไพรหินสพา (ณัฐธิชา ศรีวงษ์, 2557)

ผู้ให้บริการ หมายถึง ผู้ให้บริการในการประคบสมุนไพรแบบเดิมและการประคบสมุนไพรหินสพากับผู้มารับบริการ คลินิกการแพทย์แผนไทย โรงพยาบาลหลวงพ่อบึง ตำบลบางแก้วฟ้า อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม

ผู้รับบริการ หมายถึง ผู้มารับบริการประคบสมุนไพรแบบเดิมและประคบสมุนไพร หินสพากับผู้ให้บริการ คลินิกการแพทย์แผนไทย โรงพยาบาลหลวงพ่อบึง ตำบลบางแก้วฟ้า อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม

ปัจจุบันโรงพยาบาลหลวงพ่อบึง จังหวัดนครปฐม ได้ใช้ลูกประคบสมุนไพรในการบรรเทาอาการปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ ประคบหลังการนวดรักษา การใช้ลูกประคบสมุนไพรแบบเดิมต่อผู้มารับบริการ 1 คน ต้องประคบ 15 นาที และเปลี่ยนลูกประคบสมุนไพร ประมาณ 5 ครั้ง เนื่องจากความร้อนของลูกประคบสมุนไพรลดลงเร็ว จึงต้องเปลี่ยนบ่อยครั้ง การใช้ลูกประคบสมุนไพรเป็นแบบสมุนไพรสดใช้แล้วทิ้งวันต่อวัน ปัญหาที่พบในการใช้ลูกประคบสมุนไพร คือยังไม่มีความสะดวกต่อตนเองประคบบริเวณตามจับเมื่อนั่งไปนาน ๆ ใช้ประมาณ 2 ครั้งขึ้นไป จะมีลักษณะโยกคลอน ผ้าและจับไม่ถนัด และ

บริเวณส่วนที่ห่อสมุนไพรมีลักษณะแบบไม่เป็นรูปทรง และ หลวม ไม่แน่นแบบมัดแรกๆ และการผลิตลูกประคบแต่ละครั้งในอดีตต้องเสียสละหมอนวดพลัดเวียนกันไปผลิตทุก ๆ วัน แต่ปัจจุบันต้องเสียค่าใช้จ่ายในการจ้างบุคลากรที่มีความชำนาญในการผลิตลูกประคบสมุนไพร เนื่องจากการผลิตลูกประคบแต่ละลูกค่อนข้างยากสำหรับผู้ที่ไม่เคยมัดลูกประคบมาก่อน ทำให้รูปทรงลูกประคบมีลักษณะไม่สวยงามมากนัก การผลิตลูกประคบสมุนไพรแต่ละครั้ง ต้องผลิต 20 ลูกต่อสัปดาห์ เพื่อเพียงพอต่อการใช้ของผู้ให้บริการ ผู้ให้บริการส่วนมากมีความต้องการให้การใช้สมุนไพรต่อลูกประคบสมุนไพร 1 ลูกและวัสดุในการทำลูกประคบสมุนไพรลดลง เพื่อประหยัดงบประมาณของทางโรงพยาบาล บริเวณตามจับของลูกประคบมีความร้อน ผ้าและจับมีถนัด มีความต้องการอยากให้จับถนัดมากขึ้น คล่องตัวขณะประคบ ไม่โยกคลอน การหยิบจับไปใช่ง่ายและเร็วทันเวลา และความร้อนของลูกประคบสมุนไพรแบบเดิมเก็บความร้อนได้น้อยเกินไป มีความต้องการอยากให้ความร้อนนานกว่าเดิม เปลี่ยนลูกประคบให้น้อยครั้ง คือ การประคบผู้มารับบริการ 1 คน ต้องใช้ลูกประคบสมุนไพรเพียง 1 ลูก ให้ความร้อนคงที่นานจนประคบเสร็จ

การใช้ลูกประคบรูปแบบเดิม มีความยุ่งยาก ในการจัดทำลูกประคบสมุนไพรและกระบวนการผลิต การใช้ยังมีความคล่องตัวและความร้อนในลูกประคบสมุนไพรในรูปแบบเดิมมีความร้อนได้ไม่นานพอ กำลังจะรู้สึกดีรู้สึกผ่อนคลาย ก็ต้องไปเปลี่ยนลูกประคบใหม่ และจากที่เคยเห็นและการเล่าสู่กันมา และได้ทดลองทำให้เองที่บ้าน ปัญหาที่พบคือ มีความยุ่งยากในการจัดทำลูกประคบ เช่น ถ้าไม่ได้อยู่ในสาขาวิชาชีพแพทย์แผนไทย หรือไม่ใช้ผู้ที่เคยผลิตมาก่อน ก็จะไม่สามารถทำได้หรือทำยากทำให้ลูกประคบมัดไม่แน่น การใช้งานก็ไม่แข็งแรง และอุณหภูมิของลูกประคบสมุนไพรมีระยะเวลาสั้น ทำให้มีการเดินเปลี่ยนลูกประคบบ่อย ๆ ผู้รับบริการส่วนมากมีความต้องการให้ลูกประคบสมุนไพร มีความสะดวกต่อการใช้งาน สามารถเก็บรักษาง่าย มีอายุการใช้งานที่นานขึ้น มีรูปลักษณะที่สวยงาม มีกลิ่นหอมจากสมุนไพร และลดขั้นตอนการผลิต ขั้นตอนการเตรียมที่ไม่ยุ่งยาก ประหยัดค่าใช้จ่าย และสามารถกักเก็บความร้อนได้นานขึ้นโดยไม่ต้องเดินเปลี่ยนลูกประคบบ่อย และผู้รับบริการสามารถใช้ผลิตภัณฑ์ได้ด้วยตนเองที่บ้าน

ประโยชน์ของการใช้ลูกประคบ

- 1) บรรเทาอาการของโรค
- 2) คลายเส้น เอ็น กล้ามเนื้อ ให้ความสบายจากอาการเมื่อยล้า อ่อนเพลีย
- 3) ให้โลหิตไหลเวียนทั่วสรรพางค์กายได้สะดวกดีขึ้น
- 4) บรรเทาและรักษาอาการเหน็บชา อัมพฤกษ์และอัมพาต
- 5) ลดไขมัน หรือละลายไขมันที่สะสมอยู่ในร่างกาย

- 6) ลดความดันโลหิตสูงให้ลดลงมาเป็นปกติ
- 7) ให้มดลูกเข้าอู่ได้เร็ววันยิ่งขึ้น
- 8) ขับน้ำคาวปลาออกมาจากมดลูกให้หมดสิ้น ไม่เหลือคั่งค้างเอาไว้
- 9) ให้ร่างกายพักฟื้นจากความอ่อนแอ ชีโรค ให้มีเรี่ยวแรงดีขึ้น
- 10) คลายเครียด สบายเนื้อสบายตัว อารมณ์แจ่มใส ผ่องใส จิตใจ ปลอดโปร่ง
- 11) สร้างสมดุลให้แก่สุขภาพของตนเองแม้ว่าจะไม่เจ็บป่วย หรือมีโรคภัยใด ๆ ก็ตาม

(กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก, 2552)

ข้อห้าม ข้อควรระวัง

- 1) ห้ามใช้ลูกประคบสมุนไพร ที่ร้อนเกินไป โดยเฉพาะกับบริเวณผิวหนังอ่อน ๆ หรือบริเวณที่เป็นแผลมาก่อน ถ้าจำเป็นต้องประคบควรมีผ้ารองหรือรองจนกว่าลูกประคบสมุนไพรจะคลายความร้อนลง
- 2) ควรระวังเป็นพิเศษในผู้ป่วยโรคเบาหวาน อัมพาต เด็ก และผู้สูงอายุ เนื่องจากกลุ่มบุคคลดังกล่าวมีการตอบสนองความรู้สึกช้า อาจทำให้ผิวหนังพองได้ ถ้าจำเป็นต้องประคบให้ใช้ลูกประคบสมุนไพรอุ่นๆ
- 3) ไม่ควรใช้ลูกประคบสมุนไพร กรณีที่มีการอักเสบใน 24 ชั่วโมงแรก เพราะอาจทำให้การอักเสบมากขึ้น ควรประคบด้วยความเย็นก่อน
- 4) หลังจากประคบสมุนไพรแล้ว ไม่ควรอาบน้ำทันที เพราะจะไปชะล้างตัวยาออกจากผิวหนัง และร่างกายอาจปรับตัวไม่ทัน (กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก, 2552)

การพัฒนาลูกประคบสมุนไพรหีนสปปา

- 1) เริ่มจากส่วนของด้ามจับ จะมีด้านล่างเป็นฐานคล้ายถ้วย มีลักษณะขรุขระเป็นตุ่มนูน 9 ตุ่ม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการกดนวดและทำให้สมุนไพรไม่เคลื่อนออกด้านข้างมากเกินไป โดยฐานจะทำจากสแตนเลส เพื่อหมดปัญหาการขึ้นสนิม มีเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 10 เซนติเมตร ความลึกของถ้วยประมาณ 2 เซนติเมตร สำหรับใส่หีนสปปา ตรงกลางของถ้วยจะเป็นด้ามจับที่ทำจากไม้ เพื่อไม่เกิดความร้อนมากขณะนวดประคบ มีความสูง 14 เซนติเมตร เส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 3 เซนติเมตร บริเวณด้ามจับและฐานจะสามารถถอดออกจากกันได้ เพื่อสะดวกต่อการนำไปนึ่ง ซึ่งตัวนำความร้อน คือ หีนสปปา เพื่อเพิ่มความร้อนให้กับลูกประคบสมุนไพรยาวนานขึ้นกว่าแบบเดิม และยังคงช่วยให้ลูกประคบมีความร้อนนานขึ้นกว่าแบบเดิม
- 2) รูปแบบถุงใส่สมุนไพร มีลักษณะเป็นผ้าดิบ แผ่นทรงกลม 1 แผ่น มีเส้นผ่านศูนย์กลาง 30 เซนติเมตร บริเวณขอบผ้าเย็บเก็บเป็นช่องสำหรับสอดเชือก เพื่อสอดห่อสมุนไพรเข้าหา

แท่งด้ามจับ ภายในถุงมีสมุนไพรที่นำมาทำลูกประคบ เป็นสมุนไพรสด สูตรของทางโรงพยาบาล หลวงพ่อเป็น จังหวัดนครปฐม ประกอบด้วย เหง้าไพล, เหง้าขมิ้นชัน, ต้นตะไคร้, ผิวมะกรูด, ใบมะขาม, ใบส้มป่อย, ใบเตย, การบูร, เกลือ, พิมเสน

3) จัดทำมือการใช้วัดกรรมลูกประคบสมุนไพรหีนสปา

รูปภาพอุปกรณ์วัดกรรมลูกประคบสมุนไพรหีนสปา

ภาพที่ 1 ฐานลูกประคบสมุนไพรหีนสปา

ภาพที่ 2 ด้ามจับลูกประคบสมุนไพรหีนสปา

ภาพที่ 3 ถุงใส่สมุนไพร

สรุป

การพัฒนาารูปแบบวัดกรรมลูกประคบสมุนไพรหีนสปา พบว่า การพัฒนาให้ลูกประคบมีฐาน คล้ายถ้วย มีลักษณะขรุขระเป็นตุ่มนูน 9 ตุ่ม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการกักตุนและทำให้สมุนไพรไม่ เคลื่อนออกด้านข้างมากเกินไป โดยฐานจะทำจากสแตนเลส เพื่อหมดปัญหาการขึ้นสนิม มีเส้นผ่าน ศูนย์กลางประมาณ 10 เซนติเมตร ความลึกของถ้วยประมาณ 2 เซนติเมตร สำหรับใส่หีนสปา ตรง กลางของถ้วยจะเป็นด้ามจับที่ทำจากไม้ เพื่อไม่เกิดความร้อนมากขณะประคบ มีความสูง 14 เซนติเมตร เส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 3 เซนติเมตร บริเวณด้ามจับและฐานจะสามารถถอดออกจาก กันได้ เพื่อสะดวกต่อการนำไปนึ่งและใส่หีนสพบบนฐานลูกประคบเพื่อเป็นตัวเก็บความร้อนของลูก ประคบให้นานมากขึ้น และถุงใส่สมุนไพร มีลักษณะเป็นผ้าดิบ แผ่นทรงกลม 1 แผ่น มีเส้นผ่าน ศูนย์กลาง 30 เซนติเมตร บริเวณขอบผ้าเย็บเก็บเป็นช่องสำหรับสอดเชือก เพื่อรูดห่อสมุนไพรเข้าหา แท่งด้ามจับ ภายในถุงมีสมุนไพรสด

สำหรับด้านบริการคลินิกแพทย์แผนไทย โรงพยาบาลหลวงพ่อบึง จังหวัดนครปฐม พบว่าในการประคบสมุนไพร 1 ลูก ต่อ 1 คน ประคบได้นาน 20 นาที ขณะทำการประคบตามจับกดมากขึ้น คล่องตัวใช้งานง่ายรวดเร็วทันต่อเวลา มีประสิทธิภาพทางด้านความร้อนเพิ่มขึ้น และมีความร้อนที่คงที่กว่าลูกประคบสมุนไพรแบบเดิม และตอบสนองความต้องการของผู้ให้บริการและผู้รับบริการ อีกทั้งเป็นนวัตกรรมที่ง่าย สะดวกต่อการใช้งาน ไม่ยุ่งยาก ซับซ้อน ประหยัดวัสดุ อุปกรณ์ และงบประมาณในการผลิตลูกประคบสมุนไพร และเป็นที่พึงพอใจของผู้ให้บริการและผู้รับบริการทั้งสามด้าน ในด้านรูปแบบ คุณภาพ และด้านประโยชน์ ช่วยลดการรอคอยของผู้ป่วยคนต่อไป ลดการแออัด ช่วยลดขั้นตอนการผลิต และช่วยประหยัดงบประมาณของทางโรงพยาบาลได้อีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. (2552). *คู่มือประชาชนในการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก.
- ไกรศรี ศรีทัพไทย, นพดล หงษ์สุวรรณ, อมรา ภูมิชัยโชติ และเพชรลดา พรหมดี. (2558). *สูตรลูกประคบสมุนไพร ลดอาการปวดคัดตึงด้านมของมารดาหลังคลอด*. Asia-Pacific Journal of Science and Technology, 7(2), 33–39.
- คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (2551). *สมุนไพรสำหรับงานสาธารณสุขมูลฐาน*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ฐานิดา สุวรรณชัย และธัญยาพร แก้วมณี. (2559). *การพัฒนาปลอกประคบร้อนสมุนไพรลดอาการปวดเข้าสำหรับผู้มารับบริการที่ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบลคลองขวาง อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี*. (การศึกษาค้นคว้าพิเศษปริญญาบัณฑิต). วิทยาลัยเทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุข กาญจนบุรี.
- ณัฐธิชา ศรียวง. (2557). *ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการใช้บริการแพทย์แผนไทยของผู้รับบริการในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตอำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่*. (การศึกษาค้นคว้าพิเศษปริญญาบัณฑิต). วิทยาลัยเทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุข กาญจนบุรี.
- โรงพยาบาลหลวงพ่อบึง. (2561). *ข้อมูลการให้บริการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ปีงบประมาณ 2561*. นครปฐม: โรงพยาบาลหลวงพ่อบึง.

- วันวิสา สัจจนวนวล. (2558). เปรียบเทียบผลการใช้นวัตกรรมถุงประคบสมุนไพรผสมกรวดกับลูกประคบสมุนไพร ต่อตัวบ่งชี้ภาวะสุขภาพในผู้ที่มีอาการปวดหลังส่วนล่าง ณ คลินิกแพทย์แผนไทย โรงพยาบาลบางกล่ำ จังหวัดสงขลา. (การศึกษาค้นคว้าพิเศษปริญญาบัณฑิต). วิทยาลัยเทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุข กาญจนภิเษก.
- สุนิษา กลิ่นขจร. (2558). การพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผลิตภัณฑ์ลูกประคบสมุนไพร. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 8(2), 2643–2655.

Total Quality Management in Modern Organizations by Using Participation and Teamwork

¹Teeradej Snongtaweepon, ²Chaianun Siribensanont,

³Waranon Kongsong, ⁴Sukhumpong Channuwong

^{1, 2, 4}Krirk University, Thailand, ³Ramkhamhaeng University, Thailand

Email: kruprofessor@gmail.com

Received August 4, 2020; **Revised** August 14, 2020; **Accepted** September 25, 2020

ABSTRACT

A Total Quality Management (TQM) is an important strategy for modern organizations to improve continual process in reducing and eliminating manufacturing errors. It focuses on improving customer service, training employees to work with effectiveness and increase customer satisfaction. Moreover, it emphasizes an improvement of the quality of an organization's output which includes goods and services through continual improvement of internal practices. In this article, the researchers have to present the following sections: (1) Components of Total Quality Management (TQM) consisting of the goals and challenges of Total Quality Management (TQM); this section includes a combination of organizational improvement techniques such as employee participation and teamwork, continuous improvement, and customer services and satisfaction; (2) Factors affecting success in the implementation of Total Quality Management; this section presents that cooperation of the workforce is very important and employees should be supported to participate in setting goals and values of the organizations; and (3) Processes of implementation of Total Quality Management (TQM) in the entire organizations, which require involvement of employees, decentralized decision-making, ongoing training on developing leadership, and cultural change.

Keywords: Total Quality Management; Modern Organization; Participation and Teamwork

Introduction

Many concepts first associated with Total Quality Management are attributable to the work of W. Edwards Deming in the 1940s and implemented by Deming from his efforts to assist the Japanese in rebuilding their manufacturing infrastructure following World War II. Total Quality Management is a combination of a number of organizational improvement techniques and approaches, including the use of quality circles, statistical process control, self-managed teams and task forces, and extensive use of employee participation (French & Bell, 1999). Total Quality Management is typically a companywide effort seeking to install and make permanent a climate where employees continuously improve their ability to provide on demand products and services that customers will find particular value (Ciampa, 1992). According to Integrated Quality Dynamics, Inc. (1998), Total Quality Management is a structured system for satisfying internal and external customers and suppliers by integrating the business environment, continuous improvement, and breakthroughs...while changing organizational culture.

In order to fully understand the influence of Total Quality Management (TQM) on performance, it is important to identify the four functional dimensions that TQM is designed to bring together through the introduction of a common set of practices and techniques. The first functional area is customer focus. Customer satisfaction should be the driving force behind all quality initiatives. The second is the area of continuous improvement. This objective is the most often accomplished through utilization of a systemic process of benchmarking and self-assessment. The third functional dimension is employee fulfillment. Total Quality Management should be used to promote a greater efficiency in the workplace and the end result should be used to foster a higher level of morale and a sense of greater employee motivation. Finally, the fourth functional dimension is the improvement of the organization as a total system (Anderson, 2020).

Management is very important to the modern organizations because it is an indicator of organization's progressiveness, prosperity and growth. Organization managers must be able to plan and implement management system to minimize cost and maximize profit. Moreover, top management must be able to take into account environmental factors, internal and external factors, skills and knowledge of employees in order to increase customer satisfaction and competitive advantage (Sukhumpong Channuwong, 2018; Surachai Kaewkoon, 2019). Saneh Juito (2006) mentioned that modern organization is an organization that focuses on management revolution and self-adjustment to the

current environment that is full of chaos, complexity, complication and disorderliness under uncertain situations. Modern organizations consist of three characteristics: (1) Having human resource with high quality. Managers and employees meet with high quality, have knowledge and skills needed to operate for the success and growth of the organization as well as to be participated in setting goals and visions of the organization. (2) Having advanced technology. Modern organizations have updated and advanced technologies, and use sophisticated technologies to increase performance and productivity of the organization. (3) Having flexible structure and system. Modern organizations usually change organizational structure from a vertical to horizontal. Some reduce the organizational size to be smaller and more flexible. Employees in each level are empowered to make quick decision. Organizational structure is decentralized and flexible, focusing on quick customer services, and customer satisfaction.

The Goals and Challenges of Total Quality Management (TQM)

Total Quality Management is essentially a continuous, incremental change program that focuses on customer needs and services, emphasizes participation and teamwork, and seeks to create a culture that fosters productivity and profit (Stephen & Mary, 2000). Modern organizations should place importance on Total Quality Management in terms of the three areas toward which management can best direct its change efforts: structure, technology, and people.

With these three areas in mind, for modern organizations to successfully implement a Total Quality Management program, it is recommended that organizations' structure should be more decentralized. The companies should have reduced vertical differentiation, wide spans of control, a reduced division of labor, and the support of cross-functional teams. These structural components give employees the authority and means to implement process improvements. For instance, the creation of work teams that cut across departmental lines, allows the people who are closest to the problem and who understand it best to become the change agents for the resolution of that problem (Hessenbein, Goldsmith and Beckhard, 2001; Kotter, 1996).

Technologies are very important for modern organizations to run business with efficiency and effectiveness. To avoid obsolescence and promote innovation, each modern organization must be aware of technological changes that might influence its productivity. According to Pearce and Robinson (1996), utilization of technological advances often suggests possibilities for the creation of new products, for

improvements to existing products, and for modifications in current manufacturing and marketing techniques. Technological change in Total Quality Management is directed at developing flexible processes to support continuous improvement. Employees committed to Total Quality Management (TQM) are constantly looking for things to fix; thus, work processes must be adaptable to continual change. As a result, implementation of TQM requires an extensive commitment to the education and training of workers. Modern organization must provide employees with training in skills such as problem solving, decision-making, negotiation, statistical analysis, and team building. For example, all employees will need to be able to analyze and interpret data. The organization should devise processes to provide work teams with quality data such as failure rates, reject rates, and scrap rates. In addition, the company should provide feedback data concerning customer satisfaction.

The people dimension of Total Quality Management (TQM) requires a workforce committed to the organization's objectives of quality and continual improvement. Once again, this objective requires proper education and training. The modern organization should provide an education program that offers tuition reimbursement for employees who wish to develop their work skills. Such a program would help to prepare the company's workforce for the future and would serve to bolster employee relations. In addition, the organization should adapt a new performance evaluation and reward system that supports and encourages its TQM objectives. Many successful programs have included the achievement of quality objectives in bonus plans for executives and have provided bonus incentives based upon quality objectives for the general workforce.

In order to achieve the objectives of Total Quality Management (TQM), Modern organization must begin to focus upon the needs of the customers who support the company and who buy its products. Without the customers, the company cannot grow and prosper. As a result, it is imperative that the organization should evolve to a culture that is more customer focused and market driven. In order to achieve this change, the modern organization must begin to practice the following behaviors:

- (1) Show customer empathy – listen to and fully understand the customer's needs.
- (2) Balance meeting the needs of customers with adding value to the business.
- (3) Anticipate customers' needs and quickly act upon them.
- (4) Consider the customers' perspectives in making decisions.
- (5) And satisfy the customer with quality products and services (Burke, 2001).

It is generally accepted that successful implementation of a Total Quality Management (TQM) program requires active and strong leadership from the Chief Executive Officers (CEO) or from top management. The structure of the organization, which is entrepreneurial, is somewhat centralized, although it is still quite simple in nature. For the most part, organization's structure must be built around its core processes of manufacturing and the business areas designed to support manufacturing. What is unusual in the current situation is the fact. Despite some organizations have centralized structure; the implementation of Total Quality Management is not being driven by top management. It could be argued that organizations' chances for successful implementation are being hindered by this lack of involvement by top management (Cummings & Worley, 1993). In fact, top-led organizational change is considered to be more effective than change efforts being driven by lower levels. These are relevant to a study of Beer and Nohria (2000) which found that the very nature of organizational change today favors a top-led approach. For example, more and more change initiatives take place in response to major shifts in corporate strategy or to a fundamental reengineering of basic company processes. The implication is that fewer and fewer change efforts are about incremental improvements limited to isolated functions. Instead, change often has systemwide ramifications and involves costly new systems and technologies. Given the magnitude of this type of change and the often-heavy accompanying investments, senior executives are far better positioned to lead organizational reinvention

When discussing the management of organizational development (OD) initiatives, a central question needs to be addressed: What are the key ingredients in successful change efforts? According to Cummings and Worley (1993), there are five sets of activities required for effective change management: Motivating change, creating a vision, developing political support, managing the transition, and sustaining momentum. These five set of activities offer several methods for sustaining momentum to complete and stabilize the change process of modern organizations.

In brief, an implementation of Total Quality Management should be driven from top management. Chief Executive Officers should lead, motivate employees and change organizational culture to focus on providing better goods and services to customers. Employee training in decision making, problem solving skill, business negotiation and teamwork are important strategies for modern organizations.

Factors affecting success in the implementation of Total Quality Management

Modern organization's initial intent was appropriate: a desire to reduce costs, prevent errors, and reduce waste. However, the organization's intent was never adequately conveyed to the employees; while the effort to ensure that the company's intent was fully understood by all parties was handled very poorly. Good intentions for change are surely requisite to success, but true change is never accomplished by managers; it is accomplished by frontline employees (Beer & Nohria, 2000). The value of the intent needed to be translated into a value for the employees. This could have been easily accomplished, since a positive outcome would have meant success for the firm, hence, success for the employees. The use of an outside consultant as the champion for the implementation process was the company's initial error in its failure to prepare the workforce for the change effort. However, outside consultants are fine, if used to train leaders, so that the leaders can lead the change effort.

Cultural change requires the cooperation of the workforce, unless the workforce itself is to be changed. It is a difficult process and usually comes from within. While commenting upon the implementation of a quality program, Deming often said that everyone had to become a quality advocate to make it work. It would seem that the involvement of an inside champion would have been beneficial to the implementation process. The Human Resources (HR) department was not involved. As a result, the company missed the opportunity to take advantage of its best vehicle for communication. The consultant should have been tasked with creating a TQM coalition to guide the effort from within. This is a fundamental part of change management, when crisis is not involved (Kotter, 1996).

The Total Quality Management (TQM) effort needed some groundwork completed prior to the launch. The employees, when properly approached and properly trained, could have easily articulated the organization's objectives in much the same terms as the company articulated them in the first place. Employees understand the concept of customer satisfaction and its value. They appreciate the difference between internal and external customers and they understand that the company's internal customers include the employees themselves. The Human Resource team is well suited to complete such training and assist in getting the groundwork completed. Of all the dimensions of TQM, the improvement of the organization as a total system requires that all employees understand and embrace the concept, before changes can be made. Modern organizations should choose to emphasize the company desire to cut costs and to eliminate mistakes (Burke, 2001; Collins, 2001).

The employees should be supported to participate in setting goals and values of the organizations. They rarely identify with goals when they have been prohibited from participating in their development. In addition, the company's focus upon manufacturing mistakes is essentially a focus upon employee error, not system malfunction. Once again, had the HR department been involved in the TQM implementation process, the employees could have been involved in the establishment of goals and milestones, yielding a more committed workforce. If the company fails to involve the workforce in a unified effort, the employees remained committed only to their own functional areas and were prone to finger-pointing for each failure that came up along the way. It is axiomatic to change of this magnitude that the employees be involved and committed for the change to occur (Beer & Nohria, 2000). Participation allows employees to taking an active part in proposing new ideas, providing useful recommendations, and making decision on important issues that have both direct and indirect impact on employees' lives and work in the organization (Sukhumpong Channuwong, 2018).

The implementation of a process such as Total Quality Management is a daunting change when done well. It takes a great deal of time and requires acceptance of the concept by every party involved. If success is to be achieved, the implementation process requires the involvement and effort of all of the employees. In organization's change effort, the focus was skewed from the very beginning. The change agent chosen was an outsider, the employees were never polled as a team, the champions for the change were never developed, and the focus of the effort was virtually imposed upon the employees against their own best interests. Conflict was bound to result. The opportunity existed to use the expertise of the HR department to circumvent all of these errors, but it was never exercised. Reward and compensation incentives for employee success in the implementation process were never investigated. It would have been wise to investigate the use of lead and lag incentives to start the change process and to motivate the employees to continue with the effort (Beer & Nohria, 2000).

Processes of Implementation of Total Quality Management (TQM) in the Entire Organizations

Total Quality Management (TQM) has been a success in firms that have implemented the changes with total involvement of the employees, decentralized decision-making, ongoing training that develops leadership, and clear specific objectives. Whenever change is implemented, proper

consideration must be given to the organizational structure in which the modification is being proposed. The correct structure must be developed in order to provide for the distribution of authority, speed of decision-making, and focus of productivity. Under certain situations “the manager gains more leverage by using changes to the formal structure” than by endeavoring to modify the culture (Beer & Nohria, 2000). However, for modern organizations, changes in culture and structure are needed.

Without implementing a structure that allows for TQM principles (continuous improvement, etc) to be optimal, the effective change of the modern organization would be truncated. However, changing the structure without changing the culture would slow the change process and prohibit change from occurring (Beer & Nohria, 2000). Cultural changes that are needed include a willingness on the part of the executive management to turn loose of decision-making power, putting the right people in the right jobs, and developing a clear definition of quality that permeates the organization (Collins, 2001).

In many organizations, one of the greatest inhibitors of change is that the people at the lower levels of the firm cannot comprehend the changes that are needed. This ideology of exclusion can prohibit the needed changes in the organization from occurring. The key to implementing the changes in most modern organizations is the total involvement of each employee. No amount of reengineering rhetoric will compensate for employee input into the change dynamic. One of the key components of Total Quality Management is the immersion of the total organization into the continuous improvement process. The element of a wide range of employee involvement separates many reengineering efforts from TQM. It is this principle of employee participation that is needed in most modern organizations.

In some small organizations, it is possible for all of the employees to become involved in the Total Quality Management process. The principle barrier to the implementation of total involvement is the willingness to communicate to all levels of the organization. The geographic dispersion of the organization will create some challenge, but with the assistance of technology (teleconference/video conference etc.) the obstacle of geography can be minimized. According to French and Bell (1999), the use of cross-departmental teams will provide the needed perspectives on the elemental change components. Self-directed teams could help to implement the strategy of change and to make decisions optimal. Developing these teams into self-managed teams will train the team members in a wide range of skills, cultivate leadership for the years ahead, create a system of feedback to the management team, and make a quality mindset possible. Team building should be focused on developing strong

leaders and effective work groups so that the speed of change is conducive to the marketplace, the industry, flexibility of job design, and the corporate culture.

Changing the organization's culture to embrace change is the key to a bright future for the company. The cultural change will be evidenced by decentralizing decision-making, developing a flat organizational structure, implementing self-directed cross-departmental teams, designing jobs to fit the tasks, and placing the right people in the right jobs. The focus of job design (re-design or perhaps elimination) should be evaluated according to the diverse "skills, task identity, task significance, autonomy, and feedback" and is required for the demands of TQM (French and Bell, 1999). Putting the right people in the right jobs, doing the right things, will bring about the right results (Collins, 2001; Pearce & Robinson, 1996).

The Model of Total Quality Management for Modern Organizations

From a study, the researchers present the Model of Total Quality Management, consisting of knowledge and skills, employee participation and teamwork, employee motivation, continuous improvement, flexible structure, advanced technologies, decentralized decision-making, customer services, and customer satisfaction (See Figure 1).

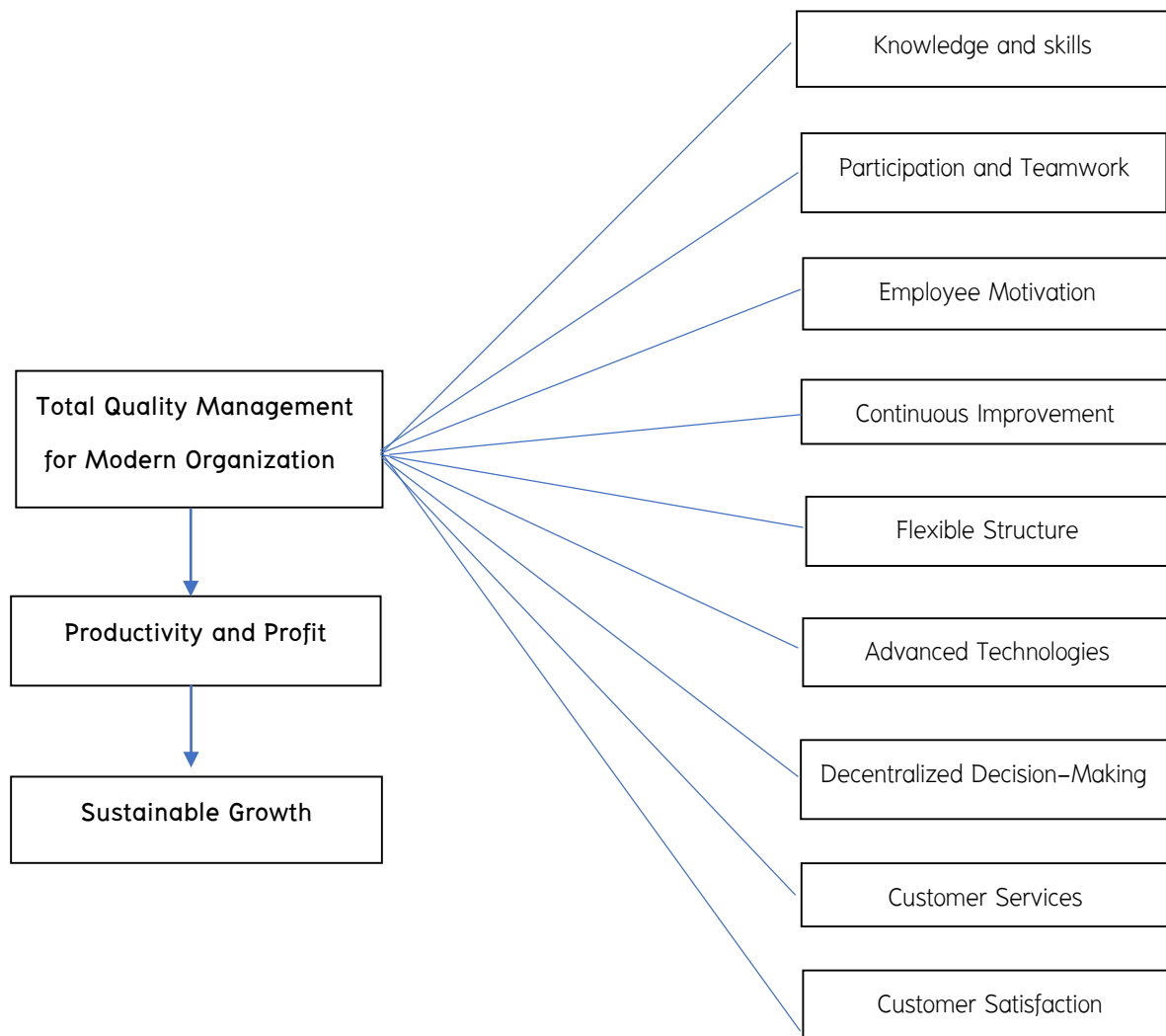

Figure 1 The Model of Total Quality Management for Modern Organization

Conclusion

Total Quality Management is a combination of organizational improvement techniques and approaches which can be applied to improve their abilities to provide demand products and services to satisfy customers. Total Quality Management focuses on the following aspects: (1) responsiveness to customers' need and customer satisfaction, (2) continuous improvement through systematic process of benchmarking and self-assessment, (3) employee fulfillment through promoting qualified employees and fostering higher level of morale and motivation, (4) organization improvement as a total system.

Modern organizations should seek for qualified employees and encourage them to participate in setting organizational goals, visions and strategies, use advanced technologies to facilitate productivity and increase work efficiency, changing organizational structure to be decentralized by empowering employees in each section to make a quick decision in order to provide quick customer services and customer satisfaction.

If modern organizations had employed the above techniques in effort to implement a change program in Total Quality Management (TQM), the results would certainly have been more satisfactory. In order to implement Total Quality Management Program, management should communicate a vision to the workforce that elaborated upon the purpose of the change. Management should lead the implementation process, and should involve the Human Resources Department in the change process, thereby depriving the endeavor of its most likely champion. As successful implementation of Total Quality Management requires active and strong leadership from the Chief Executive Officers (CEO), it is recommended that management should attempt to solicit input from the employees concerning the change effort and provide any motivation for the employees to see the project through to its fruition. Incentives should offer to the employees as an inducement to put forth their best efforts. Training the employees in the skills required to manage the Total Quality Management program is necessary. As customers are the most important factors who support the company to survive and prosper, the organizational culture should be changed to be more customer focused and market driven. Total Quality Management principle can be applied to cope with international and external factors of the organization in order to run business effectively and efficiently, to respond to customer needs, to satisfy customers, and to gain competitive advantage in the current global market.

References

- Anderson, S. (2020). *Total Quality Management*. Retrieved from www.investopedia.com
- Beer, M., & Norhia, N. (2000). *Breaking the code of change*. Boston: Harvard Business School Press.
- Burke, W. (2001). *Organizational development*. Boston, MA: Wesley Publishing.
- Channuwong, S. (2018). The relationship between good governance and organizational justice: A case study of Bangkok government officials. *Asia Pacific Social Science Review*, 18(3), 43–56.

- Ciampa, D. (1992). *Total Quality Management*. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
- Collins, J. (2001). *Good to great. Why some companies make the lead...and other don't*. New York: HarperCollins.
- Cummings, T. G., & Worley, C. G. (1993). *Organization development and change*. St. Paul, MN: West Publishing.
- French, W. L., & Bell, C. H. (1999). *Organizational development: Behavioral science interventions for organizational improvement*. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
- Hessenbein, F., Goldsmith, M., & Beckhard, R. (2001). *The leader of the future*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Integrated Quality Dynamics, Inc. (1998). *TQM: Definition of Total Quality Management*. Retrieved from http://www.iqd.com/hoshin_def.htm.
- Juito, S. (2006). *Modern organization*. Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat Open University Press.
- Kaewkoon, S. (2019). Modern organization management with modern management. *Mahachula Academic Journal*, 5(Special edition), 197–208.
- Kotter, J. P. (1996). *Leading change*. Boston: MA: Harvard Business School Press.
- Pearce, J., & Robinson, R., Jr. (1996). *Strategic management*. Boston, M.A.: Time Mirror Higher Education Group, Inc.
- Stephen, P., & Mary, C. (2000). *Management*. Upper Saddle River, NJ: Prentice-Hall.

บทวิจารณ์หนังสือ

จิตวิทยาในพระอภิธรรม

โดย พระศาสนโสภณ(พิจิตร จีตฺตวนฺโณ)

แม่ชีศรีนรัตน์ ชิตะธรรมสิทธิ

Maechee Sarinrattana Chittadhammasithi

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตบาฬีศึกษาพุทธโฆส
Palisueksabuddhaghosa Campus Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Email: happiness2009@hotmail.com

Received October 5, 2020; Revised October 10, 2020; Accepted October 10, 2020

ผู้แต่ง: พระศาสนโสภณ (พิจิตร จีตฺตวนฺโณ).

ครั้งที่พิมพ์: พิมพ์ครั้งที่ 6.

สถานที่พิมพ์: มหามกุฏราชวิทยาลัย

ปีที่พิมพ์: 2553

จำนวนหน้า: 138 หน้า

บทนำ

หนังสือเรื่อง **“จิตวิทยาในพระอภิธรรม”** เขียนโดยสมเด็จพระมหาสมณเจ้า เมื่อครั้งดำรงสมณศักดิ์ที่พระศาสนโศภณ(พิจิตร จีตฺตฺวณฺโณ) มี 12 บท ซึ่งผู้เขียนได้มีการค้นคว้าจากข้อมูลปฐมภูมิ ทุติยภูมิจากเอกสาร ตำราวิชาการภาษาไทย พิมพ์ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลัย พิมพ์ครั้งที่ 6 พ.ศ. 2553 มีจำนวน 138 หน้า

หนังสือเล่มนี้มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องวิถีจิตกับการกำเนิดมนุษย์ ผ่านมุมมองทางด้านพุทธจิตวิทยาใน พระอภิธรรม โดยได้แบ่งเนื้อหาไว้ตามประเด็นต่าง ๆ ที่สำคัญ

สรุปสาระสำคัญ

เนื้อหาในหนังสือ **“จิตวิทยาในพระอภิธรรม”** เขียนโดยพระศาสนโศภณ(พิจิตร จีตฺตฺวณฺโณ) มี 12 บท คือ บทที่ 1 กำเนิดมนุษย์ บทที่ 2 รูป 28 บทที่ 3 จิต บทที่ 4 เจตสิก บทที่ 5 หน้าที่ของจิต บทที่ 6 ประตูลิขิต บทที่ 7 วิถีจิต บทที่ 8 เหตุเกิดของรูป บทที่ 9 ประเภทของบุคคล บทที่ 10 พัฒนาการทางร่างกายและทางจิตของมนุษย์ บทที่ 11 พระนิพพาน และบทที่ 12 กรรมฐานหรือจิตตภาวนา โดยมีรายละเอียดโดยสังเขปดังนี้

บทที่ 1 กำเนิดมนุษย์

ตามหลักของพระพุทธศาสนาถือว่าสัตว์โลกที่ยังมีกิเลสอันเป็นประจักษ์อย่างเห็นได้ในเมล็ดพืช ซึ่งมีอริยธรรมเป็นต้นเคี้ยวอยู่นั้น ยังต้องเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในภพชาติต่าง ๆ ภูมิ มี 31 ภูมิ

ภูมิ หมายถึง ชั้นของจิตระดับชีวิต หรือภพที่สัตว์โลกต้องเวียนว่ายตายเกิด ถ้าหมายถึงชั้นของจิต มี 4 ภูมิ คือ กามภูมิ, รูปภูมิ, อรูปภูมิ และโลกุตตรภูมิ ถ้าหมายถึงภพที่เกิดของสัตว์ก็มี 31 ภูมิ

กำเนิด 4 สัตว์โลกที่ไปเกิดอยู่ในภูมิทั้ง 31 ภูมินั้นย่อมเกิดในกำเนิดทั้ง 4 คือ 1. ชลาพุชะ เกิดในครรภ์ 2. อัมพุชะ เกิดในไข่ 3. สังเสทชะ เกิดในเหง้าโคล 4. โอปปาทิกะ เกิดผุดขึ้น

องค์ประกอบในการกำเนิดของมนุษย์ 1. มารดาบิดาอยู่ร่วมกัน 2. มารดามีระดู 3. มีสัตว์มาเกิด

ลำดับแห่งการพัฒนาการของทารกในครรภ์ ในอินทกสูตร พระพุทธเจ้าได้ตรัสถึงการกำเนิดรูปมนุษย์ที่เจริญเติบโตอยู่ในครรภ์มารดาไว้อย่างน่าสนใจว่า “รูปนี้เป็นกกละก่อน จากกกละก็เกิดเป็นอัมพุทะ จากอัมพุทะก็เกิดเป็นเปสิ จากเปสิก็เกิดเป็นสนะ จากสนะก็เกิดเป็น 5 ปุ่ม (ปัญจสาข) ต่อจากนั้นก็ผิพม ขน และเล็บเป็นต้นเกิดขึ้น มารดาของทารกในครรภ์นั้นบริโภคข้าวน้ำโภชนาอาหารอันใด ทารกที่อยู่ในครรภ์นั้นย่อมมีชีวิตอยู่ได้ด้วยอาหารนั้น ในครรภ์มารดานั้น”

บทที่ 2 รูป 28

คำว่า รูป ตามหลักพระพุทธศาสนานั้น หมายถึง ธรรมชาติที่แตกสลายไปได้ ดังคำจำกัดความในปรมัตถทีปนีฎีกาว่า “ธรรมชาติที่เรียกว่ารูปก็เพราะว่าเป็นธรรมชาติที่แตกสลายได้ และย่อมถึงการเปลี่ยนแปลงแปรผันไปด้วยอำนาจปัจจัยที่เป็นขันธ์ มีเย็นและร้อน เป็นต้น”

ในคัมภีร์อภิมัตถสังคหะ ท่านจำแนกรูปออกเป็น 28 ชนิด คือ มหาภูตรูป 4, ปสาทรูป 28, โคจรรูปหรือวิสัยรูป 4, ภาวรูป 2, หทัยรูป 1, ชีวิตเตรูป 1, อาหารรูป 1, ปริเฉทรูป 1, วิญญูติรูป 2, วิการรูป 3, ลักษณะรูป 4

ประเภทของรูปทั้ง 28 นั้นแบ่งออกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ 2 คือ 1. มหาภูตรูป 4 และ 2. อุปาทายรูป 24

บทที่ 3 จิต

จิตเป็นธรรมชาติชนิดหนึ่งที่เป็นนามธรรม ไม่มีรูปร่าง อาศัยอยู่ในร่างกายของสัตว์ทั้งหลาย มักตื่นนอนกัดแกว่ง รักษาปาก ห้ามยาบ มักตกไปในอารมณ์ที่ตนปรารถนา เกิดเร็ว ดับเร็ว เทียบไปไกล เทียบไปดวงเดียว แต่เป็นธรรมชาติที่ฝึกได้ จิตนี้มีชื่อต่าง ๆ ที่เรียกขานกันถึง 10 ชื่อ ดังพระบาลีในธัมมสังคณีว่า ธรรมชาติใดที่มีในสมัยนั้นคือ จิต มโน มนัส ปันชระ มนายตนะ อินทริย วิญญาณ วิญญาณขันธ์ มโนวิญญาณธาตุอันสมควรแก่ธรรมทั้งหลาย มีผัสสะ เป็นต้น เหล่านี้ ธรรมชาตินั้นคือ มโนทริย

ลักษณะพิเศษของจิต มี 4 ประการที่เรียกว่า ลักษณะที่จตุกกะของจิต คือ 1. มีการรับอารมณ์เป็นลักษณะ (บอกถึงลักษณะ) 2. มีการเป็นประธานในธรรมทั้งปวงเป็นหน้าที่ (บอกถึงหน้าที่) 3. มีการเกิดขึ้นต่อเนื่องกันไม่ขาดสายเป็นอาการปรากฏ (บอกถึงผล) 4. มีนามรูปเป็นเหตุใกล้ให้เกิด (บอกถึงเหตุ)

อำนาจจิต จิตยังมียอำนาจในการกระทำความเป็นอยู่ของสัตว์ทั้งหลายให้วิจิตร ได้ถึง 6 ประการ คือ 1. วิจิตรโดยการกระทำ 2. วิจิตรด้วยตนเอง 3. วิจิตรในการสั่งสมกรรมและกิเลส 4. วิจิตรในการรักษาวิบาก 5. วิจิตรในการสั่งสมสันดานของตน และ 6. วิจิตรด้วยอารมณ์ต่าง ๆ

ประเภทของจิต ตามลักษณะของจิตโดยย่อมี 89 ดวง อย่างพิสดารมี 121 ดวง จำแนกเป็นนัยต่าง ๆ ได้ 6 คือ 1. ชาติเภทนัย 2. ภูมิเภทนัย 3. โสภณเภทนัย 4. โลกเภทนัย 5. เหตุเภทนัย และ 6. เวทนาเภทนัย

การจำแนกจิตโดยภูมิ คือ กามาวจรจิต คือ จิตที่ท่องเที่ยวอยู่ในนามหรือกามภูมิ เป็นจิตที่ข้องอยู่ในกามารมณ์ กามาวจรจิตนี้มี 54 ดวง จำแนกเป็น 2 ชนิดคือ กามาวจรโสภณจิต 24 ดวง, อกุศลจิต 12 ดวง และอเหตุกจิต 18 ดวง

รูปาวจรจิต 15 หมายถึง จิตที่เข้าถึงอารมณ์ของรูปฌาน หรือจิตที่ท่องเที่ยวอยู่ในภูมิ อันเป็นที่เกิดของวัตถุรูป และกิเลสรูปเป็นส่วนมาก รูปาวจรจิตนั้น เมื่อกล่าวตามประเภทของรูปฌาน ปัญจนัยตามแนวพระอภิธรรม มี 5 คือ 1. รูปาวจรปฐมฌานจิต 2. รูปาวจรทุติยฌานจิต 3. รูปาวจรตติยฌานจิต 4. รูปาวจรจตุตถฌานจิต และ 5. รูปาวจรปัญจฌานจิต

อรูปราวจรจิต 12 เป็นจิตที่เกิดขึ้นโดยการบำเพ็ญสมาธิ หรือสมถภาวนา ของท่านผู้ที่ได้รูปาวจรปัญจฌานมาแล้ว เมื่อกล่าวตามประเภทของอารมณ์มี 4 อย่างคือ 1. อากาสานัญจายตนะฌาน มีอากาศที่เพิกแล้วจากกสิณเป็นอารมณ์ 2. วิญญาณัญจายตนะฌาน มีรูปฌานที่ 1 เป็นอารมณ์ 3.

อาภิญญายตนฌาน มีนัตถิภาวะบัญญัติ เป็นอารมณ์ 4. เนวสัณญานาสัณญายตนฌาน มีอรุปที่ 3 เป็นอารมณ์

อรุปาวจรจิตทั้ง 4 อย่างนั้น เมื่อจำแนกออกโดยชาติสกุลคือ กุศล วิบาก และกิริยา

โลกุตตรจิต 8 คือ จิตที่พ้นจากโลก ได้แก่ ระดับจิตของพระอริยเจ้าที่อยู่เหนือการครอบงำของโลกทั้งสาม คือ กามโลก รูปโลก และอรุปโลก แต่เป็นจิตที่รับอารมณ์พิเศษ คือ พระนิพพาน อันเป็นธรรมที่พ้นจากโลก โลกุตตรจิตจัดตามพระอริยบุคคล 8 จึงมี 8 ดวงคือ 1. โสตาปัตติมรรคจิต 2. โสตาปัตติผลจิต 3. สกทาคามีมรรคจิต 4. สกทาคามีผลจิต 5. อนาคามีมรรคจิต 6. อนาคามีผลจิต 7. อรหัตตมรรคจิต 8. อรหัตตผลจิต โลกุตตรจิต 8 มี 2 ประเภทตามมรรคและผล หรือตามชาติสกุล และชาติวิบาก

อกุศลจิต 12 เป็นจิตที่ไม่ดีไม่งาม เป็นจิตที่หยาบต่ำทราม คือ เป็นจิตที่ประกอบด้วยอกุศลเจตสิก ซึ่งเป็นบาปมีโทษและให้ผลเป็นทุกข์ อกุศลเจตสิก มีจำนวน 12 ดวงจำแนกเป็น 3 ชนิด คือ โลกมูลจิต 8 โทสะมูลจิต 2 โมหะมูลจิต 2

โลกมูลจิต เป็นจิตที่เกิดขึ้นโดยอาศัยโลภะเจตสิกเป็นเหตุกล่าวคือ เพราะความยินดีอยากได้ และติดใจในอารมณ์ต่าง ๆ จิตประเภทนี้จึงปรากฏขึ้น

โทสมูลจิต 2 คือ จิตที่เกิดขึ้นเพราะโทสะเป็นเหตุคือเกิดขึ้นเพราะถูกโทสจริตเข้าครอบงำ คือ เกิดขึ้นเพราะถูกโทสะเจตสิกเข้าครอบงำ มีโทสเจตสิกเป็นมูลเป็นประธาน

โมหมูลจิต เป็นจิตที่หลงมกมาย เป็นจิตที่ไม่รู้ คือไม่สามารถรู้เหตุผลตามความเป็นจริงของสภาวะธรรมได้ เพราะเป็นจิตที่เกิดขึ้นโดยมีโมหเจตสิกเป็นประธานหรือเป็นมูลเหตุ

เหตุให้เกิดกับกุศลจิต การเกิดขึ้นของอกุศลจิตทั้ง 12 ดวงนี้จะมีขึ้นได้ก็เพราะไม่ใช้ปัญญาใส่ใจพิจารณาณนโยบายที่แยบคายที่เรียกว่า อโยนิโสมนสิการ อโยนิโสมนสิการนี้ชอบเกิดขึ้นโดยอาศัยเหตุ 5 ประการคือ 1. การไม่ได้สั่งสร้างสมบุญไว้ในปางก่อน 2. การไม่อยู่ในท้องถิ่นหรือประเทศที่ไม่สมควร 3. การไม่เข้าไปคบหาสัตบุรุษ 4. การไม่ฟังธรรมของสัตบุรุษ และ 5. การตั้งตนไว้ผิด

ส่วนสาเหตุที่ทำให้เกิดกุศลจิตก็คือ โยนิโสมนสิการ

สเหตุกุศลจิตและอเหตุกุศลจิต ปกติจิตที่เกิดขึ้นส่วนมาก ย่อมประกอบด้วยเหตุและเหตุที่ทำให้จิตเกิดขึ้นได้นั้นมี 2 ประการคือ โสภณเหตุ เหตุที่ดีงาม และอกุศลเหตุ เหตุบาป

อเหตุกุศลวิบากจิต เป็นจิตที่เป็นผลของกุศลกรรมหรือจิตที่เกิดขึ้นจากอำนาจของกุศลเจตนาในมหากุศลจิต 8 ที่เกิดขึ้นแล้วในอดีต

อเหตุกิริยาจิต เป็นจิตที่เกิดขึ้นลัทธิว่าทำหน้าที่ของตนในการรับอารมณ์ทางทวารทั้ง 6 และทำหน้าที่ตัดสินอารมณ์ รวมทั้งจิตที่ทำหน้าที่ยิ้มแย้มของพระอรหันต์ทั้งหลาย เป็นจิตที่ไม่ได้เกิดขึ้นเพราะเหตุบุญหรือเหตุบาป จึงไม่ใช่จิตที่เป็นบุญเป็นบาปและไม่ใช่วิบากจิตซึ่งเป็นผลของบุญและบาปด้วย

บทที่ 4 เจตสิก

เจตสิก เป็นธรรมชาติอาศัยจิตเกิดหรือธรรมชาติที่ประกอบกับจิต อาการที่จิตประกอบ เจตสิกนั้นมี 4 ประการคือ 1. เอกกุปปาทะ เกิดพร้อมกับจิต 2. เอกนิโรธ ดับพร้อมกับจิต 3. เอกาลัมพะนะ มีอารมณ์เป็นอันเดียวกับจิต 4. เอกวัตถุ อาศัยวัตถุอันเดียวกับจิต จิตและเจตสิกต่างเป็นนามธรรมด้วยกัน จึงประกอบเข้ากันได้สนิทโดยที่จิตเป็นธรรมชาติรู้อารมณ์ ส่วนเจตสิกเป็นธรรมชาติที่ปรุงจิตให้รู้อารมณ์ เป็นไปต่าง ๆ ตามลักษณะของตน แม้เจตสิกจะเป็นธรรมชาติที่ปรุงแต่งจิตก็ตาม แต่ก็ถือว่าจิตเป็นใหญ่หรือเป็นประธานในการกระทำทั้งปวง ประเภทของเจตสิก เจตสิกทั้งหมดมี 52 ดวงแบ่งออกเป็น 3 ประเภทคือ 1. อัญญาสมานาเจตสิก 13 ดวง 2. อุกุศลเจตสิก 14 ดวง 3. โสภณเจตสิก 25 ดวง

1. อัญญาสมานาเจตสิก หมายถึง เจตสิกที่ประกอบกันได้กับทำอื่น คือ อัญญาสมานาเจตสิก นี้ย่อมประกอบได้ทั้งกับโสภณจิต และอโสภณจิต ส่วนเจตสิกประเภทอื่น ๆ ไม่อาจจะประกอบเช่นนี้ได้

2. อุกุศลเจตสิก เป็นเจตสิกฝ่ายชั่ว หยาบ เป็นบาป ไม่ดีงาม และไม่ฉลาดเมื่อประกอบกับจิตแล้ว ย่อมทำให้จิตเศร้าหมอง เร่าร้อน ตกเป็นอกุศลจิตไปด้วย

3. โสภณเจตสิก เป็นเจตสิกเป็นเจตสิกฝ่ายดีงาม เมื่อประกอบกับจิตแล้ว ย่อมทำให้จิตสงบผ่องใสตั้งอยู่ในความดีงาม

บทที่ 5 หน้าที่ของจิต

หน้าที่ของกิจการกระทำทุกอย่างเกิดขึ้นทางกายวาจาและทางใจ จะสำเร็จลุล่วงไปได้ก็ต้องอาศัยจิตและเจตสิกที่เกิดขึ้นกับทำกิจหน้าที่ของตน ๆ ทั้งสิ้น จิตเกิดขึ้นและดับไปรวดเร็วดุจแล่นไปในอารมณ์อยู่ตลอดเวลา และยังสามารถทำกิจต่าง ๆ ให้สำเร็จไปได้อีกด้วย หน้าที่การงานของจิตท่านเรียกว่า “จิต”

หน้าที่ของ(กิจ) จิต มีทั้งหมด 14 อย่างคือ 1. ปฏิสนธิกิจ ทำหน้าที่สืบภพ ต่อภพใหม่ 2. ภวังคกิจ ทำหน้าที่รักษาภพชาติ 3. อนวัชชนกิจ ทำหน้าที่น้อมนึกถึงอารมณ์ที่ปรากฏใหม่ 4. ทัสสนกิจ ทำหน้าที่เห็น 5. สวณกิจ ทำหน้าที่ได้ยิน 6. ฆานกิจ ทำหน้าที่ได้กลิ่น 7. สายนกิจ ทำหน้าที่รู้รส 8. ผุสนกิจ ทำหน้าที่ถูกต้อง 9. สัมปฏิจจจนกิจ ทำหน้าที่รับปัญจารมณ์ 10. สันตிரณกิจ ทำหน้าที่ได้สวณปัญจารมณ์ 11. โวฏฐัพพนกิจ ทำหน้าที่ตัดสินปัญจารมณ์ 12. ชวนจิต ทำหน้าที่เสพอารมณ์ 13. ตทาลัมพนกิจ ทำหน้าที่รับอารมณ์ที่เหลือจาก ชวนะ และ 14. จุตติกิจ ทำหน้าที่เคลื่อนจากภพ

บทที่ 6 ประตูลจิต (ทวาร)

ทวาร(ประตู) หรือช่องทางในการรู้อารมณ์ของจิต เรียกว่า “ทวาร”

ทวารหรือประตูของจิตมี 6 อย่างคือ 1. จักขุทวาร ได้แก่ จักขุประสาท 2. โสตรทวาร ได้แก่ โสตรประสาท 3. ฆานทวาร ได้แก่ ฆานประสาท 4. ชิวหาทวาร ได้แก่ ชิวหาประสาท 5. กายวิญญาน ได้แก่ กายประสาท 6. มโนทวาร ได้แก่ ภวังคจิต

จิตที่อาศัยทวารและไม้อาศัยทวาร จิตอาศัยเกิดทางทวารเดียวก็มี อาศัยเกิดได้ในทวารทั้ง 5 ก็เกิดได้ทางทวารทั้ง 6 ก็มี บางทีก็อาศัยทวาร 6 หรือบางทีก็ไม่อาศัยทวารทั้ง 6 ก็มี และจิตที่เกิดโดยพ้นจากทวารก็มี

บทที่ 7 วิถีจิต

วิถีจิตคือจิตที่ออกมารับอารมณ์ทางทวารทั้ง 6 เป็นจิตที่พ้นจากภวังค์ทั้ง 3 ได้แก่ จิตที่ทำกิจอย่างอื่นนอกจากปฏิสนธิกิจ ภวังคกิจ และจุติจิต เรียกว่าวิถีหนึ่ง แม้จิตจะเกิดขึ้นหลายขณะก็ตาม แต่ถ้าเป็นไปในอารมณ์เดียวกัน ก็คงนับวิถีเดียวกันนั้น

วิสัยประวัติ เพื่อความเข้าใจชัดเจนยิ่งขึ้นในเรื่องวิถีจิตนี้ ก็จำต้องกล่าวถึง วิสัยประวัติไว้ด้วย วิสัยประวัติ แปลว่า ความเป็นไปแห่งอารมณ์ วิสัยประวัติ มี 2 อย่างคือ

1. วิสัยประวัติในปฏิสนธิกาล คือ ความเป็นไปของจิตและเจตสิกในปฏิสนธิกาลนั้นมี 3 อย่าง คือกรรม กรรมนิมิต และคตินิมิต

2. วิสัยประวัติในปัตติกาล คือความเป็นไปของจิตและเจตสิกในชาติในปัจจุบัน หมายถึงการในชาติปัจจุบันทั้งหมด มีอารมณ์ 6 อย่าง 6 คือ รูปารมณ์ สัทธารมณ์ เป็นต้น ซึ่งปรากฏแก่จิตชัดเจนมากบ้าง น้อยบ้าง จิตที่เป็นไปในปัตติกาลดังกล่าวนี้ เรียกว่า วิถี

จิตเป็นธรรมชาติที่เกิดดับเร็วที่สุด ไม่มีอะไรที่รวดเร็วเท่าจิต เมื่อจิตดวงหนึ่งดับไปจิตดวงหนึ่งก็เกิดขึ้นมาแทนที่ แต่ก่อนที่จิตดวงก่อนจะดับไปนั้นได้ทิ้งเชื้อคือ กรรมและกิเลสไว้ให้จิตดวงต่อไป เหมือนกับมารดาบิดาแม่จะตายจากไปแล้วก็ยังได้ทิ้งพันธุกรรมให้แก่ลูกหลานได้นำสืบไป การเกิดดับของจิตเป็นไปรวดเร็วติดต่อกัน จิตเกิดดับครั้งหนึ่งเรียกว่าขณะหนึ่งหรือดวงหนึ่งของจิต และจิตดวงหนึ่งยังมีขนาดเล็กหรืออนุขณะ อีก 3 คือ อุปาทะขณะ ลลิตขณะ และภังคขณะ

จิตที่เกิดดับเป็นกระแสติดต่อกันอยู่อย่างนี้ จำแนกออกเป็นวาระใหญ่ ๆ ได้ 2 ประการคือ

1. วิถีมุตตจิตคือจิตที่พ้นวิถี 2. วิถีจิตคือจิตที่ทำกิจ 11 อย่าง รับอารมณ์ทั้ง 6 มีรูปารมณ์ เป็นต้น และเป็นไปในทวารทั้ง 6 มี จักขุทวารและโสตทวาร เป็นต้น ได้แก่จิต 80 ดวง

ประเภทของวิถีจิต วิถีจิตนั้นเรียกว่า อัปนาวิถี

กามวิถี คือ จิตที่รับอารมณ์ 6 คือ รูปารมณ์ สัทธารมณ์ คันธารมณ์ รสารมณ์ โภกัณฺณูปารมณ์ อัมมารมณ์ ที่เกี่ยวกับการทำคือสิ่งที่น่าใคร่ น่าพอใจกรรมวิธีนี้แบ่งประกอบโดยทวารแห่งการรับรู้ อารมณ์ได้ 2 ทาง คือ ปัญจทวาราริถีมนทวารวิถี

ขณะจิตทั้ง 17 ขณะเป็นคำสอนที่ละเอียดสุขุมมากอย่างหนึ่งของจิตวิทยาในพระอภิธรรม มันเป็นเรื่องที่น่าสนใจใคร่หา

ขณะจิตที่ 1 อดีตาภวังค์ ขณะจิตที่ 2 ภวังค์คจฺจนะ ขณะจิตที่ 3 ภวังค์คฺปัจเฉทะ ขณะจิตที่ 4 ปัญจทวาราริชฺชนะ ขณะจิตที่ 5 ปัญจวิญญาณ ขณะจิตที่ 6 สัมปฏิจฺฉนฺนะ ขณะจิตที่ 7 สันติริณ ขณะจิตที่ 8 โภกัณฺณูปพะ ขณะจิตที่ 9-15 ชวณะ ขณะจิตที่ 16-17 ตทาลัมพะ

วิธีจิตของทารก ทารกที่อยู่ครรภ์มารดา ย่อมมีวิธีจิตเกิดได้เช่นกันคือ มโนทวารวิธีจิตย่อมเกิดก่อนวิธีจิตอื่น คือ เกิดตั้งแต่ภายหลังปฏิสนธิและหลังจากที่ภวังคจิตเกิดแล้ว 16 ขณะจิต เป็นต้นมา

อัปนาวิธีจิตที่รับอารมณ์เดียวโดยเฉพาะหรือจิตที่แนบแน่นอยู่ในอารมณ์เดียวโดยเฉพาะ ได้แก่ มหาคตจิต 27 ดวง และโลกุตรจิต 8 ดวง

โลกียอัปนาวิธีจิต หมายถึง วิธีที่มีมหัคคตจิต 18 ดวง

ฌานสมาบัติวิธีจิต คือ วิธีจิตของท่านผู้เข้าฌานสมาบัติเพื่อสวดยความสุขอันเกิดจากฌานอันตนได้แล้วนัน

โลกุตรอัปนาวิธีจิต คือ วิธีจิตมีโลกุตรจิตเกิดขึ้นในวิธีนั้นของพระอริยบุคคลผู้ได้ฌาน

ผลสมาบัติวิธีจิต หมายถึง วิธีจิตที่เข้าถึงอริยผลมีพระนิพพานเป็นอารมณ์ นับเป็นโลกุตรสมาบัติ

มรณาสันนวิธีจิต เป็นวิธีจิตใกล้จะตาย คือ เมื่อมรณาสันนวิธีจิตเกิดขึ้นแล้ว จิตจิตย่อมเกิดขึ้นในลำดับที่ใกล้เคียงกัน จะไม่มีวิธีจิตที่มีอารมณ์เป็นอย่างอื่นเกิดขึ้นคั่นกลางระหว่างจิตจิตเลย

มรณาสันนวิธีจิตของปุถุชนและบุคคลทั้งหลายเมื่อใกล้จะตาย ก่อนจิตจิตจะเกิดขึ้นถ้ามีรูป เสียง กลิ่นรส หรือสัมผัสเป็นอารมณ์ มรณาสันนวิธีจิตเช่นนี้เรียกว่า มรณาสันนวิธีจิตทางปัญจทวาร แต่ถ้าเป็นความรู้สึกนึกคิดทางใจ มรณาสันนวิธีจิตนั้น เรียกว่า มรณาสันนวิธีจิตทางมโนทวาร

อารมณ์ของมรณาสันนวิธีจิต ธรรมดาว่า สัตว์ทั้งหลายที่ยังไม่สำเร็จพระอรหันต์ ไม่ว่าจะเป็นมนุษย์ สัตว์นรก เปรต อสุรกาย สัตว์เดรัจฉาน เทวดา หรือพรหมก็ตาม เมื่อใกล้จะตายจะมีนิมิต 3 ประการเกิดขึ้นคือกรรม กรรมนิมิต และคตินิมิต

กรรมที่ให้ผลตามลำดับ 4 ประการคือ 1. ครุกรรม กรรมหนัก 2. อาสันนกรรม กรรมที่ได้กระทำหรือระลึกได้เมื่อใกล้จะตาย 3. จิณณกรรม กรรมที่ทำจนเคยชินหรือทำเป็นประจำ 4. กตัตตากรรม คือ กุศลกรรมหรืออกุศลกรรมที่ได้กระทำไปโดยไม่ตั้งใจไว้ก่อน หรือกุศลอกุศลกรรมที่ทำด้วยเจตนาอันอ่อน

บทที่ 8 เหตุเกิดของรูป

รูป มี 28 รูป คือมหาภูตรูป 4 และอุปาทายรูป 24 เหตุเกิดของรูป หรือรูปสมุฏฐาน คือปัจจัยที่ทำให้รูปเกิดขึ้นมี 4 ประการคือ 1. กรรมสมุฏฐาน มีกรรมเป็นเหตุ 2. จิตตสมุฏฐาน มีจิตเป็นเหตุ 3. อุตุสมุฏฐานมีฤดูเป็นเหตุ 4. อาหารสมุฏฐาน มีอาหารเป็นเหตุ

1. กรรมสมุฏฐาน คือ กรรมที่เป็นเหตุปัจจัยให้รูปเกิดขึ้น กรรมนี้หมายถึงการกระทำที่มีเจตนาหรือความจงใจ เป็นการกระทำทางกาย ทางวาจาและทางใจ เรียกว่ากรรมทั้งสิ้น

2. จิตตสมุฏฐาน คือ จิตที่เป็นเหตุปัจจัยให้ร่วมเกิด หมายความว่า การที่สัตว์ทั้งหลายแสดงการเคลื่อนไหวกาย มีการยืน เดิน นั่ง นอนตลอดจนถึงการพูด เป็นต้น จะสำเร็จอาการต่าง ๆ เหล่านี้ได้ต้องอาศัยจิตเป็นปัจจัย อาการเหล่านี้จึงจะปรากฏขึ้นได้

3. อุตุสมุฏฐาน หมายถึง อุณหภูมิ ความร้อน หรือความเย็น ซึ่งมีอยู่ทั่วไปทั้งภายในและภายนอกของสิ่งมีชีวิตทั้งหลาย อันนี้เป็นสมุฏฐานหรือเป็นเหตุปัจจัยให้เกิดรูปขึ้น

4. อาหารสมุฏฐาน อาหารที่เป็นสมุฏฐานให้เกิดรูป เรียกว่า อาหารสมุฏฐาน รูปที่เกิดจากอาหารเป็นสมุฏฐานนั้น ชื่อว่า อาหารรูป มี 12 คือ อวินิพโกรูป 8 ปริเฉทรูป 1 วิการรูป 3

บทที่ 9 ประเภทของบุคคล

ประเภทของบุคคล มี 4 ประเภท คือ 1. ทุคตติอเหตุกบุคคล 2. สุกตติอเหตุกบุคคล 3. ทวิเหตุกบุคคล 4. ตติเหตุกบุคคล

1. ทุคตติอเหตุกบุคคล ได้แก่ ผู้ที่ปฏิสนธิด้วยอุเบกขาสันติริณะ อกุศลวิบากจิต คือเหตุอกุศลวิบากที่เป็นอุเบกขาสันติริณะ ผู้ที่เกิดด้วยจิตดวงนี้ย่อมเกิดในอบายภูมิทั้ง 4 ภูมิใดภูมิหนึ่ง คือ นรก เปรต อสุรกาย และกำเนิดเดรัจฉาน

2. สุกตติอเหตุกบุคคล ได้แก่ ผู้ที่ปฏิสนธิด้วยอุเบกขาสันติริณะ กุศลวิบากจิต ผู้ที่เกิดด้วยจิตดวงนี้ย่อมเกิดเป็นมนุษย์หรือเทวดา ถ้าเป็นมนุษย์ก็มีความบกพร่องพิการทางร่างกายหรือจิตใจ เช่น เป็นบ้า ตาบอด หูหนวกหรือพิการแต่กำเนิด เป็นต้น

3. ทวิเหตุกบุคคล คือ บุคคลที่ปฏิสนธิด้วยเหตุ 2 ได้แก่ อโลภเหตุ (ความโลภ) และอโทสเหตุ (ความไม่โกรธ)

4. ตติเหตุกบุคคล หมายถึง ผู้ที่ปฏิสนธิด้วยจิตที่เป็นไตรเหตุ (เหตุ 3 ประการ) คือ อโลภเหตุ อโทสเหตุ และอโมหเหตุ ได้แก่ ท่านผู้ถือปฏิสนธิด้วยมหาวิบากญาณสัมปยุต 4 ดวง ในกามสุคติภูมิ 7 หรือปฏิสนธิด้วยมหัคคตวิบากจิต 9 ดวง ในรูปพรหมหรืออรุพพรหม

บทที่ 10 พัฒนาการทางร่างกายและทางจิตของมนุษย์

พัฒนาการทางร่างกายและทางจิตของมนุษย์ ในวิสุทธิมรรค ท่านได้กล่าวถึงการพัฒนาทางร่างกายและจิตของมนุษย์ที่มีอายุขัยถึงร้อยปีตามวัย ที่แบ่งไว้หากันช่วงละ 10 ปี 10 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 เรียกว่า มันทสกะ วัยอ่อน คือ วัยตั้งแต่เป็นทารกแรกเกิดจนถึงอายุได้ 10 ปี

ระยะที่ 2 เรียกว่า ชิตทสกะ วัยที่ชอบเล่นสนุก คือ วัยที่ตั้งแต่ช่วงอายุ 11 ถึง 20 ปี เป็นระยะวัยรุ่นวัยรักสนุก

ระยะที่ 3 เรียกว่า วัณณทสกะ วัยที่มีผิวพรรณงาม คือ วัยตั้งแต่อายุ 21 ถึง 30 ปี

ระยะที่ 4 เรียกว่า พลทสกะ วัยที่มีพลังกำลัง คือ วัยตั้งแต่อายุ 31 ถึง 40 ปี

ระยะที่ 5 เรียกว่า ปัญญาทสกะ วัยปัญญาดี คือ วัยมีสติปัญญาเจริญเต็มที่ตั้งแต่อายุ 41 ถึง 50 ปี

ระยะที่ 6 เรียกว่า หานิทสกะ วัยเสื่อม คือ วัยที่กำลังกายและกำลังสติปัญญาเริ่มเสื่อมถอยลงตั้งแต่อายุ 51 ถึง 60 ปี

ระยะที่ 7 เรียกว่า ปัพพาทสกะ วัยร่วงโรย คือ วัยตั้งแต่อายุ 61 ถึง 70 ปีเป็นวัยชรา

ระยะที่ 8 เรียกว่า วังทสกะ วัยหลังโง่เป็นช่วง ๆ อายุตั้งแต่ 71-80 ปี

ระยะที่ 9 เรียกว่า โมหุทสกะ วัยหลง คือ ช่วงอายุตั้งแต่ 81 ถึง 90 ปี

ระยะที่ 10 เรียกว่า สยันทสกะ วัยนอน คือ วัยตั้งแต่อายุ 91 ถึง 100 ปี เป็นวัยที่ต้องนอนอยู่กับที่เป็นส่วนมาก

บทที่ 11 พระนิพพาน

นิพพานเป็นปรมาตมธรรม คือ ธรรมอันมีเนื้อความไม่วิปริตแปรผันอย่างหนึ่ง ในบรรดาปรมาตมธรรมทั้ง 4 คือ จิต เจตสิก รูป และนิพพาน

คำว่า นิพพาน แปลว่า ธรรมที่พ้นจากเครื่องร้อยรัดหรือธรรมที่พ้นจากตัณหา

พระนิพพานนั้นมีความสุขที่พ้นจากกิเลสเป็นลักษณะ คือ ความสุขในนิพพานนั้น มี 2 ลักษณะ คือ

1. เวทิตสุข คือ ความสุขที่เกิดจากเวทนา ได้แก่ ความสุขที่เกิดจากการเสวยอารมณ์ทางกายหรือทางใจ

2. สันติสุข คือ ความสุขที่เกิดจากความสงบ ได้แก่ ความสุขที่เกิดจากการพ้นกิเลสอันเป็นนิโรธสัง

พระนิพพานมีลักษณะ 4 ประการคือ 1. อัศจรรย์ ธรรมไม่ตาย 2. อัศจรรย์ ธรรมที่เที่ยง 3. อสังขตัง ธรรมที่ไม่ได้ถูกปรุงแต่ง 4. อนุตตรัง ธรรมที่ประเสริฐ

เมื่อว่าโดยเฉพาะภาวะแล้ว พระนิพพานมีประเภทเดียว คือ สันติลักษณะ หมายถึง ความสงบกิเลสและขันธ 5 พระอรหันต์ทั้งหลายเมื่อปรินิพพานแล้วย่อมเข้าถึงด้วยการทั้งสิ้น คือ ความสิ้นไปแห่งตัณหา พ้นจากความเกิดและความตายนิพพาน

การดับกิเลสได้ก็คือนิพพาน พระนิพพานจึงมี 2 คือ 1. นิพพานโดยปริยาย หมายถึงการดับกิเลส คือ ราคะ โทสะ โมหะ เป็นครั้งคราว หรือดับได้บางส่วน 2. นิปปริยายนิพพาน หมายถึง การดับกิเลสหมด โดยประการทั้งปวง

พระนิพพานอีกนัยหนึ่ง มี 2 ประการ คือ 1. สอุปาทิเสสนิพพาน นิพพานที่ยังมีเบญจขันธ์อยู่ และ 2. อนุปาทิเสสนิพพาน นิพพานที่ไม่มีเบญจขันธ์

พระนิพพานอีกนัยหนึ่ง มี 3 ประการ คือ 1. อนิมิตตนิพพาน หมายถึง ภาวะของพระนิพพานไม่มีเครื่องหมาย 2. อัปปณิหิตนิพพาน หมายถึง ภาวะของนิพพานไม่มีอารมณ์ที่น่าปรารถนาอยู่ และ 3. สญญตนิพพาน หมายถึง ภาวะของพระนิพพานนั้นสูญสิ้นจากกิเลส และอุปาทานขันธ 5 ไม่มีอะไรเหลืออยู่ให้เป็นสิ่งที่ผูกมัดกังวล

บทที่ 12 กรรมฐานหรือจิตตภาวนา

กรรมฐาน เป็นหลักปฏิบัติที่สำคัญยิ่งในพระพุทธศาสนา เป็นสาระสำคัญยิ่งของพุทธจิตวิทยา จึงกล่าวได้ว่า ผู้ใดไม่เข้าใจ หรือไม่ปฏิบัติกรรมฐาน ผู้นั้นชื่อว่ายังไม่รู้จักพระพุทธศาสนา การฝึกอบรมจิต การพัฒนาจิต หรือการบริหารจิตในพระพุทธศาสนา เรียกว่า กรรมฐานหรือจิตตภาวนาทั้งสิ้น

กรรมฐานมี 2 อย่างคือ 1. สมถกรรมฐานหรือสมถภาวนา และ 2. วิปัสสนากรรมฐานหรือวิปัสสนาภาวนา

การบำเพ็ญสมถกรรมฐานเพื่อทำจิตใจให้สงบ ให้เกิดสมาธิ ส่วนการบำเพ็ญวิปัสสนากรรมฐานก็เพื่อให้เกิดปัญญาเพื่อการจัดหาวิชา อันเป็นต้นตอของกิเลสทั้งปวงลงไปได้ในที่สุด

ข้อวิจารณ์และข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ผู้วิจารณ์มีทัศนะต่อหนังสือเรื่อง “จิตวิทยาในพระอภิธรรม” โดยมีข้อวิจารณ์และข้อเสนอแนะเพิ่มเติม คือ

1. จุดเด่น หนังสือเรื่อง “จิตวิทยาในพระอภิธรรม” เป็นการเสนอประเด็นเรื่องจิต ที่รวบรวมจากพระไตรปิฎก อรรถกถา เป็นต้น ผู้เขียนมีความมุ่งหมายในการที่จะกล่าวถึงลักษณะเฉพาะของ “จิต” ว่าเป็นอย่างไรของพระพุทธศาสนาเท่านั้น ทำให้เห็นถึงความละเอียดของแนวคิดเรื่องจิตว่าเป็นอย่างไร และสามารถใช้เป็นคู่มือเบื้องต้นต่อการศึกษาอย่างละเอียดในตำราโดยตรงของพระพุทธศาสนาทั้งในพระไตรปิฎก อรรถกถา ได้ดี

2. จุดด้อยและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ผู้วิจารณ์เห็นว่า การเขียนหนังสือ “จิตวิทยาในพระอภิธรรม” เล่มนี้ขาดความชัดเจนว่า “จิตวิทยา คืออะไร” การให้ความหมายที่เท่ากันระหว่างแนวคิดเรื่อง “จิต” ในพระพุทธศาสนา เท่ากับคำว่า “จิตวิทยา” นั้นอาจมีปัญหาได้ว่า อะไร คือเหตุผล หรือว่ามีความสอดคล้องต้องกันจริงหรือไม่ หากเป็นไปได้ หากจะอธิบายให้ชัดมากขึ้น โดยอาจใช้กรอบตะวันตกมาอ้างเป็นกรอบเบื้องต้นว่า จิตวิทยา คืออะไร เป็นอย่างไร จิตวิทยา ศึกษาประเด็นอะไรบ้าง และพระพุทธศาสนา มีประเด็นเหล่านี้อย่างไร ต่อจากนั้นค่อยนำเสนอว่า พระพุทธศาสนาที่ได้กล่าวถึงเรื่องจิตวิทยาในพระอภิธรรมว่าเป็นอย่างไร

อย่างไรก็ตาม เป็นไปได้ที่ว่าพระพุทธศาสนามีลักษณะเฉพาะในการอธิบายเรื่องจิต และเรื่องจิตดังกล่าวในพระพุทธศาสนานั้นก็เท่ากับคำว่า “จิตวิทยา” ดังที่ผู้เขียนหนังสือเล่มนี้ได้ปรารถนาไว้แต่เบื้องต้นก็เป็นไปได้

ดังนั้นการเข้าใจในภาพรวมของพระพุทธศาสนานั้นมีลักษณะเฉพาะที่ชี้ประเด็นและอธิบายเรื่องจิตเพื่อการพ้นทุกข์ คือ การปฏิบัติเพื่อการพ้นทุกข์เท่านั้น เพราะทุกข์เท่านั้นมีอยู่จริง เป้าหมายของพระพุทธเจ้าก็เพื่อการนี้ ส่วนวิธีการในการปฏิบัติเพื่อการพ้นทุกข์นั้นกล่าวได้ว่ามี 2 วิธี คือ สมถกรรมฐาน และวิปัสสนากรรมฐาน

เอกสารอ้างอิง

พระศาสนโสภณ (พิจิตร ลีตฺถวณฺโณ). (2553). จิตวิทยาในพระอภิธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย.

บทวิจารณ์หนังสือ

คู่มือมนุษย์

จิราภรณ์ ชวะศิริ

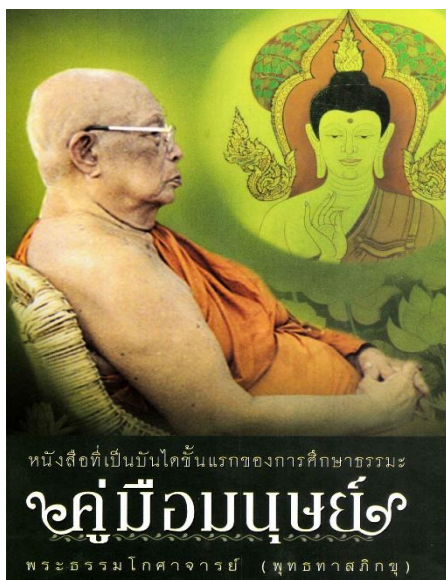
Jiraporn Chawasiri

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตบาฬีศึกษาพุทธโฆส

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Palisueksabuddhaghosa Campus

Email: hpsalar@gmail.com

Received October 5, 2020; Revised October 10, 2020; Accepted October 10, 2020

ผู้แต่ง : พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ)

สถานที่พิมพ์ : บริษัท ธรรมสภา บันลือธรรม จำกัด

ปีที่พิมพ์ : 2561

จำนวนหน้า : 95 หน้า

บทนำ

คู่มือมนุษย์ (ฉบับสาระสำคัญ) โดยท่านพุทธทาสภิกขุ แห่งวัดธารน้ำไหล (สวนโมกขพลาราม) อ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี นอกจากจะได้รับความนิยมจัดพิมพ์เป็นอย่างมากของชาวพุทธ และยังถูกนำไป

แปลเป็นภาษาต่างประเทศอีกหลายภาษา เนื่องจากเป็นหนังสือธรรมะที่ได้รับการยอมรับทั้งในเมืองไทยและต่างประเทศ ว่าเป็นหนังสือที่อธิบายถึงแก่นและสิ่งที่เราควรรู้เกี่ยวกับศาสนาพุทธ เป็นหนังสือที่อธิบายความอย่างตรงไปตรงมาถึงสิ่งที่ป็นศาสนาพุทธ และสิ่งที่ไม่เป็นศาสนาพุทธ และเป็นหนังสือที่ชาวพุทธทุกคนควรจะได้อ่านอย่างน้อยหนึ่งครั้งในชีวิต

ท่านพุทธทาสได้บรรยายธรรมแสดงถึงความสำคัญของชีวิต โดยมีการชี้ประเด็นอย่างเป็นขั้นตอน อันเป็นสาระสำคัญที่มนุษย์ควรรู้ และควรปฏิบัติตาม จึงเป็นการชี้แนะถึงเคล็ดในการดำเนินชีวิตในโลกอย่างได้อย่างมีความสุข ไม่มีความทุกข์ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่มาจากความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผล เกิดการพิจารณาความจริงทั้งหลายได้อย่างแยบคาย ปราศจากความเชื่อสืบทอดกันมา ความกลัว หรือความมกมายที่มีมาแต่เดิม แล้วเกิดเป็นแรงแห่งศรัทธาสู่การกระทำความเพียร ด้วยการลงมือปฏิบัติอย่างไม่ย่อท้อ โดยหนังสือได้มีการแสดงความเป็นประเด็นไปตามลำดับตั้งแต่พุทธศาสนาที่แท้จริงสอนเรื่องอะไร ที่สุดแล้วผลของการปฏิบัติตามคำสอนจะเป็นอย่างไรในที่สุด และหากคำสอนใดผิดไปจากหลักที่อธิบายไว้ ก็ถือได้ว่าไม่ใช่คำสอนของพระพุทธเจ้า

ประเด็นของหนังสือได้แบ่งเป็นทั้งสิ้น 8 ประเด็น ตามลำดับเนื้อความที่ร้อยเรียงกันไป เพื่อความเข้าใจได้โดยง่าย ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ท่านชอบพุทธศาสนาในเหลี่ยมไหน

ประเด็นที่ 2 พุทธศาสนามุ่งชี้อะไรเป็นอะไร

ประเด็นที่ 3 ลักษณะสามัญของสิ่งทั้งปวง ว่าด้วยความเป็นไตรลักษณ์

ประเด็นที่ 4 อำนาจของความยึดติด ว่าด้วยความมีอุปาทาน

ประเด็นที่ 5 ขั้นตอนการปฏิบัติศาสนา ว่าด้วยเรื่องไตรสิกขา

ประเด็นที่ 6 คนเราติดอะไร ว่าด้วยเรื่องเบญจขันธ์

ประเด็นที่ 7 การทำให้รู้แจ้งตามวิธีธรรมชาติ

ประเด็นที่ 8 การทำให้รู้แจ้งตามหลักวิชา

ประเด็นที่ 9 ลำดับแห่งการหลุดพ้นจากโลก

ใจความสำคัญของพุทธศาสนาในหัวข้อบรรยายทั้งหมดนั้น แสดงให้เห็นหลักธรรมสำคัญทางพระพุทธศาสนาทั้งในวิธีการปฏิบัติและศีลธรรม ศาสนาและศีลธรรมจึงนับว่าเป็นสิ่งสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับคนทุกคน ในทุกประเภท และทุกระดับชั้น ศาสนามีจุดมุ่งหมายเพื่อจะดับทุกข์ทางใจเฉพาะบุคคล หากต่างศาสนากีย่อมมีทรรคนะที่แตกต่างกัน ในขณะที่ศีลธรรมจะมุ่งหมายเพื่อดับทุกข์โดยส่วนรวม เกิดเป็นความสงบสุขและสันติสุขทางด้านสังคม จึงมีทรรคนะเป็นแนวทางเดียวกันหมดในทุกศาสนา

อริขะนาในความดับสนิทของทุกข์ คือ ไม่รู้เรื่องในการดับกิเลส ดับตัณหา ซึ่งเป็นต้นเหตุของทุกข์โดยตรง คนที่ไม่รู้จึงทำไปตามความเขลาหรืออำนาจกิเลสตัณหาตามความต้องการของตน ในขณะที่

บุคคลในระดับอริยะทั้ง 4 ประเภท จะเป็นผู้มีความทุกข์น้อยลงตามสัดส่วนจนกระทั่งไม่มีทุกข์เลย เมื่อมีการรู้แจ้งอย่างถูกต้องเห็นสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง จนระงับความอยากทั้งปวงได้จริง สิ่งต่าง ๆ อันเป็นที่ตั้งของความพอใจหรือไม่พอใจในโลก ก็จะไม่สามารถครอบงำจิตใจหรือมีอิทธิพลเหนืวจิตได้อีก

ด้วยการบรรยายตามลำดับขั้นของการลงมือปฏิบัติธรรมนั้น เพื่อให้รู้จักสิ่งทั้งหลายอย่างถูกต้องตามความเป็นจริงว่า ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ ไม่ใช่ตัวตน ทางดำเนินเพื่อความคลายจากความยึดติดด้วย ศีล สมาธิ ปัญญา เมื่อเจริญไตรสิกขาสมบูรณ์ ก็จะทำให้รู้จักขั้น 5 ตามความเป็นจริงแล้วปล่อยวางลงได้ จนถึงความเป็นพระอริยบุคคล 4 ตามลำดับ มีผลสุดท้ายของจุดหมายทางพุทธศาสนาคือ นิพพาน อันเป็นที่สุดของสิ่งทั้งปวง บุคคลที่เป็นพุทธบริษัทอย่างแท้จริงจึงควรมีการศึกษาธรรมทั้งหลายเพื่อให้เกิดความเข้าใจและเข้าถึงตามความเหมาะสม เพื่อเข้าสู่ความสะอาด ว่าง สว่าง สงบ และพ้นทุกข์ได้ตั้งแต่ปัจจุบัน

โดยสรุป หนังสือคู่มือมนุษย์ บันไดขั้นแรกของการศึกษาระยะ (ฉบับสาระสำคัญ) โดย พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) เล่มนี้ นับเป็นหนังสือที่จะชี้แนวทางให้ผู้สนใจได้ในทุกระดับ เป็นจุดเริ่มต้นที่จะทำให้ได้รู้จักตัวตนที่แท้จริงของตัวเอง รู้จักการดำเนินชีวิตไปในแนวทางที่ถูกที่ควร พร้อมทั้งบทคัดลอกที่สอดแทรกเพื่อความจรรโลงใจ และผ่อนคลาย ทำให้เข้าใจในความเป็นตัวตนของมนุษย์ที่แท้จริงตามธรรมชาติ เป็นหนังสือที่รวมหลักสำคัญทางพุทธศาสนาตั้งแต่ต้นจนบรรลุผลสูงสุดคือ นิพพาน ชี้แจงไปที่ละเอียดและเป็นขั้นตอน ทำให้เข้าถึงหลักธรรมโดยง่าย เนื่องจากเป็นรูปเล่มที่เน้นเจาะไปในส่วนที่เป็นสาระสำคัญ จึงมีขนาดเหมาะที่จะพกพาติดตัวไปในสถานที่ต่าง ๆ ได้อย่างสะดวก หนังสือคู่มือมนุษย์ (ฉบับสาระสำคัญ) เล่มนี้ นอกจากจะสามารถนำไปเป็นแนวทางปรับใช้กับการดำเนินชีวิต และการแก้ไขทุกข์ในประจำวันได้แล้ว ยังเป็นคู่มือเบื้องต้นนำไปสู่คู่มือมนุษย์เล่มใหญ่ (ฉบับสมบูรณ์) ได้โดยง่าย และเป็นพื้นฐานเพื่อนำไปสู่หลักธรรมที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ). (2561). *คู่มือมนุษย์*. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา บันไดธรรม.